

EVALUAREA AMENINȚĂRII C.B.R.N. ȘI MISIUNILOR STRUCTURILOR N.B.C.

Col.prof.univ.dr. Ion MITULEȚU

The aim of this article is to establish commonly understood graduated Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (C.B.R.N.) Threat Levels, together with associated protective measures and planning N.B.C. Support.

Acțiunile militare, indiferent de caracteristicile, fizionomia, modul de manifestare și de eșalonul care participă, sunt pregătite și desfășurate în condițiile existenței unor riscuri sau pericole de natură chimică, biologică, radiologică și nucleară (C.B.R.N.).

Riscurile și pericolele C.B.R.N. sunt determinate de existența A.D.M.C.B.R.N. sau a materialelor toxice industriale (M.T.I.) în teatrul de operații, ale căror efecte influențează decisiv capacitatea operațională a forțelor și afectează mediul ambiant.

În acest context, rezultă faptul că, amploarea riscurilor și pericolelor C.B.R.N. generează un anumit nivel de amenințare C.B.R.N. în zona de acțiune.

Pentru evaluarea corectă a nivelului amenințării C.B.R.N., în cadrul statului major, se analizează capacitățile C.B.R.N. ofensive și defensive ale adversarului potențial, intențiile/posibilitățile de întrebuințare a armelor C.B.R.N. în timp și spațiu, precum și structurile proprii ce pot fi afectate.

Nivelul amenințării C.B.R.N. are implicații asupra gradului de vulnerabilitate al forțelor proprii, modului de organizare a protecției individuale și colective C.B.R.N. și a stadiului de pregătire pentru acțiune a structurilor de apărare N.B.C.

În conformitate cu prevederile STANAG 2984, există 7 niveluri graduale de amenințare C.B.R.N., după cum urmează:

NIVEL DE AMENINȚARE	CARACTERISTICILE AMENINȚĂRII
ABSENT/ZERO	Nici unul dintre statele participante sau vecine nu posedă/dezvoltă arme sau dispozitive CBRN.
FOARTE MIC	Statele participante sau vecine au arme sau dispozitive CBRN, dar nu există indici de utilizare a acestora.

MIC	Statele participante sau vecine au arme sau dispozitive CBRN și există indici de utilizare a acestora, dacă situația politică va degenera în declanșarea ostilităților sau escaladarea violențelor.
MEDIU	Ostilitățile sau escaladarea violențelor sunt în curs de desfășurare și există indici de pregătire pentru angajarea imediată a armelor/dispozitivelor CBRN, iar timpul de avertizare înaintea utilizării acestora poate să fie foarte scurt.
MARE	Armele/dispozitivele CBRN au fost utilizate de către inamic în cadrul operației curente, și pot surveni noi atacuri în viitorul apropiat fără posibilitatea avertizării din timp a forței.
FOARTE MARE	Există iminența unui atac cu arme/dispozitive CBRN într-o locație cunoscută, fără posibilitatea avertizării din timp a forței.
EFFECTIV	Un atac cu arme/dispozitive CBRN este în curs de desfășurare asupra unei locații cunoscute, sau există un pericol rezidual ca urmare a utilizării acestora.

Evaluarea nivelului amenințării C.B.R.N. are la bază analiza informațiilor existente la statul major și presupune formularea unor răspunsuri corecte la următoarele întrebări:

- a. Adversarul potențial deține arme C.B.R.N. ?
- b. Există sisteme/mijloace de transmitere la țintă a acestor arme ?
- c. Intenția adversarului potențial de a utiliza armele C.B.R.N. are la bază doctrina națională sau este un posibil curs de acțiune ?
- d. Condițiile meteorologice și terenul sunt favorabile unui atac C.B.R.N. ?
- e. Adversarul potențial este pregătit și dispune de echipamentele necesare pentru executarea unui atac C.B.R.N. ?
- f. Muniția C.B.R.N. a fost distribuită unităților specializate ?
- g. A fost interceptat traficul radio referitor la un posibil atac ?
- h. Adversarul potențial a întrebuințat armele C.B.R.N. ?

Răspunsul la aceste întrebări determină nivelul amenințării C.B.R.N., astfel:

- dacă adversarul potențial nu deține arme C.B.R.N., nivelul amenințării este ZERO/ABSENT;
- dacă adversarul potențial deține arme C.B.R.N. și sisteme de transport la țintă a acestora, nivelul amenințării este FOARTE MIC sau MIC;
- dacă adversarul potențial este pregătit și dispune de echipamentele necesare pentru executarea unui atac C.B.R.N., iar terenul și condițiile meteorologice sunt favorabile, nivelul amenințării este MEDIU;
- dacă adversarul potențial a distribuit muniția C.B.R.N. unităților specializate și a fost interceptat traficul radio referitor la un posibil atac, nivelul amenințării este MARE, respectiv FOARTE MARE;
- dacă adversarul potențial a utilizat armele C.B.R.N., nivelul amenințării este EFFECTIV.

Nivelul amenințării C.B.R.N. determină gradul de vulnerabilitate al forțelor proprii care poate fi ZERO, SCĂZUT, MARE și RIDICAT, nivelul de protecție C.B.R.N. (NPICBRN) și starea de pregătire pentru acțiune a structurilor de apărare C.B.R.N.

Corelarea nivelului amenințării C.B.R.N. cu gradul de vulnerabilitate, măsurile de protecție și modul de acțiune este reprezentată în următorul tabel:

Nivelul amenințării CBRN	Gradul de vulnerabilitate propriu	NPICBRN	FDP	COLPRO	Adăposturi sub parapet	Structuri CBRN
ABSENT	ZERO	0	1	DISPONIBILE	ABSENT	DISPONIBILE
F.MIC	SCĂZUT	1	1	DESFĂȘURATE	ABSENT	DESFĂȘURATE
MIC	SCĂZUT	1	1	DESFĂȘURATE	PLANIFICATE	DESFĂȘURATE
MEDIU	SCĂZUT	2	1,2	PREGĂTITE	PREGĂTITE	PREGĂTITE
MARE	MARE	3	1,2	RIDICATE	OCUPATE	PREGĂTITE
F.MARE	MARE	4	1,2	ACTIVATE	OCUPATE	ACTIVATE
EFFECTIV	RIDICAT	5	1,5; 2,5	ÎN FOLOSINȚĂ	ÎN FOLOSINȚĂ	ANGAJATE

Analiza gradului de vulnerabilitate împotriva armelor C.B.R.N. se execută în scopul determinării nivelului de expunere a unei structuri la un atac C.B.R.N. sau eveniment E.A.D.A., precum și identificarea căilor de reducere a riscului generat de amenințarea cu ADMCBRN sau cu materiale toxice industriale (MTI).

Măsurile de reducere a vulnerabilității forțelor proprii cuprind totalitatea acțiunilor adoptate în scopul evitării sau limitării efectelor ADMCBRN.

Acestea sunt clasificate în *măsuri pasive* și *măsuri active*.

Măsurile pasive constau în totalitatea acțiunilor executate de structuri în scopul evitării descoperirii acestora, amenajării genistice și folosirii proprietăților terenului și echipamentelor, dispersării forțelor, acoperirii alimentelor și materialelor, schimbării raioanelor de dispunere etc.

Măsurile active se referă la acțiunile care vizează distrugerea facilităților potențialului adversar de producere a armelor C.B.R.N., depozitelor de arme C.B.R.N., muniției C.B.R.N. și sistemelor de transmitere la țintă a acesteia, în scopul descurajării părții adverse de a utiliza ADMCBRN pe parcursul desfășurării conflictului.

Considerăm faptul că planificarea și executarea acestor măsuri din faza incipientă a amenințării C.B.R.N. asigură viabilitatea planurilor și acțiunilor forțelor proprii în condiții/medii C.B.R.N.

Nivelurile de protecție individuală C.B.R.N. cuprind:

- NPICBRN-0 – activități logistice de asigurare cu echipamente de protecție individuală C.B.R.N. (EPICBRN).
- NPICBRN-1 – pregătirea și verificarea EPICBRN.
- NPICBRN-2 – EPICBRN în poziție de luptă, mai puțin masca contra gazelor, ciorapii și mănușile de protecție.
- NPICBRN-3 – EPICBRN în poziție de luptă, mai puțin masca contra gazelor și mănușile de protecție.
- NPICBRN-4 – EPICBRN în poziție de luptă, mai puțin masca contra gazelor și gluga de protecție.
- NPICBRN-5 – EPICBRN în poziție de luptă.

Purtarea echipamentelor de protecție individuală C.B.R.N. în diferite faze, accelerează instalarea oboselii mentale și fizice la personalul care acționează în medii R.B.C. și implicit, reduce performanțele individuale, fapt cuantificat în factorul de degradare a performanței (FDP), ale cărui valori sunt specificate în tabel.

Valoarea 1 a FDP nu reduce performanța luptătorului și nu influențează misiunea, valoarea 1,2 a FDP reduce performanța luptătorului cu 17 %, valoarea 1,5 a FDP reduce performanța luptătorului cu 33 %, iar valoarea 2,5 a FDP reduce performanța personalului de decizie cu 60 %.

În aceste condiții, se impun procedee speciale care vizează rotația personalului în zone necontaminate, folosirea ciclurilor acțiune/repaus, înlocuirea subunităților etc.

Dacă situația tactică nu permite deplasarea sau rotația personalului, în afara zonelor contaminate, singura alternativă viabilă o constituie planificarea și organizarea protecției colective.

Sistemele de protecție colectivă și adăposturile sub parapet se găsesc în diferite grade de pregătire, astfel încât, să poată fi folosite când nivelul amenințării C.B.R.N. devine EFECTIV.

Analiza unor situații de contaminare radioactivă, biologică și chimică (R.B.C.) în zona de acțiune a unei mari unități tactice a permis formularea necesităților de asigurare a structurilor subordonate acestora cu sisteme de protecție colectivă.

Dacă se apreciază, la nivel minim, faptul că în cadrul fiecărui batalion (similare) se impune asigurarea protecției colective, concomitent, pentru un pluton de la fiecare companie, punctul de comandă al batalionului și punctul medical, rezultă un total de 6 sisteme de protecție colectivă tip pluton (similare) sau 18 sisteme de protecție colectivă tip grupă.

Prin introducerea acestor elemente de analiză la nivelul brigăzii, care are în componență 7 unități de tip batalion, 5 structuri de tip companie, un punct de comandă și un punct medical, rezultă un total de 49 de sisteme de protecție colectivă tip pluton sau 147 de sisteme de protecție colectivă tip grupă.

În prezent, în compunerea Cp.Ap.NBC din organica brigăzii există un pluton COLPRO cu 3 sisteme de protecție colectivă, destinat pentru a asigura instalarea/strângerea și funcționarea acestora în folosul structurilor subordonate.

Din compararea necesităților privind organizarea protecției colective cu echipamente specializate, la nivelul brigăzii, cu posibilitățile existente, rezultă faptul că plutonul COLPRO cu cele 3 sisteme poate asigura protecția colectivă numai în folosul punctului de comandă al brigăzii sau punctului medical al acesteia.

Chiar dacă manualele și standardele de specialitate oferă posibilitatea utilizării adăposturilor sub parapet și a echipamentelor de luptă pentru realizarea protecției colective, considerăm faptul că, aceste mijloace nu asigură, în condiții de siguranță, reducerea nivelului de protecție individuală C.B.R.N. și contracararea efectelor psihologice și fiziologice, îmbăierea, odihna și refacerea personalului care a acționat în medii R.B.C.

Rezultă faptul că, numai sistemele COLPRO asigură condițiile necesare pentru realizarea unei protecții colective eficiente, care să permită refacerea performanței personalului care a utilizat echipamentele de protecție individuală C.B.R.N.

În acest context, se impune revederea concepției de înzestrare a structurilor militare din armata României cu echipamente de protecție colectivă, astfel încât, fiecare unitate operaționalizată care participă la executarea unor misiuni pe plan intern și extern să dispună de sistemele COLPRO necesare pentru menținerea performanțelor personalului care acționează în medii contaminate R.B.C.

Starea de instruire și înzestrare a structurilor de apărare N.B.C. trebuie, de asemenea, corelată cu nivelul amenințării C.B.R.N., astfel încât, nivelul de pregătire să se amplifice gradual, până la starea în care senzorii N.B.C. sunt activați, iar subunitățile sunt gata pentru acțiune/intervenție.

Cum se corelează nivelul amenințării C.B.R.N. cu starea de pregătire a structurilor de apărare N.B.C. pentru acțiune ?

Varianta propusă pentru soluționarea acestei situații constă în stabilirea acțiunilor de specialitate care să constituie un răspuns adecvat nivelului amenințării C.B.R.N.

Pentru nivelul amenințării C.B.R.N. ABSENT, disponibilitatea structurilor de apărare N.B.C. constă în faptul că acestea sunt cele din organica eșalonului respectiv, fără subordonări sau punerea unor entități de specialitate sub comandă operațională/control operațional.

Structurile de apărare N.B.C. au nivelul de instruire și de înzestrare adecvat executării misiunilor de specialitate.

Pentru nivelul amenințării C.B.R.N. FOARTE MIC și MIC, desfășurarea structurilor de apărare N.B.C. presupune organizarea și funcționarea subsistemului de supraveghere, avertizare și raportare N.B.C.

(S.S.A.R.N.B.C.), prin dispunerea surselor de informare N.B.C. în locurile ordonate, a subcentrelor/centrelor de prognoză și control N.B.C. la punctele de comandă, integrarea acestora în cadrul sistemului de comunicații și informatică și punerea în aplicare a procedurilor de operare standard.

Subunitățile de apărare N.B.C. se vor subordona/trece sub control operațional, conform repartiției propusă de specialiștii N.B.C., în procesul de elaborare a concepției și de adoptare a deciziei.

Pentru nivelul amenințării C.B.R.N. MEDIU, respectiv MARE, pregătirea structurilor de apărare N.B.C. constă în executarea recunoașterilor în raioanele, unde se vor executa misiunile de specialitate în cadrul sprijinului general sau direct și finalizarea activităților logistice, pe baza precizărilor rezultate din ordinul de acțiune.

În această fază, sunt recunoscute raioanele/aliniamentele unde se va executa, la ordin, cercetarea N.B.C., inclusiv comunicațiile de varientare și locurile specificate pentru prelevarea probelor, raioanele unde se va executa decontaminarea operațională, totală și finală a structurilor afectate, decontaminarea medicală a personalului, a îmbrăcămintei și echipamentelor de protecție individuală contaminate, precum și zonele precizate pentru mascarea cu aerosoli.

După executarea recunoașterilor și actualizarea misiunilor, subunitățile de apărare N.B.C. sunt pregătite pentru executarea misiunilor de specialitate, iar elementele componente ale subsistemului de supraveghere, avertizare și raportare N.B.C. (S.S.A.R.N.B.C.) realizează schimbul de informații cu semnificație N.B.C. și meteorologică.

Pentru nivelul amenințării C.B.R.N. FOARTE MARE, activarea structurilor de apărare N.B.C. presupune punerea în funcțiune a senzorilor și a echipamentelor de specialitate pentru a acționa imediat în situația atacului C.B.R.N. sau producerii evenimentului E.A.D.A.

În acest caz, subsistemul de supraveghere, avertizare și raportare N.B.C. (S.S.A.R.N.B.C.) este pregătit pentru confirmarea unui atac C.B.R.N. sau eveniment E.A.D.A., avertizarea și raportarea C.B.R.N., iar subunitățile de apărare N.B.C. pentru executarea misiunilor în raioanele precizate ori în alte zone, în funcție de situația creată.

Nivelul amenințării C.B.R.N. EFECTIV presupune producerea atacului C.B.R.N. sau a evenimentului E.A.D.A. în zona de acțiune a forțelor proprii.

În această situație, subsistemului de supraveghere, avertizare și raportare N.B.C. (S.S.A.R.N.B.C.) confirmă atacul C.B.R.N./evenimentul E.A.D.A., transmite semnalele de avertizare și rapoartele N.B.C. specifice pentru luarea măsurilor necesare privind protecția C.B.R.N. și acțiunea structurilor de apărare N.B.C.

Structurile de apărare N.B.C. acționează în raioanele ordonate pentru limitarea și înlăturarea urmărilor atacului C.B.R.N./evenimentului E.A.D.A., menținerea și refacerea capacității operaționale a structurilor afectate.

Concomitent cu executarea misiunilor de specialitate, trebuie acordată atenție protejării mediului ambiant, transportului reziduurilor contaminate și asigurării unor itinerare și raioane necontaminate pentru dispunerea și menținerea mobilității unităților care acționează în medii R.B.C.

În concluzie, considerăm faptul că acest mod de evaluare a protecției și a misiunilor de specialitate în corelație cu nivelul amenințării C.B.R.N. permite abordarea unitară a problematicii în domeniu și prevenirea atacului C.B.R.N./evenimentului E.A.D.A. executat în ascuns/disimulat de către adversarul potențial.

Bibliografie

1. *F.T./C.B.R.N.-1*, Manualul acțiunilor de apărare C.B.R.N., București, 2006.
2. *F.T./C.B.R.N.- 6*, Manualul protecției C.B.R.N., Câmpulung Muscel, 2007.
3. *STANAG 2984*, Nivelurile graduale de amenințare C.B.R.N. și măsurile de protecție C.B.R.N. corespunzătoare.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL CENTRAT PE STUDENT

Col.(r) prof.univ.dr. Ioan GEANTĂ

Technology will greatly expand access to higher education and will fundamentally change the models of education we are familiar with. In particular, technology will enable education that is learner-centric, individualized, and interactive, making education far more relevant to the needs of individuals. It will promote learning anytime, anyplace, which will be particularly attractive to working adults, and will enable true lifelong learning in a formal sense. These new forms of educational delivery will require new ways to measure and credit learning. Governors, together with industry leaders, need to actively support the new learning paradigms so that they will take root and flourish.

În analiza conceptului lansat în învățământul superior, învățământ centrat pe student – va trebui să avem în vedere cele trei cicluri ale studiilor universitare, respectiv de licență, masterat și doctorat. Apreciem că primele două cicluri sunt hotărâtoare în formarea și perfecționarea ca specialist și lider militar a studentului.

În cadrul studiilor universitare de licență se formează competențe, care ulterior se aprofundează pe timpul masteratului. În aceste două cicluri universitare participarea cadrului didactic la formarea și perfecționarea studentului este semnificativă sub toate aspectele, inclusiv al bugetului de timp. Pe parcursul studiilor universitare de licență și masterat apreciem că se pun bazele și se clădește structura intelectuală a studentului.

În opinia noastră, în ciclul trei al studiilor universitare, respectiv de doctorat, participarea cadrului didactic este mai redusă sub aspectul bugetului de timp acordat fiecărui student și al influenței directe, accentuându-se participarea doctorandului la propria perfecționare. Deprinderile de cercetare individuală, formate în primele două cicluri universitare, sunt puse în practică pe timpul studiilor universitare de doctorat. Doctorandul contribuie, sub stricta supraveghere a personalului, la finalizarea propriei construcții intelectuale.

Ghidul carierei militare, prin cursurile de carieră, nivel și postuniversitare impune menținerea permanentă la nivel ridicat a pregătirii ofițerului. Aceste cursuri întregesc și mențin intactă structura intelectuală a ofițerului.

Pentru o corectă analiză și planificare a activităților referitoare la învățământul centrat pe student considerăm că este necesar să analizăm cel puțin următoarele probleme:

- modelul absolventului;
- planul de învățământ și programa analitică;
- metodele și tehnicile didactice folosite pentru îndeplinirea cerințelor;
- evaluarea performanțelor.

Modelul absolventului este mijlocul principal prin care beneficiarul activității de învățământ militar (care primește și folosește absolventul) își prezintă interesele. Acest document reprezintă un set de cerințe prin care se stabilește ce trebuie „să fie”, „să știe”, „să facă” absolventul la terminarea cursurilor.

Modelul absolventului conține cerințele esențiale minime necesare viitorului absolvent (cunoștințe, competențe, abilități). Cerințele prevăzute în modelul absolventului sunt, în esență, cerințe operaționale/esențiale ale posturilor pe care urmează să fie încadrați absolvenții. Având în vedere că există o mare diversitate de funcții, nu se va putea lucra pe tot atâtea modele. Modelul absolventului va trebui să conțină cerințele esențiale ale unei categorii de funcții, apropiate ca atribuții.

Modelul absolventului se întocmește de către structurile centrale, statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei și comandamentele de armă, în colaborare cu instituțiile militare de învățământ care vor avea de îndeplinit cerințele înscrise în document*.

Studiile universitare de licență și masterat pun accent pe formarea și perfecționarea (aprofundarea) competențelor. Sintagma competențe desemnează ceea ce o persoană este capabilă/competentă să facă, gradul de pregătire și de responsabilitate, în raport cu o anumită cerință. Competențele prezintă un ansamblu de atribute: cunoștințe și aplicarea lor, aptitudini și responsabilități care descriu nivelul la care o persoană este capabilă să exercite aceste atribute.

Planul de învățământ și programa analitică se întocmesc având ca ghid modelul absolventului, volumul de timp la dispoziție, în concordanță cu reglementările Ministerului Educației Cercetării și Tineretului și ale Ministerului Apărării. Planul de învățământ, în principal, face referiri la: obiectivele didactice; baza de calcul a timpului de învățământ; disciplinele de studiu; timpul acordat și formele de evaluare a acestora; precizări organizatorice și metodice.

Obiectivele didactice redau cerințele esențiale prevăzute în modelul absolventului și direcționează alegerea disciplinelor de studiu.

Disciplinele de studiu trebuie să asigure cunoașterea fenomenului militar actual și a direcțiilor de dezvoltare viitoare, în contextul evoluției geopolitice a țării.

---

* Cf. S.M.G./I.F-7 – Doctrina instruirii armatei României, art.0235.

Este evident că ponderea în bugetul de timp la dispoziție este atribuită disciplinelor de specialitate.

Alinierea la prevederile reieșite din Declarația de la BOLOGNA (iunie 1999) ne obligă ca planul de învățământ să fie centrat pe formarea de competențe și nu pe însușirea de cunoștințe.

Detalierea prevederilor planului de învățământ se face în programa analitică. Conținutul de detaliu al disciplinei de studiu este redat în programa analitică. În aceasta sunt materializate obiective didactice specifice disciplinei ce contribuie la îndeplinirea obiectivelor de nivel ierarhic superior (din planul de învățământ și modelul absolventului).

Formele de desfășurare a temelor sunt stabilite în ambele documente. Există condiționări, însă prin profesionalismul cadrelor didactice se asigură o repartitie corectă a temelor, pe formele de desfășurare, pentru a se îndeplini obiectivele disciplinei.

Temele prevăzute în programa analitică trebuie să asigure atât însușirea cunoștințelor, cât și formarea competențelor. În condițiile restricțiilor impuse de bugetul de timp avut la dispoziție, trebuie să se aleagă acele semne care asigură îndeplinirea cerințelor prevăzute, dar să nu se repete același conținut al instruirii. Pentru aceasta, aria curriculară trebuie cunoscută și respectată. Fiecare nivel al studiilor trebuie să fie bine delimitat.

Metodele și tehnicile didactice folosite pentru îndeplinirea cerințelor modelului absolventului trebuie să asigure îndeplinirea acestora, având în vedere, în principal, următoarele obiective:

- să asigure înțelegerea corectă a mesajului transmis de profesor referitor la cunoștințele predate și implicațiile interrelaționării elementelor;
- să asigure formarea deprinderilor de studiu individual, utilizând o bază largă de documentare pentru înțelegerea tematicii predate;
- să asigure formarea deprinderilor de cercetare individuală în domeniu;
- să asigure formarea competențelor practic-aplicative necesare funcțiilor în care se vor încadra;
- să asigure formarea la fiecare student a propriului sistem de analiză necesar muncii intelectuale și practic-aplicative individuale.

Metodele și tehnicile didactice folosite de profesori sunt condiționate de cerințele modelului absolventului și de bugetul de timp avut la dispoziție în desfășurarea temelor prevăzute în programa analitică. Volumul de cunoștințe este din ce în ce mai mare și într-o permanentă și rapidă schimbare. Pentru profesor, problema principală pe care o are de rezolvat este aceea prin care acest volum de cunoștințe trebuie însușit de către student, având la dispoziție un buget de timp redus.

De regulă, analizăm bugetul de timp unilateral, adică doar ritmul de predare săptămânal. Este necesar însă să luăm în calcul tot bugetul de timp la dispoziția studentului, cu cele două componente: de predare (exprimat prin

ritmul săptămânal) și de studiu. Timpul de studiu este destinat pentru însușirea cunoștințelor predate, pentru studierea unor lucrări direct, pentru întocmirea unor lucrări cerute etc.

Profesorul va trebui să indice o bibliografie obligatorie pentru a se realiza cerințele minime și o bibliografie facultativă pentru a da posibilitate lărgirii și îmbogățirii nivelului atins în pregătire. Este posibil ca, prin indicarea de către mai mulți profesori a bibliografiei obligatorii, să se ajungă la situația în care studentul ar avea nevoie, pentru studierea acesteia, de un buget de timp foarte mare și să nu poată parcurge toată bibliografia. Aceste probleme se vor rezolva de către profesor direct sau la sesizarea studentului.

În instituția noastră, reglementarea acestei probleme se face la nivel comisie didactică și uneori la facultate.

Temele ce se predau au încărcătură emoțională și accesibilitatea acestora diferă. Acest fapt real impune profesorului abordarea diferită a temelor. În programa analitică, titularul de curs stabilește forma de predare în deplină concordanță cu cele anunțate mai sus.

Metodele și tehnicile de predare au în vedere realizarea celor trei niveluri ale competențelor:

- a ști și a înțelege (cunoștințele teoretice și capacitatea de a le înțelege);
- a ști și a acționa (cunoștințe teoretice și aptitudini de aplicare a acestora);
- a ști și a fi (activități în grup, într-un anumit context, abilități de a conduce).

Competențele formate la student sunt: generale (definesc domeniul fundamental de acreditare în științe militare) și specifice (individualizează planul de învățământ și programa analitică).

Apreciem că pentru realizarea în integralitate a competențelor va trebui să privim reorganizarea procesului didactic în viziunea unei noi filozofii a învățării. Regândirea modalității de desfășurare a cursurilor, seminariilor și ședințelor practic-aplicative trebuie să vizeze ca studentul (cursantul) să-și însușească, în primul rând, metodele de analiză, metodologiile de cercetare, metodele de organizare a activităților și acțiunilor militare, și să participe activ la actul didactic.

Pentru învățământul centrat pe student nu se pune problema renunțării la activitățile profesorului. Acesta, profesorul, va trebui să-și adapteze sau să-și schimbe atitudinea și activitatea. Această schimbare, în opinia noastră, are în vedere diminuarea activităților de transmitere a informației (nu renunțarea totală) și obligarea studentului să investigheze și să acceseze cât mai multe surse de documentare, indicate de profesor.

Prin indicarea surselor de documentare se dirijează costul de formare a capacităților individuale de muncă intelectuală, concomitent cu costul de acumulare de cunoștințe.

Informațiile acumulate reprezintă un conglomerat, cu relații mai mult sau mai puțin cunoscute între elementele componente. Studentul are acces și își însușește concepte diferite, dar care se întrepătrund și se completează când sunt puse în anumite relații. Metodele și tehnicile didactice folosite de profesor trebuie să vizeze formarea fiecărui student ca o entitate de sine stătătoare. I se construiește propriul sistem de analiză, cu ajutorul căruia să poată îndeplini independent orice misiune.

Analiza unei situații tactice (creată sau reală) pune în fața studentului (comandantului-ofițerului de stat major) o multitudine de factori care interacționează, unindu-se și/sau devenind contradictorii.

Aceste exemple ne îndreptățesc să apreciem că formarea unor lideri, a unor entități capabile să-și îndeplinească responsabilitățile prevăzute de viitoarele posturi nu este ușoară și nu se face prin activități cu „masa”, ci cu „individul”.

Prin „dialog” permanent, între profesor și student sau între studenți sub directă supraveghere a profesorului se poate ști cât știe studentul, se poate dirija întreaga activitate de formare a liderului militar.

Cunoștințele acumulate „astăzi” vor fi depășite „mâine”, căci absolventul nu revine la școală prea repede. Trebuie să-l formăm pentru a avea o mobilitate a gândirii în sensul adoptării și aplicării în mod rapid a noului prin muncă intelectuală individuală, ca rezultat al competenței formate pe timpul studiilor.

Tehnica și tehnologia modernă asigură accesul rapid la informație, la o documentare largă. Acumularea informației nu este echivalentă cu înțelegerea pe deplin a relațiilor dintre elementele componente ale unui sistem.

Formele de desfășurare a temelor sunt stabilite, standardizate, dar în noul context, pentru a ne înscrie în conceptul „învățământ centrat pe student” apreciem că se pot desfășura astfel:

- prelegerea – în accepțiunea clasică a transmiterii de cunoștințe, trebuie să se facă doar pentru temele cu încărcătură informațională mare și mai greu accesibile; studentul trebuie să înțeleagă cunoștințele pe care le însușește;

- prelegerea-dezbatere – reprezintă o formă de trecere între prelegerea clasică și seminar; de regulă, se utilizează pentru temele a căror accesibilitate este posibilă pentru majoritatea problemelor și care, de regulă, nu mai au repartizate ore pentru seminar (condiționare impusă de bugetul de timp la dispoziție); profesorul va expune problemele cu grad de accesibilitate sporită și va purta dialog cu studenții privind conținutul celorlalte probleme;

- seminarul – este forma prin care se pot fixa informațiile acumulate în urma dialogului; această formă este necesară pentru a se explica, în mod deosebit, interrelaționarea elementelor componente ale unui sistem; de exemplu: dezbatem principiile luptei; toate se regăsesc în acțiunea militară însă ponderea este diferită de la o operație la alta; când, de ce, care sunt factorii care influențează această pondere și cum trebuie exploatată

variabilitatea respectivă pentru obținerea victoriei se însușește foarte bine doar pe timpul seminarului (teoretic); profesorul este interesat ca toți studenții să înțeleagă tematica parcursă; învățământul militar superior din U.N.Ap. „Carol I” își propune să realizeze performanță prin formarea competențelor minime de către toți studenții; nu excludem nici posibilitatea unor nerealizări, dar acestea să nu fie din cauza actului didactic și a sistemului de învățământ, ci ca o consecință exclusivă atribuită voinței studentului;

- ședințele practic-aplicative se desfășoară la clasă, punct comandă-învățământ, teren sau în Centru de Instruire prin simulare; după ordinea enumerării, și obiectivele sunt diferite; cunoștințele teoretice se transformă în competențe de nivelul „a ști și a fi” (activități în grup, într-un anumit context, abilități de a conduce); în opinia noastră, este finalitatea actului didactic și realizarea competențelor prevăzute în modelul absolventului; învățământul din U.N.Ap. „Carol” „produce valoare” prin faptul că absolventul va ocupa post într-o structură militară și este capabil (competent) să îndeplinească cerințele aceluia post; pe parcursul ședințelor practic-aplicative formăm și perfecționăm „individul” să-și îndeplinească atribuțiile postului în cadrul unui colectiv mai larg, numit comandament (stat major); prin jocul de rol, avem garanția că eforturile depuse în învățământ vor fi bine apreciate de către structurile operative; formarea și perfecționarea liderului și specialistului militar se realizează urmărind și îndrumând în special individul și, în general, grupul.

Pe timpul formelor de predare se întocmesc de către studenți lucrări ce completează sau explicitează problemele dezbătute. Lucrările întocmite ne conving că studentul a atins un anumit nivel de înțelegere a fenomenului militar, că este capabil să desfășoare muncă de cercetare individuală, că poate să analizeze o problemă, să sintetizeze aspectele importante și să întocmească o lucrare (un document) care să răspundă atât formei, cât și conținutului.

Indicarea unor surse bibliografice diferite și contradictorii obligă studentul să aleagă ceea ce este corect pentru misiunea zilei. În același timp se formează ceea ce dorim de fapt, mobilitatea în gândire, în sensul adaptării la nou, la schimbare.

Evaluarea performanțelor este o problemă precizată în planul de învățământ și în programa analitică. Considerăm că această evaluare măsoară nivelul atins de student periodic și putem aprecia dacă s-au realizat obiectivele prevăzute, dacă s-au format competențele stabilite pentru modelul absolventului. Doresc să mă refer la acea parte a evaluării pe care profesorul o face permanent, la fiecare temă. La anumite teme sau grup de teme se execută o evaluare care se înregistrează. Există evaluări care nu se cuantifică în note. Evaluarea făcută între examene, în opinia noastră, are rolul de a stimula studentul, dar este și un barometru pentru profesor. În funcție de nivelul atins

de fiecare student, se decid măsuri individuale prin care să se realizeze obiectivele propuse. Nu suntem mulțumiți să constatăm, la final de semestru că avem și restanțieri. Minusurile din pregătire sunt sesizate pe parcursul semestrului de către profesor prin evaluarea curentă și prin observarea directă. Se poate sesiza pe timpul ședințelor, dar și prin calitatea documentelor întocmite nivelul atins de student. Aceste aspecte sunt posibile deoarece se desfășoară actul didactic individual și pe microgrupuri.

În concluzie, învățământul centrat pe student, în opinia noastră, prezintă următoarele caracteristici:

- în centrul activității de învățământ este studentul și comanda socială cu cerințele sale, prin care se stabilește ce trebuie „să fie” „să știe”, „să facă” absolventul la terminarea studiilor;

- nu exclude sau diminuează participarea profesorului la actul didactic; profesorul va elabora o nouă filozofie a învățării în deplină concordanță cu cerințele modelului absolventului; se diminuează activitatea de transmitere a informației, în favoarea formării la student a unui sistem propriu de lucru;

- documentele de învățământ trebuie întocmite pentru a răspunde pe deplin comenzii beneficiarului; întocmirea modelului absolventului este o sarcină de mare responsabilitate și trebuie să vizeze atât prezentul, cât și viitorul;

- metodele și tehnicile didactice utilizate de profesor trebuie să asigure atât însușirea tematicii în timpul la dispoziție, cât și formarea de competențe la student;

- noua tehnologie ajută la îndeplinirea obiectivelor stabilite prin accesul la informație diversă și de specialitate, dar nu poate înlocui profesorul pentru a prezenta relaționarea elementelor;

- dimensionarea informației pe care trebuie să și-o însușescă studentul trebuie făcută ținând cont de timpul avut la dispoziție de către student (ritmul de predare plus timpul de studiu-dirijat și la dispoziție); trebuie să se asigure obligatoriu timp pentru însușirea informației obligatorii, dar și pentru cea facultativă, garantând posibilitatea profesionalizării cât mai înalte a studenților în funcție de performanțele intelectuale, de efortul depus;

- evaluarea performanțelor trebuie executată permanent pentru a cunoaște nivelul atins de către fiecare student, în orice moment, și a corecta comportamentul și munca individuală a acestora; evaluarea periodică este un barometru ce obligă profesorul să stabilească o nouă strategie de învățare pentru student;

- studentul trebuie format și perfecționat în a învăța singur, a efectua munca de cercetare la nivelul studiilor universitare pe care le desfășoară;

- la finalul studiilor universitare absolventul trebuie să aibă formate competențele necesare desfășurării activităților pe postul ce va fi încadrat;
- este foarte important ca absolventul să știe, dar mai important este să aibă o mobilitate a gândirii, să poată desfășura munca de cercetare independent, să se adapteze cu ușurință la nou;
- valoarea ridicată a absolventului este rezultatul muncii intense depusă de acesta, dar și a informării, observării, evaluării și dirijării de către profesor; învățământ fără profesor duce la performanță, dar nu înaltă.

Considerăm că aceste puncte de vedere, ce ar compune conceptul „învățământ centrat pe student”, se regăsesc în viața academică a U.N.Ap. „Carol I”. Unele probleme se actualizează și se modernizează continuu. Există deschidere la tot ce este nou pe întreaga scară ierarhică universitară.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL CENTRAT PE STUDENTUL ADULT. RISCURI ȘI ABORDĂRI

Lect.univ.dr. Luiza-Maria OLTEANU

This article relies on several key phrases, namely student-centered learning, adult student, English for special purposes, military education, learning foreign languages.

The paper has been divided into two parts: the first part contains generalities related to the key phrases mentioned above, and the second part is, actually, a case study from the student-centered learning perspective carried out on the NATO Terminology Course. The main idea of the article can be narrowed down to a specialized course feasible for student-centered learning?

Articolul de față a pornit de la câteva expresii cheie, și anume: învățământul centrat pe student (ICS), studentul adult, engleza pentru scopuri speciale, învățământul militar, învățarea limbilor străine.

Structura articolului este următoarea: prima parte – considerații generale referitoare la cuvintele cheie menționate anterior și partea a doua ce este un studiu de caz aplicat din perspectiva învățământului centrat pe studentul adult (ICSA) asupra Cursului de limba engleză – terminologie militară pentru personalul militar și civil care va ocupa posturi în structuri NATO. Ideea principală a lucrării se poate rezuma la: este un curs de engleză de specialitate fezabil pentru ICS?

Considerații generale

Un model ideal al învățământului centrat pe student (ICS) ar trebui să conțină aspecte integrate referitoare la timpul și la locul pentru învățare, conținut, evaluarea materialului, conștientizarea cunoștințelor și aptitudinilor anterioare procesului de învățare, iar toate acestea ar trebui să revină studentului. Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că trecerea de la învățământul centrat pe profesor la cel centrat pe student implică compromisuri și variații de accent, aspecte negociabile și nonnegociabile, module de prezentare a materialului didactic flexibile.

Definind conceptul de ICS, G.Gibbs se referă la o mai mare autonomie și control din partea studentului asupra materiei, metodelor de studiu și

ritmului de abordare a materialului studiat. De aici rezultă trei caracteristici de bază ale ICS, prin care se promovează ideea studentului: ce are un cuvânt mai greu de spus în *ce*, *cum* și *unde* învață. Iată deci necesitatea trecerii de la modelul studentului-spectator, la cel al studentului cu un nivel mai mare de responsabilitate în situația de învățare, la cel care își alege, în mod activ, scopurile și își modelează ritmul de studiu.

De aici rezultă caracteristicile studentului eficient (B. Harpe, M. Kulski, and A. Radloff):

- studentul eficient are scopuri clare de învățare;
- are un repertoriu bogat de strategii de învățare și știe când să le folosească;
- folosește resursele disponibile în mod eficient;
- își cunoaște punctele forte și pe cele slabe;
- înțelege procesul de învățare;
- își asumă responsabilitatea pentru ceea ce învață;
- planifică, monitorizează, evaluează și își adaptează procesul de învățare.

În ceea ce privește studentul adult, de asemenea, trebuie să se aibă în vedere plasarea acestuia în centrul procesului de învățare. Ghidarea proprie reprezintă punctul esențial în învățământul centrat pe studentul adult, în timp ce necesitățile și experiența acestuia ar trebui să fie mai presus de expertiza profesorului. (Knowles, 1984) Experiența personală este considerată a fi un factor motivant foarte puternic.

Apar multe dileme ce trebuie rezolvate într-un astfel de proces de predare-învățare:

- Cum putem angaja studenții cât mai mult în rezolvarea problemelor?
- Cum putem trece controlul și opțiunea în contul studenților?
- Cum ne putem concentra asupra necesităților studenților și nu asupra a ceea ce vrem noi să le predăm?
- Cum putem lucra cu scopuri individuale?
- Cum putem afla ce și cum vrea să știe studentul?
- Cum putem evalua cât mai bine ceea ce știe studentul?

Mulți studenți, în special cei superficiali, au tendința de a li se spune *ce* și *cum* să învețe. De multe ori avem sentimentul că cel din fața noastră se gândește că suntem plătiți pentru a le preda și, ca urmare, suntem unicii responsabili pentru tot ceea ce se petrece în clasă. Și oare cât suntem de pregătiți să trecem de la aceasta tradiție către ICS și să riscăm aprecieri slabe venite din partea studenților? Acestea sunt doar câteva dintre întrebările, dilemele și potențialele probleme pe care le-am resimțit cu toții și asupra cărora am meditat. Trecerea însă se face gradual, împărtășindu-ne multe în acest sens.

Abordarea ce încurajează implicarea activă și experiența studenților poate duce la o deosebit de eficientă finalitate a procesului de învățare. Schimbul de putere și control de la profesor la student este poate cel mai greu de acceptat și de realizat din partea noastră.

Teoreticienii John Dewey, Jean Piaget și Lev Vygotsky, a căror cercetare are la bază modul în care învață studentul, sunt principalii responsabili pentru trecerea la ICS. În opinia acestora, studenții învață cel mai eficient atunci când experimentează și controlează procesul de învățare.

Deoarece în cadrul ICS studentul este la putere, profesorul trebuie să conștientizeze că el este colaborator în procesul de învățare. Acesta este un rol în care profesorul trebuie să se simtă confortabil, dacă dorește abordarea cu succes a ICS, iar mediul de desfășurare a metodei pedagogice trebuie să fie unul deschis, dinamic, bazat pe încredere și respect, și să promoveze dorința și curiozitatea de a învăța. Pe de altă parte, studentul trebuie să fie conștient de propriile sale capacități și să fie gata să le accepte și pe ale colegilor săi.

ICS plasează studentul în centrul procesului de învățare. Începe prin a înțelege contextul educațional de unde provine un student, continuă cu evaluarea de către profesor a progresului studentului spre obiectivele de învățare, iar prin însușirea de către student a aptitudinilor de bază necesare învățării, se ajunge la o bază pentru învățare funcționabilă pe viață. În consecință, responsabilitatea învățării trece la student, în timp ce profesorul facilitează acest proces. Această abordare este individualistă, flexibilă, competitivă, variată ca metodologie și nu întotdeauna constrânsă de timp sau spațiu. În contextul dat, profesorul încearcă să crească la maxim productivitatea studentului, însușirea cunoștințelor, aptitudinile și dezvoltarea abilităților personale și profesionale.

Tradițional, școala și învățământul sunt dominate și controlate de către adulți. Ce facem, însă, dacă și studenții sunt tot adulți?

Natura activă a acestei metode ajută studenții să lucreze efectiv cu informația și, prin urmare, să o învețe. Dacă studentul devine responsabil pentru succesul unei lecții, el va deveni și mai motivat și responsabil pentru succesul propriului proces de învățare. Iar în cazul învățării limbilor străine, această metodă este și mai benefică. Studentul trebuie să producă secvențe de limbă cât mai des și interactiv posibil.

Curs de limba engleză – terminologie militară pentru personalul militar și civil care va ocupa posturi în structuri NATO – studiu de caz
Este un curs de engleză de specialitate fezabil pentru ICS?

Acest curs a fost conceput de către partenerul britanic de la Colegiul St. John din York, în urmă cu trei ani, și implementat și adaptat la studenții ofițeri, subofițeri și civili români atât pe parcursul celor două cursuri pilot, cât și după momentul în care a fost preluat integral de către Catedra de limba engleză.

Acesta este un curs specializat de limba engleză, proiectat în două etape: etapa la distanță (6 săptămâni) și etapa intensivă (2 săptămâni). Pentru etapa la distanță, studenții primesc un CD cu materiale de lucru pentru primele șase săptămâni, iar ultimele două săptămâni ale cursului de desfășoară intensiv la Departamentul de Limbi Străine.

Materialele de pe CD pentru faza la distanță a cursului sunt organizate în opt săptămâni de studiu individual, așa cum fusese inițial proiectat cursul. Fiecare săptămână cuprinde câte cinci unități și, în propriul lor ritm, studenții au ocazia să treacă în revistă și să exerseze diverse segmente de limbă engleză și proceduri NATO. Aptitudinile exersate în această parte a cursului sunt: citit, ascultat și scris. În plus, trebuie adăugat faptul că pentru anumite unități este esențial accesul la Internet. Pe perioada celor șase săptămâni de curs la distanță, profesorii țin legătura prin e-mail cu studenții care trimit, în mod constant, ceea ce au lucrat și feedback-ul permanent asupra materialului parcurs. În funcție de reacția lor, profesorii adaptează și organizează materialul pentru ultimele două săptămâni intensive de curs.

În ceea ce privește etapa intensivă a cursului, aceasta este structurată în jurul a trei exerciții militare principale, pe care studenții le vor folosi ca vehicul de practicare a aptitudinilor integrate și a funcțiilor exersate anterior acestor două săptămâni. Acum sunt exersate, în principal, vorbitul, cititul și scrisul, pe fondul unei munci în echipă susținute, cooperări și sprijin reciproc.

Aș putea afirma că majoritatea activităților din această etapă a cursului reprezintă, de fapt, niște parteneriate de proiect, și anume syndicate reduse de lucru, bazate pe interese comune, ce, într-un timp limitat, trebuie să negocieze, organizeze și planifice sarcinile și implicit învățarea, într-un mod cât se poate de susținut și de angajat.

Bibliografie

- Gibbs, G., *Assessing more students*. Oxford: Oxford Brookes University, 1992, 23.
- Harpe, B., Kulski, M. and Radloff, A. (1999), *How best to document the quality of our teaching and our students' learning?* În K. Martin, N. Stanley and N. Davison (Eds), *Teaching in the Disciplines/ Learning in Context*, 108-113. Proceedings of the 8th Annual Teaching Learning Forum, The University of Western Australia, February 1999, Perth: UWA.
- Knowles, M., *Andragogy in Action*, San Francisco, 1984.

ACTIVITATEA POLITICO-DIPLOMATICĂ A LUI VASILE ALECSANDRI

Prof.univ.dr. Constantin IORDACHE

The diplomat and writer Vasile Alecsandri was gifted with the power of understanding with intelligence the meanings of life and words.

He was a very skilled rhetorician and a perspicacious analyst of his time. He militated for the affirmation of the human rights.

In that admirable epoch of Romanian rebirth he fulfilled with abnegation his diplomatic missions. Also, he identified the imperatives of that historical event and acted to protect the national interests.

Marele scriitor Vasile Alecsandri s-a afirmat, în momentele istorice importante ale secolului al XIX-lea, ca personalitate proeminentă a diplomației românești.

În perioada cuprinsă între anii 1834-1840 Vasile Alecsandri și-a completat studiile la Paris, unde a urmat cursuri de medicină și de drept. A revenit în Moldova sub înrâurirea unor idei de libertate și egalitate afirmate și consacrate în spațiul Europei Occidentale.

Între anii 1815 – 1856, Austria a dominat viața politică europeană. Pentru Metternich (cancelarul austriac), combinația ideală de acțiune era aportul Marii Britanii pentru integritatea teritorială imperială și sprijinul armatelor ruse pentru rezolvarea crizelor interne din alte teritorii.

Metternich, un produs al raționamentului kantian, nu era adeptul legiferării drepturilor omului. El invoca exemplul Revoluției franceze care a debutat prin promovarea drepturilor omului și s-a finalizat prin domnia terorii.

Anul 1848 a reprezentat un moment istoric marcat de acțiunile revoluționare manifestate în orașele importante al Europei (Paris, Viena, Milano, Berlin).

Impunerea treptată a celor două principii afirmate prin tratatele westphalice (1648): principiul suveranității; principiul egalității statelor și care prefigurau o nouă dimensiune în planul relațiilor internaționale.

Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Alexandru Ioan Cuza, Alecu Russo și ceilalți exponenți ai curentului pașoptist au criticat starea gravă a

sistemului social din Moldova. Ei au activat pentru iluminarea poporului și asigurarea regenerării socio-culturale.

Tinerii reformiști moldoveni, munteni și transilvăneni au colaborat pentru succesul acțiunilor unor societăți secrete, care vizau afirmarea principiilor democratice și realizarea unui deziderat istoric – unirea populației românești într-un stat unitar.

Vasile Alecsandri, cu aureola lui de scriitor și fin diplomat, a dezvoltat relații de colaborare cu reprezentanții pașoptiști din Muntenia, pentru afirmarea solidarității naționale.

În urma unei manifestații populare pentru rezolvarea unor doleanțe, în planul reformării sociale, guvernul din Moldova a luat măsuri represive. Alecsandri s-a refugiat în munți, pe domeniile familiei Cantacuzino. El a fost decepționat de eșecul acțiunilor revoluționarilor pașoptiști.

Într-o scrisoare adresată Zulniei Sturdza, Alecsandri se confesa: „Am acționat cu bună credință până la ultimul moment în speranța unei revoluții puternice.

Sunt destul de suferind, cât poate fi un om care și iubește patria și care o vede compromisă”.

Alecsandri a participat la Marea Adunare Populară de la Blaj, unde a intrat în legătură cu cele mai reprezentative personalități ale elitei intelectuale românești din Transilvania.

În acele momente de efervescentă patriotică poetul a publicat, în revista lui Simion Bărnițiu, poezia „Deșteptarea României” și manifestul „Protestație în numele Moldovei, a Omenirii și-a lui Dumnezeu”, materiale care relevau situația gravă din Moldova în planul vieții politico-sociale.

Alecsandri împreună cu Alexandru Ioan Cuza au elaborat două manifeste revoluționare importante: primul „Proclamația adresată moldovenilor” pentru a rezista oprimirii exercitate de guvernul Sturdza; al doilea, Programul de reforme intitulat „Principiile noastre pentru reformarea patriei – din 12/24 mai 1848”.

În iunie, Vasile Alecsandri și Costache Negri au plecat la Cernăuți, în dulcea Bucovină, unde au constituit un Comitet Național și au desfășurat o intensă corespondență cu revoluționarii din Moldova și Muntenia. Ei militau pentru anularea prevederilor Regulamentelor organice, elaborarea unei Constituții naționale și desființarea protectoratului exercitat de Rusia.

Regulamentul organic, fundamentul juridic al administrației din Moldova aceluși moment istoric, contribuise la modernizarea sistemului politico-social, dar nu erau rezolvate problemele majore ale populației, determinând o agravare a contradicțiilor dintre forțele progresiste și aristocrația conservatoare.

Ideea de unire a Moldovei cu Țara Românească se manifesta cu valențe patriotice profunde.

Vasile Alecsandri și Costache Negri au trimis o scrisoare lui Nicolae Bălcescu, din partea Comitetului Național, pentru accelerarea procesului unirii celor două țări „Trebuie dară să te înștiințez că dorul cel mai înfocat al nostru, cât și al unei mari partide din Moldova este unirea Moldovei cu Valahia sub un singur guvern și sub aceeași constituție”.

La 18 iulie, în scrisoarea lui Vasile Alecsandri către revoluționarii din Moldova, se notifica: „Pentru a ne pregăti sprijin puternic în Europa, să ne grăbim a trimite deputați cu protesturi energice și cereri de ajutor la Dieta de la Frankfurt, la Ministerul din Viena, la Stăpânirea Prusiei și la Camera din Paris”. Pentru realizarea demersului diplomatic au fost implicați: Ion Maiorescu, cu misiune la Frankfurt, Ion Ghica, la Constantinopol, Al. Golescu la Budapesta și Vasile Alecsandri, la Paris.

În capitala Franței, Vasile Alecsandri a intrat în contact cu scriitori și cu reprezentanți marcanți ai presei pariziene, în vederea promovării ideilor de afirmare a valorilor românești, pentru realizarea marelui ideal național – unirea principatelor române.

În saloanele celebre din Paris el a pledat pentru cauzele intereselor românești, într-o modalitate inteligentă, abilă și cu rafinament diplomatic.

În anul 1849 a întreprins călătorii la Constantinopol, pentru a participa la adunările diasporei românești, unde s-au stabilit misiunile Comitetului Național, organism care activa pentru salvagardarea intereselor poporului român.

Noul domn al Moldovei, Grigore Ghica, adeptul ideilor progresiste europene, a instaurat un regim cu valențe democratice. Moldova, la acel moment istoric, era sub suzeranitatea Imperiului Otoman și sub influența protectoratului rusesc. Domnitorul a asigurat funcții și demnități administrativo-politice unor reprezentanți ai elitei de intelectuali pașoptiști. Vasile Alecsandri a fost investit Arhivist al statului, funcția deținută anterior de Gheorghe Asachi.

În anul 1851, scriitorul a fost desemnat membru în Comisia pentru reorganizarea învățământului public în Moldova, organism care a consolidat limba românească, ca limbă principală de învățământ.

Franța, devenită Republică după revoluția din anul 1848, a fost sub conducerea scriitorului Alphonso Lamartine și a lui Napoleon al III-lea.

În anul 1852, Napoleon al III-lea s-a proclamat împărat al Franței. El a intrat în conflict cu Rusia, deoarece își afirma intenția de a deveni protectorul creștinilor din Balcani.

Nicolae Iorga remarca, într-o carte monumentală¹: „Napoleon al II-lea voia să clădească o nouă Europă, dorea învierea statelor naționale sau completarea lor... să servească interesele catolice în Orient... Napoleon al III-lea

---

¹ Nicolae Iorga, *Stări sufletești și războaie*, București, Editura Militară, 1994, p.129.

ar fi dorit și înaintea războiului cu Austria, din anul 1859, să păstreze ideea unui for internațional cu sediul la Paris, sprijinit pe autoritatea sa”.

În anul 1853, Rusia a ocupat principatele române. Austria a cerut Rusiei, printr-un ultimatum, să-și retragă trupele din principatele române. Franța și Anglia a sprijinit Turcia pentru a declanșa război Rusiei. A urmat războiul ruso-turc (Războiul Crimeii între anii 1853 -1856).

Pentru Anglia, avansarea rusească în Balcani (pentru dominarea zonei de strâmtori BOSFOR-DARDANELE), reprezenta o gravă amenințare la adresa intereselor britanice în Marea Mediterană și în zona Mării Negre.

La momentul reactivării conflictului ruso-turc (Războiul Crimeii, 1855), Vasile Alecsandri s-a deplasat la Paris, cu misiunea de a realiza o atmosferă favorabilă promovării intereselor românești.

Ulterior, scriitorul diplomat a plecat la Constantinopol, unde împreună cu Ion Ghica și C. Negri a elaborat un memoriu cu revendicările Principatelor române, document prezentat la Conferința ambasadurilor – Constantinopol, februarie 1856.

Congresul de la Paris din anul 1856 a reprezentat un eveniment diplomatic de importanță majoră pentru viitorul politic al țărilor române.

Marile puteri europene au urmărit, pe căi politico-diplomatice, să asigure echilibrul de forțe în Orient, iar statele românești să dețină un rol important. Reprezentanți de frunte ai intelectualității românești au realizat că se profila un orizont luminos în istoria poporului român și în consecință era necesară intensificarea acțiunilor de afirmare a intereselor românești în spațiul european.

Se apropia momentul unei clipe astrale în istoria poporului român – unirea celor două principate.

Prin tratatul de la Paris – 30 Martie 1856, Principatele române erau sub protectoratul celor șapte puteri europene (Franța, Rusia, Turcia, Anglia, Austria, Prusia, Sardinia).

Iosif Constantin Drăgan în cuprinsul unei lucrări², „Războiul Crimeii (1853-1856), oferea o primă șansă de afirmare a resorgimentului românesc. Deosebit de favorabil a fost în această epocă sprijinul pe care Napoleon al III-lea l-a acordat cauzei uniunii românilor... Domnitorul țărilor unite, colonelul Alexandru Ioan Cuza (1856-1866), a guvernat în stilul lui Napoleon al III-lea, în special după lovitura de stat din 1864, o lovitură în stil napoleonian”.

Diplomatul român, Dumitru Mazilu, releva într-o carte³: ”În urma Tratatului de pace de la Paris – 30 Martie 1856 s-a hotărât neutralizarea Mării Negre, a fost lichidat Protectoratul exclusiv al Rusiei asupra Moldovei, Țării Românești și al Serbiei”.

---

² Iosif Constantin Drăgan, *Idealuri și destine*, Editura Cartea Românească, p.253.

³ Prof.univ.dr. Dumitru Maziliu, *Tratat privind teoria și practica negocierilor*, Editura Lumina Lex, București, 2006, p.102.

Într-o lucrare⁴ elaborată de Institutul de Istorie și Teorie Militară se afirmă: „Tratatul de pace de la Paris 18-30 Martie 1856 a pus capăt războiului din Crimeea.

Rusia era obligată să înapoieze Moldovei județele: Cahul, Ismail, Bolgrad, încorporate în anul 1812. Prin art.26 s-a convenit ca în Principatele române să existe o forță națională în scopul menținerii siguranței și asigurării frontierelor”.

În anul 1857, caimacamul Nicolae Vogoride, cu acceptul Turciei și al Austriei, a falsificat rezultatele alegerilor populare, un referendum asupra opțiunilor unioniste ale populației. Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri și Alexandru Ioan Cuza au elaborat un memoriu pentru informarea Comisiei Internaționale asupra falsificării rezultatelor electorale, cu argumentări și dovezi elocvente în acest demers politico-diplomatic.

Grație eforturilor intelectualilor cu vederi prounioniste, prin publicarea documentelor administrative, care relevau falsificarea rezultatelor scrutinului electoral, cu aportul Franței, alegerile respective au fost anulate.

Prin Acordul de la Osborne, 11 august 1858, realizat de Napoleon al III-lea și Regina Victoria, Anglia a achiesat la demersurile diplomatice ale Franței de a determina acceptul Imperiului Otoman în vederea desfășurării de noi alegeri pe teritoriul celor două principate românești.

Personalitățile marcante ale epocii, cu idei reformatoare unioniste, au înaintat Memorii către Divanurile *ad-hoc* ale Moldovei și Țării Românești, apelându-se la stipulațiile textelor din cuprinsul Tratatului de la Paris – 1856, cu o serie de doleanțe, cele mai importante referindu-se la: respectarea drepturilor și autonomiei Principatelor, conform vechilor Capitulații încheiate cu Înalta Poartă Otomană; unirea Principatelor într-un singur stat, sub numele de România; guvern constituțional reprezentativ pentru interesele populației române.

Deoarece Turcia, Austria și Anglia erau împotriva unirii Principatelor, iar Franța, Sardinia, Rusia și Prusia erau de acord, în urma Conferinței de la Paris 10 august 1858 a marilor puteri europene s-a convenit asupra sintagmei „Principatele Unite Moldova și Valahia”. Cele două state urmau să aibă domni diferiți, guverne și adunări legiuitoare separate la Iași și București.

Vasile Alecsandri a continuat acțiunile de promovare a intereselor românești la Paris, iar succesul demersului său este demonstrat de poziția favorabilă cauzei unioniste exprimată în ziarele franceze cu tiraje semnificative.

Conferința internațională de la Paris, din anul 1858, deschidea noi orizonturi în planul realizării și afirmării idealului de unire. Era necesară mobilizarea energiei patrioților români, pentru a realiza marele deziderat istoric.

---

⁴ Institutul de Istorie și Teorie Militară, *Apărarea națională și Parlamentul României*, Editura Militară, București 1992, p.28.

Vasile Alecsandri a fost numit secretar de stat, funcție similară ministrului de externe. El a rezolvat divergențele diplomatice cu autoritățile austriece, referitoare la regimul vizelor pentru populația din teritoriile românești.

Prestigiul politic al lui Vasile Alecsandri, dobândit prin abila activitate diplomatică de realizare a premiselor unirii principatelor românești, a fost reflectat prin poziția celei mai influente grupări de intelectuali unioniste de a-l desemna candidat pentru alegerea domnitorului în Moldova.

Marele diplomat nu a candidat, dar a continuat să acționeze pentru afirmarea aspirațiilor sale de înflăcărat patriot.

După realizarea unirii principatelor românești, 24 ianuarie 1859 și dubla alegere ca domnitor a lui Alexandru Ioan Cuza, s-a înregistrat o nouă etapă în activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri.

Vasile Alecsandri a reprezentat pentru Alexandru Ioan Cuza diplomatul de carieră, omul onest de mare subtilitate și rafinament în arta negocierilor internaționale.

În februarie 1859, desemnat ministru de externe, Alecsandri a călătorit în capitalele importante ale Europei Occidentale pentru a remite scrisori diplomatice, ale domnitorului român, unor personalități politice marcante (Principele Napoleon al III-lea, regele Victor Emanuel, Malmesbury, ministrul de externe englez).

Prin intermediul scrisorilor diplomatice, Alexandru Ioan Cuza cerea sprijinul european pentru recunoașterea dublei sale alegeri ca domn al Moldovei și al Țării Românești.

La momentul de debut, în periplul său de călătorii cu misiuni diplomatice, Alecsandri consemna în notele sale jurnalistice⁵: „Astfel dar, înfășurat în haina serioasă a diplomației, am plecat în misie politică la Paris, la Londra, la Torino ... Aveam mult serioasă și mult delicată însărcinare de a apăra pe lângă cabinetele Franței și Angliei și a Sardiniei actele săvârșite în Moldova și Valahia la începutul anului 1859 .... Misie importantă! răspundere mare și spăimântătoare! ... Aveam a mă găsi în contact cu capacitățile cele mai recunoscute din Europa, cu oamenii cei mai însemnați!... Nu dar fără griji mă întrebam de voi putea să mă ridic și să mă susțin la înălțimea misiunii mele...”

Pe durata convorbirilor cu Napoleon al III-lea și cu ministrul francez de externe Walewski, diplomatul român a reușit, cu rafinament și elan patriotic, să releve cu succes autorităților franceze cauza unirii principatelor românești. Napoleon al III-lea a promis sprijin tehnico-militar (10.000 de puști, 12 piese de artilerie) pentru dezvoltarea sistemului militar românesc, prin aprobarea a unui credit în valoare de 12 milioane franci. Principele francez a cerut autorităților române să nu se comită abateri de la textul Convenției de la Paris, 1858.

---

⁵ *Diplomați iluștri*, vol.II, Editura Politică, București, 1970, Nicolae Corivan; *Viața lui Vasile Alecsandri*, p.251; Vasile Alecsandri, *Călătorii, Misiuni diplomatice*, p.176.

În jurnalul său diplomatic „Istoria misiilor mele politice”, Vasile Alecsandri citează din discursul lui Napoleon al III-lea: „Căutați a vă recomanda Europei prin înțelepciunea reformelor... precum v-ați recomandat prin patriotismul de care ați dat dovadă și vă pregătiți a nu silui evenimentele, ci a profita de cursul lor”.

La acel moment istoric, Napoleon al III-lea și regele Sardiniei pregăteau declanșarea războiului cu Austria. Cu sprijinul revoluționarilor unguri, conduși de Kossuth, se urmărea declanșarea unor focare de instabilitate pe teritoriul Ungariei și al Transilvaniei. Arsenalul de armamente și muniție aferentă pentru revoluționarii unguri urma să fie expedit pe Dunăre. De la Galați, expediția militară urma să tranziteze teritoriul românesc până la granița de răsărit a Austriei.

După audiențe la șeful statului francez, Vasile Alecsandri a plecat la Londra. Pentru Anglia politica orientală viza să mențină integritatea unui imperiu turc slăbit, dar binevoitor intereselor economice britanice.

Ministrul englez de externe Malmesbury cerea autorităților române să respecte textul Convenției de la Paris, 1858 și să nu afecteze suzeranitatea turcă asupra teritoriilor românești. El promitea că dacă nu vor apare complicații în relațiile internaționale Anglia va susține recunoașterea dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

Revenit la Paris, Alecsandri a stabilit întâlniri cu personalități franceze politice și culturale marcante la acel moment istoric. A avut întrevederi fructuoase cu ambasadorul Rusiei la Paris, generalul Kiseleff, fostul guvernator al principatelor române în perioada 1829-1834. Diplomatul român i-a amintit ambasadorului rus de textele, din textul Regulamentului organic, care consacrau principiul unirii politice și administrative a celor două țări.

Marele cărturar Gheorghe Asachi a avut calitatea de secretar al Comisiei de elaborare a Regulamentelor organice în perioada 1828-1832. În articolele acestor acte normative, primele fundamente constituționale ale poporului român, era inserat ca un deziderat „unirea principatelor dunărene”.

Diplomatul rus l-a asigurat, cu multă prudență, de întreaga sa simpatie pentru cauza românească.

Vasile Alecsandri a plecat la Torino, capitala Sardiniei, unde s-a întâlnit cu ministrul de externe Cavour. Diplomatul italian s-a declarat un simpatizant entuziast al recunoașterii dublei alegeri a lui Cuza, dar recomanda multă atenție în planul relațiilor internaționale.

Alecsandri a aflat, în acele circumstanțe, despre planul de colaborare militară franco-italian luând act și de destinația reală a tehnicii militare asigurate de către Napoleon al III-lea, de revolta ungarilor împotriva administrației austriece. A urmat vizita protocolară la regele Victor Emanuel, suveranul Sardiniei.

Generalul Klapka, unul dintre artizanii planului franco-italian, a avut o întâlnire, la Iași, 25 Martie 1859, cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

În urma tratatelor s-au negociat două Convenții. În prima Convenție era stipulată obligația autorităților române de a permite plasarea unor depozite de arme în proximitatea graniței răsăritene cu Austria, în zona orașului Bacău. În text se făcea referire la tranzacția de tehnică militară cu Franța. Principatele solicitau 30.000 de puști, din care 10.000 urmau să intre în dotarea armatei române, iar 20.000 erau destinate pentru înarmarea grupurilor paramilitare din Ungaria și Transilvania. A doua Convenție cuprindea garanțiile pentru autoritățile române. Alexandru Ioan Cuza condiționa sprijinul acestei expediții militare de recunoașterea dublei sale alegeri, ca domnitor, din partea celor șapte mari puteri europene.

Textele celor două Convenții au fost remise, prin intermediul generalului Klapka, lui Vasile Alecsandri. Acesta le-a promovat, sub auspicii diplomatice, în capitala Franței. În cadrul Conferinței de la Paris a celor 7 puteri europene, aprilie 1859, cu excepția Turciei și a Austriei, s-a recunoscut dubla alegere a domnitorului român. Vasile Alecsandri și domnitorul Alexandru Ioan Cuza au avut rezerve față de planul de cooperare militară franco-italian, cu implicarea autorităților române, fiind iminentă declanșarea unui conflict diplomatic cu Austria.

Diplomatul român s-a întors la Iași, pe ruta Constantinopol – Galați, la data de 27 iulie 1859. Finalizase, cu succes, o misiune de anvergură internațională.

Era pentru prima dată în istoria României, când un reprezentant diplomatic realiza demersuri oficiale, în capitalele marilor puteri europene, din partea unui domnitor român.

Activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri a fost dificilă. Țările române continuau să fie sub suzeranitatea Turciei. El a contribuit la reformarea ministerului de externe prin instituirea biroului național de corespondență diplomatică și prin înființarea Agenției Principatelor Unite la Paris.

Istoricul Florin Constantiniu, într-o recentă carte afirmă⁶: „Deoarece Convenția de la Paris 1858 nu interzicea explicit alegerea aceleiași persoane ca domn în ambele principate, unioniștii l-au ales pe colonelul Alexandru Ioan Cuza domn al Moldovei (5 ianuarie 1859), și al Țării Românești (24 ianuarie 1859), punându-se temeliile statului român modern”.

Recunoașterea dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza de către marile puteri garantate ale Convenției de la Paris – 1858 a consolidat poziția principatelor în planul relațiilor internaționale.

Scriitorul Keith Hilchins remarca, într-o carte⁷ de referință: „În timpul scurtei sale domnii (1859-1866), Alexandru Ioan Cuza, pașoptist și liberal, a încercat să dea României instituții politice și economice moderne”.

---

⁶ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p.216.

⁷ Keith Hitchins, *România 1866 – 1947*, Editura Humanitas, București, 1996, p.129.

În septembrie 1860 un transport clandestin de arme, organizat de Cavour, ministrul de externe al Sardiniei, pe traseul Genova – Galați, pentru a sprijini revoluționarii unguri contra administrației austriece, a fost deconspirat de agenții englezi și austrieci.

La propunerea ambasadorului englez, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a acceptat ca armele depozitate în clădirile vămii Galați să fie returnate în Italia, prin transportul asigurat de navele comerciale engleze. Eșecul acestei expediții clandestine de tehnică militară a afectat relațiile României cu Franța.

Vasile Alecsandri a reluat activitatea diplomatică pentru a influența reprezentanții diplomați ai statelor europene în planul cooperării și recunoașterii unirii administrative a celor două principate române.

El a pledat cu mult succes în fața principelui Napoleon al III-lea. La 27 aprilie 1861, Alecsandri îi relatează, într-o scrisoare diplomatică, domnitorului Alexandru Ioan Cuza⁸: „Unirea definitivă a Principatelor este în gândul tuturor în Franța”.

În Italia, misiunea sa diplomatică a fost dificilă, deoarece eșecul expediției de armament a avut un ecou puternic. Emigranții unguri îl acuzau pe domnitorul român că este vinovat de insuccesul planului militar franco-italian.

Ministrul de externe Cavour l-a asigurat pe diplomatul român de continuarea sprijinului guvernului său în afirmarea intereselor românești. El aprecia că unirea administrativă și legislativă se va realiza în mod implacabil.

Vasile Alecsandri a reușit, după întrevvedere cu regele Victor Emanuel al II-lea, să refacă climatul de colaborare cu autoritățile italiene.

Succesul acțiunilor diplomatului român este relevat în textul unei scrisori oficiale a lui Costache Negri către Vasile Alecsandri⁹. „Trebuie să fiți dumneavoastră domnule Agent diplomatic, care aveți onoarea de a fi cunoscut personal de regele Italiei, ca să fi putut da explicații atât de satisfăcătoare atât majestății sale, cât și contelui Cavour în ce privește armele din Galați, în privința cărora cred că domnul general Durando ne-a acuzat de nelealitate față de guvernul său. Sunt așadar fericit să aflu că ați izbutit așa de desăvârșit”.

În anul 1863, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a apelat la Vasile Alecsandri, în circumstanțe grave pentru destinul statului român. Partidele politice blocau actul legislativ. Domnitorul dorea să rezolve criza internă printr-o lovitură de stat, cu dizolvarea adunării deputaților. Puterile europene garante nu agreau intenția domnitorului de a promova un text de constituție națională și o guvernare autoritară.

Alexandru Ioan Cuza a trimis, prin intermediul lui Vasile Alecsandri, o scrisoare diplomatică suveranului Franței, pentru a-l asigura de devotamentul și loialitatea autorităților române față de statul francez. Napoleon al III-lea a fost informat și de iminența unei lovituri de stat în România.

---

⁸ Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri*, vol. II, p.269.

⁹ G.C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, București, Editura pentru literatură, 1961, p.349.

Diplomatul român a reușit să convingă autoritățile franceze că sunt nefondate suspiciunile asupra unei atitudini ostile a lui Cuza față de interesele Franței.

Era ultima misiune diplomatică din perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

În intervalul de timp 1863-1885, Vasile Alecsandri s-a dedicat integral activităților literare, fiind perioada cea mai fructuoasă pentru scriitorul diplomat.

În anul 1885, devine senator liberal și este trimis ca ambasador – ministru plenipotențiar la Paris.

La acel moment istoric relațiile româno-franceze erau tensionate din cauza conflictelor economice generate de orientarea germanofilă a politicii regelui Carol I. Vasile Alecsandri a depus toate diligențele diplomatice pentru relansarea și dezvoltarea relațiilor politico-economice dintre Franța și România. Obligațiile diplomatice, în calitatea de ministru plenipotențiar, solemnitățile, protocoalele și recepțiile la ambasadă, i-au afectat grav sănătatea. Dorul de țară, de cabinetul de lucru de la Mircești, l-au determinat să vină în fiecare an, pe durata mandatului diplomatic, în România pentru refacerea sănătății.

În anul 1890, grav bolnav, este adus în țară și la 22 august moare.

Scriitorul diplomat Vasile Alecsandri a fost înzestrat cu puterea de a pătrunde, cu inteligență, sensurile vieții și ale cuvintelor. A fost un bun orator, un fin analist al epocii sale. A militat pentru afirmarea drepturilor omului și pentru dezrobirea țăganilor (tratați ca sclavi până la jumătatea secolului al XIX-lea).

În acea minunată epocă de renaștere românească și-a îndeplinit cu abnegație misiunile diplomatice. A identificat cu clarviziune imperativele aceluia moment istoric și cu bună credință a acționat pentru salvagardarea intereselor naționale. Marile personalități politice și diplomatice europene au fost impresionate de subtilitatea raționamentelor sale, de farmecul convorbirilor cu marele scriitor diplomat Vasile Alecsandri.

POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE
ȘI APĂRARE – PESA. CONTRIBUȚIE ESENȚIALĂ
A POLITICII UNIUNII EUROPENE LA REZOLVAREA
PROBLEMELOR DE SECURITATE GLOBALE

Lt.col.lect.univ.dr. Liviu BALABAN

*Orice ființă umană are dreptul la viață,
la libertate și la securitatea persoanei sale.*
Declarația Universală
a Drepturilor Omului, art. 3

At the June 2002 European Council in Seville, it was decided to increase the Union's involvement in the fight against terrorism, by developing the Common Foreign and Security Policy (CFSP) and by making the European Security and Defence Policy (ESDP) operational. It was recalled that the ESDP, can play an important role in counteracting this threat to European security. The way in which the Petersberg missions were interpreted evolved and these now covered nearly every hypothesis except collective self-defence, which remained a NATO prerogative.

Fundamentele Politicii Europene de Securitate și Apărare - PESA

Politica Europeană de Securitate și Apărare – PESA (*European Security and Defence Policy – ESDP*) sau, respectiv, Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună – PESAC (*Common European Security and Defence Policy, CESDP*) concept care a dobândit în ultimii ani tot mai multă substanță este parte componentă intrinsecă a PESC și include realizarea, în mod gradual, a politicii de apărare comune care poate conduce în timp la o apărarea comună într-o manieră compatibilă și coordonată cu NATO și nu implică crearea unei armate europene.

Politica Externă și de Securitate Comună – PESC (*Common Foreign and Security Policy – CFSP*) denumește un capitol distinct (Titlul V) al Tratatului de la Maastricht și reprezintă unul dintre cei trei piloni ai construcției europene. PESC include toate aspectele referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv

PESA, fără a prejudicia caracterul specific al politicii de securitate și apărare al statelor membre și respectând obligațiilor acestora în cadrul NATO.¹⁰

Conform *Tratatului privind Uniunea Europeană – TUE* (art. J.1.), obiectivele PESC sunt următoarele: salvagardarea valorilor comune, a intereselor fundamentale și a independenței Uniunii; consolidarea securității Uniunii și a statelor membre, sub toate formele; menținerea păcii și întărirea securității internaționale, în conformitate cu principiile Cartei Națiunilor Unite, precum și cu principiile Actului final de la Helsinki și obiectivele Cartei de la Paris; promovarea cooperării internaționale; dezvoltarea și consolidarea democrației și a statului de drept, precum și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale¹¹.

PESA are scopul de a permite UE să dezvolte capacitățile militare și civile de management a crizelor și de prevenire a conflictelor la nivel internațional, ajutând astfel la menținerea păcii și securității, în conformitate cu Carta Națiunilor Unite.

PESA a fost inclusă ca parte a PESC prin unele schimbări instituționale la nivelul Uniunii Europene, cum ar fi: cumularea atribuțiilor postului de înalt reprezentant pentru CFSP cu cele de secretar general al

---

¹⁰ Antonio Missiroli, *Background of ESDP (1954-1999)*, Institutul UE pentru Studii de Securitate, 2000. După eșecul Comunității de Apărare Europene (*European Defence Community*) în anul 1954, politica de securitate și, în special, cea de apărare nu a fost considerată ca făcând parte din domeniul de preocupări a Comunităților Europene. Cooperarea Politică Europeană (*European Political Cooperation - EPC*) între miniștrii de externe a fost dezvoltată informal începând cu 1970, apoi încorporată în Actul Unic European (1986), în care a fost introdus și termenul *securitate*, dar numai cu referiri la implicațiile economice. Opinia generală era că funcțiile referitoare la apărarea teritorială, mai ales, trebuiau să fie îndeplinite de NATO sau de forțele naționale. Tratatul de la Maastricht (1991) de creare a Uniunii Europene prevedea existența Politicii Externe și de Securitate Comune – PESC (*Common Foreign And Security Policy – CFSP*), care în principiu, includea posibilitatea realizării unei politici de apărare comune și, în timp, a unei apărări comune, însă lăsa elaborarea și implementarea deciziilor și acțiunilor cu implicații de apărare în sarcina Uniunii Europei Occidentale (*Western European Union – WEU*). Prin Tratatul de la Amsterdam, în 1997, domeniul PESC a fost mărit prin includerea „misiunilor Petersberg” (*umanitare și de salvare, de menținere a păcii, misiuni ale forțelor luptătoare în managementul crizelor, inclusiv menținerea păcii*). Declarația Consiliului European de la Koln, din anul 1997, lansa Politica Europeană de Securitate și Apărare – PESA (*European Security and Defence Policy – ESDP*), ca parte a PESC, prin încorporarea Declarației comune franco-britanică de la St.Malo din 1998, care făcea referire pentru prima dată la necesitatea existenței unei capacități de acțiune autonome, susținută de forțe militare credibile, mijloacele de a decide folosirea acestora pentru a răspunde crizelor internaționale, fără punerea în discuție a NATO sau a altor angajamente naționale. Au fost incluși pentru prima dată în documentele oficiale ale UE termeni precum „prevenirea crizelor” și „managementul crizelor” în relație cu „misiunile Petersberg”, iar UE prelua de la UEO, aceasta considerându-se că și-a îndeplinit scopul pentru care a fost creată, acele funcțiuni necesare îndeplinirii responsabilităților.

¹¹ *Tratatul privind Uniunea Europeană*, în Documente de bază ale Comunităților și Uniunii Europene, Polirom, Iași, 1999, pp. 180, 182.

Consiliului Europei; crearea Comitetului Politic și de Securitate; crearea Comitetului Militar European; crearea Statului Major Militar European; organizarea de sesiuni periodice ale Consiliului general, cu participarea miniștrilor apărării; preluarea funcțiilor WEU în acest domeniu de către Uniunea Europeană în ceea ce privește sarcinile Petersberg.

Structura instituțională a UE în domeniul PESA este formată din Secretarul General / Înalt Reprezentat pentru PESC, Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar, Statul Major Militar și Celula de Planificare Civil-Militară.

Secretarul General al Consiliului UE (TEU, Art. 26) îndeplinește și rolul de Înalt Reprezentant pentru PESC (SG/ÎR pentru PESC). În condițiile încorporării Politicii Europene de Securitate și Apărare, în cadrul pilonului II al Politicii Externe și de Securitate Comună, după Summit-ul franco-britanic de la St. Malo (decembrie 1998), SG/ÎR pentru PESC a obținut responsabilități și în domeniul securității și apărării.

Comitetul Politic și de Securitate (*Political and Security Committee – PSC* sau, după denumirea larg utilizată în limba franceză, *Comité Politique et de Sécurité – COPS*), Comitetul Militar (*European Union Military Committee – EUMC*) și Statul Major Militar (*European Union Military Staff – EUMS*) sunt structurile politice și militare permanente, care au scopul de a oferi Consiliului UE orientarea politică și direcționarea strategică necesare.

Comitetul Politic și de Securitate *PSC*¹² este însărcinat cu urmărirea situației internaționale în zonele cuprinse în politica externă și de securitate comună, precum și cu definirea politicilor și monitorizarea implementării, în timp ce Comitetul Militar European *EUMC*¹³ este organismul militar cel mai înalt din cadrul Consiliului și este compus din Șeful Apărării *Chiefs of Defence* (CHODs) și din reprezentanții militari (Milreps) la Bruxelles. În situațiile de management al crizelor, la cererea PSC, EUMC face apel la Statul Major Militar European Union Military Staff (EUMS) pentru a dezvolta și a prezenta opțiunile militare strategice. Statul Major Militar EUMS¹⁴, asigură expertiză și sprijin pentru ESDP, inclusiv conducerea operațiunilor militare ale Uniunii Europene de management al crizelor.

Alte structuri care joacă diverse roluri în ESDP sunt: Comitetul pentru Aspecte Civile în managementul Crizelor, un organism consultativ format din oficiali de la diferite ministere din cadrul Uniunii; Centrul de Situații *Situation Centre (SITCEN)* a cărui sarcină este de a monitoriza situațiile cu potențial de criză și de a le raporta Consiliului.

---

¹² <http://ue.eu.int/pesc/military/en/L27-1en.pdf>

¹³ <http://ue.eu.int/pesc/military/en/L27-4en.pdf>

¹⁴ <http://ue.eu.int/pesc/military/en/L27-7en.pdf>

Scopul tuturor acestor instituții este de a pune la dispoziția Uniunii forțele capabile să îndeplinească toate misiunile Petersberg (sarcini umanitare și de salvare, sarcini de menținere a păcii, și sarcini ale forțelor luptătoare în managementul crizelor inclusiv cele de menținere a păcii) sub referirea „întreaga gamă de sarcini pentru prevenirea conflictelor și managementul crizelor”, inclusiv cele mai solicitante, în operații până la nivel corp de armată, (50.000 – 60.000 de oameni) sub forma unei Forțe de Reacție Rapidă.

Creșterea implicării în lupta împotriva terorismului printr-o abordare coordonată și interdisciplinară a dus la o creștere rapidă a politicii externe și de securitate a Uniunii Europene (PESC) și prin operaționalizarea PESA. În lumina schimbărilor survenite în ultimii ani, PESA și-a schimbat dimensiunea, de la cea a unui instrument de management al crizelor în Balcani la cea a unui aparat necesar lărgirii rolului Europei în lume.

Strategia de securitate a Uniunii Europene

Strategia de Securitate a UE, vizează stabilirea obiectivelor strategice ale Uniunii Europene din perspectiva asumării unui rol mult mai pronunțat în demersul global de gestionare a noilor tipuri de riscuri și amenințări. Uniunea Europeană nu pare a fi în prezent amenințată de conflicte de tip clasic, constând în atacuri armate pe scară largă, în schimb o serie de alte amenințări se profilează la orizont, fiecare dintre ele fiind greu predictibile și relativ difuze, ceea ce le face, într-un fel, mult mai greu de contracarat.

Pomind de la analiza globală a impactului acestora asupra securității europene, documentul stabilește trei obiective majore pe care Uniunea trebuie să le promoveze în susținerea valorilor și principiilor ce o guvernează: promovarea unei politici eficiente de prevenire a conflictelor, prin utilizarea întregului set de capacități (militare și civile) pe care UE le posedă; orientarea demersurilor Uniunii în vederea creării unui climat de securitate în imediata vecinătate a Europei; menținerea ordinii internaționale prin promovarea multilateralismului efectiv, prin respectarea și dezvoltarea dreptului internațional, în deplin acord cu principiile Cartei Națiunilor Unite.

Prezentat la Salonic, de către Înaltul Reprezentant UE pentru PESC și secretarul general al UEO Javier Solana, la 20 iunie 2003, documentul intitulat „O Europă mai sigură într-o lume mai bună” (*A secure Europe in a better world*), s-a constituit în prima schiță a unui concept strategic al viitoarei Uniuni Europene extinse¹⁵. Documentul procedează la o analiză a mediului de securitate, identifică obiective strategice și propune politici menite de a răspunde principalelor provocări și amenințări la adresa securității. În această din urmă categorie sunt incluse: conflictele regionale, sărăcia, foamea, epidemiile, refugiații și migrația masivă, corupția, dictaturile, schimbările

---

¹⁵ *A European strategic concept-defence aspects*, pp. 10, 12-15.

climaterice și dependența energetică, precum și „noile amenințări” reprezentate de terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, „statele eșuate” (*failed states*) și criminalitatea organizată.

Documentul subliniază că europenii „trebuie să fie gata de a acționa înainte de producerea unei crize” – formulări ce înscriu conceptul strategic european în logica abordării preventive. Nu în ultimul rând, conceptul subliniază necesitatea ca Europa să-și asume un spectru mai variat de misiuni care să includă, pe lângă sarcinile Petersberg, operații comune de dezarmare, sprijin pentru țări terțe în combaterea terorismului și reforma sectorului de securitate.

„Mecanismul de reacție rapidă” (*Rapid Reaction Mechanism*) îngăduie statelor comunitare să acționeze rapid, eficient și de o manieră flexibilă în situații de urgență sau criză, care amenință legea și ordinea, securitatea și siguranța indivizilor, care sunt de natură a degenera în conflicte armate sau destabiliza, a afecta programele și politicile de asistență și cooperare, eficiența și/sau condițiile implementării adecvate a acestora¹⁶. Accentul a fost pus pe domeniile prevenirii conflictelor și gestionării crizelor, fiind identificate noi obiective concrete pentru aspectele civile ale gestionării crizelor, și adoptându-se Politica de exerciții a UE, care identifica cerințele, categoriile și tipurile de exerciții de gestionare a crizelor ce urmau a fi desfășurate de către Uniune.

Terorismul internațional reprezintă o amenințare strategică care dincolo de riscurile imediate, amenință deschiderea și toleranța, specifice societăților democratice și pentru care Europa este atât o țintă, cât și o bază de lansare a atacurilor.

După evenimentele de pe 11 septembrie 2001, lupta împotriva terorismului este o prioritate pentru UE, care îmbracă aspectul unei abordări coordonate și interdisciplinare a tuturor politicilor Uniunii inclusiv prin dezvoltarea PESC și prin operaționalizarea PESA, cu implicații cruciale pentru securitatea Uniunii. O serie de factori, între care amintim: libertatea de mișcare în cuprinsul Europei unite, sistemele relativ deschise și slab monitorizate de azil și imigrare, tradiția libertăților civice, accesul facil la rețelele financiare europene, sistemele polițienești și judiciare insuficient coordonate făceau din UE un spațiu extrem de vulnerabil la terorism. Conștientizând acest pericol, după 11 septembrie Uniunea Europeană a adoptat un întreg pachet de măsuri cu caracter antiterorist, ce includea plasarea terorismului în topul listei amenințărilor la adresa securității, o definiție comună a terorismului, o listă de organizații socotite teroriste și un plan de acțiune comprehensiv pentru combaterea terorismului, ce includea consolidarea cooperării polițienești și judiciare, și creșterea volumului de

---

¹⁶ *Council Regulation (EC) No. 381/2001 of 26 February 2001 creating a rapid-reaction mechanism*, în *European Union Foreign, Security and Defence Policy. Basic Documents*, pp. 96-101.

informații relevante între autoritățile naționale cu atribuții în lupta împotriva terorismului, întărirea și perfecționarea politicilor referitoare la azil și imigrare, instrumente legislative menite a suprima finanțarea terorismului și întărirea securității aeriene¹⁷.

Proliferarea armelor de distrugere în masă reprezintă o altă importantă amenințare contemporană la adresa păcii și securității țărilor și popoarelor. Răspândirea tehnologiei rachetelor purtătoare va amplifica instabilitatea și va crea riscuri suplimentare prin faptul că prin intermediul armelor de distrugere în masă un grup terorist de mici dimensiuni poate provoca pierderi, care anterior nu puteau fi cauzate decât de armate ale unor state naționale.

Adoptată la Consiliul Uniunii Europene de la Luxemburg, la 16 iunie 2003, *Strategia UE de combatere a proliferării armelor de distrugere în masă* menționa zece principii de bază: urmărirea universalizării convențiilor privitoare la dezarmare și neproliferare concomitent cu sublinierea importanței implementării lor la nivele naționale; asigurarea respectării angajamentelor de neproliferare prin apel la mecanisme de inspecție/verificare; întărirea politicilor de control a exporturilor; introducerea unui element de neproliferare mai puternic în relațiile cu anumiți parteneri; dialogul cu țările suspectate de activități de proliferare și cele ale căror cooperare este vitală unor politici efective de neproliferare; extinderea inițiativelor de cooperare pentru reducerea amenințării și a programelor de asistență în domeniu; asigurarea resurselor și sprijinului adecvat organizațiilor și aranjamentelor active în sfera neproliferării; promovarea unei strânse coordonări cu Statele Unite; urmărirea încheierii unei convenții internaționale pentru prohibirea producției de material fizionabil pentru armele nucleare; și luarea în considerare a posibilității uzitării unor măsuri coercitive, inclusiv, ca măsură de ultimă instanță, folosirea forței, în conformitate cu Carta Națiunilor Unite, atunci când măsurile politico-diplomatice au eșuat. Cu excepția câtorva amendamente, precum eliminarea referirii la folosirea forței, principiile enunțate la Luxemburg au fost sancționate de către Consiliul European de la Salonic.

Existența unor structuri statale slabe (failed states) și amplificarea crimei organizate. În unele părți ale globului (Somalia, Liberia, Afganistan,

---

¹⁷ Adela Gooch, *Europe's Foreign, Security and Defence Policy After Iraq*, pp. 8-9. Vezi, de asemenea, "Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001" și "Declaration by the Heads of State or Government of the European Union and the President of the Commission Follow-up to the September 11 Attacks and the Fight Against Terrorism, Brussels, 19 October 2001", în *European Union Foreign, Security and Defence Policy. Basic Documents*, pp. 224-229, Mario Fortini, "Foreign and internal security: one in the same", în *Diplomatic News*, May-June 2002, pp. 45-46, precum și *A European strategic concept-defence aspects*, pp. 9-10.

Bosnia și Herțegovina, Serbia și Muntenegru, Kosovo etc.) existența unor structuri statale slabe, conflictele civile și accesul la arme au determinat întărirea pozițiilor crimei organizate. Aceste situații sunt amenințări la adresa securității, prin sprijinirea traficului de droguri sau a celui de ființe umane.

PESC, PESA și viitoarea constituție europeană

Proiectul Tratatului instituind o Constituție pentru Europa (*Draft Treaty Establishing a Constitution for Europe*), face referiri atât la Politica Externă și de Securitate Comună (PESC), cât și la Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC), ca parte integrantă a PESC. În proiectul Constituției Europene, noul concept PSAC (*Common Security and Defence Policy*, CSDP) înlocuiește deopotrivă vechiul concept PESA, cât și varianta sa „desfășurată”, PESAC.

Tratatul de stabilire a unei Constituții europene, referindu-se la PESA, precizează că „sarcinile în cursul cărora UE poate folosi mijloacele militare și civile pot fi operațiile întrunite de dezarmare, sarcini umanitare și de salvare, consiliere militară și de asistență, sarcini de prevenire a conflictelor și de menținere a păcii, sarcini ale forțelor luptătoare în managementul crizelor, inclusiv de impunere a păcii și de stabilitate postconflict.”¹⁸

Proiectul Constituției Europene conține prevederi distincte cu privire la acțiunile externe ale Uniunii Europene (Titlul V). Acestea din urmă cuprind o serie de elemente interdependente, între care: politica comercială comună; politica externă comună; politica comună de securitate și apărare; dezvoltarea cooperării; asistența umanitară.¹⁹

În cadrul fiecăruia dintre aceste elemente componente, principalele obiective ale acțiunilor externe ale Uniunii Europene au în vedere respectarea a două principii fundamentale: acțiunile externe trebuie să se bazeze pe principiile care au guvernat crearea, dezvoltarea și lărgirea Uniunii Europene; acțiunile externe trebuie să urmărească maximizarea cooperării statelor membre în toate domeniile relațiilor internaționale.

Proiectul Constituției Europene aduce și cinci elemente de noutate importante în sfera Politicii de Securitate și Apărare Comune: extinderea misiunilor Petersberg; decizia înființării unei Agenții Europene privitoare la Armamente, Cercetare și Capacități Militare; aplicarea cooperării structurate (*structured cooperation*) la misiunile internaționale; posibilitatea cooperării mai strânse (*closer cooperation*) a statelor Uniunii în sfera apărării reciproce (*mutual defence*); introducerea unei clauze de solidaritate pentru cazurile producerii unor atacuri teroriste și a unor dezastre naturale sau produse de om.

---

¹⁸ *Treaty establishing a Constitution for Europe*, art. III-309.

¹⁹ *The Future of Europe – debate*, Title V: External Action of the Union, European Commission, Secretariat General, Document TF-AU/3, 2003.

Una dintre noutățile aduse de proiectul Constituției Europene este extinderea misiunilor Petersberg, care vor include: operațiuni comune de dezarmare; misiuni de salvare și umanitare; servicii de asistență și consultanță militară; misiuni de prevenire a conflictelor și de menținere a păcii; misiuni ale forțelor combatante de management al crizelor, incluzând impunerea păcii și stabilizarea postconflict.

Un alt aspect de noutate îl reprezintă faptul că prin Constituția Europeană se prevede explicit posibilitatea participării Uniunii Europene la misiuni civile sau militare de menținere a păcii, prevenire a conflictelor și întărire a securității internaționale în afara granițelor Uniunii Europene, abordare care, la rândul său, este pe deplin consonantă cu conceptul strategic și inițiativa UE privitoare la „Europa extinsă-noua vecinătate” (*Wider Europe-New Neighbourhood*).

Cooperarea structurată vine să răspundă unor probleme manifestate anterior în domeniul PESA, respectiv faptul că aceasta se baza adesea pe coaliții ad-hoc ale statelor interesate de a participa la această cooperare (inclusiv din afara Uniunii Europene). Mecanismul reflecta și faptul că doar un număr limitat de state membre mari aveau efectiv capacitatea de a întreprinde misiuni de tip Petersberg. Pornind de la aceste realități, proiectul Constituției Europene prevede posibilitatea ca realizarea unor misiuni în scopul păstrării valorilor Uniunii și apărării intereselor acesteia să fie încredințată unui grup de state membre care dispun de capacitatea și de voința de a executa acele misiuni. Cooperarea structurată este rezervată, așadar, acelor state membre ale căror capacități militare satisfac exigențe ridicate și care au încheiat angajamente reciproce în domeniu cu un grad de constrângere mai pronunțat (*more binding commitments*), în contextul noilor misiuni Petersberg²⁰.

Cooperarea mai strânsă în sfera apărării reciproce și clauza de solidaritate. Uniunea Europeană, prin proiectul de Tratat Constituțional face distincție între cazurile de agresiune armată și atacurile teroriste. Cooperarea mai strânsă în domeniul apărării se aplică cazurilor de agresiune armată și se supune prevederilor Articolului 51 din Carta Națiunilor Unite, în vreme ce clauza de solidaritate devine operațională în cazul unor atentate teroriste și calamități naturale sau produse de om. Mai exact, clauza de solidaritate prevede mobilizarea tuturor resurselor Uniunii Europene, inclusiv a resurselor militare, pentru: prevenirea amenințărilor teroriste pe teritoriul Uniunii Europene; protejarea populației și a instituțiilor de atacurile teroriste; acordarea de asistență statelor membre pe teritoriul cărora a avut loc un atac terorist sau un dezastru.

---

²⁰ *Ibidem*, article 40-6, p. 37.

Operațiile militare ale Uniunii Europene, operații în sprijinul vieții și libertăților fundamentale

Dincolo de o nouă viziune strategică privitoare la combaterea terorismului, ce stabilea o legătură directă între amenințarea reprezentată de terorism și proliferarea armelor de distrugere în masă, 11 septembrie 2001 a catalizat la nivelul Uniunii și un proces de regândire de ansamblu și dinamizare a PESA. Preluând mandatul din partea Națiunilor Unite, începând cu 1 ianuarie 2003, misiunea UE, în Bosnia și Herțegovina, s-a constituit în prima operațiune civilă inițiată sub egida Politicii Europene de Securitate și Apărare fiind, din acest punct de vedere, și un test de evaluare a capacității Uniunii Europene de a îndeplini astfel de operațiuni.

Situațiile în care mijloacele militare pot fi folosite pentru combaterea riscurilor la adresa securității pot include folosirea forțelor navale pentru urmărirea vaselor suspecte, folosirea mijloacelor de informații naționale sau a Centrului satelitar al UE, conceptualizarea acțiunilor întrunite ale poliției și jandarmeriei în operații de răspuns la crize și acțiunile în domeniul războiului informațional și în rețea. La această dată se poate afirma că UE are deja experiență în operații de sprijin a păcii, din moment ce la 31 martie 2003, Uniunea Europeană a lansat prima sa operațiune militară de menținere a păcii, în Macedonia (operațiunea „Concordia”)²¹.

Experiența operațiilor de sprijin a păcii arată că forțele militare au fost folosite în roluri care inițial nu erau considerate a fi principale, dar cu timpul această experiență a devenit un *aquis* internațional în managementul operațiilor, caracterizate de o serie de cerințe hibride politice și militare. Din punct de vedere istoric lupta împotriva piraților și patrularea pe mări a fost și încă este o misiune tradițională a forțelor militare navale. Forțele militare pot asigura în unele cazuri capabilități și mijloace mai eficiente în sprijinul legii. Elemente ale forțelor terestre sau forțelor de operații speciale pot acționa în misiuni de la colectarea de informații la operații ofensive sau de apărare antiteroriste precum și asistență în menținerea ordinii publice, supravegherea localităților și protecția unor obiective împotriva posibilelor atacuri teroriste

---

²¹ Operații în derulare: Operația militară în Bosnia Herțegovina (EUFOR-Althea); Misiunea de poliție în Bosnia Herțegovina (EUPM); O echipă de planificare în Kosovo; Misiunea de poliție în teritoriile palestiniene (EUPOL COPPS); Misiunea de asistență la punctul de trecere a frontierei în teritoriile palestiniene de la Rafah (EU BAM Rafah); Misiunea Integrată de respectare a legii pentru Irak (Eujust Lex); Misiunea de poliție în Afganistan (EUPOL AFGHANISTAN); EUFOR TCHAD/RCA; EUPOL RD CONGO; Misiunea de reformă a sectorului de securitate în RPD Congo (EUSEC RD Congo); Sprijinul UE la AMIS II (Darfur); Operații derulate: Echipa de consilieri de poliție în FYROM (EUPAT); Operația Militară în FYROM (Concordia); Misiunea de poliție în FYROM (Proxima); Misiunea de respectare a legii în Georgia (Eujust Themis); Misiunea de monitorizare la Aceh (AMM); Misiunea de poliție în Kinsasha (DRC) (EUPOL Kinshasa); EUFOR RD Congo; Operația militară în RPD Congo (Artemis).

sau interceptarea grupurilor de imigranți ilegali. Serviciile de informații se pot implica în lupta împotriva crimei organizate și traficului de droguri, cooperând cu poliția. Forțele navale pot urmări și intercepta transporturile suspecte sau pot executa misiuni de embargo. Forțele aeriene pot executa recunoașteri în operații împotriva crimei organizate, antiteroriste sau alte infracțiuni.

Aspectele referitoare la terorism, droguri și crimă organizată au legătură atât cu domeniul justiției, cât și cu domeniul PESC. La nivel național aceste aspecte se rezolvă de poliție care le prezintă la nivel european prin reprezentanții naționali. Cooperarea este interguvernamentală, având ca punct central pilonul trei, dar capacitățile europene implicate pot fi cele din pilonul doi.

Păstrând competențele principale ale ambilor piloni, este esențial ca PESA și JAI să realizeze o coordonare reală în situațiile în care UE trebuie să acționeze la nivel global împotriva riscurilor transnaționale. Acestea trebuie să primească un răspuns multidimensional. Mijloacele diplomatice, preventive, economice și politice asigură răspunsul principal, în timp ce mijloacele represive pot avea un rol complementar. Limitarea folosirii mijloacelor militare în sprijinul respectării legii în lupta împotriva acestor pericole este logică și de dorit cu condiția respectării anumitor reguli: realizarea unui control politic adecvat; subordonarea militară clară; folosirea mijloacelor militare numai dacă capacitățile acestora sunt unice, rentabile și pot fi folosite într-un mod compatibil cu rolul militar.

CONSIDERAȚII PRIVIND CONCEPTELE MODERNE ALE OPERAȚIILOR ÎNTRUNITE

Lt.col.lect.univ.dr. Liviu BALABAN

Looking into the interoperability of the future operational concepts of the United States and NATO the evidence suggests that some gaps in technological capabilities will likely exist between the U.S. military and its NATO partners. As the United States has continued to transform its military as part of a general revolution in military affairs (RMA), the speed and extent of that transformation might create dangerous technological, organizational, doctrinal, and perhaps cultural gaps that might develop between U.S. forces and those of other members of the Alliance. Military concepts provide the background for implementing broad visions into the doctrinal instruments. A gap in concepts will finally lead to gaps in doctrine.

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au marcat începutul unei noi ere de securitate în lume. Relativa certitudine a bipolarității perioadei războiului rece a lăsat locul incertitudinilor și necunoscutelor, teoreticienii militari din toată lumea încercând să previzioneze asupra principalelor aspecte care vor caracteriza fenomenul militar peste 15-20 de ani.

Deși încercările de a prevedea viitorul au fost rareori încununate de succes, toți cercetătorii fenomenului militar par să fie de acord că operațiile de luptă se vor desfășura într-un mediu de securitate complex și incert, global în esență și caracterizat de amenințări asimetrice. Viitoarele conflicte vor îmbrăca fie forma unui conflict de intensitate mică fie forma unei crize majore la nivel regional, cu utilizarea forțelor armate, fără avertizare prealabilă sau cu o perioadă de avertizare foarte scurtă. Acest tip de criză va fi caracterizat de o intensitate mare a acțiunilor de luptă și o durată scurtă, de folosirea masivă a noilor generații de “arme inteligente”, a sistemelor electronice de supraveghere, cercetare și lovire, a sistemelor C4I, precum și a întregii game de acțiuni de război informațional.

În ciuda evoluțiilor pozitive în mediul strategic și a faptului că o agresiune convențională pe scară mare împotriva NATO este puțin probabilă, posibilitatea unei asemenea amenințări pe parcursul unei perioade de timp mai lungi există. Securitatea alianței rămâne subiect al unei varietăți de riscuri militare și non militare care sunt multidirecționale și adesea dificil de prevăzut¹.

---

¹ *Nato's Strategic Concept*, North Atlantic Council, Washington D.C., 23 aprilie 1999.

Planurile NATO prevăd realizarea capabilităților de a desfășura concomitent trei operații întrunită majore pentru perioade mai mari de doi ani². Într-o operație întrunită majoră componenta terestră este capabilă să planifice și să execute operațiuni de luptă până la nivel de corp de armată, având sprijin de luptă și logistic, iar componenta aeriană este capabilă să execute până la 1.000 de ieșiri de luptă și de sprijin pe zi, având sprijin logistic.

Transformarea forțelor și capabilităților actuale ale NATO pentru a desfășura operații bazate pe efecte stabilește trei scopuri: *realizarea superiorității decizionale, realizarea efectelor coerente și realizarea susținerii și desfășurării întrunită*. Structurile forțelor transformate ale NATO trebuie să fie agile, întrunită și expediționare, ușor deplasabile, pentru a obține rapid efectul strategic, superioare tehnologic, sprijinite de o logistică integrată, multinațională și să opereze într-un mediu interconectat. Puterea superioară, împreună cu viteza, precizia, cunoașterea și letalitatea vor înlocui masivitatea forțelor. Operațiile vor fi întrunită și combinate de la început, iar planurile vor materializa o cerință crescută a îmbinării componentelor terestre, aeriene, maritime, psihologice și de operații speciale.

Pentru a atinge scopurile, comandanții strategici se vor concentra pe rezultate operaționale în forma conceptelor și capabilităților în cadrul următoarelor obiective de transformare: superioritate informațională; capabilități facilitate de rețea; angajament eficient și manevra întrunită; CIMIC eficient; operații expediționare; logistică integrată³.

În anii 1970, teoreticienii din URSS apreciau că natura acțiunilor militare se schimbă datorită unei “revoluții tehnico-militare”, ca urmare a apariției “informaticii” și armamentului de mare precizie. În jurul anilor 1990, cercetătorii militari americani au început dezvoltarea teoriilor sovietice sub forma conceptului „revoluției în problemele militare” (*The Revolution in Military Affaire – RMA*), care are ca elemente principale: superioritatea informațională, atacurile de precizie la distanță, invizibilitatea și folosirea spațiului cosmic⁴. Revoluția în problemele militare a introdus posibilitatea efectuării operațiilor bazate pe efect, în care succesul este măsurat prin rezultate, nu prin distrugerii. Noile concepții de purtare a acțiunilor militare mută accentul de pe folosirea forțelor de dimensiuni mari pe obținerea efectelor cu impact puternic.

Documentele *Joint Vision 2020* și *Strategic Vision: The Military Challenge 2004*, care conțin concepțiile americane asupra purtării războiului, reflectă această schimbare de accent. Dacă în prima teorie efectul operațiilor

---

² Directiva ministerială NATO 2003.

³ *Strategic Vision: The Military Challenge – 2004*.

⁴ *Strategy, The Rising Imperative of Air and Space Power, and Forces Requirements, The Revolution in Military Affairs*, „Air Force Association Special Report”, februarie 2003.

viitoare era condiționat de renunțarea la întrebuințarea în luptă a forțelor de mari dimensiuni și folosirea ca mijloc determinant a sistemelor de lovire de mare precizie și rază mare de acțiune în locul și la momentul decisiv, cea de a doua teorie revine și nuanțează raportul forțe de mari dimensiuni-efecte de mare impact.

Conceptul de “război paralel”, capacitatea de a lovi toate țintele importante simultan și nu pe rând, afirmă că inamicul nu are nici o șansă să se adapteze, ajusteze, sau să lanseze o contraofensivă, deoarece fiecare pas în ciclul de recuperare este obstrucționat, iar, chiar dacă factorii de decizie supraviețuiesc, ei nu vor putea cunoaște amploarea pierderilor, nu vor putea coordona un răspuns și nu vor putea deplasa echipele de reparații. Va fi paralizat.

Teoria militară românească, receptând și înglobând tendințele dezvoltării științei militare mondiale, se adaptează permanent la mediul internațional. Esența strategiei militare a României cuprinde patru concepte strategice: capacitatea defensivă credibilă, restructurarea și modernizarea, parteneriatul operațional intensificat, integrarea graduală⁵. La război, forțele armate, prin organizarea și desfășurarea unor riposte decisive, trebuie să respingă acțiunile militare ale agresorului și să creeze condiții favorabile încheierii sau impunerii păcii, corespunzător intereselor statului român și în strictă conformitate cu situația prevăzută de către autoritățile naționale de comandă pentru încetarea operațiilor militare.

Succesul forțelor armate ale României într-un viitor conflict militar va depinde de: evitarea surprinderii, în special, în câmpul informațional; capacitatea de a riposta eficient; cooperarea activă cu forțele partenere (aliate); activarea oportună a forțelor de rezervă; desfășurarea cu profesionalism a operațiilor întrunite; executarea apărării active; asigurarea protecției depline a forțelor.

Comandanții forțelor întrunite folosesc puterea aeriană, terestră și navală pentru atingerea scopului strategic al capturării unui inamic incapabil să lupte și a scopului tactic, de a face aceasta cu un cost minim de forțe proprii. Văzut în felul acesta, nu există război terestru, război aerian sau război naval strict vorbind. Există un singur teatru de război, pe care toate forțele au oportunitatea, conform deciziei comandantului, de a obține rezultatele dorite. Natura acțiunilor moderne cere spirit de echipă. Aceasta nu înseamnă că toate forțele vor fi egal reprezentate în fiecare operație. Comandanții forțelor întrunite vor alege, dintre forțele terestre, aeriene, navale și speciale la dispoziție, capacitățile de care au nevoie. Echipa rezultată furnizează comandantului forței întrunite abilitatea de a aplica forța copleșitoare din diferite dimensiuni și direcții pentru a șoca, dezorganiza și a înfrânge adversarii. Forțele întrunite, eficient integrate, nu prezintă nici o slăbiciune la acțiunile inamicului, în timp ce ele identifică și atacă rapid și eficient slăbiciunile inamicului. Acțiunile întrunite sunt esențiale pentru victorie⁶.

---

⁵ *Strategia militară a României*, București, 2004.

⁶ Joint Pub 1, *Joint Warfare of the Armed Forces of the United States*.

Cu toate că există o recunoaștere largă a necesității aspectului întrunit al acțiunilor militare, realizarea practică a acesteia rămâne un deziderat⁷.

Deși partizanii forțelor terestre continuă să rezerve forțelor aeriene rolul de sprijin al acțiunilor de la sol, care constituie, în opinia lor, nu numai măsura definitivă a victoriei, ci și o condiție esențială pentru obținerea victoriei, iar cei ai forțelor aeriene afirmă că principiul care ghidează continua dezvoltare a forțelor aeriene este cel conform căruia puterea aeriană salvează vieți și furnizează comandantilor o modalitate mult mai eficientă de folosire a forței decât lupta terestră, corp la corp, producătoare de mari pierderi, principiul conducerii centralizate și al execuției descentralizate se reflectă în prevederile doctrinelor întrunite referitoare la împărțirea sarcinilor între unitățile aparținând categoriilor de forțe ale armate pe timpul desfășurării acțiunilor întrunite.

Operațiile întrunite, concept fundamental al acțiunilor militare moderne

Apariția conceptului operațiilor întrunite marchează începutul unui proces de reevaluare a conceptului operațiilor independente (terestre, aeriene, navale etc.), în sensul restrângerii drastice a domeniului conceptelor de operații independente ale categoriilor de forțe (operații terestre, operații aeriene, operații navale). Conceptul sintetizează o realitate deja existentă pe câmpul de luptă modern, întrucât operații ale unei singure categorii de forțe nu au mai existat de la apariția diferitelor categorii de forțe. În același timp, operațiile desfășurate de forțele categoriilor de forțe constituie baza operațiilor întrunite.

Operațiile întrunite, din poziția de concept superior, fundamentează conceptele care stau la baza doctrinelor operațiilor întrunite. Rolul fundamental al doctrinelor operațiilor întrunite este de a ajuta comandantii să contopească diferitele capacități și perspective ale categoriilor de forțe în cea mai eficientă forță întrunită posibilă, să stabilească mărimea, forma și poziția zonelor de operații terestre și să conducă, prin comandantul componentei aeriene, operațiile aeriene în tot teatrul de operații corespunzător zonelor de operații terestră și navală a forței întrunite.

Importanța doctrinei operațiilor întrunite rezultă și din încorporarea conceptelor manevrei dominante, loviturilor de precizie, protecției multidimensionale și logisticii adecvate⁸.

Prezentul articol abordează operațiile întrunite din perspectiva, ce se dorește integratoare, a relației concepte – doctrine.

---

⁷ Benjamin S. Lambeth, *Air power transformed. How american air and space potential has come of age since Vietnam*, „Armed Forces Journal International”, iunie 2000, p. 42.

⁸ Rebecca Grant, *Closing the Doctrine Gap*, „Air Force Magazine”, ianuarie 1997, vol. 80, nr. 1.

Abordări conceptuale ale operațiilor întrunite

Dintre numeroasele definiții ale doctrinelor militare, o acceptăm pe cea care precizează că sunt “principii fundamentale prin care forțele sau elementele militare din acestea își ghidează acțiunile în sprijinul obiectivelor”, și că “sunt obligatorii, dar necesită aplicare diferențiată”⁹. Termenul doctrină este folosit, în accepțiune mai largă, și pentru a face referire la principii de organizare, metode de instruire, programe educaționale etc., care sunt aprobate sau/și implementate.

Am convenit să înțelegem prin concept militar “descrierea unei metode sau a unei scheme de întrebuințare a unei capacități militare pentru realizarea unui obiectiv sau scop stabilit”¹⁰. Conceptele militare sunt, în primul rând, descrierea modului cum se realizează acțiuni sau capacități trecute, prezente sau viitoare și pot fi mijloace, finalități sau căi. Conceptele-mijloace se referă la capacitățile militare întrebuințate în anumite situații, conceptele-finalități, la obiectivele unei anumite acțiuni, variind de la un obiectiv strategic de mare amploare la îndeplinirea unei sarcini, iar conceptele-căi – la metoda sau schema prin care sunt aplicate mijloacele pentru a îndeplini finalitățile. Conceptele sunt miezul tuturor doctrinelor, dar devin doctrine numai după testare, aprobare și promulgare și nu toate conceptele vor deveni doctrine.

Dacă, în general, conceptele militare asigură mediul intelectual pentru transpunerea viziunilor generale în doctrine (de exemplu, *Joint Vision 2020* americană – *Joint Publication 3.0*), o lipsă conceptuală poate conduce la incongruități ale doctrinei.

Comparația între conceptele operaționale americane și cele care se află acum în curs de elaborare în procesul de dezvoltare și experimentare conceptuală al NATO (*Concept Development and Experimentation – CDE*) relevă faptul că alianța nu are un cadru doctrinar corespunzător¹¹. În timp ce SUA au elaborat, dezvoltat și au început implementarea conceptului cuprinzător al operațiilor rapid decisive (*Rapid Decisive Operations – RDO*), NATO abia studiază dezvoltarea unor concepte comune de operații, care să abordeze deplasarea după avertizare în timp scurt, nimicirea/neutralizarea amenințărilor anti-acces, operațiile integrate de manevră-și-lovire-în rețea și operații post conflict (*rapid-short warning deployability, defeat of anti-access threats, integrated net-worked maneuver-and-strike operations, and post-war stability operations*). SUA au înțeles mai repede că, indiferent de gradul de interoperabilitate al tehnologiilor, organizarea, doctrina și procedurile vor influența rezultatul operațiilor militare, au acționat în consecință și sunt mai

---

⁹ Joint Pub 1-02 Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms.

¹⁰ John F. Schmitt, *A Practical Guide for Developing and Writing Military Concepts*, “Draft Working Paper, Defense Adaptive Red Team”.

¹¹ Dr. Antulio J. Echevarria II, *The interoperability of future operational concepts Of NATO forces*, U.S. Army War College.

avansate în procesul de implementare a noilor concepte în doctrine. NATO, cea mai puternică alianță politico-militară a planetei la acest moment, funcționează conform principiului democratic „minoritatea se supune majorității” și din această cauză procesele de schimbare se pot manifesta cu o oarecare lentoare. Inerția, „cea mai puternică forță a planetei”, este pe cale de a supune cea mai puternică alianță a planetei.

Conceptele folosite în teoria militară a NATO

Cele mai importante concepte militare ale NATO sunt: noul concept strategic al NATO, conceptul *Combined Joint Task Force (CJTF)*, inițiativa *NATO'S Defence Capabilities*, noul concept al *Comenzii și Controlului și* conceptul *operational art*.

Noul concept strategic al NATO, aprobat de șefii de state și de guverne participanți la Consiliul Nord-Atlantic desfășurat la Washington, în zilele de 23 și 24 aprilie 1999, reprezintă strategia prin care alianța se pregătește să facă față provocărilor și oportunităților secolului XXI și care urmează să ghideze dezvoltarea politică și militară viitoare a acesteia.

Conceptul descrie mediul strategic și evaluează riscurile și provocările de securitate previzibile și reafirmă concluzia că, deși pericolul unui război generalizat în Europa a dispărut, există alte riscuri și incertitudini, precum: conflictele etnice, încălcarea drepturilor omului, instabilitatea politică, fragilitatea economică și răspândirea armamentului nuclear, biologic și chimic și a mijloacelor de folosire a acestuia. O altă concluzie importantă a conceptului se referă la menținerea unor capacități militare eficiente în întreaga gamă de circumstanțe, de la descurajare și apărare colectivă la operații de răspuns la crize. Conceptul afirmă intenția de a spori securitatea și stabilitatea cu forțe de valoare cât mai mică, concomitent cu abilitatea de a îndeplini o gamă de misiuni cât mai mare. Printre capacitățile considerate importante în mod deosebit sunt abilitatea de a angaja eficient forțele adverse, mobilitatea și capacitatea de desfășurare rapidă, supraviețuirea, susținerea și interoperabilitatea (inclusiv cu forțele țărilor partenere și ale altor țări nemembre NATO).

Combined Joint Task Force (CJTF) este o forță întrunită multinațională (combinată), organizată conform principiului operațional (*task-organised*), pentru a îndeplini întreaga gamă de misiuni militare ale alianței și care necesită exercitarea comenzii-controlului multinațional și întrunit de către comandamente de tip CJTF; poate include elemente ale statelor care nu participă cu trupe la alianță (*non-NATO Troop Contributing Nations*).

Marea varietate de circumstanțe în care un CJTF poate opera face aranjamentele de comandă-control, fundamentale pentru o acțiune eficientă, să constituie esența conceptului CJTF. În aceste condiții, rolul comandamentelor CJTF este crucial. Deși CJTF este capabilă să execute toate

tipurile de misiuni atât înăuntrul, cât și în afara zonei NATO, conceptul CJTF este destinat, în primul rând, operațiilor în care NATO folosește forțele în afara teritoriului alianței.

Activarea, formarea și desfășurarea unui CJTF trebuie să fie direcționată și aprobată de Consiliul Nord-Atlantic (*North Atlantic Council – NAC*) și avizată de Comitetul Militar (*Military Committee – MC*).

Statul Major Combinat de Planificare Întrunită (*Combined Joint Planning Staff – CJPS*) sprijină comanda strategică în planificarea operațiilor strategice și în elaborarea, implementarea, coordonarea și evaluarea conceptului CJTF, sub autoritatea comenzii strategice, și în acord cu deciziile și instrucțiunile NAC/MC.

Introducerea conceptului CJTF are ca efect reducerea mărimii și a stării de pregătire de luptă (termenului „gata de luptă”) a forțelor, creșterea flexibilității, mobilității și caracterului multinațional al forțelor militare NATO, precum și transformarea lor în structuri substanțial reduse, dar mult mai mobile.

Lansată odată cu conceptul strategic, în aprilie 1999, la Washington, inițiativa *Nato’s Defence Capabilities Initiative (DCI)* este destinată să pregătească alianța pentru a face față provocărilor și crizelor de securitate ale secolului XXI, concomitent cu menținerea abilității de a-și îndeplini responsabilitățile esențiale pentru apărarea țărilor membre.

Inițiativa acoperă aproape toate domeniile capabilităților militare (mobilitatea forțelor, sprijinul logistic, protecția, sistemul de comandă, control și informații, desfășurarea rapidă și eficace pentru perioade de timp lungi) și contribuie la dezvoltarea ESDI, pilonul european al NATO, prin întărirea capabilităților de apărare europene în domeniile mobilității și desfășurării, susținerii, supraviețuirii, angajamentului eficace și comunicațiilor interoperabile.

Noul concept NATO al relațiilor de comandă este destinat să asigure coordonarea efectivă, eficientă și eficace între diferitele niveluri de comandă ale noii structuri militare și să reflecte o abordare mult mai flexibilă a desfășurării misiunilor alianței și a satisfacerii cerințelor misiunii. Bazându-se pe o abordare multifuncțională a întregii structuri de comandă și pe relații de comandă de tip „de sprijin/sprijinit”, destinate să ofere comandanților de la toate nivelurile o flexibilitate mai mare, noul concept C2 al NATO pune accentul pe desfășurarea activităților și operațiilor alianței la nivel regional, luând în considerare crescândă interdependența a regiunilor și nevoia de comandamente regionale, capabile atât să primească forțe, cât și să realizeze sprijinul inter și intraregional. Funcționarea noilor comandamente respectă principiul multinaționalității, iar abordarea flexibilă a misiunilor urmărește respectarea măsurilor de C2 (limitele, liniile de coordonare și etapizarea), care facilitează și mai mult desfășurarea exercițiilor și operațiilor; în noua structură nu vor mai exista granițe permanente la nivel subregional, iar zonele de

operații întrunite ale comenzilor întrunite subregionale (*Joint Sub-Regional Command – JSRC Joint Operations Areas*) nu vor mai fi active permanent.

În publicațiile NATO, *arta operativă (operational art)* este definită ca reprezentând „întrebuințarea cu măiestrie a forțelor militare pentru realizarea obiectivelor strategice și/sau operative prin formă, organizare, integrare și desfășurare a strategiilor de teatru, campaniilor, operațiilor și bătăliilor”¹².

Plecând de la concluzia că arta operativă nu este specifică unui anumit nivel al acțiunilor militare și că în forma cea mai simplă ea determină locul, momentul și scopurile operațiilor, putem identifica anumite concepte-cheie pe care un comandant trebuie să le ia în considerare atât înainte, cât și pe timpul desfășurării operației (lista nu este nici exclusivistă, nici inclusivă): sinergia, simultaneitatea și adâncimea, apărarea și ofensiva, timpul, conducerea și finalizarea.

Arta operativă presupune înțelegerea relațiilor complexe existente între factorii care influențează planificarea și executarea unei operații, precum și a sinergiei operațiilor întrunite și ajută comandantul pe timpul elaborării concepției operației să identifice finalitatea prin care se va realiza obiectivul, să repartizeze activitățile, să folosească resursele alocate și să identifice riscurile implicate. Pentru a fi pregătiți să-și asume aceste riscuri, comandantul face apel la arta operativă în elaborarea planurilor de operații și de rezervă și găsirea căilor de ieșire din situațiile riscante, pornind de la intenția declarată, concepția operației și structura comenzii.

Conceptele folosite în teoria militară a SUA

Numai simpla enumerare a conceptelor militare ale SUA ar putea fi un argument în favoarea afirmației că SUA este cu un pas înaintea NATO din punct de vedere al dezvoltării conceptuale și doctrinare și nu invers, cum ar fi fost normal. Războiul bazat pe rețea, operații rapide decisive, operații centrate pe efecte, rețeaua de evaluare operațională, concepte operaționale întrunite, abordarea centrată pe capacități, dominația multilaterală, conceptele de operare întrunită, înțelegerea aprofundată a spațiului de luptă, aplicarea forței; logistica dedicată sunt câteva dintre conceptele militare americane abordate în continuare.

Războiul centrat pe rețea (Network-Centric Warfare) este un concept de operații care are la bază superioritatea informațională, ca generator de putere de luptă, prin interconectarea senzorilor, decidenților și trăgătorilor, în scopul obținerii de cunoștințe, creșterii ritmului și a vitezei actului de comandă, sporirii letalității și capacităților de supraviețuire și realizării autosincronizării.

Conceptul pleacă de la premisele că infostructura va permite realizarea sinergiei acțiunilor, circulația informațiilor va permite operațiilor să atingă o viteză, o flexibilitate și o precizie mai mare, iar unui număr mic de platforme

---

¹² *AJP-01(A) Allied Joint Doctrine*, septembrie 1999.

să îndeplinească un număr mare de misiuni. Cheia succesului stă nu în interconectarea capabilităților pur și simplu, ci în interconectarea capabilităților potrivite în proporțiile corecte.

Conceptul constituie punctul de plecare pentru conceptele *Rapid Decisive Operations (RDO)*, *Effects-Based Operations (EBO)*, *Operational Net Assessment (ONA)* și *Standing Joint Force Headquarters (SJFHQ)*.

Ideea centrală a conceptului de *operații rapid decisive (Rapid Decisive Operations)* este aceea de a mânui informațiile și rețelele în operațiile întrunite. Conceptul este bazat pe cunoaștere și descrie modul în care se poate obține rapid victoria în operație, prin atacarea abilității de a lupta a unui inamic văzut ca un sistem de sisteme, de către o forță întrunită complet interconectată și care, aplicând sincronizat întreaga gamă de capabilități disponibile obține, efecte oportune și directe.

Conceptul încearcă să combine viteza și caracterul decisiv într-un singur concept operațional. Viteza este condiționată de realizarea superiorității informaționale, de existența capabilităților de evaluare în adâncime a adversarului, de planificarea din timp a operațiilor, de existența unui comandament permanent al forțelor întrunite, de desfășurarea operațiilor de informații ofensive și de existența capabilităților de lovire din afara teatrului. Pentru a fi decisive operațiile necesită identificarea precisă a legăturilor, nodurilor și centrelor de greutate, precum și a vulnerabilităților.

Situațiile în care multitudinea de condiții de mai sus sunt îndeplinite simultan fiind foarte rare, valoarea reală a conceptului este mai mult teoretică.

Văzute ca acțiuni care schimbă starea unui sistem pentru a obține scopurile politice folosind aplicarea integrată a instrumentelor puterii, *operațiile centrate pe efecte (Effects-Based Operations– EBO)* se referă la operațiile militare prin prisma deciziilor politice și militare necesare pentru realizarea efectelor dorite (ca schimbare fizică sau de comportament) și a mijloacelor prin care aceste efecte pot fi obținute.

Conceptul operațiilor centrate pe efecte urmează presupunerea că oponentii sunt sisteme complexe adaptative, compuse din componente politice, culturale, tehnologice, militare și economice, fiecare dintre acestea având noduri și legături-cheie care, lovite corespunzător, pot produce o schimbare fizică sau de comportament. În esență, conceptul operațiilor centrate pe efecte este o metodă de planificare care reduce un adversar la un număr de ținte care trebuie lovite individual sau colectiv în așa manieră, încât să se realizeze probabilitatea de a obține efectul dorit.

Conceptul operațiilor centrate pe efecte, împreună cu tehnologia *stealth* și munițiile de precizie permit execuția *operațiilor paralele și neliniare* (spre deosebire de cele clasice, seriale sau secvențiale).

Principala deficiență a conceptului constă chiar în accentul pus pe volumul de cunoștințe necesare aplicării lui cu succes. Un volum mai mare de

cunoștințe provoacă mai multe întrebări și introduce uneori mai multă incertitudine în proces. Cunoașterea la cel mai înalt nivel înseamnă abilitatea de a accepta un anumit grad de incertitudine în răspunsul la anumite întrebări, în timp ce execuția competentă poate cere mai multă certitudine decât este posibil a fi obținută. Rezultă că, în cel mai dificil caz, dorința de a poseda cunoștințe complete poate induce o formă de autoparalizie. Soluția constă în realizarea unui echilibru între incertitudinile acceptate și certitudinile necesare.

Înțeleg că un proces continuu, bazat pe colaborare, prin care se construiește o bază coerentă, comună de cunoștințe și se unesc diverse surse de cunoaștere în scopul dezvoltării înțelegerii comune a forțelor proprii și inamice, a percepțiilor inamicului și a mediului de operare, *evaluarea operațională în rețea (Operational Net Assessment – ONA)*, completându-se reciproc cu pregătirea informativă întrunită a câmpului de luptă și privind inamicul ca pe un sistem de sisteme, poate deveni factorul-cheie al operațiilor centrate pe efecte.

Pornind de la premisa că viteza și cunoștințele precise sunt incompatibile, punerea conceptului în aplicare cere comandamente de dimensiuni mai mari și participarea extensivă a agențiilor militare și nemilitare în toate fazele de planificare și execuție. Cu cât operațiile devin mai rapide, cu atât crește numărul de planificatori care să țină pasul cu evenimentele în schimbare, iar conducerea operațiilor devine mai complexă.

Conceptele operaționale întrunite (Joint Operations Concepts – JOpsC) constituie o familie de concepte care descriu modul în care forțele întrunite vor duce operații în următorii 15–20 de ani și care constituie cadrul unificator pentru dezvoltarea *conceptelor de operare întrunită, conceptelor întrunite funcționale, conceptelor de potențare/abilitare și capabilităților integrate.*

Conceptele operaționale întrunite descriu desfășurarea tuturor tipurilor de operații militare întrunite în contextul coordonării internaționale și multinaționale.

Abordarea bazată pe capabilități (Capabilities-Based Approach) este un concept care se concentrează mai mult pe aspectele privind modul în care forțele proprii pot învinge o gamă largă de capacități pe care un adversar le poate întrebuința și mai puțin pe cele care privesc identitatea acestuia și unde poate angaja forțele întrunite.

Conceptul marchează trecerea de la dezvoltarea forței pe baza amenințărilor la planificarea forței având la bază o serie de capabilități care pot fi folosite în orice operație, derivate din conceptele de operare întrunită, care descriu modul în care va opera forța viitoare, și din conceptele funcționale întrunite, care descriu capabilitățile de dorit în cadrul fiecărui domeniu/aspect operațional al operației.

Dominația multilaterală (Full Spectrum Dominance) se referă la învingerea oricărui adversar sau controlul oricărei situații, în toate tipurile de

operații, pe baza abilității de a sesiza, înțelege, decide și acționa mai repede decât adversarul. Dominația multilaterală accentuează adaptabilitatea, necesită execuție descentralizată și superioritate decizională.

Pentru a atinge aceste țeluri operaționale, forța întrunită are la dispoziție tehnologia care să asigure informații la toate nivelurile acțiunilor de luptă. Aceasta impune existența unui spațiu de luptă singular, interconectat, pentru a permite planificarea continuă și în condiții de colaborare, structuri C2 adaptabile și grupări de forțe create pe bază de capabilități, care se instruiesc împreună într-un mediu real-virtual.

Spațiul de luptă unic este un concept nou referitor la spațiul de luptă, conform căruia forțele proprii și cele inamice constituie un sistem complex, adaptabil, compus din multe sisteme și subsisteme. Aceste sisteme ale spațiului de luptă constau în noduri și legături de conectare, care reprezintă un anume tip de relație. Sistemele și nodurile lor pot fi legate direct sau indirect, iar legăturile pot fi fizice sau de altă natură¹³.

Forțele întrinite organizează, planifică, pregătesc și desfășoară operațiile folosind următoarele capabilități esențiale comune: înțelegerea tuturor dimensiunilor spațiului de luptă, luarea deciziilor și executarea acțiunilor mai repede decât adversarul, adaptarea scopului, mărimilor și metodelor la situație, deplasarea rapidă și începerea imediată a acțiunii, crearea și menținerea unei presiuni continue în întreg spațiul de luptă pe toată durata operației, dezintegrarea, dezorientarea, dislocarea sau distrugerea oricărui adversar printr-o combinație de mijloace letale și neletale, sprijinul operațiilor simultane, distribuite și descentralizate. Toate aceste capabilități se vor folosi în context multinațional.

Pentru realizarea acestor capabilități forța întrunită trebuie să fie deplin integrată, expediționară, interconectată, descentralizată, adaptabilă, superioară decizional și letală.

Conceptele de operare întrunită (Joint Operating Concepts) dezvoltă aspecte-cheie ale conceptelor operaționale întrinite. Concentrându-se la nivel operativ, conceptele de operare întrunită integrează conceptele funcționale și de abilitare, pentru a descrie modul în care comandantul forței întrinite planifică, pregătește, deplasează, folosește și sprijină forța întrunită pe timpul unei operații, precum și pentru a ghida dezvoltarea capabilităților operaționale. Doctrinile militare ale armatei SUA identifică patru categorii mari de concepte de operare întrunită: *operații de luptă majore, operații de stabilitate, securitatea teritoriului național, descurajarea strategică*.

Conceptele funcționale întrinite (Joint Functional Concepts) descriu modul în care comandantul forței întrinite poate integra un set de sarcini militare, pentru a obține capabilitățile cerute de tipologia operațiilor militare.

---

¹³ USJFCOM, Joint Operational Warfighting (Draft), Suffolk, Joint Futures Lab, 15 august 2002.

Cele cinci categorii de concepte funcționale întrunite sunt: *comanda și controlul întrunite; înțelegerea aprofundată a spațiului de luptă; aplicarea forței; logistica adecvată; protecția.*

SUA a dezvoltat conceptele funcționale întrunite ca parte a construcției analitice care sprijină *sistemul de integrare și dezvoltare a capacităților întrunite (Joint Capabilities Integration and Development System – JCIDS)* și procesul de luare a deciziilor în cadrul *Consiliului de Supervizare a Cerințelor Întrunite (Joint Requirements Oversight Council – JROC).*

Analizând relațiile care se manifestă între conceptele funcționale întrunite se pot evidenția următoarele aspecte: *înțelegerea aprofundată a spațiului de luptă* este critică pentru execuția oricărei operații (inclusiv a celor de protecție), iar operațiile de protecție conturate de *aplicarea forței* recuperează funcțiile protecției; aplicarea *comenzii și controlului* întărește și permite protecția, iar operațiile de *protecție* trebuie să includă capacitatea de interconectare totală, instantanee, conform cererii comandantului forței întrunite; protecția deplasărilor și aprovizionărilor, sprijinului, C2, a sănătății forțelor și mobilității este primordială pentru succesul *logisticii adecvate.*

CARACTERISTICI ESENȚIALE ALE SOCIETĂȚII INFORMAȚIONALE ȘI ALE SOCIETĂȚII CUNOAȘTERII

Col.(r) prof.univ.cons.dr. Gruia TIMOFTE

The information society is synonymous with what is meant by the “new information and communication technology”. The universal use of electronic exchange of information, which convergences towards digital technologies, the exponential growth of the Internet and the opening up of telecommunications market are all signs of this change. The knowledge society is a formal association of people with similar interests, who try to make effective use of their combined knowledge about their area of interest, this process contributing to this knowledge. In this sense, knowledge is the psychological and useful result of perception, learning and reasoning.

În dezvoltarea societății umane s-au înregistrat mai multe etape marcate prin salturi calitative evidente.

a) *Revoluția agrară.* În istoria lumii au avut loc câteva revoluții agrare: originile agriculturii (probabil acum 10 000 de ani); revoluția agricolă (secolul XVIII), care ajută la debutul revoluției industriale; revoluția verde (1945), care se caracterizează prin utilizarea fertilizatoarelor și a culturilor noi pe suprafețe mult mai mari.

b) *Revoluția industrială* reprezintă schimbările masive în domeniile social, economic și tehnologic, ce au loc în secolele XVII – XIX. Aceasta începe cu utilizarea puterii aburului (folosind drept combustibil inițial cărbunele) și apoi a puterii instalațiilor automate (în prima fază, în prelucrarea textilelor). Progresul economic și tehnologic al acestei revoluții crește impetuos odată cu apariția bărcilor, vapoarelor și locomotivelor cu aburi.

c) *Era informațională* reprezintă perioada în care transmiterea informației devine mai rapidă decât deplasarea fizică și cuprinde sfârșitul secolului XX (după 1970) și începutul secolului XXI. Promotorul acestei etape este *tehnologia informației* sau *tehnologia informației și comunicațiilor*, reprezentând tehnologia utilizată pentru prelucrarea informației. În particular, constă în folosirea calculatoarelor și software-ului pentru conversia, stocarea, protecția, prelucrarea, transmiterea și regăsirea informației de oriunde și oricând.

Societatea agricolă, societatea industrială și societatea informațională au aceste denumiri deoarece, în perioade istorice distincte, agricultura, industria și respectiv informația reprezintă, pentru fiecare dintre ele, elementul caracteristic al evoluției societății. Apariția industriei nu a înlocuit agricultura, după cum trecerea informației pe primul plan nu înlocuiește nici industria și nici agricultura, dar informația are un efect de antrenare asupra acestora spre performanțe superioare.

A) Elementele esențiale ale societății informaționale

Dacă în anii 1970 sintagma predominantă era aceea de societate informatică, cu idei și tendințe care vizau o societate informațională, treptat acest ultim concept a câștigat tot mai mult teren și a devenit o realitate din momentul exploziei Internetului, principalul vector al acestei societăți, în ultimul deceniu al secolului XX. Pentru prima parte a secolului XXI se pune problema societății cunoașterii.

În domeniul științei și tehnologiei informației, mari evenimente tehnologice cu importante consecințe sociale au fost descoperirea tranzistorului, a circuitului integrat și a calculatorului electronic. Internetul este nu numai un fenomen tehnologic, ci și unul social, prin participarea utilizatorilor, din ce în ce mai numeroși, la structurarea lui actuală.

Dezvoltarea Internetului a depins, evident, de tehnologie, dar în egală măsură de factorii sociali care s-au îmbinat cu factorii tehnologici. Odată instaurat în fibrele societății, Internetul a produs și produce consecințe noi pentru societate. Cel mai important dintre acestea este procesul de globalizare.

Istoria Internetului începe cu inventarea transmiterii informației pe liniile de telecomunicații, prin comutația pachetelor de date.

Comutația de pachete a fost inventată simultan, independent, de Paul Baran (Rand Corporation) în SUA și Donald Davies (National Physical Laboratory) în Anglia, în anii 1964 – 1965. Donald Davies a introdus termenul de comutație de pachete pentru tehnologia divizării unui mesaj în pachete de date de lungime standard, transmise printr-o rețea de centre – calculatoare electronice, fiecare pachet purtând la începutul lui datele de serviciu necesare pentru a ajunge la destinație și a fi încadrat în ordinea necesară întregului mesaj¹.

Prima rețea de amploare bazată pe comutația de pachete a fost realizată de ARPA (Advanced Research Projects Agency), aparținând Departamentului Apărării al SUA, și este cunoscută sub denumirea ARPANET. Activitățile au început în anii 1967 – 1968 și au dus la instalarea în 1969 a patru centre, iar în anii imediat următori au fost dezvoltate serviciile „telnet” (rețeaua de telecomunicații și sistemul FTP pentru transferul de fișiere). Proiectul ARPANET s-a încheiat în anul 1972 și era constituit din 15 centre².

---

¹ W.D. Davies, *Proposal for the Development of a National Communication Service for On-Line Data Processing*, Memorandum, National Physical Laboratory, UK, 1965, pp. 16-18.

² G.L. Roberts, *Message Switching Network Proposal*, ARPA Document, Suitland, Maryland, 1967, pp. 38-39.

Utilizatorii ARPANET au fost aceia care au făcut ca sistemul să transmită date nu numai la mare distanță, ci și între calculatoarele instalate într-un singur loc. Astfel, în anul 1975, aproape 30% din traficul sistemului era efectuat în interiorul centrelor. În acest mod au apărut rețelele locale care s-au dezvoltat considerabil în anii 1980, bazate pe tehnologia Ethernet, având și avantajul unei mari viteze de transmitere a informației între calculatoarele locale.

Introducerea *poștei electronice* în sistemele ARPANET, în anul 1972, a produs o schimbare radicală în identitatea și scopurile acestei rețele. Primul program funcțional pentru poștă electronică a fost creat de Ray Tomlinson (programator la compania Bolt, Baranek and Newman). Cu toate că poșta electronică a apărut neplanificată, neanticipată și în cea mai mare măsură nesprijinită, aceasta a ajuns să eclipseze în volumul traficului toate celelalte aplicații disponibile în rețeaua ARPANET.

Internetul este un sistem de rețele interconectate. ARPANET era un sistem de calculatoare și terminale interconectate. Transformarea ARPANET în Internet s-a produs în decurs de 10 ani, încheierea acestei activități având loc în 1990.

În conceperea Internetului, un rol major l-au avut doi cercetători de la ARPA, Robert Kahn și Vincent Cerf, care au găsit soluții pentru interconectarea rețelelor de calculatoare.

O contribuție importantă a avut-o și Robert M. Metcalfe care a creat rețeaua locală ETHERNET, aceasta devenind foarte repede referință pentru toate rețelele locale.

Un alt pas esențial l-a constituit dezvoltarea protocolului TCP / IP (TCP – care ordonează pachetele de date în vederea unor legături fiabile între perechi de gazde; IP – care transmite pachetele individuale între calculatoare), care a devenit standard în 1980, reflectând ideile și interesele comunității internaționale de specialiști în rețele.

Următorul pas l-a constituit trecerea la utilizarea civilă a Internetului. În 1982, ARPANET, devenit INTERNET, este divizat în două rețele: o rețea de cercetare, continuând ARPANET, dominată de universități, mai aproape de regimul civil; o rețea militară (MILNET).

A urmat apoi etapa comercializării Internetului, care a dus la expansiunea mondială a acestuia. S-a ajuns în situația ca nimeni să nu dețină o deplină autoritate asupra Internetului, nici chiar sectorul privat. Astăzi, nimeni și nici un organism nu poate pretinde a reprezenta autoritatea Internetului. Internetul devine o resursă internațională și o piață internațională.

În 1995, când Fundația Națională de Științe din SUA a încetat să gestioneze rețeaua, Internetul cuprindea 22 000 de rețele din afara SUA, circa 40% din total, devenind cu adevărat o rețea internațională.

World Wide Web (www). Începând din anul 1990, Internetul avea să cunoască cea mai profundă transformare și extindere prin tehnologia World Wide Web, o aplicație a Internetului, care l-a schimbat fundamental prin introducerea unor aplicații noi. Web-ul a fost creat la Laboratorul de Fizică al CERN (Centrul European de Cercetări Nucleare), din Geneva, de către Tim Berners-Lee, care a constatat că, deși calculatoarele personale au devenit orientate pe imagine, pe Internet predomina totuși textul³.

El a utilizat ceea ce Internetul adusesese până atunci, plus un mod de organizare a informației bazat pe hipertext, prin care se stabileau legături între diferite informații. În acest mod, se poate renunța la prezentarea liniară a informației.

Poșta electronică și www, care au dat un nou conținut Internetului, sunt exemple de aplicații ce nu au rezultat dintr-un obiectiv planificat, ci prin deciziile spontane a mii de utilizatori independenți. În același timp, Internetul, odată inventat, a devenit un proces de autoorganizare la scară globală, care va continua și s-ar putea să aducă noi aspecte calitative.

Vulnerabilitățile Internetului. Concomitent cu dezvoltarea Internetului trebuie luate în considerare vulnerabilitățile introduse de acesta în societate, marea sensibilitate la virusuri și atacuri organizate⁴.

Primul incident important cu un virus informatic a avut loc în 1988, iar de atunci numărul lor a crescut exponențial. Incidentele pot fi provocate printr-o difuzare pe rețea a unei agresiuni informatice sau pot fi atacuri asupra unor obiective informatice bine determinate. Incidentele se referă la informația de operare a calculatoarelor sau la fișierele cu informație de conținut. Ele pot determina pierdere de informație, modificare neautorizată de informație, decriptarea ilegală a informației, captură de date din pachete, introducerea de informație ideologică degradantă, de informație pornografică periculoasă etc.

Având în vedere rolul pe care Internetul îl are în prezent în societate, vulnerabilitatea acestuia devine o vulnerabilitate nouă și importantă a societății umane. Evident, nu se poate pune problema de a renunța la Internet ca rețea mondială, ci de a găsi antidoturi, sisteme de apărare, ceea ce duce la o nouă etapă tehnico-socială a Internetului. S-ar putea ca această cursă între metode de agresiune și antidoturi de apărare să nu se termine, important este ca atacurile să poată fi ținute sub control.

B) Premisele evoluției spre societatea cunoașterii

În ultima decadă a secolului XX și la începutul secolului XXI, cunoașterea a dobândit noi înțelesuri și semnificații față de filosofii clasice

---

³ L.T.Berners, *Tim Berners-Lee Web page*, 1995

<http://www.w3.org/pub/www/People/Berners-Lee-Bio/html/Longer.html>.

⁴ V. Baltac, *Vulnerabilitatea sistemelor în contextul Internet*, Academia Română, București, 2001, pp. 3-4.

și moderne ale cunoașterii. Cunoașterea nu mai este un proces mental uman, ci și unul al animalelor, al sistemelor de inteligență artificială, al organizațiilor industriale, economice și sociale, al organizațiilor care cuprind oameni acționând în colaborare cu agenți software, roboți inteligenți și rețeaua Internet, al artefactelor inteligente conștiente (în perspectivă) care acționează sub sau fără supravegherea omului.

Cunoașterea a devenit un important factor economic și a început să fie supusă proceselor de management. Cunoașterea tehnologică și organizațională devine la fel de importantă ca și cunoașterea științifică fundamentală a adevărului⁵.

Știința cognitivă este o disciplină apărută în a doua jumătate a secolului XX. Primele idei s-au conturat în anii 1950, când procedurile computaționale au început să influențeze modul de a interpreta reprezentările complexe și procesele cognitive ale minții⁶.

Știința cognitivă este înțeleasă astăzi în două moduri:

- ca știință a cunoașterii minții umane, plecând de la ideea filosofiei clasice a cunoașterii – pentru care numai mintea umană poate avea cunoaștere, chiar dacă folosește modelarea prin analogie cu procesele computaționale ale calculatoarelor, rețelelor neurale și structurarea datelor calculatoarelor;
- ca știință generală a cunoașterii, proces care nu aparține numai minții umane, ci și animalelor, dar mai ales sistemelor de inteligență artificială, ale ansamblurilor om-calculator - Internet și organizărilor sociale (instituție, stat, societate globală).

Cogniția este procesul prin care se obține cunoaștere nouă (care poate fi nouă pe un plan local sau nouă, în general), indiferent de către cine (om, animal, mașină, oameni și mașini) și de toate formele de organizare care pot purta cunoaștere⁷.

Un rol aparte îl are cunoașterea tehnologică⁸ care se poate exprima prin relația:

$$Y = f(x) \quad (1)$$

unde:

Y - variabile de ieșire;

x – variabile de intrare.

Stadiile cunoașterii tehnologice sunt următoarele: ignoranța completă asupra naturii procesului; luarea la cunoștință despre proces; stadiul de măsurare;

---

⁵ M. Drăgănescu, *De la societatea informațională la societatea cunoașterii*, Editura Tehnică, București, 2003, pp. 18-19.

⁶ P. Thagard, *Mind: Introduction to Cognitive Science*, Cambridge, MIT Press, 1996, p. 21.

⁷ R. Solso, *Mind Sciences and the 21st Century*, MIT Press, Cambridge, 1999, pp. 311-312.

⁸ R.E. Bohn, *Measuring and Managing Technological Knowledge*, pp. 295-296 în *Economic Impact of Knowledge*, Butterworth-Heinemann, 1998.

controlul variabilelor, dar nu cu mare precizie, în jurul unui nivel mediu; controlul cu precizie al variabilelor pentru o gamă mare de valori; caracterizarea și identificarea proceselor; stadiul nivelului științific (stadiul de automatizare).

Dacă dorim să ținem cont atât de cunoașterea umană, cât și de cea a mașinilor (calculatoarelor) este nevoie, în primul rând, de o viziune mai generală asupra informației⁹.

- *Informația:*

- fenomenologică (specifică minții);
- structural-fenomenologică (integrativă, mentală);
- structurală:
  - sintactică;
  - semantică (informație cu înțeles propriu, intern – cazul inteligenței artificiale).

Informația structurală, sintactică sau semantică poate avea înțeles extern (pentru alții: om; inteligența artificială).

- *Date* – informație structurală sintactică cu înțeles extern, într-un anumit context.
- *Programul informatic* – informație care acționează ca informație sintactică sau ca informație semantică inteligentă.

Cunoașterea, fiind informație, dar informație cu înțeles (prin ea însăși), poate fi mentală (structural-fenomenologică), conștientă sau nu, numai structurală (o recunoaștere a faptului că și obiectele nevăzute pot avea cunoaștere).

Societatea cunoașterii reprezintă mai mult decât societatea informațională și decât societatea informatică, înglobându-le de fapt pe acestea¹⁰.

Cunoașterea este informație cu înțeles și informație care acționează. De aceea, societatea cunoașterii nu este posibilă decât grefată pe societatea informațională și nu poate fi separată de aceasta.

Principalele trăsături ale societății cunoașterii sunt următoarele¹¹:

- o extindere și o aprofundare a cunoașterii științifice și a adevărului despre existență;
- utilizarea și managementul cunoașterii existente sub forma cunoașterii tehnologice și organizaționale;
- producerea de cunoaștere tehnologică nouă prin inovare;
- o diseminare fără precedent a cunoașterii către toți cetățenii prin mijloace noi, utilizând cu prioritate Internetul, cartea electronică și metodele de învățare prin procedee electronice (e-learning);
- o nouă economie în care procesul de inovare devine determinant;

---

⁹ M. Drăgănescu, *Ortofizica*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, pp. 36-37.

¹⁰ M. Drăgănescu, *Societatea cunoașterii*, Diplomat-Club, nr.6, București, 2001, pp. 1-2.

¹¹ M. Drăgănescu, *De la societatea informațională la societatea cunoașterii*, Editura Tehnică, București, 2003, pp. 36-38.

- este fundamental necesară pentru a se asigura o societate sustenabilă din punct de vedere ecologic;
- are caracter global și este un factor al globalizării;
- reprezintă o nouă etapă a culturii.

C) Vectorii societății cunoașterii

Un vector al societății cunoașterii reprezintă un instrument care transformă societatea informațională într-o societate a cunoașterii. Acești vectori au fost clasificați în două mari clase: vectori tehnologici și vectori funcționali.

Din categoria *vectorilor tehnologici* se pot enumera următorii:

- Internet dezvoltat prin: extensiune geografică; utilizarea de benzi de transmisie până la cele mai largi posibile (fibră optică, cabluri coaxiale, tehnologie wireless); standard IPv6; calculatoare performante; baze de date și de cunoștințe etc.;
- tehnologia cărții electronice;
- agenți inteligenți care sunt, de fapt, sisteme expert cu inteligență artificială utilizați pentru descoperirea datelor și a cunoașterii;
- mediu înconjurător inteligent pentru activitatea și viața omului;
- nanoelectronica, care va deveni principalul suport fizic pentru procesarea informației și alte funcții, nu numai ale societății cunoașterii, dar și ale societății conștiinței. În tabelul 1 se prezintă domeniile dimensionale micrometrice și nanometrice¹².

Subdomeniile nanotehnologiei, conturate în prezent, sunt următoarele:

- nanoelectronica, care va trece de la tranzistori nanometrici (20 – 100 nm), realizați încă cu tehnologie litografică, la dispozitive cuantice cu tehnologii litografice sau nelitografice și apoi la dispozitive moleculare; în acest ultim caz, calculatoarele (de fapt, supercalculatoarele) vor fi realizate prin aranjamente de atomi și molecule și vor avea dimensiunile unei gămălii de ac, fiind de milioane, poate de miliarde de ori mai puternice decât calculatoarele de astăzi¹³;
- nanomateriale;
- nanomașini realizate la nivel molecular;
- nanoroboți care combină nanocomputere și nanomașini; nanoroboții pot lucra la construcția de materiale microscopice și macroscopice, pot fi mașini pentru manipularea atomilor și moleculelor sau pot fi utilizați pentru a acționa în interiorul corpului uman¹⁴.

¹² M. Drăgănescu, Gh. Ștefan, C. Burileanu, *Electronica funcțională*, Editura Tehnică, București, 1991, pp. 98-99.

¹³ R.C. Merkle, *Nanotechnology: What Will it Mean?*, IEEE Spectrum, January 2001, pp. 19-21.

¹⁴ K.E. Drexler, *Nanosystems: Molecular Machinery, Manufacturing and Computation*, John Wiley, New York, 1992, pp. 63-64.

Tabelul 1

Domeniul dimensional	Echivalențe	Observații
Micrometric 0,1 – 10 micrometri (microni)	1 micron = 10^{-6} m = 1000 nm	Domeniul microelectronicii și al microsistemelor
Nanometric 1 – 100 nm (nanometri) sau 0,1 – 100 nm Notă: deoarece plaja de dimensiuni ale atomilor este de 0,1 nm – 1 nm, atingând domeniul nanometric, acesta este considerat, în ultimul timp, ca fiind extins de la 0,1 nm la 100 nm.	1 nm = 0,001 microni 100 nm = 0,1 microni	Domeniul nanoelectronicii și al nanotehnologiilor. Domeniul moleculelor biologice.
Angströmilor	1 Å = 0,1 nm 1 nm = 10 Å	Dimensiunea unui atom este de 1 – 10 Å. Sarcina electrică la suprafața unui metal are o grosime de ≈ 1 Å

Vectorii funcționali vor fi destul de numeroși, pe măsură ce tot mai multe domenii de activitate vor fi din ce în ce mai dependente de cunoaștere:

- managementul cunoașterii pentru întreprinderi, organizații, instituții, administrații naționale și locale;
- managementul utilizării morale a cunoașterii la nivel global;
- cunoașterea biologică a genomului [cunoașterea asupra genomului (grup de cromozomi, diferiți genetic, care formează o unitate) și funcțiilor pe care le determină structurile de gene];
- sistemul de îngrijire a sănătății la nivel social și individual;
- protejarea mediului înconjurător și asigurarea societății durabile și sustenabile printr-un management specific al cunoașterii;
- aprofundarea cunoașterii despre existență;
- generarea de cunoaștere tehnologică nouă;
- dezvoltarea unei culturi a cunoașterii și inovării;
- un sistem de învățământ bazat pe metodele societății informaționale și ale cunoașterii (e-learning) etc.

Oamenii de știință au emis ideea că se va ajunge, în acest secol, la un moment în care se vor îmbina elementele societății cunoașterii și ale societății conștiinței. De fapt, marea eră a informației va cuprinde epocile societății informaționale, a societății cunoașterii și a societății conștiinței. Această ultimă noțiune a fost introdusă în anul 2000, fiind determinată de o anumită viziune filosofică și de progresele tehnologiei informației în domeniile inteligenței artificiale și apariției roboților inteligenți, de progresele biotehnologiei, de potențialul nanotehnologiei etc. De asemenea, pe lângă conștiința omului de astăzi pot fi avute în vedere: conștiința omului modificat prin mijloace biotehnologice; conștiința artificială obținută prin mijloace pur tehnologice; conștiința fundamentală a existenței. Înainte de a aborda îmbinarea dintre societatea cunoașterii și a conștiinței, în prezent, de mare actualitate este îmbinarea dintre societatea informației și societatea cunoașterii.

CARACTERISTICILE COMPUTĂȚIEI DE ÎNALTĂ PERFORMANȚĂ High Performance Computing

Col.(r) prof.univ.cons.dr. Gruia TIMOFTE

The high-performance computing refers to the use of (parallel) supercomputers and computer clusters, which are, computing systems comprised of multiple (usually mass-produced) processors linked together in a single system with commercially available interconnects. This is in contrast to mainframe computers, which are generally monolithic in nature. While a high level of technical skill is undeniably needed to assemble and use such systems, they can be created from off-the-shelf components. Because of their flexibility, power, and relatively low cost, high-performance computing systems increasingly dominate the world of supercomputing. Usually, computer systems in or above the teraflop-region are considered high-performance computing computers.

Deși există un consens larg privind semnificația acestei tehnologii, există încă o mare diversitate de opinii. Astfel, computația de înaltă performanță este înțeleasă ca: utilizare pe scară largă a calculatoarelor pentru a aborda și a rezolva probleme tehnice importante¹; aplicare a acestora la proiecte foarte mari care solicită putere de prelucrare așa de mare încât ar fi imposibil pentru orice persoană sau calculator să le rezolve într-un timp rezonabil; referiri la probleme suplimentare, precum: memoria, cerințele de stocare, timpul de prelucrare; necesitatea unui supercalculator, cel mai puternic sistem de calculatoare din lume la momentul de referință; tehnici de prelucrare în paralel sau distribuite; set de algoritmi, mijloace tehnice (hardware) și software necesare pentru rezolvarea problemelor care solicită cel mai puternic sistem de calculatoare la momentul soluționării. În această categorie sunt incluse supercalculatoarele, precum și rețelele de calculatoare care implementează prelucrarea distribuită, având drept caracteristici definitorii viteza și lucrul în paralel².

---

¹ Post D.E., *The Coming Crisis in Computational Science*, Keynote Address, IEEE International Conference on High Performance Computer Architecture, Madrid, Spain, 2004, p. 127.

² Andersen, H.R., *High- Performance Computing Opportunities and Challenges for Army*, RQD, RAND, Santa Monica, California, 2006, p. 3.

Computația de înaltă performanță este, în prezent, dominată de platformele nonvectoriale. Totuși au apărut și asemenea calculatoare care au performanțe de prelucrare deosebite, astfel:

- la Departamentul pentru Energie al SUA – server cu viteză de prelucrare de $280,6 \times 10^{12}$ operații în virgulă mobilă pe secundă cu ajutorul a 131.072 procesoare;
- la IBM Thomas Watson server cu viteză de prelucrare de $91,29 \times 10^{12}$ operații în virgulă mobilă pe secundă cu ajutorul a 40.960 de procesoare.

Rețele naționale de supercalculatoare au devenit accesibile oamenilor de știință și inginerilor datorită următoarelor facilități: putere de prelucrare mai mare de 20×10^{12} operații pe secundă; rularea unor aplicații privind evoluția universului, curățarea apelor terestre contaminate, simularea evenimentelor seismice, analiza dinamicii biomoleculare etc.

Direcțiile viitoare de dezvoltare în computația de înaltă performanță sunt³:

- creșterea în continuare a puterii de prelucrare;
- îmbunătățirea lărgimii de bandă pentru memorie concomitent cu creșterea vitezei de interconectare prin arhitecturi paralele cu mii de procesoare și asigurarea unui software de înaltă performanță;
- prelucrarea vectorială care se apreciază a fi necesară pentru aplicațiile sigure de înalt nivel (de exemplu, criptanaliza și modelarea moleculară cantitativă). Asemenea procesoare se vor dezvolta deocamdată în cantități mici, iar calculatoarele vor fi realizate în configurații multiprocesor și nu cu un număr mare de microprocesoare așa cum sunt întâlnite în mașinile paralele convenționale;
- în următorii 10 ani vor apărea sisteme cu putere de prelucrare de câteva sute ori 10^{15} operații în virgulă mobilă pe secundă;
- cinci domenii hardware vor influența dezvoltarea computației de înaltă performanță: proiectarea microprocesoarelor; tehnologiile de interconectare; memoria; dispozitivele de intrare / ieșire; stocarea și compresia fișierelor.

Este de așteptat ca *microprocesoarele* cu 1,5 miliarde de tranzistori să fie realizate până în anul 2010. Computația de înaltă performanță solicită o arhitectură diferită a circuitelor integrate și a subsistemelor pentru performanțe maxime. De exemplu, utilizarea unităților de prelucrare multiple în circuite integrate va fi însoțită de o descreștere a lărgimii de bandă de memorie, ceea ce nu este optim pentru prelucrările de înaltă performanță. Pe de altă parte, oportunitățile existente pentru dezvoltarea procesoarelor netradiționale bazate pe mecanisme hardware digitale de acces multiplu la

---

³ *Federal Plan for High-End Computing*, Computing Research Association, Washington, DC, 2004, p. 26.

câmpurile programabile (CD-ROM, discuri optice), procesoare în memorie, aplicații specifice circuitelor integrate etc. Asemenea dezvoltări pot conduce la performanțe de ordinul a 10^{15} operații pe secundă în viitorul apropiat.

Tehnologiile de interconectare. Unul dintre cele mai mari impedimente în calculatoarele moderne, dintre punctul de vedere al computației de înaltă performanță, îl constituie relativa slabă comunicare a acestor mașini comparativ cu performanțele microprocesoarelor. Asemenea latență și limitele de bandă de frecvență pot fi îmbunătățite de-a lungul întregii game de interconectări din interiorul sistemului. Interconectările optice pot dezvolta cu câteva ordine de mărime mai multă lărgime de bandă decât în sistemele actuale.

Memoria. Deși viteza procesoarelor s-a dezvoltat conform legii lui Gordon E. Moore (care prevede dublarea numărului de tranzistori în circuitele integrate la fiecare interval de 18 luni) și a crescut constant în fiecare an, memoria și lărgimea de bandă au crescut mult mai lent (cu aproximativ 7% pe an). Drept consecință, aplicațiile computaționale de înaltă performanță nu pot utiliza pe deplin performanțele disponibile la nivelul procesoarelor, deoarece acestea trebuie să aștepte datele cerute pentru prelucrare. Creșterea integrării memoriilor în procesoare sau a procesoarelor în memorii poate îmbunătăți această situație, la fel ca și dezvoltarea perechilor de memorii de bandă largă și sistemelor de procesoare pentru aplicații computaționale de înaltă performanță.

Dispozitivele de intrare / ieșire și stocare. Aplicațiile computaționale cu număr de operații în virgulă mobilă pe secundă de ordinul a 10^{12} și 10^{15} vor genera și vor utiliza cantități masive de date care trebuie stocate și administrate. Dezvoltările actuale realizează semnificative creșteri în capacitatea de stocare, dar micșorarea întârzierilor și îmbunătățirea lărgimii de bandă se produc mult mai lent.

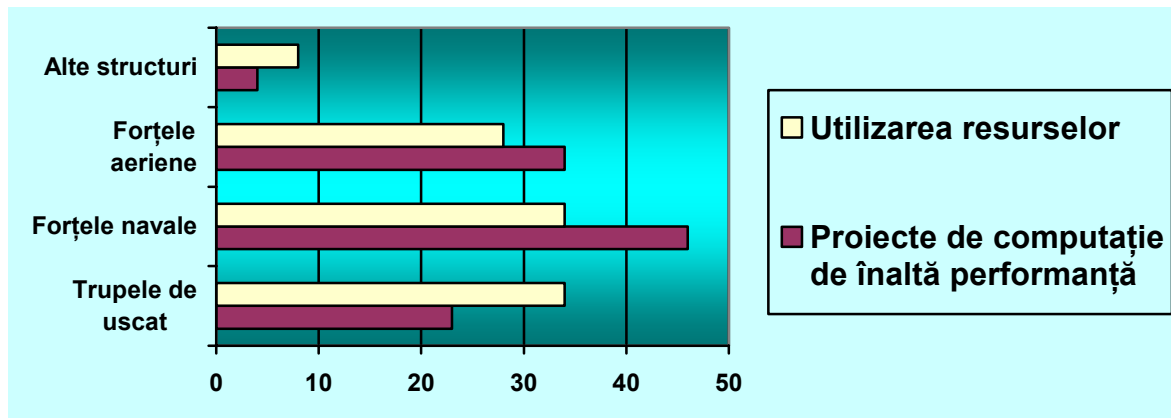
Compactizarea. Cerințele de integrare a componentelor calculatorului, în viitor, vor impune creșterea importanței care se acordă disipării căldurii și consumului de energie electrică, printre multe alte aspecte. Deși acestea nu sunt implicate direct în performanțele unui sistem, trebuie luate în considerare la proiectarea acestuia. Managementul termic al viitoarelor sisteme va solicita cercetarea și dezvoltarea pentru realizarea unor tehnologii de răcire cu noi lichide, aer și alte substanțe care creează temperaturi scăzute.

Fiabilitatea, disponibilitatea și funcționalitatea. Pe măsură ce numărul de mașini sau procesoare sunt conectate într-un singur sistem, capacitatea sistemului de a continua să lucreze după defectarea unei componente și de a realiza mentenanța fără deconectarea întregului sistem devine o problemă din ce în ce mai importantă.

În general, computația de înaltă performanță este tot mai mult dominată de grupuri de calculatoare ("computer cluster" – grup de calculatoare cuplate care lucrează împreună astfel încât, din multe puncte de

vedere, poate fi considerat ca un singur calculator. Acestea pot fi conectate sau nu prin rețele locale de mare viteză. Ele se utilizează pentru îmbunătățirea vitezei și / sau fiabilității mult mai mult decât la un singur calculator, deși costul efectiv este mult mai mare decât al unui calculator unic cu viteză de lucru și fiabilitate comparabile) conectate în rețea pentru schimbul de date între centrele computaționale. Cluster-ele de 64, 128 și 256 sunt uzuale, iar de 2048 pot deveni disponibile, când este necesar. Calculatoarele vectoriale continuă să fie dorite pentru aplicații specializate.

Utilizarea computației de înaltă performanță în Forțele Armate ale SUA. În anul 2004, Trupele de Uscat aveau 115 proiecte care vizau computația de înaltă performanță. O repartitie a proiectelor și a resurselor utilizate este prezentată în figura 1⁴. Cele mai multe aplicații de computație de înaltă performanță utilizează software de interfață pentru transmiterea mesajelor pentru comunicarea între procese, cu excepția situațiilor când este cerut un nivel de eficiență mai mare. O activitate computațională de înaltă performanță implica de la 2 până la 64 de unități de prelucrare centrală, când se efectua și exploatarea în paralel. De asemenea, s-au utilizat intens calculatoare vectoriale în paralel pentru prelucrări specializate. Există, de asemenea, cereri de realizare a unor *cluster*e care să implice 64 la 256 și chiar mai multe unități de prelucrare centrală, dar migrarea software-ului spre aceste arhitecturi va consuma mult timp și va necesita alte resurse.

Fig. 1 Proiecte de computație de înaltă performanță și resursele utilizate

Se apreciază că utilizarea computației de înaltă performanță potențează o serie de aplicații vitale, precum: transformarea Forțelor Armate; proiectarea sistemelor și analiza arhitecturii C4ISR; proiectarea, testarea și evaluarea tehnicilor de supraviețuire și letalitate; cercetarea și dezvoltarea activităților pentru protecția sănătății forței; tehnici de vizualizare tridimensionale; tehnologia

⁴ *FY 2004 Report*, DoD High Performance Computing Modernization Office, Washington, DC, 2004, p. 28.

senzorilor pentru detectarea muniției neexplodate, a dispozitivelor explozive improvizate și a minelor; securitatea calculatoarelor și rețelelor de calculatoare.

O altă direcție de acțiune vizează cercetarea unor evenimente viitoare precum: condițiile atmosferice; modul în care exploziile diverse și efectele proiectilelor vor interacționa cu diferite elemente de infrastructură. Unele dintre aceste aplicații predictive vor deveni operaționale și vor migra către luptătorii din spațiul de luptă prin intermediul rețelelor.

În domeniul biomedical și biotehnologiei s-au derulat proiecte care vizează: dispersia agenților chimici și biologici în mediul înconjurător; modelarea și simularea capabilităților C4ISR care să cuprindă și detectarea agenților nucleari, chimici și biologici pentru îmbunătățirea cunoașterii situației.

În ceea ce privește *interconectarea sistemelor C2 în spațiul de luptă* s-au derulat următoarele proiecte: modelarea rețelelor radio pentru C2 în spațiul de luptă; rețelele de senzori pentru observarea propagării undelor acustice și seismice; afișarea în timp real a progresului misiunii și evenimentelor, utilizând sistemele telemetrice, optice, radar și GPS; dezvoltarea capabilităților de colectare, diseminare și management al informațiilor dispersate în întregul sistem (sistem de sisteme) concomitent cu mascarea complexității infrastructurii informaționale. Scopul este de a dezvolta ciclul de viață al managementului informațional prin asistarea automată a fuziunii datelor, extragerea cunoștințelor și prelucrarea analitică a datelor de test la sistemele mari de armament; urmărirea elementelor din spațiul de luptă (fiecare soldat, fiecare piesă de armament, senzori și structuri organizatorice) pentru a se obține un timp de rulare acceptabil al aplicației pentru un model al luptei la nivel de teatru de operații.

Aplicații biomedicale și biotehnologice. Biotehnologia este implicată în următoarele domenii:

- medicină: vaccinuri pentru amenințările chimice și biologice; medicamente pentru prevenirea bolilor infecțioase; potențatori ai performanțelor umane;
- indicatori biologici: identificarea rapidă a bolilor soldaților; mijloace pentru detectarea susceptibilității genetice la toxine și boli;
- îmbunătățirea controlului și urmării: înțelegerea mai completă a interacțiunilor moleculare; afișarea funcțiilor umane de bază.

Biotehnologia îmbunătățește calitatea tratamentului medical în spațiul de luptă, prin facilități computaționale la distanță, ca urmare a interconectării rețelelor⁵.

Direcțiile de acțiune, în acest sens, sunt: vaccinarea preventivă și îmbunătățirea imunității pentru forțele expediționare și securitatea națională; vindecarea accelerată a rănilor prin utilizarea diodelor emițătoare de lumină și tehnicilor de regenerare; stoparea fluxurilor de lichide umane la luptătorii cu afecțiuni critice; îmbunătățirea performanțelor umane; toleranță îmbunătățită

---

⁵ *Exploring Biotechnology Opportunities for the Department of Defense. Critical Review Technology Assessment Report*, Information Assurance Technology Analysis Center, Washington, DC, 2002, pp. 13-18.

la condițiile de mediu a luptătorului; cunoașterea îmbunătățită pentru perfecționarea performanțelor luptătorului; prelucrarea performantă a informațiilor din spațiul de luptă prin computația datelor biologice; asigurarea alimentării electrice bazate pe biologie în spațiul de luptă.

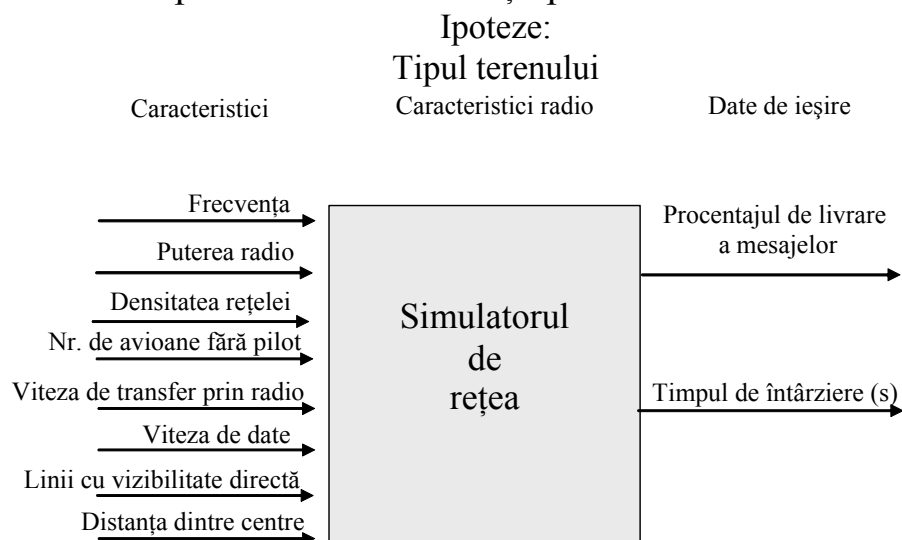
Computația de înaltă performanță, este importantă, în special, în patru domenii ale cercetării biotehnologice: bioinformatica; sistemele biologice; fiziologia computațională; modelarea moleculară.

Modelarea și simularea rețelei C4ISR. Un alt domeniu cercetat a fost cel privind modelarea și simularea rețelelor complexe pentru C2 care implicau până la 10.000 de centre radio din spațiul de luptă. În acest caz, s-au rezolvat probleme privind: determinarea vizibilității directe între centrele de comunicații; alegerea locului de instalare a centrelor de retranslație terestre și aeriene; utilizarea unei rate statistice de generare a mesajelor de lungime fixă sau variabilă; utilizarea unor modele statistice privind atenuarea semnalelor; utilizarea modelelor aplicative conform protocoalelor TCP / IP, UDP etc.; reprezentarea căilor de rutare a mesajelor; încorporarea modelelor de antene, directive și omnidirecționale; utilizarea avioanelor fără pilot, ca și centre de retranslație care au asigurat căi de comunicații suplimentare, astfel: în teren șes 10 căi; în teren mediu frământat 3 căi; în teren fără vizibilitate o cale; adăugarea simulărilor luptei forțelor amic – inamic, incluzând și modelul terenului și generarea dirijată a mesajelor; încorporarea modelelor speciale privind comportamentul necombatant, algoritmi de planificare a roboților, actualizarea datelor rachetelor pe timpul zborului; afișarea spațiului de luptă pe display și a datelor rezultate în urma prelucrărilor; actualizarea situației de la 400 de platforme de recunoaștere, cercetare și achiziție a țintelor.

Schema simulatorului de rețea este prezentată în figura 2.

Distanța dintre centrele de comunicații a fost considerată de 30 km. Procentajul de livrare a mesajelor a fost cuprins între 0,5 și 0,85.

Utilizarea computației de înaltă performanță deschide noi orizonturi de cercetare în tehnologia informației și comunicațiilor, și în alte domenii ale mediului militar dependente de informații prelucrate.

Fig. 2 Exemple de simulare a rețelei C4ISR

În cadrul NATO ⁶, capacitatea de prelucrare hardware a calculatoarelor a crescut foarte mult și este de așteptat ca aceasta să se dubleze la fiecare decadă. De asemenea, au fost realizate calculatoare de mare viteză care realizează 10^{12} operații în virgulă mobilă pe secundă. Acestea vor avea impact în prelucrarea avansată a semnalelor, recunoașterea automată a țintelor, realizarea rapidă a produselor informative, perfecționarea sistemelor de management al luptei, supravegherea și identificarea forțelor inamicului, comanda și controlul sistemelor de armament, actualizarea și replicarea bazelor de date etc. Prin dezvoltările în domeniul software-ului se realizează simularea și evaluarea cursurilor de acțiune, exercitarea comenzii și controlului în timp aproape real cu informații precise și relevante, instruirea în condițiile similare spațiului de luptă modern, desfășurarea acțiunilor de război electronic și informațional, sprijinul logistic, prelucrarea distribuită a datelor, planificarea și monitorizarea funcționării sistemelor informaționale, integrarea sistemelor de senzori, securitatea informațiilor etc.

---

⁶ *Land Operations in Year 2020*, NATO Research and Technology Organization, Neuilly-Sur-Seine, France, 1999, pp. 101-103.

EXPLOATAREA DIDACTICĂ A UNUI TEXT LITERAR: "DÉJEUNER DU MATIN" DE JACQUES PRÉVERT

Lect.univ.dr. Consuela-Angela DRĂGAN

Nous proposons, dans cet article, une autre lecture de Prévert, une lecture didactique, c'est-à-dire une lecture à travers laquelle on peut exploiter au maximum le contenu lexical et grammatical de l'œuvre en question, à des fins pratiques: le développement des compétences de communication orale et écrite d'un groupe de stagiaires se trouvant au niveau A2 de connaissance de la langue française (niveau établi conformément au Cadre Européen de Référence pour les Langues.)

O lectură tradițională ...

Una dintre cele mai populare poezii ale lui Jacques Prévert¹, rămâne, fără îndoială, "Déjeuner du matin", povestea unui cuplu în care „el” o părăsește pe "ea" în zorii zilei fără să-i ofere nici o explicație, fără ca măcar să-și ia ziua bună, iar "ea", rămasă singură în fața ceștii de cafea și a unei scrumiere pline cu mucuri de țigară, își proptește fruntea în mâini și plânge. Sigur că poezia impresionează prin simplitatea imaginilor și prin lipsa conținutului melodramatic care, în mod firesc, ar fi trebuit să însoțească un asemenea episod de viață. Nu acest aspect ne interesează însă acum; vrem să aducem în discuție și o altă lectură a acestei poezii, o lectură "didactică", adică una prin care putem exploata la maximum conținutul lexico-gramatical al poeziei în scopuri practice: dezvoltarea competențelor de comunicare orală și în scris ale unui grup de cursanți aflați la nivelul A2 de cunoaștere a limbii franceze².

.... Și una didactică ...

Așadar, pornind de la textul original, se poate crea o gamă variată de exerciții lexico-gramaticale care au în comun faptul că păstrează "scheletul" poeziei intact, ea întipăririndu-se în memoria cititorilor mai repede decât dacă aceștia ar fi apelat la faimosul învățat "pe de rost" plus avantajul de a consolida niște cunoștințe lexico-gramaticale într-un mod atractiv și, să-i zicem așa, "pe viu", adică mai altfel decât într-un exercițiu de rutină, fabricat în mod artificial pentru problema de gramatică, cutare sau cutare, așa cum întâlnim cu zecile în culegerile de exerciții obișnuite.

¹ Jacques Prévert, *Déjeuner du matin in Paroles*, éditions Gallimard.

² Conform Cadrului European de Referință pentru Limbile Străine.

... Iar acum, să trecem la treabă!

Iată textul original:

Déjeuner du matin

Il a mis le café	Sans me parler	Il s'est levé
Dans la tasse	Il a allumé	Il a mis
Il a mis le lait	Une cigarette	Son chapeau sur sa tête
Dans la tasse de café	Il a fait des ronds	Il a mis son manteau de
Il a mis le sucre	Avec la fumée	pluie
Dans le café au lait	Il a mis les cendres	Parce qu'il pleuvait
Avec la petite cuiller	Dans le cendrier	Et il est parti
Il a tourné	Sans me parler	Sous la pluie
Il a bu le café au lait	Sans me regarder	Sans une parole
Et il a reposé la tasse		Sans me regarder

Et moi j'ai pris
Ma tête dans ma main
Et j'ai pleuré

...și pachetul de exerciții propus:

I. Dans le poème suivant, conjuguez les verbes au passé composé

<i>Il (mettre) <input type="text"/> le café</i>	<i>Il (allumer) <input type="text"/></i>	<i>Il (se lever) <input type="text"/></i>
<i>Dans la tasse</i>	<i>Une cigarette</i>	<i>Il (mettre) <input type="text"/></i>
<i>Il (mettre) <input type="text"/> le lait</i>	<i>Il (faire) <input type="text"/> des ronds</i>	<i>Son chapeau sur sa tête</i>
<i>Dans la tasse de café</i>	<i>Avec la fumée</i>	<i>Il (mettre) <input type="text"/> son</i>
<i>Il (mettre) <input type="text"/> le sucre</i>	<i>Il (mettre) <input type="text"/> les</i>	<i>manteau de pluie</i>
<i>Dans le café au lait</i>	<i>cendres</i>	<i>Parce qu'il pleuvait</i>
<i>Avec la petite cuiller</i>	<i>Dans le cendrier</i>	<i>Et il (partir) <input type="text"/></i>
<i>Il (tourner) <input type="text"/></i>	<i>Sans me parler</i>	<i>Sous la pluie</i>
<i>Il (boire) <input type="text"/> le café au</i>	<i>Sans me regarder</i>	<i>Sans une parole</i>
<i>lait</i>		<i>Sans me regarder</i>
<i>Et il (reposer) <input type="text"/> la</i>		
<i>tasse</i>		
<i>Sans me parler</i>		

Et moi j' (prendre)

Ma tête dans ma main

Et j' (pleurer)

II. Exercice de «gonflage» du poème

De data aceasta, se poate completa textul original, adăugându-se nenumărate detalii care de care mai fanteziste ; scopul acestui exercițiu este dezvoltarea creativității cursanților prin (re)folosirea unui bagaj lexical uzual în scopuri inedite. În acest fel, fiecare cursant se va crede, la rândul său, un nou « Jacques Prévert » și se poate, pe această cale, dezvolta și competența de comunicare orală, dezbătându-se următorul punct de vedere : « poemul are de câștigat sau își pierde din mister în urma adăugării tuturor acestor detalii » ?

Déjeuner du matin [à 7 heures dans la cuisine de la rue de Rivoli]

Il a mis le café [Jacobs] dans la tasse [en porcelaine de Limoges]
Il a mis le lait [écrémé et pasteurisé] dans la tasse de café [brûlant]
Il a mis le [morceau de] sucre [avec la pince à sucre]
Avec la petite cuiller [en argent] il a tourné [délicatement le liquide fumant]
Il a bu le café [bruyamment]
Il a reposé la tasse [sur la table de marbre de la cuisine]
Sans me parler [en français]
Sans me regarder [à travers ses lunettes noires]
Il a allumé une cigarette [menthol longue]
Il s'est levé [de son fauteuil Louis XVI]
Il a mis son chapeau [de feutre gris] sur sa tête [chauve]
Il a mis son manteau de pluie [à la mode]
Parce qu'il pleuvait [en ce triste jour de novembre]
Et il est parti sous la pluie [fine d'automne]
Sans une parole
Sans me regarder [en face]
Et moi, j'ai pris ma tête dans ma main [aux ongles rongés]
Et j'ai pleuré [des larmes de crocodiles].

III. Ajoutez les articles qui manquent: article défini, article indéfini, article partitif

Il a mis *café*
Dans *tasse*
Il a mis *lait*
Dans *tasse* *café*
Il a mis *sucre*
Dans *café* *lait*
Avec *petite cuiller*

Il a allumé
 cigarette
Il a fait *ronds*
Avec *fumée*
Il a mis *cendres*
Dans *cendrier*
Sans me parler
Sans me regarder

Il s'est levé
Il a mis
Son chapeau sur sa tête
Il a mis son manteau de
pluie
Parce qu'il pleuvait
Et il est parti
Sous *pluie*
Sans *parole*

Il a tourné

Il a bu café lait

Et il a reposé tasse

Sans me parler

Sans me regarder

Et moi j'ai pris

Ma tête dans ma main

Et j'ai pleuré.

IV. «Squelette» du poème

Cursanții primesc, pe o foaie, textul “văduvit” de cea mai mare parte a vocabularului; n-a mai rămas decât un “schelet” care urmează a fi « îmbrăcat », construindu-se în acest fel un nou poem pe schelăria celui vechi; un fel de pasăre Phoenix care renaște din propria-i cenușă. Importante sunt aici jocul, umorul și libertatea, atribute *sine qua non* ale creativității.

[Nouveau titre]

Il/Elle a mis _____

Dans la _____

Il / Elle a mis _____

Dans _____

Il / Elle a mis _____ dans _____

Avec _____ il a tourné

Il / Elle a bu _____

Et il / elle a reposé _____

Sans me parler

Sans me regarder

Il / Elle a allumé _____

Il / Elle a fait _____ avec _____

Il / Elle a mis _____ dans _____

Sans me parler

Sans me regarder

Il / Elle s'est levé(e)

Il / Elle a mis _____ sur _____

Il / Elle a mis _____

Parce que _____

Et il / elle est parti(e) _____

Sans une parole

Sans me regarder

Et moi, j'ai pris _____ dans

_____

Et je _____.

[nom du «poète»]

Iată și o variantă de poem „reconstruit” sau „îmbrăcat” :

*Il a mis la purée dans l'assiette,
il a mis le poulet dans l'assiette de purée,
il a mis le sel dans la purée,
avec la fourchette il a tourné,
il a tout mangé
et il a bu un verre de Cabernet (...)
Il a mis son bonnet de laine sur sa tête,
il a mis son blouson de cuir,*

*parce qu'il neigeait
et il a couru dans la neige
et il a glissé,
sans une parole,
sans me regarder,
et moi, j'ai fermé la porte
et j'ai beaucoup ri!*

V. Continuations

Cursanții, pe mini grupuri de 2-3, sunt invitați să-și imagineze o „continuare” pentru fiecare dintre cele 4 strofe ale poemului.

Exemplu:

Il a mis le café

Dans la tasse

Il a mis le lait

Dans la tasse de café

Il a mis le sucre

Dans le café au lait

Avec la petite cuiller

Il a tourné

Il a bu le café au lait

Et il a reposé la tasse

Sans me parler

Dans la voiture

Il a pris la voiture

Pour un tour dans les rues

Il s'est arrêté

Sur la plage dans la ville

Sans une pensée

Sans un souci

Il est parti de la voiture

Il a sauté

Et il a échappé au monde.

Il a allumé

Une cigarette

Il a fait des ronds

Avec la fumée

Il a mis les cendres

Dans le cendrier

Sans me parler

Sans me regarder

Il a mis son chapeau

Sur la table

Il a mis son manteau de pluie

Sur le plancher

Il a regardé

Mon visage

Sans une parole

Sans une larme

Il m'a embrassée.

Il s'est levé

Il a mis son chapeau sur sa tête

Il a mis son manteau de pluie

Parce qu'il pleuvait

Et il est parti

Sous la pluie

Sans une parole

Sans me regarder

Et moi j'ai pris

Ma tête dans ma main

Et j'ai pleuré.

Mais il est revenu

Parce qu'il a oublié sa serviette

Il m'a regardée

Avec les yeux bleus

Et il s'est arrêté

Sans me parler

Et il a souri

Et j'ai pleuré

VI. Créativité:

a) Écrivez une cinquième strophe

b) La femme part à la campagne chez une amie et écrit une lettre à son mari. (Utilisez éventuellement aussi les mots de l'exercice suivant)

c) Écrivez un poème sur les sentiments de la femme avec les mots suivants:

triste, seul(e), se promener, la ville, pleurer, idées noires, malheureux(se), gris(e), sans amis, ne sait pas où aller, il pleut, aimer, la tristesse, la peur, l'amour, quel malheur, la honte, le bonheur, le/la pauvre, elle est fatiguée, elle dort mal, découvrir l'angoisse, manger peu, bizarre ...

d) Mettez en scène le petit déjeuner

- d'un gourmand
- d'un vulgaire, qui ignore les bonnes manières
- d'un raffiné
- d'un maladroit
- de quelqu'un qui vient d'un autre pays

4. În loc de concluzie: „opera deschisă”³ ...

Sigur că tot acest pachet de exerciții poate fi diversificat de fiecare profesor în parte, în funcție de imaginația sa și de scopul pe care și-l propune în ora respectivă ... Important este că drumul rămâne deschis oricăror inovații, ceea ce confirmă, o dată în plus, dacă mai era nevoie, că marile opere de artă se pretează unui “n” număr de lecturi posibile, ele pot fi citite și recitite, reînnoite și redescoperite, oferindu-i fiecăruia dintre cititori ceea ce își dorește el să găsească în ele, fără ca aceasta să le știrbească din valoare ci, dimpotrivă, dându-le șansa să-și trăiască o “a doua tinerețe”...

---

³ Umberto Eco, *Opera aperta*.

ORGANIZAȚIA BAZATĂ PE CUNOAȘTERE
ȘI CULTURA ORGANIZAȚIONALĂ.
IMPLICAȚIILE CREĂRII COMUNITĂȚII ACADEMICE
DE TIP KNOWLEDGE-BASED

Conf.univ.dr. Luiza Kraft

Educational institutions are knowledge-creating and knowledge-disseminating entities, as they are information-processing systems that continuously deal with and disseminate interpretation and learning derived from a dynamic and ever-changing environment. The article views an educational institute as an organization with a mission and a goal, and with its activities and culture directed towards the effective achievement of these goals. Because knowledge management is an increasingly essential component of innovation and value creation, the study focuses on the various knowledge activities of faculty members in order to analyze the type and extent of the impact knowledge sharing has on those activities and how those activities contribute to value creation and building a knowledge culture in an educational institute.

Instituțiile de învățământ sunt, prin însăși natura lor, organizații creatoare și diseminatoare de cunoaștere și cunoștințe: ele reprezintă sisteme complexe de procesare a informațiilor, fiind organizații cu scop și obiective bine determinate, cu activități specifice și o cultură organizațională determinate de îndeplinirea eficientă a acestora. Având în vedere că managementul cunoașterii este o componentă esențială, cu rol tot mai important al inovării și creării de noi valori, prezentul studiu se concentrează asupra diferitelor activități cognitive desfășurate de către membrii comunității academice pentru a aduce un plus de înțelegere privind impactul și importanța culturii organizației asupra acestor activități, precum și modul în care aceasta contribuie la crearea de valori și constituirea unei culturi a cunoașterii într-o comunitate academică.

În primul rând, trebuie avut în vedere că la baza culturii unei astfel de organizații se află schimbul de informații și noutatea în vederea schimbării/adaptării permanente prin conectarea la nou.

Orice strategie de management al cunoașterii menită să optimizeze performanțele organizației trebuie să fie concepută pe trei niveluri de referință:

- (1) activitățile care creează și ordonează cunoașterea în organizație;
- (2) infrastructura tehnologică de suport al acumulării, transferului și utilizării cunoștințelor;
- (3) normele și practicile comportamentale, adesea denumite generic „cultura organizației”, al căror rol este de maximă importanță pentru folosirea eficientă a cunoștințelor.

Deși este bine cunoscut faptul că sistemele tehnologice și structurile de activitate sunt influențate de cultură, studiul de față este axat pe impactul culturii asupra comportamentelor față de cunoaștere. În mod deosebit, scopul nostru este de a supune atenției domeniul managementului, în care cultura instituțională și cunoașterea se întrepătrund. Dacă managerii înțeleg modul în care cultura influențează cunoașterea în cadrul aceleiași organizații, atunci ei pot pune întrebări de diagnostic din care să rezulte sugestii de acțiuni specifice pentru adaptarea culturii organizației în scopul sprijinirii comportamentelor și atitudinilor dorite față de cunoaștere în general și învățare ca vector al activității unei instituții de învățământ superior.

Cum să interpretăm cultura?

Termenul de *cultură* a primit de-a lungul vremii multe definiții și accepțiuni. Pentru unii, cultura se referă la aprecierea artei, literaturii bune, muzicii sau mâncărilor fine. Cultura are semnificații diferite de la o profesie la alta. De exemplu, unui biolog termenul de „cultură” îi sugerează o colonie de microorganisme cultivate într-un mediu de nutriție creat în laborator. Pentru un agricultor, înseamnă o producție specifică pe un teren. Pentru antropologi și cercetătorii din domeniul științelor comportamentale, cultura reprezintă totalitatea tiparelor umane învățate de comportament. Această accepțiune datează din 1871, fiind folosită pentru prima dată de către pionierul antropologiei britanice, Edward B. Tyler, în lucrarea sa „Cultura primitivă”. Definiția acestuia dată culturii este „acel complex care cuprinde cunoașterea, credințele, arta, legile, morala, obiceiurile și orice alte capacități și obiceiuri dobândite de om ca membru al unei societăți”¹.

Cultura ocupă un loc central în antropologie. Ea este principalul factor de supraviețuire a ființei umane. Toate limbile scrise, guvernele, instituțiile și clădirile care le adăpostesc, precum toate cele făcute de mâna omului sunt produsele culturii. Ceea ce descoperim peste veacuri ca vestigii ale culturilor străvechi sunt de fapt rămășițe culturale ce reflectă tipare culturale. Ele sunt, în esență, obiecte făcute și folosite prin intermediul cunoștințelor și deprinderilor culturale.

---

¹ Edward B. Tyler, *Primitive Culture: Researches in the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art and Custom*, London, 1871.

Nivelurile culturii

Literatura din domeniul culturii organizaționale stabilește trei posibile niveluri de cultură care definesc tiparele și percepțiile comportamentale învățate.

Primul nivel este corpus-ul de tradiții culturale specifice oricărei societăți, care cuprinde limba, tradițiile, credințele și valorile împărtășite de o comunitate și care o deosebesc pe aceasta de altele, dându-i specificitate. Acest nivel este dobândit de la familia de origine.

Al doilea nivel ce poate face parte din identitatea unui individ este subcultura. În societățile complexe și diverse formate din indivizi proveniți din mai multe părți ale lumii, fiecare își păstrează în grade diferite tradițiile culturale ale țării de origine. Drept urmare, ele pot deveni parte a unei subculturi identificabile, diferite de restul societății. Este bine cunoscut exemplul subculturilor din SUA, ca cea afro-americană, vietnamo-americană, italo-americană ș.a. Membrii fiecăreia dintre aceste subculturi împărtășesc identitatea, religia, tradițiile culinare, dialectul sau limba maternă, dar și alte trăsături culturale provenite din originea și experiența ancestrală comună. Pe măsură ce diferențele culturale dintre membrii unei subculturi și cultura națională dominantă se estompează și treptat dispar, subcultura încetează să existe, cu excepția unui grup de oameni care își declară originea ancestrală comună. Un exemplu în acest sens îl constituie germano-americanii sau irlandezii din SUA. Majoritatea lor se identifică în primul rând cu americanii, ca parte a culturii naționale dominante, dar și descendenți ai națiunii din care au provenit strămoșii lor.

Al treilea nivel al culturii îl constituie așa-numitele universalii culturale, adică acele tipare comportamentale împărtășite colectiv de către întreaga omenire. Indiferent în ce țară trăim, avem trăsături universale și comune cu alții. Ca exemple de universalii culturale umane putem da:

1. comunicarea prin limbaj verbal constând într-un set definit de sunete și reguli gramaticale de generare a mesajelor;
2. folosirea vârstei și a genului pentru a caracteriza oamenii (ex. adolescent, adult, femeie, bărbat etc.);
3. clasificarea oamenilor pe baza căsătoriei și descendenței și folosirea unor termeni referitori la grade de rudenie (ex. mamă, tată, frate, unchi, bunică, soț etc.);
4. creșterea și educarea copiilor în cadrul unei familii;
5. existența unei diviziuni a muncii bazată pe sexe (ex. munca prestată de un bărbat față de munca prestată de o femeie);

6. existența conceptului de intimitate;
7. existența unor reguli de comportament sexual;
8. distincția dintre bine și rău la nivel comportamental;
9. purtarea podoabelor;
10. umorul și jocul;
11. exprimarea prin artă;
12. asumarea unor roluri de conducere în vederea punerii în aplicare a deciziilor comunității.

Dar unele culturi sau subculturi și-au dezvoltat propriile mijloace de exprimare și transmitere a acestor trăsături universale. Spre exemplu, subcultura surdo-muților folosește mâinile pentru a comunica prin semne în loc de limbaj verbal. Cu toate acestea, și limbajele prin semne urmează aceleași reguli gramaticale ca cele verbale.

Cultura și societatea

Cultura și societatea nu sunt unul și același lucru. Culturile sunt complexe de tipare comportamentale și de percepție învățate; societățile sunt grupuri de organisme care interacționează direct sau indirect. Ceea ce deosebește o societate de alta sunt tocmai tradițiile comune și așteptările membrilor săi.

Deși am afirmat că nu se poate pune un semn de egalitate între societăți și culturi, ele sunt intrinsec legate deoarece cultura este creată și transmisă într-un cadru social. Ea nu este produsul unor indivizi izolați, ci al unor oameni care interacționează contribuind astfel la continua evoluție a acestui produs. Tipare culturale cum ar fi politica sau limba capătă sens numai în contextul interacțiunilor, raporturilor și relațiilor dintre membrii unei societăți.

Necesitatea schimbării culturale

Folosirea informațiilor, schimbul și contribuția la înnoirea acestora sunt facilitate de către instrumentele și tehnologiile de suport al cunoașterii, dar împărtășirea experienței și valorificarea potențialului cognitiv al oricărei organizații - mai ales al unei comunități academice - nu se pot realiza la cotele necesare decât după schimbarea culturii instituționale. Din acest motiv, o astfel de schimbare trebuie să se adreseze principalelor componente ale culturii, și anume valorilor, atitudinilor și stimulentele care îi determină pe membrii unei comunități (în cazul nostru academice) să dorească să împărtășească cunoașterea cu ceilalți. Consider ca sugestii posibile în acest sens următoarele:

- trecerea de la cunoașterea bazată pe conținut la cea bazată pe modalitatea de a cunoaște (a învăța cum să înveți și nu ce să înveți);

- încurajarea interogării, adică a adresării de întrebări care să promoveze investigarea, inovarea și creativitatea;
- cultivarea în rândul membrilor comunității academice a unui nou concept de dezvoltare a cunoașterii în organizație: ce pot face pentru a învăța să împărtășesc cunoaștere și a împărtăși pentru a învăța, în loc de a mă întreba ce poate face managementul în general și managementul cunoașterii în particular pentru mine.

Cunoașterea și cultura organizației

În scopul conceperii unui plan de acțiune pentru armonizarea culturii instituționale cu obiectivele de management al cunoașterii, este necesar să avem o accepțiune comună a cunoașterii în organizație și a componentelor culturii acesteia.

Pentru scopurile prezentului studiu, *cunoaștere* înseamnă informație într-un anumit context care stimulează capacitatea de acțiune a instituției. Această cunoaștere trebuie privită de manageri sub două aspecte, și anume: (1) la nivelul individului și (2) la nivelul instituției. Evident, accentul trebuie pus pe ameliorarea procesului de creare și împărtășire a cunoștințelor la al doilea nivel.

În orice organizație, cunoașterea este *explicită* (structurată în documente, baze de date, produse sau procese) putând fi codificată și transmisă prin intermediul limbajului formal sau al suporturilor standardizate, precum și *tacită* (nestructurată, care ține primordial de acțiuni, context, sau experiență personală, ceea ce face dificilă formalizarea și transmiterea ei). Exemple de cunoaștere tacită sunt de tipul „cum să”: negociezi un contract, identifici informațiile cruciale despre concurență, evaluezi potențialul unui individ, constitui o echipă cu competențe complementare pentru un proiect de cercetare etc. Fiecare dintre aceste două tipuri ale cunoașterii este influențată în mod diferit de cultura instituției.

Fig. 1 Legătura dintre comportamente și componentele culturii

Cultura organizației poate fi definită în termenii componentelor sale (Fig.1), și anume²:

² De Long, David. *Bulding the Knowledge-Based Organization. How Culture Drives Knowledge Behaviors. Working Paper. Center for Business Innovation, Ernst & Young LLP, May 2007, pp. 6-7.*

- *valorile organizației* se referă la ce anume membrii acesteia cred că este bine sau merită făcut; ele sunt expresia unor preferințe pentru anumite finalități, comportamente sau aspirații și pot influența în mare măsură motivația sau atitudinile în cadrul organizației;

- *normele organizației* sunt credințele împărtășite despre cum trebuie să se comporte membrii acesteia, sau ce ar trebui să facă pentru a-și îndeplini sarcinile; normele sunt așadar tiparele de comportament așteptate și descriu, printre altele, modul în care angajații creează, împărtășesc și folosesc în mod real cunoașterea în organizație;

- *practicile organizației* sunt acele rutine formale și informale folosite pentru atingerea obiectivelor organizației; ele cuprind procesele de aplicare a proiectelor și programelor, ședințele de lucru, planurile de activități, perspectivele de carieră, planurile de premiere, precum și activitățile de team-building; orice practică, fie formală sau informală, are roluri și reguli specifice (adesea nescrise) care orientează transpunerea lor.

Strategia de management al cunoașterii și cultura organizației

Managementul cunoașterii este determinat de modul în care cultura comunității academice orientează percepția membrilor ei asupra cunoașterii (Fig.2):

Fig. 2 Modul în care cultura determină cunoașterea în organizații

Evaluarea și analiza acestei percepții se poate face pe baza unor chestionare conținând întrebări de genul:

- În ce mod considerați că prioritățile culturii instituției pot sprijini sau afecta negativ folosirea eficientă a cunoașterii într-o activitate curentă a instituției?
- Ce tipuri de comportamente demonstrează că pentru o anumită activitate din cadrul comunității cunoașterea a avut un rol primordial?
- Ce norme și practici actuale constituie obstacole în calea acestor comportamente?
- Pot fi schimbate acestea pentru a veni în sprijinul noilor comportamente? Dacă da, ca sugestii aveți?

În plus, inițiativele de management al cunoașterii trebuie să țină cont și de diferența dintre culturile și subculturile din cadrul comunității semnalată anterior, care vor privi diferit schimbul de cunoștințe și relațiile interpersonale. Unele vor aprecia cunoașterea obiectivată care poate fi încorporată proceselor și sistemelor, iar altele vor pune accent pe cunoașterea bazată pe interacțiunile dintre membri. Aceste diferențe vor produce deseori strategii și obiective specifice de management al cunoașterii care sugerează adăugarea altor întrebări:

- Care sunt subculturile implicate în aceste strategii și obiective care pot influența diferit cunoașterea în cadrul comunității?
- Este posibil să se realizeze o accepție comună a tipului de cunoaștere care favorizează activitatea comunității?
- Se fac aprecieri realiste despre noile comportamente necesare adaptării cunoașterii la diferitele subculturi existente în comunitate?
- Este actualul sistem de cunoaștere adaptabil la cultura instituției?
- Este necesară investiția în schimbare din partea managementului instituției?

Din experiența managementului cunoașterii practicat în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, putem formula următoarele aspecte și lecții învățate referitoare în principal la impactul indus de schimbările de comportament cultural al acelor dintre noi care sunt preocupați de promovarea împărtășirii cunoașterii ca promotor al activității academice:

- învățăm mult din analiza succeselor, dar și a greșelilor și eșecurilor; important este să încercăm să ne schimbăm;
- activitățile legate de cunoaștere trebuie să fie dirijate de măsuri care să le catalizeze, faciliteze și coordoneze;
- echipele care au înregistrat succes în aplicarea timpurie a schimbărilor de comportament cultural referitor la cunoaștere trebuie să contribuie la creșterea conștiinței culturale a celorlalți membri: să le explice beneficiile împărtășirii cunoașterii și folosirii instrumentelor adecvate de realizare a acesteia;
- crearea unor website-uri sau platforme digitale este mai ușoară decât întreținerea și adaptarea lor;
- nu este nevoie să cerem bugete mari pentru schimbare și inovare, ci mai bine să pornim de la simpla realocare a resurselor existente; ideile novatoare se pot pilota mai ușor pe sarcinile curente, aflate în derulare;
- promovarea și integrarea cunoașterii trebuie să se facă în modalități clare și practice, astfel încât ele să fie percepute ca o prelungire firească a activității curente;
- măsurarea impactului cunoașterii este o necesitate și nu o opțiune;

- este așadar esențial să se comunice atât membrilor comunității academice, cât și decidenților din sfera învățământului superior militar și civil beneficiile managementului cunoașterii;
- împărtășirea cunoștințelor și învățarea sunt fațetele aceleiași monede; orice oportunitate de a face schimb de informații trebuie privită și folosită ca o oportunitate de a învăța;
- managementul cunoașterii și schimbul sistematic și lărgit de informații nu se desfășoară independent; trebuie doar să demonstrăm membrilor comunității academice că împărtășirea cunoștințelor îmbunătățește calitatea actului didactic;
- progresul evident se înregistrează pe trei dimensiuni: eficiență, efectivitate și schimbare culturală.

Crearea unei culturi a învățării

Poate că cea mai importantă realizare a unei comunități academice bazate pe managementul cunoașterii este crearea unei culturi a învățării³. Aceasta se referă la un sistem educațional centrat pe învățare și nu pe predare, în care rolurile și responsabilitățile studenților și ale profesorilor reflectă noua cultură. Astfel, în loc să absoarbă pasiv cunoștințe organizate rigid în prelegeri ținute de cadrele didactice, în conformitate cu o programă prestabilită, studenții sunt puși să rezolve probleme și situații realiste în grupuri mici sub îndrumarea profesorilor. Devine astfel necesară nouă abordare a rolului profesorului: acesta devine un facilitator și nu un furnizor de cunoaștere. Discuțiile sunt generate și conduse de studenți. Aceștia sunt încurajați să își identifice propriile necesități de învățare și să consulte apoi cadrele didactice în scopul clarificării unor concepte, orientării bibliografice și feedback-ului.

Cultura învățării îi investește pe studenți cu puterea de a se angaja activ și de a fi responsabili de propria instruire, prin aceea că ei își dezvoltă capacitatea și dorința de a monitoriza și evalua adecvarea gradului lor de cunoaștere și al aptitudinilor proprii și le permite astfel să înțeleagă necesitatea educației permanente.

Totodată, studenții devin mai activi, mai motivați intrinsec, mai hotărâți și pregătiți să învețe permanent⁴.

---

³ Arndt, Kristi L., *Creating a Culture of Co-learners with Problem-Based Learning*. În: *Essays on Teaching Excellence, Toward the Best in the Academy*. Vol. 14, No. 5, 2002-2003.

⁴ Blumberg, P., *Evaluating the evidence that problem-based learners are self-directed learners: A review of the literature*. În: D. H. Evensen & C. E. Hmelo (Eds.), *Problem-based Learning: A Research Perspective on Learning Interactions*, Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum Associates, 2000, pp. 199-226.

Există unele dezavantaje sau riscuri recunoscute ale acestui sistem educațional, și anume: unul dintre ele este măsura în care studenții sunt răspunzători de propria lor instruire. Totodată, se ridică problema întocmirii fișelor disciplinelor și a conținutului programelor, formarea cadrelor didactice conform noilor cerințe și roluri ale acestora, care presupune, printre altele, dobândirea deprinderilor de facilitare și mediere; nu în ultimul rând sistemul necesită sprijinul instituției, acceptarea lui de către management, profesori și studenți deopotrivă și alinierea sistemului la învățământul general superior.

Evaluarea are un rol foarte important în cadrul procesului de învățare. Îndeplinirea scopului și a obiectivelor sistemului educațional bazat pe noua cultură a învățării nu poate fi măsurată decât dacă metodele de evaluare reflectă aceste obiective. Având în vedere că aceste noi metode revoluționează și amenință totodată sistemele tradiționale de evaluare în special în ceea ce privește încrederea și super-dependența de metodele și formele de testare obiectivă și eficientă, rămâne să pilotăm sistemul pe baze teoretice adecvate, fundamentate științific, pentru a-i testa validitatea.

SINONIMIA LEXICULUI SPECIALIZAT MILITAR

Lect.univ. Speranza TOMESCU

In this paper, we are investigating the aspects related to synonymy within the military language. This semantic relation is known to be a feature that is not characteristic to terminologies in general. Military terminology, however, seems to be particularly rich in cases of synonymy, which characterizes it as a non-typical terminology. Many examples of synonyms are analyzed, and the study shows that not all of them are perfect semantic equivalents. Some of the cases of linguistic equivalence presented in the paper are cases more often met in specialized languages than the other synonyms: the relation between a term and its acronym.

Alături de polisemie, sinonimia reprezintă o sursă de ambiguitate în cadrul terminologiilor, cu indicația de a fi evitată într-o terminologie în sens strict. Prezența unui număr notabil de sinonime în cadrul TMil caracterizează nefavorabil această terminologie sub aspectul clarității și univocității sensului termenilor militari. Exemple de sinonime sunt: MILITAR – COMBATANT – LUPTĂTOR, ARME N.B.C. – ARME DE NIMICIRE ÎN MASĂ, ARUNCĂTOR – LANSATOR – MORTIER – BRAND, ARMATĂ – ARMIE – OASTE – OȘTIRE, CONFLICT ARMAT – CONFRUNTARE ARMATĂ ș.a.

Dacă în lexicografie sinonimia este o manieră auxiliară de definire, utilizată alături (cazul definiției din DEX a termenului ARUNCĂTOR) sau în loc de parafrază definițională (vezi SUBMERSIBIL), în terminografie, transcodajul în limba naturală al unui simbol, acronim sau al unei formule, sigle este sinonim¹ cu simbolul, acronimul, formula sau sigla respective. Siglarea este foarte importantă ca metodă folosită în terminologiile actuale în general, iar în TMil, în mod particular, deoarece ea reprezintă un tip special de sinonimie, care conferă statut de termen (unitate) unor sintagme ample care funcționează în cadrul terminologiilor. Este și cazul termenului S.T.L., o *siglă* al cărei transcodaj în limba naturală este SUBSTANȚĂ TOXICĂ DE

---

¹ Pentru amănunte privitoare la sinonimie în *terminologii*, vezi și Bidu-Vrănceanu, A. 1993.

LUPTĂ. Cei doi termeni funcționează în variație liberă în cadrul TMil (situație analizată pe larg în Partea a II-a și a IV-a din *Terminologia militară. Delimitări. Caracteristici. Relații cu alte limbaje* – vezi Bibliografia). La statutul *acronimelor, simbolurilor și siglelor* se fac referiri și sub 4.3. în lucrarea citată, iar despre *formule*, ca cele din chimie, de exemplu, nu se poate vorbi în cazul TMil.

În afara *variantelor grafice ale aceluiași termen*, fenomen menționat mai sus, sinonimia ar trebui să fie foarte redusă în terminologii. Desigur, se poate vorbi despre sinonimia între o denumire / un termen și definiția sa. Altminteri, *echivalențele* din cadrul terminologiilor sunt mai degrabă *cvasisinonimii*, nu *sinonimii absolute* și sunt foarte reduse numeric, mai mult niște accidente, raportat la marea masă a termenilor care funcționează într-un domeniu sau altul. Sinonimiile din cadrul TMil o caracterizează, așadar, ca o *terminologie atipică* din punctul de vedere al acestei *relații semantice*.

Ca și polisemia, sinonimia nu este o relație semantică de dorit într-o terminologie, deoarece afectează calitatea termenilor de a fi monosemantici, de a avea un sens univoc și monoreferențial². Iar TMil face și în cazul sinonimiei, ca și în cel al polisemiei, excepție de la regula terminologiilor, având un număr reprezentativ de sinonime.

Sinonimia poate fi ori echivalență semantică ori identitate. Caracterul aproximativ al sinonimiei este relevat de faptul că există puține sinonime absolute, de aceea se poate afirma că sinonimia este o relație de sens care acordă importanță diferențelor explicite. Între majoritatea sinonimelor există:

- diferențe semantice, care pot fi redată prin seme specifice cu valoare distinctivă între două (sau mai multe) sinonime; este cazul termenilor AMIRAL și GENERAL, care desemnează grade egale în ierarhia militară, dar diferă prin componente de sens care se pot exprima astfel: „în forțele aeriene / terestre” pentru GENERAL, respectiv „în forțele navale” pentru AMIRAL;

- diferențe sintactice sau contextuale, relevate la nivelul expresiilor / sintagmelor în care pot intra anumite cuvinte / anumiți termeni, dar nu și sinonimele acestora; putem remarca aceasta în cazul termenilor ARUNCĂTOR, BRAND, MORTIER și LANSATOR; toți au același referent, numai că (în afara unor diferențe pragmatice care afectează echivalența în cazul lui MORTIER – termen învechit și al lui LANSATOR – termen neologic încă neînregistrat în LMil) diferă prin posibilitățile combinatorice care exprimă subdiviziuni conceptuale distincte; termenul ARUNCĂTOR

---

² Vezi Forăscu, N. în Bidu-Vrănceanu, A. și Forăscu, N. 2005: 96, unde se precizează că: „două sau mai multe unități de limbă se pot afla în sinonimie dacă desemnează în mod global același obiect în situații în care distribuția dialectală și cea stilistico-funcțională sunt neglijate”. Or, în terminologii, *situația stilistico-funcțională* nu poate fi neglijată, ea este primordială pentru sensul unităților de limbă astfel considerate: *stilul limbii* este, în acest caz, cel *tehnic-științific*, ale cărui unități sunt *monosemantice*.

poate funcționa singur sau cu determinări ca ~ DE GRENADE, ~DE FLĂCĂRI, ~DE BOMBE, ~ DE MINE (conform LMil), termenul LANSATOR poate funcționa singur (conform DEX) sau însoțit de determinări ca ~ DE RACHETE și ~ DE GRENADE (cum apare deseori în presa scrisă și audio-vizuală); cei doi termeni sunt sinonime absolute numai ca termeni simpli sau în sintagma LANSATOR / ARUNCĂTOR DE GRENADE; LANSATOR nu figurează în niciuna dintre sursele consultate cu ceilalți determinanți ai lui ARUNCĂTOR, iar acesta din urmă nu se combină cu determinarea DE RACHETE, specifică lui LANSATOR; în privința termenilor MORTIER și BRAND, trebuie menționat că aceștia nu funcționează cu determinări; în concluzie, termenii LANSATOR, MORTIER, ARUNCĂTOR și BRAND nu sunt sinonime absolute datorită unor diferențe sintactice;

- diferențe pragmatice, care sunt, de obicei, indicate cu ajutorul mărcilor de uzaj în dicționarele generale de limbă; un bun exemplu de acest fel este ARMIE, sinonimul termenului ARMATĂ; cel dintâi are, în DEX, marca de uzaj (Înv.), pe când termenul ARMATĂ nu este însoțit de această marcă, el fiind un termen militar actual; putem afirma că ARMIE și ARMATĂ nu sunt sinonime absolute, deoarece ele diferă din punct de vedere stilistico-funcțional.

Se poate, totuși, vorbi de sinonimie absolută în cazul câtorva termeni militari, ceea ce impiedică și mai mult asupra caracterului univoc al sensului termenilor militari în ansamblul TMil. Pot fi amintiți aici termeni ca: ARME N.B.C. – ARME DE NIMICIRE ÎN MASĂ, LANCE – SULIȚĂ, PISTOL-MITRALIERĂ – AUTOMAT, BOMBĂ NUCLEARĂ – BOMBĂ ATOMICĂ, SUBMARIN – SUBMERSIBIL din câmpurile lexico-semantice analizate de noi pentru elaborarea acestei lucrări; precum și câteva exemple din presa scrisă: FORȚELE NAȚIONALE – ARMATA NAȚIONALĂ, CONFLICT ARMAT – CONFRUNTARE ARMATĂ, AERONAVE (DE SUPRAVEGHERE) AWACS – AVIOANE AWACS, ASISTENȚĂ MILITARĂ – AJUTOR MILITAR – SPRIJIN MILITAR (după cum se poate constata consultând lucrarea *100 de ore, plus... Irak: jurnal de război*, indicată la Surse). În privința tipului de sinonimie în care se află termenii militari menționați aici din presă (cu excepția perechii AVIOANE / AERONAVE AWACS), trebuie precizat că aceștia sunt compuși prin juxtapunere, reprezintă creații mai mult sau mai puțin ad-hoc³ și poate că unii dintre ei au devenit sinonimi absoluți cu perechile lor tocmai datorită juxtapunerii cu un adjectiv. De exemplu, FORȚE este, de fapt, un hiponim al lui ARMATĂ, însă în compuşii FORȚELE NAȚIONALE și ARMATA NAȚIONALĂ ei au devenit sinonimi.

---

³ Pentru mai multe detalii privitoare la aspectele sintagmatice ale TMil, vezi Partea a III-a.

Un ultim tip de sinonimie la care ne putem referi privitor la TMil îl reprezintă echivalența perfectă dintre termenii polimembri și siglele corespunzătoare lor. Trebuie remarcată preferința TMil pentru termeni compuși și sintagme. Această preferință a dus la necesitatea prescurtării unor astfel de termeni. Unele siglări sunt totale, adică fiecare lexem din compunerea termenului polimembru este exprimat doar prin inițiala lui (cum este cazul lui S.T.L. – SUBSTANȚĂ TOXICĂ DE LUPTĂ) altele sunt parțiale, adică primul lexem din compunerea termenului polimembru se păstrează ca atare, iar celelalte lexeme se reduc fiecare la inițiala sa (vezi exemplul lui ARME N.B.C. – ARME NUCLEARE, BIOLOGICE ȘI CHIMICE, un sinonim absolut al termenului mai cunoscut nespecialiștilor: ARME DE NIMICIRE ÎN MASĂ). Funcționează în cadrul TMil multe tipuri de abrevieri, nu numai siglele: sigle uzuale care denumesc instituții sau servicii ale armatei (SMG – STATUL MAJOR GENERAL, SMFT – STATUL MAJOR AL FORȚELOR TERESTRE, DS – DOCUMENTE SECRETE, DIRM – DIRECȚIA DE INFORMAȚII ȘI REPREZENTARE MILITARĂ etc.), sigle ale unor denumiri de substanțe chimice de luptă, care nici nu se folosesc în formă completă (CS, VX, LSD etc.), acronime⁴ preluate din limba engleză, unde au fost formate prin trunchierea elementelor constituente și sudura ulterioară a acestora (cum este cazul termenului CIMIC, citit /simic/, ca în limba de origine, care desemnează o structură a armatelor din țările membre NATO numită CIVILIAN – MILITARY COOPERATION, în traducere: COOPERAREA MILITARI – CIVILI). Cea mai cunoscută siglă preluată, ca atare, din TMil engleză este NATO – NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, siglă care ar fi trebuit să aibă forma românească, așa cum este și în alte limbi romanice (vezi spaniola și franceza), care o folosesc adaptat sistemului propriu: OTAN – ORGANIZAȚIA TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD. Putem afirma, conform accepției lingvisticii europene⁵, că siglele sunt sinonimele perfecte ale termenilor întregi pe care îi înlocuiesc din rațiuni de economie de mijloace în vorbire în general și în comunicarea profesională, în mod special.

O concluzie firească a analizei sinonimiei în cadrul TMil este că abundența de sinonime reprezintă o caracteristică a limbajului specializat militar care nu o recomandă pe aceasta ca o terminologie tipică. Trebuie remarcat, totuși, faptul că sinonimia este o trăsătură interesantă a TMil, trăsătură a cărei analiză contribuie la caracterizarea în ansamblu a acestei terminologii.

---

⁴ Pentru detalii privitoare la tipologia *acronimelor* în limba română contemporană atât în LC, cât și în limbajele specializate, vezi Stoichițoiu-Ichim, A. 1999: 37-49.

⁵ Vezi Lerat, P. 1995: 58, unde se face referire la „transcodajele” termenilor dintr-o limbă naturală pe care le reprezintă formulele, simbolurile, siglele și acronimele.

INTEROPERABILITY AND THE STUDY OF ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN THE ROMANIAN MILITARY

Lect.univ. Speranza TOMESCU

Lucrarea de față caută să identifice și să analizeze relația dintre interoperabilitatea în armată și interoperabilitatea lingvistică. Se statuează legătura dintre cele două concepte, precum și motivația acestei legături în lumea contemporană în care estul (geopolitic) și vestul s-au remodelat și interacționează de o manieră complet diferită de cea din trecut, de dinainte de Războiul Rece. Premisa acestui studiu este aceea că interoperabilitatea – atât în termeni militari, cât și în termeni lingvistici – este un imperativ pentru armata României în contextul participării sale la operațiile desfășurate în teatrele în care este prezentă ca membru NATO.

The contemporary world (at least its northern hemisphere) is characterized by several aspects which act as a consequence of the response that society, as a whole, has – beyond the geographical, political, religious or any other type of boundaries – to the challenges that have appeared worldwide after the end of the Cold War. The east and the west of the contemporary world do no longer oppose to each other, at least not in the same manner in which they used to oppose to each other between the end of World War II and the fall of the Berlin Wall (event that acknowledged, at a symbolic level, the collapse of the communist regime in central and eastern Europe and – as a natural consequence – the closure of the Cold War. The east and the west seem to have been re-shaped within the past less than two decades, they ceased being two separate ideological entities, as they have partially merged and they have constantly influenced each other, in an attempt to erase their feuding past of one towards each other. The two newly shaped and emerging entities are now cooperating in an effort to create new grounds and prerequisites for development in virtually every field possible: education, defense, commerce, tourism, etc. This merging can be observed at several levels of life in the contemporary society:

- more and more citizens from the east- and central-European countries travel abroad both as tourists and in order to study in countries with balanced democracies and steady, free, real and mature market economy;
- numerous western companies have been developing their business in the former communist world, thus creating valuable behavioral patterns on the work market in these countries, also bringing considerable infusions of capital in this part of the world;
- the foreign policy of the eastern, but equally of the western countries, has become more flexible, more relaxed, more overtly generous and – last, but not least – more natural.

Under such circumstances, we would expect the tensions between east and west to have disappeared, and the international arena to have become a perfectly balanced one, in perfect harmony. Nevertheless, this horizon of expectation still remains unsatisfied because of another contemporary phenomenon: the re-shaping of the world map that opposes the east to the west not only geographically, but also ideologically. In other words, between the east and the west, there still are antagonisms springing from the systemic entirety of “moral, religious, philosophical etc. ideas and concepts that reflect, in a theoretical shape, the interests and aspirations of some categories in a certain historical period / epoch”¹. The “categories” referred to in the text of the definition given to the term ideology can be understood, in the context of our debate here, as being the east and the west, but re-delimited on the map of the northern hemisphere, that is to say: the east of the islamic terrorism and the west of the civilized world that wishes to have peace. Although judging the east and the west in such absolute terms is neither accurately true to fact, nor equitable, one must admit that the “epoch” in the definition is the current stage, one equally marked by terror attacks and by the antiterrorist fight of a considerable part of the international community. The “theoretical” shape that is mentioned in the definition can no longer be considered valid since the ideological identity of a certain part of the islamic world behaves – as it has actually behaved already repeatedly – violently and irrationally, killing thousands of innocent people, kin and alien alike, people whose faces are most of the times unknown to the representatives of this ideology, people that do not always embody the “enemy”.

We do not want to dwell more upon the ideological aspects, as they do not represent the object of this paper. What draws our attention related to the aspects mentioned above is about the answer that *the west* (in its

---

¹ This is a translated excerpt from the lexicographical definition given to the word “ideology” in the DEX (the explanatory dictionary of Romanian language). We used this excerpt here to illustrate the perception of the eastern culture (represented by the Romanian one) related to the re-shaping of and the delimitation between the east and the west specific to the period that we are passing through.

contemporary version) gives to *that east* that refuses to live in the 21st century, to cherish peace and share the ideological values of the civilized world. The aspects to which we will pay attention in the following lines are related to the concerted answer given to terrorism by the member countries of the North Atlantic Treaty Organization, amongst which our country.

Indeed, the end of the Cold War made the cooperation possible for countries like the USA, Germany, the United Kingdom, France and others, on the one hand, and Poland, Hungary, Bulgaria, Romania and so on, on the other hand, at several levels, the military one included. Gradually, after the fall of the Warsaw Pact, some of the eastern- and central-European countries have been accepted, first as partner-countries within the *Partnership for Peace Cooperation*, and later on as full membership countries in NATO. This opening of the west to the east, and vice versa, in the realm of the military has two aspects which, at first sight, do not seem to have much in common: reaching a reasonable degree of interoperability between the militaries of the traditional NATO member countries and the militaries of the newly allied countries, and the adequate use of a linguistic vehicle meant to enable effectual and real-time communication between the two sides mentioned above. We have stated that the two concepts are only apparently different. They are almost organically correlated in the context of countries like Romania, among others, adhering to NATO structures. That which we have called *interoperability* might be called *strictly military interoperability*, whereas the second notion mentioned above can be conceived as *linguistic interoperability*.

The two types of interoperability have to be corroborated in an effort to fully and effectively accommodate the Romanian military reality and philosophy to the military reality and philosophy of the other countries of the Alliance. Many of the aspects of this process of accommodation – related to military technique, to tactics and strategy, to the economical or the informational side, as well as probably others – cannot be grasped by us, as they are not the main object of our present endeavour. What underlies this paper is the connection between the two types of interoperability that the Romanian military is currently striving to accomplish: the one on a strictly military plan and the one on a linguistic plan.

The Romanian military is faced nowadays with its double status: of national military, on the one hand, and of NATO member military, on the other hand, although it is probably wrong to consider the two perspectives separately. The Romanian military is a non-divided entity whose attributes are not solely at national level (defending the national territory, the national sovereignty and Romania's territorial integrity), but at the same time at international level, towards its coalition partners (the fight against terrorism, as well as against any common enemy). Consequently, our country does no longer identify to the ideological east, but to the west. This identification has,

naturally, military, economical, cultural, but also linguistic components. As a matter of fact, the linguistic components are the ones that facilitate communication at all other levels within the Alliance. Hence, the military educational system has the responsibility to build in the new generations of military men and women skills able to facilitate a good cooperation with the other NATO-member militaries, skills meant to ensure the interoperability of the Romanian military at a human level as well.

The military educational system is currently focusing in a particular manner on enhancing the insight of its members in the need to harmonize with the doctrine, military technique, and organization of the older NATO-member militaries. It equally focuses on developing the communication skills with the representatives of these ways of thinking. Participating in real missions in operation theatres in Afghanistan and Irak, as well as in other areas where Romanian troops are dislocated, presupposes good equipment endowment, an excellent physical, psychological and tactical training of troops, but it equally presupposes the knowledge of foreign languages that troops must use in various operation theatres: French, Arabic, English, etc.

In the National University of Defense, as well as in all the other military education institutions in our country, joint efforts are made by both military and civilian teaching staff², so that the students of this institutions should acquire and improve the English language knowledge (both general and military / specialized English), and the Anglo-Saxon culture and civilization knowledge, as the most frequently used linguistic “vehicle” within the Alliance is English nowadays.

The English teachers and faculty members in the Romanian military system of education have different targets, according to the level of knowledge in this field that each study group has. Consequently, virtually all learning levels are to be found within our military educational system. However, more and more English language study groups are made up of advanced level students, which highlights a certain aspect of our teaching effort: facilitation of meeting military interoperability. These courses improve the knowledge of language, culture and civilization of the officers, NCOs and even civilians working in the military system and who already speak English well or satisfactorily. This categories of students need practice, refreshing the knowledge acquired beforehand, enlarging the gammut of active English vocabulary, and they also need various opportunities to use some or all four basic linguistic skills (writing, reading, speaking, and listening). All these are required of the students in order to reach level 3 or 4 STANAG-6001 during a linguistic evaluation session.

---

² Part of these joint efforts of the military and the civilian teaching staff is the delivery of some military lectures in English on vital, present-day topics. These lectures are delivered by military instructors during intensive language courses held in the Department of Foreign Languages, within the University of National Defense.

The graduates of such courses, on condition that they prove – at the end of the course – that they have English language abilities according to level 3 or 4 STANAG descriptors, have the potential to be appointed to important positions in the connection between the Romanian military and the NATO structures. In such positions, the employees of the Ministry of National Defense can contribute to the accomplishment of military interoperability between the Romanian military and the militaries of the other NATO-member countries by means of their remarkable linguistic abilities, of their knowledge regarding social interaction in various occasions in the international environment, regarding the cultural (military and civilian) values specific to the Anglo-Saxon space, and – last, but of course not least – by means of a remarkable professional ability.

We thus consider obvious that, in the light of the above-mentioned, there is a close connection – at least in the current stage – between interoperability and the study of the English language. It is, hence, evident that the military interoperability of the Romanian military with the other NATO militaries has an important linguistic component, in the delimitation of which the study of English as a foreign language plays a paramount role.

INTERACȚIUNEA LINGVISTICĂ ÎN COMUNICAREA MILITARĂ

Lect.univ.dr. Luiza-Maria OLTEANU

The semantic specificity of the military term is provided by the contents of a certain special concept regarding the military field, and it is implemented by the military personnel, directives or other official documents, by a certain sign in that particular terminological system. On the other hand, the usage specificity of a military term is determined by its communicative function, keeping in mind the fact that the military term serves the military domain of linguistic communication.

Termenul militar reprezintă o variantă a termenului științific și una dintre formele concrete de realizare a acestuia în limbajul științei militare, „purătorul tabloului științific al lumii în limbajele militare”.¹

Specificitatea semantică a termenului militar este dată de către conținutul unei anumite noțiuni speciale, referitoare la domeniul militar și care este fixată prin intermediul personalului militar, directivelor sau altor documente oficiale, printr-un anumit semn în sistemul terminologic dat. Pe de altă parte, specificitatea întrebuintării termenului militar este determinată de funcția comunicativă a acestuia, având în vedere că termenul militar servește sferei militare de comunicare lingvistică.

Terminologia militară, pe de altă parte, reprezintă totalitatea termenilor militari ai unei limbi, oglindită în aparatul noțional al științei militare, ce se află în strânsă legătură cu formele și modalitățile de desfășurare a războiului, cu aspectele de folosire strategică a categoriilor de forțe, în general, a tipurilor de categorii de forțe și de arme, și, de asemenea, de folosire operativ-tactică a acestora, cu organizarea, tipurile de arme și înzestrarea tehnică.

Terminologia militară este un sistem deschis, în perpetuă dezvoltare, generată de către îmbogățirea sistemului cu noțiuni ale domeniilor de cunoștințe, ceea ce determină procesul obligatoriu al formării de noi termeni

---

¹ Климович, Н.И., *Сопоставительное статистическое и семантическое моделирование военного текста* (Подъязык тактики на материале русских и американских военных текстов), Москва, 1986.

pentru denumirea noilor noțiuni. Așadar, terminologia militară se află într-o continuă mișcare și nu reprezintă doar o totalitate, o oarecare mulțime de termeni dispași, ci există o serie de legături între aceștia. Terminologia militară se poate reprezenta și ca o mulțime de termeni organizată sistemic, cum ar fi unitățile nominative, un tot unitar, ce prezintă o anumită organizare internă și în care toate elementele, și anume termenii, se află într-o legătură și acțiune reciprocă.

Ca orice sistem, și cel terminologic militar prezintă o serie de trăsături specifice, cum sunt:

1. Terminologia militară are dimensiuni colosale. Abundența lexicului terminologic în limbajul militar se explică prin caracterul multidisciplinar complex al acestui sistem terminologic. De fapt, știința militară se caracterizează prin procesul din ce în ce mai cuprinzător al diferențierii, ce conduce la o segmentare și mai aprofundată a cunoștințelor militare, și anume la stratificarea terminologiei militare. Acest proces al diferențierii continuă a cunoștințelor militare și corespunzător terminologiei militare nu se întrerupe, ci astfel se generează un număr uriaș de termeni militari noi, specializați și tehnici.

2. Un număr mare de termeni tehnici și termeni împrumutați din alte domenii ale științei și tehnicii (ca de exemplu, electronică, topografie, fizică nucleară etc.) sunt termeni interdisciplinari. Armamentul se realizează în prezent pe baza celor mai noi realizări în diferite domenii ale științei și tehnicii. Astfel, în procesul fabricării și exploatării acestor sisteme, terminologia militară și tehnico-militară interacționează strâns cu multe alte sisteme disciplinare civile. În consecință, terminologia militară se îmbogățește cu un anumit număr de termeni împrumutați, ce sunt folosiți nu numai în mediul militar, ci și în alte câteva domenii de activitate.

3. În cadrul terminologiei militare, termenii tehnico-militari reprezintă marea majoritate a componenței acesteia. De exemplu, în limba engleză contemporană, termenii tehnico-militari reprezintă 60% din totalitatea termenilor militari. Această situație se datorează unui număr de factori extralingvistici, cum ar fi faptul că începând cu anii '50 are loc revoluționarea domeniului militar, ceea ce duce la apariția noilor tipuri de armament, schimbarea rolului mijloacelor de luptă armată pe câmpul de luptă, iar, în consecință, se simte necesitatea denumirii noilor noțiuni, generând astfel un impuls semnificativ în dezvoltarea terminologică în domeniul tehnico-militar.

4. Spre deosebire de toate celelalte terminologii de specialitate, cea militară este supusă unei reglementări constante și stricte nu numai în domeniul fixării, ci și în domeniul funcționării acesteia. Normele de întrebuințare adoptate în terminologia militară se află sub urmărire strictă, în special în textele documentelor de luptă, ordinilor, dispozițiilor etc., iar acest lucru se poate explica prin faptul că orice abatere de la norma terminologică

poate duce la eșecul comunicării între militari și chiar la urmări catastrofale pentru partea beligerantă.

5. Datorită întrebuințării masive a terminologiei militare de către multe grupuri sociale ale populației în comunicarea orală, are loc în mare măsură procesul de determinologizare a termenilor militari, mulți dintre aceștia trecând dincolo de limbajul militar.

6. Plecând de la specificul artei militare (strategie, artă operativă și tactică), tehnica militară, managementul armatei, pregătirea militară a populației etc. se desprind câteva trăsături ontologice ale terminologiei militare, cum ar fi: folosirea extensivă a formelor prescurtate ale termenilor, existența unui număr mare de unități terminologice mobile, ce se raportează la noile discipline ale artei militare și la caracterul interdisciplinar al acesteia. În concluzie, terminologia militară, într-o măsură mult mai mare decât orice alt domeniu lingvistic, oglindește specializarea proceselor militare.

Contactul lingvistic reprezintă unul dintre principalele motive ale schimbărilor și dezvoltării lingvistice, iar influența limbilor străine devine astfel unul dintre cei mai importanți factori ale acestor motive externe. Contactele lingvistice de orice fel se realizează în primul rând prin împrumutul dintr-o limbă a unui număr de cuvinte ce reprezintă realii noi pentru purtătorii de limbă receptoare ale împrumutului. Formele de interacțiune între limbi sunt deosebit de variate, deoarece interacțiunea cuprinde și alte niveluri lingvistice, realizându-și astfel specificitatea tuturor formelor acesteia. Împrumuturile pot fi sub forma cuvintelor de sine stătătoare, expresiilor, mijloacelor morfo-sintactice, iar, câteodată, chiar sub forma unor elemente de flexiune sau chiar sunete separate.

Puncte de discuție referitoare la contactul lingvistic ar fi împrumutul lingvistic și aspectele sociale ale contactului lingvistic. În categoria rezultatelor interacțiunii lingvistice se înscriu: restrângerea sferei de funcționare a limbii naționale în limbajul respectiv, explicarea deplină a termenilor de specialitate prin intermediul altei limbi ce are un statut de funcționare mai ridicat, comportamentul lingvistic al purtătorilor limbii naționale receptoare etc.

Studiul contactelor lingvistice nu este posibil fără analiza întregului complex de factori extralingvistici și mai ales sociali, factori ce nu se dovedesc a fi externi procesului și rezultatelor contactului. Faptele situației limbii în procesul contactelor lingvistice reprezintă caracteristicile sociolingvistice ale acestuia:

1. Motivele apariției contactului lingvistic sunt strâns legate de imposibilitatea existenței popoarelor în izolarea de lumea exterioară. În toate etapele lor de dezvoltare, popoarele s-au angajat în contacte economice, comerciale, științifice, politice, militare etc. Pentru sfera comunicării militare, o importanță deosebită o au toate tipurile de contacte militare (legăturile

bilaterale, organizațiile militare, conflictele militare), deoarece toate acestea își găsesc reflectarea în limbajele militare ale popoarelor ce intră în contact și îndeosebi în terminologiile acestora. Motivele contactelor lingvistice vor determina durata, intensitatea și condițiile socio-politice ale realizării acestora.

2. Tipurile de contacte lingvistice se bazează pe modalitățile activității comunicative²:

- interacțiunea pe canale orale (până la apariția scrisului);
- interacțiunea pe canale scrise;
- interacțiunea între limbajul scris și cel nescris ca tip intermediar (limbajul nescris devine scris, împrumutând atributele celui scris);
- tipul compus de interacțiune a limbilor (atât pe canale orale, cât și scrise).

3. Prestigiul social, politic, industrial, științific și militar al unităților împrumutate determină statutul funcțional (intern și extern) al limbilor receptoare. În cazul sferei comunicării militare, acolo unde este posibilă în primul rând acțiunea intensivă, unilaterală a unei limbi asupra limbajului și terminologiei militare a alteia, și anume: planificarea militaro-terminologică, factorul principal devine prestigiul politico-militar al limbilor receptoare și scopul contactului lingvistic realizat. O ilustrare grăitoare a unei astfel de situații o reprezintă urmările lingvistice și sociale ale contactului lingvistic ale popoarelor în domeniul comunicării militare în cadrul NATO.

Rezultatele contactelor lingvistice în funcție de caracteristicile lor sociolingvistice, pot fi:

- în urma proceselor de asimilare: apariția comunităților lingvistice de un anumit tip, areale sau sociolingvistice;
- în urma diferitelor interferențe la toate nivelurile în limbile aflate în contact: biligvismul și împrumuturile intensive;
- în urma restrângerii sferei de funcționare unei dintre limbi: obținerea de către cealaltă limbă a statutului de limbă de stat în regiunea respectivă și, în consecință, pidginizarea și creolizarea limbilor.³

Și în cazul comunicării militare pot apărea astfel de rezultate. Astfel, un exemplu de comunități areale și sociolingvistice de un anumit tip poate fi blocul militar NATO, ce reunea până nu demult țări cu scopuri politico-militare antagoniste, în frunte cu SUA. Unificarea teoriei și tehnicii militare în cadrul blocurilor militare, concepțiile ideologice și filozofice comune ale țărilor partenere și membre în organizațiile militare au condus la faptul că anumite unități terminologice militare au devenit unități comune ideologice.

---

² Журавлёв, В.К., *Внешние и внутренние факторы языковой эволюции*, Москва, 2004.

³ Михайленко, Т. Д., *Интра, и экстралингвистические аспекты формирования и функционирования военной терминосистемы в национальных языках* (на материале русского, немецкого и украинского языков) – Дис. .... доктора филол.наук, Москва, 1996г.

Rolul limbilor principale (englezei și francezei) în aceste organizații militare a devenit din ce în ce mai important deoarece, în cadrul blocurilor militare, în aceste limbi s-a realizat volumul principal de texte scrise, în care se oglindește conținutul principal al culturii materiale și spirituale (tehnicii militare, științei militare, doctrinei militare etc.)

Referitor la urmările lingvistice și sociale pentru popoarele țărilor membre NATO, în afară de numărul mare de împrumuturi în sistemele terminologice naționale (și nu numai sub forma calcurilor lingvistice, ci și sub forma unităților englezești), s-a observat și apariția „bilingvismului profesional”, ceea ce presupune cunoașterea obligatorie a limbii engleze de către personalul de Stat Major (și, în special, de către cel de conducere) al forțelor armate țărilor partenere.

Angajarea limbii engleze, în calitate de limbă de lucru, în cadrul NATO a dus nu numai la un statut internațional ridicat al acestei limbi printre limbile receptoare din cadrul Alianței, la puterea militară, economică și politică a acesteia, ci și la bilingvismul masiv în țările Europei de vest după cel de-al Doilea Război Mondial, la o largă folosire a limbii engleze pentru comunicare în toate sferele activității umane.

CONTEXTUL LINGVISTIC ȘI EXTRALINGVISTIC
AL AFLUXULUI DE ANGLICISME/AMERICANISME
ÎN LIMBA RUSĂ
DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XXI-LEA

Lect.univ.dr. Luiza-Maria OLTEANU

It is well-known the fact that the process of loaning from a foreign language is more or less characteristic of any period in the history of a language. In the same line, the vocabulary, as the sum of the words belonging to a language, mirrors the reality, being a good indicator of any social, political or cultural changes of its users. Thus, the lexical luggage is constantly expanding, acquiring new words which refer to new objects, phenomena, processes and concepts. The last decades of the 20th century witnessed the influence of English on Russian as being proportionally higher than the influence of other languages. Consequently, the English loanwords have become an outstanding characteristic of contemporary Russian.

Este renumit faptul că procesul împrumuturilor dintr-o limbă străină este caracteristic, într-o măsură mai mică sau mai mare, tuturor perioadelor de dezvoltare a unei limbi. Nici mai puțin adevărat nu este faptul că lexicul, ca totalitate a cuvintelor dintr-o limbă, oglindește realitatea, reacționând la schimbările sociale, politice și culturale ale purtătorilor acestuia. Astfel, bagajul lexical se îmbogățește continuu cu noi cuvinte ce desemnează noi obiecte, fenomene, procese și concepte. Lexicul însuși poate funcționa fiind indicator al schimbărilor și transformărilor ce au loc în viața societății.

În ultimele decenii ale secolului al XX-lea, influența limbii engleze asupra limbii ruse contemporane este proporțional semnificativ față de influența elementelor lexicale din alte limbi. În acest sens, împrumuturile englezești reprezintă o caracteristică relevantă a dezvoltării limbii ruse actuale. Specificul asimilării anglicismelor în perioada amintită constă în faptul că expansiunea mass-media a dus la diminuarea etapei de „scris” a limbii. Prin urmare, totul este oral, se pronunță și acest aspect are ca rezultat imediat adaptarea gramaticală rapidă a cuvântului. Astfel, cuvintele de proveniență englezească se înscriu rapid în paradigmele derivaționale ale limbii ruse.

În urma cercetării fenomenelor lingvistice din punct de vedere al însușirii anglicismelor în limba rusă de la începutul secolului al XXI-lea, considerăm a fi interesant de remarcat principalele motive posibile care au atras și încă atrag o adevărată „expansiune” a cuvintelor englezești pe terenul lexical rusesc. După părerea noastră trebuie să ne concentrăm atenția, într-o egală măsură, asupra motivelor și fenomenului.

Se știe că printre lingviști se duc astăzi discuții aprinse. Puriștii se concentrează asupra dispariției limbii ruse „curate”. Este evident însă faptul că limba este o parte dinamică a vieții noastre. La nivel lingvistic cel mai repede și cel mai clar se resimt modificările ce au loc în toate domeniile existenței noastre. Dar, în același timp, este cunoscut faptul că sistemul lexical este cel mai greu de controlat și de modelat, în ciuda tuturor eforturilor oamenilor de litere, iar în zilele noastre, încercările de a păstra curat bagajul lexical se dovedesc a fi fără succes. Schimbările geopolitice, necesitatea legăturilor interculturale, fenomenul globalizării, necesitatea nominalizării noilor concepte sau specificul comunicării sunt doar câteva dintre motivele principale evidente ce duc la necesitatea construirii unui limbaj accesibil câtor mai mulți vorbitori. Alte motive secundare ar putea fi: apariția fenomenului așa-numitei „americomanii rusești”, teoria cuvântului fonetic, prestigiul social al limbii engleze în comparație cu limba rusă, creșterea numărului de vorbitori de limba engleză, bilingvismul, componenta ideosemantică, „gustul lingvistic al epocii” sau, pur și simplu, influența modei.

Contactele frecvente ce au loc în diverse domenii ale economiei, finanțelor, comerțului, afacerilor bancare, economiei de piață au avut ca rezultat o adevărată încărcare a dicționarului limbii ruse cu anglicisme/americanisme.

Pe de altă parte, situația politică instabilă nu se poate să nu-și spună cuvântul asupra conținutului semantic al limbajului politic al lexicului individual. Astfel, termenii politici, foste exotisme (парламент, президент, спикер, импичмент...) desemnează astăzi noi concepte ale sistemului de stat rusesc. În același timp, a crescut gradul de internaționalizare a acestor cuvinte, pe măsură ce s-a mărit geografia folosirii acestora nu numai în Rusia, ci și în alte foste republici ale fostei Uniuni Sovietice. Cuvinte ca парламент sau спикер reprezintă denumiri neoficiale care le depășesc prin utilizare pe cele oficiale. Așadar, în zilele noastre, politica atrage o largă răspândire a anglicismelor pe teritoriul lexical rusesc, în contextul relațiilor internaționale largite.

Activizarea intensivă a împrumuturilor în limba rusă contemporană este determinată și de modificările cardinale ce au loc în conștiința rușilor și, în special, în conștiința tinerilor. Acest motiv se bazează pe ipoteza potrivit căreia SUA reprezintă centrul de unde se lansează principalele tendințe în diverse domenii ale activității umane.

Specificitatea comunicațională este una dintre cauzele apariției noilor cuvinte și concepte, iar rolul principal în transmiterea informațiilor și în comunicare îl au, fără îndoială, mass-media.

În ultimii 15 ani, cu siguranță Rusia s-a schimbat, s-au schimbat oamenii și s-au schimbat și mass-media. Presa, radioul, televiziunea răspândesc, în mod constant, termeni noi și, astfel, limbajul comunicării în masă se dezvoltă cu un pas înainte și influențează puternic toate stilurile vorbirii. Mass-media reprezintă principala poartă de intrare a neologismelor, iar motivul de bază al acestui fenomen este faptul că mass-media transmite pe deplin dinamica oricărei limbi, acestea concentrează mai mult decât orice specificul lexicului rus contemporan, ca rezultat al orientării acestora spre actualitatea conținutului și formării lexicale.

Abaev consideră că soarta împrumuturilor, existența lor în limba-receptoare, este legată de conceptul de „mentalitate lingvistică” sau ideosemantică, „marea semantică”, apropiat de conceptul de „formă internă”. Mișcările fundamentale în viața și în concepția despre viață a poporului rus au modificat imaginea ideosemantică a multor cuvinte.

În zilele noastre, corelarea la astfel de unități lexicale este complet diferită, ceea ce demonstrează schimbările ideosemantice ale împrumuturilor de-a lungul vremii. Să luăm, spre exemplu, cuvântul „бизнес” (business), cel care trezește emoții pozitive în rândul multor vorbitori. Deosebiri fundamentale în „evaluarea” neologismului se nivelează, iar în conștiința rușilor acest cuvânt nu este asociat în primul rând cu magazine, fabrici sau mine, ci cu office-urile unde se fac marile afaceri.

După părerea lui V.G. Kostomarov, alte motive ale aflului masiv de anglicisme în limba rusă reprezintă influența modei și chiar gustul lingvistic al societății dintr-un anumit moment al existenței acesteia. În general, oamenii evită efortul suplimentar acolo unde se pot descurca și fără acesta.

Cu toate acestea, împrumuturile lingvistice sunt procese lexicale normale, iar dacă o anumită parte a acestor anglicisme se fixează în limba literară, aceasta este doar o reflectare a situației limbii ruse într-un anumit moment al dezvoltării acesteia. Astăzi, noi încă ne aflăm în interiorul procesului de expansiune a americomaniei și, desigur, societatea rusă reacționează la acesta diferit. Limba, ca orice alt sistem, are propriile sale legi și mijloace de funcționare. După cum reiese și din experiența perioadelor anterioare, cel mai bine ar fi să judecăm beneficiile expansiunii lingvistice cu trecerea timpului, după ce sistemul lingvistic dat și-a însușit deja și aprofundat noul material lingvistic, înlăturând ceea ce nu îi este necesar și păstrând ceea ce îi este util. Se pare că, momentan, nu ne rămâne decât să analizăm acest proces din cât mai multe puncte de vedere.

Bibliografie

- Акуленко, В.В., *Две заметки об интернациональной лексике и терминологии*. Учён. зап. Харьков. ун-та, 1962 // Труды филол. факультета, т.10.
- Алексеев, М.П., *Английский язык в России и русский язык в Англии*. Учён. зап. Ленинградского ун-та, 1944. – С. 77-134.
- Брагина, А.А., *Лексика языка и культура страны // Русский язык*, М., 1986. – С. 61-80.
- Костомаров, В.Г., *Языковой вкус эпохи. Педагогика – Пресс*, 1994. – С. 81.
- Крысин, Л.П., *Иноязычное слово в контексте современной общественной жизни // Русский язык в школе*. М., 1994, но.6. – С. 56-63.
- Максимова, Т.В., *Англицизмы-термины в современном русском языке // Вестн. Волгоград. гос. ун-та. Сер. 2, Филология*. – Волгоград, 1996. – С. 58-61.
- Овсиенко, Ю.Г., *Разговорная речь и язык современных СМИ // Материалы IX Конгресса МАПРЯЛ*, Братислава, 1999
- Пелих, Е.А., *Влияние социальных факторов на области проникновения англицизмов в русский язык // Лингвистические явления в системе языка и в тексте*. – Волгоград, 1997. – С. 102-108.
- Руденко, М.О., *К вопросу о функционировании новейших англицизмов в современной публицистике // Актуальные вопросы филологии*. – Казань, 1994. – С. 54-58.
- Хауген, Э., *Процесс заимствования // Новое в лингвистике*. М., 1972. – С. 61-81.
- Baudrillard, J., *Forget Foucault*. NY: Semiotexte, 1987.
- Baudrillard, J., *Transpolitics, Transsexuality and Transaesthetics. // Baudrillard in the Mountains*, NY and London: St Martin's, 1989.
- Contemporary Critical Theories. A Reader*, Editors: Radu Surdulescu, Bogdan Stefanescu; Department of English – University of Bucharest, 1998.
- Foucault, M., *Language, Counter-Memory, Practice*. Ithaca: Cornell University Press, 1977.
- Foucault, M., *Politics, Philosophy, Culture*. NY: Routledge, 1988.
- Hassan, Ihab, *The Postmodern Turn: Essays in Postmodern Theory and Culture*. Ohio State University Press, 1987.
- Lyons, John, *Language and Society; Language and Culture // Language and Linguistics*, Cambridge University Press, 1981. – С. 266-332.
- Lyotard, J.F., *The Postmodern Condition*. University of Minnesota Press, 1984.
- Connor, Steven, *Cultura postmodernă. O introducecere în teoriile contemporane*. Editura Meridiane, 1999.
- Dumitrescu, M., *Limba rusa contemporana – Împrumuturi (curs special)*. Bucuresti, 1984.
- Miege, Bernard, *Gândirea comunicățională*. Cartea românească, 1998. – С. 91.

TENDINȚE ÎN DINAMICA PARTENERIATELOR

Lt.col.drd. Doina MUREȘAN

The purpose of international and regional partnerships, organizations and organisms, is to ensure conditions for optimizing economic, political, social, informational and military relationships, so that they will create and strengthen a less dangerous security environment.

Parteneriatele se multiplică, Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană se extind, organizațiile și organismele internaționale evoluează imprevizibil (unele se consolidează, altele se corodează), iar cele regionale se înmulțesc și se adaptează condițiilor concrete. Scopul tuturor acestor parteneriate, uniuni, organizații și organisme este să asigure condiții pentru optimizarea raporturilor economice, politice, sociale, informaționale și militare, pentru crearea și consolidarea unui mediu de securitate mai puțin periculos, pentru creșterea gradului de securitate a persoanei, proprietății, instituției, statelor și lumii întregi. Nota generală a eforturilor care se fac în acest sens este una pozitivă, dar provocările, pericolele și amenințările sunt, la rândul lor, în această epocă de debut al procesului de globalizare, numeroase, dinamice, de intensități diferite și de arii tot mai mari, subtile și imprevizibile. Există încă șansa ca mediul de securitate, fondat și ancorat pe sisteme de valori și pe o economie dinamică, explozivă, complexă și de mare performanță, să devină propice dezvoltării de durată, progresului și păcii.

Rolul parteneriatelor în reconfigurarea centrelor de putere

Deși există o cumplită agresiune împotriva lor, frontierele continuă să joace un rol esențial în dinamica lumii, în politicile și strategiile de parteneriat, de alianță, de coaliție, de globalizare sau de fragmentare. Primul element important care influențează parteneriatele strategice și, la rândul lui, este influențat de acestea îl constituie, bineînțeles, procesul frontierelor, al tuturor frontierelor. Aici au loc două fenomene complementare, extrem de interesante: trecerea de la frontierele-incinte la frontierele-suprafețe; transformarea frontierelor-linii care separă și opun, în frontiere-fâșii care delimitează și unesc.

Primul fenomen se caracterizează prin consolidarea economică, politică, socială, informațională și culturală a entităților statale, astfel încât

orice disfuncționalitate să fie sesizată și rezolvată în sistem, întreaga suprafață a statului (și nu numai linia de frontieră) devenind activă și reactivă la anormalități, pericole, amenințări sau provocări. De altfel, cea dintâi condiție a integrării europene este aceea ca țările care se integrează să fie entități puternice, stabile, echilibrate, comportându-se ca sisteme dinamice complexe, rezistente la vulnerabilități, amenințări și perturbații.

Cel de al doilea fenomen este o consecință a primului și se exprimă în crearea, consolidarea și dezvoltarea unor relații de bună vecinătate și apariția unor parteneriate strategice dinamice, flexibile și complexe.

Există un parteneriat strategic intra-european care se concretizează nu numai în domeniul economic, deja integrat, ci și în cel al apărării și securității. La 22 noiembrie 2004, la Bruxelles, miniștrii europeni ai apărării au decis ca, până în 2007, să constituie 13 *grupuri tactice* ale Forței de Reacție Rapide Europene. Aceste grupuri tactice sunt deja constituite. Ele au drept scop să asigure Uniunii Europene o capacitate de intervenție militară eficientă în cazul unor crize emergente. Ele reprezintă o forță credibilă, coerentă, cu posibilitate de desfășurare rapidă, în măsură să ducă, pe toată durata misiunii sau doar în faza inițială, operații importante. Fiecare dintre aceste grupuri are 1.500 de oameni și devine operațional în maximum 15 zile. Patru dintre aceste grupuri sunt naționale (britanic, francez, italian și spaniol), iar celelalte, multinaționale. Fiecare țară care face parte din UE participă la constituirea a cel puțin unui grup tactic.

Un alt element, la fel de important în dinamica parteneriatelor, îl reprezintă *interesul partenerilor în creșterea sau păstrarea influenței*. Toate parteneriatele strategice – atât cele impuse de situații, cât și cele create prin voința sau din inițiativa părților – sunt interesate. Parteneriatele strategice realizate, în primul rând de marile puteri – Japonia, China, Rusia, India, Statele Unite și Uniunea Europeană – vizează, înainte de toate, consolidarea poziției și influenței lor în zonele de interes, accesul la resurse și la *high tech*, precum și cultivarea încrederii reciproce. Dar relațiile dintre state, mai ales dintre marile puteri, sunt extrem de complexe și nu pot fi exprimate prin propoziții categoric afirmative sau categoric negative. Totdeauna există nuanțe. Cu timpul, comunicarea pe orizontală și sistemele în rețea vor reduce și mai mult suspiciunile și vor crea acea stare de încredere absolut necesară în configurarea și stabilizarea centrelor de putere. Funcțiile centrelor de putere, prin relațiile de parteneriat și sistemele în rețea, vor trece, încet, încet, de la dominare la colaborare, de la autoritate la orizontalitate.

Occidentul este primul care a realizat și a dezvoltat, în loc de o filozofie a confruntării – chiar dacă interesele, îndeosebi cele economice, n-au exclus-o și nu o vor exclude – una a parteneriatelor.

La 2 decembrie 2004, NATO predă Uniunii Europene misiunea din Bosnia. Este unul dintre evenimentele cele mai importante, atât în afirmarea și

confirmarea componentei de securitate și apărare a activității UE, deci a PESA (Politica Europeană de Securitate și Apărare), cât și în manifestarea concretă a cooperării și complementarității, deci a parteneriatului strategic dintre NATO și Uniunea Europeană. UE s-a angajat să păstreze efectivul de 7.000 de oameni. Această operație, denumită „Althea“, este o succesoare a SFOR (Stabilization Force), declanșată în 1995.

„Althea“ a beneficiat de infrastructurile NATO, întrucât, se știe, deși și-a înființat un stat major militar (care a și planificat operația „Althea“), UE nu dispune încă de toate mijloacele de comandament proprii pentru conducerea unei asemenea operații. Și nici nu este necesar, atâta vreme cât acestea există la NATO, iar între NATO și UE funcționează un parteneriat strategic. Deci UE a împrumutat de la NATO aceste mijloace, așa cum prevăd acordurile denumite *Berlin plus*.

În timp ce în zona asiatică și eurasiatică se dezvoltă numeroase parteneriate, Japonia începe să se teamă că își va pierde influența în Asia și îndeosebi în zona Asia-Pacific (APEC), forum la lansarea căruia ea însăși a contribuit în mod substanțial. Aceste temeri sunt generate de extinderea prezenței și influenței Chinei în zonă. Forumul de Cooperare Economică în Asia-Pacific (APEC) a fost creat în 1989. În calitatea sa de superputere economică (nu însă și politică), Japonia a considerat totdeauna acest forum ca un mijloc de creștere a rolului său pe scena internațională. Japonia a insistat pentru crearea unei zone de liber-schimb în Pacific, ea considerându-se un fel de punte de legătură între America și Asia.

În acest timp, Japonia trece printr-o recesiune economică prelungită, în timp ce China, care a intrat în APEC în 1991, înregistrează o creștere economică vertiginoasă. Profesorul Takehiko Yamamoto de la Universitatea din Waseda sesizează chiar o falie între cele două puteri din regiune, care crește mereu. Oficialii de la Tokyo îl contrazic, afirmând că Japonia este locomotiva economică a APEC și puntea indispensabilă a unității cu americanii. În timpul crizei financiare din 1997-1998, Japonia a donat cu generozitate, în ajutorul Asiei, 33 de miliarde de dolari. De asemenea, Japonia se consideră și o punte de legătură între Statele Unite și Asia de Sud-Est, ceea ce, în condițiile date privind gestionarea mediului de securitate din această zonă generatoare de amenințări asimetrice, de crize și conflicte, are valoare strategică.

Relațiile Japoniei cu China nu sunt dintre cele mai bune. În unele privințe, ele sunt chiar conflictuale. Acest lucru se datorează, în mare măsură, trecutului militarist al Japoniei, care nu poate fi nici uitat, nici iertat cu ușurință de China. Este și motivul pentru care Japonia, în planurile sale de apărare, are în vedere și adversitatea Chinei.

China nu privește cu ochi buni faptul că Japonia își reelogiază eroii (unii dintre ei condamnați în 1945 de Aliți drept criminali de război). Se pare

că unii dintre vecinii Japoniei nu văd cu ochi buni veleitățile de putere diplomatică și militară ale acestei țări care vrea să obțină un loc permanent în CS al ONU și care are intenția să-și schimbe radical Constituția sa pacifistă.

Japonia investește însă masiv în țările Asiei de Sud-Est (ASEAN). Între 1995 și 2001, Japonia a investit în aceste țări 49,5 miliarde de dolari, fiind principala sursă de investiții în această zonă.

În acest timp, ASEAN dezvoltă parteneriate cu China și cu India. Profesorul japonez Sakamoto avertizează că „relațiile care s-au stabilit pe bază de bani pot să dispară cu ușurință când fluxul banilor se oprește”¹. De unde rezultă, în mod firesc, întrebarea: asistăm la începutul unei bătălii între Japonia și China pentru cucerirea supremației în zonă și obținerea statutului de centru de putere, sau toate acestea sunt doar etape într-o construcție care, în timp, ar putea duce la un parteneriat strategic sino-nipon?

Așadar, între principalele tendințe ale evoluției parteneriatelor strategice în constituirea sau reconstituirea centrelor de putere se situează și următoarele: prevenirea conflictului nuclear sau a oricărui alt tip de conflict între marile puteri nucleare; controlul accesului la *high tech* și IT; controlul proliferării și asigurarea nonproliferării; realizarea unor relații de încredere, concomitent cu armonizarea intereselor, îndeosebi în ceea ce privește piețele și resursele; realizarea unor noi arhitecturi de parteneriat strategic; consolidarea și dezvoltarea parteneriatelor strategice existente, facilitate sau chiar mediate de poziția pe care țările interesate o au în diferite organisme internaționale; realizarea unui mediu de securitate controlabil și gestionabil; realizarea și instituționalizarea unor structuri care să permită colaborarea între marile puteri în gestionarea situațiilor de criză; păstrarea, pe cât posibil, a sferelor de influență și crearea unor „spații de siguranță strategică”, prin care să se evite orice înfruntare directă între statele-nucleu în jurul cărora se formează centrele sau sferile de putere; păstrarea hegemoniei; realizarea unor mecanisme de gestionare a interacțiunilor.

Actualitatea parteneriatelor economice, politice și militare

În plină dinamică a conflictualității și a violențelor, lumea cunoaște, totuși, o lungă perioadă de pace. Această pace se datorează, pe de o parte, evoluției fără precedent a armamentelor, fiind deci o consecință a descurajării reciproce, iar pe de altă parte, noilor tipuri de provocări economice, sociale, informaționale și de altă natură, care necesită soluții globale, obținute prin cooperare și parteneriat.

Globalizarea informației a generat noi vulnerabilități, iar posibila perspectivă a utilizării, în conflicte militare, a armelor de distrugere în masă a complicat și mai mult lucrurile. La acestea se adaugă problemele grave de mediu, încălzirea planetei, împutinarea resurselor de apă și a celor energetice,

¹ http://www.courrierinternational.com/AFP/depeche.asp?obj_id=041118084131.g3ufzhjv

explozia demografică în unele părți ale planetei și îmbătrânirea populației în altele, mai ales în Europa de Vest. De unde rezultă o posibilă accentuare a migrației populației din Extremul Orient, îndeosebi din China, Asia de Sud-Est și Orientul Musulman, spre Europa Occidentală, cu toate consecințele care decurg de aici. Într-un fel, se repetă perioada antichității și Evului Mediu, când populațiile războinice din *foaiorul perturbator* au invadat estul și centrul Europei.

Procesul de globalizare a informației și economiei dinamizează strategia parteneriatelor economice, politice și de securitate. Practic, aproape toate marile puteri ale lumii, marile corporații, marile companii *high tech* și chiar marile puteri din domeniul IT și software se află, în primul rând, în relații de parteneriat strategic. Și chiar dacă *parteneriatul strategic actual este, mai ales, o formă de diminuare a efectului concurențial prin crearea unui nou tip de entități mutuale*, el se impune cu prisosință, întrucât, așa cum se precizează și în strategia europeană de securitate, nici o țară din lume nu mai este în măsură să facă față, de una singură, marilor probleme cu care se confruntă.

Aceste parteneriate pot fi directe, mediate, indirecte, încrucișate, multiple, în rețea etc. Recent, spre exemplu, s-a realizat un parteneriat strategic între Vietnam și Maroc. O primă dimensiune a acestui parteneriat o constituie livrarea către Vietnam a 4,5 milioane de tone de fosfați pe an, pentru fertilizarea a mai mult de 7 milioane de hectare cultivabile, întrucât producția internă a Vietnamului este doar de 600.000 de tone pe an de *Diammonium Phosphates* (DAP). La această capacitate, se adaugă, în 2007, una de 300.000 de tone DAP pe an, dar nici așa nu vor putea fi acoperite decât 50 % din cerințele pieței naționale².

Așadar, strategia parteneriatelor se va extinde. Deși aproape că nu există domeniu în care să nu se încheie sau să nu se fi încheiat parteneriate strategice, apreciem că ele se vor intensifica, dezvăluind din ce în ce mai mult latura cooperantă a lumii.

Parteneriatele strategice se vor exprima și materializa, în continuare, prin următoarele forme și formule: acorduri bilaterale, în funcție de interesele strategice directe; acorduri bilaterale sau multilaterale facilitate de apartenența la aceleași sisteme de valori și la aceeași comunitate de interese; acorduri și înțelegeri în cadrul unor alianțe, organizații, coaliții etc.; acorduri, îndeosebi economice, dar și de altă natură (culturale, sociale, informaționale, militare), facilitate de forumurile economice mondiale și regionale; parteneriate strategice multilaterale, în rețea, între marile puteri sau între centrele de putere; parteneriate strategice generalizate; rețele de parteneriate.

Esența parteneriatelor strategice o reprezintă realizarea unui mediu de securitate (politică, economică, socială, informațională și militară) care să permită o bună vecinătate și o dezvoltare economică și socială armonioasă.

---

² http://www.albayane.ma/Detail.asp?article_id=44438

În spațiul european și mai ales în cel balcanic, este foarte greu de realizat acest obiectiv, pe de o parte datorită complicatelor probleme de frontieră lăuate moștenire de politica imperială de odinioară, dar și de cele două războaie mondiale, iar pe de altă parte datorită dezvoltării unor amenințări, îndeosebi asimetrice, transfrontaliere și teroriste. De aceea, principalii „giranti” ai parteneriatelor strategice în mediul de securitate sunt și vor rămâne și în continuare NATO și Uniunea Europeană.

Aceste două organizații generează și trebuie să genereze și să gestioneze parteneriate strategice de securitate. Tot ce se întâmplă la ora actuală pe continentul european, la granițele acestuia, precum și în spațiul euroatlantic, în vecinătatea acestuia sau care pot afecta aceste structuri, oriunde s-ar produce, nu poate să nu fie avut în vedere, în maniere specifice (dar complementare sau chiar integrate), de cele două mari organizații.

Regiunea Caucazului de Sud este o zonă de interes prioritar pentru Alianță. În elaborarea politicilor și strategiilor de parteneriat, NATO acordă o atenție specială celor patru regiuni, de care depinde, în mare măsură, stabilitatea zonei eurasiatice: Balcanii, Orientul Apropiat, Asia Centrală și Mediterana de Sud. Caucazul de Sud, căruia NATO îi acordă o atenție specială, se află în vecinătatea Irakului, Iranului, sudului Rusiei și, relativ, în zona de proximitate strategică a Afganistanului. De asemenea, aici se confruntă și interesele marilor puteri, ale Estului și ale Vestului, în ceea ce privește resursele energetice caspice, traseele conductelor de transport, faliile sau zonele de confluență dintre trei civilizații și tot atâtea religii.

Printre principalele tendințe în ceea ce privește parteneriatele strategice din mediul de securitate se află, în opinia noastră, și următoarele: crearea și menținerea (cel puțin pentru parteneri) a unui mediu de securitate și de încredere stabil și nonconflictual; mutualitatea, asistența și o anumită grijă pentru mediul de securitate al celuilalt; producerea și exportul (extensia) mediului de securitate, astfel încât „zona de siguranță strategică” să se afle la o depărtare optimă, adică sigură, de nucleul și de arealul partenerilor.

Influența parteneriatelor asupra artei militare

Arta militară, oricâtă autonomie și consistență ar avea, este foarte sensibilă la variațiile din spațiul economic, din cel politic, precum și din cel social, cultural și informațional. Ea traduce, de fapt, în sisteme și acțiuni militare, prin arhitecturi complexe, cerințele efective ale societății și îndeosebi ale deciziei politice. Or, în epoca globalizării, politicile tind către o posibilă confluență în spațiul fazelor, către o posibilă armonizare, chiar dacă interesele nu vor putea fi armonizate pe deplin, iar strategiile tind să le expertizeze și să le materializeze într-un mod specific, depășind cu mult tendințele destul de modeste de coagulare politică. Spațiul strategic se optimizează mult mai ușor

decât cel politic. Această optimizare depinde de sinergia tuturor factorilor care o condiționează, dar mai ales de resursele alocate. Iar aceste resurse sunt extrem de diferite. Cantitatea acestora constituie un indicator de putere, iar calitatea lor este dată de modul în care sunt folosite. Totuși alocările sunt semnificative în evaluarea influenței economiei asupra artei militare în perioada de început a globalizării.

Reconfigurări strategice

Rolul NATO în reconfigurarea mediului de securitate crește din ce în ce mai mult. Alianța nu se poate limita la apărarea arealului său, ci trebuie, în aceeași măsură, să înfrunte amenințările cât mai „departe de casă“. În acest sens, Alianța acționează, în momentul de față, în Balcani, Afganistan și Irak. Prevenirea crizelor și conflictelor care ar putea afecta spațiul Alianței și teritoriile membrilor NATO, gestionarea acestor situații, prin mijloace specifice, dintre care nu lipsesc parteneriatele sau relațiile speciale ale NATO cu diferite țări și centre de putere din zonele potențial conflictuale, devin elemente importante ale strategiei Organizației.

Alianța Nord-Atlantică nu dorește și nu poate să rezolve de una singură toate problemele lumii, ale Europei sau ale regiunii atlantice. Deși are o foarte mare capacitate de acțiune și de reacție, bazându-se pe o puternică aliere de state suverane, NATO nu-și propune să-și creeze o opoziție, adică un adversar, o forță cu care să se confrunte. Din păcate, o astfel de forță există – terorismul și amenințările asimetrice și cele ale unei lumi agitate, ostile și agresive –, dar ea nu poate fi combătută de NATO pe un câmp de luptă.

Terorismul este, astăzi, o forță, după unii, malefică, după alții, uimitoare, chiar legitimă și oricum surprinzătoare, care acționează îndeosebi asimetric și disproporționat asupra populației, economiei, finanțelor, punctelor vulnerabile ale societății, producând nu doar morți, răniți și distrugerii materiale, ci și o imensă teamă. Forța teroristă nu poate fi combătută, dezarmată și dezamorsată decât printr-un parteneriat strategic de mare amploare al normalității împotriva anormalității, al binelui împotriva răului, al democrației împotriva dictaturii, al civilizației împotriva barbariei.

Un astfel de parteneriat este din ce în ce mai mult cerut, acceptat și chiar construit pas cu pas. El va configura un sistem specific și se va reconfigura într-un *sistem de sisteme*, având o funcție clarificatoare și integratoare, în care țările se vor simți ascultate, solicitate, participante și, în aceeași măsură, revigorate și protejate.

Acest parteneriat va cunoaște, în opinia noastră, probabil, trei trepte distincte de restructurare și reconfigurare, care se vor susține și completa reciproc, având un liant colectiv foarte puternic în organizațiile și organismele internaționale.

Aceste trepte ar putea fi: configurarea și realizarea unor parteneriate strategice, mai întâi, bilaterale, apoi, în rețea, între marile puteri sau între diferite centre de putere; constituirea altor parteneriate strategice între diverse țări, organisme etc.; integrarea în rețelele de parteneriate ale marilor puteri și constituirea unui *sisteme de sisteme* (megasistem procesual) care să gestioneze și să optimizeze, în era informațională, relațiile comunităților și entităților umane de pe planetă.

Procesul de constituire a acestor parteneriate, deși pare bine consolidat, ar putea genera și unele efecte secundare conflictuale. Totuși, presiunile și determinările favorabile integrării prin parteneriate strategice sunt mult prea mari și mult prea consistente pentru a fi dominate de efectele negative, chiar dacă asemenea efecte nu vor lipsi.

La început de mileniu, *arta militară* cedează locul de onoare unei *arte civil-militare*, în care componenta armată, adică cea de acțiune sau de reacție violentă, trece tot mai mult prin filtrul deciziei politice democratice. Decizia militară nu mai depinde doar de un șef de stat și cu atât mai puțin de un comandant sau de un comandament militar. Ea devine din ce în ce mai mult o *decizie de sinteză*, în care condiționările sunt multiple și complexe. Nimeni nu-și mai poate permite azi să folosească forța armată, fără să se gândească la implicațiile zonale și internaționale, la consecințele asupra mediului, la reacția altor țări, a Organizației Națiunilor Unite, a organismelor de securitate regionale și internaționale.

Arta militară suportă, ca oricare altă artă strategică, efectele democratizării societăților omenești și pe cele ale procesului de globalizare. În afară de aceasta, ea devine o *artă a prudenței militare*, în sensul că orice acțiune militară se poate transforma într-o catastrofă sau poate genera o reacție în lanț echivalentă cu o catastrofă mondială. Armele de distrugere în masă, sistemele perfecționate de arme „inteligente“, potențialurile militare acumulate de-a lungul secolelor, rezultatele excepționale (dar extrem de periculoase) ale cercetărilor în domeniul amplificării undelor, războiului geofizic, războiului informațional și genetic etc., scăpate de sub control, pot crea o situație de escaladare strategică foarte primejdioasă pentru omenire. De aceea, asistăm la o revenire la strategiile indirecte de descurajare și prevenire a războiului, pierderilor umane și materiale, în favoarea stratagemelor, tratativelor și parteneriatelor, promovate încă din antichitatea timpurie de Sun Tzî în *Arta războiului* și de indianul Kotilya în *Arthashastra*³.

Configurarea artei militare la început de mileniu depinde, în foarte mare măsură, de dinamica parteneriatelor strategice, în care marii actori, statele-pivot, superputerile economice și militare, informația și media trebuie

---

³ Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie des origines au nucléaire*, Editions Robert Laffont, S.A., Paris, 1990.

să colaboreze, să accepte și chiar să caute relația de parteneriat chiar și atunci când se confruntă în marile bătălii pentru informație, pentru supremație și pentru resurse.

Supremația, în epoca globalizării, iese din individualitate și nu se mai poate realiza decât prin colaborare, iar accesul la resurse nu poate fi obținut decât prin parteneriat. Terorismul a demonstrat, încă o dată, că împotriva pericolelor care amenință planeta, marile puteri trebuie să acționeze împreună, în parteneriat.

În această idee, pentru a înțelege mai bine schimbările care vor surveni în arta militară, vom analiza comparativ starea actuală a paradigmei de apărare și cea dorită, în opinia noastră:

- de la o perioadă a predictibilității rezonabile → spre o epocă a surprizei și incertitudinii;
- de la amenințări direcționate, de sine stătătoare → spre provocări multiple, complexe;
- de la amenințări dinspre state națiune → spre amenințări în rețea, descentralizate, dinspre inamici nonstatali;
- de la ducerea războiului împotriva națiunilor → spre ducerea războiului în țări cu care nu suntem în război;
- de la descurajarea „într-o singură dimensiune care acoperă totul” → la descurajarea proporțională pentru rețele teroriste, puteri „eșuate” și competitori echivalenți;
- de la acțiuni reactive, post-factum → spre acțiuni proactive, de prevenție, astfel încât problemele să nu devină crize;
- de la răspuns la crize → spre modelarea viitorului;
- de la planificarea bazată pe amenințare → la planificarea bazată pe capabilități;
- de la concentrarea pe mișcare → la concentrarea pe efecte;
- de la apărarea tradițională → spre operații mobile, expediționare;
- de la forțe numeroase, instituționalizate → spre capabilități operaționale mai puternice;
- de la operații majore convenționale → spre operații multiple, asimetrice, neregulate;
- de la concepția operațiilor individuale ale categoriilor de forțe → spre operații întrunite, multinaționale;
- de la „accent pe tancuri” → spre focalizarea pe informație, cunoștințe și „intelligence”;
- de la concentrarea forțelor → spre concentrarea efectelor;
- de la alianțe statice → spre parteneriate de tip inter-agenții;
- de la misiuni îndeplinite militar de un stat puternic → spre focalizarea pe construcția capabilităților partenerilor.

Strategii de alianță și de coalitie

Cea mai solidă formă a parteneriatului strategic este *alianța*. Ea oferă partenerilor un statut de mutualitate, de siguranță, de confort, dar și de responsabilitate, întrucât alianța nu este o acțiune în sine și pentru sine, ci una îndreptată împotriva cuiva sau pentru prevenirea și combaterea unor acțiuni ostile sau unor provocări cărora țările nu le pot face față singure, în mod individual. Singura alianță care funcționează la ora actuală și are valoare strategică este NATO. Ea nu a fost creată pentru a înfrunța o altă alianță (Tratatul de la Varșovia a fost creat după ce a apărut NATO), ci pentru a coaliza, în același concept și în aceeași entitate strategică, țările care aparțin valorilor democrației occidentale. Este și motivul pentru care această alianță nu s-a dizolvat odată cu dispariția Tratatului de la Varșovia.

Soluționarea marilor probleme ale lumii, reducerea vulnerabilităților societăților moderne, prevenirea amenințărilor și a pericolelor, asumarea controlată a riscurilor de rigoare, combaterea terorismului, a rețelelor crimei organizate și traficantilor presupun neapărat o dinamică a parteneriatelor, alianțelor și coalițiilor.

Dar alianțele, coalițiile și parteneriatele nu se fac numai pentru a combate ceva, ci și pentru a obține ceva, pentru a crea noi structuri, mai puternice, mai funcționale, care să pregătească statele, federațiile, uniunile, organizațiile și organismele internaționale pentru a face față exigențelor epocii globalizării și altor provocări generate de noile dezvoltări economice, sociale, informaționale și militare.

În această direcție, având în vedere evoluția generală a culturii strategice europene, la sfârșitul anului 2006, Uniunea Europeană a adoptat prima sa „Viziune (concepție) pe termen lung” – Long Term Vision, punând accent pe conturarea profilului viitoarelor capacități militare, necesare Uniunii pentru îndeplinirea obiectivelor sale strategice.

Acest document identifică două linii de transformare, la care sistemele militare trebuie să facă față pe termen mediu și lung, și anume schimbarea rolului forței militare și adaptarea la revoluția tehnologică.

Legat de primul aspect, concepția pe termen lung apreciază că utilizarea forței va fi tot mai mult supusă constrângerilor legale și reticențelor politice, plecând de la prevederile generale ale dreptului internațional și de la tendința societăților europene de devalorizare a războiului și a acțiunilor care implică forța armată.

Pe de altă parte, așa cum am mai făcut referiri, evoluțiile științei și tehnologiilor specifice erei informaționale vor influența puternic atât rolul și funcțiile viitoare ale forțelor armate, cât și procesul de dezvoltare a capacităților militare necesare pe termen mediu și lung. Alte direcții de utilizare a progresului din știința și tehnologiile civile vor viza creșterea nivelului de protecție a propriilor forțe, precum și reducerea pierderilor și efectelor distructive asupra mediului, provocate de operațiile militare.

Plecând de la aceste considerente, apreciem că se definesc o serie de principii care vor governa utilizarea viitoare a instrumentului militar în cadrul Politicii Europene de Securitate și Apărare, cum ar fi:

- abordarea integrată, implicând coordonarea tuturor instrumentelor civile și militare, aflate la dispoziție, pentru realizarea obiectivelor de politică externă și de securitate ale UE;
- asigurarea legitimității viitoarelor operații militare ale Uniunii, realizată prin respectarea normelor dreptului internațional;
- multilateralismul, realizat prin faptul că intervențiile se vor baza pe interesele comune ale statelor membre și pe principiul multinaționalității;
- caracterul expediționar în sprijinul ambițiilor globale, implicând realizarea capacității de desfășurare militară, necesare pentru a acompania diplomația și celelalte mijloace de intervenție (rapidă) în situații de criză;
- managementul și diminuarea riscurilor la adresa propriilor forțe, în vederea limitării într-o măsură cât mai mare a pierderilor.

Concepția pe termen lung sintetizează procese și caracteristici care îmbogățesc strategia și arta militară, ca de exemplu: concentrarea pe abilitatea forțelor și capacitatea de desfășurare și susținere în teatru; caracterul întrunit (jointness) în vederea realizării sinergiei și efectelor propuse în teatrul de operații; selectivitatea și aplicarea diferențiată a forței, în funcție de constrângerile legale și politice; definirea influențelor majore asupra planificării viitoare a apărării; flexibilitate și adaptativitate în fața evoluțiilor neprevăzute.

Consensul statelor membre demonstrează, încă o dată, eficiența și eficacitatea parteneriatelor și alianțelor, și evoluția continuă a acestora, permanentizarea și viabilitatea lor.

ASPECTE PRIVIND ACTIVITATEA ROMÂNIEI ÎN CONSILIUL DE SECURITATE AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE

Leonida MOISE

Beginning with the year 1990, Romania has been consistently pursuing integration into the European and North Atlantic security and political structures whilst becoming intensively involved with UN`s specialized institutions.

Subsequent to its international activity, Romania was appointed non-permanent member of the Security Council during 2004-2005 and was given the monthly office of president in July 2004. Thus Romania became part of the approach to important international agenda, such as the European dossiers (Bosnia and Herzegovina, Kosovo) and the African dossiers (Democratic Republic of the Congo, Somalia, Ethiopia and Eritrea).

Consiliul de Securitate al ONU. Linii generale.

În temeiul art. 24 alin. (1) din Cartă, principala responsabilitate în menținerea păcii și securității internaționale revine Consiliului de Securitate. Atribuirea acestei responsabilități se bazează pe faptul că, dintre organele ONU, Consiliul de Securitate este cel mai eficace întrucât are un număr restrâns de membri, este organizat să poată funcționa, în mod permanent, iar în adoptarea hotărârilor sale încredințează o răspundere mai mare marilor puteri, membre permanente ale Consiliului.¹

De altfel, pentru păstrarea primordialității Consiliului de Securitate în reglementarea diferendelor dintre state, Carta prevede că orice problemă privind pacea și securitatea internațională, care reclamă să se întreprindă o acțiune, va fi diferită de Adunarea Generală Consiliului de Securitate (art. 11.2) și că atât timp cât Consiliul de Securitate exercită în privința unui diferend sau unei situații funcțiile care îi sunt atribuite prin Cartă, Adunarea generală nu trebuie să facă nici o recomandare cu privire la acel diferend sau situație, în afară de cazul în care Consiliul de Securitate ar cere asta (art. 12 alin. (2)).

În exercitarea funcțiilor sale în domeniul păcii și securității internaționale, Consiliul de Securitate acționează în temeiul mai multor

---

¹ Nguen Quoc Dinh, Alain Pellet, Patrick Daillier, *Droit International Public*, Paris, 1987, p.735.

prevederi ale Cartei. Esențial, el își exercită puterile în acest domeniu în baza prevederilor cap.VI, „Rezolvarea Pașnică a diferendelor”, a cap. VII, care îl abilitază să ia măsuri preventive sau coercitive, „în caz de amenințări împotriva păcii, de încălcări ale păcii și de acte de agresiune”, ca și a cap. VIII, denumit „Acorduri regionale”, care tratează competența acordurilor sau organismelor regionale de a lua anumite măsuri privind menținerea păcii și securității și raporturile acestora cu Consiliul de Securitate.²

Consiliul de Securitate poate acționa din proprie inițiativă (ex officio); de asemenea, poate interveni la sesizarea părților în diferend sau a unui stat membru ONU, ori la sesizarea unui stat nemembru, cu privire la un diferend la care este parte, dacă acceptă pentru acel diferend obligațiile de rezolvare pașnică prevăzute de Carta ONU.

De îndată ce părțile au supus diferendul Consiliului de Securitate, acesta poate să facă recomandări, cu privire la procedurile de aplanare adecvate, putând recomanda și condițiile de rezolvare, după cum el poate să recomande părților și soluția de fond. În exercitarea atribuțiilor de soluționare. Consiliul de Securitate poate crea comisii de anchetă sau poate desemna anumite persoane, ori se poate adresa Secretarului General sau poate trimite observatori la fața locului.³

Rezoluțiile adoptate de Consiliul de Securitate în aplicarea prevederilor cap. VI din Cartă au caracterul de recomandări, fără valoare obligatorie pentru părți. Cu toate acestea, recomandările Consiliului de Securitate generează obligații de comportament în sarcina statelor. În primul rând, în baza art. 34, statele nu pot împiedica Consiliul de Securitate de a ancheta „orice diferend sau orice situație care ar putea da naștere unui diferend”, în scopul de a stabili dacă prelungirea diferendului sau a situației ar pune în primejdie menținerea păcii și securității internaționale. În al doilea rând, părțile la un diferend nu pot refuza invitația Consiliului de Securitate de soluționare a acestui diferend pe cale pașnică, printr-unul dintre mijloacele prevăzute în art. 33 sau prin alte mijloace pașnice, la alegerea lor. Cu toate că rezoluțiile adoptate de Consiliul de Securitate, în baza cap. VI din Cartă nu au forță juridică obligatorie, ele nu sunt lipsite, din punct de vedere politic, de o anumită semnificație. Statele trebuie să le ia în considerare și să examineze cu bună credință posibilitatea de a li se conforma. Această obligație decurge din rolul pe care întreaga comunitate internațională l-a atribuit Consiliului de Securitate în asigurarea păcii și securității internaționale.⁴

---

² *Manuel sur la reglement pacifique des differende entre etats*, New York, 1992, pp.117-118.

³ Dumitra Popescu, Adrian Năstase, Florian Coman, *Drept internațional public*, Casa de editură și presă „ȘANSA”, București, 1994, p.302.

⁴ Raluca Miga-Beșteliu, *Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public*, Editura All, București, 1998, p.340.

Linii directoare ale mandatului României la Consiliul de Securitate al ONU⁵

În calitate de membru nepermanent (ales) al CS, țara noastră și-a propus, ca linie de conduită, coerența prestației în cadrul acestui organism cu evidențierea profilului României ca partener responsabil și eficient al structurilor europene și euroatlantice.

România a dorit să aibă o contribuție la eforturile de întărire a unității europene, considerând că între statele europene – membre și viitoare membre UE – din cadrul CS trebuie să existe o relație privilegiată.

În exercitarea mandatului, România a urmărit o serie de obiective prioritare, care se circumscriu multilateralismului eficient, ca modalitate de a contribui la conferirea de coerență sporită și de legitimitate a acțiunilor la nivel internațional, cum ar fi:

- angajamentul ferm față de principiile și obiectivele enunțate în Carta ONU;
- continuarea procesului de reformă a ONU, acordând prioritate consolidării rolului principal al CS în menținerea și în dezvoltarea păcii și securității pe plan mondial;
- impulsivarea procesului decizional pe bază de consens în cadrul CS, precum și implementarea de măsuri destinate creșterii transparenței activității Consiliului;
- promovarea diplomației preventive și a soluționării pașnice a conflictelor, ca metode principale de abordare a noilor amenințări la adresa securității și stabilității internaționale;
- angajamentul României față de participarea la acțiunile de cooperare internațională în domenii prioritare, precum combaterea terorismului, controlul traficului de droguri și ființe umane, combaterea proliferării armelor de distrugere în masă etc.;
- disponibilitatea de a contribui, în mod semnificativ, la punerea în aplicare a priorităților Declarației Mileniului, cu un accent deosebit asupra eradicării sărăciei și dezvoltării durabile – componente indispensabile promovării păcii și stabilității mondiale.

Președinția română a Consiliului de Securitate al ONU

Membru ales al Consiliului de Securitate al ONU pe perioada 2004 - 2005, România a asigurat președinția acestei structuri în luna iulie 2004.

În luna iulie, Consiliul a abordat o gamă vastă de subiecte, de la "dosarele europene" (Bosnia și Herțegovina, Georgia, Kosovo), la situația din Orientul Mijlociu, Irak și Afganistan. O atenție specială a fost acordată pachetului substanțial de dosare africane (care continuă să monopolizeze circa

---

⁵ <http://www.mae.ro/index.php>

două treimi din agenda Consiliului) între care s-au remarcat cele privind Sudanul – în condițiile deteriorărilor dramatice ale situației umanitare din Darfur – R.D. Congo, Côte d’Ivoire, Somalia, Sierra Leone, Etiopia și Eritreea, Republica Centrafricană.

Agenda de lucru a Consiliului, în luna iulie, a fost marcată de cea mai importantă criză umanitară de la începutul secolului al XXI-lea – circa două milioane de persoane afectate de conflictul din Darfur, regiune situată în vestul Sudanului. Printre inițiativele notabile ale României, promovate în calitate de președinte al CS, a figurat vizita în Sudan a ministrului român al afacerilor externe, desfășurată la 31 iulie, ocazie cu care șeful diplomației de la București a realizat o serie de întrevederi la Khartoum cu autoritățile sudaneze, urmate de o deplasare de evaluare în Darfur. De asemenea, România a fost coautor al rezoluției 1556 a Consiliului de Securitate, referitoare la situația din Darfur.

Pe agenda lunii iulie au figurat, de asemenea, reuniuni consacrate activității Comitetului antiterorism și Tribunalelor penale internaționale (pentru fosta Iugoslavie și pentru Ruanda), precum și două reuniuni tematice, în cadrul cărora au fost abordate amenințările care decurg din actele teroriste, respectiv cooperarea dintre ONU și organizațiile regionale în procesele de stabilizare, subiect propus de România. Reuniunea privind cooperarea ONU - organizații regionale s-a desfășurat la 20 iulie, fiind prezidată de Primul Ministru al României.

Prima reuniune formală a Consiliului de Securitate sub președinția română a fost consacrată adoptării unei poziții comune de condamnare fermă a atacului terorist produs la în Insula Bali, care s-a soldat cu moartea a peste 25 de persoane și rănirea a peste 100.

Declarația adoptată în unanimitate de către cei 15 membri ai Consiliului de Securitate, se pronunță pentru condamnarea terorismului – una dintre cele mai importante amenințări la adresa păcii și securității internaționale. Consiliul de Securitate reafirmă determinarea sa de a combate acest flagel, în concordanță cu responsabilitățile ce îi revin prin Carta ONU.

De asemenea, Consiliul de Securitate a adoptat o altă Declarație prin care se solicita ferm Eritreei să revină asupra măsurilor anunțate, de natură să îngreuească libertatea de mișcare și de operare a forței de pace ONU desfășurată în zona – UNMEE.

Totodată, s-a făcut un apel la Guvernele Etiopiei și Eritreei pentru a relua dialogul politic și a pune în practică deciziile Comisiei Internaționale de Demarcare a Frontierei.

Natura de urgență a intervenției Consiliului de Securitate a fost pe deplin justificată de nevoia de prevenire a reizbucnirii conflictului dintre cele două state, care, în faza deschisă din perioada 1998-2000, a provocat peste

100.000 de victime și mari pagube materiale, având un impact devastator asupra economiilor celor două state.

Pentru a contribui la instaurarea păcii, prin implementarea Acordului de la Alger, ONU a desfășurat în zonă – începând din iulie 2000 – o importantă forță de pace, incluzând un contingent substanțial de observatori internaționali, din care fac parte și ofițeri români⁶.

România a organizat la 20 iulie 2004 o dezbatere pe tema "Cooperarea ONU – organizații regionale în procesele de stabilizare".

Încetarea confruntărilor violente nu reprezintă decât începutul unui îndelungat și complex proces care vizează reducerea, pe termen mediu și lung, a riscurilor și a cauzelor care au determinat conflictul sau situația de criză. În principal cazurile Afganistan și Irak, dar și ale unor state africane afectate de conflicte sângeroase și instabilitate, de multe ori cronică (Sudan, R.D. Congo, Ruanda, Burundi etc.), demonstrează din plin validitatea unei asemenea abordări.

Acest proces, care poate fi denumit, generic, proces de stabilizare, comportă dimensiuni multiple – de securitate, socială, economică, militară etc., abordate concomitent și în strânsă dependență, cu implicarea unei întregi serie de actori complementari organizației mondiale: autoritățile naționale, ONG-uri, mediile de afaceri etc., a căror cooperare este esențială pentru garantarea succesului acestui proces.

Pentru eficientizarea acțiunilor concertate de stabilizare, România și-a propus să aprofundeze dezbaterea într-un domeniu de colaborare, care se află în atenția comunității internaționale de puțină vreme, acela al cooperării dintre organizația mondială și organizațiile regionale și subregionale.

România consideră că expertiza și, după caz, resursele umane și materiale ale diverselor organizații regionale pot contribui într-o măsură semnificativă la o gestiune de succes a proceselor de stabilizare desfășurate sub egida ONU. Asumându-și un rol de promotor în domeniu, România dorește să faciliteze un dialog internațional pe marginea aspectelor de ordin practic al dezvoltării cooperării global-regional, cum ar fi: îmbunătățirea canalelor de comunicare între organizații, studierea avantajelor comparative, colaborarea practică, la nivel operațional.

Pe lângă delegațiile celorlalte 14 state membre ale Consiliului de Securitate, dezbaterea s-a bucurat de prezența reprezentanților de înalt nivel a unor importante organizații cu atribuții în materie de securitate: Uniunea Europeană, NATO, OSCE, Comunitatea Statelor Independente, Uniunea Africană, Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest, ASEAN, Liga Statelor Arabe și Organizația Conferinței Islamice, precum și de cea a unor înalți oficiali din state membre ale ONU.

---

⁶ <http://www.mae.ro/index.php>

În intervenția din deschiderea reuniunii, fostul secretar general al ONU, domnul Kofi Annan, a subliniat importanța deosebită a subiectului abordat și necesitatea constituirii unor parteneriate strategice global-regionale adecvate actualului context internațional, precum și a unor canale de cooperare instituționalizate între ONU și organizațiile regionale.

Președinția română a Consiliului a subliniat relevanța temei abordate pentru asigurarea condițiilor unei păci durabile în toate regiunile globului. Având în vedere datele de bază ale ecuației securității mondiale (multiplicitate de actori, fiecare dispunând de resurse și de capacități specifice, unicitate a situațiilor de conflict), au fost avansate o serie de propuneri concrete, apte de a constitui un fundament valabil pentru interacțiunea dintre planurile global și regional. Printre acestea s-au numărat fundamentarea cooperării pe avantajele comparative ale diferitelor organizații, consolidarea canalelor de comunicare, la toate nivelele (conducere, operațional, pe teren), numirea în comun de către reprezentanții speciali pentru zonele în procese de stabilizare, structurarea cooperării în toate etapele implicării în procesele de stabilizare (faza de avertizare, întărirea capacităților de reacție, implicarea pe teren, monitorizarea în comun a operațiunilor și adaptarea cooperării în funcție de experiența acumulată în cadrul acțiunilor comune).

A fost subliniată importanța privilegierii unei angajări de durată a comunității internaționale în procesele de stabilizare, precum și a unei strategii multidimensionale de abordare a acestora, prin acordarea unei atenții speciale, prevenirii re izbucnirii conflictelor și asigurării premiselor pentru o securitate durabilă, inclusiv prin sprijin pentru dezvoltare.

Printre aspectele evidențiate în intervenție au figurat și preocupările României privind dimensiunea regională a securității, în condițiile în care asistăm la o tendință de localizare a conflictelor și a eforturilor de gestionare a acestora.

Reuniunea s-a finalizat prin adoptarea unei declarații a Consiliului de Securitate, în care este reflectat interesul unanim al membrilor acestuia pentru consolidarea cooperării dintre ONU și organizațiile regionale, în contextul menținerii păcii și securității internaționale. Prin acest document, Consiliul invită statele membre ONU, precum și structurile din cadrul sistemului ONU, să contribuie la aprofundarea relației respective, în vederea maximizării eficienței proceselor de stabilizare.

Președinția unor structuri subsidiare ale Consiliului de Securitate

Cazul Comitetului 1540 privind neproliferarea⁷

Obiectivul rezoluției 1540 este, pe de-o parte, acoperirea lacunelor existente în acordurile internaționale din domeniul neproliferării armelor nucleare, chimice și biologice și, pe de alta, de a răspunde astfel, prin eforturi comune, la prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă (ADM) de către actorii nonstatali. Rezoluția obligă toate statele membre să adopte și să

---

⁷ <http://www.mae.ro/index.php>

aplice la nivel național legi corespunzătoare și măsuri adecvate de control al materialelor și tehnologiilor sensibile, pentru a preîntâmpina accesul sau posibila utilizare, în scopuri teroriste, a ADM de către actorii nonstatali. Statele membre trebuie să raporteze Consiliului, în termen de șase luni de la adoptare, măsurile luate pentru aplicarea rezoluției.

SUA au prezentat, în decembrie 2003, un proiect de rezoluție pe tema neproliferării. Inițiativa avea la bază declarația președintelui american George W. Bush din deschiderea celei de-a 58-a sesiuni a Adunării generale a ONU cu privire la necesitatea întăririi regimurilor internaționale de neproliferare și a legislațiilor naționale în domeniul controlului exporturilor de produse strategice.

La 28 aprilie 2004, pe baza proiectului introdus de SUA, Consiliul de Securitate a adoptat rezoluția 1540 referitoare la neproliferarea armelor de distrugere în masă. Coautorii rezoluției sunt: România, Marea Britanie, Franța, Federația Rusă, Spania și Filipine.

Rezoluția are o valoare istorică, fiind prima decizie a Consiliului prin care proliferarea ADM este calificată – în temeiul aceluiași Capitol VII al Cartei ONU – drept amenințare la adresa păcii și securității internaționale.

România a avut o contribuție activă la dezbaterile intense care au avut loc, în cadrul CS, pe parcursul negocierilor, dar și în dialogul extins cu statele membre ONU, pentru facilitarea obținerii consensului pe marginea proiectului de rezoluție.

România a fost desemnată președinte al Comitetului 1540, constituit în scopul monitorizării aplicării de către toate statele membre ONU a obligațiilor prevăzute de rezoluția 1540: adoptarea de legislație corespunzătoare și de măsuri eficiente de control la nivel național pentru preîntâmpinarea accesului, producerii, transferului și utilizării armelor de distrugere în masă și a mijloacelor de transport la țintă de către actorii nestatali.

Eforturile președinției române a Comitetului s-au concentrat asupra funcționării și operaționalizării optime a acestui organ, înainte de data de 28 octombrie 2004, data limită de trimitere a rapoartelor naționale către Comitet.

Până la 5 decembrie 2004, 86 de state au trimis astfel de rapoarte. Comitetul are o colaborare foarte bună cu alte organisme internaționale (AIEA și OIAC), în scopul aplicării rezoluției 1540.

Dosarul Balcanii de Vest la Consiliul de Securitate al ONU

*Conflictul din Kosovo*⁸

Violențele au erupt în Kosovo spre sfârșitul anului 1998, în urma unei campanii militare și de politie, inițiată de către autoritățile centrale iugoslave împotriva insurgenților separatiști albanezi din sudul provinciei Kosovo.

În urma acestei campanii și a refuzului autorităților iugoslave de a respecta rezoluțiile CS și propunerile comunității internaționale pentru

---

⁸ <http://www.mae.ro/index.php>

soluționarea politică a conflictului (inclusiv Acordurile de la Rambouillet), NATO a reacționat prin lovituri militare aeriene asupra Iugoslaviei, din martie și până la sfârșitul lunii iunie 1999.

Ca urmare a loviturilor aeriene efectuate de NATO și a evoluțiilor politice ulterioare, Kosovo a fost scos de sub controlul Belgradului. În urma rezoluției CS 1244, din 10 iunie 1999, s-a instituit în Kosovo o administrație interimară ONU (UNMIK), aflata sub protecția forțelor multinaționale conduse de NATO (KFOR), cu obiectivul generic de a asigura, progresiv, o autonomie substanțială și autogovernarea populației din provincie.

Zona Balcanilor de Vest este marcată, în special, de situația dificilă din provincia Kosovo, o problemă de securitate majoră și un element-cheie pentru stabilizarea regiunii.

Implicarea României în dezbaterea dosarului Kosovo la CS a avut întotdeauna în vedere realizarea unei stabilități durabile, precum și a unei societăți tolerante, bazată pe principii democratice.

Primul eveniment major legat de dosarul Kosovo, în timpul mandatului României la CS, l-au constituit violențele interetnice din martie 2004, care s-au soldat cu moartea unor civili sârbi și albanezi, precum și a unor membri ai forțelor de menținere a păcii.

România a susținut atât în calitate de membru al CS din regiune, cât și de președinte în exercițiu al Grupului de Coordonare și Redactare din cadrul Grupului de Contact pentru fosta Iugoslavie, convocarea unei reuniuni de urgență a CS. În cadrul reuniunii s-a adoptat o declarație a Consiliului, prin care s-au condamnat violențele pe scară largă din provincie, făcându-se și un apel către încetarea imediată a violenței și reluarea dialogului pașnic.

Dosarul Irak la Consiliul de Securitate al ONU

De la 1 ianuarie 2004, România a deținut președinția Comitetului pentru Irak al Consiliului de Securitate (C-1518). Mandatul Comitetului are o relevanță deosebită pentru procesul de normalizare și de reconstrucție a Irakului, cuprinzând gestionarea listelor cu persoanele și entitățile legate de fostul regim al lui Saddam Hussein, ale căror fonduri sunt înghețate și transferate în Fondul pentru Dezvoltarea Irakului. România a acționat în sensul completării listelor consolidate, insistând asupra respectării de către state a obligației de transfer a fondurilor.

Rezoluția 1546

În materie de securitate, textul rezoluției reflectă autoritatea suverană a guvernului irakian asupra forțelor de securitate, inclusiv a celor armate, și dreptul acestuia de a decide asupra prezenței Forței Multinaționale (MNF) pe teritoriul național. Mecanismele de coordonare și parteneriat consacrate prin această rezoluție asigură o comandă unificată a operațiunilor în cadrul cărora guvernul irakian va conveni să participe cu trupe.

Rezoluția 1546 stabilește un rol esențial pentru ONU în susținerea procesului politic și a reconstrucției acestei țări, urmând ca o contribuție

deosebit de importantă să fie reprezentată atât de asistența internațională, cât și de eforturile statelor vecine Irakului.

În 8 iunie 2004 a fost adoptată în unanimitate rezoluția 1546, care a consacrat transferul deplin al suveranității, la 30 iunie 2004, către guvernul irakian interimar. Rezoluția a fost inițiată de SUA și Marea Britanie, și a fost coautorată de România (principalele state din CS contribuitoare cu trupe în Irak). Rezoluția a marcat un progres notabil al refacerii consensului la nivelul Consiliului de Securitate în ceea ce privește Irakul.

În aceeași linie de acțiune s-a înscris și vizita de lucru efectuată la Bagdad de către ministrul român al afacerilor externe în timpul deținerii președinției Consiliului de Securitate de către România, în luna iulie 2004. Deplasarea a fost prima vizită în Irak a unui oficial străin după preluarea suveranității de către autoritățile irakiene.

România a răspuns pozitiv solicitării de a trimite propuneri de experți în cadrul Diviziei ONU pentru asistență electorală, în vederea susținerii procesului electoral din Irak. Secretariatul ONU a reținut o candidatură, expertul român aflându-se deja la Bagdad.

În intervalul 25 - 30 noiembrie 2004, în România s-a aflat un grup de experți electorali irakieni, pentru observarea alegerilor legislative și prezidențiale din 28 noiembrie 2004. Prezența lor la București a fost finanțată de către România, ca parte a asistenței oferite Irakului pentru pregătirea alegerilor din ianuarie 2005.

Dosarul Sudan la Consiliul de Securitate al ONU

Criza din Darfur, ale cărei proporții sunt dificil comensurabile în cifre seci (două milioane de persoane afectate, peste un milion de refugiați, zeci de mii de morți), a constituit cel mai important dosar aflat în atenția Consiliului de Securitate în anul 2004. Cea mai îngrijorătoare situație sub aspect umanitar a ultimilor 10 ani a generat o abordare progresivă din partea organismului ONU, fiind utilizate practic toate instrumentele aflate în panoplia acestuia (declarații prezidențiale, întâlniri cu oficialități din zonă, rezoluții) pentru determinarea unei îmbunătățiri a situației din Darfur.

În mai 2004, CS se implica pentru prima dată în reglementarea situației din Darfur, prin adoptarea unei declarații. Reiterarea îngrijorării față de situația din Darfur – catalogată drept „cea mai gravă criză umanitară din lume”, este făcută în cadrul audierii de către Consiliu a Secretarului general ONU, în luna iulie.

În luna iulie, în care România a deținut președinția Consiliului de Securitate, a fost adoptată rezoluția 1556 privind Sudanul, prin care s-au stabilit obiective clare pe care guvernul sudanez și celelalte părți implicate în Darfur trebuie să le urmărească pentru ameliorarea semnificativă a situației umanitare și de securitate în zonă.

Având în vedere caracterul sensibil al abordării acestei problematice la nivelul Consiliului de Securitate, în contextul deținerii de către România a președinției acestui organ și al coautorării rezoluției 1556 de către țara noastră, ministrul afacerilor externe român a efectuat o vizită în Republica Sudan, la data de 31 iulie 2004.

Partea română a prezentat interlocutorilor sudanezi liniile generale ale rezoluției și a explicat așteptările comunității internaționale, fiind punctate ca repere esențiale ale demersului Consiliului de Securitate, căutarea echilibrului, interesul Consiliului pentru ameliorarea situației umanitare și nu pentru impunerea de sancțiuni cu orice preț, necesitatea unor acțiuni consistente ale guvernului de la Khartoum în perioada imediat următoare, în plan umanitar, al securității și justiției.

Cercul vicios al insecurității și problemelor umanitare, generat în mare măsură de lipsa de încredere între părți, problemele structurale și de mentalitate din zonă, competiția pentru resursele de subzistență din Darfur, nu poate fi înlăturat decât prin implicarea consistentă și creativă a comunității internaționale.

La 31 martie 2005, Consiliul de Securitate a adoptat, cu 11 voturi pentru și 4 abțineri (SUA, China, Algeria și Brazilia), rezoluția 1593 (2005), prin care Curtea Penală Internațională (CPI) este abilitată să judece actele de violență comise în provincia sudaneză Darfur, începând cu data de 1 iulie 2002.

Rezoluția prezintă un interes cu totul deosebit, întrucât a pus capăt regimului de impunitate pentru persoanele vinovate de actele de violență din Darfur.

România, membru CS, a salutat decizia Consiliului, care încununează un efort laborios și îndelungat. Adoptarea rezoluției, ultima, până în acest moment, din "pachetul sudanez" promovat în anul 2005 (alături de cele privind crearea Misiunii ONU în Sudan, UNMIS, respectiv întărirea regimului de sancțiuni), reprezintă un element crucial pentru normalizarea situației în provincia sudaneză, afectată de un dezastru umanitar de proporții dramatice⁹.

Parte a Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale, România și-a exprimat satisfacția pentru decizia de înaintare către CPI a dosarelor vinovaților pentru atrocitățile comise în Darfur. Hotărârea, prima de acest fel în istoria Consiliului de Securitate, reprezintă o evoluție semnificativă în promovarea principiilor dreptului internațional și în lupta împotriva impunității celor vinovați de crime împotriva umanității, crime de război și genocid.

Totodată, România a salutat atitudinea constructivă a statelor reprezentate în CS și care nu sunt membre ale Statutului de la Roma, în special a SUA, atitudine manifestată atât pe durata procesului de negociere a textului, cât și la votul din 31 martie.

---

⁹ <http://www.mae.ro/index.php>

EVOLUȚIA REGLEMENTĂRILOR INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI

Leonida MOISE

Human rights are a central part of agendas of political parties, states and international organizations in the modern world. As cooperation among countries and labor migration have intensified, a new kind of issues concerning the care for the human being came about.

Human rights are not just a common concern on a national level, but also on an international scale, due to the political, economic and social interactions amongst the core parties that make up the international system. As such, analyzing the concepts and the international norms is both welcome and beneficial to having a better grasp of the real dimensions behind the actual dimensions of this topic.

Problematika drepturilor omului reprezintă o temă centrală a activității politice și dezbaterii publice, atât pe plan intern cât și internațional. Practic, partidele politice, instituțiile statelor, precum și organizațiile internaționale sunt angajate în găsirea unor răspunsuri adecvate multiplelor și complexelor aspecte legate de existența umană, de drepturile omului.

Grație unei puternice presiuni mediatice, aproape că nu există țară de pe glob care să nu ia cunoștință de felul în care drepturile fundamentale ale omului sunt respectate în lume, situație ce creează o puternică motivație pe plan intern, pentru ca statele să găsească soluții realiste la problemele referitoare la acest segment al activității sociale.

De asemenea, importanța drepturilor omului rezultă și din faptul că unele dintre cele mai importante probleme globale ale omenirii, cum ar fi pacea și securitatea, cooperarea și dezvoltarea, implică în mod imperios ființa umană. În acest context, este necesar să se elaboreze cadrul juridic în care se plasează domeniul drepturilor omului, atât în ceea ce privește angajamentele asumate de state, cât și practica internațională.

Deși ideea drepturilor omului a preocupat într-o formă sau alta omenirea încă de la începuturile sale, impunerea în gândirea europeană a avut loc în spațiul politic, unde s-au cristalizat primele încercări odată cu apariția relațiilor de producție capitaliste. Ascensiunea, începând cu secolul al XVIII – lea,

a burgheziei, care promova dezvoltarea economică prin susținerea liberei inițiative și a dreptului la proprietate, a însemnat și afirmarea unor noi raporturi sociale, în care oamenii se bucurau de libertate și egalitate în fața legii. În felul acesta, s-a ajuns la necesitatea de a se reglementa prin lege drepturile și libertățile cetățenești și la stabilirea statutului politico-juridic al persoanei.

Mai trebuie subliniat și faptul că reglementarea juridică a drepturilor omului a fost precedată de interesante și substanțiale abordări în cadrul filosofiei politice, unde filosofi și juriști, precum: John Locke, Hugo Grotius, Samuel Puffendorf, Montesquieu, Jean Jacques Rousseau, Immanuel Kant, Jeremy Bentham, John Stuart Mill ș.a., au tratat în lucrările lor teme importante privind perfecționarea activității instituțiilor politice care trebuiau să asigure afirmarea neîngrădită a personalității umane.

Jeremy Bentham și John Stuart Mill, de pildă, au pus bazele teoriei utilitariste, al cărei principiu fundamental consta în proclamarea fericirii omului drept scopul suprem al vieții, toate acțiunile fiind considerate bune în măsura în care conduc la o mai mare fericire, înțelegând prin fericire prezența plăcerii și absența durerii.¹

Primele drepturi și libertăți ale omului sunt consemnate și garantate în Anglia prin *Magna Carta* din anul 1215 și dezvoltate în actele *Habeas Corpus* și *Bill of Rights* din 1689. Prin aceste documente se prevedea libertatea cuvântului, dreptul la alegeri libere, dreptul la eliberare sub cauțiune, dreptul de a fi judecat de un tribunal cu juriu etc.

Un moment important în afirmarea drepturilor omului l-a constituit *Declarația de independență* a coloniilor engleze din America, adoptată la 4 iulie 1776, în Philadelphia, care proclama egalitatea oamenilor și dreptul acestora la viață, libertate și fericire. Pentru susținerea acestor drepturi se prevedea instituirea de guverne în acord cu cei guvernați, independența judecătorească, libertatea comerțului, subordonarea militarilor puterii civile etc.

Documentul cel mai revoluționar în privința drepturilor omului este considerat a fi *Declarația drepturilor omului și cetățeanului* din 26 august 1789, a revoluției franceze.² Elaborată de o comisie specială, desemnată de Adunarea Constituantă a Revoluției franceze, această declarație reprezintă aplicarea într-un text legislativ a libertăților și drepturilor cetățeanului dintr-o perspectivă individualistă și liberalistă, fiind pentru acea perioadă o materializare a curentelor progresiste din cadrul societății franceze împotriva absolutismului feudal.

Egalitatea tuturor persoanelor în fața legii reprezintă principiul fundamental pe care se bazează toate celelalte drepturi și libertăți, și exprima esența transformărilor în privința statutului juridic al persoanei. În lumina

---

¹ Leonida Moise, *etică politică*, Editura Paideia, București, 2006, p.23.

² Dr. Ion Diaconu, *Drepturile omului*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 1993, p.8.

acestor prevederi, statul trebuia să se abțină de la orice acțiuni care puteau să afecteze drepturile persoanei și să nu intervină decât atunci când erau amenințate interesele altor persoane. Drepturile omului erau percepute ca drepturi subiective și se refereau la dreptul la proprietate, la securitate, la rezistență față de opresiune, iar libertățile proclamate constau în libertatea de gândire, libertatea de expresie, de exprimare, prezumția de nevinovăție și protecția contra retroactivității legii. Cu tot caracterul său progresist Declarația avea și limite, rezultate atât din conținutul ei, cât și din concepția individualistă pe care o promova.

Distincția dintre drepturile omului și cele ale cetățeanului este un argument în acest sens, deoarece numai cetățeanului ca membru al societății politice respective îi reveneau anumite drepturi, cum ar fi dreptul de a-și aduce contribuția la elaborarea legilor, accesul egal la demnități și funcții publice, dreptul de a participa la stabilirea impozitului și altele. Dimpotrivă, persoanei care nu era cetățean nu i se recunoștea nici măcar exercitarea deplină a dreptului la comunicare. Interesant este că Declarația nu a reținut un proiect de rezoluție al abatelui Sieyes, care stipula că „orice cetățean care este în imposibilitate de a-și acoperi nevoile sau care nu găsește de lucru are dreptul la ajutorul societății, supunându-se ordinelor acesteia.”³ De asemenea, aceste drepturi vizau doar populația Franței, mai puțin locuitorii din colonii, fiind necesar, o bună perioadă de timp, ca efectele Declarației să se extindă și asupra acestora.

Dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste a determinat apariția în dreptul internațional a unor reglementări care să rezolve unele aspecte necorespunzătoare din dinamica socială. Astfel, o serie de convenții internaționale, bilaterale și multilaterale din secolul al XIX-lea au avut drept principal scop limitarea și interzicerea sclavajului. Pot fi amintite, în acest sens, *Actul general al Conferinței de la Berlin din 1885*, care interzicea comerțul cu negri în teritoriile din bazinele fluviilor Congo și Niger și *Actul general al Conferinței antisclavagiste de la Bruxelles din 1889-1890*, care prevedea suprimarea comerțului cu sclavi în toată Africa și în zona maritimă a Oceanului Indian.

Măsuri suplimentare pe linia înlăturării sclavajului și a traficului de sclavi au fost adoptate prin *Convenția semnată la Saint-Germain în 10 septembrie 1919* și prin *Convenția referitoare la sclavaj din 25 septembrie 1925* de la Geneva, încheiată în cadrul Ligii Națiunilor.

Practic, abolirea definitivă a sclavajului la nivel mondial a avut loc în urma încheierii unor convenții la nivelul Organizației Națiunilor Unite, respectiv a *Convenției Suplimentare referitoare la abolirea sclavajului*, din 1956 și a *Pactului internațional asupra drepturilor civile și politice*, din anul 1966.

---

³ Cristian Babouin-Janbert, *Le projet de declaration des droits de l'homme en societe en 42 articles per M. L'abbe Sieyes*, Universite Catholique de Lyon, p. 90.

Interesantă este și evoluția reglementărilor internaționale în domeniul protejării militarilor, prizonierilor și a populației civile, în cazul unor conflicte majore și în situații de război. Încă din secolul al XIX-lea au existat preocupări în această direcție, care au fost concretizate în *Convenția de la Geneva din 1864* privind respectarea imunității spitalelor militare și a personalului și îngrijirea soldaților răniți și bolnavi, și în *Convenția de la Haga din 1864*, referitoare la legile și obiceiurile războiului pe uscat.

Secolul al XX-lea a debutat cu un important act normativ, *Convenția de la Geneva din 1906* privitoare la îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor în armatele aflate în campanie, urmată de *Convenția de la Haga din 1907* privind adaptarea la războiul maritim a *Convenției de la Geneva din 1906*.

După prima mare conflagrație mondială, în anul 1929, se vor încheia două convenții importante, respectiv *Convenția privind ameliorarea soartei răniților și bolnavilor din armatele în campanie* și *Convenția referitoare la tratamentul prizonierilor de război*, iar după cel de-al Doilea Război Mondial vor fi adoptate patru convenții la Geneva, în 1949, privind: protecția prizonierilor de război, a răniților și bolnavilor în războiul de uscat, a răniților și bolnavilor în războiul maritim, ca și protecția populației civile.⁴

Relevante pentru tematica analizată sunt și cele două protocoale adiționale la Convenția de la Geneva, *Protocolul adițional din 12 august 1949* privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale și *Protocolul adițional referitor la protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional, adoptat la 8 iunie 1977*. Având în vedere că aceste reglementări se referă la perioade de conflicte și războaie, ele se încadrează în dreptul umanitar și mai puțin în contextul general al drepturilor omului.⁵

O situație confuză și contradictorie s-a creat după Primul Război Mondial, deoarece în tratatele de pace încheiate cu unele țări aliate din Europa, printre care și România, s-au prevăzut anumite drepturi și libertăți în favoarea minorităților din aceste țări, a căror îndeplinire a fost pusă sub garanția Ligii Națiunilor. Țările aflate în această situație au semnalat caracterul discriminatoriu și inegal al acestor acorduri, întrucât erau valabile doar pentru țările în cauză, nu și pentru marile puteri aliate, iar prin garanția Ligii exista, potențial, riscul ca deciziile luate de Consiliul Ligii să atingă interesele fundamentale ale statelor respective.⁶ Mai mult, s-a mers până acolo încât s-a acordat străinilor o serie de privilegii, printre care și acela de extraterritorialitate.⁷

După cel de-al Doilea Război Mondial, încălcarea flagrantă a celor mai elementare drepturi în timpul regimurilor fasciste și naziste a determinat apariția unei puternice opinii internaționale pentru realizarea unor

⁴ Ionel Cloșcă, *Dreptul umanitar și noua ordine internațională*, Editura Militară, București, 1978.

⁵ Dr. Ion Diaconu, *op.cit.*, p.14.

⁶ Grigore Geamănu, *Drept internațional public*, vol.I, București, 1981, p.375.

⁷ *Ibidem*, pp. 384-385.

reglementări cât mai cuprinzătoare și pentru a se asigura un cadru adecvat colaborării internaționale în domeniul drepturilor omului.

Carta Organizației Națiunilor Unite, adoptată, la 26 iunie 1945, proclamă hotărârea popoarelor de a proteja generațiile viitoare de pericolul războiului și reafirmă credința lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea ființei umane, în egalitatea în drepturi între bărbați și femei, și între națiuni.

Carta stipulează faptul că în atribuțiile Adunării Generale și ale Consiliului Economic și Social intră și promovarea cooperării internaționale în toate domeniile de activitate, soluționarea tuturor problemelor care apar, precum și sprijinirea îndeplinirii drepturilor omului și libertăților pentru toți locuitorii planetei, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.

Documentul care aduce cele mai importante contribuții în domeniul drepturilor omului este, indiscutabil, *Declarația universală a drepturilor omului*, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948. Declarația constituie primul document internațional care abordează problematica drepturilor omului în ansamblu, pornind de la o concepție comună despre drepturile și libertățile omului.⁸ Încă de la început se precizează că recunoașterea demnității umane și a drepturilor egale reprezintă fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume. Declarația menționează că afirmarea omului trebuie realizată în condițiile de libertate a cuvântului și convingerilor, deoarece numai așa se poate exprima voința popoarelor de a realiza progresul social și îmbunătățirea condițiilor de viață ale oamenilor.

Declarația prevede la art.1 că toate ființele umane se nasc libere și egale în drepturi și acest fapt constituie baza drepturilor și libertăților omului. În acest context, orice om se poate prevala de toate drepturile și obligațiile proclamate, fără nici o deosebire de rasă, culoare, sex, opinie politică sau religie și beneficiază, fără nici o deosebire, de dreptul egal la protecția legii și la protecție împotriva oricărei discriminări. Ca drepturi specifice sunt prevăzute dreptul la viață, libertate și securitatea persoanei, iar pentru garantarea acestora se interzice tortura, pedepsele degradante, arestarea sau deținerea arbitrară, condamnarea pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituie acte penale în momentul comiterii. Se prevede, de asemenea, dreptul oricărei persoane de a se adresa unei instanțe judecătorești pentru a beneficia de o judecată nepărtinitoare, în concordanță cu legile în vigoare.

În conformitate cu prevederile, Declarației, orice persoană are dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv pe a sa, și de a reveni în țara de origine, precum și dreptul de a circula liber și de a-și stabili reședința în interiorul granițelor unui stat.

---

⁸ Dr. Ion Diaconu, *op.cit.*, pp.16-17.

Un loc important în cadrul Declarației îl ocupă prezentarea categoriilor de drepturi. În acest sens, se menționează ca drepturi politice: libertatea de gândire, conștiință sau religie, libertatea de opinie și exprimare, dreptul la întrunire și asociere pașnică, dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice ale țării sale. Ca drepturi economice: dreptul la proprietate, la securitate socială, la muncă, la odihnă, la un nivel de trai decent, dreptul la învățătură și educație. Ca drepturi civile: dreptul la cetățenie, dreptul de a se căsători și a-și întemeia o familie, drepturile egale ale soțului și ale soției.

După adoptarea Declarației universale a drepturilor omului au fost adoptate o serie de acorduri și convenții privind aspecte diverse ale drepturilor omului. Spre exemplu, *Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid*, adoptată tot în decembrie 1948, după ce definește genocidul ca fiind o crimă de drept internațional, enumeră actele ce se încadrează în această categorie: uciderea membrilor unui grup, atingerea gravă adusă integrității lor fizice sau mintale, supunerea la condiții de existență care duc la distrugerea lor și transferul forțat de copii de la un grup la altul. Sunt menționate, în continuare, sancțiunile împotriva celor care comit acte de genocid, a celor care incită direct sau indirect la acesta, sau care se fac vinovați de tentativă sau complicitate la genocid.

O altă convenție importantă este *Convenția internațională asupra eliminării și reprimării crimei de apartheid*, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 30 noiembrie 1973. În acest document se condamnă politica de apartheid ca fiind crimă contra umanității, iar persoanele, instituțiile și organizațiile care le susțin sunt apreciate drept criminale.⁹ Statele semnatare ale acestei convenții se obligă să ia toate măsurile necesare pentru a împiedica producerea unor asemenea fapte, iar în situația producerii lor să acționeze concertat pentru a urmări, a judeca și a pedepsi persoanele acuzate de producerea lor.

Convenția internațională pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, adoptată de Adunarea Generală la 7 martie 1965, condamnă discriminarea rasială și angajează statele părți să promoveze o politică de combatere și eliminare a oricăror manifestări de rasism și să asigure fiecărei persoane egalitatea în fața legii.

Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 26 noiembrie 1968, proclamă drept imprescriptibile crimele de război, crimele contra umanității, expulzarea populației prin atac armat sau ocupare, actele inumane decurgând din politica de apartheid, și cere statelor semnatare să întreprindă toate măsurile legislative necesare pentru a asigura imprescriptibilitatea crimelor respective.

Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată de Adunarea Generală la 18 decembrie 1979, condamnă discriminările la care sunt supuse femeile, indiferent de forma utilizată.¹⁰

---

⁹ Rezoluția 3068 din 30 noiembrie 1973.

¹⁰ Rezoluția 34/180 din 18 noiembrie 1979.

Importante pentru securitatea persoanelor au fost și *Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante*, adoptată de Adunarea Generală la 10 decembrie 1984, și *Convenția privind drepturile copilului*, adoptată în decembrie 1990.

O direcție principală de acțiune a fost identificarea unor instrumente juridice care să vizeze ansamblul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. După studii aprofundate pentru definirea conținutului drepturilor omului, au fost elaborate două pacte internaționale privind drepturile economice, sociale și culturale, respectiv drepturile civile și politice adoptate de Adunarea Generală prin Rezoluția nr.2200 din 16 decembrie 1966.¹¹

Pactul cu privire la drepturile economice, sociale și culturale cuprinde referiri la dreptul la muncă, la organizarea sindicală, la securitatea socială, protecția familiei, dreptul la o viață decentă, la sănătate, dreptul de a participa la viața culturală și de a beneficia de progresul științific. Tot prin acest pact se creează un organism în care să fie analizate sesizările și rapoartele statelor părți referitoare la progresele realizate în respectarea drepturilor respective.

Pactul cu privire la drepturile civile și politice se referă la dreptul la viață, interzicerea sclavajului, dreptul la libertate și securitate personală, libertatea de conștiință, gândire și religie, dreptul la întruniri și asociere, dreptul de a-și părăsi țara, dreptul de a se căsători, libertatea de expresie, dreptul de a participa la conducerea treburilor publice, precum și alte drepturi și libertăți. În pact este prevăzută instituirea unui Comitet al drepturilor omului care are ca atribut examinarea rapoartelor periodice ale statelor părți privind măsurile întreprinse de acestea pentru aplicarea drepturilor civile și politice. De asemenea, Comitetul trimite statelor părți propriile rapoarte referitoare la măsurile și activitatea sa, precum și observații de ordin general. Pactul privind drepturile civile și politice este însoțit de un Protocol facultativ, prin care Comitetul este abilitat să primească și să examineze comunicările care provin de la persoane aflate sub jurisdicția statelor părți la Pact sau la Protocolul facultativ, referitoare la încălcări ale drepturilor lor.

La cea de-a 44-a Sesiune a Adunării Generale din 1989 a fost adoptat un nou Protocol facultativ la Pactul amintit, prin care a fost abolită pedeapsa cu moartea. Este admisă o singură excepție, și anume aplicarea pedepsei cu moartea în timp de război, în urma unei condamnări pentru o crimă cu caracter militar, de o gravitate extremă, dacă statul care ratifică acest Protocol formulează o rezervă în acest sens, cu ocazia ratificării sau aderării.

---

¹¹ La 31 decembrie 1990 au aderat la *Pactul internațional referitor la drepturile economice, sociale și culturale* 97 de state, iar la aceeași dată, 92 de state au aderat la *Pactul referitor la drepturile civile și politice*.

CARACTERIZAREA NOILOR RISCURI, AMENINȚĂRI ȘI ACȚIUNI POSIBILE ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

Lt.col.drd. Mileva-Elena STANCU

In present, security situation of the Black Sea and Caucasus area is very complex, been focused, on one hand, on the process of the regional security architecture, part of Euro-Atlantic side, on the other hand the existence of the important conflict potential, caused by the lingering, inter or intrastate conflicts of the Independent State Community, in the context of asymmetric threats amplification, illegal traffic of drugs and human beings, migration phenomena and the terrorism.

Democratizarea și deschiderea piețelor nu pot evolua într-un mod corespunzător fără o abordare care să dea un răspuns politic acestor tensiuni. Este foarte clar că importanța puterii militare primare în zona Mării Negre este în declin, iar dacă cineva dorește să găsească căi de soluționare a conflictelor interne și să contracareze noile amenințări, trebuie să găsească alte instrumente de creare a păcii, pentru asigurarea stabilității regionale.

Nici NATO și nici UE nu și-au elaborat, deocamdată, strategii unitare și coerente față de regiunea Mării Negre. De altfel, nici SUA și nici principalele state europene nu au acordat o atenție sporită zonei, considerând că aceasta nu reprezintă o prioritate printre proiectele imediate și, drept consecință, nu au fost identificate obiective strategice majore în acest spațiu

Condițiile care au determinat schimbarea de atitudine a Occidentului față de zona Mării Negre, de la dezinteresul aproape total și lipsa de implicare manifestate până în preajma anilor 2000 la interesul major actual și dorința de prezență activă în întreaga zonă, evidențiază o serie întreagă de aspecte, pe cât de complexe și dificile, pe atât de cronicizate și controversate.

Propulsarea bazinului Mării Negre și zonei adiacente acestuia în planul preocupărilor strategice reprezintă nu numai o cerință a interesului global actual, dar și o condiție pentru evoluția pozitivă a situației politice, garanție a stabilității și securității regionale și mondiale.

Un tablou al amenințărilor, vulnerabilităților și provocărilor la adresa securității în zona Mării Negre și adiacentă acesteia se prezintă astfel:

- instabilitatea internă în numeroase state constituite după destrămarea URSS și accentuarea/menținerea conflictelor etnic-separatiste;

- cucerirea puterii politice pentru separarea unui teritoriu și constituirea unui stat independent (Transnistria, Abhazia, Adjaria);

- competiția economică declanșată de exploatarea și de transportul petrolului din Marea Caspică, ce poate contribui fie la aplanarea unor dispute, fie la acutizarea și diversificarea stărilor tensionale;

- interesele și acțiunile rețelelor de crimă organizată, în ceea ce privește comerțul cu arme, materiale nucleare și narcotice, folosirea spațiului ca zonă de tranzit a drogurilor de la furnizorii din Asia Centrală la consumatorii din Europa, precum și furnizarea de armament și facilitarea tranzitului/comerțului ilegal cu acesta;

- poluarea tot mai accentuată a bazinului Mării Negre;

- creșterea numărului de prozești islamiști fundamentaliști, îndeosebi wahhabiți, în rândul intelectualilor și al tinerilor din regiunile Orientului Mijlociu, nordul Africii și nu numai, ceea ce duce la exportul de instabilitate, prin promovarea fundamentalismului islamic de tip *wahhabit* și a intereselor statelor islamice către sud-estul Europei;

- asigurarea surselor de finanțare pentru grupurile teroriste;

- menținerea unui climat de instabilitate, prin existența unor conflicte înghețate și a facțiunilor paramilitare în regiune.

Cauzele care conduc la menținerea și la proliferarea acestor amenințări pot fi analizate în funcție de natura lor:

- *problemele de natură economică și socială:*

- decalajele între state, ca urmare a crizelor economice repetate, a reformelor, liberalizării prețurilor și privatizării cu implicații politice;

- scăderea standardului de viață al populației;

- nivelul ridicat de emigrare, ca rezultat al situației conflictuale interne și externe.

- *problemele de natură politică:*

- existența unui mediu politic sensibil și instabil, care determină diminuarea autorității statale și proliferarea unor fenomene specifice crimei organizate;

- implicarea unor personalități militare și politice în activități ilegale.

- *problemele de securitate:*

- persistența unor stări tensionale latente, determinate de mișcări separatiste sau dispute teritoriale (Transnistria, Georgia, Armenia) cu efecte în stabilitatea regională;

- incapacitatea de supraveghere eficientă a granițelor, care permite proliferarea rețelelor de trafic ilegal;

- existența unei mari cantități de armament „rămasă” de la fosta armată sovietică.

Consecințele pentru UE, NATO și statele riverane sunt:

- menținerea insecurității în zone de interes strategic pentru statele implicate;
- proliferarea activităților specifice crimei organizate (trafic de droguri, armament și persoane);
- alimentarea unor focare de instabilitate;
- afectarea accesului la rezervele de hidrocarburi din bazinul Mării Caspice și Mării Negre;
- afectarea punerii în valoare a magistralei de comunicație fluvial-maritimă (Rin, Dunăre, Marea Neagră).

Imposibilitatea de a controla rețelele de crimă organizată, traficul cu armament din această zonă, coroborat cu creșterea cererii de droguri, în estul Europei și Balcani, va determina o dezvoltare a rutelor ce trec prin sudul Rusiei și va favoriza extinderea acestui fenomen asupra întregii zone a Mării Negre, cu consecințe și pentru statele de pe țărmul vestic al Mării Negre, dacă fenomenul nu va fi stăpânit.

Extinderea cu succes a NATO și UE, prin încorporarea unui grup important de state din Centrul și Sud-Estul Europei, majoritatea foste socialiste, dar și rezultatele obținute de către acestea în tranziția către democrație și economia de piață au contribuit, în mod definitiv, la trezirea aspirațiilor din regiune. Multe dintre obstacolele și constrângerile manifestate și cronicizate de-a lungul timpului au început să se diminueze sau să dispară.

În aceeași notă, a transformărilor și a schimbărilor de percepții și opțiuni referitoare la Marea Neagră și în zona adiacentă acesteia, se înscriu și eforturile, de data aceasta concertate, ale grupului statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice, Bulgaria, România și Turcia, de a sensibiliza Occidentul și de a include pe lista de priorități strategice această regiune.

Se poate aprecia că, după ce o lungă perioadă de timp au ignorat zona Mării Negre, instituțiile euro-atlantice încep să vizualizeze sub un alt unghi importanța strategică a regiunii. În consecință, se conturează proiectarea unei noi abordări, care probabil va fi concretizată de această dată în strategii care să vizeze elaborarea unor proiecte și programe cu impact major asupra întregului spațiu cuprins între Balcani, Marea Neagră, Caucaz și, mai departe, către Asia Centrală și Orientul Mijlociu.

Valoarea strategică a Mării Negre va continua să crească, pe măsura conștientizării reale a importanței sale de către toți actorii politici cu interese în zonă, globali și regionali, a definirii și aplicării unor politici specifice acestui spațiu. Unul dintre principalele mecanisme de garantare a păcii în acest areal îl constituie internaționalizarea procesului de securizare a regiunii. Aceasta presupune prezența politică și militară a NATO și a statelor aliate, pentru un management eficient al amenințărilor asimetrice ce se manifestă în zona Mării Negre.

Procesul de destindere, inițiat la sfârșitul deceniului nouă al ultimului mileniu, a permis nu numai dezvoltarea pe multiple planuri a dialogului politic și cooperării dintre statele aflate în cele două tabere antagoniste ale Războiului Rece, dar și apariția de noi forme de sporire a încrederii și securității.

Parteneriatul pentru Pace, Cer Deschis, Inițiativele de Cooperare regionale și, nu în ultimul rând, parteneriatele strategice încheiate la nivel bilateral au contribuit, în mod benefic, la o apropiere între state, la o conlucrare eficientă și reală, bazată pe coordonate noi, inedite, pentru protejarea și promovarea intereselor naționale în context regional și global, în condițiile amplificării amenințărilor de tip neconvențional (terorism, crimă organizată, proliferarea armelor de distrugere în masă, imigrație ilegală, trafic de droguri și materiale periculoase etc.).

Securizarea zonei impune și o sporire a rolului organismelor de cooperare și securitate regionale (BSEC, BLACKSEAFOR, SEEBRIG, GUAM), care, în colaborare cu cele internaționale (UE, OSCE, NATO), să asigure realizarea unei arhitecturi regionale de securitate reale și eficiente, cu participarea activă a tuturor factorilor politici implicați, ca parte a arhitecturii de securitate europene și globale.

Zona va constitui platforma de supraveghere și avertizare timpurie pentru protejarea intereselor strategice de securitate atât ale Federației Ruse, cât și ale Occidentului. În acest context, controlul căilor de comunicație pentru asigurarea libertății de mișcare în teatrul de operații al bazinului Mării Negre, prin potențialul militar dislocat, va conferi în viitor o importanță deosebită acestui spațiu. Poziționat geostrategic la confluența civilizațiilor și a două sisteme macroeconomice, arealul Mării Negre se va confrunta în continuare cu riscuri și amenințări asimetrice. Probabil că acesta va fi unul dintre punctele comune, de apropiere, dintre Federația Rusă și NATO, în stabilirea și acționarea de comun acord pentru reducerea și stoparea acestora în spațiul comun de interes. Majoritatea țărilor din regiune va trebui să amplifice eforturile în direcția dezvoltării unor economii de piață și apropierii de UE și NATO.

Implicarea NATO în conducerea operațiilor militare din Afghanistan și probabil și a celor din Irak, coordonată cu planurile de dislocare a bazelor militare ale SUA din vestul Europei către centrul și sud-estul continentului, atestă deplasarea sferei de operații a Alianței către Est, concomitent cu lărgirea sferei de interes către Asia Centrală și Orientul Mijlociu.

Lărgirea UE introduce un nou factor de natură strategică în regiune, prin includerea, în perspectiva următorului deceniu, a trei state riverane Mării Negre (Bulgaria, România, Turcia) în zona de prosperitate a pieței unice și în viitoarele aranjamente privind politica externă de securitate și apărare comună.

Noul statut al relațiilor stabilite de Federația Rusă cu NATO și UE, precum și parteneriatul strategic cu SUA, la care se adaugă cele ale Ucrainei

cu cele două instituții integratoare și cu SUA, facilitează abordări noi, constructive, într-un cadru multilateral, ale problemelor ce vizează securitatea regională, îndeosebi combaterea amenințărilor neconvenționale, anumite aspecte ale reformei organismului militar sau siguranța energetică. În acest sens, se pot înscrie și eforturile de soluționare a „conflictelor înghețate” din zonă, precum cele din: Abhazia, Transnistria sau Nagorno-Karabah. Implicarea NATO în zona Mării Negre trebuie realizată pe mai multe paliere: *politic* – în relațiile cu statele din regiune, rezolvarea *conflictelor înghețate* și în asistența reformei sectorului de securitate – asistența militară și civilă oferită statelor din regiune; în *plan militar/operational* – dezvoltarea unor mecanisme de cooperare în combaterea riscurilor asimetrice din zonă.

Dezvoltarea unei relații de cooperare pragmatică cu Federația Rusă reprezintă un obiectiv important pentru România ca membru NATO. O cooperare eficientă a Rusiei cu Alianța trebuie să se axeze pe priorități concrete și interese comune, precum și pe contribuția efectivă a Rusiei la promovarea păcii și securității alături de NATO. Federația Rusă nu trebuie să dețină nici o formă de control sau un drept de decizie asupra politicilor NATO, în nici unul dintre domeniile comune de cooperare.

România sprijină eficientizarea cooperării NATO cu statele Dialogului Mediteranean și orientarea lor spre prioritățile de cooperare care să răspundă necesităților acestora, fie în plan comun, fie prin dialoguri individualizate. Pe același profil trebuie să se dezvolte și cooperarea cu statele din Orientul Mijlociu, în cadrul Inițiativei de Cooperare de la Istanbul. De asemenea, România este deschisă cooperării NATO cu statele „triple nons”, din perspectiva asumării de către Alianță a unui rol global de securitate și a contribuției unor asemenea state la operațiunile conduse de NATO.

Marea Neagră reprezintă o provocare strategică pentru comunitatea transatlantică, ce trebuie să proiecteze securitate și stabilitate mai departe de granițele sale. De aceea, România trebuie să își asume responsabilitățile ce îi revin, ca partener și aliat, și să contribuie, pe măsura potențialului ei, la rezolvarea problemelor de securitate ale comunității euroatlantice.

Efortul României de a promova regiunea Mării Negre, ca o arie geopolitică importantă, în care se încearcă să se dezvolte o politică regională integratoare, este în primul rând, în interesul statelor din proximitatea regiunii și al celor din Uniunea Europeană, pentru că alimentează și coagulează procesele de transformare democratică în arhitectura lărgită de securitate euroatlantică.

Suntem convinși că România poate juca un rol important în definirea politicii Uniunii Europene și a NATO, și poate contribui la găsirea unor soluții viabile pentru realizarea unei strategii de stabilizare a regiunii Mării Negre.

Creșterea importanței strategice a zonei Mării Negre s-a materializat și prin apariția, în anul 1998, a două inițiative regionale majore, fundamentate pe

câte o perspectivă asupra noii arhitecturi de securitate a Europei începutului de mileniu trei, așezând OSCE, respectiv NATO și UE/UEO, în centrul acestora:

- a. negocierea unui acord multilateral, cuprinzând măsuri de creștere a încrederii și securității regionale (CSBMs), în spiritul documentelor OSCE de la Viena, din anul 1994 (propunere ucraineană);
- b. crearea unei forțe navale multinaționale la Marea Neagră (BLACK SEA FORCE), capabilă să acționeze în situații de criză, inclusiv la cererea unor organisme de securitate internațională, ca NATO sau UEO (propunere turcă).

Spațiu intermediar între lumi diferite, Marea Neagră, cu spațiile sale limitrofe, se află la o distanță aproximativ egală de zonele strategice de interes ale celor două superputeri nucleare. Vidul de securitate apărut în zonă, după destrămarea fostei URSS, a condus, în mare măsură, la transformarea acesteia într-un spațiu de instabilitate, marcat de disputele de natură politico-militară și economică dintre riverani, dar și de preocuparea altor state de a-și revizui interesele în zonă.

În contextul evoluțiilor geostrategice și geopolitice de dată recentă, Marea Neagră și statele litoralului său constituie o placă turnantă între spațiul de securitate euroatlantic (al Uniunii Europene și al Alianței Nord-Atlantice extinse) și regiunile Orientului Apropiat, Caucazului și Asiei Centrale. Acest fapt nu face decât să reconfirme și să pună pe un plan superior vocația și caracteristicile recunoscute și analizate, de-a lungul timpului, mai întâi de către istorici și diplomați, iar, ulterior, de către specialiștii în probleme de securitate, ale arealului în cauză.

Percepțiile asupra evoluțiilor viitoare din regiune, dar și asupra priorităților în materia asigurării securității sale diferă însă, de foarte multe ori, după cum o confirmă articolele și studiile de specialitate sau dezbaterile organizate în cadrul grupurilor de experți. Potrivit unora dintre aceste considerații, regiunea Mării Negre ar trebui să reprezinte, îndeosebi, un pilon întărit al noii granițe estice a NATO și a Uniunii Europene, accentul punându-se, în acest sens, pe necesitatea securizării acestui limes euroatlantic, pe un model care ar putea fi numit, cu o formulă sui-generis, „pattern-ul intra muros”. Dimpotrivă, vocile care susțin și promovează conceptul regiunii extinse a Mării Negre se bazează pe viziuni care extind aria de interese de securitate a celor doi importanți actori internaționali menționați dincolo de actuala configurație, fixată de valurile succesive de extindere, pe baza unei analize ce implică luarea în calcul a contribuției esențiale a acțiunilor de parteneriat și cooperare cu vecinii din est, sud și nord ai NATO și ai Uniunii Europene, interesați și capabili să aducă un spor real de securitate și stabilitate, atât pe componenta „hard”, cât și „soft” a acesteia.

Atât pentru primul „pattern” mai sus amintit, cât și pentru cel de-al doilea, trebuie relevat un alt element care conferă un caracter aparte regiunii

Mării Negre, ca „inimă a Eurasiei” și coridor de legătură între toate punctele cardinale, dar și între multiplele geografii culturale. Marea Neagră a fost și este un spațiu de confluență între populații cu identități culturale și religioase diferite, a căror moștenire istorică a probat, de-a lungul vremii, pe lângă numeroase dovezi de bună conviețuire pașnică, și valențele benefice ale toleranței, dialogului și respectului reciproc, și perioade de neîncredere, tensiuni și confruntare.

Continuitatea maritimă spre Mediterana și Oceanul Atlantic, precum și către bazinul hidrografic al Dunării și altor fluvii include Marea Neagră pe unele dintre cele mai importante rute de comerț și turism. În actualul context al globalizării și amplificării nevoii de resurse de energie, bazinul Mării Negre este important nu doar ca traseu de transport energetic, ci și ca potențial furnizor de material energetic (petrol și gaze naturale). Acest spațiu, care concentrează, în prezent, atenția unor importanți actori globali, poate fi stabil și securizat numai prin voința și cu contribuția tuturor statelor și organizațiilor internaționale interesate, în cadre instituționale pragmatice și eficiente, menite să promoveze și să protejeze interesele comune ale țărilor decise să participe la acțiunile ce vizează asigurarea unui mediu stabil de securitate.

Importanța intensificării cooperării și colaborării între statele din zonă, precum și oportunitățile existente în această direcție sunt evidente, dacă se au în vedere:

- necesitatea securizării optime a infrastructurii importantelor trasee energetice, prin Marea Neagră, către spațiul Uniunii Europene, dinspre Asia Centrală, Caucaz și Orientul Apropiat;
- necesitatea securizării noii granițe estice a Uniunii Europene și a NATO;
- atașamentul față de valorile democratice, exprimat la nivelul factorilor de decizie și al elementelor societății civile din majoritatea țărilor riverane;
- influența benefică pe care o pot exercita, în direcția consolidării mediului de securitate regional, prezența în zonă a statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene, precum și participarea statelor riverane sau învecinate în organisme de cooperare internațională și regională (OSCE, BSEC etc.) ori prin intermediul noilor formate de intensificare a Parteneriatului pentru Pace (PfP) și activităților Consiliului de Parteneriat Euroatlantic.

Pentru România, una dintre cele șase țări ale litoralului pontic, care are calitatea de membru al NATO și care va deveni în curând și un stat din componența Uniunii Europene, alături de Bulgaria, securitatea și stabilitatea în regiunea Mării Negre și în arealul numit zona extinsă a Mării Negre prezintă o importanță deosebită, având în vedere poziția aparte pe care o

deține la gurile Dunării, terminal al unei esențiale căi de tranzit fluviale dinspre și către centrul, sud-estul și vestul Europei.

România are relații de bună vecinătate cu toate statele riverane. De aceea, de la bun început, a fost prezentă în toate acțiunile importante de parteneriat și colaborare regionale, fiind direct interesată în amplificarea și în consolidarea acestora, precum și în găsirea unor noi modalități de cooperare internațională, inclusiv pe planul întăririi securității și stabilității, prin extinderea acestora și spre state neriverane, îndeosebi state democratice din spațiul euroatlantic.

Riscuri de securitate și acțiuni posibile existente

În pofida evoluțiilor pozitive din ultima perioadă, regiunea Mării Negre nu este scutită de prezența unor factori de risc care pot induce stări de pericol și amenințări asimetrice la nivel regional și chiar cu impact internațional. Gradul lor de pericolozitate poate evolua în funcție de anumite conjuncturi, iar enumerarea într-o anumită ordine nu înseamnă, neapărat, și o prioritate în funcție de parametrul respectiv:

- *menținerea unor situații conflictuale de joasă intensitate, în faza de îngheț* (Nagorno-Karabah, Osetia de Sud, Transnistria), a căror activare poate contamina și spațiile învecinate și a căror rezolvare se dovedește pe mai departe foarte dificilă;

- *diversitatea problemelor de natură identitară, culturală, precum și de altă natură*, amplificate de diversitatea etnică și confesională, precum și de cauze socio-economice, politice, ori legate de moștenirea istorică;

- *apropierea geografică de zone marcate, în prezent, de instabilitate sau având un potențial ridicat de risc în acest sens*: Orientul Mijlociu, granițele Irakului și Iranului, Balcanii de Vest;

- *persistența acțiunilor specifice fenomenului crimei organizate și dificultățile legate de monitorizarea, prevenirea și controlul acestora prin acțiuni de cooperare regională și internațională*;

Acțiunile structurilor criminalității organizate sunt favorizate de climatul politic instabil din unele regiuni și din unele spații limitrofe, de corupție și de starea precară din punct de vedere economic a populației, contribuind la proliferarea contrabandei, migrației ilegale și altor activități infracționale.

- *încercările de extindere a legăturilor grupurilor/grupărilor, organizațiilor și rețelelor teroriste* (Al Qaeda, rețelele cecene și kurde, alte rețele) în regiunea extinsă a Mării Negre;

Cazuistica în materie confirmă tendința de extindere a nucleelor inspirate de doctrinele extremismului islamic și ale Al Qaeda, prin atragerea de noi adepți și implicarea acestora în acțiuni îndreptate împotriva coaliției antiteroriste.

- *tendința de utilizare de către elemente teroriste a filierelor și rutelor infracționalității transfrontaliere*, a suportului logistic și uman al acestora;

- *posibilitatea intensificării acțiunilor pe rutele de migrație ilegală*, în contextul aderării la Uniunea Europeană a statelor riverane Mării Negre;

Fluxurile migraționiste traversează regiunea preponderent pe rute terestre (Ucraina și Turcia fiind plăci turnante), dar unele rute importante ale migrației ilegale din Africa și din Orientul Mijlociu și Orientul Extrem traversează deja bazinul Mării Negre. Ținând cont de măsurile de securizare a frontierelor terestre, întreprinse de statele membre și candidate la Uniunea Europeană, este de așteptat o sporire a fluxurilor de migrație pe rute maritime și fluviale.

- *traficul ilegal cu materiale strategice, armament, tehnică de luptă și muniție, precum și cel cu droguri*;

Traficul cu armament, tehnică de luptă și muniție este stimulat atât de existența unor mari cantități de arme în regiune, cât și de producția de armament a unor țări riverane. O parte a armamentului traficat se transportă prin porturile de la Marea Neagră, rutele maritime de contrabandă fiind considerate de traficanți mai sigure decât cele terestre.

Traficul cu materiale strategice, consecință a conlucrării între grupări și organizații teroriste și mafiile apărute în regiune, în special în spațiul ex-sovietic, reprezintă, de asemenea, o gravă amenințare la adresa securității și stabilității zonei.

Traficul cu droguri este favorizat de dezvoltarea pieței de producție și consum a stupefiantelor, precum și de schimbarea și diversificarea rutelor, incluzând rute maritime.

- *apariția și persistența unor vulnerabilități ce pot alimenta factori de risc neconvenționali privind mediul și sănătatea populației*, și ineficiența unor mecanisme de coordonare a acțiunilor de protecție în situații de urgențe civile (poluare, pericolul unei pandemii, contrabanda cu bunuri de consum etc.).

Acțiuni dezirabile și posibile în direcția întăririi securității și stabilității în regiunea Mării Negre

Poziția constantă a României în raport cu problematica de securitate a regiunii Mării Negre are o veche tradiție. Aceasta se încadrează în concepția și practica asigurării conviețuirii interetnice, precum și a dezvoltării relațiilor de colaborare și cooperare cu statele și națiunile din estul și sud-estul Europei, din spațiul baltic, din bazinul caspic și mediteranean, precum și din Caucaz.

Astăzi, în contextul nou creat de extinderea proceselor de democratizare, există oportunitatea și posibilitatea de a se conferi noi dimensiuni orientărilor și obiectivelor comune îndreptate spre cooperare și conlucrare, care asigură cunoașterea, prevenirea și contracararea factorilor de risc și amenințărilor la adresa securității și stabilității zonei. Aceasta este în interesul și în beneficiul tuturor statelor din zonă, dar și din alte spații. Pentru

România, dezvoltarea cooperării și întărirea securității și stabilității în regiunea Mării Negre pot contribui la întărirea și la amplificarea relațiilor cu Republica Moldova.

Odată cu integrarea tot mai accentuată a regiunii Mării Negre, împreună cu spațiile Asiei Centrale și Orientului Mijlociu, în procesele de mondializare economică, sunt dezirabile și posibile următoarele acțiuni:

- menținerea și dezvoltarea formulelor preexistente de cooperare intraregională, inclusiv prin implicarea mai activă a Uniunii Europene și a statelor membre NATO, precum și a celor care participă în acțiunile de parteneriat, prin PfP, PAP și EAPC;
- atragerea în formule de cooperare eficiente a unor state neriverane democratice, care manifestă interes în acest sens și pot aduce un real plus de securitate regiunii;
- menținerea și dezvoltarea actualelor mecanisme de schimb de informații la nivelul regiunii Mării Negre, îndeosebi pentru sprijinul cooperării pe problemele de securitate „soft” (identificarea, prevenirea și contracararea amenințărilor transfrontaliere și acțiunile de combatere a fenomenului crimei organizate).

DELIMITĂRI ALE MANAGEMENTULUI LANȚULUI DE APROVIZIONARE-LIVRARE ÎN DOMENIUL MILITAR

Lt.col.dr. Gheorghe MINCULETE
Lt.col.drd. Anca MINCULETE
Lt.col.drd. Gabriel Tiberiu BUCEAG

Supply chain management (SCM) is the process of planning, implementing, and controlling the operations of the supply chain as efficiently as possible. Supply Chain Management spans all movement and storage of raw materials, work-in-process inventory, and finished goods from point-of-origin to point-of-consumption.

The definition one American professional association put forward is that Supply Chain Management encompasses the planning and management of all activities involved in sourcing, procurement, conversion, and logistics management activities. Importantly, it also includes coordination and collaboration with channel partners, which can be suppliers, intermediaries, third-party service providers, and customers. In essence, Supply Chain Management integrates supply and demand management within and across companies.

Some experts distinguish Supply Chain Management and logistics, while others consider the terms to be interchangeable.

Supply Chain Management is also a category of software products.

Supply chain event management (abbreviated as SCEM) is a consideration of all possible occurring events and factors that can cause a disruption in a supply chain. With SCEM possible scenarios can be created and solutions can be planned.

Domenii ale managementului lanțului de aprovizionare-livrare

Prin aplicarea managementului specific, în cadrul lanțului de aprovizionare-livrare se realizează o coordonare a organizațiilor, care acționează ca un sistem, în scopul ameliorării și optimizării proceselor în vederea obținerii unui beneficiu global.

Competitivitatea și performanța unei organizații sunt dependente de apartenența la un lanț de aprovizionare-livrare ce funcționează eficient și eficace, în cadrul căruia există o sinergie datorată stabilirii și implementării unor obiective și strategii comune de către parteneri.

Se afirmă o nouă filozofie a afacerilor, conform căreia concurența nu se mai desfășoară între organizații independente, nici între mici grupuri de organizații, ci între lanțurile de aprovizionare-livrare alcătuite din rețele interconectate de producători, distribuitori și furnizori de servicii logistice.

Când definim managementul lanțului de aprovizionare-livrare trebuie să ținem cont de faptul că acesta este un proces de planificare, implementare și control al operațiilor de aprovizionare desfășurat cu scopul de a satisface cerințele beneficiarului cu maximum de eficiență. Managementul lanțului de aprovizionare-livrare se referă la totalitatea stocurilor și mișcărilor de materii prime, prelucrarea acestora și la bunurile materiale finite, de la punctul de origine până la consumator.

Termenul de management al lanțului de aprovizionare-livrare (*supply chain management* – SCM) a fost creat de doi consultanți: R. Oliver și M. Webber, în anul 1982. Lanțul de furnizare în viziunea lor ridică misiunea logisticii spre a deveni un concern managerial de top, din moment ce “numai managementul de top poate să asigure faptul că obiectivele funcționale intră în conflict de-a lungul lanțului de furnizare, sunt reconciliate și echilibrate” și că “o strategie integrată a sistemelor care reduc nivelul vulnerabilității trebuie dezvoltată și implementată” (R. Oliver și M. Webber, 1992, p. 66). În viziunea lor, *coordonarea materialelor, informațiilor și finanțelor care circulă în interiorul unei mari firme multinaționale este o sarcină provocatoare și aducătoare de recompense*. Evident, un lanț de furnizare dintr-un grup de companii individuale trebuie să acționeze ca o entitate unică, ceea ce este și mai dificil¹.

Cercetarea în domeniul integrării și coordonării diferitelor unități funcționale a început cu mult timp înaintea de apariția termenului de management al lanțului de aprovizionare-livrare din anul 1982. Aceste eforturi pot fi detectate în diverse domenii ca: logistica, marketingul, teoria organizațională, managementul operațional și cercetarea operațională. Contribuțiile focalizate și selectate vor fi trecute în revistă în cele ce urmează fără a pretinde o abordare absolută. Aceste contribuții sunt:

- cercetarea canalului – W. Anderson, 1957;
- colaborarea și cooperarea – D. Bowersox, 1969;
- localizarea și controlul inventariilor în rețelele de producție – distribuție – F. Hanssmann, 1959;
- efectul de puternică provocare – “bici”, în sistemele de producție – distribuție – J. Forrester, 1958;
- planificarea producției în mod ierarhic – A. Hax și H. Meal, 1975².

---

¹ Asist. drd. Nelu Florea, asist. drd. Cătălin Clipa, Universitatea “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, *Supply Chain Management – Introducere, bazele, edificiul, originea și istoricul SCM*.

² *Ibidem*.

Termenul de management al lanțului de aprovizionare-livrare a fost, totodată, acreditat de către firma de consultanță Booz Allen Hamilton, în anul 1982. Conform definiției dezvoltate, în anul 2004, de o cunoscută asociație profesională, managementul lanțului de aprovizionare-livrare cuprinde “planificarea și managementul tuturor activităților pentru identificarea surselor și procurarea acestora, conversia, precum și toate activitățile pe care le implică managementul logisticii. De asemenea, include coordonarea și colaborarea cu partenerii care pot fi: furnizori, intermediari, terți furnizori de servicii și clienți³. În esență, managementul lanțului de aprovizionare-livrare integrează managementul cererii și ofertei atât în interiorul, cât și între diverse companii“.

Managementul secvențelor lanțului de aprovizionare-livrare (SCEM-Supply Chain Event Management) cuprinde analizarea tuturor evenimentelor/secvențelor precum, și al factorilor ce ar putea provoca disfuncționalități în lanțul de aprovizionare-livrare. Utilizând SCEM se pot crea posibile scenarii în scopul planificării soluțiilor adecvate/corespunzătoare. Unii experți fac separare netă între managementul lanțului de aprovizionare și managementul logisticii, în timp ce alții consideră acești doi termeni/concepte, ca fiind complementare. Din perspectiva unei întreprinderi economice, scopul/obiectivul SCEM este legat, din punct de vedere al aprovizionării, prin furnizorii furnizorilor, iar din punct de vedere al consumatorului, prin consumatorii consumatorului. În plus, SCEM poate fi definit și ca o categorie distinctă a produselor software.

Următoarele domenii pot fi utilizate la potențial maxim dacă managementul lanțului de aprovizionare este implementat în mod corect.

Execuția. *Asigurarea cantităților optime pentru materia primă necesară producției și a fluxului produselor destinate vânzării în timp util⁴.* Acest lucru poate fi îndeplinit printr-o comunicare eficientă, asigurându-se timpul necesar pentru ca ordinele să fie îndeplinite la timp. Sistemul de management al lanțului de aprovizionare permite unei companii să aibă un control direct și constant asupra stocurilor și să se asigure că sunt comandate la timp cantitățile de materiale necesare înlocuirii acestora pe măsură ce sunt consumate în procesul de producție.

Logistica. *Mentținerea costurilor de transport al materialelor la un nivel cât mai scăzut, concomitent cu asigurarea unui sistem sigur și suplu de livrare.* În acest caz, managementul lanțului de aprovizionare permite unei companii să mențină permanent legătura cu transportatorii și să aibă acces la informațiile privind situația mijloacelor de transport utilizabile/necesare.

---

³ Shoshanah Cohen, Josep Roussel, *Strategic supply chain management*, Amazon com., 2004, “HYPERLINK” <http://www.answers.com/topic/supply-chain-management>”

⁴ *Ibidem.*

Sistemul dă posibilitatea firmei să urmărească, uneori în timp real, unde se află materialele necesare, în orice moment. În același timp, sistemul permite companiei să reducă costurile de transport prin împărțirea cheltuielilor cu un partener, în situația în care cantitățile proprii de materiale nu sunt suficient de mari pentru a asigura completarea capacității maxime a vectorului de transport.

Asigurarea funcționării optime a liniilor de producție este posibilă în condițiile asigurării disponibilității pieselor de schimb și materialelor de înaltă tehnicitate, în funcție de necesarul stabilit, potrivit solicitărilor pieței.

Procesul de producție se desfășoară cu ușurință în condițiile în care cerințele privind execuția și logistica sunt implementate corect. În situația în care cantitățile de materii prime nu sunt comandate și livrate la timp există riscul ca producția să fie încetinită sau chiar oprită. Dispunând însă de un sistem eficient de management al lanțului de aprovizionare, compania poate fi sigură, în orice moment, că producția se derulează întotdeauna cu ușurință, fără sincope datorate livrării și transportului.

Asigurarea continuă a stocurilor destinate vânzării

Administrarea corectă a lanțului de aprovizionare asigură flexibilitatea necesară pentru a răspunde prompt unor cerințe neprevăzute relativ la cerere și ofertă. Datorită acestui fapt compania are abilitatea de a produce bunuri la un preț relativ scăzut și de a le distribui către consumatori mult mai rapid decât companiile care nu utilizează sistemul de management al lanțului de aprovizionare. Acest lucru conduce la o creștere semnificativă a profitului, fapt determinant pentru profilul unei firme.

Menținerea costurilor pieselor de schimb și a produselor finite la un nivel acceptabil

Managementul lanțului de aprovizionare contribuie la reducerea costului bunurilor materiale prin: creșterea fluxului de circulație a mărfurilor atât la consumator, cât și în depozite, controlul calității bunurilor, eliminarea rebuturilor și cooperarea permanentă cu furnizorii pentru identificarea celor mai eficiente căi de reducere a costurilor de producție. În cadrul lanțului de aprovizionare între diferiți parteneri acest lucru asigură succesul reciproc.

Pe de altă parte, colaborarea în domeniul planificării, previziunea și reaprovizionarea reprezintă angajamente pe termen lung, acțiuni concertate în domeniul calității, precum și sprijinul acordat furnizorilor în domeniile managerial, tehnologic și al capacității de dezvoltare (Klassen, Krajewski, Ritzman, 2004, p. 293). Acest sistem de relații permite unei companii să aibă acces rapid la informații credibile, să obțină date concrete privind nivelul stocurilor, să reducă timpul de răspuns la anumite cerințe, să crească nivelul calității produselor și să îmbunătățească, în final, serviciile către clienți și profitul propriu. Furnizorii profită, de asemenea, de acest sistem de relații prin

creșterea nivelului și calității informațiilor primite de la beneficiari și prin împărțirea anumitor costuri cu aceștia. Consumatorii obțin și ei beneficii de pe urma sistemului prin cumpărarea de produse de un nivel calitativ superior la costuri relativ mici⁵.

Managementul lanțului de aprovizionare reprezintă o strategie de afaceri verificată care, în ultima perioadă, a căpătat o tot mai mare importanță datorită creșterii cererii din partea consumatorilor privind calitatea, livrarea și rapiditatea cu care anumite produse ajung la destinatarul final. Viteza crescută privind comunicarea împreună cu reducerea costurilor și interdependența crescândă între furnizor, producător și consumator au accelerat integrarea lanțului de aprovizionare în sistemul modern de management.

Lanțurile de aprovizionare pot exista atât în întreprinderi de producție, cât și în cadrul firmelor furnizoare de servicii și sunt, în principal, legate de fluxul de produse și de informații între membrii lanțului de aprovizionare (furnizori de materii prime, producători, distribuitori și consumatorul/beneficiarul final). În prezent, sistemul integrat de aprovizionare permite companiilor să reducă nivelul stocurilor și costurilor, să-și dezvolte resursele, să accelereze introducerea pe piață a noilor produse și să-și fidelizeze clienții⁶.

În sectorul militar, dar și în cel public, sistemul integrat al lanțului de aprovizionare joacă un rol critic în optimizarea sprijinului logistic și în îmbunătățirea managementului stocurilor secundare, care includ tehnica și materialele cu nevoi de reparații, piesele de schimb pentru sistemele de armament, precum și materialele necesare subzistenței (articole de resortul hrănirii, materiale medicale, îmbrăcăminte etc.). Sistemul logistic implică o multitudine de activități interdependente cu un rol determinant în asigurarea tuturor produselor necesare, unde și când este necesar. Aceste activități includ achiziția, depozitarea, repararea și distribuția atât a pieselor și subansamblurilor, cât și a produselor finite. Toate aceste activități presupun investiții importante în materie de personal, echipamente, facilități și stocuri.

Per ansamblu, se poate afirma că managementul eficient al lanțului de aprovizionare are un impact benefic asupra tuturor proceselor, conducând la îmbunătățiri evidente privind culegerea și procesarea datelor, reducerea complexității operaționale, selecționarea furnizorilor, achiziția, depozitarea și distribuția tehnicii, echipamentelor și materialelor. Alte beneficii pot include:

- creșterea performanțelor privind aprovizionarea care duce la un răspuns mai eficient față de cerințele consumatorului și îndeplinirea obiectivelor;
- creșterea productivității și reducerea costurilor;

---

⁵ Robert B. Handfiel, Ernest L. Nichols Jr., *Supply chain redesign*. "HYPERLINK" <http://www.dod.mil/comptroller/icenter/learn/iscm.htm> "Integrated Supply Chain Management

⁶ "HYPERLINK" <http://www.answers.com/topic/supply-chain-management>"; *Global Logistics and Supply Chain Strategies*, „HYPERLINK" <http://www.supplychainbrain.com/> "

- reducerea stocurilor;
- îmbunătățirea preciziei privind previziunile economice;
- reducerea numărului furnizorilor și scurtarea ciclului de planificare;
- îmbunătățirea calității și utilizarea echipamentelor cu un nivel tehnologic avansat;
- intensificarea comunicării interoperaționale și a cooperării;
- reducerea timpului de imobilizare a tehnicii cu nevoi de reparații și creșterea gradului de disponibilitate tehnică a echipamentelor;
- obținerea de informații în domeniul financiar mult mai credibile.

Studiile recente au reliefat faptul că eforturile de re-proiectare a sistemului logistic sunt mult mai eficiente atunci când diferitele funcții ale logisticii sunt privite ca o serie de procese interconectate, decât atunci când acestea sunt abordate izolat. Schimbările în cadrul unui singur element al lanțului de aprovizionare vor afecta costurile sau performanțele întregului proces. De exemplu, atunci când se modifică modul de achiziționare a unor piese de schimb de la furnizor, trebuie luat în considerare și modul cum acest lucru va influența procesele de reparații din ateliere. În situația în care nu se iau în calcul toate procesele incluse în lanțul de aprovizionare, pot apărea sincope în toate celelalte domenii. Astfel, prevederile inadecvate privind nivelul stocurilor pot afecta achizițiile, transportul, distribuția și mentenanța. În cazul unui lanț de aprovizionare integrat, acest lucru nu se poate întâmpla întrucât există o coordonare directă între diferitele componente ale sistemului.

Literatura de specialitate identifică patru elemente principale ale managementului lanțului de aprovizionare, cum ar fi:

- *Planificarea* – include identificarea cerințelor, planificarea aprovizionării și distribuția;
- *Resursele* – includ identificarea surselor prin care se vor derula achizițiile, reparațiile tehnicii și echipamentelor, precum și alte servicii;
- *Livrarea* - implică lansarea comenzii, depozitarea și transportul;
- *Mentenanța* – include repararea tehnicii și echipamentelor și asigurarea pieselor de schimb.

Ca orice proces de afaceri, managementul lanțului de aprovizionare poate beneficia de principiul *reaprovizionării*. Companiile trebuie să înțeleagă modul cum funcționează lanțul de aprovizionare existent, procesele care implică furnizorii și nevoile beneficiarilor și să stabilească un sistem eficient de cuantificare a performanței proprii atunci când se impune reaprovizionarea.

Un aspect important al managementului lanțului de aprovizionare îl reprezintă *timpul*. Ciclul *timp* reprezintă durata totală necesară pentru finalizarea unui anumit proces. O serie de factori pot influența ciclul timp astfel:

- supraaglomerarea activităților;

- activitățile care se derulează pe o durată îndelungată, dar care nu adaugă plusvaloare;
- activitățile care sunt îndeplinite consecutiv în loc să fie îndeplinite concomitent;
- utilizarea tehnologiei inadecvate sau depășite fizic și moral;
- birocrăția excesivă (proceduri, formulare, forme de control etc. care nu fac decât să conducă la stagnarea procesului);
- slaba comunicare, coordonare și cooperare în desfășurarea unor activități.

Timpul de așteptare al consumatorului (Customer Wait Time – CWT), reprezintă un alt concept aflat în relație directă cu ciclul timp, fiind definit ca timpul în care o cerință specifică a consumatorului pentru un anumit produs este îndeplinită. În condițiile economiei de piață, CWT reprezintă un instrument important pentru măsurarea performanței în cadrul diferitelor procese logistice și, printr-o utilizare corectă, poate conduce la îmbunătățirea managementului lanțului de aprovizionare. În principiu, CWT oferă o imagine corectă asupra localizării stocurilor, conținutului acestora, cât timp durează eventualele reparații sau procurarea produselor necesare care nu se află în stocurile proprii la o dată specifică, durata transportului produselor și materialelor, durata recepției bunurilor, precum și alți factori.

Când ciclul timp este redus, nivelul stocurilor poate fi optimizat, volumul de muncă se diminuează și, în general scad costurile totale care au un impact direct asupra structurii companiei.

Următorii factori pot conduce la îmbunătățirea ciclului timp:

- utilizarea Internetului pentru lansarea comenzilor și urmărirea achizițiilor;
- utilizarea unui singur contractant;
- reducerea cantităților de bunuri aflate în așa numitele stocuri secundare (tehnica și echipamentele cu nevoi de reparații, piesele de schimb, materialele necesare subzistenței etc.);
- selecționarea unui furnizor (*prime vendor*) care poate asigura aprovizionarea unui număr cât mai mare de beneficiari;
- utilizarea așa numitei "analize de caz" (compararea costurilor și beneficiilor între procesul logistic existent cu estimările alternativelor de aprovizionare propuse) pentru selecționarea surselor pe termen lung astfel încât să se acopere întregul ciclu de viață al produsului finit (cercetare, dezvoltare, producție, mentenanță și scoatere din funcțiune);
- utilizarea analizei costurilor pentru a determina limitele în care compania poate obține beneficii⁷.

---

⁷ Major Joshua M. Lenzini, *Anticipatory Logistics: The Army's Answer to Supply Chain Management*, USA, 2002.

În mod tradițional, armata păstrează cantități mari de piese de schimb, muniții, vehicule etc. pentru a fi utilizate în anumite situații, când va fi nevoie. Existența acestor stocuri mari nu garantează totuși că forțele combatante vor primi ceea ce au nevoie și unde au nevoie. La mijlocul anilor '90, în domeniul logistic, a început să se impună conceptul de "*velocity management*", care pune accentul pe rapiditate în detrimentul comasării/stocării masive și pe calitate în detrimentul cantității.

Rapiditatea managerială îmbunătățește viteza și acuratețea fluxului materialelor și informațiilor între distribuitor și beneficiar. În armată, rapiditatea răspunsului conduce la îmbunătățirea diferitelor procese, cum ar fi:

- asigurarea expeditivă a livrărilor;
- scurtarea timpului de imobilizare pentru reparații;
- optimizarea nivelului stocurilor;
- creșterea gradului de operaționalitate a echipamentelor.

Tehnologia informației (IT) a revoluționat scopul și dimensiunile comerțului electronic. Schimbul de informații *on-line* a transformat radical practicile comerciale, permițând managerilor să acceseze, prelucreze și să urmărească mult mai eficient mari cantități de date. Comenzile și diferitele produse pot fi mult mai ușor urmărite. Este facilitat totodată schimbul de informații între diferitele entități ale lanțului de aprovizionare, crescând astfel interrelaționarea furnizor – producător – beneficiar⁸.

Este important ca sistemul să permită comunicarea rapidă și deschisă, precum și schimbul de informații atât în interiorul companiei, cât și cu diferiți parteneri. Utilizarea eficientă a tehnologiei informației duce la eliminarea duplicării eforturilor, asigură informații în timp real și permite companiei să evolueze mult mai aproape de misiunile și scopurile proprii.

În acest context, rolul managerilor de pe diferite trepte organizaționale, devine acela de a integra cererea și oferta în diferite stadii ale producției și distribuției. Aceștia sunt însărcinați cu planificarea și managementul activităților companiei care include identificarea surselor și achiziția, conversia, managementul vectorilor de transport, depozitarea și gestionarea stocurilor, mânuirea materialelor, lansarea comenzilor și furnizarea serviciilor suport. De asemenea, aceștia asigură coordonarea și cooperarea cu diferiți parteneri care pot fi furnizorii de materii prime, intermediarii, furnizorii de servicii și beneficiarii.

Se poate aprecia că managementul logistic este o parte a managementului lanțului de aprovizionare care planifică, implementează și controlează fluxul și depozitarea efectivă și eficientă a bunurilor materiale,

---

⁸ *Defence supply chain manual*, JSP 336 (3rd edition); *Supply Chain Management and Logistics Management Definitions*, <http://www.cscmp.org/Website/About/CSCMP/Definitions/Definitions.asp>

serviciile și informațiile vehiculate între punctul de origine și punctul final, cu scopul de a satisface cerințele beneficiarului. Managementul logistic trebuie privit în manieră integrată ca o activitate care coordonează și optimizează toate funcțiunile logistice cu alte funcțiuni ale afacerilor ca: marketingul, vânzările, resursele financiare și tehnologia informației.

Transformări în domeniul lanțului de aprovizionare-livrare

Începând cu sfârșitul anilor 1990, cooperarea în lanțul de aprovizionare este în curs să cucerească un nou palier odată cu crearea de *sisteme cooperative de planificare, previziune și reaprovizionare*, fondate pe anticiparea cât mai exactă a cererii consumatorilor. Dezvoltat mai întâi în SUA, **sistemul CPFR** (*collaborative planning forecasting and replenishment*) se sprijină pe un plan de afaceri comun producătorilor și distribuitorilor, imprimând în amonte construcția de relații de schimb strânse și durabile bazate pe angajamentul și încrederea între parteneri și numai pe o voință punctuală pentru coordonarea mai bună a fluxurilor. *Coordonarea orientată pe client* are la bază obiectivul prioritar al producătorului și distribuitorului de a satisface și de a fideliza consumatorul. Consensul și voința celor doi parteneri – producător/distribuitor – de a integra activ consumatorul ca un actor al canalului de distribuție stă la originea lucrărilor focalizate pe noul concept „răspuns eficient pentru consumator” („efficient customer response” – ECR).

ECR ar putea fi definit ca o strategie vizând suprimarea tuturor costurilor inutile de-a lungul lanțului de distribuție de la producător la consumator. Un cost inutil este un cost care nu reprezintă nici o valoare adăugată pentru consumator. Eliminându-l, sistemele de distribuție devin mai performante și răspund mai bine așteptărilor consumatorilor.

ECR se inspiră, în esență, din conceptul japonez „just in time” (exact la timp). În distribuția nord-americană (în particular, marile magazine), acest concept se traduce prin „quick response” (răspuns rapid). Obiectivul principal al ECR constă deci în a crea un flux de informații de la producător la distribuitor, pentru a permite o aprovizionare regulată și automatizată, în funcție de cerere. Introducerea conceptului EDI („electronic data interchange” sau schimb de date informatizat) permite, în plus, limitarea utilizării hârtiei. Colaborarea ar trebui să permită, de asemenea, raționalizarea promovărilor, limitând cumpărăturile speculative și optimizând condițiile de cumpărare⁹.

Grupul de studiere a normalizării și de concepție (a codurilor cu bare) din Franța (Gencod) a identificat cinci puncte fundamentale necesare punerii în aplicare a conceptului ECR, prezentate în continuare.

---

⁹ Prof.univ.dr. Ana-Lucia Ristea, prof.univ.dr. Valeriu Ioan-Franc, *Mutații în structura distribuției pe plan internațional (Mutations in the distribution structure at the international level)*, în *Comerț și Globalizare* nr.17 din aprilie 2005.

- Preocuparea permanentă pentru a furniza o plusvaloare consumatorului final: un mai bun produs, o mai bună calitate, un mai bun asortiment, o mai bună disponibilitate a produselor, un mai bun serviciu cu un cost acceptabil pentru toți partenerii de-a lungul întregului lanț de aprovizionare.

- ECR trebuie să fie susținut prin responsabili de înalt nivel, conștienți că profitul optimal poate să fie atins înlocuind schema „câștigător/perdant”, specifică canalului de distribuție convențional al cărui context este conflictul comercial, cu schema „câștigător/câștigător” care stă la baza parteneriatului.

- Apelarea la mijloace rapide de schimb de informații, utilizate pentru a ghida alegerile în domeniile de marketing, logistică și producție. Din punct de vedere al schimbului, ele se vor sprijini pe EDI, utilizându-se standardele internaționale EANCOM.

- Fluxul de mărfuri trebuie să fie optimizat de la concepția produsului până la „coșul” consumatorului final, pentru a garanta disponibilitatea produsului la timpul potrivit.

- Implementarea unui sistem coerent și definit în comun de măsurare și de amortizare a investițiilor legate de asigurarea tehnologiilor adecvate care susțin operaționalizarea conceptului ECR.

Concret, pentru a pune în aplicare un proiect de implementare a conceptului ECR, trebuie abordate etapizat o serie de obiective de atins, obiective, care pot fi regrupate pe trei module:

- *modulul I:* Reproiectarea actualelor procese de reaprovizionare (fluxul de mărfuri, fluxul informațiilor);
- *modulul II:* Introducerea EDI (definirea și introducerea standardelor comunitare – EANCOM, tipuri de mesaje – îmbunătățirea utilizării tehnologiei EDI);
- *modulul III:* Promovarea la nivelul întregului lanț de distribuție a strategiilor de bază ECR¹⁰.

Aspectul tehnologic și reducerea costurilor sunt foarte importante, dar nu suficiente. Dezvoltarea parteneriatului permite, în egală măsură, a reflecta asupra mijloacelor de creștere a vânzărilor, în special prin inovații, în domeniul *merchandisingului*; producătorul și distribuitorul pot schimba datele despre piață și vânzări înregistrate prin scanner și pot opta pentru o soluție de tipul „gestiune pe categorii de produse”. Chiar cu ocazia lansării de noi produse, colaborarea permite să se amelioreze eficacitatea, deci să se reducă riscurile de eșec.

Inițiativa privind comerțul global (global commerce initiative – GCI) a fost luată în anul 1999, ca răspuns, pe de o parte, la dezvoltarea pe plan internațional a rețelelor de distribuție, iar pe de altă parte, la reorganizarea

---

¹⁰ *Ibidem.*

unităților de producție pentru fabricarea de mărci globale. Astfel, marii comercianți cu amănuntul doreau să adopte metode comune de exploatare, pe măsură ce se extindeau în afara granițelor țării lor de origine, în timp ce producătorii de mărci globale își reorganizau unitățile de producție în relație cu o platformă de distribuție globală.

GCI este un sistem liber consimțit de îmbunătățire a performanțelor rețelei transnaționale de distribuție a bunurilor de consum, prin recunoașterea standardelor comerciale globale recomandate și a proceselor principale care se derulează în cadrul unui sistem de distribuție. De reținut este faptul că GCI nu conține în sine un set de norme rigide, ci încearcă să identifice practicile comerciale cele mai bune din zonele care vor redirecționa gestionarea rețelei globale de distribuție.

Zonele de interes ale GCI sunt:

- *Identificarea produselor pentru a implementa într-o optică globală un sistem de numerotare și de codificare a acestora*, astfel încât orice produs purtând un cod cu bare, provenit de la o întreprindere producătoare mare sau mică, să poată fi citit pe orice suprafață de vânzare în lume.

- *Etichetarea cu elemente inteligente pentru trecerea la identificarea produselor prin frecvențe radio*. Etichetele pentru frecvențe radio (RTF) sunt incluse în ambalajul produsului pentru a permite verificări mai rapide și o securitate sporită. Aceste avantaje se văd la nivelul distribuitorului, deși producătorul suportă costul creării acestui standard comun de etichetare a produsului. Însă, pe ansamblu, se obține o soluție cu costuri mai mici partajate între actorii rețelei de distribuție.

- *Clasificarea produselor pe principii unitare*, adaptabile industriei bunurilor de consum din întreaga lume, în sprijinul controlului global al produsului.

- *Sincronizarea bazelor de date globale*, care să faciliteze aplicarea noului concept CPFR.¹¹

Managementul lanțului de aprovizionare-livrare în domeniul militar

Logistica militară și cea civilă sunt părți ale aceluiași domeniu. Ambele au, ca obiective generale, sprijinul nemijlocit, precizia și rapiditatea, coordonarea graficelor de livrare, distribuția rapidă și flexibilă, precum și mentenanța infrastructurii și echipamentelor. Managementul lanțului de aprovizionare în domeniul militar trebuie să țină cont de experiența și de expertiza sectorului privat.¹²

Logistica militară trebuie să fie capabilă să asigure livrarea oricăror bunuri materiale, la orice moment și oricând acestea sunt necesare trupelor. Pentru aceasta trei cerințe principale trebuie îndeplinite: un sistem logistic

---

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Defence supply chain manual*, JSP 336 (3rd edition).

integrat, management eficient al informațiilor și focalizare pe cerințele beneficiarului. Aceste cerințe sunt valabile și pentru companiile civile.

Integrarea expertizei sectorului privat în cadrul logisticii militare poate asigura construirea unui model de management care va duce la optimizarea achizițiilor, aprovizionării, mentenanței și distribuției. Se poate afirma că, managementul lanțului de aprovizionare militar îmbină armonios practicile manageriale și de afaceri civile cu forța, disciplina, pregătirea și viziunea globală specifică armatei¹³.

Similarități între logistica militară și logistica economică

Cerințele logistice militare și cele economice pot fi văzute ca o modalitate de optimizare a tuturor resurselor disponibile astfel încât acestea să poată opera eficient într-un mediu necunoscut și în situații imprevizibile. În acest sens, logistica poate fi văzută ca management situațional al unui anumit eveniment. Timpul, costurile și calitatea sunt definitorii pentru măsurarea performanțelor atât în mediul civil, cât și în cel militar.

O viziune integratoare privind achizițiile, resursele materiale, financiare și umane, precum și facilitățile (de producție, transport, mentenanță etc.) avute la dispoziție, va asigura gestionarea corectă a oricăror evenimente urgente și neprevăzute, în orice circumstanțe. Acest lucru este valabil atât în mediul civil, în cazul intervenției într-o situație de urgență (catastrofe naturale, atacuri teroriste etc.), cât și pe timpul acțiunilor militare în timp de război sau în operațiile de răspuns la crize.

Indiferent de mediul unde se manifestă, managementul eficient al lanțului de aprovizionare-livrare va conduce la asigurarea nevoilor în situații de urgență, prin conlucrarea efectivă între militari, agenții guvernamentale, furnizorii de servicii comerciale, agenții economici etc.¹⁴

Un posibil model al managementului lanțului de aprovizionare-livrare în domeniul militar

Ultimele operații desfășurate în Afganistan și Irak au ridicat, în fața factorilor de decizie militari, noi provocări în materie de sprijin logistic. De asemenea, situațiile de urgență civile ivite în întreaga lume, cum ar fi: uraganul Katrina, cutremurul din Pakistan sau valul tsunami din Indonezia, ca să amintim doar câteva, au evidențiat necesitatea unei coordonări, practic la nivel global, pentru ajutorarea sinistraților. Toate acestea dovedesc faptul că este necesară elaborarea și dezvoltarea unor noi concepte privind managementul lanțului de aprovizionare.

---

¹³ *DOD Dictionary of Military and Associated Terms – Logistics.*

¹⁴ Shoshanah Cohen, Josep Roussel, *Strategic supply chain management*, Amazon.com., 2004.

Pentru îmbunătățirea răspunsului în situații de criză, apreciem că, în materie de sprijin logistic, trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

a) *Standardizarea tehnicilor și procedurilor logistice* atât în domeniul militar cât și în cel civil/comercial. Managementul lanțului de aprovizionare trebuie să opereze cu proceduri și date astfel stabilite încât să reziste un timp cât mai îndelungat viitoarelor schimbări tehnologice. Aceste proceduri ar trebui să fie identice sau cât mai apropiate în ambele sectoare, civil și militar pentru a se asigura complementaritatea acestora, condiție necesară funcționării acestora cu randament maxim. Astfel, atunci când diferite containere cu echipamente militare sunt mânuite atât de furnizori militari, cât și de furnizori civili este necesar ca procedurile de ambalare, identificare, îmbarcare și supraveghere/urmărire a mișcării acestora să fie identice pentru a se asigura o livrare optimă.

b) *Informațiile în timp real asupra stocurilor*. Este de importanță vitală ca sistemul militar să dețină cele mai recente date privind situația stocurilor. Aceste date sunt necesare pentru îmbunătățirea mentenanței și integrarea informațiilor legate de acțiunile de aprovizionare cu echipamentele ce trebuie reparate, în acest mod nemaifiind necesar a se recurge la utilizarea carcaselor echipamentelor vechi drept piese de schimb .

c) *Minimalizarea timpului de așteptare pentru consumator*

În vederea creării și menținerii unui management eficient al lanțului de aprovizionare este fundamental să se atingă un nivel optim al timpului necesar pentru achiziții, asigurarea necesarului, mentenanță și distribuție. Livrările rapide și strategiile de producție asociate conduc la obținerea unor produse finite cu costuri relativ mici. Produsele de înaltă tehnologie permit companiilor, deci și unităților militare, să lucreze cu un nivel scăzut al stocurilor. Portalurile internet pentru licitații *on-line* permit identificarea rapidă a eventualilor furnizori și eficientizarea procesului de achiziții. În acest fel, unitățile militare pot menține un nivel optim al stocurilor fără a se apela la stocuri suplimentare care conduc la blocarea de active și fonduri financiare.

În privința lucrărilor de mentenanță este de preferat ca acestea să se efectueze, pe cât posibil, în facilitățile de pe teritoriul național datorită volumului mare de piese de schimb și de accesorii necesare, care presupun existența vectorilor de transport în cantitate suficientă.

În operațiile desfășurate în afara teritoriului național, la mare distanță de bazele proprii, transporturile se vor efectua cu preponderență pe mare, pentru echipamentele și tehnica grele și pe cale aeriană pentru trupe și celelalte bunuri materiale. Pentru aceasta ar putea fi necesară constituirea unor baze intermediare (Intermediate Stading Bases) unde să fie stocate o parte din materiale, în acest fel reducându-se timpul de livrare de la producător la beneficiarul final, adică la luptător.

Corelarea eforturilor militare și a celor comerciale în domeniul managementului lanțului de aprovizionare-livrare

În condițiile în care posibilitatea utilizării infrastructurii naționale și, în special a porturilor, devine din ce în ce mai limitată datorită capacităților existente, este evident că sistemul logistic atât cel militar, cât și cel civil, trebuie să-și reorienteze metodele de lucru. Utilizarea extensivă a internetului conduce la aplicarea unor noi proceduri privind achizițiile și distribuția. Furnizorii de servicii virtuale permit schimbul de informații între actorii care asigură bunuri și servicii la nivel global. În condițiile economice actuale acest lucru duce la apariția unor adevărate corporații transnaționale ale căror afaceri sunt răspândite practic în întreaga lume. În acest fel, informația devine efectiv un adevărat mod de transport în domeniul logistic, ceea ce determină creșterea importanței tehnologiei în desfășurarea operațiunilor curente, unii furnizori transformându-se în firme de management informațional.

Prin intermediul comerțului electronic, beneficiarii pot avea acces în timp real la date privind nivelul stocurilor, lansarea comenzilor, achizițiile și urmărirea traseului bunurilor comandate. Revoluția în domeniul tehnologiei informației conduce la schimbări majore în lanțul de aprovizionare și îndeplinirea sarcinilor atât în domeniul logisticii militare, cât și în cel comercial civil.

Astfel, conceptele de comerț electronic, lansare electronică a comenzilor, vânzare prin internet și depozitare virtuală conduc la modificarea relațiilor dintre furnizori și distribuitori și chiar la redefinirea noțiunii de loc de muncă. Accesul în timp real la date privind afacerile potențialilor furnizori și beneficiari permite managerilor un control dinamic asupra stocurilor și o reacție rapidă la cererile pieței.

În domeniul militar, fiecare structură poate fi gândită ca un element de consum descentralizat, conectat la un punct de distribuție centralizat care asigură bunurile necesare funcționării coerente a fiecărui element. Sistemele de transport existente permit distribuția acestor bunuri până la luptător. În multe situații este mult mai utilă identificarea producătorului și realizarea legăturii directe între furnizor și consumatorul final (luptător), în acest fel evitându-se eventualele blocaje pe timpul depozitării, transportului și distribuției¹⁵.

În sectorul logistic civil, coordonarea directă între vânzător, furnizor, transportator și beneficiarul final, prin intermediul internetului, permite evitarea unor sincope, sistemul ajutând la identificarea reciprocă a nevoilor și deci rezolvarea mult mai eficientă a cererilor.

---

¹⁵ *Global Logistics and Supply Chain Strategies*, „HYPERLINK” <http://www.supplychainbrain.com/>; Dr. Kristine Lee Leiphart, *Creating a Military Supply Chain Management Model*, USA, 2001.

Un sistem logistic militar bazat pe utilizarea internetului necesită interconectarea elementelor componente și schimbul permanent de informații între structurile cu responsabilități în domeniul achizițiilor, aprovizionării și transportului. Acest lucru este posibil dacă ținem cont că, inițial, internetul a fost creat având la bază scenariile militare.

Cel mai elocvent exemplu în acest sens este războiul din Golf unde, conform unui raport al Oficiului Central pentru Audit (General Accounting Office) al SUA, piese de schimb în valoare de 2,7 miliarde dolari au rămas neutilizate. Evident, ceea ce s-a întâmplat s-a datorat faptului că, la acea dată, armata nu dispunea de un sistem viabil de urmărire a stocurilor de materiale. De asemenea, s-a manifestat pregnant lipsa echipamentelor specializate, porturile de îmbarcare/debarcare devenind supraaglomerate cu tehnică și materiale care urmau să fie procesate și livrate către unități.

Ca rezultat al experienței războiului din Golf, Departamentul Apărării din SUA a implementat un sistem de urmărire și identificare automată a tuturor mișcărilor de bunuri, care a condus la importante economii în materie de fonduri și eforturi umane și materiale. Deși forța de muncă avută la dispoziție s-a redus substanțial de la acea dată, noile tehnologii au permis creșterea eficienței activităților, în special, în ceea ce privește îmbarcarea materialelor pe navele cargo specializate. Beneficiile au devenit vizibile odată cu declanșarea operațiilor din Afganistan, atunci când noul sistem, mai precis și mult mai rapid, a devenit operațional¹⁶.

Pentru sistemul militar de distribuție și transport, ideea de a avea toate echipamentele necesare direct la locurile de îmbarcare/debarcare nu este foarte diferită de tipul de coordonare care există în mediul civil între distribuitorii cu amănuntul și celelalte elemente ale sistemului de aprovizionare (furnizorii primari, transportatorii, en-grosiștii etc.).

În prezent, armatele moderne experimentează așa numitul concept "anticipatory logistics", pentru produsele petroliere, muniții și mentenanță, care este, în fapt, logistica bazată pe nevoile reale de consum. Acest concept utilizează tehnologii, sisteme informaționale și proceduri destinate prevederii și stabilirii priorităților consumatorului pentru a fi în măsură să asigure o susținere logistică adecvată, în funcție de consumurile reale. Deși, la prima vedere, conceptul este relativ simplu, în viitor se prevede extinderea utilizării tehnologiilor moderne ca instrumente pentru monitorizarea nivelului stocurilor de materiale precum și a stării tehnice a echipamentelor majore. De asemenea, se prevede utilizarea sistemelor informatice de asistare a deciziei, pentru determinarea celei mai bune soluții de folosire a mijloacelor de sprijin avute la dispoziție. În acest fel, logisticienii vor avea la dispoziție cele mai moderne instrumente de management al lanțului de aprovizionare.

---

¹⁶ Major Joshua M. Lenzini, *Anticipatory Logistics: The Army's Answer to Supply Chain Management*, USA, 2002.

Managementul lanțului de aprovizionare-livrare militar

Specialiștii au identificat șapte componente ale lanțului de aprovizionare și șapte factori care asigură succesul în realizarea sprijinului logistic.

În domeniul militar aceștia sunt ușor diferiți față de cei utilizați în mediul economic civil, în principal, pentru că forțele armate sunt concentrate pe îndeplinirea unei misiuni de luptă, în timp ce organizațiile economice civile urmăresc, în primul rând, obținerea unui profit cât mai mare.

Atât în mediul militar, cât și în cel economic civil au fost identificate următoarele componente ale managementului lanțului de aprovizionare:

- producătorii;
- furnizorii;
- achizițiile;
- managementul cererii (lansarea comenzilor către furnizori);
- transporturile;
- depozitarea;
- consumatorul final (luptătorul).

În mediul militar, următorii factori sunt considerați de către specialiști, ca esențiali pentru obținerea succesului în domeniul sprijinului logistic: nevoile consumatorului (luptătorul); tehnologiile informaționale și de comunicații; desfășurarea forțelor armate atât pe teritoriul național cât și în teatre de operații externe; interoperabilitatea; reglementările specifice mediului militar; informațiile legate de mediul în care se poartă acțiunile militare, incluzând și pe cele referitoare la inamic; cerințele specifice ale misiunii¹⁷.

După cum se poate observa, modelul de management al lanțului de aprovizionare este relativ identic atât pentru mediul militar, cât și pentru cel civil cu toate că sunt și o serie de deosebiri esențiale. Cele mai evidente sunt cele în domeniul transporturilor și depozitării, care indică faptul că, în domeniul militar, o serie de componente și echipamente pot fi utilizate în ambele sensuri, în special pentru mentenanță și sprijin medical. De asemenea, mentenanța nu este prezentă ca domeniu distinct în cadrul companiilor civile. Alte diferențe au fost identificate în factorii externi care influențează lanțul de aprovizionare ca: interoperabilitatea crescândă între diferitele specialități militare în cadrul sistemului C4I (*command, control, communications, computer and intelligence system*), desfășurarea forțelor și cerințele specifice ale misiunii, aceștia fiind specifici mediului militar.

Logistica anticipativă

În mod similar cu marile corporații economice, și armata se confruntă cu două cerințe aflate în evidentă opoziție: nevoia de a asigura sprijinul logistic optim pentru forțele luptătoare la un nivel al costurilor cât mai redus și nevoia de a reduce, cât mai mult posibil, dimensiunile fizice ale structurilor

---

¹⁷ Dr. Kristine Lee Leiphart, *Creating a Military Supply Chain Management Model*, USA, 2001.

logistice care asigură acest sprijin, având în vedere tendințele actuale privind crearea de forțe armate suple, mobile și dislocabile.

Prin utilizarea internetului ca mijloc de obținere a datelor și informațiilor în timp real, este posibilă urmărirea situației concrete a nivelului stocurilor pentru fiecare unitate și o mai bună evaluare a nevoilor reale ale unităților combatante. Sistemele capabile să furnizeze date și informații asupra stocurilor, să identifice anumite disfuncționalități și chiar să ofere soluții, sunt din ce în ce mai utilizate pe câmpul de luptă modern.

Senzorii instalați atât pe tehnica de luptă, cât și pe cea pentru sprijin, asigură monitorizarea nivelului stocurilor, localizarea exactă a acestora la nivel unitate, starea echipamentelor etc. și transmit aceste date la factorii de decizie din domeniul logistic. Cunoscând în detaliu situația logisticii la un moment dat, factorii decizionali sunt în măsură să configureze mult mai bine cerințele de reprovizionare. Decidenții vor utiliza noi instrumente de evaluare a logisticii ca: diagnoza extinsă, testarea automată și mijloacele de analiză și prelucrare a datelor, pentru a furniza forțelor luptătoare un sprijin logistic mult mai eficient, utilizând mijloace mult mai puține.

În viitor, specialiștii prevăd integrarea și direcționarea logisticii spre un model sincronizat de aprovizionare, distribuție, transport și financiar care va conduce la creșterea gradului de operativitate a sistemelor de armament și va fi orientat către satisfacerea cerințelor esențiale ale misiunii¹⁸.

Managementul lanțului de aprovizionare și logistica anticipativă sunt relativ similare. Cu toate acestea, este de remarcat faptul că, în timp ce logistica anticipativă se concentrează pe satisfacerea nevoilor la nivel brigadă, care este o mică parte a lanțului de aprovizionare, având ca punct culminant consumatorul final (luptătorul), managementul lanțului de aprovizionare (SCM) are o abordare holistică a aprovizionării, vizând întregul lanț de aprovizionare de la furnizor, producător și până la soldat. Viitorul logisticii în domeniul militar evoluează către o abordare integrată a aprovizionării, care are anumite similarități cu cea din domeniul civil. Acest lucru va determina îmbunătățirea capacității sistemului logistic de a răspunde eficient la noile cerințe, odată cu reducerea semnificativă a mijloacelor fizice necesare susținerii forțelor.

Dezvoltări viitoare

În atenția specialiștilor civili sunt patru mari domenii de dezvoltare cu implicații asupra managementului lanțului de aprovizionare, acestea putând fi relevante și pentru logistica militară.

- *Reducerea stocurilor/inventarelor.* Nivelul stocurilor aflate în depozitare vor fi menținute la un nivel minim, prin reducerea continuă a

---

¹⁸ Major Joshua M. Lenzini, *Anticipatory Logistics: The Army's Answer to Supply Chain Management*, USA, 2002; John L. Gattorna, *The Gowe Handbook of Logistics and Distribution Management* - 4th edition.

resurselor, constituirea unor stocuri mobile (*"on wheels supplies"*), menținerea unor anumite cantități de materiale în stoc direct la vânzător, asigurarea unor piese de schimb și subansambluri doar la cerere, optimizarea procesului de distribuție și utilizarea Internetului pentru schimbul de informații.

- *Accent sporit pe utilizarea tehnologiei.* Utilizarea sistemului electronic de schimb de date (*"electronic data interchange – EDI"*) este un exemplu concludent, cum tehnologia poate fi folosită eficient pentru sporirea vitezei de reacție în domeniul susținerii forțelor. Este cunoscut faptul că pentru îmbarcarea și expedierea tehnicii și materialelor sunt necesare o serie întreagă de formulare care trebuie să parcurgă un drum birocratic destul de lung, ceea ce are drept consecință lungirea, uneori excesivă, a timpului în care materialele ajung la luptător. Prin utilizarea EDI, timpul necesar întocmirii hârtiilor se scurtează semnificativ, comenzile și formularele putând fi expediate concomitent mai multor agenți implicați în livrarea și transportul materialelor. Un sistem electronic, care face legătura direct între centrele de distribuție ale producătorului și beneficiarul final, contribuie la "scurtcircuitarea" anumitor intermediari din lanțul de distribuție și deci la scurtarea timpului de reacție între cerere și onorarea acesteia.

- *Externalizarea.* Externalizarea anumitor servicii către agenți economici specializați poate fi benefică atunci când există un deficit de forță de muncă, când unele companii fuzionează, când operațiile au căpătat un anumit grad de stabilitate sau când este necesar ca sistemul logistic propriu să fie redus din diferite considerente.

În domeniul militar, externalizarea va presupune creșterea vizibilității asupra nevoilor forțelor armate și o transparență mult mai mare, ceea ce poate induce, la un anumit moment, creșterea vulnerabilității logisticii. Datorită acestui fapt este necesar ca factorii de decizie să cântărească foarte atent care anume servicii vor fi externalizate și care vor fi agenții economici care le vor furniza.

În orice caz, externalizarea este un fapt al zilelor noastre și aceasta ține cont de legea cererii și ofertei, în care consumatorul și nevoile sale sunt cele care guvernează. Utilizarea corectă a acestor realități va determina o mai bună cheltuire a fondurilor alocate pentru susținerea forțelor în teatrul de operații.

- *Utilizarea în comun a unor bunuri publice.* În condițiile în care comerțul și transporturile devin din ce în ce mai extinse la nivel global și totodată mai strâns legate între ele, utilizarea în comun a infrastructurii și echipamentelor, indiferent dacă acestea aparțin sectorului public sau sunt militare, contribuie la împărțirea costurilor și deci la reducerea presiunii asupra bugetului armatei. În acest sens, o serie de porturi, drumuri naționale sau autostrăzi aflate în administrarea autorităților publice, pot fi nominalizate ca și coridoare de transport militar de interes strategic, în timp ce unele baze militare aeriene ar putea fi utilizate și de anumiți operatori în transporturi civile.

- *Folosirea punctelor comerciale de intrare în țară a mărfurilor de import.* Porturile, aeroporturile și rutele comerciale de tranzit, prin care se

derulează operațiuni comerciale de import-export constituie o bună oportunitate pentru deplasarea trupelor și echipamentelor. Infrastructura existentă pe teritoriul național dispune de capacitățile și echipamentele specializate necesare îmbarcării/debarcării, astfel acestea putând fi folosite de forțele armate fără a mai fi necesară o pregătire prealabilă sau alocarea de fonduri suplimentare.

Acestea reprezintă, în opinia noastră, doar o mică parte a oportunităților de care poate beneficia armata din relația cu sectorul comercial civil.

Pentru a fi în măsură să asigure un sprijin logistic eficient, factorii de decizie din domeniul logistic, trebuie să aibă în vedere că managementul lanțului de aprovizionare militar trebuie să țină cont de tendințele existente pe plan mondial și să asigure obținerea unui profit cât mai mare de pe urma dezvoltărilor din mediul civil.

Este evident faptul că, pentru a face față realităților și tendințelor existente în dezvoltarea armatelor moderne, logistica trebuie să se afle într-un continuu proces de transformare și adaptare. Doar în măsura în care se va persevera în direcția obținerii unor avantaje maxime de pe urma realităților economice din mediul civil și se va reuși îmbinarea armonioasă a acestora cu cerințele specifice sectorului militar, se pot contura viitoarele misiuni de sprijin logistic și susținerea forțelor care participă la operații atât pe teritoriul național, cât și în teatre de operații externe.

INFRASTRUCTURI INFORMAȚIONALE CRITICE

Lt.col.drd. Mirela BĂDEANA
Mr.ing.drd. Sorin FLOREA

"A Critical Infrastructure (CI) represents a subsystem of which disfunctionalities or destruction can have a deeply negative impact on national security and both social and economic welfare. One nation's key sectors (informatics and communications, finance and banks, energy, logistics, medical services, defence, police) –CIs- depend, a large measure, on the interdependency of certain inter/national software and control systems. This information infrastructure (called Critical Information Infrastructure - CII) deals with the permanent and changing interactions with the knowledge-based societies, where it opens systems, CI monitoring and control, mass media and ICT converge.

The paper tries to differentiate some CI and CII aspects, following some major lines: sectorial, interdependencies, risk and system analyses and threats, vulnerabilities, impact evaluations.

In the end, some examples from main countries give the practical view on the CI and CII concepts, and an international frame is sketched."

Societatea informațională integrează obiectivele dezvoltării durabile, bazată pe dreptate socială și egalitate a șanselor, protecție ecologică, libertate, diversitate culturală și dezvoltare inovativă, restructurarea industriei și a mediului de afaceri și reprezintă o nouă etapă a civilizației umane care permite accesul larg la informație, un nou mod de lucru și de cunoaștere, și va amplifica posibilitatea globalizării economice și a creșterii coeziunii sociale. Suportul tehnologic al noii societăți se constituie prin convergența a trei sectoare: tehnologia informației, tehnologia comunicațiilor, producția de conținut digital.

Societatea informatică este o societate a cunoașterii și depinde cu siguranță de performanțele infrastructurilor critice ale economiei românești, de exemplu sistemele de producere, transport și distribuție ale energiei, sistemele de telecomunicație, băncile, sistemele de transport aerian, naval, pe cale ferată și pe cale rutieră, care vor putea fi tot mai mult accesate din interiorul granițelor naționale, dar și din afara acestora.

Societatea informatică, ca societate a cunoașterii, redefinește problematica și doctrina de apărare națională; aspectele economice nu vor fi cele doar strict legate de business și/sau de afaceri. Securitatea infrastructurilor critice ale societății românești va trebui asigurată la un înalt nivel de complexitate, înțelegere și acțiune.

“Cunoașterea”, ca atare, va deveni o “armă” de apărare împotriva riscurilor, ale noilor vulnerabilități ce vor apărea cu siguranță în societatea deceniilor viitoare. Prin *vulnerabilitate* se înțelege identificarea unui ansamblu de evenimente externe sistemelor tehnice care pun în pericol existența infrastructurilor tehnice, ale sistemelor informatice, cu precădere, și reprezintă elemente de inițiere în cadrul analizelor de risc specializate, cu luarea în considerare a probabilităților apariției elementelor de hazard și consecințele negative ale propagării dezastrelor. Ceea ce se numesc astăzi, tot mai des, pericole cibernetice (*cyberthreats*) vor deveni mai prezente în etapele noi de tranziție către o societate informatică – societate a cunoașterii.

Generalități

Cunoașterea și managementul acesteia au devenit resursa principală a societăților moderne actuale. Firme de mare reputație internațională, înainte cu câțiva ani erau producătoare de echipamente energetice de mare performanță, ca de exemplu, firma elvețiano-suedeză ABB, sau firma Sultzer. Astăzi, ele se declară *knowledge management companies* (companii care procesează, coordonează și conduc o microeconomie bazată pe cunoștințe).

Schimbările așteptate în viitor, de la o societate bazată eminent pe resurse materiale la o societate a utilizării resurselor inteligente care se profilează deja astăzi, conduce la integrarea pe scară largă a prelucrării și a managementului cunoștințelor și a informației. Aceasta este o schimbare structurală în condițiile de globalizare, acces la Internet etc.

În terminologia adoptată recent, infrastructurile critice sunt definite prin:

- structurile informatice și de comunicație;
- băncile și sistemul financiar ale unei țări;
- sistemele de energie, incluzând cele de producere și de transport ale electricității, ale petrolului și ale gazului natural;
- structurile de distribuție fizică ale resurselor, de exemplu: sistemele de transport feroviare, rutiere, navale, aeriene;
- serviciile vitale suport ale activităților umane (sanitare, apărarea civilă, poliția, armata).

Vulnerabilitatea acestor sectoare, în condițiile accentuării introducerii în managementul societății, a informaticii și cunoașterii (*information and knowledge*) trebuie reevaluată și considerată în toată amplitudinea ei.

Sectoarele (zonele) cheie ale societății moderne, inclusiv cele vitale pentru securitatea națională și pentru funcționarea esențială a economiei,

industrii depind de un spectru de interdependență ridicată între software-ul de nivel național și internațional, și sistemele de control, pentru operarea continuă, fără întreruperi.

Această infrastructură de informații stă la baza multor elemente ale infrastructurii critice (CI) și de aici, rezultă și denumirea *infrastructură de informații critice* (CII). CII face un continuu schimb între noi tipuri de interacțiune cu societățile, fiind evidentă folosirea tot mai mare a sistemelor deschise pentru monitorizarea și controlul operațiilor CI, precum și convergența mass-media, a tehnologiei informației și a comunicațiilor către informații și comunicații integrate (ICT).

Creșterea valorii informației și disponibilitatea mijloacelor electronice pentru prelucrarea unui volum din ce în ce mai mare de informații, nu fac din informații și sistemele de informații doar bunuri fără preț, ci și importante ținte. Deși oportunitățile ICT sunt bine știute și exploatare, consecințele legăturii CI cu CII nu sunt suficient înțelese. Sistemele de informații sunt expuse defecțiunilor, sunt ținte atractive pentru atacuri răuvoitoare și sunt susceptibile la efectele distructive în cascadă. Aceste noi tipuri de riscuri și de vulnerabilități au devenit o problemă de securitate majoră la nivel mondial.

Ca subiect de cercetare, un număr de aspecte (probleme) indică o nevoie urgentă de a asigura o protecție continuă a CII. Aceste aspecte se referă la:

- legăturile în CI;
- consecințele interdependențelor între diferitele subsisteme ale CI;
- posibilele efecte distructive în cascadă ale defecțiunilor;
- noile situații de urgență cu apariția unor noi vulnerabilități insuficient înțelese.

În ultimii ani, multe țări au făcut pași către o mai bună înțelegere a vulnerabilităților și amenințărilor ce afectează CII și au întocmit planuri cu soluții posibile pentru protecția acestor bunuri critice (protecția infrastructurii de informații critice, CIIP).

Este de dorit (dar foarte greu de obținut) să se facă o distincție între cei doi termeni CIP (protecția infrastructurii critice) și CIIP (protecția infrastructurii de informații critice).

În publicațiile oficiale, cei doi termeni sunt folosiți inconsistent. De cele mai multe ori rămâne neclar dacă articolele de specialitate se referă la CIP sau CIIP, din moment ce ambele concepte sunt, în mod frecvent schimbate într-o manieră nesistematică.

Mai curând, folosirea în paralel a celor doi termeni reflectă stadiul discuțiilor politice dintre țările care au abordat aceste probleme.

Oricum, există cel puțin o caracteristică pentru a face distincția între cele două concepte. În timp ce CIP cuprinde toate sectoarele critice ale infrastructurii unei țări, CIIP este doar o componentă a protecției detaliate, care se orientează către infrastructura informațiilor critice.

Evoluția studiilor privind protecția infrastructurilor informaționale critice

Infrastructura critică este percepută ca fiind o infrastructură sau un subsistem ale cărui disfuncționalități sau distrugere (parțială sau totală, intenționată sau nu) pot avea un impact negativ semnificativ asupra securității naționale, sau mai sugestiv, asupra bunăstării naționale economice și/sau sociale.

Comisia prezidențială privind Protecția Infrastructurii Critice (PCCIP, B. Clinton, 1977) a făcut delimitarea între infrastructurile critice și infrastructurile informaționale critice.

Infrastructurile informaționale critice pot avea mai multe modalități de abordare astfel:

- perspectiva tehnică, la nivel sistemic;
- perspectiva mediului de afaceri;
- perspectiva securității naționale;
- perspectiva legislativă.

Principalele concepte de bază utilizate sunt:

a) “termenul critic”:

- concept sistemic;
- concept simbolic.

b) conceptul de infrastructură critică.

c) analiza pe țări:

- definirea sectoarelor critice;
- politici și inițiative naționale CIIP;
- structuri organizaționale implicate.
- abordarea problemei privind avertizarea timpurie.

Fiecare țară își stabilește propriile sectoare critice, de exemplu:

Franta are stabilite ca sectoare critice: sectorul bancar și financiar; industria chimică și biotehnologică; energia și electricitatea; stațiile de energie nucleară; sănătatea publică; siguranța și ordinea publică; telecomunicațiile; sistemele de transport; aprovizionarea cu apă și agențiile publice:

- *Secretariatul General al Apărării (SGDN)* se ocupă de problemele de securitate națională și internațională și este subordonat direct primului ministru.

- *Direcția Centrală pentru Securitatea Sistemelor Informatice (DCSSI)* asigură consultanță guvernului francez, sprijină autoritatea națională de reglementare și serviciile publice din domeniul securității sistemelor informatice. Realizează expertiza tehnică și științifică în acest domeniu, evaluează amenințările și emite măsuri, în caz de alertă.

- *Biroul Central pentru Combaterea Criminalității din Domeniul Tehnologiei Înalte*

- *Parteneriatele private-publice*
- Comisia Consultativă Strategică pe probleme IT (CSTI)
- Institutul Francez de Securitate (ISDF)

De asemenea, are stabilite la nivel național următoarele structuri de avertizare timpurie:

- CERT: CERT-RENAR, CERTA și CERT-IST
- CLUSIF (Clubul de securitate a Sistemelor Informatice Franceze)
- Secretariatul General al Apărării Naționale (SGDN)

Statele Unite ale Americii are ca *sectoare critice stabilite*: agricultura și industria alimentară; sistemul bancar și financiar; materialele chimice și inflamabile; baza industrială a apărării; serviciile de urgență; sistemul energetic; educația superioară; sistemul de asigurări; aplicarea legii; produsele petroliere și combustibilii; serviciile poștale și de transport; sănătatea publică; telecomunicațiile și tehnologia informației; transporturile și protecție majoră pentru: bunuri comerciale cheie; baraje, diguri; locațiile guvernamentale; monumente și simbolurile naționale; centrale nucleare.

Guvernul SUA consideră infrastructura informațională critică ca un element al strategiei sale de securitate națională și promovează activ cooperarea și înființarea unui parteneriat între sectorul public și cel privat în acest domeniu.

Încă din anul 1990 au existat preocupări privind protecția infrastructurii critice în SUA, dar în urma evenimentelor din 11 septembrie 2001 fondurile și mijloacele umane și materiale implicate în această activitate au sporit substanțial. Au fost luate măsuri pentru identificarea și asigurarea protecției infrastructurilor critice, transmiterea avertismentelor în timp util și au fost emise reglementări pentru vehicularea informațiilor din infrastructura critică.

Instituțiile publice cheie din cadrul protecției infrastructurilor informaționale critice sunt:

- Direcția pentru Analiza Informațiilor și Protecția Infrastructurii (IAIP);
- Comisia Prezidențială pentru Protecția Infrastructurii Critice (PCCIP);
- Departamentul pentru Securitatea Internă (DHS);
- Direcția pentru Analiza Informațiilor și Protecția Infrastructurii (IAIP);
- Divizia Națională pentru Securitatea Cibernetică (NCSD);
- Oficiul de Asigurare a CI (CIAO);
- Centrul pentru Protecția Infrastructurii Naționale (NICP);
- Biroul pentru Securitatea Internă;
- Departamentul de Stat al SUA;
- Comunitatea de apărare;
- Secretarul Asistent pentru Securitatea Națională.

Directivele prezidențiale în sprijinul protecției infrastructurilor informaționale critice sunt:

- Directivele 62 și 63 privind Decizia Prezidențială (PDD);
- Directiva Prezidențială privind Securitatea Internă/HDSP-7;
- Planul Național pentru Protecția Sistemelor Informatice;
- Deciziile Executive privind Securitatea Țării;
- Strategia Națională pentru Securizarea Spațiului Cibernetic (NSSC);
- Strategia Națională pentru Protecția Fizică a Infrastructurii Critice și a Bunurilor Cheie.
- Procedurile privind vehicularea Informațiilor din Infrastructura Critică.

Parteneriatul public-privat:

- Oficiul de legătură cu Sectorul privat, Departamentul pentru Securitatea Internă;
- Infragardul;
- Alianța Națională pentru Securitate Cibernetică (NCSA).
- Parteneriatul privind Securitatea Structurii Critice (PCIS).

Structurile naționale pentru avertizarea timpurie:

- Biroul Federal de Investigații;
- Direcția pentru Analiza Informațiilor și Protecția Infrastructurii (IAIP);
- US-CERT;
- FedCIRC;
- Centrul de coordonare CERT/CC;
- Alianța pentru Securitatea Internetului;
- Centrele pentru Partajarea și Analizarea Informațiilor (ISAC).

Tipurile de analize și evaluări în domeniul infrastructurii critice /infrastructuri informaționale critice:

- Analiza sectorială;
- Analiza interdependențelor;
- Analiza de risc;
- Evaluarea amenințărilor;
- Evaluarea vulnerabilităților;
- Evaluarea impactului;
- Analiza de sistem.

Analiza sectorială - Sector – un grup de industrii sau infrastructuri care îndeplinesc funcții similare

Canada – criterii pentru definirea criticalității – impactul în următoarele direcții:

- fără pierderi de vieți omenești;
- îndeplinirea cerințelor de bază ale comunității;

- continuitatea în afaceri;
- menținerea încrederii în guvern.

Olanda – etape ale programului BVI pentru protecția CI:

- analiza succintă a infrastructurilor critice olandeze;
- stimularea parteneriatului public-privat;
- analiza amenințărilor și vulnerabilităților;
- analiza măsurilor de protecție.

Un produs sau un serviciu este considerat vital (foarte important) dacă are o contribuție esențială, în societate, în menținerea unui nivel calitativ considerat minimal al:

- ordinii și legislației naționale și internaționale;
- siguranței publice;
- economiei;
- sănătății publice;
- mediului ecologic.

Determinarea caracteristicilor specifice ale sectoarelor critice. Modele:

- Australia: PreDict
- Canada: CIPTF
- Germania: BSI
- Olanda: Bitbreuk și KWINT
- Elveția: Roundtables
- SUA: DOE

Germania

ACIS – Analysis of Critical Infrastructure Sectors:

- examinarea sectoarelor potențial critice;
- examinarea proceselor relevante/sector;
- determinarea situațiilor care pot conduce la întreruperea proceselor;
- determinarea probabilităților de apariție a întreruperilor.

Categorii și scale:

- efectele posibile ale daunelor: (neseemnificativ, minor, moderat, major, catastrofal);
- probabilitățile de apariție: (puțin probabil, improbabil, posibil, probabil, virtual sigur).

Analiza interdependențelor

Un concept recent este considerat aproape model universal pentru analiza interdependențelor. El descrie șase dimensiuni:

- mediul;
- comportamentul de răspuns;
- caracteristicile de infrastructură;

- tipurile de interdependențe;
- starea de operativitate;
- tipul de erori/defecte;
- modele de prezentare a analizei interdependențelor: matricea de dependență, RALS – Relational Analysis For Linked Systems.

Analiza de risc – probabilitatea ca o sursă de amenințare dată să producă o anumită vulnerabilitate potențială și impactul care are loc asupra acelui eveniment (proces). Analiza sensului cuprinde identificarea, analizarea și cuantificarea acestuia, conform celor 3 întrebări clasice:

- a. Ce distrugerii/daune pot avea loc?
- b. Care este probabilitatea apariției acestora?
- c. Ce consecințe pot realiza?

Fazele de evaluare a riscului sunt:

- a. Ce poate fi făcut?
- b. Care opțiuni sunt disponibile și care sunt efectele lor, în termeni de cost, beneficii și risc?
- c. Ce impact au deciziile managementului curent asupra evoluției viitoare a sistemului?

Pașii incluși în analiza de risc în IT:

1. caracterizarea sistemului;
2. identificarea amenințărilor;
3. identificarea vulnerabilităților;
4. analiza controlului;
5. determinarea probabilităților;
6. analiza impactului sau a efectelor negative;
7. determinarea riscului.

Metode cunoscute:

Australia și Noua Zeelandă: NSW

Canada: CIPTF

UE: CORAS

Franța: EBIOS

Norvegia: BAS

Elveția: Roundtable

Anglia: NISCC

SUA: OCTAVE

Proiectul CORAS (IST – 2000 – UB31)

Inițiere – 2001

Actualizare – 2003

Componente:

- terminologie;
- limbaj pentru modelare sisteme;
- proceduri de dezvoltare sisteme;
- management risc;
- metodologie pentru management risc;
- suport fizic rețele de calculatoare și comunicații;
- etape identificare context, identificare risc, evaluare și analiză risc, tratare risc;
- funcționare paralelă a două subprocese, comunicare și consultare, monitorizare și analiză.

Analiza amenințărilor

Amenințare – o entitate internă sau externă a sistemului având atât capacitatea de a exploata vulnerabilitățile infrastructurilor critice, cât și intenția de reducere a capacităților economice și de apărare. Pot fi de natură: umană, naturală sau de mediu.

Exemple de sisteme de evaluare:

- Australia: MSW
- Canada: OCIPPEP
- SUA: MIST

Tipuri de amenințări:

- naturale: inundații, cutremure, tornade, alunecări de teren;
- umane: atacuri de rețea, soft malițios, acces neautorizat;
- de mediu: poluare.

Sursele de amenințare pot fi: naturale, umane și de mediu.

Sursele umane de amenințare sunt reprezentate de: hackeri, spărgători de parole, falsificarea identității; criminalitatea informatică, distrugerea informațiilor; dezvăluirea ilegală a informațiilor; câștigurile financiare; distrugerea neautorizată a datelor criminalitatea informatică (de exemplu urmărirea cibernetică); actele frauduloase; mituirea; înșelăciunea; intruziunea sistemului; șantajul terorist; distrugerea; exploatarea; răzbunarea; atacurile cu bombe/terorism; războiul informațiilor; atacurile asupra sistemului (negarea, refuzul serviciilor); penetrarea sistemului; încercarea de pătrundere în sistem; spionajul industrial (companii, guverne străine, interesele altor guverne); avantajul competitiv; spionajul economic; exploatarea economică; furtul de informații; pătrunderea în intimitatea personală (violarea intimității); ingineria

socială; penetrarea sistemului; accesul neautorizat la sistem (acces la informații clasificate, proprietate personală sau tehnologice); persoanele din interior (angajați slab pregătiți, nemulțumiți, neglijenți, necinstiți, cărora li s-a terminat contractul de muncă); curiozitatea; ego; inteligența; câștigurile financiare; erorile sau omisiunile neintenționate (de ex. introduceri eronate de date, erori de programare); actele de violență, atacurile asupra angajaților; browsingul informațiilor proprietate; abuzul informatic; fraudă și furtul; introducerea de date falsificate, corupte; interceptarea; codurile nocive (viruși, bombe logice, cai troieni); vânzarea informațiilor personale; microfoanele secrete; sabotajul asupra sistemului;

Analiza vulnerabilităților

Vulnerabilitatea – caracteristică de proiectare, implementare și/sau operare CI care induce printr-o amenințare distrugerea sau incapacitatea funcțională a sistemului.

Instrumente standardizate:

- Australia: Predict
- Germania: CYTEX
- Olanda: KWIMT
- SUA: DOE și CIAO

Sistemul CIAO. Principalii pași sunt:

1. MEI – Definirea Infrastructurii Esențiale Minime.
2. Colectarea de date pentru identificarea vulnerabilităților.
3. Analiza și prioritizarea vulnerabilităților:
  - fiecare vulnerabilitate este examinată pentru a vedea dacă aceasta are impact asupra uneia sau mai multor MEI;
  - vulnerabilitățile sunt sortate după impactul asupra proceselor de bază;
  - se generează un segment grafic al vulnerabilităților corespunzătoare procesului de bază;
  - se face o analiză a probabilității ca vulnerabilitățile să fie exploatare luând în calcul amenințările potențiale la adresa agenției.

Evaluarea impactului

- *Evaluarea cantitativă*
- avantaj: furnizează o măsură cantitativă a impactului, care poate fi o intrare într-o analiză de tip “cost-beneficiu”;
- dezavantaj: fiind o expresie numerică, este mai puțin clară, fiind necesară o interpretare suplimentară, în manieră calitativă;

- *Evaluarea calitativă*
- avantaj: prioritizează riscurile și identifică zonele de intervenție imediată;
- dezavantaj: ieșirile analizei nefiind cuantificate, o analiză cost-beneficiu nu este posibilă.

Exemple:

- Canada: OCIPEP
- Anglia: NISE

Analiza de sistem

Nivele ierarhice:

- sistem de sisteme;
- infrastructuri individuale;
- sistem individual sau firma;
- componente tehnice.

Exemple de sisteme ABMS (Agent-based Modelling and Simulation):

• ACIP – model propus de UE. Determină ce fel de protecție a CI poate fi analizată și evaluată prin modelare și simulare. Produce o foaie de parcurs pentru:

- identificarea și evaluarea stării CIP-ului;
- analiza dependențelor mutuale interinfrastructuri;
- efectul de avalanșă la perturbații;
- scanare pentru a determina goluri, deficiențe și posibile perturbări;
- identificarea unor dezvoltări tehnologice și a măsurilor de protecție.

• COSIM – aparține tot UE, are șase noduri în cinci țări. Scopul proiectului este să dezvolte o serie de mecanisme teoretice, grafice, analitice și computaționale pentru descrierea comportării în rețea, pentru creștere și evoluție, pentru transpunerea acestora în sisteme sociale și economice.

• DepAuDe - aparține UE. Are ca obiectiv dezvoltarea unei metodologii și arhitecturi pentru îmbunătățirea dependențelor sistemelor automate nesigure, critice, distribuite și/sau înlănțuite;

• Safeguard – aparține UE și se ocupă de dependența și supraviețuirea infrastructurilor critice Complexe (CCCI).

• NISAC – este de origine SUA. A fost dezvoltat de laboratoarele de specialitate de la SANDIA și Los Alamos. În esență obiectivul următor este de a prognoza, în timp real, consecințele întreruperilor din infrastructurile naționale critice.

Organizații internaționale:

NATO

- Ghidul ministerial pentru planificarea situațiilor de urgență civile (CEP).
- Comitetul de planificare a comunicațiilor civile (CCPC).

Documente publicate:

xxvii. Protecția infrastructurilor critice în telecomunicații.

xxviii. Consecințele întreruperii funcționării infrastructurii critice în serviciile poștale.

xxix. Noile riscuri și amenințări în telecomunicațiile civile.

xxx. Cerințele CEP pentru coordonarea măsurilor de reglementare în telecomunicațiile naționale.

xxxi. Noi riscuri și amenințări pentru serviciile poștale.

CCPC a introdus în Planul de Acțiune al NATO

pentru Apărarea Cibernetică următoarele documente:

xxxii. Consecințele introducerii Forței de reacție rapidă în cazul situațiilor de urgență în domeniul calculatoarelor.

xxxiii. Identificarea și evaluarea interdependențelor altor infrastructuri critice asupra rețelelor de comunicații civile.

xxxiv. Impactul și oportunitățile pentru CEP NATO în dezvoltarea societății informatice.

Structurile NATO cu atribuții în domeniu:

- Comitetul de Protecție Civilă (CPC).
- Comitetul de Planificare Industrială (IPC).
- Comitetul pentru Planificare Alimentație și Agricultură (FAPC).
- Comitetul de Planificare pentru Aviația Civilă (CAPC).
- Comisia de Planificare pentru Transportul Terestru (PBIST).
- Comisia de Planificare pentru Transportul Oceanic (PBOS).

UE

- impactul asupra cetățeniei, educației, afacerilor, sănătății și comunicațiilor.
- Planul de acțiune eEurope, cercetările în domeniul societății informatice, eContent, eSafety, Planul de acțiune pentru Internet.
- Programul “eEurope – o societate informatică pentru toți” – a fost lansat de UE la 8 decembrie 1999 și a fost adoptat în iunie 2002.
- În iunie 2001, Comisia Europeană a publicat o comunicare intitulată “Rețeaua și Securitatea Informației: Propunere pentru Abordarea Politicii Europene.
- La 11 februarie 2003, Comisia Europeană a prezentat o propunere pentru înființarea “Agenției Europene pentru Rețea și Securitatea Informației – ENISA”.

Problemele curente în legi și legislație

La nivel internațional:

- Convenția Consiliului European pentru Criminalitatea Cibernetică – cel mai important instrument legislativ în domeniu.
- Facilitarea investigațiilor în domeniul criminalității informatice – un pas important fiind “Decizia Cadru privind Atacurile împotriva sistemelor Informatice” – redactată de Comisia Europeană, în aprilie 2002.
- Proiectul “Instrumente cibernetice pentru căutarea on-line a probelor” (CTOSE) – prevede standarde judiciare pentru pedepsirea crimelor cibernetice.

Avantajul României este acela că va proiecta și va realiza aceste infrastructuri suport ale prelucrării și managementul informațiilor în condiții în care alte societăți (societatea occidentală) se confruntă deja cu definirea și cu managementul riscurilor specifice. Aceasta are loc pe măsura asimilării de noi structuri tehnice care implică o complexitate generalizată a tehnologiei, rețelelor, sistemelor tehnologice suport. Căderea, pentru numai o oră, a sistemului de calculatoare ale bursei din New York – SUA, a creat în iunie 2001, panică și confuzie mondială.

În perspectiva accentuării, în România, a introducerii și promovării elementelor societății informatice – societatea cunoașterii, o serie de aspecte noi trebuie identificate și controlate:

- Dependență crescândă față de infrastructurile critice ale societății: în perspectivă, dependența fiecăruia dintre noi va fi tot mai mare față de sistemele de producere, distribuție și transport ale energiei electrice, sistemele de comunicație și a sistemelor de calculatoare;

- Va avea loc o creștere a vulnerabilității sistemelor infrastructurilor critice în etapele de trecere accentuată, în România, la societatea informatică – societatea cunoașterii;

- Se vor diversifica posibilitățile de provocare a unor daune clasice (ex.: riscurile tehnologice provocate de sisteme active (centrale nucleare-electrice, chimice) sau de sisteme tehnice așa numite pasive (ex. baraje ale centralelor hidroelectrice);

- Vor apare noi pericole de tip și natură cibernetică: extinderea rețelelor de calculatoare, accesul la un computer personal (PC) și o conexiune telefonică clasică poate provoca intenționat daune însemnate;

- Complexitatea sistemelor tehnice și a interdependențelor acestora, precum și posibila/probabila interacțiune cu catastrofele naturale vor reprezenta noi elemente de vulnerabilitate pentru infrastructurile critice ale societății.

Spectrul pericolelor se va extinde și poate, în principiu, să includă:

- evenimente naturale și accidente tehnice ce pot provoca daune materiale, ecologice și umane importante;

- erori umane și omisiuni, care prin suportul fizic al societății informatice – societatea cunoașterii, pot induce efecte transversale negative în numeroasele componente ale infrastructurilor critice. O eroare umană

provocată în sistemul de distribuție a energiei electrice, induce nealimentarea cu energie a sistemului de transport feroviar privind transportul substanțelor periculoase. *Hackerii*, cei care din numeroase motive personale sau sociale, aflați pe teritoriul României sau în afara acesteia, pot provoca intenționat discontinuități grave ale funcționării infrastructurii informatice ale viitoarei societăți informatice – societate a cunoașterii;

- activități criminale;
- spionaj industrial;
- terorism;
- război informatic.

Ceea ce reprezintă astăzi vulnerabilitate și risc pentru societățile occidentale avansate, ele vor reprezenta elemente de *input* negativ și stres pentru societatea românească, ca societate informatică – societate a cunoștințelor. Deci, trebuie depuse de la început eforturi pentru cunoașterea, localizarea și minimizarea efectelor potențial negative ce pot apare în societatea informatică – societate a cunoașterii, infrastructurile critice ale societății.

Privind definirea direcțiilor de construcție și de coordonare a eforturilor societale pentru societatea informatică – societatea cunoașterii, se vor evidenția în continuare o serie de aspecte:

- necesitatea schimbului reciproc de informații, date și cunoștințe referitor la vulnerabilitatea diferitelor sisteme de infrastructuri critice, între Guvern și sectoarele implicate, transversal între sectoare distincte în cadrul conceptului de infrastructuri critice, în condițiile societății informatice – societatea cunoașterii;

- necesitatea construirii în cadrul societății informatice – societatea cunoașterii, a unui sistem de responsabilități care să garanteze cooperarea între diferitele grupuri active în funcționarea infrastructurilor critice;

- protecția infrastructurilor impune construirea de capacități integrate în cadrul diverselor instituții în structura generală a societății, în România;

- necesitatea realizării unei *culturi de securitate* (safety culture) corespunzătoare;

- sistemul de legi ale societății informatice – societatea cunoașterii trebuie să ia în considerare potențialul de impact al pericolelor cibernetice și reglementate în mod corespunzător;

- se impune inițierea și coordonarea adecvată a unor activități de cercetare științifică care să abordeze problematica vulnerabilității și securității infrastructurilor critice în cadrul conceptului de societate informatică – societatea cunoașterii.

Concluzii

Țări precum Australia și Canada și-au dezvoltat un proces complex din mai mulți pași pentru protecția infrastructurii, în conformitate cu propriile lor nevoi. Oricum, cercetările efectuate pentru condiții specifice în analiza infrastructurilor informaționale critice sunt sărace și majoritatea elementelor metodologice derivă din analiza și din modelarea riscurilor.

În toate țările au fost implicați cu precădere specialiștii. De aici rezultă că elementele cruciale le dețin specialiștii, care adesea sunt în afara sferei de influență a statului. De asemenea, instituțiile academice au rol minor în comparație cu experții și consultanții din domeniul protecției infrastructurilor de informații critice.

- În Australia, un proces specific de apărare în mai mulți pași a fost dezvoltat implicând un număr variat de experți din industrie și apărare.

- În Canada, un prim efort rezultat în structurarea profilelor infrastructurii, include efectuarea de studii critice privind probabilitatea de apariție a unui eșec. Pe această bază, a fost dezvoltat un proces cuprinzător de protecție a infrastructurii cu atenție deosebită pe identificarea interdependențelor. Matricea dependențelor și algoritmi sunt folosiți pentru măsurarea și modelarea efectelor de undă a dependențelor directe.

- În Olanda, doi consultanți au tratat prin segmente infrastructura ICT și Internetul. Aceste studii dezvoltă un număr de modele prin care clarifică rolul participanților implicați, la fel ca sporirea gradului de înțelegere a interdependențelor.

- În Norvegia, programul guvernamental pentru protecția societății folosește un model multicriterial pentru efectuarea analizei de tip cost-eficacitate, pentru studierea vulnerabilităților în sistemele de telecomunicații și sugerarea costurilor efective ale măsurilor de reducere a acestor vulnerabilități.

- În Elveția, analiza pas cu pas, cu șapte elemente rămâne ipotetic el neavând implementări cantitative. Oricum, schița procesului și analizei tehnologice a fost realizat pentru diferite sectoare de reprezentanțele InfoSurance.

- În SUA, cercetările privind inderdependențele afacerilor sunt în continuă dezvoltare. Simulările pe calculator sunt dezvoltate de curând, pentru prognoza interacțiunilor dintre elementele critice ale infrastructurii. Pe lângă Departamentul Energiei, care este foarte activ în acest domeniu, un apreciat proces privind vulnerabilitate a fost dezvoltat de CIAO pentru departamentele și agențiile federale civile.

- Lista de sectoare critice elaborată de SUA, în anul 1977, a creat o puternică impresie în țările dezvoltate.

- Dezvoltarea Internetului duce inerent la insecuritate.

- Activitatea organizațiilor de tip Public-private Partnerships.

- Activitățile interguvernamentale.

- Avertizarea timpurie este percepută ca una dintre realizările marcante de tip CIIP.

- Atacurile din SUA, din septembrie 2001, au avut un puternic impact în CIIP – de atunci multe țări au politici CIIP.

- Legislația veche referitoare la CIIP trebuie atent analizată, mai ales după septembrie 2001.
- Sectoarele critice – în multe țări definiția sectoarelor critice este încă subiect de discuții. Astfel, lista sectoarelor critice nu este încă stabilită.

Sectoarele critice menționate cel mai frecvent în toate țările:

- Sistemul bancar și financiar.
- Guvernul/serviciile guvernamentale.
- Comunicațiile/tehnologia informatică.
- Urgența/serviciile de salvare.
- Energia/electricitatea.
- Serviciile medicale.
- Transporturile/suport logistic/distribuție.
- Alimentarea cu apă.

Toate țările sunt în stadii foarte diferite în dezvoltarea propriilor structuri de informații critice, iar forța de muncă și resursele alocate variază foarte mult. Multe țări recunosc necesitatea pentru o cercetare mai amănunțită și o cuprinzătoare dezvoltare a modelelor și a metodelor de analiză a diferitelor aspecte ale propriilor CII naționale.

Bibliografie

- Dr. Brewer D., *Security Risk Management – the only Reliable Way to tame the information Monster.*
- Acad. Drăgănescu M., *Societatea Informațională și a cunoașterii. Vectorii Societății Cunoașterii.*
- Gheorghe A., *Analiza de risc și de vulnerabilități pentru structurile critice ale societății informatice – societate a cunoașterii.*
- Patriciu V.V., Petroșanu M., Bica I., Cristea C., *Securitatea informatică în Unix și Internet*, Editura Tehnică, 1998.
- Wenger A., Metzger J., Dunn M., *The International CIIP Handbook: An Inventory of Protection Policies in Eight Countries – Issue 2002*
- A. Wenger, J.Metzger, M.Dunn, *The International CIIP Handbook: Evolution of the Critical Information Infrastructure Protection (CIIP) Issue*, 2004.
- *** *Critical Foundations. Protecting America's Infrastructures.* The Report of the President's Commission on Critical Infrastructure Protection, Washington DC, October 1997.
- *** *Infosurance*, Zürich, 2001.

RELATIA DINTRE CONCEPTELE OPERATIONALE, TEHNOLOGIE ȘI STRUCTURILE MILITARE

Lt.col.drd. Ionel IRIMIA

The size and particularly the structure of a military force should reflect the operational context in which the respective force is likely to operate. Although, to make an accurate prediction of the operational context may prove to be very difficult, to take any prediction as a precise guide for the military structures which should be organized, is inadequate and even dangerous. Anyway, some general directions and guidelines should be drawn. One of the directions which merit the risk is based on the result of the transition to the Information Era.

Mediul de conflict ce caracterizează începutul secolului XXI, cât și rezultatul studiilor, care abordează evoluțiile posibile ale acestui mediu pe termen scurt, mediu și lung, impun dezvoltarea acelor tipuri de forțe și de capacități care pot fi adaptate rapid la schimbările actuale, și mai ales viitoare din mediul de securitate. Plecând de aici, statele membre NATO și nu numai, sunt preocupate de transformarea instrumentului de putere militară, iar obiectivul principal îl constituie crearea de capacități care să ofere factorilor de decizie politico-militari alternative de acțiune adecvate noilor tipuri de riscuri și amenințări la adresa securității naționale a statelor, cât și securității internaționale.

Înlocuirea obiectivului în operațiile militare pentru a obține distrugerea fizică zdrobitoare cu obiectivul impunerii unei complexități zdrobitoare asupra unui oponent este una dintre opțiuni. Această opțiune implică implementarea unor noi concepte operaționale și a tehnologiei, în special a tehnologiei informației, în construcția, adaptarea sau transformarea structurilor militare pentru a face față unui mediu de conflict complex.

Toate studiile care au abordat aspectul transformării relevă faptul de necontestat că viitorul aparține forțelor care sunt mai mici, mai rapide, mai numeroase și care acționează integrate într-o rețea. Totuși nu numai mărimea, numărul sau viteza sunt elementele de bază care au valoare, ci valoarea derivă și din caracteristicile care sunt armonizate cu un alt element de bază – informația. Valoarea este dată de capacitatea unei structuri de a accesa și de a contribui la un nivel mai înalt de cunoștințe comune pe care acțiunea în rețea

îl asigură, precum și de capacitatea de a acționa pe baza informațiilor respective. Așa cum afirma și Secretarul General la NATO, Jaap de Hoop Scheffer, „avem nevoie de forțe care sunt mai suple, mai puternice și mai rapide; forțe care ajung departe și care stau pe câmpul de luptă mai mult timp”¹.

Punctele de vedere ale specialiștilor militari cu privire la relația dintre conceptele operaționale, tehnologie și structurile organizaționale militare sunt diferite în ceea ce privește prioritatea elementelor aflate în relație. Un prim punct de vedere se referă la faptul că pe primul loc în cadrul acestei relații se situează conceptele operaționale. Cel de al doilea punct de vedere vizează întâietatea tehnologiei, iar un al treilea, care pare să rezolve acest „conflict” evidențiază rolul de factor stimulent al tehnologiei și cel de factor influent al conceptelor operaționale. Indiferent de argumentele pro și contra privind întâietatea unuia dintre cele două elemente, acestea influențează direct structurile organizaționale militare.

Tehnologia impune adaptarea sau transformarea structurilor existente, inclusiv înființarea unora noi, pentru a face față impactului tehnologic, iar conceptele operaționale impun la rândul lor schimbări profunde atât în structurile organizaționale militare, cât și în realizarea structurilor de forțe pentru diverse tipuri de acțiuni militare. Fără un concept operațional care să integreze tehnologia și structurile, pentru transformarea acestora în capabilități, nu putem vorbi de progres, dar nici fără tehnologie nouă nu putem vorbi de concepte operaționale și de structuri militare viabile. Deși, anumite studii speculative pot promova atât tehnologii, cât și concepte futuriste, inclusiv idei care să integreze cele două elemente, pentru transpunerea lor în practică este nevoie de mult mai mult. Concluzionând, structurile militare organizaționale sunt influențate de conceptele operaționale și tehnologie.

Relația dintre conceptele operaționale, tehnologie și structurile organizaționale militare este evidențiată în numeroase studii, teorii, concepte, strategii etc. care vizează domeniul militar, atât în trecut, prezent, cât mai ales cele care vizează viitorul. Pentru a evidenția relația dintre conceptele operaționale, tehnologie și structurile militare o abordare succintă a unor procese actuale, concepte și studii vor fi prezentate în cele ce urmează.

Revoluția în domeniul militar

O revoluție în domeniul militar este o schimbare de fond în natura războiului, determinată de aplicarea inovatoare a noilor tehnologii care, combinate cu schimbările profunde ale doctrinei militare și conceptelor operaționale și organizaționale, modifică radical caracterul și conducerea operațiilor militare.²

---

¹Understanding NATO Military Transformation, www.act.nato.int

² *The battlefield of the future – 21st Century Warfare Issues*, Air University, (www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html), capitolul 3, p.1.

În concepție americană, revoluția în domeniul militar vizează îndeosebi trei aspecte: domeniul tehnologic (integrarea noilor tehnologii de informații în sisteme de arme și integrarea sistemului C4ISR); domeniul doctrinar și operațional (experimentarea tehnologiei și transpunerea efectelor ei în concepte, teorii și acțiuni); domeniul organizațional (integrarea interarme, integrarea civilo-militară, instituțională etc.).

Esența revoluției în domeniul militar este integrarea sistemelor (informații, armamente, senzori, structuri etc.), iar efectul sinergic este dat de superioritatea informațională a sistemului de sisteme, adică a acțiunii integrale care se bazează pe: cunoașterea permanentă a situației în teatru și în lume, datorită rețelei informaționale, viteza și sincronizarea acțiunii și reacției necesare neutralizării rapide a crizelor și conflictelor numită „precluziune”³.

Revoluția în domeniul militar constituie un proces, nu un scop. Ea reprezintă o schimbare fundamentală a modului de utilizare a puterii militare și a capacităților acestora și reflectă îmbunătățiri de amploare a capacităților militare. Acestea la rândul lor, impun noi concepte, noi tehnologii și noi structuri organizaționale. Așa cum precizează și autorii lucrării „Concepte strategice și operative de actualitate”, dacă o perioadă de schimbare include numai unul sau două din aceste elemente, și nu pe toate trei simultan, aceasta nu este o revoluție în afacerile militare⁴.

Baza conceptuală a actualei revoluții în domeniul militar este extrem de largă și diversificată. Ea include teorii, strategii sau concepte operaționale, iar principiile și cerințele organizaționale ale actualei gândiri specifice revoluției în domeniul militar sunt, de asemenea bine definite. Astfel, capacitățile relative la securitate trebuie interconectate într-un sistem de sisteme. În cadrul acestor suprasisteme, structurile componente trebuie controlate mai mult pe „orizontală” decât pe „verticală”; comanda centralizată și execuția descentralizată. Forțele destinate trebuie să fie flexibile, întrunite, modulare, cu înaltă mobilitate, rapid dislocabile, letale și apte de proiecție la nivel global.⁵ De asemenea, se impune ca aceste grupări de forțe, ca orice structuri specifice revoluției în domeniul militar, să fie conduse de comandamente profesioniste și lideri capabili, cu o mentalitate flexibilă și gândire inovatoare, gata să-și asume riscuri.

Dimensiunea tehnologică a actualei revoluții în domeniul militar este unul dintre elementele cheie. Deși, tehnica invizibilă și armamentul de precizie au contribuit la definirea revoluției în domeniul militar, încă din perioada operației Furtună în Deșert, în ultimul timp are loc focalizarea pe

---

³ Gl.dr. Mircea Mureșan, gl.bg. (r) dr. Gheorghe Văduva, *Războiul viitorului, Viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 225.

⁴ Gl.lt.dr. Bădălan, Eugen (coord.), *Concepte strategice și operative de actualitate*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004, p. 26.

⁵ *Ibidem*, p. 27.

„dominarea informațională”, unde fluxul de informații susținut de tehnologia informației ocupă un loc central. Sistemele de informații integrate „vertical” și „orizontal” facilitează schimbul instantaneu de date și colaborarea la nivel global. În plus, deși managementul informației este elementul central, există și alte tehnologii care vin tot mai pregnant să definească actuala revoluție în domeniul militar. Acestea includ: arme neletale și mai puțin letale; muniții convenționale avansate; armament cu laser și cu energie dirijată; apărare antirachetă la nivelul teatrului; sisteme aeriene sau terestre cu sau fără personal și în rețea; rețele robuste, autoformate; sisteme care pot detecta, identifica, urmări și distruge ținte eluzive de suprafață; sisteme care pot „caracteriza” cu precizie structuri subterane; tehnologii biorevoluționare; noi forme de calcul computerizat incluzând elemente de recunoaștere a modelului.⁶

Problema practică principală care se pune în urma studiului actualei revoluții în domeniul militar este dacă aceasta este sau nu aplicabilă, în mod universal, sau este prea mult pentru țări și armate care trebuie să rezolve mai întâi alte aspecte: crearea unor instituții de securitate funcționale; instituționalizarea modelelor de cooperare internă și externă în domeniul relațiilor civili-militari; implementarea strategiilor de formare a experților în securitate; integrarea responsabilităților în domeniul securității în cadrul interministerial; stabilirea priorităților și cerințelor de furnizare a fondurilor.

Forțele specifice actualei revoluții în domeniul militar sunt caracterizate de procese acționale de natură să producă rezultatele oportune cerute de provocările specifice secolului XXI la adresa securității.

Transformarea forțelor depinde de elaborarea conceptelor specifice luptei într-un viitor, precum și de realizarea experimentărilor necesare verificării acestora. Ea include întreaga gamă a capacităților militare: doctrină, instruire, învățământ, înzestrare, comandă, control și facilități.

Până de curând, nivelul de dezvoltare tehnologică, dar și tradiția au permis utilizarea forței militare în conformitate cu concepțiile dezvoltate cu mult timp în urmă de către Cezar și Napoleon. Dezvoltarea tehnologică actuală a făcut posibilă intrarea într-o eră nouă în care se pot explora noi modalități de utilizare a forței pe baza unor noi concepte de desfășurare a operațiilor militare moderne.

Noile tehnologii care au apărut în cadrul oferit de către revoluția în domeniul militar, în special, în domeniile care țin de culegerea informațiilor, integrarea sistemelor în rețele, procesarea informațiilor, comunicațiile și informatica au o contribuție majoră în transformarea forțelor militare în structuri moderne care pot face față provocărilor mediului actual de securitate și de conflict.

Cu toate acestea, schimbările produse în domeniul tehnologic, singure nu vor putea provoca efectele dorite. Este nevoie, de asemenea, de schimbări

---

⁶ *Ibidem*, p. 30.

și în planul sistemului militar, de inovații în plan operațional (inclusiv schimbări doctrinare), precum și de adaptări în domeniul organizației militare, pentru a fructifica întregul potențial pe care schimbările tehnologice îl pun la dispoziție.⁷ Fără aceste elemente, singură tehnologia nu va putea provoca acel salt înainte sau acea transformare militară dorită.

Avansul rapid al tehnologiei militare, ca senzori, procesarea informației, dirijarea cu precizie și altele permit obținerea de avantaje decisive în domeniile cheie ale acțiunilor militare, prin integrarea lor în sisteme de armament și, mai ales, în sisteme de sisteme. Exploatarea acestora solicită dublarea inovației tehnologice prin evoluția adecvată a conceptelor operaționale, prin modificări structurale corespunzătoare, precum și prin instruirea și experimentările aferente acestora.

Revoluția în domeniul militar este un fenomen în care Statele Unite au rolul conducător. Ea se referă la schimbarea conceptuală, structural organizațională și tehnologică a instituției militare, precum și a modului de ducere a operațiilor militare. Revoluția în domeniul militar presupune utilizarea tehnologiei informației pentru a obține avantaje la toate nivelurile luptei armate prin utilizarea forțelor în rețea, a deține informații complete despre luptă și a lovi la orice distanță cu precizie aproape perfectă. Aceste capacități permit forțelor să fie atât dispersate, cât și integrate și astfel mai puțin vulnerabile, mai greu de angajat de către inamic și apte să utilizeze arme letale împotriva oricărei ținte, de la orice distanță. Oricât de importante ar fi tehnica și tehnologiile specifice, doctrinele noi, tactica, instruirea și organizarea adecvate au un rol determinant în cadrul procesului complex pe care îl reprezintă transformarea forțelor armate ale erei informaționale.

Fiind, în mod esențial, legată de efectele erei informaționale în domeniu, revoluția în domeniul militar conduce la apariția de noi concepte și de tehnologii aferente acestora, dar, în special, determină apariția unui nou tip de război – Războiul Erei Informaționale, fundamental diferit de Războiul Erei Industriale, prin obiectivele operative și militar-strategice urmărite.

Acest nou tip de război este centrat pe dominarea informațională a inamicului, prin viteza mărită de derulare a ciclului decizional-acțional propriu și blocarea celui al oponentului.⁸

Forțele specifice războiului erei informaționale trebuie să aibă următoarele caracteristici de bază: focalizare crescută pe unități înalt integrate în rețele, mici, dar extrem de bine instruite a căror capacitate de inserție și cunoaștere a situației locale și de ansamblu le fac extrem de puternice și utile, apte să desfășoare operații bazate pe efecte; caracter expediționar – forțe rapid

---

⁷ Andrew F. Krepinevich, *The Military – Technical Revolution: A Preliminary Assessment*, Maxwell AFB, AL: Air University Press, 1996, p. 56.

⁸ Gl.lt.dr. Eugen Bădălan (coord.), *Concepte strategice și operative de actualitate*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004, p. 48.

dislocabile, capabile să depășească cu ușurință obstacolele din zonele ostile și să treacă imediat la acțiuni propriu-zise; forțe capabile să utilizeze tehnologii și tehnici specifice erei informaționale, inclusiv pentru contracararea armelor de distrugere în masă, a forțelor teroriste și a altor amenințări asimetrice; aplicarea conceptelor întrunite, inclusiv la nivel tactic.

Strategiile Militare

Strategiile Militare ale statelor membre NATO abordează, de asemenea, problema unor noi concepte operaționale, tehnologiei și transformării structurilor organizaționale militare. „Viziunea Întrunită 2010 – Joint Vision 2010” a forțelor armate americane a identificat inovarea tehnologică, ca o componentă vitală a transformării forței întrunite. În opinia generalului John Shalikashvili, fost șef al Statului Major Întrunit al Forțelor Armate Americane, tendințele evoluției tehnologice în domeniul militar sunt următoarele: precizia loviturii la distanță cu toată gama de vectori; un evantai larg de efecte, de la neutralizare la distrugerea țintelor protejate; tehnologii care să asigure invizibilitatea și o bună mascare a forțelor proprii; sisteme de informații și de integrare a sistemelor.⁹

„Viziunea Întrunită 2020 – Joint Vision 2020” promovează conceptul de „dominație în spectrul complet” care se sprijină pe patru noi concepte operaționale: manevra dominantă; executarea focului și desfășurarea acțiunilor militare cu o deosebită precizie; protecția completă a forțelor; susținerea logistică permanentă, oportună și în volum complet.¹⁰ Fiecare dintre aceste concepte traduce în teorie o realitate guvernată de impactul tehnologic, de revoluționarea armamentelor și sistemelor de informații și de comunicații, și deschide noi direcții de transpunere în practica beligeranței, în strategia operațională.

Conform „Viziunii Întrunite 2020” forțele terestre trebuie să aibă următoarele caracteristici: gata de luptă permanent; dislocabile; mobilitate mare; adaptabile; mare putere de lovire; protecție de înalt nivel tehnologic; sustenabile.¹¹ În plus, conceptele operaționale care abordează adaptarea sau transformarea forțelor armate în concordanță cu cerințele erei informaționale vizează: unități de luptă mai reduse numeric, cu grad ridicat de independență și mare putere de lovire; flexibilitate a ierarhiei de comandă; accentul pe capacitatea de a desfășura operații în rețea și nu pe platforme de luptă; interoperabilitatea diferitelor categorii de forțe.

Experții militari apreciază că există un set de trei concepte operaționale principale, care vizează integrarea tehnologiei specifice erei

---

⁹ Joint Vision 2010 (JV 2010).

¹⁰ Joint Vision 2020 (JV 2020).

¹¹ *Ibidem*.

informaționale pentru adaptarea și transformarea structurilor organizaționale militare, și anume: războiul bazat pe rețea (*network-centric warfare*); operațiile bazate pe efecte (*effects-based operations*); operațiile decisive rapide (*rapid decisive operations*).

Se consideră că implementarea acestor concepte la nivelul structurilor de luptă va avea următoarele efecte: crearea de forțe expediționare cu un grad crescut de mobilitate; crearea de forțe capabile să acționeze în rețea; utilizarea combinată a senzorilor independenți (fără operatori umani) cu platforme de luptă de mare precizie, aflate la mare distanță, coordonate direct de factorul uman; exploatarea crescută a sistemelor C4ISR; scurtarea timpului dintre detectarea țintei și lovirea acesteia; asigurarea superiorității informaționale; crearea unui corp de ofițeri capabil să răspundă noilor cerințe ale mediului de luptă.

Războiul bazat pe rețea (RBR)

Războiul bazat pe rețea este unul dintre primele rezultate ale aplicării conceptului noii revoluții în domeniul militar. La baza acestui tip de război stau, în principal, înalta tehnologie și tehnologia informației. Potrivit noului concept RBR viitorul va aduce, cu siguranță, schimbări substanțiale în constituirea, structurarea și în pregătirea forțelor. Țările membre NATO sunt preocupate de studierea și de introducerea conceptului RBR în sistemul de structurare, de pregătire și folosire a forțelor armate.

În anul 2004, la Stockholm, în Suedia, s-a desfășurat o conferință pe tema „Network Centric Warfare (NCW), Europa, 2004”, unde s-au dezbătut implicațiile NCW (Războiului bazat pe rețea) în procesul transformării Alianței Nord Atlantice, noile direcții și provocări, influența asupra structurii de forțe, industriei de armament și procesului de înzestrare, doctrinelor și configurării noului câmp de luptă.

Conceptul războiului bazat pe rețea este rezultatul dezvoltării economice, îndeosebi a înaltei tehnologii și tehnologiei informației care a impus un salt substanțial în strategia politică a războiului. Factorii politici din țările dezvoltate au folosit această situație creată de decalajul tehnologic și informațional în modernizarea forței și a structurilor de forțe. Strategiile și politicile principalelor țări dezvoltate vizează îndeplinirea unor interese vitale, de aceea, țările respective, beneficiind de avantajul economic și informațional, au trecut la conceperea, încurajarea și dezvoltarea conceptului unui război care să se bazeze pe tehnologii și îndeosebi pe tehnologia informației, iar susținerea politică a războiului bazat pe rețea este unanimă.

Elementul tehnico-științific al războiului bazat pe rețea este fundamental și a fost determinat de: evoluția sistemelor de arme și apariția cerinței de mijloace care să asigure circulația informației în timp real, precum și de dezvoltarea fără precedent a tehnologiei informației și a mijloacelor de transmitere a acesteia. Prima direcție se concretizează în apariția unor sisteme

integrate – senzori de informație, centre de prelucrare automată a acestora și de elaborare a deciziei, mijloace de lovire conectate la acest sistem – și respectiv, în dinamizarea ciclului de comandă. Cea de-a doua direcție se concretizează în integrarea sistemelor de arme și a acțiunilor în spațiul de luptă prin realizarea unui sistem global de stocare, transport și diseminare a informației.

Războiul bazat pe rețea impune o nouă structură de forțe. Deși RBR este o chestiune de cultură și de tehnologie, tehnologia este, totuși, cea care creează avantaj în timpul luptei. Este necesară însă o schimbare în cultură pentru a adopta această tehnologie.¹² În general, conceptul RBR și elementele concrete ale acestuia au pătruns mai ales la nivelul operativ al războiului, în structurile de comandament, deci la nivelul rețelei centrale, nu și la nivelul platformelor de luptă, în rândul luptătorilor, deci la nivelul tactic al războiului.

Conceptul RBR are efect direct asupra construcției structurilor militare cât și structurilor de forțe. În acest sens, structura de forțe trebuie să treacă treptat, cel puțin în teatrele de operații, de la o structură pe categorii de forțe și pe arme, la o structură integrată, modulară, dinamică în rețea care să cuprindă: structuri care alcătuiesc rețeaua de senzori de informații; structuri de comandă, control, comunicații, computere care fac parte din rețeaua centrală; structuri acționale.

Structurile care alcătuiesc rețeaua senzorilor de informații sunt reprezentate de structurile de informații, cercetare de arme întrunite și de armă, precum și de forțele speciale care acționează în întreg spectrul culegerii informației.

Structurile de comandă și control la nivel strategic și operativ sunt structuri de tip întrunit (joint), pregătite și capabile să acționeze în rețea, permițând îmbinarea principiului ierarhiei cu principiul funcționării orizontale, facilitând acțiunea în timp real, condiționată de flux, autoreglare, procesualitate.

Structurile acționale operează în baza informațiilor asigurate în timp real de structurile de informații. Deși structurile acționale actuale sunt tot cele clasice, reprezentate de divizie, brigadă, batalion, la forțele terestre, avion, celulă, patrulă, escadrilă la forțele aeriene, navă, divizion, grup de nave, grupare navală, la forțele navale, se impune ca acestea să fie de tip modular, flexibile, interoperabile, capabile să acționeze instantaneu și să evite surprinderea. Joint Vision 2010 și Joint Vision 2020, Directiva Ministerială NATO, alte doctrine și concepte prevăd crearea unor structuri mai suplă, capabile să folosească tehnica performantă, să echipeze activ rețeaua platformelor de luptă și să răspundă prompt funcțiunilor acestora.

Conceptul RBR a apărut ca urmare a perfecționării tehnologiei informației și a implicațiilor ei în dezvoltarea sistemelor de arme. Producerea și dezvoltarea mijloacelor necesare RBR presupune: realizarea, gestionarea,

---

¹² Gl.dr. Mircea Mureșan, gl.bg.(r) dr. Gheorghe Văduva, *Războiul viitorului. Viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 397.

folosirea, supravegherea și optimizarea continuă a rețelelor; adaptarea mijloacelor de luptă existente la funcționalitățile și la cerințele de rețea (dotarea cu senzori de informație și de stare, cu mijloace de comunicare în rețea, cu computere etc.); realizarea unor noi mijloace de luptă și de comunicații care să răspundă prompt exigențelor de rețea și să fie adaptabile la cerințe noi. Implicațiile conceptului asupra adaptării structurale și acționale a structurilor organizaționale militare sunt clare. Dar, mai mult decât atât, acest concept generează construcția unor structuri organizaționale noi care să gestioneze, întrețină și să supravegheze rețelele. În principiu, aceste structuri trebuie să constituie rețele reale sau virtuale, să acționeze în nodurile de rețea și să asigure buna funcționare și protecție a acestora.

Preocupări privind optimizarea conceptelor operaționale, tehnologiei și structurilor organizaționale militare specifice forțelor terestre

Reorganizarea forțelor terestre în cadrul procesului de transformare trebuie: să asigure putere de luptă capabilă de desfășurare mai rapidă prin starea de pregătire și coeziunea unității; să absoarbă, în mod continuu, noile tehnologii și să dezvolte noi capacități; să integreze capacitățile forțelor terestre cu ale forțelor aeriene și forțelor navale; să fie capabile să participe la operații întrunite multinaționale în cadrul Alianței sau unor coaliții.

Plecând de la ideea că transformarea este un proces și nu un scop procesele informaționale sunt surse de putere și ar trebui să conducă organizarea pentru luptă, iar sistemele de luptă ar trebui să co-evoluizeze cu conceptele operaționale și structurile organizaționale militare. Introducerea /adaptarea noilor tehnologii în structurile de forțe ar trebui să fie continuă. Transformarea începe atunci când forța exploatează tehnologia nouă și dezvoltă conceptele și structurile organizaționale militare care sunt indicate /stabilite de noile capacități.

Implicațiile transformării pentru forțele terestre se referă la faptul că acestea trebuie să se integreze perfect într-un complex de lovire total. Noile tehnologii impun și permit schimbări în modul în care forțele terestre se organizează pentru a lupta. Capabilitățile forțelor terestre trebuie să fie organizate pentru integrarea cu alte categorii de forțe din ce în ce mai mult la nivelurile inferioare. Integrarea forțelor luptătoare cu mijloace de lovire puternice este fundamentul pentru o evoluție adevărată în domeniul militar.

Forțele Terestre se transformă atunci când exploatează cu succes tehnologia nouă, noile concepte operaționale, noile structuri organizatorice precum și noile abordări cu privire la instrucție și conducere pentru a atinge o putere de luptă superioară din punct de vedere calitativ. Transformarea Forțelor Terestre ar trebui să creeze sinergii puternice cu noile tehnologii și concepte operaționale cu care operează forțele aeriene și navale.

Un nou concept operațional, Manevra dominantă, redefinește lupta armată. Obiectivul Manevrei dominante este de a câștiga un avantaj pozițional în timp și spațiu care plasează forțele adversarului într-un asemenea dezavantaj încât este obligat să se predea sau să fie distrus. Deoarece Manevra dominantă nu poate fi realizată de o singură categorie de forțe ale armatei, succesul ei depinde de abilitatea de a proiecta puterea militară, în mod rapid, folosind puterea aeriană, terestră și maritimă pentru a realiza aproape simultan structuri de forțe întrunite care să acționeze concertat pentru a paraliza și a înfrânge inamicul.

Reorganizarea tactică pentru acțiunile militare întrunite și răspunsul rapid în situații de criză sau conflict impun construcția unor module specializate ale puterii de luptă din mijloacele existente și încorporarea noilor tehnologii cu noile capacități în proces.

În cadrul Alianței Nord Atlantice structura bazată pe grupul de luptă susține Operațiile Multinaționale. Principalele puteri militare europene membre ale NATO au început proiectarea forțelor într-un mod similar cu abordarea americană a grupului de luptă. Forțele terestre britanice și franceze se orientează spre grupuri de luptă de mărimea unei brigăzi cu 5.000 de militari. Doctrina forțelor terestre germane contemporane organizează lupta armată tot în jurul unui grup de luptă de mărimea unei brigăzi cu 5.000 de militari. O structură bazată pe grupul de luptă poate deveni un model pentru doctrina, organizarea și comunicațiile comune ale structurilor alianței.

Sintetizând punctele cheie ale transformării forțelor terestre se desprind următoarele concluzii: transformarea ar trebuie să aibă ca rezultat o schimbare semnificativă pentru a spori capacitățile de luptă armată întrunită; perspectiva nesigură a tehnologiei viitorului nu trebuie să contracareze schimbarea actuală prin interacțiunea continuă a tehnologiei și noilor structuri pentru luptă; conceptul de grup de luptă este un element important al viitorului deoarece facilitează o adaptare continuă prin incorporarea noii tehnologii.

Bibliografie:

- Mureșan M., Văduva G. *Războiul viitorului, Viitorul războiului*, Editura U.N.Ap., București, 2004.
- Bădălan, Eugen (coord.) *Concepte strategice și operative de actualitate*, Editura CTEA, București, 2004.
- Moștoflei, C (coord.) *Războiul bazat pe rețea și viitorul acțiunilor militare*, Editura U.N.Ap., București, 2005.
- Leonhard, Robert R. [*Factors of conflict in the early 21st century*](#), Army, Jan 2003.

- Dave Kilcullen *Future Land Operating Concept Complex Warfighting*, Army, Apr 2004.
- Andrew F. Krepinevich *The Military-Technical Revolution: A Preliminary Assessment*, Maxwell AFB, AL: Air University Press, 1996.
- * * * *Joint Vision 2010 (JV 2010)*, (<http://www.dtic.mil/jointvision/jvpub1.htm>)
- * * * *Joint Vision 2020 (JV 2020)*, (<http://www.dtic.mil/jointvision/jvpub2.htm>)
- * * * *The battlefield of the future – 21st Century Warfare Issues*, Air University, (<http://www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html>)
- * * * *Understanding NATO Military Transformation*, (<http://www.act.nato.int>)
- * * * *Military Transformation: A Strategic Approach*, (<http://www.oft.osdmil/library>)
- * * * *Strategia Militară a României*, (proiect) București, 2006.
- * * * *Strategia de Transformare a Armatei României*, București, 2007.

INFLUENȚA CONCEPTELOR DE SECURITATE ASUPRA CONSTRUCȚIEI STRUCTURILOR MILITARE

Lt.col.drd. Ionel IRIMIA

In determining the armed forces the states will require in the future, a military strategist who will identify the near-term actions to be taken in order to ensure the right military capabilities available when needed. To do so, the strategist must determine the nation's future interests, identify and rank the most significant and likely future threats and opportunities associated with those interests, and discern the future military capabilities the nation will require to accommodate the future security environment. Such planning is fraught with difficulty.

De la căderea Zidului Berlinului, în anul 1989, forțele armate ale statelor s-au schimbat semnificativ pentru a se adapta la ceea ce a devenit cunoscut ca era postrăzboi rece. Nu numai faptul că forțele armate au devenit mai mici, de asemenea, ele au devenit mai letale. În dezvoltarea forțelor specifice actuale și ale viitorului, statele modelează un sistem de sisteme care promite o sinergie fără precedent în luptă și câștigarea războaielor.

Necesitatea presantă de a pregăti forțele armate pentru mediul de securitate internațional, care se succede erei postrăzboi rece, a fost abordată de numeroase studii. Acestea au definit interesele de securitate națională, au descris mediul de securitate internațional viitor, au identificat viitoarele obiective de securitate națională și concepte strategice care derivă din analiza mediului de securitate, și au determinat și au formulat capacitățile militare necesare la începutul secolului XXI.

O concluzie generală, care se desprinde din majoritatea studiilor ce abordează problema definirii forțelor armate reclamate de mediul de securitate și conflict al secolului XXI, relevă faptul că acestea vor diferi în mod distinct ca rol, structură, doctrină și concepte de angajare operațională față de cele pe care le cunoaștem astăzi.

În determinarea forțelor armate pe care statele le necesită în viitor, provocarea pentru specialiștii militari este de a identifica acțiunile pe termen scurt care trebuie să fie luate pentru a se asigura disponibilitatea

capabilităților militare adecvate atunci când este nevoie. Pentru a face asta, specialiștii militari trebuie să determine interesele naționale viitoare, să identifice gama celor mai semnificative și mai probabile viitoare amenințări și oportunități asociate cu acele interese, și să discerne capabilitățile militare viitoare pe care națiunea le reclamă pentru a se adapta la mediul de securitate viitor. Asemenea planificare este plină de dificultate.

Specificitatea intereselor viitoare ale statelor este aproape la fel de incertă ca și amenințările și oportunitățile viitoare. Această ambiguitate combinată cu presiunile politice pentru a amâna hotărârea elementelor pe termen lung pune probleme dificile, substanțiale planificatorilor de la nivelul strategic.

Modelarea forțelor armate

Natura tranzitorie a mediului de securitate internațional care a urmat prăbușirii sistemului comunist a pus mulți specialiști în domeniul securității naționale în dificultate cu privire la tipul de forțe armate pe care o națiune îl reclamă în viitor. În timp ce se caută o soluție la această problemă, specialiștii militari au propus modificări importante în domeniul militar pentru a-l face mai potrivit realităților actuale.

Un concept care să poată ghida deciziile de dezvoltare a forțelor armate reclamate de primele decade ale mediului de securitate internațional și de conflict al secolului XXI este de mare actualitate. În acest sens specialiștii militari din diferite țări au elaborat numeroase studii care tratează problema modelării forțelor armate ale viitorului.

În opinia unor specialiști militari, o abordare rațională pentru a defini forțele armate necesare unui stat este reprezentată de un proces compus din trei părți: determinarea intereselor de securitate națională și obiectivelor în concordanță cu mediul geostrategic al viitorului; proiectarea și formularea conceptelor strategice pentru promovarea intereselor prin îndeplinirea obiectivelor; identificarea capabilităților militare necesare pentru a susține implementarea conceptelor.¹

Din conceptele strategice generale privind securitatea națională, specialiștii militari trebuie să extragă esența și să perfecționeze conceptele militare care integrează cel mai bine instrumentul de putere militară cu celelalte instrumente ale puterii naționale.² Procedând în felul acesta, specialiștii militari concep capabilitățile militare necesare pentru a susține strategia securității naționale.

O gamă variată de factori influențează modelarea forțelor armate ale statelor. Unii factori sunt de natură internă și includ obiectivele politice,

---

¹Douglas C. Lovelace, Jr., *The revolution in military affairs: Shaping the future U.S. armed forces*, p. 2 (<http://www.army.mil/usassi/>).

² Instrumentele puterii naționale includ puterea economică, puterea diplomatică, puterea informației și puterea militară.

structura și cultura socială, nivelul dezvoltării tehnologice etc. Alți factori sunt externi și derivă din mediul de securitate în care forțele armate ale unui stat trebuie să opereze, apartenența la diferite tratate internaționale de reducere sau limitare a armamentelor convenționale sau de neproliferare, calitatea de membru al unei alianțe etc. Factorii externi care derivă din mediul de securitate și care determină aplicările potențiale ale puterii militare sunt adesea dificil de identificat și de analizat. Totuși ei sunt determinanți de bază privind tipul de forțe armate pe care le necesită o națiune.

Studiile speculative privind evoluția mediului de securitate internațional în secolul XXI scot în evidență faptul că statele se vor confrunta cu numeroase surse de conflict armat care vor pune diverse provocări resurselor de securitate națională. În plus, vor fi multe oportunități de a promova interesele statelor prin aplicarea instrumentului militar de putere națională.

Liderii de la nivelul strategic trebuie să clasifice tipurile potențiale de conflict sau oportunitățile în conformitate cu riscurile pe care ele le reprezintă și avantajele pe care le promite, și în concordanță cu probabilitățile pe care ele le vor dezvolta. Procesul de identificare și de stabilire a priorităților pentru amenințări și oportunități este esențial în construirea unei strategii de securitate națională eficientă.

Așa cum s-a afirmat anterior, provocările pentru specialiștii militari sunt de a identifica acțiunile pe termen scurt care trebuie să fie luate pentru a se asigura disponibilitatea capacităților militare adecvate atunci când este nevoie. Pentru a proceda în acest sens, specialiștii de la nivelul strategic trebuie să determine interesele viitoare ale națiunii și obiectivele, să identifice nivelul celor mai semnificative și probabile amenințări viitoare, și oportunitățile asociate cu acele interese și să discernă capacitățile militare viitoare pe care o națiune le va necesita. Cu toate acestea, dacă planificarea capacităților militare se bazează numai pe analiza prezentului sau pe amenințările iminente și pe oportunități, șansele ca o națiune să aibă forțe relevante în viitor nu poate fi mai bună decât șansele ca obiectivele, amenințările și oportunitățile să rămână statice.

Interesele de securitate națională, obiectivele și conceptele strategice

Analiza capacităților militare ar trebui să înceapă cu o abordare simplificată pentru a defini și analiza interesele și obiectivele de securitate națională viitoare. Pasul următor constă în stabilirea și în folosirea unui model de analiză a mediului de securitate internațional pentru a ajuta la identificarea amenințărilor și oportunităților viitoare. Analiza mediului de securitate internațional sugerează conceptele strategice viitoare de securitate națională și componentele lor militare și descrie capacitățile militare necesare pentru a pune în practică conceptele. Analiza trebuie bazată pur și simplu pe

contribuțiile potențiale pe care operațiile militare reactive și proactive trebuie să le ia pentru a apăra interesele de securitate națională fundamentale. Ca regulă de bază, orizontul planificării trebuie să vizeze o perioadă de aproximativ 20 de ani, suficientă pentru a ghida o schimbare structurală reală a forțelor în scopul protejării și promovării intereselor de securitate națională.

Specialiștii de la nivelul strategic vor continua să extragă misiunile pentru forțele armate din analiza intereselor naționale. Obiectivele securității naționale ale statelor care vor fi stabilite în viitor vor continua să derive din obiectivele constituționale de bază ale guvernelor naționale, dar și din cerințele ca membru al unei alianțe. De asemenea, eforturile de a asigura o apărare comună la nivel european și de a promova bunăstarea generală vor continua să definească interesele de securitate națională în următoarele decade ale secolului XXI.

Categorii de interese

Analizii argumentează statutul legal al „intereselor” prin folosirea unor descriptori, cum ar fi: „de supraviețuire”, „vital”, „important”, „periferic”, „major”, „umanitar” sau alții asemănători.³ Odată ce analizii au încadrat un interes de securitate într-o categorie, specialiștii trebuie să argumenteze dacă interesul ar trebui sau nu să fie urmărit, în funcție de situațiile periculoase curente.

Definirea intereselor naționale reprezintă o provocare în sine. Definiția unui interes „de supraviețuire” este destul de clar formulată; existența fizică a unei națiuni este amenințată de un atac. Folosirea forței militare este promovată indiscutabil în sprijinul intereselor de supraviețuire. Următoarele pe scara intensității sunt interesele „vitale” care vizează daune serioase la adresa unei națiuni, dacă nu se folosesc măsuri drastice, inclusiv forța. Națiunile nu doresc să compromită aceste interese; menținerea integrității teritoriale este un exemplu de interes național vital. Interesele „majore” sunt următoarele pe scara intensității. Similare intereselor vitale, diferența principală dintre cele două categorii de interese este aceea că folosirea forței nu este considerată necesară în apărarea intereselor majore. Națiunile au tendința de a nu merge la război pentru interesele majore deși, ele vor participa la un război pentru protejare intereselor vitale. În cele din urmă, interesele „periferice” influențează interesele generale ale unei națiuni, dar nu reprezintă cu adevărat o amenințare la adresa națiunii luate în ansamblu.⁴ Argumentele cu privire la folosirea forței militare, în general, nu sunt necesare atunci când se adresează intereselor de supraviețuire sau periferice.

---

³ Douglas C. Lovelace, Jr., *The revolution in military affairs: Shaping the future U.S. armed forces*, p. 5 (<http://www.army.mil/usassi/>)

⁴ Stephen D. Sklenka, *Strategy, National Interests, and Means to an End*, october 2007, p. 6. (<http://www.StrategicStudiesInstitute.army.mil/>)

Totuși, linia care diferențiază interesele vitale de cele majore este cel mai adesea neclară fiind situată într-o zonă în care identificarea strategiei, scopurilor și mijloacelor adecvate se dovedesc a fi cele mai provocatoare. O strategie coerentă începe cu identificarea unui obiectiv dorit sau a unui scop. Înțelegerea scopurilor și obiectivelor nu va garanta victoria, dar eșecul de a le înțelege, în mod virtual, garantează înfrângerea.⁵

Prioritatea obiectivelor

Statele trebuie să implementeze un proces care să asigure protejarea și promovarea intereselor sale, alocând resursele disponibile. Acest lucru necesită identificarea și ierarhizarea obiectivelor de securitate națională bazate pe contribuțiile lor relative la interesele naționale fundamentale. Această prioritate inițială, deși constituie o ierarhizare brută a obiectivelor, nu constituie o bază suficientă pentru o strategie de securitate națională. Riscurile și costurile potențiale legate de obiective, de asemenea, trebuie luate în considerare.

Pentru ca un obiectiv al securității naționale să fie reflectat într-o strategie de securitate națională el trebuie să contribuie atât la protejarea și promovarea intereselor naționale fundamentale, cât și să fie relevant pentru mediul de securitate internațional. În plus, un obiectiv de securitate națională poate fi derivat dintr-un interes național pentru care nu există o amenințare proiectată semnificativ, dacă va exista o oportunitate pentru a amplifica interesul către un nivel care depășește costul de a proceda în acest fel. Indiferent dacă se opune amenințărilor potențiale sau obținerii avantajului din oportunități importante, costurile realizării unui obiectiv nu trebuie să depășească contribuțiile așteptate la interesele fundamentale ale națiunii.

În consecință, pentru simplificarea și clasificarea mediului de securitate internațional este necesar un sistem pentru a facilita definirea amenințărilor și oportunităților, care vor direcționa stabilirea și organizarea priorităților strategice și identificarea capacităților militare necesare.

Analiza mediului de securitate internațional

Specialiștii de la nivelul strategic trebuie să întrebuițeze un proces coerent pentru a prevedea viitorul în scopul stabilirii unei baze clare pentru anticipare și pregătire în domeniul gestionării problemelor de securitate națională și a oportunităților specifice secolului XXI.

Pe măsură ce lumea se mișcă dincolo de perioada războiului rece, tendințele și condițiile predictibile care ies la iveală sugerează cu putere că mediul de securitate internațional poate fi descris ca unul care se înfățișează pe trei niveluri, iar fiecare nivel reclamă, în mod potențial, o aplicare destul de diferită a puterii militare. Modelul pe trei niveluri al mediului de securitate

---

⁵ Stephen S. Rosenfeld, *The National Interest Test*, Washington Post, July 26, 1996, p. 22. (<http://www.army.mil/usassi/>)

internațional viitor facilitează identificarea amenințărilor și oportunităților, dezvoltarea conceptelor strategice pentru gestionarea lor și definirea capacităților militare care vor fi necesare să pună în practică conceptele. În plus, un asemenea cadru de analiză permite formularea și articularea clară a recomandărilor pentru a consilia liderii cheie în luarea deciziilor de alocare a resurselor. Fiecare dintre cele trei niveluri va prezenta caracteristici dominante distincte, deși vor fi unele similarități suprapuse în rândul unor state din diferite niveluri. La modul general, nivelul va vedea sistemul de securitate internațional, în mod diferit, va cunoaște presiuni interne diferite, se va concentra pe forme diferite de competiție și conflict, și va configura forțele sale militare în mod corespunzător.

Primul nivel

Primul nivel va fi caracterizat de stabilitate, prosperitate și integrare multidimensională. Economia sa va fi definită tot mai mult de creație, management și manipularea informației decât de industria grea tradițională. Guvernele vor deveni din ce în ce mai mult concentrate la nevoile de afaceri. Interdependența economică în creștere și omogenitatea culturală vor crea legături mai puternice în rândul statelor primului nivel, diluând interesele naționale, granițele și suveranitatea. Guvernele naționale ale primului nivel se vor supune unui număr, întotdeauna în creștere, de reguli internaționale, iar democrația va fi generală.

Pentru statele primului nivel, folosirea forței nu va fi întotdeauna văzută ca o măsură a ultimului mijloc la care se recurge, însă va exista o presiune intensă de a minimaliza riscurile operațiilor militare și de a le conduce la costuri reduse.

Strategiile de securitate vor accentua prevenirea conflictului, dar strategiile militare vor fi mai puțin defensive și vor acorda importanță subcomponentelor ofensive sau proactive. Un punct de vedere colectiv cu privire la securitatea națională va prevala celui bazat pe prezervarea relațiilor economice libere și îmbogățirea națională prin creșterea economică neîngrădită.

Forțele armate ale primului nivel vor fi mici în cea ce privește numărul de oameni implicați, dar vor folosi extensiv tehnologia. În majoritatea cazurilor, gama operațiilor conduse de forțele armate ale primului nivel vor fi de-a lungul spectrului, care privește: reducerea dezastrelor, asistența umanitară, construcția națiunii, menținerea păcii, contactele de cooperare în domeniul militar și altele asemănătoare.

Al doilea nivel

Al doilea nivel va fi compus din cea ce astăzi este cunoscut ca „țări industrializate recent” și din țările mai avansate ale fostului bloc sovietic. Producția industrială tradițională va rămâne baza economică a nivelului. Statul națiune va rămâne instituția politică și economică principală. Cele mai intense dezbateri politice în cadrul celui de-al doilea nivel vor opune pe cei ce cer integrarea economică și culturală dominată de primul nivel împotriva

acelora care se opun acestora și în schimb sunt favorabili naționalismului economic și particularităților culturale.

În cadrul statelor, vor exista schimbări violente, către și de la democrație. Suveranitatea va fi apărată atent de liderii politici. Securitatea națională și strategiile militare vor avea atât componente interne, cât și componente externe. Pe plan intern, armata va fi folosită pentru a garanta supraviețuirea guvernului. Pe plan extern, armata va fi angajată pentru a proteja și a promova interesele naționale, adesea pe seama statelor vecine. Din acest motiv, forțele armate ale statelor nivelului secund vor rămâne concentrate pe războiul în sensul tradițional, convențional, cu structuri de forțe terestre mari și alte categorii de forțe separate, definite de mediul în care ele operează.

Deoarece statele nivelului secund vor avea o toleranță mai mare pentru pierderi, armatele lor, în general, nu vor investi în tehnologie scumpă pentru protecția forțelor. În schimb, ele vor dobândi tehnologii selectate pentru folosirea în scopuri coercitive și vor profita de piețele de armament legale și ilegale, și de tehnologiile disponibile, în mod comercial, pentru utilizări militare.

În consecință, unele state vor dezvolta sau achiziționa un număr limitat de sisteme de arme moderne. În contrast cu forțele armate ale primului nivel, armatele nivelului secund, din cauza toleranței mai mari pentru pierderi și folosirii limitate a sistemelor de înaltă tehnologie, vor fi mai dispuse să se angajeze în operații terestre sau campanii susținute, scumpe și intense. Folosirea deschisă a armelor de distrugere în masă de către statele nivelului al doilea va deveni mai probabilă. Chiar dacă armele de distrugere în masă nu sunt în realitate folosite, ele vor rămâne armele dorite de factorii politici pentru asigurarea ultimei garanții a supraviețuirii naționale, amenințând sau constrângând adversarii, facilitând agresiunea și determinând intervenția militară a primului nivel în domeniul nivelului al doilea.

Armatele nivelului al doilea vor avea capabilități de proiecție a puterii la nivel regional și pot fi folosite împotriva altui stat sau pentru a se opune intervenției regionale din partea actorilor nonregionali. Totuși, statele nivelului al doilea nu vor reprezenta o amenințare globală convențională. Este însă posibil ca ele să reprezinte amenințări globale prin folosirea rachetelor armate cu arme de distrugere în masă și prin proiecția strategică a terorismului sponsorizat de state.

Nivelul al treilea

Cel de-al treilea nivel va avea trăsăturile unui mozaic de stagnare economică, incapacitate de guvernare și violență. Unele state vor rămâne legate de economia globală prin extracția și exportul de materii prime, importul de bunuri finite și ajutoare externe, dar aceasta va afecta numai o mică parte a populației. Multe dintre statele nivelului al treilea se vor confrunta cu perioade repetate de incapacitate de guvernare. Starea de anarhie va fi comună, iar multe state se vor fragmenta.

Violența în statele acestui nivel va fi o parte obișnuită a vieții zilnice pentru mulți oameni. Construcții etice ca „război drept” sau „aversiune față de pierderile colaterale” vor avea puțin sens. De aceea, multe state vor ignora legile internaționale ale conflictului armat. Forțele armate ale statelor respective, în mare măsură, vor lua forma grupurilor înarmate, milițiilor, armatelor personale ale liderilor militari care au autoritate asupra unei zone și grupurilor teroriste.

Producția militară autohtonă va fi scăzută, deci forțele lor armate vor avea capacitate foarte limitată pentru ducerea acțiunilor militare susținute și interarme. Achiziția materialului militar sau jaful este probabil să fie obiectivul predominant al operațiilor militare și ca rezultat nivelul al treilea va asigura un adăpost sigur pentru elementele crimei organizate. Terorismul va fi singura formă importantă de proiectare a puterii, disponibilă în cadrul nivelului al treilea. În plus, statele nivelului trei vor asigura elemente teroriste și tabere de pregătire a teroriștilor pentru statele nivelului doi, care vor să-și stabilească o acoperire pentru actele lor teroriste.⁶

Deoarece natura vieții celui de-al doilea nivel va suprima inhibițiile etice cu privire la folosirea violenței, statele sau liderii militari zonali nu vor avea scrupule și muștrări de conștiință referitor la folosirea terorismului și îl vor privi ca pe o strategie asimetrică justificată pentru combaterea statelor care aparțin primului și celui de-al doilea nivel.

Compararea nivelurilor

În general, armatele primului nivel vor fi capabile să înfrângă forțele numeroase și oarecum cu tehnică inferioară ale statelor nivelului al doilea, dar aversiunea față de pierderi și dificultatea unui sprijin popular și politic susținut pentru operațiile de durată vor fi factori de constrângere importanți. În mod similar, armatele primului nivel vor fi capabile să domine milițiile și armatele private ale nivelului al treilea, dar adesea costurile potențiale ale unei asemenea angajări vor fi prea mari pentru a justifica intervenția militară. În mod special, războiul împotriva terorismului se va dovedi problematic.

Armatele celui de-al doilea nivel, de dimensiuni mari, cu abilitate de a întreprinde operații susținute, intense și cu o toleranță mai mare față de pierderi vor fi, în general, eficiente împotriva forțelor celui de-al treilea nivel. Dar, în timp ce, forțele celui de-al treilea nivel nu vor fi capabile să reziste și să confrunte armatele nivelului al doilea, statele nivelului al treilea vor folosi lipsa lor de inhibiție cu privire la folosirea fără discriminare a violenței pentru a influența primul și al doilea nivel, în mod particular, atunci când ele pot folosi terorismul pentru a obține concesiuni sau pentru a împiedica intervenția. Prin urmare, nu va exista o organizare ierarhică clară a dominării militare în rândul nivelurilor, pentru toate situațiile.

---

⁶ Bill Gertz, U.S. *Commander in Gulf Sees Increased Threat from Iran*, Washington Times, January 29, 1997, p. 5.

Relația dintre obiectivele de securitate națională și capacitățile structurilor militare

Obiectivele de securitate națională, conceptele strategice militare de sprijin al acestor obiective și capacitățile structurilor militare pentru implementarea conceptelor reclamate de mediul de securitate sunt prezentate din perspectiva unui stat democratic, membru al Alianței Nord Atlantice, caracterizat de stabilitate, prosperitate și integrare multidimensională, a cărei economie va fi definită de creație, management și de manipulare a informației.

În secolul XXI, extinderea interdependenței globale va descuraja tendințele de izolare națională. Interdependența economică și în domeniul securității între state va camufla interesul de securitate națională. Interdependența nu va reduce competiția dintre state, ci o va face mai subtilă și mai complexă. Deși agresiunea armată convențională între statele primului nivel nu pare plauzibilă, conflictul dintre ele are baze economice. Vitalitatea economică va fi prima preocupare privind securitatea națională. Abilitatea unei națiuni de a investi în tehnologii avansate și de a le transforma rapid în instrumente de persuasiune, coerciție și forță va fi, în mod evident, o funcție a puterii economice.

Dezvoltarea, controlul și aplicarea tehnologiilor erei informaționale va fi puternic concurentă în cadrul statelor primului nivel de aceea, un obiectiv de securitate națională va fi reprezentat de dezvoltarea și de angajarea strategiilor pentru a intensifica expansiunea economiei statului respectiv, simultan prin cooperarea și concurența cu celelalte state menținându-se în același timp un nivel acceptabil de suveranitate, drepturi civile și libertăți individuale.

Acesta va fi un obiectiv de înaltă prioritate. *Conceptul strategic de securitate*, care face posibilă realizarea acestui obiectiv, va trebui să recurgă la o îmbinare a instrumentelor puterii naționale pentru obținerea celui mai bun avantaj economic pentru statul respectiv. În mod necesar, conceptul strategic trebuie să aibă componente de apărare reactive și proactive.

Componenta militară a acestui concept de securitate națională se va centra pe apărarea resurselor de informații cheie și pe exploatarea capacităților de informații ale statului. Rezultă necesitatea construirii sau dezvoltării, transformării și îmbunătățirii permanente a acestei capacități. În timp ce protecția sistemelor de informații interne necesită cooperarea între instituțiile statului cu responsabilități în domeniu, responsabilitatea principală pentru războiul informațional la nivel strategic revine instrumentului militar. Armata va necesita capacități care să-i permită detectarea și avertizarea atacului informațional asupra statului și populației. În plus, forțele armate trebuie să fie capabile să împiedice, prevină și să respingă asemenea atacuri. De aceea, armata trebuie să aibă capacități de război informațional defensive pentru a apăra sistemele de informații cheie ale statului de atacurile informaționale. Forțele armate, de asemenea, trebuie să aibă capacități de

război informațional ofensive pentru a împiedica atacurile prin amenințarea cu represalii, și să ducă războiul informațional rapid, dacă este necesar.

Interdependența statelor va da ascensiune unui alt interes de securitate națională. Vor exista suficiente caracteristici comune ale intereselor naționale și împărțirea suveranității în cadrul statelor pentru a spori acordurile de apărare împotriva amenințărilor ridicate de alți actori statali sau nonstatali. În plus, față de responsabilitatea de a apăra teritoriul național, obiectiv obligatoriu și de datoria tuturor națiunilor suverane, toate statele vor avea interese globale de protejat și de promovat. De aceea, ele trebuie să participe total la efortul colectiv de asigurare și garantare a stabilității globale.

Conceptual strategic militar pentru susținerea acestui obiectiv cere elementului militar al unui stat să acționeze pentru a se asigura că este interoperabil și raționalizat cu forțele armate ale statelor din cadrul alianței. Pentru a implementa acest concept forțele armate ale statului trebuie să intensifice contactele militare reciproce, exercițiile și operațiile multinaționale, distribuirea tehnologiei și alte activități pentru a mări sinergia în rândul armatelor diferitor state.

Statele nivelului doi și posibil unele dintre statele nivelului trei vor fi capabile să amenințe statele primului nivel prin dezvoltarea sau achiziționarea armelor nucleare și a mijloacelor pentru folosirea lor. Pe cale de consecință, un al treilea obiectiv de securitate națională de înaltă prioritate este de a asigura apărarea strategică împotriva armelor nucleare sau altor arme de distrugere în masă. Conceptul strategic pentru susținerea acestui obiectiv impune ca împiedicarea extinderii nucleare să fie suplimentată de apărarea strategică comună împotriva armelor de distrugere în masă.

Componenta militară a acestui concept strategic va trebui să participe la efortul multinațional pentru a dezvolta și a desfășura apărarea strategică în statele selectate. Capabilitățile de apărare trebuie să fie direcționate împotriva tuturor modalităților de livrare și de distribuire a armelor de distrugere în masă.

Statele nivelului doi vor construi forțe armate orientate la nivel regional, care încorporează multe tehnologii avansate, însă vor concepe unitățile convenționale de blindate, mecanizate și infanterie ușoară care sunt capabile de agresiune regională.

Asemenea forțe vor fi adecvate pentru ocuparea teritoriilor și controlul populațiilor. În timp ce statele celui de-al doilea nivel vor proiecta forțele lor armate pentru apărare regională sau hegemonie, ele vor încerca să încorporeze caracteristici care vor face armatele lor mai rezistente la coerciție sau intimidare din partea forțele armate ale statelor primului nivel.

Unele state vor dezvolta forțe armate hibride specifice erei industriale, cât și celei informaționale prin dezvoltarea pe scară largă, cumpărarea sau achiziția prin alte mijloace a tehnologiei avansate. De exemplu, deși ele vor proiecta și vor construi structuri convenționale de blindate, infanterie și

artilerie, de asemenea, vor dobândi un număr destul de mare de sisteme de antiinformații, arme anti și contrasatelit, sisteme de apărare antiaeriene avansate, ca și rachete balistice sau de croazieră.

Deoarece statele hibride au potențialul de a amenința direct și serios interesele fundamentale ale unui stat din prima categorie, angajarea lor va fi un obiectiv de securitate națională de înaltă prioritate.

Amenințările și oportunitățile potențiale reprezentate de statele hibride sugerează câteva concepte strategice militare. Pentru a contracara o eventuală amenințare din partea statelor hibrid statele primului nivel trebuie să poseze, în mod particular, capacități care pot fi rapid angajate, simetrice și asimetrice, susținute de forțe de răspuns terestre, maritime și aerospațiale convenționale.

De aceea, majoritatea operațiilor militare convenționale împotriva statelor nivelului doi se vor baza, în mare măsură, pe concepte orientate ofensiv dar care angajează capacități asimetrice. Liderii militari de la nivelul strategic trebuie să fie capabili să adapteze rapid și să reconfigureze structurile militare, atunci când misiunile și condițiile se schimbă. Împiedicarea sau anularea unei asemenea agresiuni va fi un obiectiv de securitate națională de prioritate medie, deoarece puține state specifice nivelului doi vor fi dispuse să amenințe interesele fundamentale ale statelor primului nivel, printr-o agresiune directă și la scară mare.

Constrângerile fiscale și alte presiuni sociale și politice vor împiedica statele primului nivel să mențină în serviciu activ suficiente forțe simetrice pentru a lupta și a învinge multiple conflicte regionale majore. De aceea, trebuie să fie urmărită o nouă strategie pentru gestionarea amenințărilor reprezentate de hegemoniile regionale majore. În primul rând, tehnologia informației trebuie cuplată cu o rețea de informații robustă pentru a crește, în mod semnificativ, cantitatea și calitatea avertizării strategice. Cea de-a doua componentă a strategiei pentru a gestiona amenințările regionale la scară mare necesită capacități de lovire asimetrice eficiente, preemptive și corespunzătoare.

Pentru a contracara riscul unei agresiuni regionale trebuie adoptat un concept de securitate națională care atrage după sine versalitate crescută în cadrul și între instrumentele puterii naționale. Câteva capacități militare sunt sugerate. În primul rând, forțele armate trebuie să fie capabile de lovituri precise cu rază mare asupra țintelor cu valoare pentru adversar și considerate justificate de comunitatea statelor respective.

Instrumentul militar trebuie să fie integrat în implementarea strategiei de securitate națională, încă de la început. Capacitățile militare în domeniile dominării informaționale, informațiilor, protecției forței și războiului neletal vor favoriza coerența contribuției militare la contracararea actelor de dezvoltare a agresiunii. Aceste capacități trebuie să fie asamblate în unități agile și versatile care pot fi rapid combinate /integrate și adaptate unele cu altele și cu alte instrumente ale puterii naționale.

Aceasta va necesita dezvoltarea și achiziția echipamentului multirol proiectat în concordanță cu profilurile de misiune multilaterale care reflectă gama potențială completă a operațiilor militare. Din punct de vedere fizic, mai mici, dar mai versatile, reconfigurabile rapid, unităților militare capabile de misiuni multiple li se vor solicita să asigure o combinație mai eficientă a capacităților militare cu alte instrumente ale puterii naționale.

Forțele armate trebuie să fie capabile să identifice și să angajeze forțele ostile răspândite și amestecate cu populațiile civile în timp ce simultan acordă asistență acelor populații. Acele situații vor solicita o aplicare adaptată în concordanță cu nevoile individuale a capacităților militare pe care numai forțele terestre special instruite, echipate și organizate le poate produce. În mod caracteristic, forțe terestre ale viitorului vor necesita capacități de protecție individuale și la nivelul unității mai bune, acces aproape instantaneu și precis la sprijinul de luptă, și sprijinul logistic și informații în timp real despre disponibilitatea și intențiile forțelor proprii, inamicului și necombatantilor. În plus, forțele terestre viitoare trebuie să fie mai agile, mai puțin constrânse din punct de vedere logistic și capabile de a provoca o serie mai mare de efecte letale și neletale.

Acest lucru va necesita forțe terestre care sunt, în general, la fel de capabile de a supraviețui ca unitățile de blindate și mecanizate actuale, la fel de agile strategic, ca și unitățile ușoare sau aeropurtate, la fel de mobile tactic și operațional, ca și unitățile de blindate, mecanizate și de asalt aerian, și capabile de acțiune întrunit în combinații variate pentru a produce efectele dorite.

Multe dintre inovațiile tehnologice care trebuie să fie aplicate forțelor terestre ale viitorului pot fi anticipate, în mod evident. De exemplu, trupe de soldați moderni, vehicule de cercetare terestră și aeriană telecomandate, santinele robot, sisteme robotizate de detecție și avertizare a minelor, chimică, biologică și radiologică, capacități avansate de operații psihologice și management ale percepțiilor, conștientizarea situațională mărită, sprijin de foc precis, comunicații cu salt în frecvență instantanee, arme neletale, dar incapacitante.

Tehnologiile și conceptele organizaționale inovatoare trebuie să fie aplicate forțelor terestre pentru a le mări puterea de luptă, la riscuri și costuri reduse, pentru a împiedica și înfrânge adversarii viitorului care nu vor respecta regulile civilizate și care vor merge către orice extremă pentru a obține victoria.

Teroriștii înarmați cu arme de distrugere în masă, în viitor, pot fi cea mai mare amenințare la adresa securității naționale a statelor. De aceea, protecția împotriva atacului strategic, de asemenea, trebuie să includă apărări eficiente împotriva amenințării teroriste. Tehnologia poate face o asemenea apărare posibilă, dar ea va implica costuri semnificative și cooperare internațională. Eliminarea teroriștilor cu arme de distrugere în masă va fi un obiectiv de securitate națională de înaltă prioritate.

Apărarea împotriva acestui sistem de armă poate fi realizată numai printr-o combinație eficientă a detecției timpurii; preemțiunea în punctele de origine; interceptarea pe traseu; înfrângerea definitivă de apărarea națională; micșorarea efectelor, capturarea, pedepsirea și atribuirea, dacă eforturile de preemțiune și interceptare eșuează.

Aceste concepte strategice de securitate națională vor necesita cooperare și colaborare internațională și inter-agenții fără precedent. Detecția adecvată, distribuirea informațiilor de către elementul militar structurilor de impunere a legii, și structuri de informații naționale peste tot în lume, interoperabilitatea crescută a sistemelor și procedurilor de informații sunt evidente.

Pentru a susține aceste concepte strategice de securitate forțele armate trebuie să dezvolte capacități contra-teroriste capabile, active și mai puternice pentru a crește în mod eficient eforturile sale antiteroriste.

Organizațiile criminale internaționale vor continua să crească, să se dezvolte și integreze. De vreme ce ele vor amenința frecvent, chiar dacă indirect, interesele fundamentale ale statului, eradicarea lor va fi un interes de securitate națională de prioritate medie.

Conceptul strategic de securitate națională care decurge din obiectivul contracarării crimei organizate internaționale va atrage după sine un efort inter-agenții multilateral similar celui cerut pentru combaterea altor forme de terorism.

Contribuțiile armatei ar trebui să includă obținerea și raportarea informațiilor despre organizațiile criminale străine care amenință interesele fundamentale ale statului și măsuri proactive pentru a încuraja și asista guvernele gazdă în eliminarea acelor organizații. Dincolo de aceste abordări, forțele armate trebuie să fie capabile să asiste națiunile în combaterea organizațiilor criminale prin ajutorarea și asigurarea securității pentru populație și prin asigurarea instruirii și echipamentului pentru forțele de securitate indigene.

Concluzionând, mediul de securitate internațional sugerează interesele, obiectivele de securitate națională și conceptele strategice de susținere a acestor obiective. Componenta militară a conceptelor strategice determină capacitățile structurilor militare pentru implementarea conceptelor și realizarea obiectivelor în scopul protejării intereselor naționale.

Bibliografie:

- * * * *Strategia de Securitate Națională a României*, (proiect) București, 2006.
- * * * *Strategia Militară a României*, (proiect) București, 2006.
- * * * *Carta Albă a securității și apărării naționale*, București, 2004.

- * * * *Strategia de Transformare a Armatei României*, București, 2007.
- Alexandrescu G. *Amenințări la adresa securității*, Editura U. N. Ap. „Carol I”, București, 2004.
- Bădălan, Eugen (coord.) *Concepte strategice și operative de actualitate*, Editura CTEA, București, 2004.
- Frunzeti, Teodor *Securitatea națională și războiul modern*, Editura Militară, București, 1999.
- Mureșan M. *Viitorul conflictelor militare*, Editura U. N. Ap. „Carol I”, București, 2005.
- Douglas C. *The revolution in military affairs: Shaping the future U.S. armed forces*, (<http://www.army.mil/usassi/>)
- Lovelace, Jr. *Strategy, National Interests, and Means to an End*, 2007, (<http://www.StrategicStudiesInstitute.army.mil/>)
- Stephen D. Sklenka *"The National Interest Test,"* Washington Post, July 26, 1996, p. 22. (<http://www.army.mil/usassi/>)
- Stephen S. Rosenfeld *War: Ends and Means*, Washington, DC: Potomac Books, Inc., 2006.
- A. Codevilla, P. Seabury *Making Twenty-First Century Strategy: An Introduction to Modern National Security Processes and Problems*, Maxwell Air Force Base, AL: Air University Press, 2006.
- Donald M. Snow *To Die For: National Interests and Strategic Uncertainties*, in *Strategy and Force Planning*, Newport, RI: Naval War College Press, 2004.
- P. H. Liotta *Joint Vision 2010 (JV 2010)*, (http://www.dtic.mil/joint_vision/jvpub1.htm)
- * * * *Joint Vision 2020 (JV 2020)*, (http://www.dtic.mil/joint_vision/jvpub2.htm)
- * * * *The battlefield of the future – 21st Century Warfare Issues*, Air University, (<http://www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html>)

PARTICIPAREA ROMÂNIEI LA REALIZAREA UNOR INIȚIATIVE ÎN DOMENIUL COOPERĂRII TRANSFRONTALIERE EUROREGIONALE

Mr.drd. Felicia DEDIU

The national security implies the direct participation in the regional and international stability maintenance, Romania being assigned as an important element in the management of regional and global security matters by responsibilities assumed within the “the cooperation security” system.

Contextul actual

Colaborarea în cadrul euroregiunilor constă în crearea unor legături directe între regiuni și comunități aflate de o parte și de alta a frontierelor de stat, în virtutea competențelor autorităților locale, așa cum sunt ele definite în legislația națională.

În vestul Europei, ele funcționează eficient, avantajele unor asemenea forme de cooperare fiind de necontestat, cum ar fi: dinamizarea relațiilor economice și comerciale între părțile membre, favorizarea schimburilor culturale, artistice și științifice, a contactelor între persoane și colectivități umane, cooperarea în domeniul ecologiei, asigurarea unor sisteme rapide și eficiente de comunicații și transport, dezvoltarea relațiilor transfrontaliere în diverse domenii. Un rol catalizator în dezvoltarea euroregiunilor îl reprezintă alocarea de către Uniunea Europeană și alte organisme financiare internaționale a unor sume considerabile destinate încurajării investițiilor și programelor de cooperare în astfel de euroregiuni.

Condițiile pentru dezvoltarea optimă a unei euroregiuni sunt considerate a fi: echilibrul economic minimal, unitatea de limbă și cultură, și aceeași moștenire istorică. Plecând de la aceste criterii, o serie de instituții europene au promovat dezvoltarea euroregiunilor.

Trebuie menționat, în primul rând, rolul Consiliului Europei prin documentele sale în materie de cooperare transfrontalieră, precum și prin activitatea *Conferinței Permanente a Puterilor Locale și Regionale ale Consiliului Europei* (înființată în anul 1975 și transformată în anul 1994, în *Congresul Puterilor Locale și Regionale din Europa*).

Tot în anul 1975, *Comunitatea Europeană* a lansat două instrumente de politică regională, unul financiar și altul politic: *Fondul European de Dezvoltare Economică și Regională (FEDER)* și *Comitetul de Politică Regională (CPR)*. Prin scopul lor de sprijinire a regiunilor aflate sub media comunitară ca nivel de dezvoltare, acestea se plasează într-o optică esențialmente economică.

Modelul de colaborare în cadrul euroregiunilor este susținut de UE ca pe un exercițiu anterior aderării la UE a țărilor participante și ca un micro-experiment pentru implementarea unor relații de natură comunitară între regiunile din statele candidate.

Proiectele avansate la nivelul Uniunii Europene pentru euroregiuni sunt finanțate prin intermediul *fondurilor structurale*, în cadrul programului INTERREG (sprijinirea cooperării transfrontaliere, transnaționale și interregionale, precum și a unei dezvoltări armonioase și echilibrate a întregului spațiu comun), precum și prin *fondurile publice* ale comunităților locale și prin *fondurile private* (fundații, ONG-uri, întreprinderi etc.). De asemenea, pentru proiectele la care participă și țările candidate la aderarea la UE sunt alocate fonduri prin intermediul programului PHARE-CBC (cross border cooperation).

Deși atât Consiliul Europei, cât și Uniunea Europeană sunt implicate în dezvoltarea politicilor regionale, trebuie remarcată diferența de orientare a celor două instituții în acest domeniu. Astfel, dacă politica regională a UE are mai ales o finalitate economică, Consiliul Europei acordă o importanță deosebită conservării patrimoniului cultural specific fiecărei regiuni, dialogului între culturi, grupuri etnice și religii, precum și dezvoltării instituționale.

Modelul euroregional a favorizat o colaborare activă a țărilor din Europa Centrală și de Sud-Est într-un asemenea cadru, fiind îmbrățișat și de România prin participarea, până la acest moment, la constituirea și la dezvoltarea cooperării în formatul a unsprezece euroregiuni.

Ordonanța de Urgență a Guvernului (OUG) nr.120/1998 pentru ratificarea de către România a *Convenției-cadru europene asupra cooperării transfrontaliere a colectivităților sau autorităților teritoriale*, adoptată la Madrid, la 21 mai 1980, constituie cadrul legislativ de desfășurare a acțiunilor de cooperare transfrontalieră de către autoritățile și comunitățile locale din țara noastră.

Totodată, România este parte la *Carta europeană a autonomiei locale*, adoptată la Strasbourg, la 15 octombrie 1985, și ratificată de țara noastră prin Legea 199/1997.

Conform prevederilor Convenției de la Madrid, cooperarea transfrontalieră vizează întărirea și dezvoltarea raporturilor de vecinătate între colectivități sau autorități teritoriale ce depind de două sau mai multe părți contractante, precum și încheierea de acorduri și înțelegeri utile în acest scop.

Colectivitățile, autoritățile sau organismele desemnate să exercite funcțiile regionale sunt, potrivit legislației române, consiliile județene și consiliile locale.

Euroregiunea Carpatica

Înființată oficial la Debrețin (14 februarie 1993), în cursul unei reuniuni a miniștrilor de externe și a reprezentanților administrațiilor locale din Polonia, Ucraina și Ungaria, Euroregiunea Carpatica cuprinde zonele de frontieră a cinci țări: Polonia, Slovacia, Ungaria, Ucraina și România, și are o populație de peste 14,7 milioane locuitori și o suprafață de 145 km².

România este reprezentată în Asociația interregională "Euroregiunea Carpatica" de județele Satu Mare, Sălaj, Maramureș și Botoșani, începând cu aprilie 1997. Din noiembrie 2000, a fost acceptat și județul Harghita. Județele românești au statutul de membru cu drepturi depline alături de regiunile din celelalte state: Ungaria, Polonia, Ucraina. Regiunile slovace au primit statutul de membru cu drepturi depline la ședința Consiliului EC din 25 noiembrie 1999.

Cadrul legal

Euroregiunea Carpatică funcționează în baza *Acordului privind înființarea unei asocieri interregionale "Euroregiunea Carpatică" și Statutului Asociației interregionale "Euroregiunea Carpatică"*.

Organismul de conducere a Euroregiunii este Consiliul Euroregiunii Carpatice, compus din reprezentanți ai țărilor membre și condus de un președinte. Consiliul are rolul de a decide asupra strategiei Euroregiunii, precum și asupra problemelor de interes pentru întreaga Euroregiune.

Consiliul Euroregiunii Carpatice cuprinde câte 3 membri din fiecare țară, partea română fiind reprezentată de președinții sau vicepreședinții Consiliilor Județene Maramureș, Satu Mare și Botoșani.

În perioada 2002-2004, președinția Euroregiunii a fost deținută de România. În fiecare stat membru există un Secretariat Național care asigură legăturile curente cu Secretariatul Internațional din Nyireghyhaza – Ungaria. Secretariatul Național al părții române este asigurat, din anul 2000, de Consiliul Județean Maramureș.

Există și cinci Comisii de lucru alcătuite din experți ai celor cinci state membre, coordonate de câte un stat membru:

- Comisia pentru Dezvoltare Regională – Ungaria;
- Comisia pentru Turism și Mediu – Polonia;
- Comisia pentru Dezvoltarea Comerțului – România;
- Comisia pentru Infrastructură Socială – Ucraina;
- Comisia pentru Prevenirea Dezastrelor Naturale – Slovacia.

Obiective și domenii de activitate

Există câteva obiective ce servesc ca motivație pentru participarea județelor românești în Euroregiunea Carpatică. Această formă de colaborare:

- servește intereselor locale ale regiunilor implicate, prin strângerea legăturilor economice, culturale, științifice și turistice cu regiunile din statele vecine;
- încearcă să influențeze reducerea tensiunilor și construirea relațiilor de bună vecinătate;
- exercită lobby pe lângă autoritățile naționale, în vederea fluidizării traficului transfrontalier prin deschiderea unor noi puncte de trecere a frontierei.

Euroregiunea Carpatica nu este un organism nou, suprastatal sau supranațional, ci o modalitate de a promova cooperarea interregională între membrii ei. Scopul este acela de a organiza și coordona activități, de a promova cooperarea între acțiuni economice, științifice, ecologice, culturale, sportive și educaționale, de a ușura contactele cu organismele, organizațiile și instituțiile internaționale. Rolul de bază al Euroregiunii este de a facilita contactele și de a ajuta la stabilirea cooperării între cetățeni, instituții, autorități locale și regionale. Un alt rol important al Euroregiunii este acela de a pregăti și de a inspira pregătirea documentelor necesare pentru dezvoltarea regiunilor din această parte a Europei. Această strategie este foarte importantă pentru membrii regiunii.

Activitatea părții române în Euroregiune este bogată, aceasta reușind să stabilească relații amicale și de parteneriat cu toate părțile implicate. Există programe de cooperare în derulare cu ceilalți membri ai Euroregiunii.

Euroregiunea Carpatica a fost beneficiara unei finanțări, împreună cu Euroregiunea Main-Rin (NL/B/D), pentru un proiect de dezvoltare a cooperării transfrontaliere ce s-a desfășurat pe parcursul anului 1998 și a avut ca rezultat elaborarea unei Strategii de dezvoltare a relațiilor transfrontaliere în Euroregiunea Carpatica. Pe baza acestei Strategii, în anul 2000 a fost continuat proiectul de cooperare cu Euroregiunea Main-Rin, dezvoltându-se o serie de proiecte bi și trilaterale între regiunile membre. În același an a fost implementat un alt proiect comun EC și EMR pe teme de turism, în urma căruia o delegație română a participat la un schimb de experiență în Olanda și în Belgia.

Euroregiunea Carpatica, în special Comisia de lucru a Cooperării Economice și Dezvoltării Regionale, a jucat un rol important în coordonarea unui sistem de informații în ceea ce privește legile comerciale între regiuni, precum și la înființarea „Carpathian Euroregion Barter Center”. Aceste inițiative au ca scop soluționarea problemelor privind comerțul transfrontalier.

Asociația Universităților Euroregiunii Carpatica există din anul 1994. Misiunea ei este de a facilita cooperarea între membrii universităților și de a promova relațiile de cooperare cu universitățile din Europa de Vest și din

SUA. Printre realizările din acest domeniu se numără Centrul pentru Reforma Administrației Publice de la Universitatea din Ujgorod, Ucraina, care a fost creat cu sprijinul universităților americane.

S-au creat cluburi ale Euroregiunii Carpatica în școli, care promovează ideea de cooperare transfrontalieră între tineri și de stabilire a contactelor cu școli din alte zone ale Euroregiunii. S-au editat hărți și diverse publicații.

În domeniul mediului, există o colaborare continuă în cadrul proiectelor internaționale Tisa Vie și Carpații Verzi.

În anul 2000 a fost demarată cooperarea cu o altă Euroregiune, din care fac parte: Nord Pas de Calais (F), Kent (Uk), Valonia (B), Flandra (B), Bruxelles (B). Reprezentanți ai acestei Euroregiuni au fost invitați la a V-a Ședință UPREC din 13-14 decembrie 2000, care s-a desfășurat la Miercurea Ciuc.

În anul 2001 s-a încheiat un proiect (Tempus-Coned) privind participarea la cursuri pe internet în diverse domenii. În același an, UPREC a finalizat cu succes un alt proiect cofinanțat de Fundația Carpatică și UPREC – “Schimb de experiență în Euroregiunea Carpatica”. Reprezentanți din administrația publică a județelor din partea română au participat la acest proiect, efectuând vizite în celelalte state membre ale Euroregiunii și participând la întâlniri cu colegi din Ungaria, Polonia, Ucraina și Slovacia.

În anul 2002, partea română a avut o altă propunere: desfășurarea Festivalului Internațional “Zilele Culturii în Euroregiunea Carpatica”. Proiectul, finanțat parțial de Fundația Carpatica, s-a desfășurat în perioada 22 iulie – 3 august la Baia Mare și s-a bucurat de o largă participare. Au fost reprezentate aproape toate județele Euroregiunii.

În perioada 2002-2003, partea română a colaborat cu Euroregiunea Main-Rin la un proiect pe probleme de mediu. Prima etapă a fost demarată în vara anului 2002, cu o misiune de identificare, când un grup de specialiști olandezi a vizitat România (Baia Mare și Suceava). În această etapă au avut loc întâlniri și vizite pe teren, în care experții olandezi au identificat, împreună cu specialiștii români, problemele curente în domeniul protecției mediului cu care se confrunta partea română a Euroregiunii Carpatica. Ambele părți au făcut scurte prezentări despre situația existentă în Olanda, respectiv România. Etapa a doua s-a desfășurat în Olanda, în perioada 18-23 noiembrie 2002, în cadrul unui seminar la care au fost invitați 14 reprezentanți români. În cadrul acestei etape au avut loc seminarii organizate de diferite instituții, precum și vizite pe teren. Etapa a treia s-a desfășurat în perioada 2-6 iunie 2003, la Baia Mare și Nyiregyhaza, unde au avut loc schimburi interactive de experiență între specialiștii români, maghiari și olandezi. În ultima etapă, 7 experți români au efectuat un stagiul de o săptămână în Ungaria, unde a avut loc și seminarul de evaluare (decembrie 2003).

În anul 2003 au început demersurile pentru construirea drumului expres Baia Mare – Voja (județul Szabolcs-Szatmar-Bereg din Ungaria), care

să asigure legătura între Municipiul Baia Mare cu rețeaua de autostrăzi europene. Importanța Euroregiunii a crescut în anul 2004, odată cu aderarea celor trei țări la Uniunea Europeană. Pentru partea română, parteneriatul cu membri ai UE în cadrul Euroregiunii Carpatica a permis accesarea fondurilor programului INTERREG, în vederea dezvoltării infrastructurii.

Acțiuni recente

În anul 2004 a avut loc cea de-a II-a ediție a Festivalului “Zilele Culturii în Euroregiunea Carpatica”, manifestare care a reunit artiști, ansambluri populare, oameni de artă și cultură din întreaga Euroregiune.

Începând cu anul 2004, Euroregiunea Carpatica participă la un program internațional inițiat de Euroregiunea Maas-Rijn: “Politici de prevenire a inundațiilor” (FLAPP). În cadrul acestui proiect au loc conferințe tematice în diverse localități europene, partenerere.

Fundația Carpatica, ce derulează o serie de proiecte relevante în Euroregiune, a avut, în perioada 1- 4 iunie 2005, la Budapesta, întâlnirea Consiliului de Administrație, pe agenda căruia au fost:

- aprobate proiectele pentru programul IRCD (Dezvoltarea Comunităților Rurale în Euroregiunea Carpatica):
  - RO/05/001/IRCD Centrul Regional de Resurse CENRES – Suceava; "Inițiativa Econet" – 20 000 USD;
  - RO/05/003/IRCD Fundația Baltagul "Dezvoltare pe termen lung in micro-regiunea Obcinele Bucovinei" – 40 000 USD;
- decernate premiile Fundației, între care Premiul „Carpathian Leader of the Year” – recunoașterea eforturilor depuse pentru cultivarea participării civice și dezvoltarea economică a comunității locale.

Dintre acțiunile anului 2006 putem aminti:

- participare la proiectul “Politici de prevenire a inundațiilor” (FLAPP) – Irlanda de Nord, Marea Britanie, 5 - 7 aprilie;
- participare la proiectul „Logo East în domeniul apelor și administrației” – Haga, Olanda, 27 martie - 8 aprilie; participanți: Sistema de Gospodărire a Apelor Maramureș, Direcția Ape Someș – Tisa din Cluj;
- vizita de lucru a primarilor din Maramureș în județul Szabolcs-Szatmar-Bereg – Ungaria, 31 mai - 1 iunie;
- parteneriat la proiectul “Interactive Forum of Experts on Transportation in the Carpathian Euroregion”;
- parteneriat la proiectul “Co-operation along the EU’s Eastern External Border Regions in the Carpathian Euroregion”.

Euroregiunea “Dunăre - Criș - Mureș - Tisa”/DCMT

Cooperarea în acest format își are originile în *Acordul de cooperare bilaterală între Timiș (România) și Csongrad (Ungaria) și Protocolul de Cooperare Regională Dunăre- Mureș- Tisa*, semnat în anul 1997.

Partenerii în acest format sunt 4 județe din România (Timiș, Arad, Caraș Severin, Hunedoara), 4 din Ungaria (Csongrad, Bekes, Jacz Nagykun Szolnok, Bacs – Kiskun Kiskun) și regiunea Voivodina din Serbia.

Această cooperare are drept obiectiv dezvoltarea și lărgirea relațiilor dintre comunitățile și autoritățile locale în domeniul economic, educație, cultură, sănătate, știință și sport, precum și colaborarea în perspectiva integrării europene.

Dintre proiectele realizate până în prezent, se evidențiază:

- construirea unui punct de trecere a frontierei între Timiș și Csongrad;
- conceperea unei strategii de dezvoltare economică regională;
- editarea unei reviste comune “Euroregio”;
- organizarea, începând cu mai 1997 (la Timiș), a “Zilelor DCMT”;
- îmbunătățirea calității apei potabile din sudul Ungariei, proiect realizat cu fonduri europene;
- coordonarea unor pachete turistice în toate cele trei țări membre DCMT;
- înființarea unui ghișeu regional de informații.

Sunt în curs de implementare o serie de proiecte de interes pentru partea română, cum ar fi:

- realizarea infrastructurii punctului de trecere a frontierei Cenad – Kiszombor: se preconizează trecerea la faza a doua a lucrărilor, fondurile fiind asigurate prin programul PHARE CBC RO-HU 2000;

- reabilitarea Canalului Bega – studiul de fezabilitate a fost finalizat cu sprijinul guvernului olandez. Se apreciază că, după transformarea Canalului Bega într-o cale navigabilă de clasa II-III, va deveni posibilă conectarea sa la Culoarul Dunăre-Rin-Main;

- reabilitarea liniei de cale ferată Szeged (Ungaria) – Kikinda (Serbia și Muntenegru) – Timișoara (România); proiectul, care prezintă importanță pentru revitalizarea legăturilor locale, presupune refacerea unei linii de cale ferată istorice, precum și a nodului de cale ferată de la Szeged și construirea unui pod;

- protejarea mediului în zona lacului Surduc, reabilitarea infrastructurii rurale și introducerea zonei în circuitul turistic internațional – proiectul este recomandat spre finanțare în cadrul programului PHARE Infrastructură 2001, valoarea finanțării ridicându-se la 4,5 milioane;

- centrul de agrement și tratament balnear Buziaș – proiectul urmărește reabilitarea băii termale din Buziaș, în paralel cu proiectul de

reabilitare a băii termale din localitatea ungară Mako. Se intenționează finanțarea proiectului în cadrul programului PHARE CBC RO-HU 2003, fondurile solicitate din partea PHARE fiind de 2,7 milioane Euro;

- autostrada Lugoj – Timișoara – Arad - Nădlac, prelungită până la Szeged, care va conecta vestul țării cu coridorul paneuropean IV. Proiectul a fost inclus în Acordul de Cooperare semnat la 23 mai 2001, la Timișoara, de către reprezentanții Consiliului Județean Timiș, ai Adunării Generale Csongrad și ai Consiliului Executiv al Provinciei Autonome Voivodina;
- deschiderea unui punct de trecere a frontierei la Triplex Confinium – punctul în care se întâlnesc frontierele României, Ungariei și Serbiei și Muntenegru.

La 29 ianuarie 2003, la Timișoara, s-a desfășurat Forumul Președinților Camerelor de Comerț din Euroregiunea DCMT. Acest forum a realizat o serie de manifestări comune de natură să stimuleze cooperarea economică și schimburile comerciale în cadrul Euroregiunii.

La 22 iunie 2004 s-a desfășurat, la Timișoara, conferința cu tema “Strategii de dezvoltare a euroregiunii Dunăre-Criș-Mureș-Tisa”, organizată de Finmedia, prin departamentul “Conferințele Piața Financiară”, în asociere cu Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș.

Programul conferinței a cuprins două sesiuni, în cadrul cărora au fost dezbătute următoarele teme:

- euroregiunea DCMT în contextul integrării în UE – stadiul actual și perspective;
- dezvoltarea mediului de afaceri în perspectiva aderării la UE;
- cooperarea economică transfrontalieră – oportunități și obstacole în dezvoltarea relațiilor economice.

La inițiativa părții ungare, la 28 mai 2005, s-a desfășurat, la Szeged (Republica Ungară), reuniunea trilaterală a miniștrilor de externe ai României, Ungariei și Serbiei și Muntenegru. Au participat domnul Mihai-Răzvan Ungureanu, ministrul afacerilor externe al României, domnul Ferenc Somogyi, ministrul afacerilor externe al Ungariei și domnul Vuk Draskovic, ministrul de externe al Serbiei și Muntenegru.

Scopul evenimentului a fost acela de a da un semnal politic puternic pentru revigorarea și dezvoltarea cooperării transfrontaliere dintre cele trei țări. Reuniunea a constituit un bun prilej pentru România și Republica Ungară de a reafirma atașamentul privind stabilitatea Balcanilor de Vest, precum și sprijinul acordat Serbiei și Muntenegru în cadrul procesului de integrare europeană și euroatlantică.

Cu această ocazie au avut loc și lucrările Adunării Generale a Euroregiunii „Dunăre – Criș – Mureș – Tisa” (DCMT), la care au participat reprezentanți ai autorităților locale și oamenilor de afaceri din cele trei țări, primarii localităților de frontieră, reprezentanți ai camerelor de comerț locale.

La încheierea lucrărilor, a fost adoptată Strategia de dezvoltare a Euroregiunii, iar președinția a fost preluată de autoritățile locale din Provincia Autonomă Voivodina (Serbia). Astfel, domnul Bojan Pajtic, președintele Guvernului Provinciei, a devenit președintele în exercițiu al euroregiunii.

S-a propus studierea posibilității elaborării unui acord trilateral privind prevenirea și gestionarea dezastrelor, iar în baza acestui acord să fie înființate (la Timișoara, Szeged și Novi Sad) centre pentru administrarea și prevenirea dezastrelor, în cadrul cărora vor activa echipe comune de intervenție în caz de dezastre.

În urma întâlnirii de la Szeged, Ministerul Afacerilor Externe român a identificat un model de Acord trilateral privind prevenirea și gestionarea dezastrelor printre cele încheiate de Elveția, Franța și Germania în cadrul Euroregiunii „Regio TriRehna”. În baza acestuia, dar și raportat la necesitățile regionale ale celor trei țări, Ministerul Administrației și Internelor a redactat proiectul românesc al Acordului. Acesta va fi înaintat partenerilor din Ungaria și Serbia, după îndeplinirea formalităților prevăzute de Legea nr. 590/2003 privind tratatele, respectiv aprobarea inițierii negocierilor de către Guvernul român.

În perioada mai 2006 – mai 2007, președinția DCMT este asigurată de Consiliul Județean Timiș, urmând să fie predată autorităților ungare în acest an.

Euroregiunea Dunărea 21

Documentele de înființare a Asociației de colaborare transfrontalieră "Dunărea 21" au fost semnate la 18 ianuarie 2002, la Vidin, de către primarii orașelor Calafat, Vidin și Zaicear.

Cuprinde așezări urbane și rurale din zonele riverane Dunării, din România (orașul Calafat, comunele Poiana Mare, Desa, Cetate și Ciupercenii Noi), Bulgaria (orașul Vidin și localitățile Rujniti, Macriș, Belogradcic, Lom, Kula, Dimovo și Novo Selo) și Serbia (orașul Zaicear și localitățile Sokobania, Kladovo, Bolivat, Kniajevat, Bor, Negotin și Madanpec).

Activitatea asociației se desfășoară în cadrul unor grupuri de lucru constituite pe domenii privind dezvoltarea strategică a Euroregiunii: cultură și educație; dezvoltare economică; sport, turism și acțiuni ale tineretului; ecologie; agricultură; sănătate și protecție socială.

Prin colaborarea în acest format se urmărește rezolvarea unor probleme comune cu care se confruntă aceste zone situate la distanță mare de centrele administrative, lipsite de infrastructura economică și de transport, dependente de agricultură, cu un nivel scăzut al dezvoltării economice și cu o rată ridicată a șomajului.

La inițiativa părții bulgare, la 24 septembrie 2002, a avut loc la Vidin o întâlnire de lucru între miniștrii de externe ai României, Bulgariei și Serbiei. Scopul principal al întâlnirii l-a reprezentat sprijinirea politică din partea celor trei a colaborării transfrontaliere dintre România, Bulgaria și Serbia în cadrul Asociației "Dunărea 21".

A fost subliniată importanța impulsivării colaborării în acest format, scop în care a fost creat un consiliu special format din reprezentanții autorităților locale din Vidin, Calafat și Zaicear, precum și câte un reprezentant al celor trei ministere de externe respective.

La inițiativa părții române, la 23 octombrie 2004, a avut loc la Calafat o întâlnire de lucru între miniștrii de externe ai României, Bulgariei și Serbiei și Muntenegru. Scopul reuniunii a fost acela de a da un nou impuls politic și de a identifica noi modalități de cooperare în acest format trilateral.

La încheierea întâlnirii a fost semnată o declarație comună care încurajează dezvoltarea cooperării transfrontaliere. De asemenea, a fost adoptat un plan de acțiune care cuprinde măsuri pentru perioada următoare, în vederea impulsivării cooperării la nivel local.

S-a convenit ca următoarea întâlnire la nivel de miniștri de externe să aibă loc la Zaicear (Serbia).

Sunt avute în vedere cu prioritate proiecte, precum:

- construirea unei conducte de gaze care să lege localitățile Calafat, Vidin și Zaicear;
- proiecte destinate protecției mediului;
- deschiderea de centre de informații pentru afaceri;
- realizarea unei zone de comerț liber;
- organizarea de târguri;
- reabilitarea străzilor, a sistemelor de aprovizionare cu energie termică, a sistemelor de canalizare și alimentare cu apă ale localităților componente ale Euroregiunii.

La 1 august 2006 a fost semnat *Acordul dintre România și Bulgaria privind construcția podului Calafat – Vidin*, ale cărui costuri vor fi în jur de 236 de milioane de euro. Banii provin, în principal, din fondurile PHARE și ISPA alocate de UE, dar și de la Banca Europeană de Investiții.

Euroregiunea Giurgiu – Ruse

Înființată prin Convenția semnată de primarii municipiilor Giurgiu și Ruse la data de 23 aprilie 2001, la Giurgiu, înregistrată ulterior la Consiliul Europei, Euroregiunea Giurgiu – Ruse cuprinde: Primăria Giurgiu, Primăria Ruse și organizația neguvernamentală Agenția Municipală Energetică din Ruse.

Euroregiunea are un secretariat comun și o comisie ecologică și de sănătate, care se întrunește trimestrial și care analizează probleme legate de protecția mediului, sănătate publică și a animalelor, propunând soluțiile convenite administrațiilor locale ale celor două municipii.

La întâlnirea primarilor, din luna iunie 2002, au fost aprobate pentru evaluare și implementare ulterioară o serie de proiecte comune, privind:

- tratarea apelor uzate din cele două orașe prin stații de epurare realizate în paralel sau prin construirea unei stații comune; reducerea emisiilor în activitatea de încălzire a celor două orașe (realizată prin centrale termoelectrice pe cărbune);
- amenajarea falezii pe cele două maluri ale Dunării;
- elaborarea strategiei de dezvoltare durabilă a Euroregiunii pe termen mediu și lung.

În vederea finanțării proiectelor, Euroregiunea caută să obțină facilitarea accesului la fondurile nerambursabile din cadrul programelor PHARE CBC.

Euroregiunea Dunărea de Sud

Creată în martie 2001, Euroregiunea cuprinde asociații de cooperare transfrontalieră din România și Bulgaria. Din partea română, sunt membri ai Euroregiunii: Asociația Dunărea de Sud, formată din consiliile locale ale municipiilor Alexandria, Turnu Măgurele, Roșiorii de Vede și Zimnicea (județul Teleorman), iar din partea bulgară, Asociația “Evroregion Dunav Jug”. Euroregiunea are centrul la Sviștov (Bulgaria). Activitatea acesteia este redusă.

Euroregiunea Danubius

Creată în anul 2002, la inițiativa Consiliului județean Giurgiu și Primăriei Ruse, Euroregiunea Danubius este o asociație care cuprinde județul Ruse, din partea bulgară, și județul Giurgiu din partea română. Activitatea în cadrul Euroregiunii nu a cunoscut evoluții substanțiale.

Euroregiunea Dunărea de Jos

Ca urmare a demersului autorităților locale și regionale din România, Republica Moldova și Ucraina și datorită evoluției pozitive a relațiilor dintre cele trei state, la începutul anului 1997 a fost lansat, de către România, proiectul cooperării transfrontaliere: Euroregiunea “Dunărea de Jos”.

La 14 august 1998, cele trei părți participante au semnat, la Galați, *Acordul cu privire la constituirea Euroregiunii “Dunărea de Jos”*.

Componența Euroregiunii “Dunărea de Jos” este următoarea: din partea României: județele Galați, Brăila și Tulcea, din partea Republicii Moldova: județul Cahul (fostele raioane Cahul, Cantemir și Vulcănești), din partea Ucrainei: regiunea Odesa.

Dintre acțiunile desfășurate până în prezent sub egida Euroregiunii “Dunărea de Jos”, pot fi evidențiate:

- încheierea *Protocolului* între Consiliul Raional Reni, Administrația Raională de Stat Reni, Portul Reni, Consiliul Județean Galați, Administrația Porturilor Dunării Maritime Galați, Regionala Căi Ferate Galați, *privind*

condițiile de realizare a unei linii de transport fluvial de mărfuri, mijloace auto și pasageri între porturile Reni (Ucraina) și Galați (5 mai 1999);

- începerea cursurilor la “Universitatea de Stat Cahul”, înființată prin extinderea Universității “Dunărea de Jos” din Galați la Cahul (1 octombrie 1999);

- semnarea unui *Protocol de colaborare între Consiliul Județean Tulcea și Consiliul Județean Cahul* (12 mai 2000);

- semnarea unui *Protocol de Colaborare între Consiliul Județean Tulcea și Consiliul Regional Odessa, Administrația Regională de Stat Odessa* (10 octombrie 2000), cu un accent deosebit pe întreprinderea demersurilor necesare realizării unor puncte de control a frontierei de stat pentru traficul internațional de mărfuri și pasageri;

- înființarea, la Tulcea, a Școlii de șah ”Dunărea de Jos” pentru pregătirea juniorilor;

- semnarea unui Acord privind înființarea Asociației Universităților de pe teritoriul Euroregiunii “Dunărea de Jos” (1 decembrie 2000);

- obținerea, în cursul anului 2000, a unui ajutor financiar din partea UE prin programul TACIS în valoare de 2.126.000 de euro pentru protecția ecologică a lacurilor și oglinzilor de apă din zona Dunării de Jos;

- prima întâlnire privind cooperarea transfrontalieră pentru conservarea naturii în zona Deltei Dunării și Prutului Inferior (16 decembrie 2000, Tulcea), ocazie cu care s-a înființat o Comisie Mixtă pentru coordonarea zonei transfrontaliere de protecție a naturii;

- deschiderea, la 14 decembrie 2001, a liniilor de transport Tulcea-Reni și Galați-Reni.

Proiecte prioritare:

- definitivarea statutului și înființarea zonei economice libere Galați-Giurgiulești-Reni;

- crearea unui centru cultural românesc la Izmail;

- studiul navigației pe Dunăre (brațul Chilia, brațele și canalele existente la nord de Chilia);

- elaborarea unui studiu privind dezvoltarea resurselor piscicole, cu luarea în considerație a posibilităților de prelucrare oferite de fabrica de conserve de la Tulcea;

- finalizarea lucrărilor de modernizare a punctului de trecere cu bacul Tulcea-Izmail;

- înființarea unor noi puncte de frontieră: Tulcea-Izmail și Isaccea-Cartal (Orlovca).

În perioada 23-24 ianuarie 2006 a avut loc, la Odessa, ședința Consiliului Euroregiunii. În preambulul reuniunii, s-au desfășurat ședințe de

lucru ale Comisiilor de specialitate din cadrul Euroregiunii. Președinții Comisiilor au prezentat apoi în Consiliu rezultatele convorbirilor Grupurilor de lucru la nivel de experți.

Astfel, Comisia pentru economie, finanțe și audit a prezentat proiectele comune pentru perioada următoare, de o importanță deosebită fiind realizarea unui registru unic al întreprinderilor din cadrul Euroregiunii, crearea unui *web-site* care să conțină o bază de date referitoare la asociațiile și la camerele de comerț și industrie din regiune, întocmirea unei hărți a zonelor viticole din Euroregiune și sprijinirea, de către Administrația Regională Odessa, a înscrierii României și Republicii Moldova pe „drumul vinului”.

Comisia pentru transport și comunicații a reanalizat oportunitatea deschiderii unei linii Ro-Ro între Isaccea și Orlov, care ar asigura dezvoltarea economică a întregii Euroregiuni. S-a subliniat necesitatea reabilitării căilor ferate și rutiere din regiune, precum și crearea unor rute de transport rutier între Cahul – Odessa, Tulcea – Cahul – Odessa, Galați – Giurgiulești – Reni, idei aflate în stadiu de proiect, până în prezent nefiind identificată o sursă de finanțare (privată sau de stat) interesată.

La 9 februarie 2006, în orașul Reni, a avut loc inaugurarea oficială a proiectului „Crearea Centrului informațional de diagnostic transfrontalier privind combaterea tuberculozei în Euroregiunea Dunărea de Jos”. Prezentarea proiectului în cadrul programului UE TACIS a cuprins descrierea acestuia (obiective, termene, activități, participare, surse de finanțare), consultări ale participanților cu privire la organizarea și monitorizarea activităților prevăzute, precum și planificarea viitoarei întâlniri.

Euroregiunea Prutul de Sus

Ideea înființării acestei Euroregiuni a fost înscrisă, la inițiativa părții române, în Tratatul privind relațiile de bună vecinătate și colaborare între România și Ucraina, semnat la 2 iunie 1997; aceasta cuprinde județele Botoșani și Suceava din România, Bălți și Edineț din R. Moldova și regiunea Cernăuți din Ucraina. La 22 septembrie 2000, a fost semnat, la Botoșani, Acordul de constituire a Euroregiunii „Prutul de Sus”.

Dintre activitățile desfășurate, pot fi menționate:

- organizarea de conferințe științifice internaționale pe probleme legate de relațiile interetnice și protecția mediului;
- schimbul de experiență în domeniul administrativ, social-economic, cultural etc.;
- adoptarea și aplicarea, începând cu 1 iulie 2001, a Hotărârii Consiliului Euroregiunii privind anularea taxelor și plăților locale la trecerea frontierelor de stat de către persoanele fizice și juridice care locuiesc sau sunt înregistrate pe teritoriul Euroregiunii;

- identificarea și începerea derulării proiectelor comune ale Euroregiunii privind asigurarea dezvoltării social-economice durabile și creșterea nivelului de securitate tehnologico-ecologică în sensul hotărârilor Summitului “Mediul și dezvoltarea durabilă în regiunea Carpato-Dunăreană” (București, 2001);

- stabilirea parteneriatului cu unități administrativ-teritoriale din țările membre ale Uniunii Europene (ex.: Landul austriac Carinthia, Regiunea Schwaben/ Germania și Departamentul francez Mayenne);

- au fost înaintate Președinților și Guvernelor României, R. Moldova și Ucrainei, hotărârile Consiliului Euroregiunii privind crearea condițiilor necesare pentru dezvoltarea în continuare a colaborării transfrontaliere cu participarea partenerilor europeni. Un accent deosebit a fost pus pe refacerea comunicațiilor transeuropene feroviare și rutiere pe traseul Suceava-Cernăuți-Lvov-Varșovia-Gdansk;

- acordarea de asistență tehnică și financiară de către Guvernul român și Consiliul Județean Suceava pentru construirea unei școli moderne în localitatea Crasna, raionul Starojineț, unde populația este majoritar română – inaugurarea școlii a avut loc la 1 septembrie 2002;

- numeroasele acțiuni în domeniul cultural și științific;

- organizarea, la Suceava, a “Reuniunii pe probleme ale minorităților române din regiunea Cernăuți – Ucraina și ucrainene din județul Suceava – România”.

Proiecte pe termen scurt și mediu:

- realizarea unor programe comune de monitorizare și evaluare a calității apelor râului Prut;

- optimizarea exploatării nodului hidrotehnic Stânca-Costești;

- armonizarea metodologiilor de prognoză meteorologică și hidrologică în bazinele râurilor Tisa, Prut și Siret;

- modernizarea punctelor vamale la frontierele dintre cele trei state;

- crearea traseului turistic “Prutul de Sus”;

- refacerea podului Rădăuți Prut – Lipcani;

- crearea unui sistem informațional între Camerele de Comerț și Industrie din cadrul Euroregiunii;

- înființarea unei bănci comerciale pentru membrii Euroregiunii;

- modernizarea unor drumuri de legătură între membrii Euroregiunii; dezvoltarea unor coridoare transfrontaliere feroviare și rutiere;

- asigurarea alimentării cu apă, canalizare și epurare în localitățile limitrofe râului Prut.

În anul 2002, președinția acestei Euroregiuni a fost deținută de către județul Suceava. În perioada respectivă s-au făcut progrese în direcția consolidării dimensiunii economice a Euroregiunii, printre altele fiind

înființată Asociația internațională pentru afaceri mici și mijlocii – “Small Euro-Business”. Au fost intensificate contactele în plan cultural și la nivelul comunităților locale din zonele de frontieră.

Proiecte de colaborare transfrontalieră, cu participarea membrilor Euroregiunii, sau proiecte bilaterale, au fost depuse în cadrul diverselor Programe ale Uniunii Europene (TACIS CBC și Phare CBC) și au vizat diverse domenii: protecția mediului, cultura, turismul rural și agroturismul, promovarea artei populare meșteșugărești, dezvoltarea sectorului IMM prin schimb de experiență și transfer de know-how al partenerilor din UE.

Un important proiect de infrastructură, a cărui implementare se face cu sprijinul programului Phare 2000 al Uniunii Europene și al Guvernului României, este Reconstrucția podului de la Rădăuți-Prut (Botoșani / România) - Lipcani (Edineț / Rep. Moldova). Proiectul are o valoare totală de 4.852.900 euro, din care grant: 3.555.000 de euro. A fost finalizat anul trecut și va avea un impact deosebit asupra dezvoltării socio-economice a zonei.

La 16 martie 2006, la Botoșani, s-au desfășurat lucrările ședinței Consiliului Euroregiunii „Prutul de Sus”, a cărei președinție este deținută, în prezent, de Consiliul Județean Botoșani. La reuniune au participat reprezentanți ai autorităților locale din unitățile administrativ-teritoriale din cele trei țări, precum și ai Birourilor Regionale de Cooperare Transfrontalieră de la Iași și Suceava, primari ai localităților de frontieră, reprezentanți ai camerelor de comerț locale și ai mass-media.

În cadrul ședinței au fost aprobate Planurile de activitate ale celor patru Comisii de lucru ale Euroregiunii pe perioada 2005-2006, după cum urmează:

- Comisia 1 – problemele economice, de infrastructură și turism;
- Comisia 2 – problemele securității ecologice, protecției mediului și dezvoltării durabile;
- Comisia 3 – știință, învățământ, cultură, sănătate, tineret și sport;
- Comisia 4 – dezvoltarea relațiilor interregionale, interetnice și a autoconducerii locale.

Planurile conțin proiecte concrete care prevăd perioade de derulare și termene limită. De asemenea, sunt menționați responsabilii cu aplicarea prevederilor din program.

Reprezentantul Biroului Regional Suceava a prezentat Programul de Vecinătate România – Ucraina pentru anii 2004-2006, cu accent pe zonele geografice eligibile, tipurile de proiecte care pot fi susținute, metode de finanțare și implementare a acestora, identificarea unor potențiali beneficiari din cele trei state.

Programele de Vecinătate România – Ucraina/Moldova pentru anii 2004-2006 au fost lansate, în anul 2003, în perspectiva creării unui Nou Instrument de Vecinătate, care se va adresa cooperării transfrontaliere și interregionale după

anul 2007. În cadrul procesului aderării României la Uniunea Europeană, programele de cooperare transfrontalieră, finanțate din fonduri comunitare (PHARE CBC pentru România și TACIS pentru Ucraina și Moldova), constituie un cadru pentru stimularea relațiilor economice cu țările vecine, dezvoltarea zonelor de graniță, armonizarea strategiilor de dezvoltare și menținerea relațiilor de bună vecinătate.

Au fost date și exemple de bună practică. Astfel, directorul Centrului județean pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale Botoșani a prezentat proiectul de cooperare transfrontalieră intitulat “Cooperare culturală între județul Botoșani și raionul Glodeni“, axat pe problema cercetării mediului folcloric din România și Republica Moldova.

În zilele de 10 și 11 mai 2006, la Suceava și Botoșani, Birourile Regionale de Cooperare Transfrontalieră România – Ucraina, au lansat programul PHARE 2004. Acesta se derulează pe o perioadă de 3 ani și permite accesarea de fonduri UE în valoare de 29 milioane euro, în vederea implementării programelor de colaborare transfrontalieră.

La 30 octombrie 2006, în incinta punctului de trecere a frontierei Porubnoe, a avut loc simpozionul „Oportunitățile oferite de cooperarea transfrontalieră pentru potențialul de transport și dezvoltarea infrastructurii de transport“, la care a participat și ambasadorul României la Kiev. Principalele teme abordate s-au referit la cooperarea româno-ucraineană în domeniul transfrontalier, precum și la problemele legate de culoarele de transport IX (est-vest) și V (nord-sud).

Euroregiunea Siret-Prut-Nistru

Ca urmare a unei inițiative comune a consiliilor județene respective din România și Republica Moldova, la 18 septembrie 2002, la Iași, a fost semnat Protocolul cooperării transfrontaliere a Euroregiunii “Siret-Prut-Nistru“, care include județele Iași, Vaslui și Neamț din România și, respectiv, Chișinău, Ungheni și Lăpușna din R. Moldova.

În cadrul acestei Euroregiuni, o atenție deosebită este acordată colaborării la nivel administrativ local în domeniile economic, cultural, al învățământului și al protecției copilului.

La 4 decembrie 2002, la Ungheni, a avut loc Reuniunea Forumului Președinților, ocazie cu care a fost semnat Statutul de funcționare a Euroregiunii Siret-Prut-Nistru.

La 6 aprilie 2004, la Ialoveni (Republica Moldova), a avut loc ședința Forumului Președinților, în cadrul căreia s-au stabilit următoarele:

- „Regulamentului de organizare și funcționare a Euroregiunii” i-au fost aduse modificări atât din partea română, cât și din partea moldavă, urmând a se stabili forma finală până la următorul Forum al Președinților;
- sediul Secretariatului Permanent al euroregiunii a fost stabilit la Iași;

- a fost numit Secretarul General;
- s-a convenit ca președinții Grupurilor de lucru să fie aleși dintre președinții/vicepreședinții Consiliilor Județene/Raionale;
- s-au format șase Grupuri de lucru (Grupul de lucru pentru economie, infrastructură și turism; Grupul de lucru pentru securitate ecologică, protecția mediului, dezvoltarea euroregiunii; Grupul de lucru pentru știință, învățământ, cultură, tineret și sport; Grupul de lucru pentru dezvoltarea legăturilor interregionale și interetnice; Grupul de lucru pentru administrare locală și mass-media; Grupul de lucru pentru sănătate, protecție socială și ocuparea forței de muncă).

La 2 iulie 2005, la Iași, a avut loc ședința Forumului Președinților, în cadrul căreia s-au stabilit următoarele:

- au fost aprobate modificările la Statutul euroregiunii, discutate în ședința anterioară (Ialoveni, 6 aprilie 2004);
- s-a aprobat componența Secretariatului Permanent al euroregiunii, cu sediul la Iași;
- a fost reales în funcția de Președinte al Euroregiunii „Siret – Prut – Nistru”, domnul Lucian Flaișer, președintele Consiliului Județean Iași, pentru un mandat de 2 ani, conform statutului;
- a fost numit în funcția de vicepreședinte al Euroregiunii „Siret – Prut – Nistru” domnul Tudor Iasinschi, președintele Consiliului Raional Ialoveni;
- s-a stabilit ca următoarea ședință a Forumului Președinților să aibă loc la Câncești (Republica Moldova), în luna octombrie a acestui an, la o dată ce va fi stabilită ulterior, de comun acord, de ambele părți.

Euroregiunea Dunărea de Mijloc - Porțile de Fier

Ca urmare a unei inițiative comune a consiliilor județene respective din România, Bulgaria și Serbia și Muntenegru, la 6 octombrie 2005, la Vidin, au fost semnate Acordul de Asociere și Statutul Euroregiunii „Dunărea de Mijloc – Porțile de Fier”, care include județele Mehedinți (România), Vidin (Bulgaria) și orașul Kladovo – Districtul Bor (Serbia).

Având în vedere data recentă la care a fost înființată, încă nu au fost derulate proiecte de cooperare transfrontalieră în cadrul acestei Euroregiuni, dar au avut loc întâlniri între experți din cele trei țări, la Vidin, unde s-a convenit elaborarea unor schițe de proiecte, ce vor fi implementate în perioada următoare.

În paralel, există și o colaborare la nivelul primăriilor orașelor Drobeta - Turnu Severin, Orșova și Vidin, precum și între conducerea sârbă și română ale Parcului Național „Porțile de Fier”, la care partea bulgară dorește să se alăture în perioada imediat următoare, când va prezenta un proiect pe mediu referitor la Parc.

Euroregiunea Dunărea Inferioară

La 15 noiembrie 2001, la Călărași, s-a semnat Acordul privind crearea Euroregiunii „Dunărea Inferioară”, din care fac parte județele Călărași, Ialomița și Constanța (România), iar din Bulgaria, Silistra și Dobric.

Principalele obiective ale colaborării în cadrul Euroregiunii sunt:

- dezvoltarea și armonizarea relațiilor comerciale și economice;
- dezvoltarea și aplicarea de tehnologii avansate;
- securitatea ecologică, prevenirea poluării Bazinului Dunării și Mării Negre, prevenirea, reducerea sau eliminarea consecințelor avariilor industriale și calamităților naturale, mărirea numărului de procese de producție care răspund exigențelor de protecția mediului;

- armonizarea dezvoltării infrastructurilor, inclusiv a sistemelor energetice, rețelelor de transport și comunicație;

- dezvoltarea relațiilor transfrontaliere și extinderea cooperării în domeniile asigurării cadrului normativ-juridic, al științei, învățământului, culturii, sportului și tineretului;

- asigurarea și promovarea în toate domeniile vieții economice, sociale, politice și culturale a egalității depline și reale între persoanele aparținând minorităților naționale și cele aparținând majorității;

- dezvoltarea turismului și a activităților recreative.

În vara anului 2006, partea română a finalizat lucrările de construire a unui nou punct de trecere a frontierei româno-bulgare, între Călărași și Silistra, proiect finanțat din fonduri PHARE. Deschiderea noului punct vamal întârzie însă, din cauza faptului că partea bulgară nu a finalizat lucrările care îi revin în cadrul acestui proiect, fapt ce pune în pericol acordarea finanțării de către UE.

BIBLIOGRAFIE

1. www.mae.ro
2. www.euroregiuni.ro
3. www.infoeuropa.ro
4. www.world-gazetter.com
5. www.eu.com
6. Erdeli George, Cucu Vasile, *România – Populație. Așezări umane. Economie*, Editura Transversal, București, 2007, pp. 41 - 50.

ORIGINEA MIȘCĂRII BASCE ETA

Cpt.lect.univ.dr. Dorel BUȘE

The Nationalistic Basque Movement appeared as an organized movement when The National Basque Party was found in 1893 by Sabino Aramay Goiri, who was under the influence of the Catalan Nationalistic Movement. The Basque Movement perpetuated and consolidated itself as a reaction towards some Nationalistic Basque students and intellectuals, who had their roots in the middle-class with radical perspectives to the Franquist repression. In 1952 a group of intellectuals and students founded the Ekin Magazine which tends to critically study and reflect the past and present of the Basque Movement. Through the use of violence, especially the unfounded violence against civilians, ETA found a permanent place on the top terrorist list, at least from International Rights point of view, becoming well-known by the entire international community.

Mișcarea naționalistă bască a apărut, ca mișcare organizată, odată cu fondarea Partidului Naționalist Basc, în anul 1893, de către Sabino Aramay Goiri (1865-1903), aflat sub influența mișcării naționaliste catalane cu care venise în contact în timpul studiilor universitare efectuate la facultatea de drept din Barcelona.

Ideea de bază a lui Arana era că “dacă poporul basc va avea o patrie, va constitui o națiune, și această națiune este incompatibilă cu alte proiecte naționale sau alte identități. Națiunea bască și cea spaniolă se autoexclud reciproc, iar dacă Euskadi face parte din statul spaniol este împotriva voinței sale, fiind cucerit prin forța armelor”¹.

Această idee și multe altele care stau la baza gândirii sale sunt cuprinse în scrierea sa *Ce suntem?*, publicată în Buenos Aires, Argentina, în anul 1965 la editura Sabindiar-Batza².

---

¹ Joaquin Ruiz Seco (profesor de administrație publică la Real Instituto “ELCANO”), *Aproximacion al terrorismo de ETA y a su entorno; Relacion entre las medidas estatales y la actividad delictiva*, Document intern, Valencia 2005, p. 9.

² El Boleto, La verdad sobre ETA (la web de Angelberto)
www.clientes.vianetworks.es/personal/angelberto/SabinoArana

Iată două dintre ideile radicale exprimate de Arana în această lucrare:

- fizionomia bascului este inteligentă și nobile, a spaniolului inexpresivă și severă;
- bascul s-a născut pentru a fi stăpân, spaniolul pentru a fi servitor.

O altă lucrare a sa este și *Programul mișcării naționaliste* care este scris în același ton, dovedind dorința de a crea un stat creștin, fundamentalist cum ar fi numit azi, pentru că în acest regulament folosește pentru prima dată sigla *JEL*, *Juan-Goikua Eta Lagi-Zara*, în traducere însemnând “Dumnezeu și Legea Străbună”.

Astfel definea el această lozincă:

- *Juan-Goikua – Bizcaya* va fi catolică, apostolică și romană în toate manifestările vieții sale interne și în relațiile ei cu alte popoare;
- *Eta* – În *Bizcaya* se va stabili o perfectă armonie între religie și politică, între divin și uman;
- *Lagi-Zara – Bizcaya* se va reconstitui liberă. Vor fi reînstate integral toate legile și instituțiile sale tradiționale numite foruri. Vor fi reînstate toate obiceiurile bune ale strămoșilor noștri. Se va constitui, dacă nu exclusiv, atunci în principiu din familii de rasă bască, iar *euskera* va fi limba oficială³.

În concepția sa, politicul va fi complet și necondiționat subordonat religiei, deci translatând în zilele noastre un stat fundamentalist creștin, de tipul celui visat de mișcările fundamentaliste islamice.

Mișcarea bască s-a perpetuat și s-a întărit ca reacție a unor studenți și intelectuali naționaliști baști, cu rădăcini în burghezia mijlocie și vederi radicale, la represiunea franchistă, și, credeau ei, din necesitatea de revitalizare a identității baște în pericol să se piardă din cauza valului de emigranți sosiți aici din motive pur economice.

În anul 1952, un grup de intelectuali și studenți fondează revista *Ekin* orientată către studiul și reflexia critică a trecutului și a prezentului națiunii baște și care avea ca scop crearea în jurul ei de astfel de grupuri de reflexie, grupuri numite *grupurile Ekin* aflate sub patronajul mișcării de tineret a PNV⁴.

În această perioadă a anilor 1950 - 1960 “tinerimea nouă” a PNV primește un sprijin teoretic de primă mână prin publicarea cărții *Vasconia* a lui Federico Krutwig, unde se găsesc primele idei ale viitoarei ideologii a naționalismului radical. Krutwig se rupe oarecum de gândirea lui Arana, pentru că el considera ca element definitoriu al unei națiuni limba și nu rasa, așa încercându-se acreditarea ideii că limba bască este cea mai veche limbă vorbită în Europa.

A doua idee a lui Krutwig era că numai independența poate împiedica deznaționalizarea, iar unicul mijloc prin care se poate împiedica acest lucru

---

³ Ibidem.

⁴ Jose Maria Garrmendia, *La Historia de ETA*, Editura Haranburu, San-Sebastian, 1995, p. 50.

este războiul. “Poporul basc nu numai că are dreptul de a se ridica la arme împotriva deznaționalizării practice de Spania și Franța, dar este și un dat moral de a se opune dezumanizării practice de statele opresoare. Este o obligație pentru toți fiii Euskal Herria să se opună deznaționalizării chiar dacă pentru aceasta trebuie să recurgă la război. Exterminarea conducătorilor și executanților deznaționalizării este o obligație naturală a tuturor bărbaților. Mai bine să mori ca un bărbat decât ca o bestie deznaționalizată de către Spania și Franța”.⁵

Și cum este nevoie de luptători vii și nu de eroi morți, cea mai bună tactică de luptă este terorismul, iar de aici până la “acțiune” factorul definitoriu în diferențierea lor de PNV nu a mai fost decât un pas, asta dacă ținem cont și de conjunctura internațională a momentului când avântul marxist, caracteristic epocii (să nu uităm că și în Franța, o țară democratică față de Spania la acea vreme, marxismul câștiga teren printre tineri, ca să nu mai vorbim de avântul mișcărilor de eliberare națională din Africa, America Centrală sau Asia), găsește un teren fertil în Țara Baștilor și dă ocazia mișcării să împrumute din metodele de luptă ale acestuia, modele de urmat fiind războiul din Algeria și Mao Tzedun.

Asta și pentru că mai mult sau mai puțin, în aceeași perioadă, apăruseră țări independente ca rezultat al așa numitului “terorism revoluționar”, precum Algeria, Tunisia sau Israelul.

Kepa Aulestia caracterizează această atitudine ca fiind tendința tipică a învinsului, a dorinței de revanșă pentru anul 1936, activismul sau acțiunea căutându-și legitimitatea în violență⁶.

În prezent, și din cauza că majoritatea guvernelor democratice care au condus comunitatea, cel puțin de la moartea lui Franco, sunt de orientare naționalistă, mulți baști sunt înclinați să creadă ideea exprimată mai sus, aducând ca argumente date antropologice, istorice sau subliniind diferențele lingvistice încercând să acrediteze printre altele ideea că limba bască, euskera, este cea mai veche limbă vorbită în Europa care a rezistat invaziei triburilor indoeuropene⁷.

Conform declarațiilor organizației însă, ETA a fost în principiu reacția la pasivitatea PNV, care s-a convertit rapid într-un simbol al “renașterii”, ETA intenționând să folosească toate metodele de luptă posibile, convertindu-se într-o autentică mișcare de eliberare. Școlile în limba bască, *ikastolas*, limba bască, teatrul, muzica, syndicatele etc. au fost produsul dinamismului pe care organizația dorea să îl transmită întregii societăți baște⁸.

---

⁵ Ibidem, p. 32.

⁶ Kepa Aulesia, *Historia General del Terrorismo*, Editura Aguilar, Madrid, 2005, pp. 183 – 189.

⁷ http://www.khg.galeon.com/historia_del_pais_vasco.htm

⁸ <http://www.khg.galeon.com/gatzelera.htm>

Intențiile sunt, în aparență, bune însă prin recurgerea la violență, și mai ales prin violența gratuită împotriva civililor, ETA s-a așezat definitiv pe lista organizațiilor teroriste, cel puțin din punctul de vedere al dreptului internațional recunoscut de întreagă comunitate internațională, din mai multe motive dintre care:

1. pentru a fi recunoscută ca mișcare de eliberare trebuie să aibă o conducere politică și militară responsabile pentru acțiunile desfășurate, ori partidul Batasuna a afirmat că un are nimic comun cu ETA, doar scopul obținerii independenței pentru Țara Baștilor fiind comun;
2. să desfășoare acțiuni militare organizate, ceea ce nu face;
3. să controleze un teritoriu, condiție din nou neîndeplinită⁹.

Convențiile internaționale ulterioare califică drept acțiuni teroriste toate modurile de luptă folosite de ETA: răpiri, amplasarea de bombe în spații publice etc.

---

⁹ Vasile Crețu, *Drept Internațional Public*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2002, p. 81.

RELATIA NATO – RUSIA – O PERSPECTIVĂ ISTORICĂ

Lt.cdor.ing. Iuri COVALEOV

Despite the existing problems, NATO and Russia are moving ahead, enhancing their cooperation in many areas. The positive results of NATO-Russia partnership, that have been achieved in the last few years cannot be underestimated. However, cases such as Kosovo and the recent US initiative to install the missile defence system in Europe, has revealed that some suspicions and mistrust in this partnership still exist.

Nu există nicio îndoială că, în ultima decadă, relațiile NATO – Rusia au reprezentat o parte semnificativă a politicii de securitate europeană. După dezmembrarea Uniunii Sovietice în 1991, adversarii de odinioară au fost forțați să găsească noi forme de coexistență într-un mediu de securitate total diferit. Acest fapt a condus ambele părți să coopereze în diferite forumuri, cum ar fi Consiliul de Cooperare Nord Atlantic¹, Parteneriatul pentru Pace, și de asemenea, în alte cadre ale „relației speciale” dintre cele două entități. Astăzi, fiind obligate să facă față unor amenințări și provocări comune, relația NATO – Rusia devine mult mai profundă. Rusia și NATO discută împreună o serie de probleme de securitate în cadrul Consiliului NATO – Rusia (CNR). Rusia a devenit primul partener implicat în operații de tip articol 5 (Operația Active Endeavour în Marea Mediterană). NATO acordă sprijin Rusiei în pregătirea personalului militar în rezervă și în dezvoltarea capacităților de căutare și salvare. Planul de lucru al CNR pentru 2007 include nu mai puțin de 80 de activități în diverse domenii de cooperare, de la Programul Cadru de Interoperabilitate NATO – Rusia, până la contacte și schimburi academice.

În pofida scopului impresionant al diverselor programe de cooperare, câteva întrebări rămân încă fără răspuns. Una dintre ele este: sunt NATO și Rusia parteneri adevărați și onești sau sunt încă rivali? În acest context sunt demne de menționat două aspecte ale istoriei relației dintre cele două părți. Prima, este poziția Rusiei pe timpul crizei din Kosovo, în anul 1999, care a zdruncinat serios relația cu Alianța. A doua, declarația președintelui Vladimir

---

¹ Consiliul de Cooperare Nord-Atlantic a fost creat în decembrie 1991 ca un organism special de consultări în problemele securității și stabilității în Europa.

Putin la München, în februarie 2007, a creat serioase îngrijorări printre oficialii NATO referitor la credibilitatea Rusiei ca partener care împărtășește valorile democratice vest europene.

Având în vedere vastitatea domeniului relației dintre NATO și Rusia acest material se va mărgini în a-l analiza din perspectivă istorică. Aspecte precum percepția Alianței despre Rusia și viceversa, existența obstacolelor și a modalităților de a le depăși și nu în ultimul rând perspectivele viitoare urmând a face subiectul altor analize. În examinarea problematicii propuse, materialul încearcă să păstreze o balanță între publicațiile oficiale și sursele independente de informații din Rusia și Europa de vest, în special.

Este general acceptată ideea că relația NATO-Rusia a început să se dezvolte oficial după 1991, o serie de importante evenimente istorice contribuind la punerea bazelor acestei relații. Destrămarea Uniunii Sovietice și dizolvarea Pactului de la Varșovia împreună cu schimbarea politicii NATO în ceea ce privește relațiile cu foștii inamici ireconciliabili, sunt doar câteva dintre ele. Marea provocare, atât pentru Alianță, cât și pentru Rusia ca succesoare a Uniunii Sovietice, a fost să realizeze că nu există cale de întoarcere la vechile relații din decadele de amare confruntări, ci o necesitate istorică de a găsi o formă de co-existență în noul mediu de securitate. Prin urmare, în acele circumstanțe, singura soluție a fost construirea unei relații pornind de la aproape nimic și privind viitorul cu încredere în loc de a face analize ale trecutului.

Istoria parteneriatului NATO – Rusia demonstrează că acesta nu a fost unul ușor, unele stereotipuri ale perioadei Războiului Rece fiind încă prezente în mintea multor persoane. Cronologic vorbind, relația NATO – Rusia a înregistrat multe perioade de suișuri și coborâșuri. Pentru a înțelege natura complexității dificultăților moștenite și posibilul lor impact asupra situației actuale, relația NATO – Rusia trebuie privită în context istoric. Aceasta, permite efectuarea unei analize cuprinzătoare a situației actuale a parteneriatului NATO – Rusia și emiterea unor ipoteze despre posibila evoluție a relației pe viitor.

Trebuie menționat faptul că începând cu anul 1991 relația NATO – Rusia poate fi împărțită în trei perioade principale care au fost definite de evenimentele cruciale din cadrul parteneriatului. Această delimitare nu este una exhaustivă, putând fi folosit alt criteriu sau model; scopul este de a demonstra dinamica și evoluția procesului considerând principalele puncte culminante ale acestei relații.

Relația NATO – Rusia: 1991 – criza din Kosovo

Perioada din 1991 până la criza din Kosovo poate fi privită ca o primă fază a relației NATO – Rusia. Unii istorici au denumit perioada din decembrie 1991 până în 1994, ca pe o „lună de miere ideală” sau „perioada de idealism romantic”.²

---

² Nezavisimaya Gazeta, 18 iulie 2000, http://www.ng.ru/politics/2000-07-18/3_dream.html

Dezmembrarea Uniunii Sovietice și dizolvarea Pactului de la Varșovia în 1991, asociate cu apariția unor noi provocări la adresa securității globale, au determinat NATO să stabilească un nou cadru de cooperare cu Rusia. În același timp, echipa de la Kremlin condusă de președintele Boris Elțin, a anunțat că scopurile politicii externe erau „participarea deplină în cadrul instituțiilor economice internaționale cum ar fi Fondul Monetar Internațional, integrarea în comunitatea statelor democratice și chiar statutul de membru NATO.”³ Pe data de 21 decembrie 1991, într-o scrisoare către Aliți, Elțin afirmă surprinzător că: „Astăzi ne întrebăm dacă admiterea Rusiei în NATO, poate fi un scop politic pe termen lung.”⁴ În 1991, ca rezultat al acestor intenții pozitive, Rusia a devenit membră a Consiliului de Cooperare Nord Atlantic, mai târziu devenit Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic (Euro-Atlantic Partnership Council), care a fost creat pentru a oferi o nouă formă de dialog și cooperare între țările din centrul și estul Europei.

Cu toate acestea, este important de menționat că și în această atmosferă de început de lună de miere au existat tensiuni, iar rușii încă priveau NATO cu neîncredere. În primul rând, multe persoane în Rusia erau confuze, neînțelegând de ce continua NATO să mai existe după dizolvarea Pactului de la Varșovia? În al doilea rând, „în timp ce oficialii vestici, și în special cei din SUA, au vorbit mult despre Parteneriat ca o soluție pentru țările din Europa Centrală, politicienii ruși aveau o poziție mai mult negativă.”⁵ Astfel, diferendele au început să se accentueze, iar pe 24 februarie 1992, ministrul de externe rus, Andrei Kozîrev, după o întâlnire cu Secretarul General NATO, a menționat că Rusia nu va face presiuni să devină membru NATO pentru că, „mecanismele efective ale cooperării internaționale par a fi acum mult mai importante decât ideile care-ți taie respirația, cum ar fi cea a încorporării rapide a Rusiei în NATO.”⁶

Oricum, este în general acceptată ideea că adevăratul motiv al acestei afirmații a fost agravarea situației politicii interne. Euforia Kremlinului referitoare la eforturile vestului de a înrola Rusia în clubul puterilor vest europene a fost înlocuită rapid de o profundă dezamăgire. Trebuie menționat de la început că spiritul de cooperare al Rusiei a fost considerat de Moscova un cadou sau o concesie făcută NATO și prin urmare se aștepta din partea Alianței o răsplată pentru acest comportament. În scrisoarea către liderii țărilor din vestul Europei, Elțin afirma că: „Noi favorizăm o situație în care relația dintre țara noastră și NATO va fi mult mai călduroasă decât cele dintre Alianță și Europa de Est. Apropierea dintre NATO și Rusia, incluzând

---

³ Lionel Ponsard, *Russia, NATO and Cooperative Security*, Routledge, 2006, p.16.

⁴ B. Johnson, *History Turn Inside Out as Russia Asks to Join NATO*, Daily Telegraph, 1991.

⁵ Alex Pravda, *Russia and European Security: The Delicate Balance*, NATO Review.

⁶ *Russia and NATO* – George Washington University, February 1997, http://www.fas.org/man/nato/ceern/gwu_forward.htm

interacțiunea în domeniul instaurării păcii ar trebui să se dezvolte mult mai rapid.”⁷ În realitate, lipsa de reacție a NATO asociată cu noul tip de leadership (orientat către valorile vest europene) de la Moscova au creat probleme cu orientările neocomuniste și naționaliste. Perioada inițială de tranziție către modelul vest european a fost mult prea dureroasă pentru mândria națională a rușilor care încă sufereau de pe urma căderii Uniunii Sovietice și pierderea statutului de mare putere. Aceste sentimente au fost din plin exploatare de către opoziția comunistă și naționalistă, care a afirmat că regimul Ielțîn-Kozîrev a trădat interesele naționale, iar speranțele lor că vestul își va deschide ușile către Rusia sunt deșarte. Aripa reformistă a fost forțată să facă multe concesii opoziției, pentru a supraviețui. Aceasta a condus la o răcire abruptă a relației cu vestul și la o atitudine negativă față de NATO în politica externă a Rusiei.⁸

Între 1994 și 1999 politica Rusiei față de NATO a devenit mult mai prudentă decât fusese înainte. Existau câteva motive pentru a justifica această atitudine. În primul rând, elita rusească a devenit suspicioasă că a fost păcălită de adevăratul scop al Parteneriatului pentru Pace, promovat de NATO din ianuarie 1994. Din primul moment au existat îngrijorări că „Parteneriatul asigura numai o acoperire diplomatică pentru un proces de extindere din care Rusia a fost exclusă.”⁹ Acest punct de vedere a fost alimentat de o serie de ofițeri de rang înalt care au afirmat deschis faptul că „Parteneriatul pentru Pace este un program menit să asigure influența strategică în estul Europei și să mute granițele NATO până la granițele vestice ale Rusiei.”¹⁰ În al doilea rând, în 1994, Rusia a fost extrem de deranjată de decizia NATO de a folosi aviația împotriva forțelor militare sârbe în Bosnia, fără o consultare prealabilă cu Moscova. Unii analiști au denumit acest eveniment ca fiind prima criză reală în relațiile NATO-Rusia de după sfârșitul Războiului Rece.¹¹ A fost motivul invocat de Kremlin pentru decizia de a amâna semnarea aderării la Parteneriatul pentru Pace.

În pofida acestor îngrijorări, Moscova nu a rupt relația cu Alianța, ci a continuat cooperarea. Mai mult decât atât, orientarea s-a schimbat. Amânarea deciziei de semnare a aderării la Parteneriatul pentru Pace a fost explicată de Kozîrev astfel: „Noi suntem interesați de o relație mult mai serioasă cu NATO decât cadrul unui simplu document, astfel surprizele și măsurile unilaterale, în special cele militare, pot fi dirijate în zonele în care putem

---

⁷ 'Russian President Boris Yeltsin's letter to US President Bill Clinton', p.250.

⁸ *Nezavisimaia Gazeta*, 18 iulie 2000, http://www.ng.ru/politics/2000-07-18/3_dream.html

⁹ Russia and NATO – George Washington University, February 1997, http://www.fas.org/man/nato/ceern/gwu_forward.htm

¹⁰ Martin A., Smith, *Russia and NATO since 1991*, Routledge 2006, p.56.

¹¹ J. Headley, Sarajevo, *February 1994: the first Russia-NATO crisis of the post-Cold War era*, *Review of International Studies*, 2003, vol.29, no.2, p.209.

coopera foarte strâns.”¹² De fapt, unii experți au afirmat că era clar de la început că răspunsul pozitiv inițial din partea guvernului rus a fost condiționat.¹³ Fiind o putere nucleară, Rusia a dorit să fie un partener special în promovarea securității în Europa. Prin urmare, această afirmație a fost percepută de către membrii Alianței ca o aluzie că Rusia dorește să aibă un statut special în acest program. Astfel, două luni mai târziu, pe timpul întâlnirii miniștrilor de externe din țările NATO un mesaj important a fost transmis Kremlinului „... sperăm și așteptăm ca Rusia să ni se alăture în dezvoltarea unui Program de Parteneriat Individual extins și cuprinzător... La fel ca și cu ceilalți parteneri, relația noastră cu Rusia, incluzând domeniile din afara Parteneriatului pentru Pace, vor fi dezvoltate în timp.”¹⁴ Această afirmație includea o concesie cheie din partea Alianței. Astfel, se afirma că înțelegeri speciale cu anumiți parteneri erau imposibile în afara PfP. În pofida acestui fapt ei au acceptat o breșă a acestui principiu pentru a convinge Moscova să semneze Parteneriatul pentru Pace. Prin urmare, în iunie 1994, Rusia s-a alăturat Parteneriatului pentru Pace.¹⁵

Este interesant de remarcat poziția cercetătoarei de origine rusă Oksana Antonenko, conform căreia Rusia nu ar fi fost satisfăcută de propunere, care nu îi dădea nici măcar dreptul de veto. Kremlinul a semnat PfP cu scopul principal de a-l utiliza ca instrument de influențare a procesului de extindere a NATO. Antonenko sublinia: „Rusia a aderat în final la PfP în iunie 1994, sperând să-l transforme într-o alternativă a NATO pentru țările Europei Centrale și de Est, și nu un mecanism care să le pregătească pentru a deveni membre. PfP a fost înainte de toate un instrument politic: în fapt, Rusia a dorit să crească costurile lărgirii prin amenințarea cu retragerea din parteneriat. Chiar la acel moment, Rusia a văzut principalele ei pârgii de influențare ca fiind nu un parteneriat activ ci amenințarea cu ruperea completă a acestuia.”¹⁶

Cu toate acestea, Kremlinul și NATO au agreeat o înțelegere ce avea să fie cunoscută sub denumirea „no vetoes, no surprises”. Astfel, membrii NATO au acceptat ideea de a nu lua nicio decizie importantă fără consultarea Moscovei în prealabil. În contrapartidă, Rusia a acceptat că nu va avea drept de veto în procesul de luare a deciziei al NATO.¹⁷

Misiunea de menținere a păcii în Bosnia și Herțegovina a fost primul exemplu de cooperare militară strânsă între NATO și Rusia. Din acest punct de vedere este interesant de menționat că Rusia a avut cel mai numeros

---

¹² Segodnya, 15 aprilie 1994, CDRSP, 1994, vol. XLVI, no.15, p.9.

¹³ Nezavisimaia Gazeta, 24 noiembrie 2000, http://www.ng.ru/specfile/2000-11-24/15_nato.html

¹⁴ V. Baranovsky, *Russian foreign policy priorities and Euroatlantic multilateral institutions*, *The International Spectator*, no.1 January-March 1995, p.38.

¹⁵ Martin A. Smith, *op.cit.*, p.61.

¹⁶ O. Antonenko, *Russia, NATO and European Security after Kosovo*, Winter 2000, p.128.

¹⁷ Nezavisimaia Gazeta, 02 iunie 2000, http://nvo.ng.ru/wars/2000-06-02/1_newpage.html

contingent non-NATO.¹⁸ A fost momentul câștigării experienței practice în teren, care a adăugat o altă dimensiune parteneriatului și a fost perceput în vest ca un posibil model al unei viitoare colaborări. Pe de altă parte, puțini în Rusia au perceput misiunea IFOR/SFOR din Bosnia ca un succes politic și prin urmare participarea trupelor rusești într-o operație condusă de NATO a fost îndelung criticată.¹⁹ Dr. Nadia Arbatova, șefa Departamentului de Studii Politice Europene la Centrul pentru Integrare Europeană a observat foarte bine două puncte de fricțiune. „În primul rând, acceptând invitația NATO de a participa la IFOR, Rusia a acceptat implicit Acordul de Pace de la Dayton și procesul lui de implementare, indiferent de insuficiențele vizibile ale acestuia... În al doilea rând, participarea Rusiei a fost din punctul de vedere al Moscovei inegală și umilitoare, de vreme ce Rusia nu are niciun cuvânt de spus în NATO.”²⁰

În pofida neînțelegerilor în rândul elitei politice ruse privind participarea Rusiei în cadrul operațiilor de menținere a păcii, membrii NATO au decis să meargă mai departe acordând un „statut special” Rusiei. După cum a menționat William Perry, fost Secretar al Apărării al SUA, „[Noi] trebuie să creăm un nou rol pentru Rusia în cadrul NATO, un rol prin care Rusia ar trebui să participe la cât mai multe activități în cadrul NATO ... [Noi] așteptăm și sperăm că Rusia va juca un rol major în acest superparteneriat corespunzător statutului ei de mare putere”.²¹ Pe de altă parte, unii experți susțin că lucrurile au evoluat în acest sens în principal pentru a îndulci reacția Rusiei față de viitoarea lărgire a Alianței.²²

„Relația specială” dintre Rusia și Alianță a fost certificată prin semnarea în 1997 a „NATO-Russia Founding Act”, astfel creându-se un nou forum, Consiliul Permanent Întrunit (Permanent Joint Council - PJC). Pe de o parte, rolul așteptat al noului forum era de a acoperi mecanismele de acțiune și procesul de luare a deciziei întrunit. Pe de altă parte, Moscova l-a privit ca pe o oportunitate de a influența procesul de luare a deciziei în cadrul NATO.²³ În același timp, conform lui Thomas Pickering, fost ambasador al SUA în Rusia, administrația Clinton privea lucrurile diferit: „PJC este un mecanism consultativ, și...consultare în limbaj diplomatic înseamnă numai discuții împreună. Nu înseamnă o situație în care noi suntem obligați să negociem. Nu înseamnă că sunteți într-o situație în care sunteți obligați să luați o decizie...”²⁴

---

¹⁸ *NATO Review*, <http://nato.int/docu/review.htm>

¹⁹ Lionel Ponsard, *op.cit.*, p.69.

²⁰ Arbatova, *Inside the Russian Enigma*, Oslo: Europa-programmet, p.52.

²¹ „Perry speaks on security relationship with Russia”, American forces information service news articles, www.defenselink.mil/news/Oct 1996

²² Martin A. Smith, *op.cit.*, p.68.

²³ Antonenko, *op.cit.*, p.130.

²⁴ Ambassador Pickering response to question from Senator Hagel, the Debate on NATO Enlargement.

Acest exemplu ilustrează suficient de clar existența ambiguității clauzelor cheie din textul documentului și posibilitatea interpretării lor în mod diferit.

În pofida acestor neajunsuri, este de menționat faptul că PJC părea a fi la început foarte util, iar cooperarea a fost inițiată pe o largă varietate de domenii cum ar fi: „prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă, schimbul de informații în domeniul securității și politicilor de apărare, conversia industriei de apărare, afectarea mediului înconjurător de către activitățile militare și pregătirea civililor pentru situații de urgență.”²⁵

Foarte curând a devenit clar faptul că PJC nu funcționa cum s-a presupus la început. Situația în care termenii „NATO-Russia Founding Act” erau precizați de către Alianță nu satisfăceau Rusia. Rusia a negat influența în politica NATO, dar în final nu a reușit să blocheze nicio măsură careia i s-a opus. O astfel de situație a fost interpretată de mass-media din Rusia ca un eșec al politicii externe a Rusiei.²⁶

PJC a încetat complet să funcționeze în momentul în care NATO a decis lansarea campaniei aeriene împotriva Iugoslaviei, în pofida puternicei opoziții a Rusiei. Această suspendare a relațiilor dintre NATO și Rusia a fost o confirmare a preexistentelor dificultăți și deficiențelor PJC, care a eșuat în a lămuri îngrijorările legitime ale Moscovei față de campania aeriană de bombardament a NATO.²⁷ Astfel, campania militară a NATO a deschis o nouă fază în relațiile dintre Alianță și Moscova. Ea a pus punct „marilor așteptări” ale Kremlinului și a dat startul unei perioade de confruntări ce au condus la cel mai scăzut nivel al relațiilor dintre Rusia și Alianță, denumit de mulți istorici „Criza Kosovo”.²⁸

Criza Kosovo și consecințele ei

Loviturile aeriene ale NATO asupra fostei Iugoslavii din 24 martie 1999 au șocat populația din Rusia. Folosirea forței împotriva unui stat suveran fără acordul Consiliului de Securitate al ONU a fost unanim condamnată de către guvernul Rusiei și de către Duma de Stat. Din punctul de vedere al Rusiei, Rezoluția Consiliului de Securitate 1199 nu a făcut altceva decât să dea dreptul Alianței de a acționa în numele comunității internaționale. Prin urmare, acest act a reprezentat o cruntă violare a Cartei ONU sau cu alte cuvinte, a fost ilegal.²⁹ Mai mult decât atât, ea a fost percepută de către Kremlin ca o demonstrație a modalității selective în care Alianța abordează conceptul de securitate. Dmitri Trenin, Directorul adjunct al Centrului Carnegie din Moscova sublinia că: „Utilizarea forței fără sancțiunea expresă a

---

²⁵ NATO Review, 07/1997, <http://nato.int/docu/review.htm>

²⁶ pentru detalii a se vedea Nezavisimaia Gazeta, 27 mai 1997.

²⁷ Roy Allison, Margot Light and Stephen White, *Putin's Russia and Enlarged Europe*, 2006, p.5.

²⁸ Lionel Ponsard, op.cit., p.72.

²⁹ Nezavisimaia Gazeta, 25 mai 2000, http://www.ng.ru/events/2000-05-25/1_no_hurry.html

Rezoluției Consiliului de Securitate al ONU a devalorizat dramatic nu numai dreptul de veto al Rusiei, ci și poziția internațională de fostă superputere. Moscova a demonstrat că nu a putut preveni o campanie militară internațională într-o zonă, pe care tradițional a considerat-o crucială pentru întreaga ei poziție în Europa.”³⁰ Pentru a susține poziția Rusiei în problema Kosovo trebuie menționat faptul că argumentele umanitare furnizate de NATO au fost îndoielnice „atât timp cât genocidul nu a fost stabilit de mecanismele recunoscute ale ONU sau OSCE și exodul refugiaților a fost mult mai mare după începutul campaniei.”³¹

Astfel, Moscova a cerut oprirea operațiilor și găsirea unei soluții politice. Mai mult decât atât, în semn de protest, guvernul rus a decis reducerea semnificativă a legăturilor structurale cu Alianța prin suspendarea participării în PJC, retragerea personalului din Misiunea Permanentă a Rusiei la NATO și expulzarea Oficiului de Informații NATO din Moscova. În aprilie 1999, conducerea Rusiei a refuzat să participe la summitul EAPC de la Washington. Pe de altă parte trebuie menționat ce nu a făcut Rusia: nu și-a retras trupele din Balcani, acolo unde operațiile erau conduse de către NATO. În acea perioadă doar câțiva ofițeri au mai continuat să lucreze la SHAPE (Supreme Headquarters Allied Powers Europe) în Mons, asigurând legătura pentru forțele ruse participante la SFOR și mai târziu la KFOR. În afară de aceasta, Rusia și-a menținut legăturile de lucru cu toate țările NATO, inclusiv SUA.

Este important de menționat de ce Rusia s-a alăturat forțelor coaliției în Kosovo și și-a continuat misiunea în SFOR. În primul rând, având în vedere interesele sale politice, Moscova a dorit să-și mențină influența în Balcani. În același timp, a încercat să limiteze prezența militară unilaterală a trupelor Alianței în regiune. Apoi, a fost intenția de a demonstra restului lumii puterea Rusiei. În al treilea rând, deși nu a putut stopa campania de bombardament a NATO, a dorit să asigure protecție minorității sârbe împotriva albanezilor. Nu în ultimul rând, prezența a permis Rusiei să monitorizeze implementarea rezoluției ONU.³²

Pe de altă parte, unii experți au îndoeli asupra rolului și eficacității forțelor rusești. De exemplu, dr. Vladimir Baranovski susține că: „Forțele rusești de menținere a păcii sunt binevenite să participe la KFOR, dar spre deosebire de forțele țărilor vest europene, care dețin comanda, ele nu au primit propriul sector de responsabilitate. Logica Războiului Rece de „a-i ține pe ruși afară” s-a transformat într-o dublă sarcină: cum să previi ca Rusia să nu fie neimplicată, lăsând-o în același timp în interior.”³³

---

³⁰ D. Trenin, *Russia-NATO Relations: Time to Pick Up the Pieces*, NATO Review 2000, p.19.

³¹ *NATO Review* 04.2004, <http://www.nato.int/docu/review.htm>

³² Lionel Ponsard, *op.cit.*, p.76.

³³ V. Baranovski, *Russia: A part of Europe or Apart from Europe*, International Affairs, 2000 p.446.

Prin urmare la sfârșitul anului 1999 relațiile dintre NATO și Rusia erau în impas. Cooperarea se limita la două operații conduse de NATO în Bosnia și Kosovo. Totuși, mulți experți susțin că experiența KFOR a fost cea care a făcut ca relația NATO-Rusia să supraviețuiască și în final să-și revină.³⁴

Perioada următoare, de până la 10 septembrie 2001, a fost caracterizată de refacerea graduală a relațiilor de colaborare anterioare. În pofida faptului că amintirile negative ale recentei agresiuni a NATO erau încă proaspete, noua echipă de conducere de la Kremlin a realizat că trebuie să se obișnuiască cu prezența inevitabilă a forțelor NATO în Europa și să găsească o soluție de coexistență din nou. Serghei Ivanov, ministrul rus de externe din acea perioadă, afirma: „...ne place sau nu, NATO este o realitate în arena internațională astăzi, în primul rând în Europa, dar și în lume în general.”³⁵ Pe lângă aceasta, marea tragedie rusească din 12 august 2000, generată de pierderea submarinului nuclear Kursk cu 118 marinari la bord a jucat un rol considerabil în accelerarea procesului. A fost o nouă provocare pentru Rusia de a găsi noi forme de cooperare cu NATO pentru a răspunde unor astfel de incidente și dezastre. Prin urmare, după alegerile prezidențiale din anul 2000, noul președinte, Vladimir Putin, afirma că: „va lucra să reconstruiască relațiile cu NATO în spiritul pragmatismului.”³⁶

De asemenea, oficialii NATO erau gata să depășească impasul în relațiile NATO-Rusia. În această privință, Secretarul General al NATO sublinia: „Relația NATO-Rusia este în mod clar cea mai provocatoare a parteneriatului. Astăzi, după „perioada de gheață” Kosovo, cooperarea noastră se urnește din nou. Dar ajungerea la status quo-ul dinaintea momentului Kosovo nu este suficient. Noi ar trebui să țintim mai sus.”³⁷ Astfel, până la mijlocul anului 2001 Parteneriatul NATO-Rusia s-a rezumat la agendele anterioare. Prin urmare, reprezentanții militari ai Rusiei au fost trimiși înapoi la sediul NATO, iar Centrul de Informații NATO din Moscova și-a reînceput activitatea.³⁸

9/11 până în prezent: o nouă turnură în relațiile NATO-Rusia

Atacurile teroriste de la 9 septembrie asupra SUA au făcut mai mult decât să pună la pământ clădiri și să ucidă 3 mii de oameni nevinovați. Ele au schimbat întregul mediu de securitate și au devenit un punct de cotitură în relațiile NATO-Rusia. După aceste acțiuni era clar că inamicii și-ar putea transforma chipurile și ar fi în stare să apară oriunde. Prin urmare, noțiunile tradiționale de securitate globală se dovedeau a fi parțial irelevante. Această tragedie, ca și noul mediu de securitate, au forțat ambele părți să realizeze

---

³⁴ Nezavisimaia Gazeta, 16 martie 2000, http://www.ng.ru/world/2000-03-16/1_nato.html

³⁵ Martin A. Smith, *op.cit.*, p.90.

³⁶ NATO Review 06.2004, <http://www.nato.int/docu/review.htm>

³⁷ NATO Secretary General Lord J. Robertson speech on 31 October 2000. <http://nato.int/documentation/speeches..>

³⁸ *Izvestia*, 18 decembrie 2001, <http://www.izvestia.ru/news/news5886>.

faptul că trebuie să-și unească eforturile pentru a putea face față, efectiv, noilor amenințări la adresa securității, în particular terorismului internațional.

Necesitatea implicării Rusiei în lupta împotriva terorismului a fost evidentă pentru fiecare membru al Alianței datorită „capabilităților în domeniul informațiilor, influenței politice în regiuni importante ale lumii, înaltei sensibilități la amenințări, chiar și simpla poziție geografică au făcut Rusia un partener indispensabil în campania împotriva Al Qaeda și sponsorilor ei talibani în Afganistan.”³⁹

Contribuind la „războiul împotriva terorismului”, Rusia a permis folosirea spațiului ei aerian de către avioanele Alianței, pentru a sprijini campania coaliției în Afganistan. Mai mult decât atât, a organizat schimburi de informații în domeniul intelligence pe probleme de terorism. Toate aceste eforturi făcute de Rusia au fost extrem de apreciate de către aliați.

Confruntându-se cu provocări și amenințări comune, imediat după 9/11 ambele echipe de conducere de la Kremlin și ale Alianței și-au exprimat dorința și disponibilitatea de a îmbunătăți parteneriatul NATO-Rusia, construind un nou cadru de dialog la cel mai înalt nivel. Ideea de a înlocui PJC cu un nou forum de dialog a fost exprimată pentru prima dată de către primul ministru al Marii Britanii, Tony Blair.⁴⁰ Acolo, în noul mecanism de cooperare, Rusia ar fi fost în măsură să acționeze ca un partener egal. Astfel, în mai 2002, la Roma, liderii Rusiei și țărilor NATO, au semnat declarația comună „Relațiile NATO-Rusia: o nouă calitate (NATO-Russia relations: New Quality), care a pus bazele Consiliului NATO-Rusia. La acel forum, toate problemele trebuiau discutate în format „20” în locul precedentului „19+1”, oferindu-i Kremlinului o poziție egală într-un spectru larg de decizii, împărțind aceleași responsabilități cu țările NATO. Așteptările NATO au fost clar exprimate de către Secretarul General, care a afirmat că „noul spirit al cooperării NATO-Rusia s-a transformat într-un mod ce a fost de neimaginat în realitate.”⁴¹

După momentul Roma relațiile NATO-Rusia s-au dezvoltat gradual în mai multe domenii. În particular, Consiliul NATO-Rusia a stabilit o serie de grupuri de lucru, care dezbăteau probleme de contraterorism, neproliferarea armelor de distrugere în masă, managementul crizelor, apărarea antirachetă și altele. În cadrul acestor grupuri de lucru, experții ambelor părți abordau modalități de rezolvare a multor probleme actuale.

În pofida retragerii trupelor rusești din Balcani în 2003, o serie de rezultate pozitive au fost obținute la nivelul cooperării militare practice dintre NATO și Rusia. De exemplu, Rusia a putut beneficia de experiența țărilor vestice în domeniul reformei sistemului de apărare. Astfel, au fost lansate unele proiecte de asistență a Rusiei în „managementul resurselor umane și financiare, macroeconomic, probleme sociale și financiare și planificarea forței.”⁴² Ambele părți au dezvoltat ambițiosul Program Cadru de

³⁹ P. Fritch, *Building hope on experience*, NATO Review 03/2003.

⁴⁰ Tuomas Forsberg and Graeme P. Herb, *Divided West*, Blackwell Publishing Ltd, 2006, p.108.

⁴¹ Statement by NATO Secretary General in Rome.

⁴² www.nato.int/docu/nato-russia

Interoperabilitate NATO-Rusia, având ca scop creșterea interoperabilității dintre forțele Rusiei și NATO. Un alt important domeniu este cel al apărării antirachetă, unde au fost desfășurate unele exerciții comune. De asemenea liderii ambelor părți au discutat cu regularitate probleme concrete de cooperare în domeniul militar și proiecte de viitor. Mai mult decât atât, în 2005, pentru prima dată, întâlnirea reprezentanților militari s-a ținut la Moscova.

Cea mai recentă realizare a cooperării NATO-Rusia a fost participarea unei fregate rusești în operația maritimă antiteroristă condusă de NATO în Marea Mediterană, Active Endeavour (OAE). Este de menționat faptul că Rusia a fost prima țară parteneră care a participat cu forțe la OAE.

O activitate considerabilă a fost depusă și în alte domenii ce se regăsesc în declarația de la Roma, cum ar fi lupta împotriva terorismului, știință și mediu. Descriind statutul relațiilor NATO-Rusia câțiva ani după crearea Consiliului NATO-Rusia, fostul ministru al apărării, Seghei Ivanov, sublinia: „Astăzi,...putem afirma cu încredere că decizia luată de țările noastre să făurim un parteneriat deschis și egal s-a dovedit oportună și în același timp clarvăzătoare. Pașii pe care i-am parcurs la Roma pentru a înțelege problemele ambelor părți au fost rezonabili și raționali. În ansamblu, Rusia este mulțumită cu rezultatele politice și practice pe care le-a obținut de la Declarația de la Roma, și crede că Consiliul NATO-Rusia a demonstrat deja că a trecut testul timpului.”⁴³

În același timp, o serie de diferențe și contradicții încă persistă. Unele dintre ele au legătură cu politica internă a Rusiei, în timp ce altele sunt legate de problemele de securitate globală și europeană, cum ar fi lărgirea NATO, problema Caucazului de Sud, și statutul viitor al provinciei Kosovo. În particular, Rusia are serioase îngrijorări în legătură cu aspirațiile Georgiei și Ucrainei de a deveni membre NATO. Moscova a criticat, de asemenea, planurile Alianței de a disloca unele din bazele sale în apropierea granițelor Rusiei, percepând aceasta ca o creștere a amenințării la propria securitate.⁴⁴ Pe de altă parte, NATO nu este mulțumită cu încălcarea drepturilor omului în Rusia, și politica Moscovei în domeniul energetic. Acest ultim aspect a fost discutat ca o problemă distinctă de către liderii Alianței și șefii de stat și de guvern la Summitul NATO de la Riga, din noiembrie 2006.

În pofida problemelor existente, relațiile dintre NATO și Rusia se dezvoltă în multe domenii, iar rezultatele pozitive ale parteneriatului NATO-Rusia nu pot fi subestimate. Aspecte precum Kosovo și mai nou inițiativa SUA de a instala scutul antirachetă în Europa au reliefat faptul că unele suspiciuni și lipsa de încredere în acest parteneriat încă persistă. Totuși, există speranța că angajamentele politice și cooperarea practică vor duce la identificarea unor noi perspective în relația dintre Moscova și NATO.

---

⁴³ NATO Review, April 2005.

⁴⁴ Tuomas Forsberg and Graeme P. Herb, *op.cit.*, p.110.

POLITICA DE APĂRARE A ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII ÎN NATO ȘI ADERĂRII LA UE

Cpt.cdor. Margareta ALEXANDRESCU

On processing events and their desirable predictability, we must underline that the enforcement of transatlantic relation, between NATO and European Union, is and will be essential for the establishing a new regional architecture of security and stability.

Actuala arhitectură de securitate reflectă trăsăturile esențiale ale mediului geopolitic și geostrategic în care se derulează tranziția către sistemul internațional multipolar și se desfășoară competiția între puteri, în spațiul euroatlantic, pentru redistribuirea rolurilor unor actori puternici, care, înainte de toate, își canalizează eforturile pentru a-și rezolva propriile interese.

„Mediul de securitate al secolului XXI este caracterizat de transformări substanțiale, care necesită adaptarea criteriilor clasice de analiză a securității internaționale.”¹

Într-o lume complexă, dinamică și conflictuală, aflată în plin proces de globalizare, înțelegerea profundă a tendințelor majore de evoluție a lumii și a modului în care fiecare țară are șansa să devină parte activă a acestui proces este o condiție esențială a oricărui progres. Egal importantă – și deopotrivă esențială – este cunoașterea, înțelegerea și evaluarea corectă a proceselor interne, a gradului de coeziune socială, a capacității de mobilizare pentru realizarea unor astfel de proiecte naționale.

România – parte integrantă a civilizației euroatlantice, participant activ la noua construcție europeană – promovează, protejează și apără democrația, respectă drepturile și libertățile fundamentale ale omului și acționează, în îndeplinirea intereselor sale legitime, în conformitate cu prevederile dreptului internațional, pentru accelerarea modernizării și dezvoltării sale economice și sociale, asigurarea unui standard de viață european și afirmarea identității naționale.

Complexitatea provocărilor la adresa securității indică o nevoie crescută de modificare, redimensionare și redirectionare a politicii de

---

¹ *Carta Albă a securității și apărării naționale*, București, 2004, p. 2.

securitate/apărare, a statelor atât ca entități statale, cât și în cadrul organizațiilor internaționale de securitate (NATO, UE, OSCE, ONU).

Parte esențială a politicii de securitate națională, politica de apărare a României este menită să asigure apărarea militară a țării noastre, prin îndeplinirea următoarelor două sarcini interdependente:

- asigurarea coeziunii proceselor și strategiilor de apărare ca bază pentru reforma militară prin stabilirea priorităților politice în vederea alocării fondurilor necesare și promovarea la nivel guvernamental a obiectivelor militare;
- dezvoltarea cooperării militare internaționale, participarea la inițiativele politico-militare multilaterale, exerciții militare și operațiuni în sprijinul păcii.

Obiectivul primordial al politicii de apărare este descurajarea oricărei încercări de agresiune împotriva României și apărarea intereselor naționale fundamentale, dacă este nevoie prin mijloace militare.

Politica de apărare a României, având ca bază obiectivul strategic de integrare deplină în organizațiile de securitate europene și euroatlantice, se realizează prin întărirea relațiilor cu țările occidentale și consolidarea cooperării bilaterale și multilaterale cu țările din aria sa geografică. Prin urmare, cooperarea militară internațională urmărește următoarele obiective:

- intensificarea colaborării cu structurile integrate de securitate europene și euroatlantice;
- susținerea realizării Obiectivelor Forței;
- extinderea și amplificarea relațiilor bilaterale cu țările membre NATO;
- dezvoltarea unor relații militare de bună vecinătate cu statele din regiune;
- intensificarea cooperării cu celelalte state participante la Parteneriatul pentru Pace;
- menținerea și dezvoltarea cooperării cu armatele unor state din alte zone geografice ale lumii, care prezintă interes pentru România și armata sa.

Evoluția evenimentelor politice și militare din arealul de interes, impune reanalizarea politicii de apărare a României, care trebuie proiectată în vederea promovării intereselor și obiectivelor politico-militare naționale, concomitent cu asigurarea celor internaționale, proces ce se realizează prin îndeplinirea celor două obiective interconexe, și anume:

- dezvoltarea diplomației apărării prin promovarea cooperării militare și în domeniul securității, astfel încât aceasta să determine un impact vizibil asupra consolidării instituțiilor statale, consolidării dialogului strategic și schimbului de informații în domeniul militar, promovării stabilității, încrederii și securității prin cooperare;

- asigurarea coeziunii și coordonării strategiilor sectoriale în domeniul apărării (restructurarea și modernizarea forțelor, asigurarea îndeplinirii obiectivelor rezultate în urma aderării la Uniunea Europeană, gestionarea eficientă a politicilor de personal și a resurselor disponibile etc.).

Astfel, premisele fundamentale ale politicii de apărare trebuie adaptate la tipologia riscurilor și crizelor prin încorporarea, alături de diplomația preventivă, a unor noi misiuni ale forțelor armate și definirea parametrilor de adaptare a organismului militar la promovarea intereselor naționale și internaționale pe baza responsabilităților și angajamentelor asumate față de organizațiile și instituțiile de securitate, pe baza unor obiective ale politicii de apărare.

Obiectivele politicii de apărare a României sunt:²

- consolidarea statului României ca stat membru NATO și UE și dezvoltarea profilului strategic al României în cadrul acestor organizații;
- continuarea reformei organismului militar pentru dezvoltarea unei capacități de apărare credibile, moderne și eficiente;
- întărirea controlului civil și democratic asupra Armatei și perfecționarea mecanismelor de realizare a acestuia, în conformitate cu principiile și valorile democrației;
- consolidarea statutului României de contribuitor la securitatea regională și globală.

Materializarea obiectivelor politicii de apărare de către Armata României vizează următoarele direcții de acțiune³:

- trecerea la o armată pe bază de voluntariat și revizuirea structurii de forțe;
- continuarea procesului de modernizare a tehnicii militare și a echipamentelor;
- îndeplinirea obligațiilor asumate de România în procesul de integrare în NATO;
- participarea la dezvoltarea politicii europene de securitate și apărare a UE;
- consolidarea sistemului de planificare multianuală a resurselor;
- optimizarea capacității combative a forțelor armate;
- perfecționarea managementului resurselor umane;
- dezvoltarea relațiilor civili-militari și îmbunătățirea mecanismelor de exercitare a controlului civil;
- dezvoltarea și optimizarea cooperării militare bilaterale și multilaterale.

² *Carta Albă a securității și apărării naționale*, București, 2004, p.11.

³ *Carta Albă a securității și apărării naționale*, București, 2004, pp. 11-12.

În acest context, Armata României își va asuma responsabilități sporite, astfel:

- România își realizează apărarea teritoriului și a intereselor sale naționale în cadrul NATO și UE, va participa la întreaga gamă de misiuni a Alianței și Uniunii. În consecință, Armata României va crește numărul unităților dislocabile, cu timp redus de reacție și cu sprijin de luptă și sprijin logistic adecvat;

- consolidarea statutului de membru NATO se desfășoară simultan cu „primii pași” în Uniunea Europeană. Derularea întregului proces de negociere cu UE presupune implicarea României în realizarea politicii europene de securitate și apărare, pe linia participării la dezvoltarea Headline Goal 2010 și a noilor capacități ale Uniunii Europene;

- terorismul internațional a modificat concepția de angajare a armatei în prevenirea și în combaterea acestuia. Armata va continua să acționeze, în cooperare cu celelalte instituții responsabile, pentru prevenirea și gestionarea situațiilor generate de terorism și alte amenințări asimetrice la adresa securității naționale, cât și la nivel regional și global;

- participarea la inițiative de cooperare militară regională va fi utilizată, în special, pentru îmbunătățirea sprijinului acordat eforturilor de stabilizare ale NATO și UE, precum și pentru consolidarea încrederii și cooperării la nivel internațional;

- România este parte în cadrul tratatelor și inițiativelor internaționale privind controlul și verificarea armamentelor, dezarmarea și neproliferarea armelor convenționale și de distrugere în masă. În acest context, Armata României va continua să se implice în procesul de consolidare a măsurilor privind întărirea încrederii și securității în Europa.

Niciodată, în istoria modernă a omenirii, nu au existat atâtea elemente de incertitudine. Din această perspectivă, noile amenințări la adresa securității obligă statele membre și partenerii ale organizațiilor internaționale de securitate să conlucreze pentru apărarea valorilor comune de democrație, securitate și libertate.

Aderarea României la organizațiile internaționale de securitate presupune atât responsabilități, cât și oportunități suplimentare care trebuie adaptate la noile cerințe, la tipologia amenințărilor și riscurilor din mediul de securitate, în condițiile existenței unor vulnerabilități față de acestea.

Transformarea NATO are drept scop crearea unui cadru înalt de cooperare și de încredere reciprocă, de care va beneficia toată Europa. Ca parte a transformării sale, NATO clădește un parteneriat real și pragmatic cu multe țări, care nu sunt membre ale Alianței, în scopul creării unei Europe mai transparente în care gradul de neînțelegere și neîncredere să fie redus.

Pornind de la deciziile și concluziile adoptate la nivelul structurilor de conducere ale NATO, se impune realizarea unui set de măsuri, necesare prevenirii/combaterii riscurilor și amenințărilor în vederea întăririi stabilității și securității regionale și globale. Dintre măsurile necesare, apreciem că, la nivelul țării noastre poate fi avut în vedere realizarea unui sistem unic de avertizare timpurie și management al crizelor la care să participe toate componentele securității naționale, parte a unui sistem complex internațional, care, poate elimina neajunsurile existente, iar eficiența lui va fi asigurată de:

- componenta conceptuală, care este materializată printr-un set de documente referitoare la teoriile, tacticile, tehnicile și procedurile necesare îndeplinirii și însușirii acestora de către personalul implicat;
- componenta acțională implică realizarea entităților structurale specifice misiunilor operaționale;
- cadrul legislativ și funcțional, specific managementului crizelor, care să concentreze atât prevederi ale reglementărilor internaționale, cât și naționale;
- armonizarea politicilor de securitate naționale cu cele ale NATO și UE;
- dezvoltarea relațiilor internaționale, bi și multilaterale între statele europene, membre sau partenere la diverse organisme regionale de securitate;
- cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale de securitate (ONU, NATO, UE, OSCE) pentru dezvoltarea unor mecanisme de securitate viabile și colaborare în cadrul operațiilor de stabilitate la nivel regional și global.

Din punctul de vedere al asigurării securității, România nu mai este singură, fiind membră NATO, se poate baza pe forța Aliatilor în apărarea teritoriului și a intereselor sale naționale, dar în același timp îi revine misiunea de a participa la efortul de apărare colectivă în cadrul Alianței Nord-Atlantice, la îndeplinirea angajamentelor și responsabilităților asumate către Uniunea Europeană sau alte organizații de securitate, de tip zonal și regional.

Din acest punct de vedere, România poate beneficia de următoarele oportunități:

- asigurarea securității naționale având în vedere prevederile art. 5 al Tratatului Atlanticului de Nord;
- sporirea graduală a contribuției României la efortul de apărare colectivă;
- participarea la deciziile Consiliului de Securitate al ONU și implicarea în deciziile acestei instituții;
- rol important în stabilitatea regională și subregională (europeană și în mod pregnant, în zona balcanică);
- consolidarea statului de drept, dezvoltarea politico-economică și asigurarea prosperității.

Construcția statutului european și euroatlantic al României reprezintă o altă direcție prioritară de acțiune pe care trebuie canalizate eforturile politice, organizatorice și financiare ale autorităților publice și instituțiilor de securitate.

Alianța Nord-Atlantică – organizație bazată pe comunitatea de valori și interese care se adaptează constant noilor riscuri și amenințări – rămâne principala structură de apărare colectivă capabilă să garanteze securitatea democratică.

Garanțiile de securitate de care beneficiem în cadrul NATO – expresie a solidarității euroatlantice – sunt cele mai solide din istoria României. În ultimul deceniu, organizația și-a dovedit viabilitatea, capacitatea de transformare și de extindere, spre a face față noilor riscuri și amenințări. Cooperarea cu statele membre, cu țările participante la programul de Parteneriat pentru Pace și la inițiativele de cooperare regională constituie, pentru România, garanția consolidării securității în spațiul euroatlantic și în zonele adiacente și șansa împărțirii echitabile a riscurilor, costurilor și avantajelor. Dobândirea calității de membru al NATO a adus României certitudini în domeniul securității sale, garanții reale de apărare, accesul la procesul de decizie privind securitatea euroatlantică, dar și obligații corespunzătoare.

În contextul acelorași evoluții, România își va intensifica eforturile privind racordarea la structurile de securitate ale Uniunii Europene, în condițiile în care organizația promovează o politică externă, de securitate și de apărare comună, care dincolo de dificultățile inerente unui proces atât de complex, avansează în direcția dezvoltării și consolidării cooperării transatlantice. Această cooperare vizează, îndeosebi armonizarea contribuției la întărirea păcii și securității internaționale, la lupta împotriva terorismului și proliferării, la soluționarea situațiilor de criză din Europa, Orientul Apropiat și alte zone ale lumii.

Ca parte a acestui spațiu geopolitic, România este conștientă că securitatea comunității euroatlantice este indivizibilă iar relația transatlantică este fundamentul acesteia. În concordanță cu o astfel de abordare, România sprijină activ demersurile vizând reconstrucția și dinamizarea acestei relații, necesitatea unei transformări profunde a Alianței, complementaritatea funcțională în materie de securitate și apărare a NATO și Uniunii Europene, ca și nevoia de evitare a paralelismelor, duplicărilor și a concurenței în domeniul capacităților, structurilor de comandă, strategiilor și doctrinelor.

Cooperarea României cu statele membre ale celor două organizații se va desfășura în conformitate cu valorile și interesele naționale, armonizate cu setul de valori și interese pe care cele două organizații democratice le promovează, cu principiile de acțiune ale NATO și UE.

Procesele de aderare a României la NATO și de integrare în Uniunea Europeană determină modificări substanțiale ale statutului și identității sale strategice. Din această perspectivă, dinamica dezvoltării identității europene și euroatlantice a României, precum și cea referitoare la configurarea unui profil corespunzător potențialului său geostrategic, vor fi reprojecțate la nivel structural și promovate într-un ritm accelerat. Calitatea de membru implică, în

mod obligatoriu, configurarea treptată a unui rol specific și activ al României în cadrul celor două organizații și asigurarea resurselor necesare pentru îndeplinirea acestui rol.

În acest sens, România va acționa pentru perfecționarea coordonării politice și strategice a eforturilor de securitate ale celor două organizații, pe baza valorilor și intereselor comune, cu menținerea rolului fundamental al Alianței în apărarea colectivă și securitatea euroatlantică, și creșterea contribuției Uniunii Europene la îndeplinirea scopurilor comune, îndeosebi în: planul securității paneuropene, euroasiatice, în Orientul Mijlociu și pe continentul african. În acest context, concomitent cu menținerea unui interes major pentru consolidarea capacităților și mecanismelor de apărare colectivă ale Alianței și crearea noilor capacități apte să permită creșterea contribuției sale la pacea și securitatea globală, România va sprijini întărirea rolului politic și de forum de consultări al NATO și sporirea dimensiunii specifice de securitate și apărare a Uniunii Europene, considerând că acestea constituie cea mai eficientă cale de abordare a strategiei globale de contracarare a noilor riscuri și amenințări la adresa securității arealului euroatlantic. România va lua parte activă la procesul decizional și la dezvoltările conceptuale în cadrul Alianței și își va îndeplini angajamentele asumate atât în privința contribuției cu forțe puse la dispoziția organizației, cât și a participării la operațiunile de gestionare a crizelor sub autoritatea NATO, la acțiunile consacrate contracarării terorismului și proliferării armelor de distrugere în masă, precum și la procesele de reconstrucție a păcii și de promovare a democrației.

În ceea ce privește Uniunea Europeană, România va susține dezvoltarea politicii externe și de securitate comună și a politicii europene de securitate și apărare, inclusiv prin creșterea contribuției la capacitățile militare și la cele destinate combaterii terorismului și gestiunii urgențelor civile în spațiul unional. În acest scop, România își va spori participarea la promovarea democrației, păcii, securității și prosperității în cadrul politicii de vecinătate și la operațiunile de gestionare a crizelor regionale și de securizare a fluxurilor energetice și comerciale. Un rol important va reveni aplicării ferme a principiilor și urmării atente a obiectivelor Politicii Europene de Vecinătate, precum și a utilizării eficiente a Instrumentului European de Vecinătate. Ele trebuie să devină modalități prioritare de sporire a contribuției la asigurarea unui mediu stabil și sigur în regiunea estică, sud estică și pontică, prin derularea de proiecte vizând dezvoltarea ariilor transfrontaliere de interes major pentru securitatea națională.

Concomitent, țara noastră va acorda o atenție sporită și va aloca resurse adecvate pentru protecția eficientă a frontierelor sale, pornind de la premisa că, pe de o parte, aceasta constituie o responsabilitate majoră de securitate națională și, pe de altă parte, îndeplinirea unei obligații importante față de Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană. În îndeplinirea

obligățiilor privind securizarea frontierei, România urmărește atât creșterea gradului de securitate al cetățenilor săi și cei ai Europei, cât și transformarea granițelor sale într-o punte activă de cooperare și comunicare cu noile democrații din vecinătatea estică a Uniunii Europene.

Situată la zona de frontieră a NATO, România trebuie să devină un avanpost al Alianței Nord-Atlantice, și în același timp, un factor de multiplicare a strategiei NATO în regiunea Mării Negre, a Caucazului și în spațiul CSI.

Armata României, care din anul 2007 este o armată profesionistă, interoperabilă cu forțele NATO și capabilă să participe la misiuni dintr-un spectru foarte larg, va trebui să devină, în această regiune, un model de reformă în domeniul militar.

România va sprijini în continuare consolidarea legăturii transatlantice, întărirea rolului politic al NATO și sporirea dimensiunii de securitate și apărare a UE, considerând că acestea constituie direcții ale unei strategii globale de contracarare a riscurilor și amenințărilor la adresa securității spațiului euroatlantic. Țara noastră va susține promovarea complementarității NATO-UE și va pleda pentru evitarea paralelismelor instituționale prin consolidarea formulelor de dialog și cooperare existente la nivelul celor două organizații.

România va participa, de asemenea, activ la procesul decizional și dezvoltările conceptuale în cadrul NATO și își va îndeplini angajamentele asumate ca stat aliat atât în privința contribuției cu forțe puse la dispoziția Alianței, cât și a participării la operațiunile de gestionare a crizelor desfășurate de NATO.

În ceea ce privește Uniunea Europeană, Consiliul va susține dezvoltarea politicii externe și de securitate comună și a politicii europene de securitate și apărare, inclusiv prin sporirea contribuției la capacitățile militare și civile ale UE și consolidarea participării la operațiunile UE de gestionare a crizelor.

România trebuie să joace un rol determinant în procesul de definire și implementare a politicilor stabilizatoare ale NATO și UE față de vecinătatea est și sud-est europeană, în calitatea sa de stat aflat într-o zonă de importanță strategică pentru aceste organizații.

REGIMUL JURIDIC AL STRĂMTORILOR MĂRII NEGRE. REGIMUL JURIDIC AL DUNĂRII

Lect.univ.drd. Simona-Valentina MALEȘCU

From drawing up the Montreux Convention texts, Romania's interests were respected, the forms being on those arising from assistance treaties. Furthermore, the identity of the purposes aimed by peaceful politic actions facilitated a direction towards respecting Romania's interests through supplementary security treaties.

Regimul juridic al strâmtorilor Mării Negre

Sunt considerate *strâmtori internaționale*¹ întinderile de apă situate între porțiuni de uscat, formând treceri înguste pentru navigație. Regimul internațional al acestora decurge din faptul că ele permit legătura dintre o parte a mării libere sau a unei zone economice exclusive și o altă parte a mării libere sau zone economice exclusive.

Stabilirea unor reguli de navigație în cele două strâmtori – Bosfor (28 km lungime; 0,6-3,3 km lărgime) și Dardanele (65 km lungime; 2-5 km lărgime) – a fost determinată de ceea ce în secolele trecute a fost denumită „chestiunea orientală”. Până la jumătatea secolului al XVIII-lea, Imperiul Otoman, în granițele căruia se situa Marea Neagră, a exercitat suveranitatea deplină atât asupra acesteia, cât și asupra strâmtorilor. În politica sa de a-și asigura legături permanente pe mare cu restul Europei, Rusia țaristă, după cucerirea Crimeii, devine coriverană a Mării Negre. Prin tratatul de pace cu Turcia de la Kuciuc-Kainargi, ea a obținut dreptul de trecere liberă prin cele două strâmtori a navelor sale comerciale. Acest drept a fost extins, în urma tratatului de la Adrianopole, din anul 1829, și la navele comerciale ale altor state. Rusia obținea drept de trecere și pentru vasele sale de război, în urma unui tratat încheiat cu Turcia în anul 1833; trecerea vaselor militare ale altor state rămânea interzisă.

Datorită importanței strategice a celor două strâmtori, principalele puteri europene au inițiat tratative pentru instituirea unui regim internațional al acestora. La Conferința de la Londra, din 1840, și prin Convenția care i-a

---

¹ Raluca Miga-Besteliu, *Drept Internațional*, Editura All, București, 1998, pp. 145-244.

urmat s-a hotărât interzicerea dreptului de trecere prin strâmători pentru navele de război ale tuturor statelor, cu excepția celor turcești. Prin Tratatul de la Paris din anul 1856 s-a hotărât demilitarizarea Mării Negre, iar prin Tratatul de la Londra din anul 1870 se decidea neutralizarea acesteia.

Eșecul planurilor de dezarmare, după încheierea primului război mondial, discutate succesiv de o „comisie preparatorie” (1926-1931) și dezbătute în cadrul unei conferințe internaționale (2 februarie 1932 – 17 aprilie 1934), incapacitatea Societății Națiunilor de a organiza un sistem de securitate colectivă, denunțarea unilaterală a tratatului de la Locarno și ineficacitatea garanțiilor sale în momentul reocupării și remilitarizării Renaniei de către Germania hitleristă, relevau necesitatea revizuirii clauzelor Tratatului de la Luasane (24 iulie 1923), care, prin demilitarizarea strâmtoarelor, limitau suveranitatea Republicii Turcia și lăsa fără apărare efectivă una din cele mai importante zone ale teritoriului său.

La 10 aprilie 1936, guvernul Turciei a trimis o notă oficială semnatărilor Convenției de la Lausanne, invitând statele să participe la negocieri pentru o nouă reglementare a statutului strâmtoarelor, în condițiile garantării securității și inviolabilității teritoriului statului turc și pentru dezvoltarea constantă a navigației comerciale între Marea Mediterană și Marea Neagră.

La Montreux, la deschiderea lucrărilor (22 iunie), Nicolae Titulescu a propus pe S.M. Bruce, reprezentantul Australiei, și pe Nicolae Politis, ministrul plenipotențiar al Greciei la Paris, ca președinte, și respectiv vicepreședinte al conferinței, iar ca președinte de onoare pe M. Motta, șeful departamentului politic federal al Elveției. În discursul rostit în aceeași zi, el a accentuat importanța vitală a strâmtoarelor pentru securitatea României, menționând că acțiunea Turciei va găsi toată înțelegerea și sprijinul convenit din partea delegației țării noastre. Diplomatul român releva semnificația majoră a procedurii adoptate de guvernul de la Ankara, care respecta legislația internațională și conchidea: „Dar gestul Turciei cere și o răsplată. Să ne examinăm fiecare interesele. Să ne apărăm fiecare în această conferință, cu energie, interesele noastre naționale. Dar să nu uităm că atunci când o țară care a făcut din respectarea actuali ordini teritoriale din Europa și din mijloacele care asigură această ordine însăși baza politicii sale externe, prezintă în anumite domenii cereri raționale și nu găsește înțelegerea pe care o caută, s-ar putea să se dea o lovitură serioasă credinței în sistemul adoptării legilor pe calea consimțământului reciproc”.

Convenția de la Montreux a reprezentat un instrument diplomatic important în evoluția dreptului internațional. Acordul statelor s-a bazat pe un real spirit de armonizare a intereselor politice și economice într-un cadru conciliant.

Conform prevederilor Convenția de la Montreux din anul 1936, în vigoare și în prezent, *regimul juridic actual al strâmtoarelor BOSFOR-DARDANELE* prezintă următoarele caracteristici²:

---

² Raluca Miga-Beșteliu, *Drept Internațional*, Editura All, București, 1998, p.246.

- Convenția acceptă remilitarizarea zonei strâmtorilor.
- Dreptul de trecere pentru vasele comerciale este recunoscut tuturor statelor. În timp de război, acest drept este recunoscut numai în cazul în care Turcia nu este beligerantă. Dacă este parte într-un conflict militar, Turcia are dreptul de a interzice trecerea vaselor comerciale ale statelor inamice, iar navele comerciale ale neutrilor au drept de liberă trecere, cu condiția de a nu ajuta inamicul.
- Navele de război, în timp de pace, au dreptul de liberă trecere prin strâmtori. Sunt stabilite însă anumite restricții, în ceea ce privește tonajul, pentru navele de război ale statelor neriverane.
- În timp de război și în cazurile în care Turcia nu este putere beligerantă, navele de război ale altor state au drept de trecere prin strâmtori, cu condiția ca între aceste state și Turcia să existe acorduri de asistență mutuală.

Din redactarea textelor Convenției de la Montreux rezulta că interesele României, mai ales acelea care decurgeau din tratatele de asistență, erau respectate, că identitatea scopurilor urmărite de acțiunile politice în interesul păcii facilita respectarea intereselor românești prin încheierea de acorduri de securitate suplimentare.

Nicolae Titulescu aprecia, în cadrul conferinței diplomatice de la Montreux: „Dacă țara mea a acordat o încredere nelimitată loialității Turciei, ea nu face decât să execute testamentul domnitorului Ștefan cel Mare, care în secolul al XVI-lea spunea pe patul său de moarte: „Dacă veți fi vreodată nevoiți să cădeți la învoială cu vreunul din dușmanii voștri, alegeți-i pe turci, pentru că ei sunt cei mai cinstiți”. Ne este cu atât mai ușor să cădem de acord astăzi cu Turcia, dat fiind că ea nu este dușmana noastră ci, dimpotrivă, o prietenă pe a cărei fidelitate punem temei”.

Regimul juridic al Dunării

Etapele³ pe care le-a parcurs reglementarea navigației pe Dunăre sunt edificatoare pentru evoluția dreptului fluvial, în general.

O primă etapă a debutat în urma *Tratatului de pace de la Paris, din anul 1856*, care a încheiat războiul ruso-turc (războiul Crimeii). Prin acest tratat s-a stabilit pentru prima dată un regim juridic general privind navigația pe Dunăre,⁴ care prevedea libertatea de navigație pentru toate statele – riverane și neriverane – și împărțirea fluviului, din punctul de vedere al desfășurării și administrării navigației, în două sectoare: Dunărea fluvială și

³ Raluca Miga-Bestelin, *Drept Internațional*, Editura All, București, 1991, p. 216.

⁴ O serie de alte tratate anterioare anului 1856 recunoșteau libertatea de navigație pe Dunăre a unora sau altora dintre marile puteri europene, în funcție de rivalitățile și raporturile de forțe dintre ele, cu nesocotirea evidentă a drepturilor suverane ale unora din statele riverane.

Dunărea maritimă⁵. Pentru aceasta din urmă a fost creată Comisia Europeană a Dunării, din care făceau parte: marile puteri europene neriverane – Anglia, Franța, Prusia – și alături de ele Sardinia, precum și marile imperii atunci riverane – Austria, Turcia și Rusia. Din Comisia Europeană a Dunării nu făceau parte Principatele Române, deși competențele comisiei se exercitau, în principal, pe teritoriul acestora.

Dintre atribuțiile cele mai importante ale Comisiei Europene a Dunării menționăm: elaborarea regulamentului de navigație și poliție fluvială la gurile Dunării, posibilitatea de utilizare a forței armate de către statele membre; exercitarea unui drept de jurisdicție privitor la încălcările prevederilor regulamentului de navigație; stabilirea și perceperea de taxe pentru navele care treceau pe Dunăre. În urma Tratatului de la Berlin, din 1878, funcționarii Comisiei se bucurau de privilegii și imunități ceea ce îi scotea complet de sub incidența legilor din Principate, pe teritoriul cărora își desfășurau activitatea.

Datorită competențelor excesiv de largi acordate Comisiei europene a Dunării, s-a vorbit despre „extraterritorialitatea” acesteia, recunoscându-se gravele atingeri aduse suveranității României.

O nouă etapă în ceea ce privește regimul juridic al navigației pe Dunăre a fost marcată de lucrările Conferinței de la Paris (2 august 1920 – 23 iulie 1921) și de Convenția Dunării adoptată în cadrul acestei Conferințe. Convenția reflecta noul raport de forțe între statele europene de la sfârșitul Primului Război Mondial. A fost, astfel, instituit un regim internațional pe toată porțiunea navigabilă a fluviului – de la Ulm până la vărsarea în mare. Acest regim era extins și asupra principalilor afluenți ai Dunării. În baza Convenției de la Paris au funcționat efectiv două organe: Comisia Internațională a Dunării, pentru cursul superior al fluviului, de la Ulm până la Brăila, din care făceau parte Anglia, Franța, Italia și statele riverane, și Comisia Europeană a Dunării, pentru Dunărea maritimă, de la Brăila până la vărsarea în mare (cu navigația pe brațul Sulina), din care făceau parte Anglia, Franța, Italia și România.

Marele diplomat român Nicolae Titulescu, în timpul Conferinței de la Montreux, a ridicat chestiunea regimului Comisiei europene a Dunării.

În anul 1936 existau două Comisii ale Dunării: una numită Comisia internațională, creată prin tratatele de pace, în anul 1921, cu sediul la Viena; cealaltă, numită Comisia europeană, creată prin Tratatul de la Paris, în anul 1856, cu sediul la Galați.

România considera necesară suprimarea celei de-a doua Comisii, căci ea reprezenta o instituție anacronică, care exercita un control teritorial străin de neacceptat, organismul internațional răspunzând cel mai puțin scopurilor pentru care a fost creat.

---

⁵ În fapt, la acea vreme, doar Dunărea maritimă era efectiv deschisă navigației internaționale.

România nu contesta caracterul internațional al Dunării. În afara atribuțiilor care țin de competența teritorială și care trebuia să treacă asupra statului român se avea în vedere ca această Comisie internațională a Dunării, cu sediul la Viena, să-și extindă competența până la gurile fluviului.

Se pune problema unificării regimului Dunării, căci nici un fluviu internațional din lume nu era supus unui regim de supraveghere exercitat de două comisii .

Într-un interviu acordat ziarului „LE TEMPS”, 10 iulie 1936, Nicolae Titulescu afirma: „Dunărea străbate, printre alte țări, Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia. România reclamă dreptul de a fi tratați pe picior de egalitate, în ce privește regimul Dunării, cu austriecii, cehoslovacii, ungurii și iugoslavii. A accepta, ca români, restricții de suveranitate cu privire la aceeași Dunăre doar pentru motivul că în trecut nu îndrăznea nimeni să impună vreo servitudine Austro-Ungariei pentru că era mare putere, pe când noi eram siliți să acceptăm, acum aproape o sută de ani, condițiile impuse de către marile puteri pentru a primi dreptul de a deschide ochii la lumina zilei ca stat național, este un act potrivit demnității românești, pe care nimeni, dar nimeni în țara mea, nu ar putea să-l accepte”.

Comisia europeană a Dunării se confrunta cu mari dificultăți financiare. Trebuind multă vreme să facă față unor cheltuieli care nu mai corespundeau cu veniturile produse de taxele de navigație, aceste taxe au trebuit, după reînceperea lucrărilor – întrerupte sau neglijate în timpul Primului Război Mondial –, să fie considerabil mărite. Lucrările tehnice, impuse ca o necesitate de înnisiparea continuă, au înghițit sume foarte mari, pe care produsul taxelor nu mai putea să le acopere. Împrumuturile din tezaurul public sau de la diferite bănci particulare nu mai puteau fi rambursate.

Scăderea extraordinară a traficului maritim, expresie fidelă a haosului și marasmului economic european după Primul Război Mondial, făcea să crească tot mai mult deruta materială în care se afla Comisia europeană a Dunării.

Ajutorul guvernelor riverane Dunării a devenit foarte greu de obținut, cu excepția celui dat de Guvernul român, care, interesat în mod deosebit de executarea lucrărilor și ale cărui interese economice vitale erau serios amenințate, a fost întotdeauna gata să accepte cele mai mari sacrificii pentru a nu risca să vadă țara amenințată de blocarea, mereu amenințătoare, mereu posibilă, a ieșirii la mare.

În aceste împrejurări, Guvernul român putea să proclame, în mod diplomatic, că nu accepta să se prăbușească singurul său debușeu fluvial important la Marea Neagră, pivotul existenței sale economice.

Scopul creării Comisiei europene a Dunării, în anul 1856, a fost de a se îngriji „de lucrările de la gurile fluviului și din părțile învecinate”. Dar odată cu aceste lucrări tehnice comisia primea și o sarcină administrativă privind navigația. Reglementarea de ordin tehnic comporta sancționarea contravențiilor și de aici până la crearea unui regim juridic sancționator n-a mai fost decât un pas.

Organele sale erau recrutate printre cetățenii străini sau români aflați la ordinele exclusive ale comisiei. Un agent a fost pus în fruntea portului Sulina,

declarat port internațional, și un altul în fruntea inspecției navigației pe tot cursul fluviului până la Brăila.

Fiecare dintre ce doi agenți – căpitan de port sau inspector al navigației – avea competență administrativă și dreptul de jurisdicție.

Ei constatau, singuri sau ajutați de către agenții lor, contravențiile, întocmeau procesele-verbale, citau martorii, judecau în primă instanță și dădeau hotărâri în numele Comisiei europene.

Aceste hotărâri era susceptibile de apel în fața Comisiei europene, care era în același timp instanță de apel și Curte de casație. Ele nu puteau fi niciodată atacate în fața instanțelor țării.

Cei doi agenți ai comisiei aveau competența să judece cauzele penale și să condamne fie pe comandantul vasului, fie pe pilotul lui, fie pe amândoi la o amendă oarecare, aveau dreptul extraordinar, nerecunoscut de nici o altă instituție din lume, de a include în amendă o sumă pentru pagubele cauzate lucrărilor și instalațiilor aparținând comisiei.

Concesiile care au fost cerute de Comisia europeană erau: scutirea de taxe pentru timbru, de taxe fiscale la bănci, de taxe pentru serviciu municipal efectiv prestat; libertatea vamală pentru toate mărfurile importante pentru comisie, pentru membrii și funcționarii ei; inviolabilitatea domiciliului funcționarilor, inviolabilitatea personală a agenților săi; scutirile de taxe pentru poștă, telegraf și telefoane – erau distructive în planul activităților comerciale ale statului român.

Puterile care alcătuiau Comisia europeană aveau dreptul de a întreține servicii staționare însărcinate să garanteze, la nevoie cu forța armată, executarea hotărârilor luate.

Comisia europeană avea propriul său cod civil intern.

Toate aceste prerogative se exercitau pe teritoriul unei României suverane.

Situația juridică a României interbelice, rezultat al jertfelor din timpul marelui război și al tratatelor de pace numai era compatibilă cu un regim creat pentru Principatele Dunărene din anul 1856.

Justiția românească, organizată pentru a apăra drepturile a 20.000.000 de locuitori putea să garanteze, în mod imparțial, drepturile de navigație ale vapoarelor pe Dunăre.

Guvernul român își propunea să înceapă, pe cale legală, prin note adresate guvernelor interesate, demersurile necesare în vederea suprimării Comisiei europene.

Procedând astfel, guvernul României nu întreprindea o acțiune de revizuire, deoarece, conform articolului 7 al Convenției de Statut al Comisiei Dunării – 1921, cele patru guverne (al Franței, al Regatului Unit, al Italiei, și cel al României) aveau dreptul de a elimina împuternicirile Comisiei europene, prin încheierea unui acord în acest sens. Se impunea extinderea competenței Comisiei internaționale a Dunării cu sediul la Viena.

În acest mod, țările reprezentate la Comisia europeană puteau păstra o serie de drepturi în calitate de state membre ale Comisiei internaționale de la Viena – 1921, în aceleași condiții ca statele riverane fluviului Dunărea.

Noul regim al strâmtoarelor Bosfor și Dardanele, statuat în cadrul Convenției de la Montreux, atrăgea după sine suprimarea Comisiunii europene a Dunării.

România nu tolera ca Turcia să-și câștige suveranitatea asupra strâmtoarelor, iar ea să rămână supusă unei suveranități internaționale privind transporturile navale pe Dunăre.

Arătând regimul de capitulațiuni la care România era supusă, Nicolae Titulescu cerea trecerea asupra României a atributelor teritoriale și unificarea regimului Dunării printr-o singură comisie, Comisia Internațională de la Viena, 1921.

Marele diplomat român releva într-un interviu acordat ziarului „Universul”, în anul 1936: „Vreau tratate de asistență care să ne asigure hotarele, dar știm că nimic nu ni le poate chezași mai bine ca forța noastră militară. Dacă am realizat statul unitar român, trebuie să consolidăm instrumentul destinat să-l apere și care este armata. Vreau pacea. Pentru acestea ne trebuie alianțe și amiciții cu toate popoarele, fără deosebire. Declar că oricine, garantează hotarele României și pe acelea ale aliaților noștri este aliatul nostru de drept. Securitatea este o realitate ce consta în asocierea statelor și organizațiilor împotriva unor dezastre umanitare (ecologice)”.

*Regimul actual al navigației pe Dunăre*⁶, stabilit la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, este reglementat prin **Convenția de la Belgrad, încheiată exclusiv între statele riverane, în anul 1948**. În temeiul acestei Convenții, se recunoaște statelor riverane suveranitatea deplină asupra porțiunilor de fluviu aflate în limitele granițelor lor și sunt excluse de la gestiunea navigației pe Dunăre statele neriverane. Este garantată libertatea de navigație pe tot cursul navigabil, de la Ulm până la mare, pentru vasele comerciale ale tuturor statelor, pe bază de egalitate în ceea ce privește taxele și condițiile de desfășurare a traficului.

Fiecare stat riveran are dreptul să stabilească condițiile de navigație în porțiunea de fluviu supusă suveranității sale, în baza unor *norme generale de navigație*, convenite între toate statele riverane. Acestea au, de asemenea, dreptul de a exercita controlul vamal și sanitar, și jurisdicția în ceea ce privește faptele petrecute în porțiunea de fluviu supusă suveranității lor. Ele sunt obligate să mențină în stare de navigație această zonă, efectuând lucrările necesare în acest scop.

Navele militare străine nu au acces la navigația pe Dunăre. Navele militare ale riveranilor pot naviga în porțiunile de fluviu ale altor state riverane numai pe baza unor înțelegeri prealabile cu acele state.

Organismul creat de Convenția de la Belgrad, Comisia Dunării are doar atribuții de coordonare și consultare între statele riverane privind regulile de navigație, ca și cele de supraveghere vamală și sanitară. Sediul Comisiei este, în prezent, la Budapesta.

---

⁶ Raluca Miga-Beșteliu, *Drept Internațional*, Editura All, București, 1998, p. 217.

ORGANIZAREA, STRUCTURA ȘI FUNCȚIILE SISTEMULUI EXISTENT DE MANAGEMENT AL SITUAȚIILOR DE URGENȚĂ

Cdor. Dorinel ALEXANDRESCU

The work presents the organization and function of the National System of Emergencies Situation Management, aiming to ensure, in an integrated and professional way, the prevention and administration of the emergency situations, providing and coordinating the human, material, financial and other resources, needed to reestablish the normality state.

Necesitatea realizării sistemul național de management al situațiilor de urgență

Prin voință politică, concretizată într-o legislație adecvată, s-a instituit, la nivel național, Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență, destinat prevenirii și gestionării situațiilor de urgență, asigurării și coordonării resurselor umane, materiale, financiare și de altă natură, necesare restabilirii stării de normalitate. Acesta este organizat de autoritățile administrației publice și se compune dintr-o rețea de organisme, organe și structuri abilitate în managementul situațiilor de urgență, constituite pe niveluri sau domenii de competență și care dispun de infrastructura și resursele necesare îndeplinirii scopurilor pentru care au fost înființate.

Crearea actualului Sistem Național de Management al Situațiilor de Urgență a fost gândit și conceput ținându-se cont de contextul actual al multiplicării și sporirii gravității consecințelor manifestării unor riscuri nonmilitare la adresa securității naționale, pe fondul accelerării tendințelor de globalizare, al schimbării climatice radicale, al dezvoltării experimentelor științifice cu efecte imprevizibile, al diversificării activităților economice, legale sau nu, care utilizează, produc și comercializează substanțe periculoase.

Alte considerente care au stat la baza acestui demers sunt:

- proliferarea atentatelor teroriste pe plan internațional și, îndeosebi, a celor îndreptate împotriva intereselor statelor membre ale NATO, în special cele provocate simultan, cu efecte dramatice asupra vieții și sănătății unui număr din ce în ce mai mare de persoane;

- persistența, în domeniul managementului prevenirii și gestionării situațiilor de urgență, a unui sistem instituțional parțial încheșat, cu funcționare temporară și care se activează abia la momentul producerii situațiilor de urgență – incapabil să asigure un răspuns adecvat noilor provocări la adresa securității naționale;
- necesitatea accelerării procesului de integrare a României în structurile europene și euroatlantice.

Structuri organizatorice ale sistemul național de management al situațiilor de urgență

Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență are în componere:

- comitetele pentru situații de urgență;
- Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU);
- serviciile publice comunitare profesionale pentru situații de urgență;
- centrele operative pentru situații de urgență;
- comandantul acțiunii.

a) Comitetele pentru situații de urgență au în componență:

- *un președinte* al comitetului pentru situații de urgență – ministrul, conducătorul instituției publice centrale, prefectul sau primarul, după caz;
- *un vicepreședinte* – care este, de regulă, un secretar de stat, un adjunct al instituției publice centrale, președintele consiliului județean, primarul general sau viceprimarul;
- *membrii* – un secretar de stat de la fiecare minister sau un adjunct al conducătorului fiecărei instituții publice centrale și inspectorul general al Inspectoratului General pentru Situații de Urgență;
- *consultanți* – 1-2 experți și/sau specialiști din fiecare minister și instituție centrală.

Comitetele pentru situații de urgență sunt: Comitetul Național pentru Situații de Urgență; comitetele ministeriale și ale altor instituții publice centrale pentru situații de urgență; Comitetul Municipiului București pentru Situații de Urgență; comitetele județene pentru situații de urgență; comitetele locale pentru situații de urgență.

Comitetul Național pentru Situații de Urgență

Comitetul Național pentru Situații de Urgență asigură îndeplinirea atribuțiilor specifice pe linia realizării în România a obiectivelor strategiei internaționale de reducere a dezastrelor.

La nivel Comitet Național pentru Situații de Urgență:

Președintele comitetului pentru situații de urgență este ministrul, conducătorul instituției publice centrale; convoacă întrunirea Comitetului

Național pentru Situații de Urgență, stabilește ordinea de zi și conduce ședințele acestuia; aprobă prin ordin planurile, regulamentele și măsurile adoptate; semnează avizele, acordurile, împuternicirile, protocoalele de colaborare și proiectele de acte normative; îl informează operativ pe primul-ministru și prezintă în ședințele de Guvern hotărârile și propunerile Comitetului Național pentru Situații de Urgență.

Vicepreședintele comitetului pentru situații de urgență este, de regulă, un secretar de stat, un adjunct al conducătorului instituției publice centrale; îndeplinește obligațiile de membru prevăzute și, în absența președintelui, exercită atribuțiile acestuia.

Membrii comitetului pentru situații de urgență: în comitetul ministerial – persoane cu funcții de conducere din aparatul propriu și din unele instituții și unități aflate în subordinea ministerului sau instituției publice centrale ori sub autoritatea acestora; participă la ședințele Comitetului Național pentru Situații de Urgență; prezintă informări și puncte de vedere ale ministerelor sau instituțiilor publice centrale pe care le reprezintă; informează operativ miniștrii sau conducătorii instituțiilor respective asupra problemelor dezbătute, concluziilor rezultate, hotărârilor și măsurilor adoptate și urmăresc aplicarea acestora în domeniile de competență; mențin legătura permanentă cu centrele operative corespondente.

Consultanții în comitetele pentru situații de urgență:

- experți și specialiști din aparatul propriu al autorităților administrației publice, care constituie comitetele, sau din instituții și unități în subordine;

- reprezentanți ai altor ministere, instituții și servicii publice cu atribuții în domeniu, manageri ai societăților comerciale și regiilor autonome care desfășoară activități în domeniul de competență respectiv, cooptați în comitetele ministeriale la solicitarea președinților comitetelor respective;

- participă la ședințele Comitetului Național pentru Situații de Urgență; consiliază membrii acestuia asupra problemelor operative, tehnice și de specialitate; asigură documentarea tehnică de specialitate pentru tipurile de riscuri gestionate și sprijină Secretariatul tehnic permanent în elaborarea documentelor de lucru pentru Comitetul Național pentru Situații de Urgență; mențin legătura permanentă cu centrele operative corespondente, după declararea stării de alertă și până la încetarea acesteia.

Comitetul Național pentru Situații de Urgență are următoarele atribuții principale:

- *examinează* și propune spre adoptare Guvernului „Planul național de asigurare cu resurse umane, materiale și financiare pentru gestionarea situațiilor de urgență”;

- *analizează* și supune spre aprobare Guvernului „Regulamentul-cadru de organizare, funcționare și dotare a comitetelor, centrelor operaționale și centrelor operative pentru situații de urgență, precum și fluxul informațional-decizional”;

- *declară*, cu acordul primului-ministru, starea de alertă la nivel național sau la nivelul mai multor județe, coordonează gestionarea situațiilor de urgență și declară încetarea stării de alertă;

- *hotărăște*, cu acordul primului-ministru, punerea în aplicare a planurilor de evacuare, la propunerea comitetelor ministeriale, județene sau al municipiului București;

- *propune* Guvernului, prin ministrul internelor și reformei administrative, instituirea de către Președintele României a "stării de urgență" în zonele afectate, în baza solicitărilor primite de la comitetele județene sau al municipiului București, și urmărește îndeplinirea măsurilor stabilite în acest sens;

- *propune* Guvernului solicitarea/acordarea de asistență umanitară internațională în cazul situațiilor de urgență cu impact deosebit de grav, pe baza analizelor întocmite de Inspectoratul General pentru Situații de Urgență;

- *coordonează*, pe teritoriul național, activitatea forțelor internaționale solicitate pentru rezolvarea situațiilor de urgență, îndeosebi în domeniul înlăturării efectelor distructive ale dezastrelor, în conformitate cu prevederile legale;

- *propune* Guvernului includerea în bugetul de stat anual a fondurilor necesare pentru gestionarea situațiilor de urgență, inclusiv pentru operaționalizarea Sistemului Național și a structurilor de intervenție în afara frontierelor de stat, în cadrul structurilor specializate ale organismelor internaționale cu atribuții în domeniu;

- *stabilește* repartizarea principalelor funcții de sprijin pe care le asigură ministerele, celelalte organe centrale și organizațiile neguvernamentale privind prevenirea și gestionarea situațiilor de urgență, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului;

- *inițiază* elaborarea de acte normative pentru gestionarea situațiilor de urgență și le avizează pe cele elaborate de comitetele ministeriale, județene și al municipiului București;

- *analizează* și supune spre aprobare Guvernului scoaterea de la rezervele de stat a unor produse și bunuri materiale necesare sprijinirii autorităților administrației publice locale și populației afectate de dezastre sau alte situații de urgență;

- *stabilește* modul de cooperare a structurilor Sistemului Național cu alte autorități și organisme ale statului român sau internaționale abilitate în managementul stărilor excepționale;

- *coordonează* informarea opiniei publice privind managementul situațiilor de urgență;

- *îndeplinește* orice alte atribuții stabilite potrivit legii.

Comitetul Național pentru Situații de Urgență se întrunește în ședințe semestriale și ori de câte ori situația o impune, în prezența a cel puțin două treimi din numărul membrilor săi.

Ședințele Comitetului Național sunt prezidate de președinte sau, după caz, de primul-ministru.

Comitetele ministeriale și ale altor instituții publice centrale pentru situații de urgență

Comitetele ministeriale și ale altor instituții publice centrale pentru situații de urgență au următoarele atribuții principale:

- *informează* Comitetul Național pentru Situații de Urgență, prin Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, privind stările potențial generatoare de situații de urgență și iminența amenințării acestora;

- *elaborează* regulamentele privind gestionarea situațiilor de urgență specifice tipurilor de risc din domeniile de competență ale ministerelor și celorlalte instituții publice centrale cu atribuții în gestionarea situațiilor de urgență și le prezintă spre avizare Inspectoratului General și Comitetului Național pentru Situații de Urgență;

- *evaluatează* situațiile de urgență produse în domeniile de competență, stabilesc măsuri specifice pentru gestionarea acestora, inclusiv privind prealarmarea serviciilor de urgență din domeniile de competență ale ministerelor, și propun, după caz, declararea stării de alertă sau instituirea stării de urgență;

- *analizează și avizează* planurile proprii pentru asigurarea resurselor umane, materiale și financiare necesare gestionării situațiilor de urgență;

- *informează* Comitetul Național pentru Situații de Urgență și colegiile ministerelor asupra activității desfășurate;

- *îndeplinesc* orice alte atribuții și sarcini stabilite de lege sau de Comitetul Național.

b) Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU)

La nivelul Ministerului Internelor și Reformei Administrative funcționează ca organism tehnic de planificare, monitorizare și conducere IGSU. Acesta asigură transmiterea deciziilor luate de Guvern sau de Comitetul Național către autoritățile administrației publice centrale și locale, în vederea gestionării, în mod unitar, a situațiilor de urgență.

În cadrul IGSU funcționează *centrul operațional național* și alte structuri adecvate pentru managementul situațiilor de urgență, încadrate cu personal specializat pe tipuri de riscuri. Centrul operațional îndeplinește permanent funcțiile de monitorizare, evaluare, înștiințare, avertizare, prealarmare, alertare și coordonare tehnică operațională la nivel național a situațiilor de urgență.

Prin centrul operațional național, IGSU asigură secretariatul tehnic permanent al Comitetului Național pentru Situații de Urgență. IGSU asigură, potrivit competențelor, cooperarea și reprezentarea la nivel național în domeniile protecției civile, apărării împotriva incendiilor și gestionării situațiilor de urgență.

La nivel național, IGSU asigură coordonarea aplicării unitare, pe întreg teritoriul țării, a măsurilor și acțiunilor de prevenire și gestionare a situațiilor

de urgență, precum și informarea operativă asupra stărilor potențial generatoare de situații de urgență sau producerii acestora pe teritoriu, printr-un sistem informațional propriu. În acest scop emite, în calitate de autoritate de reglementare în domeniu, metodologii, norme, regulamente și proceduri care se publică în M.O. al României, Partea I.

IGSU are în subordine serviciile de urgență profesionale, organizate ca inspectorate pentru situații de urgență județene și al municipiului București, cu personalitate juridică. În subordinea directă a acestuia mai funcționează instituții de învățământ, de pregătire, de studii și cercetare științifică, de comunicații și informatică, grupuri de prevenire și intervenție, subunități specializate, baze, ateliere și depozite de asigurare tehnică, logistică și de reparații.

c) Serviciile publice comunitare profesionale pentru situații de urgență

Serviciile publice comunitare profesionale pentru situații de urgență, constituite ca servicii publice deconcentrate în subordinea IGSU, funcționează ca inspectorate județene și al municipiului București, cu personalitate juridică și asigură în zonele de competență coordonarea, îndrumarea și controlul activităților de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență.

Inspectoratele pentru situații de urgență sunt structuri specializate, destinate să execute misiuni de prevenire, monitorizare și gestionare a situațiilor de urgență și fac parte din forțele de protecție ale sistemului de securitate și apărare națională, și din sistemul local de management al situațiilor de urgență.

Principalele atribuții ale structurilor inspectoratelor:

- centrul operațional județean, respectiv al municipiului București – îndeplinește permanent funcțiile de monitorizare, evaluare, înștiințare, avertizare, prealarmare, alertare și coordonare tehnică operațională a intervențiilor, pentru gestionarea situațiilor de urgență;
- inspecția de prevenire – îndeplinește funcțiile de reglementare, avizare, autorizare, informare publică, îndrumare și control privind prevenirea situațiilor de urgență, precum și pregătirea populației privind comportarea în situații de urgență;
- grupuri de prevenire și intervenție, detașamente, detașamente speciale, secții, stații, pichete, echipe și echipaje – structuri de intervenție de pompieri, de protecție civilă și securitate civilă.

Misiunile specifice ale inspectoratelor sunt îndeplinite în zona de competență, care coincide, de regulă, cu teritoriul județului. Pentru situațiile de urgență majore, care impun concentrări masive de forțe și mijloace de intervenție, inspectoratele stabilesc din timp nevoile și solicită în sprijin grupări operative ori subunități specializate, care acționează temporar în afara zonei de competență.

d) Centrele operative pentru situații de urgență

Centrele operative pentru situații de urgență sunt conduse nemijlocit de șefii acestora și au în componere compartimente adecvate exercitării, în domeniile de competență ale ministerelor și instituțiilor publice centrale respective, a funcțiilor și a atribuțiilor secretariatelor tehnice permanente ale comitetelor ministeriale. Numărul de posturi aferent centrelor operative cu activitate permanentă poate fi de maximum 20 de posturi, în raport cu sarcinile ce revin ministerului sau instituției, și se asigură prin redistribuirea personalului.

Centrele operative cu activitate permanentă se încadrează cu personal specializat pe tipurile de riscuri repartizate pentru gestionare, precum și în comunicații, informatică și relații publice.

Activitatea operațională a centrelor operative se desfășoară permanent, pe criteriul "24h/24h", în ture sau pe schimburi. Prin excepție, în funcție de natura și tipul riscurilor gestionate, conducătorul instituției pe lângă care funcționează centrul operativ poate aproba ca activitatea operațională a acestuia să se desfășoare cu respectarea programului normal de lucru, potrivit legii.

Dimensionarea centrelor operative pentru situații de urgență se face în raport cu natura, frecvența și gravitatea riscurilor majore repartizate pentru coordonarea gestionării, precum și cu complexitatea funcțiilor de sprijin îndeplinite de ministerul sau instituția publică centrală respectivă.

Centrele operative pentru situații de urgență au următoarele atribuții principale:

- *centralizează și transmit* operativ la centrul operațional al Inspectoratului General pentru Situații de Urgență date și informații privind apariția și evoluția stărilor potențial generatoare de situații de urgență;

- *monitorizează* situațiile de urgență și informează Inspectoratul General pentru Situații de Urgență și celelalte centre operaționale și operative interesate;

- *urmăresc* aplicarea regulamentelor privind gestionarea situațiilor de urgență și a planurilor de intervenție și cooperare specifice tipurilor de riscuri;

- *asigură transmiterea operativă* a deciziilor, dispozițiilor și ordinelor, precum și menținerea legăturilor de comunicații cu centrele operaționale și operative implicate în gestionarea situațiilor de urgență, cu dispeceratele integrate pentru apeluri de urgență și cu dispeceratele proprii serviciilor și forțelor care intervin în acest scop;

- *centralizează* solicitările de resurse necesare pentru îndeplinirea funcțiilor de sprijin pe timpul situațiilor de urgență și fac propuneri pentru asigurarea lor;

- *gestionează* baza de date referitoare la situațiile de urgență;

- *îndeplinesc* orice alte atribuții și sarcini privind managementul situațiilor de urgență.

Autoritățile și organismele din componența *Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență* cooperează, în exercitarea atribuțiilor specifice atât între ele, cât și cu alte instituții și organisme din afara acestuia din țară sau din străinătate, guvernamentale sau neguvernamentale.

Corespunzător principiilor managementului situațiilor de urgență, relațiile funcționale în cadrul Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență se bazează pe operativitate, conlucrare activă și subordonare ierarhică, asigurându-se, în acest fel, continuitatea și gradualitatea activităților de gestionare a situațiilor de urgență la toate nivelurile administrației publice centrale și locale.

În situații de urgență, *comunicarea* este elementul cheie care poate asigura succesul răspunsului furnizat de organizații, organisme și urgențe. Se realizează în condiții de maximă incertitudine și cu constrângeri de timp aproape imposibile, scopul principal al acestora fiind asigurarea relațiilor funcționale și obținerea acceptului publicului pentru acțiuni care nu totdeauna inspiră încredere sau au șanse mari de reușită.

Într-un sistem eterogen, așa cum este Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență, în situații de răspuns la urgențe, dificultățile de comunicare sunt greu de separat de problemele de coordonare și cele mai mari probleme de coordonare sunt cele interorganizaționale. Conlucrarea și comunicarea în cadrul managementului situațiilor de urgență înseamnă înainte de toate, *diseminarea informației* între organizații. Frecvent, mijloacele de comunicare există, dar, din diferite motive, în *decizii*, se ezită comunicarea cu alte structuri din afara propriei organizații.

Bibliografie

1. *Ordonanța de urgență nr.21* din 15 aprilie 2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență;
2. Coman Neculai, *Pregătirea pentru apărarea împotriva riscurilor și provocărilor la adresa securității vieții și factorilor de mediu*, Editura EX PONTO, Constanța, 2005.

MANAGEMENTUL RISCURILOR
ÎN ACTIVITATEA DE INFORMAȚII MILITARE.
ROLUL SERVICIULUI DE INFORMAȚII MILITARE
PRIN CELULELE NAȚIONALE DE INFORMAȚII
ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE

Gl.lt.(r) prof.univ.dr. Marin ILIE
Lt.col.drd. Cătălin C. MIHALACHE

Information risks management is, in our opinion, a serious current problem. Every human action is accompanied by risks, but information collection is more prone to risks. The structures created for this purpose result from the Romanian Armed Forces' evolution in the integration process, which will be long and difficult. Illustrative in this respect is the National Intelligence Cell subordinated to the Military Intelligence Service.

The lessons learned in military operation theaters offer strong information sources and genuine parameters according to which we organize risk management in information gathering actions.

Orice activitate umană este însoțită de riscuri, care pot evolua către amenințări și pericole, dacă nu se iau măsuri de stopare a lor, sau cel puțin de diminuare a efectelor pe care le-ar putea produce.

Pentru aceasta însă, este nevoie ca ele să fie anticipate la debutul oricărei acțiuni, indiferent de natura acesteia, iar dacă apar fără ca ele să fi fost intuite, atunci grija primordială a liderului este de a le ține sub control, respectiv de a le gestiona sau manageria.

Cu atât mai mult, riscul este prezent în culegerea informațiilor militare din cauza specificului acesteia, a amplitudinii și consecințelor ei în complexul proces de luare a deciziilor.

Ne propunem în articolul de față să analizăm unele dintre aspectele particulare ale managementului riscurilor în activitatea de informații militare, accentuând pe mutațiile produse după accesarea României în NATO, atât la nivel conceptual, cât și acțional.

Delimitări conceptuale

Celula Națională de Informații (NIC) este o structură de informații subordonată serviciului de informații militare (SIM), ce participă alături de trupele regulate la misiuni de luptă, sau în operațiuni altele decât războiul sub egidă NATO, sau în cadrul unor coaliții multinaționale.

Cadrul general operațional cuprinde misiuni specifice în domeniul culegerii și prelucrării de informații, colaborarea cu structurile J2 și celelalte NIC-uri pe linia schimbului de informații, în scopul protecției forțelor aflate în teatrul de operații și transmiterii oportune în țară a informațiilor reprezentative privind evenimentele și fenomenele militare și politico-militare din zona de operații.

Procedura legală de participare a NIC la misiuni în afara granițelor țării este similară participării cu trupe terestre și constă în aprobarea Parlamentului României la solicitarea Președintelui țării. Pe baza aprobării Parlamentului Guvernul elaborează o Hotărâre de Guvern care stabilește elementele de bază ale misiunii.

Managementul riscurilor este un proces continuu, aplicat în majoritatea domeniilor de activitate, de la cel politic, la cel economic, militar sau social, care se bazează pe procese, metode și instrumente de gestionare a riscurilor, ce furnizează un mediu riguros pentru procesul decizional pro-activ prin:

- identificarea permanentă a amenințărilor posibile,
- evaluarea riscurilor generate de către amenințările identificate,
- determinarea riscurilor prioritare,
- implementarea strategiilor de gestionare pentru eliminarea, reducerea sau în ultimă instanță controlul efectelor acestora.

Riscul, din punct de vedere militar, reprezintă posibilitatea manifestării unui eveniment nedorit, a unui incident sau a unei situații defavorabile, în viitorul imediat sau mai îndepărtat, cu impact și consecințe nedorite sau periculoase pentru succesul misiunii, pentru viața și securitatea combatanților, a populației civile sau a mediului înconjurător. Riscul se evaluează valoric funcție de probabilitatea de a se petrece și de severitatea urmărilor.

În cadrul comunității serviciilor de informații, managementul riscurilor îmbracă o formă complexă, chiar provocatoare, generată de nivelul de percepere/înțelegere a riscurilor. Această provocare este generată în mare parte de specificul activității de “intelligence”, unde riscurile au o întreagă pleiadă de înțelesuri și aplicabilități, mai mult sau mai puțin cunoscute.

În principiu, profesorul Wesley K. Wark, de la Universitatea din Toronto, consideră că pentru a putea ține pasul cu noile provocări, serviciile de “intelligence” trebuie să profite de experiența managementului riscurilor dobândită în perioada Războiului Rece, care avea la bază “evaluarea amenințărilor”, dar să facă noi salturi ce țin în principal de evaluări de tip

rețea, bazate pe scenarii posibile în care de multe ori adversarul nu își dezvăluie adevărata față, ci aceasta trebuie identificată și explorată.

Pentru a putea observa mai clar diferențele survenite în timp în ceea ce privește identificarea amenințărilor și a riscurilor generate de către acestea este suficientă enumerarea a două exemple, unul din trecut și altul prezent:

- Pe timpul Războiului Rece era esențială determinarea de către serviciile secrete americane a amenințărilor generate de capacitățile de lovire ale fostei URSS, precum și riscurile generate de inițiativa unei prime lovituri asupra țărilor NATO. Aceste evaluări erau foarte clare, aveau parametri ușor cuantificabili, bazați pe procurarea de date și informații referitoare la efectivele, tehnica și doctrina folosită de sovietici.

- În prezent, condițiile geopolitice au generat evoluții și în domeniul evaluării amenințărilor în sensul că o evaluarea a riscurilor generate de rețeaua teroristă Al-Qaida solicită serviciile de informații mult mai complex în sensul obținerii de date și informații referitoare la structurile de comandă și șefii rămași în viață, în urma distrugerii nucleelor din Afganistan, a modului în care membrii acestei organizații înțeleg Vestul ca țintă și inamic, armamente folosite, metode de atac, precum și propuneri privind reducerea efectelor unor noi atacuri asupra statelor vizate. Aceste provocări apărute în procesul de management al riscurilor nu se referă numai la înțelegerea ideologiei organizațiilor teroriste sau a statelor ce sprijină aceste organizații ci și a modului în care aceste entități își percep inamicul și cum vor acționa la măsurile de prevenire pe care serviciile de informații le propun.

Etapele procesului de management al riscului

Managementul riscului reprezintă un “instrument” aflat la îndemâna comandantului pentru ca acesta să ia decizii înțelepte și oportune, cu un risc asumat minim.

Căutarea și localizarea riscurilor, înainte ca acestea să devină problematice, reprezintă un prim pas în procesele de gestionare a riscurilor. Eficacitatea acestui proces este dată în primul rând de continuitatea activităților de identificare, care trebuie să se realizeze pe toată perioada misiunii (în faza de planificare, pregătire și executare).

Principiile de bază ale managementului riscului în domeniul militar și implicit în domeniul informațiilor militare sunt:

- Neadmiterea riscurilor inutile;
- Luarea deciziilor privind riscurile și amenințările funcție de gradul de pericolozitate, la nivelurile corespunzătoare fiecărei poziții din lanțul de comandă;
- Acceptarea riscurilor numai în situațiile când beneficiile sunt net superioare costurilor (pierderilor);
- Integrarea managementului riscurilor în doctrina și în procesul de planificare de la toate nivelurile.

Întrebările esențiale pe care un ofițer de informații trebuie să și le pună în cadrul procesului de management al riscurilor sunt:

- Consider că dețin toate informațiile necesare asupra fenomenului?
- Este acesta nivelul de decizie corespunzător luării unei hotărâri?
- Sunt pregătit din punct de vedere profesional să iau o asemenea hotărâre?
- Există elemente necunoscute în analizele de risc executate?
- Este hotărârea pe care o iau în conformitate cu legile și regulamentele militare?

Identificarea riscurilor

În cazul misiunilor multinaționale serviciul de informații militare, prin Celulele de informații naționale, interacționează cu două tipuri de amenințări generatoare de riscuri:

- unele la nivel strategic și constau în influența situației din teatrul de operații asupra securității naționale a României,
- altele la nivel tactic și operativ și sunt legate de protecția forțelor proprii din teatrul de operații și executarea misiunilor curente.

Identificarea riscurilor este un proces complex și permanent, ce reprezintă o provocare pentru SIM, deoarece el începe încă din faza de planificare și pregătire a desfășurării de trupe în teatrul de operații și se continuă până la încheierea misiunii (la nivel tactic și operativ). Acest proces constă în transformarea incertitudinilor și problemelor legate de teatrul de operații (relief, climă), de evoluția conflictului la scară internațională, de facțiunile armate aflate în conflict sau populația din zonă etc., în formulări de riscuri ce pot fi descrise și măsurate. În principiu, această etapă constă în două tipuri de activități: formularea riscului și definirea contextului de apariție și manifestare.

Formularea riscului reprezintă sub-etapa în care se identifică pericolele și amenințările posibile și se localizează riscurile înainte ca ele să devină problematice. Aceasta presupune luarea în considerare și înregistrarea condițiilor care pot genera pierderi potențiale, urmate opțional de scurte descrieri ale consecințelor posibile ale acestor condiții. Este de dorit ca descrierea acestor riscuri să fie cât mai exactă și concisă, pentru a putea fi corect înțelese și a se putea acționa pentru contracararea efectelor lui.

Definirea contextului de manifestare a riscului constă în descrierea pe scurt și cât mai concis a condițiilor de apariție și a consecințelor riscului. Surprinderea contextului riscului implică înregistrarea informațiilor suplimentare care se referă la circumstanțe, evenimente și interconectarea dintre ele, în scopul individualizării acestui risc și pregătirii unor mijloace specifice de contracarare.

Conturarea contextului de manifestare a riscurilor se realizează prin surprinderea circumstanțelor descrise, folosindu-se întrebări de genul: Cine?,

Ce?, Când?, Unde?, Cum?, De ce?. Textul ce rezultă în urma acestei scurte estimări poate cuprinde informații despre personal, informații tehnice, probleme tactice sau de intelligence. Ceea ce este esențial de subliniat constă în caracterul deschis, dinamic al contextului riscului, în sensul că pe perioada de desfășurare a misiunii acesta se poate actualiza funcție de modificările survenite în teatrul de operații.

În continuare voi prezenta desfășurarea în teatrul de operații a unui proces de identificare a riscurilor – în situația prezenței în zonă a unui grup terorist.

Pentru o mai bună identificare este necesară descrierea acestora pe baza următoarelor criterii:

(1) IDENTIFICAREA RISCULUI: posibila prezență în zona de operații a unui grup terorist bazată pe informațiile provenite din surse de mare credibilitate, sau posibilitatea infiltrării în zonă a unui asemenea grup.

(2) CAPABILITĂȚILE ATRIBUITE FACTORILOR GENERATORI DE RISC: mijloacele de care dispun, se presupune că le dispun sau ar putea să le obțină în vederea desfășurării de acțiuni teroriste.

(3) SCOPURI ASOCIATE FACTORILOR GENERATORI DE RISC: manifestarea opoziției acestor grupuri față de prezența trupelor străine în zona de operații, exacerbarea fanatismului religios și exprimarea lui prin acte de violență împotriva forțelor multinaționale sau populației locale.

(4) EXPERIENȚA PROPRIE ÎN DOMENIU: Pe baza experienței dobândite/nedobândite în domeniul antiterorist putem aprecia sau nu posibilitatea unor atacuri teroriste asupra trupelor proprii.

(5) ȚINTELE: Evaluarea informațiilor provenite de la surse credibile indică posibile atacuri asupra bazelor militare și a elementelor de sprijin.

(6) MEDIUL GENERAL DE SECURITATE: Se analizează mediul politic intern și nivelul de securitate și siguranță al zonei și impactul acestora asupra capacităților necesare grupului terorist pentru executarea misiunii.

Pentru determinarea impactului riscurilor pentru acest caz se stabilesc următoarele nivele:

Catastrofic: Factorii 1, 2, 5 și 6 sunt prezenți. Factorii 3 sau 4 pot sau nu pot fi prezenți.

Critic: Factorii 1, 2, 3, și 4 sunt prezenți.

Marginal: Factorii 1 și 2 sunt prezenți. Factorul 4 poate sau nu poate fi prezent.

Neglijabil: Factorii 1 și sau 2 pot sau nu pot fi prezenți.

Odată determinate amenințările se trece la procesul de formulare a riscurilor cadrate cu misiunile de îndeplinit, astfel analizându-se riscurile privind:

(1) Misiunea. Se revizuiesc ordinele de misiune și se verifică introducerea în cuprinsul acestora a elementelor referitoare la atacul terorist. Pentru comandantul forțelor militare, structura de informații prezintă principalele elemente ale posibilelor atacuri teroriste, sarcina de modificare a documentelor de stat major căzând în sarcina acestuia. Cu ocazia acestor revizuri se stabilesc și costurile generate de măsurile suplimentare de protecție adoptate, precum și impactul pe care aceste amenințări îl au asupra eficacității misiunii.

(2) Baza militară și trupele proprii. Acest pas analizează amenințările și riscurile generate la adresa bazei și a trupelor. Pe baza lor se întocmește Planul de contracarare a efectelor unui atac terorist și se aduc modificările corespunzătoare Planului de pază al taberei. În bazele NATO, la nivelul fiecărui câmp, se elaborează THREATCONs (Nivelul de amenințare) și este specific de la o locație la alta funcție de amenințările din zonă.

Analiza riscurilor

Această etapă, a doua, completează procesul propriu-zis de evaluare a riscurilor și reprezintă examinarea fiecărui risc în detaliu, pentru a determina probabilitatea de producere, impactul și mărimea acestuia, sau existența unor corelări între factorii de risc. Funcție de cele obținute se stabilesc riscurile prioritare.

Analiza riscurilor presupune:

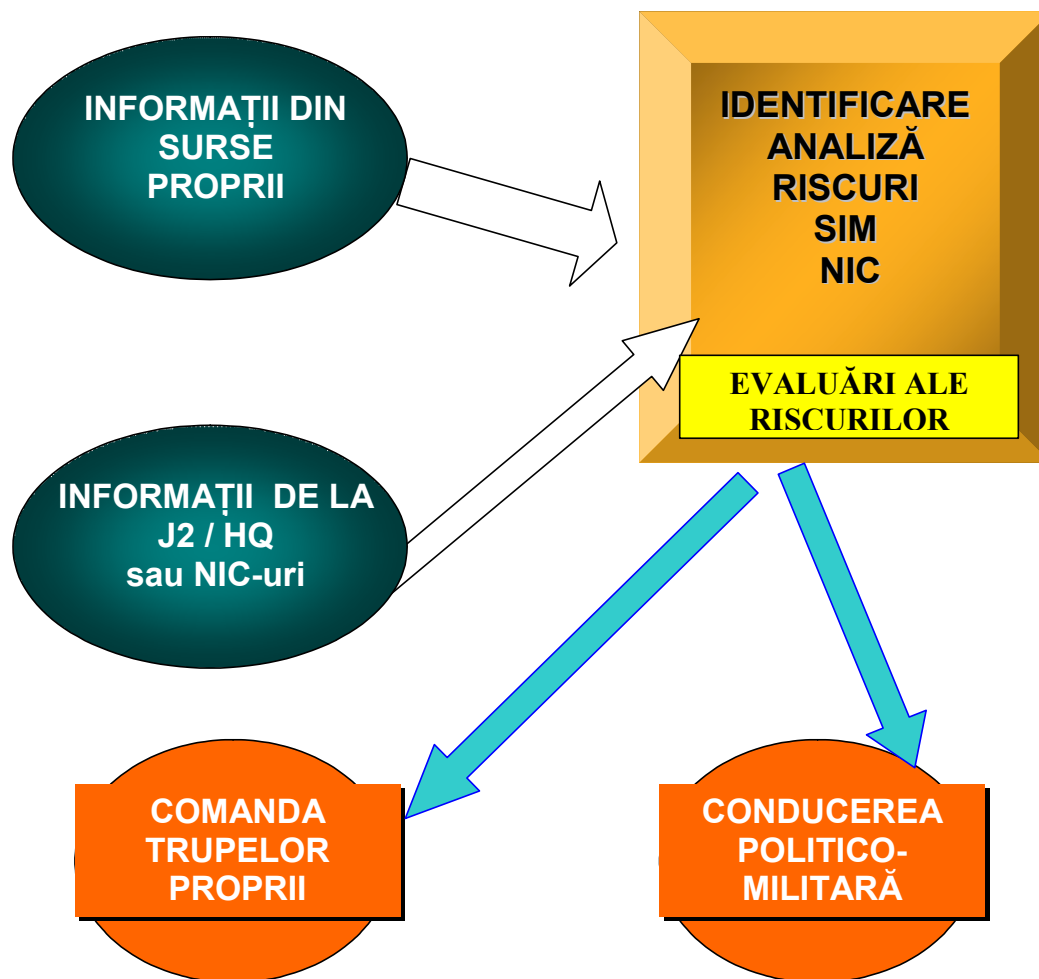
- evaluarea caracteristicilor riscului;
- clasificarea riscurilor;
- ierarhizarea riscurilor după prioritate.

Pentru realizarea oportunității și eficacității actului de comandă, specialiștii americani în domeniul managementului riscului au hotărât convertirea datelor de risc în informații cuantificabile cu ajutorul unor matrici valorice.

Primele două etape ale managementului de risc se prezintă astfel:

- culegerea de informații prin surse proprii sau prin colaborare cu structura de informații J2 și celelalte NIC-uri din teatrul de operații;
- identificarea și analiza riscurilor la nivelul Celulei naționale de informații (cele de nivelul respectiv) și la nivelul SIM;
- transmiterea produselor de managementul riscurilor funcție de nivelul de interes la conducerea politico-militară sau la comanda trupelor române din teatrul de operații.

Schema de mai jos prezintă cadrul procesului de management al riscurilor la nivelul NIC cu sprijinul SIM:

Evaluarea, din punct de vedere al probabilității de producere al fiecărui risc, se face având la bază o scară a probabilității de la A (se petrece frecvent) la E (rareori).

PROBABILITATE	SIMBOL	SEMNIFICAȚIE
FOARTE RIDICATĂ / FRECVENTĂ	A	Se produce foarte des în timpul misiunilor. Se întâmplă întotdeauna în perioada desfășurării unei misiuni.
RIDICATĂ / PROBABILĂ	B	Se produce des în timpul misiunilor. Se întâmplă în timpul unei misiuni la intervale regulate.
MODERATĂ / OCAZIONALĂ	C	Se produce iregular și nu deseori . Nu este neapărată producerea lui.
SCĂZUTĂ / RAREORI	D	Nu se așteaptă producerea lui, decât accidental. Se întâmplă rar, în cazuri de expunere excesivă și sunt considerate incidente izolate.
FOARTE SCĂZUTĂ / PUȚIN PROBABILĂ	E	Se produc foarte rar dar, nu se exclude posibilitatea producerii lui.

Evaluarea impactului se face astfel:

IMPACT	SIMBOL	SEMNIFICAȚIE
CATASTROFIC	<i>I</i>	Pierderea capacității de îndeplinire a misiunii, sau neîndeplinirea misiunii, cu pierderi umane importante și distrugeri majore ale echipamentelor. Efecte deosebit de negative asupra mediului înconjurător și pierderi colaterale inacceptabile.
CRITIC	<i>II</i>	Degradarea severă a capacității de luptă a trupelor, cu pierderi umane și distrugeri semnificative ale echipamentelor. Efecte negative asupra mediului înconjurător și pierderi colaterale semnificative.
MARGINAL	<i>III</i>	Afectarea capacității de îndeplinire a misiunii și distrugeri minore ale echipamentelor. Accidentări reduse ale personalului. Efecte minore asupra mediului înconjurător și pierderi colaterale reduse.
NEGLIJABIL	<i>IV</i>	Afectarea minoră sau neafectarea capacității de îndeplinire a misiunii, și distrugeri nesemnificative ale echipamentelor. Efecte nesemnificative asupra mediului înconjurător și pierderi colaterale inexistente.

După evaluarea probabilistică a efectelor riscurilor, ofițerii de informații trec la analizarea complexă a incidentelor ce se pot petrece și a riscurilor la care acestea se pretează generând un produs care evaluează riscurile pentru întreaga misiune sau pentru etape importante ale acesteia. Acest proces ține foarte mult de experiența anterioară, de lecțiile învățate pe parcursul altor misiuni, de capacitatea de intuiție și sinteză.

În continuare, voi prezenta două matrici de evaluare a riscurilor, prima standard, iar cea de-a doua profesională. Diferența dintre cele două este dată de precizia de standardizare/codificare a coeficienților de risc.

MATRICEA STANDARD (FM 100-14)

Funcție de cei doi parametri *Impact* și *Probabilitate*, riscurile pot fi plasate în cadranele respective.

		PROBABILITATEA DE PRODUCERE				
		Frecvent	Probabil	Ocazional	Rareori	Puțin probabil
		A	B	C	D	E
I M P A C T	CATASTROFICĂ I	■	■	■	■	■
	CRITICĂ II	■	■	■	■	■
	MARGINALĂ III	■	■	■	■	■
	NEGLIJABILĂ IV	■	■	■	■	■
		NIVELUL RISCULUI				

- *Extrem de ridicat*
- *Foarte ridicat*
- *Moderat*
- *Scăzut*

MATRICEA PROFESIONALĂ (FM 100-14)

Individualizează riscurile pe o scară de la 1 (pericol ridicat) la 20, oferind analistului o rigurozitate crescută în procesul de analiză.

		PROBABILITATEA DE PRODUCERE				
		Frecvent	Probabil	Ocazional	Rareori	Puțin probabil
		A	B	C	D	E
I M P A C T	CATASTROFICĂ I	1	2	6	8	12
	CRITICĂ II	3	4	7	11	15
	MARGINALĂ III	5	9	10	14	16
	NEGLIJABILĂ IV	13	17	18	19	20
		NIVELUL RISCULUI				

Planificarea managementului de risc și luarea deciziei

Pasul trei în cadrul procesului de management al riscului constă în stabilirea procedurilor de acțiune în cazul manifestării riscurilor la adresa îndeplinirii misiunii și realizării obiectivelor propuse. Activitățile de planificare a proceselor de gestionare a riscurilor trebuie să răspundă la următoarele întrebări: Este riscul în responsabilitatea structurii? Ce ar trebui făcut? Cât și ce se va putea face?

Obiectivele planificării sunt:

- de a verifica dacă sursele de risc și consecințele așteptate sunt cunoscute;
- de a dezvolta efectiv strategii de diminuare a riscului;
- de a planifica acțiunile eficiente fără pierderi;
- de a proiecta, prin luarea în calcul a oportunităților pentru un anumit cadru de timp;
- de a planifica acțiunile de gestionare a riscurilor, în primul rând al acelor care necesită măsuri urgente.

În cadrul etapei de planificare se stabilesc și măsuri de prevenire. Prezint în continuare câteva tipuri de măsuri preventive:

- măsuri educaționale: se dezvoltă pe perioada procesului de instruire și au ca scop pregătirea militarilor pentru a face față cu succes situațiilor de criză printr-o mai bună pregătire.
- măsuri fizice: constau în acțiuni concrete de protecție fizică (portul echipamentului de protecție, securitatea comunicațiilor, protecția fizică a bazelor militare). Tot în cadrul acestor măsuri intră și programul de control al respectării acestor măsuri de protecție fizică.
- măsuri de evitare: sunt măsurile luate de către comandanți în momentul identificării unui risc pentru evitarea producerii efectelor negative.

Ca opțiuni în cadrul procesului de planificare în scopul prevenirii riscurilor putem enumera:

- eliminarea totală a riscului – dacă este posibil;
- controlul îndeaproape al riscului pe parcursul misiunii;
- schimbarea procedurilor operaționale pentru limitarea expunerii la risc;
- instruirea militarilor în condițiile apariției unor riscuri;
- asigurarea echipamentului, tehnicii corespunzătoare;
- folosirea unui cod de culori și semne pentru semnalizarea pericolelor/riscurilor.

Asumarea responsabilității constă în abilitatea factorilor de decizie de a stabili dacă riscul respectiv este în responsabilitatea structurii desemnate pentru limitarea riscului. Odată identificat și analizat riscul, există trei alegeri legate de asumarea responsabilității pentru tratarea riscului:

- Asumarea responsabilității pentru tratarea riscului,
- Transferul riscului către alt nivel de decizie,
- Delegarea riscului în interiorul organizației.

Este foarte important ca în cadrul acestui proces, în momentul eliminării unui risc să se cerceteze cu atenție dacă nu au apărut efecte colaterale, deoarece de foarte multe ori reducerea unui risc generează apariția altelor noi.

Monitorizarea riscurilor

Monitorizarea este procesul prin care informațiile despre risc sunt obținute, coroborate și raportate de către structurile responsabile cu observarea și gestionarea riscurilor și sunt introduse mijloacele de prevenire în documentele de planificare, în procedurile standard de operare și în procesul de pregătire.

Cunoașterea măsurilor de prevenire a riscurilor până la cel mai mic nivel este esențial pentru implementarea și succesul programului de management al riscurilor. De asemenea, militarii vor ști care este limita proprie în procesul decizional și își vor asuma numai riscurile corespunzătoare.

Controlul

Este o funcție distinctă în procesul de management de risc, constând în preluarea datelor monitorizate și luarea deciziei legată de utilizarea lor. Controlul include mai multe activități:

- Analiza rapoartelor,
- Decizia de acțiune,
- Punerea în aplicare a deciziei.

Comunicarea

Comunicarea ierarhică a informațiilor despre riscurile identificate este adesea dificilă prin faptul că implică prezentarea consecințelor negative ale acestora, a costurilor necesare pentru prevenirea lor, precum și a modificărilor ce pot surveni în desfășurarea misiunii.

Obiectivele comunicării sunt:

- înțelegerea riscurilor și a alternativelor de gestionare;
- înțelegerea informațiilor despre risc și informarea asupra constrângerilor misiunii;
- eliminarea barierelor din calea unei comunicări eficiente.

Managementul riscurilor asociate activității celulelor naționale de informații

Activitatea de management al riscurilor asociate activității de informații militare este un proces preventiv, de atenționare timpurie, în sensul că identifică riscuri și uneori oferă soluții (numai în situațiile de competență) pentru prevenirea unor situații nedorite, cu impact asupra securității naționale sau asupra forțelor proprii. Acest proces este și unul pro-activ, în sensul că îmbină managementul avertizării cu managementul reacției și este reactiv, adică acționează numai după identificarea riscului.

În cadrul misiunilor de luptă internaționale sau a operațiunilor altele decât războiul, Celulele Naționale de Informații se integrează în structurile de informații multinaționale și cooperează cu acestea în vederea realizării efortului pe linia de “intelligence” pentru comandantul forței. Aceste eforturi includ și sprijinul pe care structurile de informații îl acordă procesului de management al riscurilor la nivelul întregii misiuni.

În procesul complex de management al riscurilor, Celulele Naționale de Informații, funcție de adresabilitatea riscurilor au două principale sarcini:

- La nivel strategic – identificarea amenințărilor și depistarea riscurilor aferente ce ar putea afecta securitatea națională și propunerea unor măsuri ce ar putea evita sau reduce pagubele produse. Este bine cunoscut faptul că lumea secolului XXI este una activă, deosebit de mobilă, în care amenințările, mai ales cele asimetrice au devenit transfrontaliere și de aceea,

În multe cazuri, este posibil ca anumite riscuri și amenințări din diferite teatre de operații să aibă efect asupra României. De aceea, monitorizând permanent spectrul de amenințări din zonele de dislocare, NIC poate identifica anumite riscuri și printr-o avertizare timpurie a factorilor de decizie, se pot preîntâmpina sau contracara efectele negative ce le-ar putea presupune asemenea amenințări. Aceasta se poate realiza prin întocmirea și actualizarea permanentă a unei Fișe de lucru ce va conține riscurile la adresa securității naționale identificate în zona de operații.

- La nivel operativ și tactic – NIC dezvoltă un management al riscului pentru protecția forțelor. Acest proces complex trebuie să aibă sprijinul permanent al SIM.

În cazul concret al misiunilor executate sub egidă NATO sau internațională, SIM și Celulei Naționale de Informații le revin următoarele sarcini în procesul de identificare a riscurilor:

- Stabilirea etapelor misiunii și întocmirea unui grafic cronologic cu aceste evenimente. Determinarea principalelor etape ale unei misiuni naționale este esențială deoarece permite detectarea pericolelor specifice fiecărei etape și identificarea riscurilor generate de către aceste pericole.

- Contactarea partenerilor din cadrul coaliției în vederea obținerii principalelor riscuri identificate de către aceștia (dacă este cazul).

- Un rol principal al acestei “scanări” preliminare constă în detectarea timpurie a riscurilor ce le implică atât evoluția în timp a conflictului asupra securității naționale (dacă este cazul), sau a intereselor României, precum și a riscurilor de nivel tactic și operativ ce ar amenința trupele române dislocate în teatrul de acțiuni militare.

- În cadrul Fișei de lucru privind riscurile detectate se au în vedere următorii factori generatori de riscuri:

- misiunea trupelor proprii: aceasta poate varia de la o misiune statică (paza unui comandament, obiectiv) la misiuni specifice operațiilor altele decât războiul (puncte de control, patrulări, puncte de observare, controlul mulțimilor, escorte) până la misiuni de luptă. Din punctul de vedere al SIM specificul fiecărei misiuni generează o categorie asociată de riscuri pe care le analizează prin prisma indicatorilor cunoscuți.
- adversarul, sau după caz facțiunile aflate în conflict, grupări paramilitare sau criminale care acționează în teatrul de operații sau în zona adiacentă acestuia. Informațiile privind aceste elemente sunt foarte importante deoarece funcție de pericolozitatea acestora se pot face în cadrul procesului de reducere a gradului de risc al misiunii dotarea cu armamentul și echipamentele corespunzătoare.

- terenul și clima: având ca obiectiv pregătirea misiunii din punct de vedere informativ, se analizează principalii factori ai terenului (drumuri, situația câmpurilor de mine, obstacole importante, puncte cheie din teren, zone protejate) sau de climă (temperaturi extreme, efectele pe care condițiile de climă le pot avea asupra militarilor și tehnicii, dacă sunt afectate comunicațiile) și prezintă principalii factori de risc.

- civilii din teatrul de operații: în această categorie intră în primul rând poziția populației civile băștinașe din zona de operații și poziția acesteia față de forțele multinaționale (de prietenie, indiferență sau de ostilitate), dar și civilii străini (ziariști, reprezentanții ONG-urilor).

- Prezentarea factorilor de decizie politico-militari, precum și Direcției Operații a unei Fișe de lucru privind riscurile detectate și propuneri de contracarare (numai unde este cazul).

- Procesul de identificare a riscurilor este unul continuu, iar Fișa de lucru este permanent actualizată.

- Alături de Fișa de lucru un document deosebit de important este Matricea de management al riscurilor, care permite o standardizare a limbajului și a modului de percepere al pericolității sau frecvenței de petrecere al riscurilor.

- Existența unui canal de comunicație directă, care să permită comunicarea operativă între NIC și Comandantul contingentului național, seniorii naționali și comandanții trupelor este esențială în realizarea cu succes a misiunii de protecție a forțelor.

NIC nu are atribuții fizice în procesul de protecție a forțelor, ci numai un rol de avertizare prin identificarea riscurilor și unul de consultanță în sensul propunerii unor măsuri de protecție funcție de informațiile obținute. Răspunderea totală în planul fizic al protecției forțelor revine comandanților din teatrul de operații.

Opiniile noastre privind managementul riscurilor în activitatea de informații militare, sunt doar o încercare de a deschide o dezbatere mai amplă, atât de necesară în perioada integrării depline a României în NATO, când participările noastre la misiunile Alianței sporesc considerabil și ca un corolar, problemele noi cărora trebuie să le oferim soluții sunt din ce în ce mai diversificate.

Vom continua demersul nostru științific în condițiile noilor parametri ai situațiilor care vor apărea, din convingerea că ne putem aduce contribuția la clarificarea unor aspecte frecvente și surprinzătoare, prezente în complexa și delicata activitate de culegere și manageriere a informațiilor militare

Bibliografie

Constituția României

Viziunea strategică 2010 – Armata României – 2001

Cathala Henri-Pierre – *Epoca dezinformării*, Ed. Militară, București
1999

Sergiu Tamaș – *Geopolitica*, Ed Antet, București 1995

***** - *Riscuri și amenințări la adresa securității naționale a
României* - Centrul de Studii Strategice, 2001

Zbigniew Brzezinski – *Marea tablă de șah*, Ed. Univers Enciclopedic,
2001

B. Boaru, M. Răducu, V. Păun eaumarchais Center – *Puteri și
influențe*, Ed. Corint, București, 2001

G– Managementul riscurilor în acțiunile militare, Ed.
AISM, București, 2003

Hungtington Samuel- *Ciocnirea civilizațiilor*, Ed. Antet, București, 1997

Arădăvoaice Gheorghe; Iliescu Dumitru; Niță Dan Laurențiu -
Terorism, antiterorism, contraterorism, Ed. Antet,
București, 1997

Bădescu Ilie; Dungaciu Dan; Baltasiu Radu - *Istoria sociologiei.
Teorii contemporane*, Ed. Eminescu, București, 1996,

Alvin Toffler – *Puterea în mișcare*, București, 1995

FM100 – TRAININ THE FORCE

FM 34-1 101-5 – STAFF ORGANIZATION AND OPERATIONS

FM 25-30 – INTELLIGENCE PREPARATION OF THE BATTLEFIELD

FM 34-10 – DIVIZION INTELLIGENCE AND ELECTRONIC
WARFARE OPERATIONS

STP 21-II-MQS- MILITARY QUALIFICATIONS STANDARDS

FM 100-6 - INFORMATION OPERATIONS

FM 100-14 - RISK MANAGEMENT

MODUL DE APLICARE A LEGILOR ȘI PRINCIPIILOR
LUPTEI ARMATE ÎN MANAGEMENTUL ACȚIUNILOR
MILITARE DESFĂȘURATE DE ROMÂNIA
ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII

Gl.lt. (r) prof.univ.dr. Marin ILIE
Av.dr. Gheorghe ION
Lect.univ.drd. Ana Mona ILIE

The laws and principles of the armed conflicts have different applications in the new conditions of the military operational theaters, their management being an essential duty of commanders. These laws and principles have a stable character, but their application mode is determined by concrete situations being an art of those who lead the battle.

The frequent connections with professor Begarie's opinions are the consequence of the hot debates during his conferences in Romania.

The relations between laws and principles offer the image of modern operation theaters complex, and they are present in our troops' actions within multi-national missions.

Deși titlul de mai sus ar sugera că alunecăm în zona teoriei științei militare, ne vom strădui să evităm capcana și să analizăm concret modul cum se reflectă legile și principiile luptei armate în documentele elaborate de conducerea Armatei României și cum s-au aplicat în acțiunile militare desfășurate de trupele noastre aflate în misiuni în cele mai fierbinți zone ale globului: Irak, Afganistan, Serbia (Kosovo), Bosnia Herțegovina etc.

Scepticii au adus de fiecare dată în discuție pericolul la care ne expunem prin reducerea efectivelor, neînțelegând că numărul mai mic era suplinat de flexibilitate, mobilitate, înzestrare și obiectivele de îndeplinit. Este de notorietate că suntem în perioada când obiectivele strategice se îndeplinesc cu unități și subunități, deci cu entități tactice.

Globalizarea, în general, presupune și globalizarea riscurilor și amenințărilor în relația noastră împreună cu aliații sau cu țările care compun anumite coaliții.

Am făcut aceste considerații pentru a sugera că legea concordanței între scopuri, forțe și mijloace rămâne în drepturile ei, dar aplicarea se face în

noi condiții atunci când mijloacele se perfecționează continuu, capacitatea de acțiune a forțelor este mai mare și mai rapidă, iar cantitatea de forțe necesare atingerii unor obiective, inclusiv strategice, se diminuează.

Nici problemele fundamentale ale conducerii nu se modifică, știindu-se de la Sun Tzu că: “În general a comanda mulți oameni e același lucru cu a comanda câțiva. E o problemă de organizare”.¹

Marele strateg chinez anticipa sporirea excepțională a rolului conducerii pe care el la vremea respectivă o numea organizare.

Una dintre legile fundamentale, respectiv cea a raportului de forțe, se manifestă în deplina ei dimensiune, cu specificația că numărul în sine nu mai este prevalent, ci alte elemente care țin de calitate, de realizarea sinergiei. Este celebră judecata de valoare a lui Napoleon Bonaparte privitoare la soldații francezi și mameluci, pornindu-se de la realitatea că totdeauna un mameluc “bătea” un soldat francez, după cum fără excepție 1500 de mameluci erau învinși de 1500 de francezi, pentru că interveneau elementele calitative ale unităților marelui comandant de oști, legate de conducere, tactică, armonizare, care realizau deplina punere în valoare a puterii de luptă.

Preocupări foarte intense privitoare la legea raportului de forțe au existat și în anii din urmă (ultima parte a secolului trecut și începutul celui de-al XXI-lea) atât în lume, cât și în România.

Profesorul francez, Hervé Couteau-Bégarie, sublinia: ”Dacă există un element determinant, el este, în ultimă instanță, raportul de forțe și nu terenul sau spațiul însuși, chiar dacă este fortificat. Despre acest lucru, Napoleon a spus: “La fel ca tunurile, amplasamentele nu sunt decât arme ce nu pot să-și îndeplinească singure obiectivul, ele reclamând o bună întrebuințare și mânăuire”. Foch, cu vigoarea sa obișnuită, a enunțat o maximă cu valoare de lege: “Toate terenurile pot fi trecute, dacă nu sunt apărate cu lovituri (focuri) de pușcă, adică de oameni”.²

Desigur de-a lungul timpului legea și modul ei de aplicare s-au mai nuanțat. Este deosebit de interesant punctul de vedere al specialistului militar Vasile Soare: Yasotay, un celebru conducător de oști mongol din perioada de înflorire a Marelui Imperiu, afirma că “atunci când apare un moment de criză, doar 40 de oameni bine aleși pot zgudui lumea”. Cuvintele sale, foarte des citate, reprezintă de fapt esența utilității strategice a forțelor pentru operații speciale (forțele speciale). Această utilitate se regăsește, în fapt, în două calități: economia de forțe și gama foarte mare de procedee de luptă, adesea neconvenționale, ce pot fi întrebuințate pentru îndeplinirea unor misiuni a căror importanță se va situa, cel mai adesea, la nivel strategic”.³

---

¹ Sun Tzu, *Arta Războiului*, Editura Antet XX Press, p.35.

² Hervé Couteau-Bégarie, *Traite de strategie*, Editura Economica, Paris, 1999.

³ Vasile Soare, *Forțele speciale. Comandouri aeropurtate în acțiune*, Editura Ziua, București, 2002, p.16.

Dacă ar fi să facem un mic comentariu am spune că pentru a schimba (mai mult decât a zgudui) lumea este nevoie chiar de mai puțin (a se vedea 11 septembrie 2001). Așa se face că la fel lui Sun Tzu, conducătorul Yasotay este mai actual astăzi decât acum 500 de ani când a trăit și a emis judecata sa.

Aplicarea în sine a legii raportului de forțe, în condițiile globalizării militare în care România este parte, nu rezolvă exhaustiv problema. Legea ne pune în fața alternativei la succes, care este insuccesul sau invers. Măiestria este a celui care o aplică. În acest sens se consideră că: “În lupta armată legea raportului de forțe ne pune în posesia elementelor care justifică succesul sau insuccesul în lupte și operații”.⁴

Am analizat două dintre legile luptei armate și astfel s-ar putea detalia toate cele sistematizate în Doctrina Operațiilor Forțelor Terestre: “Operațiile Forțelor Terestre se execută pe baza și cu respectarea următoarelor legi ale luptei armate:

- a) concordanța dintre scopuri, forțe și mijloace;
- b) raportul de forțe;
- c) dependența doctrinei, operațiilor, tacticilor, tehnicilor și procedurilor de nivelul dezvoltării armamentului și tehnicii de luptă;
- d) unitatea acțiunilor;
- e) amploarea crescândă a operațiilor specifice luptei armate;
- f) finalitatea ofensivei pentru obținerea victoriei finale”.⁵

La fel se întâmplă și cu principiile la fel de bine surprinse de același F.T.1: “Principiile aplicate în operațiile Forțelor Terestre sunt precizarea scopurilor (definirea clară a obiectivelor); unitatea și continuitatea operațiilor; libertatea de acțiune; flexibilitatea; concentrarea efortului; întrebuintarea economică a forțelor și mijloacelor; realizarea surprinderii; evitarea surprinderii; organizarea și executarea oportună a manevrei; realizarea și menținerea rezervei de forțe și mijloace; cooperarea; siguranța și protecția; simplitatea planurilor și a ordinelor; menținerea unui moral ridicat; sprijinul logistic”.⁶

Unii specialiști militari români insistă pe caracterul stabil al legilor luptei armate subliniind ca: “Teoreticienii de o mare anvergură au apreciat caracterul stabil al legilor generale ale războiului (implicit ale luptei armate ca parte esențială a războiului) și al celor particulare ale luptei armate, făcând însă, aproape fără excepție, precizarea că ele pot înregistra unele modificări atunci când parametrii la care se raportează războiul își modifică fizionomia. Este cu atât mai valabilă aprecierea anterioară când ne referim la principiile luptei armate”.⁷ Simțim nevoia să subliniem modernitatea și conectarea

---

⁴ Ilie Marin, *Reflectarea legilor și principiilor luptei armate în conducerea strategică a forțelor*, Editura Militară, București, 1997, p.40.

⁵ *Doctrina Operațiilor Forțelor Terestre*, București, 2004, p.19, art. 0-114.

⁶ *Doctrina Operațiilor Forțelor Terestre*, București, 2004, p.19, art. 0-115 (3).

⁷ Ilie Marin, *op.cit.* p.12.

preocupărilor din Armata României la concepții situate la vârful cercetării științifice în problemele moderne ale păcii și războiului, și în primul rând cele privitoare la strategii și modul de abordare a spațiului într-o lume globalizată (ne amintim de manevrele intercontinentale executate de S.U.A. pentru declanșarea acțiunilor din martie 2003 din Irak). Aducem ca o dovadă în acest sens “La leçon de la géostratégie” a lui Hervé Coutou-Bégarie:

“Redescoperirea importanței dimensiunii spațiale este, cu siguranță, salutară, după excesele strategiei nucleare, care crezuse, puțin prea repede, în suprimarea distanțelor de către fuzee, rachete și ceea ce înseamnă războiul tehnicist, prin care se sperase în înlăturarea constrângerilor legate de mediu. Acesta își face simțită acțiunea întotdeauna, cu aceeași forță. Diferitele componente pot să se combine de o manieră foarte diversă, într-o infinitate de variante, potrivit tipului de război. Topostrategia va fi primordială în războiul de poziții. Fiziostrategia va fi determinantă în războiul de mișcare. Aceasta înseamnă că mediul nu trebuie apreciat într-o manieră statică, ci, întotdeauna, în funcție de mijloacele disponibile și țelurile urmărite.

Geostrategia distinge mai puține puncte strategice imuabile (chiar dacă acestea există, datorită unei geografii care le impune, dacă ne gândim doar la cele petrecute la Khaibar), decât centrele de gravitate care se deplasează cu puterea.

Geostrategia nu reprezintă negarea geografiei militare, ci extensia ei. Aprecierea influenței mediului a evoluat, în funcție de lărgirea sferei de cuprindere și transformările ce au avut loc în strategia însăși”⁸.

Și ca un argument în plus privind relația noastră directă cu concepții de ultimă oră din țări membre ale NATO vom mai aduce în atenție încă o opinie a lui Bégarie: “Strategia contemporană: strategie a marilor spații cu diluția fronturilor, din cauza avionului și a resbelului revoluționar și a dilatării lor la scară continentală, chiar mondială, din cauza revoluției transporturilor; strategie integrată în care elementul terestru și elementul marin, mult timp disociate, sunt de acum înainte în interacțiune constantă deși cauza intervenției unui al treilea element, aerul și a dezvoltării mijloacelor amfibii”⁹.

Pornind de la considerațiile de mai sus, putem vorbi de o nouă abordare a războiului dus de România în condițiile globalizării.

Este meritul incontestabil al teoreticienilor militari români care au sesizat operativ modificările surprinse de noua poziție a României, imediat după Revoluția din Decembrie 1989 și mai ales după 1994 (anul PfP) și în mod cu totul deosebit după 29.03.2004, data admitterii noastre în NATO, modificările în peisajul politico-militar zonal, regional și mondial și consecințele acestora asupra noilor abordări ale fenomenului război, precum și ale modului de concepere și desfășurare a acțiunilor militare în noile condiții.

---

⁸ Hervé Couteau-Bégarie, *op.cit.*, p.749.

⁹ Hervé Couteau-Bégarie, *Breviar de strategie*, Editura Sitech, Craiova, 2002, p.63.

Un prim aspect asupra căruia s-au oprit a fost acela al globalizării conceptelor cu care sunt vehiculate în NATO și în lume în general. În acest sens, este expresivă părerea profesorului Bégarie de la Sorbona: “Putem observa o tendință generală spre globalizarea conceptelor, ea însăși decurgând din interdependența problemelor: securitatea nu mai este militară, este globală (securitatea umană a Națiunilor Unite) și trebuie să ia în considerare toate felurile de amenințări, inclusiv cele la adresa mediului înconjurător sau rezultând din discriminări (Buzan, David).

Globalizarea conceptului de strategie se lovește de obiecții teoretice și practice. În plan teoretic, conceptul de strategie se află pus în serviciul unor domenii de acțiune care nu au nici o logică în comun. Există o strategie politică, o strategie economică, o strategie de întreprindere... În plan practic această globalizare merge contra sensului comun eliminând politica, ea regăsindu-se trimisă în sfera scopurilor ultime pe când ea înțelege să fie în acțiune”.¹⁰

Grija însă pentru a păstra limitele între care se manifestă conceptele nu a fost abandonată, ci din contră. Se sesizează o veritabilă vânatoare de termeni din domeniul științei militare de către domenii mai puțin sau deloc legate de cel militar. Folosirea excesivă a anumitor termeni îi golește de conținutul lor fundamental, expunându-i pericolului de a fi erodați (așa cum este uzitarea nepermis de frecventă a cuvântului strategie inclusiv în zone aflate mult sub gradul de complexitate al celei militare).

Această situație i-a determinat pe teoreticieni, dar și pe practicieni să fie mult mai atenți în a-și conserva conceptele care sunt specifice armatei, luptei și războiului.

Credem că profesorul Bégarie a reușit o convingătoare pledoarie în forma aspectelor analizate: “Este necesar să se regăsească esența strategiei: așa cum economia este caracterizată de căutarea bogăției, politica de căutarea binelui comun, strategia trebuie să continue să se bazeze pe conflictul violent, riscând altfel să fie aplicată la orice”.¹¹

Pe de altă parte, aceiași teoreticieni constatând tendința către globalizare nu pot să nu sesizeze că există tendința adaptării culturii militare la noile evoluții.

Profesorul francez citat mai sus arată că: “Arta resbelului nu se lasă redusă la un catalog fixat odată pentru totdeauna, se adaptează în permanență schimburilor mijloacelor sau culturilor”.¹²

O altă problemă fundamentală abordată frecvent este aceea a conducerii în cadrul Alianței, raportul între național și multinațional, gradul de implicare a politicului, limitele de manifestare ale strategiei și strategului etc.

---

¹⁰ Hervé Couteau-Bégarie, *op.cit.*, p.12.

¹¹ Hervé Couteau-Bégarie, *op.cit.*, Editura Sitech, Craiova, 2002, p.13.

¹² Hervé Couteau-Bégarie, *op.cit.* p.32.

Experiența războiului, inclusiv cel de alianță sau coaliție a demonstrat că fericit este cazul când sunt combinate și nu exclusiv în dreptul unui singur for (politic sau militar).

Formularea concisă a profesorului Bégarie este consistentă și convingătoare: “Cel puțin în perioada contemporană, formula cea mai eficace pare a fi dualismul puterii politice și al autorității militare (Bismark și Moltke, Ho Și Min și Giap).

Confuzia conducerilor civile și militare a fost la originea unor grave erori, prin ignorarea tehnicii militare (Churchill) sau prin ignorarea complexității politice (Ludendorff)”¹³

Apartenența României la NATO, participarea la menținerea păcii în multe regiuni ale lumii, manifestarea sa ca aliat de bază în Alianță, vin să argumenteze dorința de pace a poporului nostru și de a fi asigurate securitatea și siguranța națională. Suntem fideli păcii așa cum este normal să se întâmple cu un popor creștin care a avut de depășit multe obstacole în istoria sa zbuciumată.

Sunt regăsite în opinia românească despre război valori din zona teoriei științei militare și a practicii războiului.

Descrierea războiului cu un fenomen cu titlu deosebit, vital, o regăsim la Sun Tzu: “Războiul este o problemă de o importanță vitală pentru stat, domeniul vieții și al morții, calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire. E neapărat necesar să fie studiat temeinic.

Li Ch’uan: Armele sunt instrumente de rău augur. Războiul este o problemă serioasă: ne temem că oamenii n-ar trebui să pornească la război fără cugetarea pe care acesta o merită”¹⁴

România și când a fost parte angajată în război (uneori împotriva voinței poporului român) nu a urmărit scopuri de cucerire, ci să-și conserve valorile, pentru că așa cum spunea Sun Tzu: “Căci nu s-a văzut niciodată ca un război prelungit să fie convenabil vreunei țări”¹⁵

Foarte important, noi nu am dorit să producem rău sau distrugeri de vieți omenești sau valori materiale fiind și din acest punct de vedere în acord cu marele strateg citat anterior: “În război cea mai bună politică este să cucerești statul intact; distrugerea lui reprezintă ultima soluție.

E mai bine să capturezi armata inamică decât s-o nimicești; e mai bine să prinzi intacte un batalion, o companie sau o grupă decât să le nimicești.

Într-adevăr culmea priceperii nu este să reprezinte o sută de victorii într-o sută de bătălii”¹⁶

De altfel ideile împărtășite de poporul nostru și care am văzut că sunt o constantă în toată istoria noastră au mai fost întâlnite, fermecător formulate și

---

¹³ Hervé Couteau-Bégarie, *op.cit.*, p.82.

¹⁴ Sun Tzu, *op.cit.*, p.7.

¹⁵ Sun Tzu, *op.cit.*, p.17.

¹⁶ Sun Tzu, *op.cit.*, p.23.

de Erasmus: “Dar dacă, printre lucrurile omenești există vreunul de care trebuie să fugim cu orice chip, blestemându-l și respingându-l cu oroare, acela este fără îndoială războiul, decât care nu există nimic mai neligitim, mai dezastruos, mai plin de primejdii și cu urmări mai durabile, mai monstruos și mai total nedemn, de om, ca să nu spunem de creștin”.¹⁷

Căci nu s-a văzut popor să iubească războiul și să urască pacea, ci invers a fost din totdeauna. Se spune că, războinicul cel mai viteaz lupta cu sânge nu pentru a prelungi războiul, ci pentru a ajunge la pace.

În acest sens același Erasmus, spunea: “Cea mai mare parte a poporului detestă războiul și dorește pacea. Numai câțiva, a căror nelegiuită fericire atârnă de nefericirea publică doresc războiul”.¹⁸

Considerăm superfluu orice comentariu, de teama de a nu altera frumusețea tristă a acestui citat și mai mult decât atât, nu mai îndrăznim să mai dăm altul, care poate nu ar mai reuși să fie la cota relevanței acestuia, privind lumea în care trăim.

La finalul analizei noastre credem ca se impune o concluzie majoră: legile și principiile luptei armate rămân valabile în noile condiții în care evoluează lumea, iar poporul român, aflat sub garanțiile de securitate ale NATO, conectat la o nouă scară de valori, în care democrația și libertatea prevalează, își urmează propriul drum, având capacitatea de a răspunde provocărilor globalizării, proces atotcuprinzător în lumea de azi.

Bibliografie

- * * * *Doctrina Operațiilor Forțelor Terestre*, București, 2004.
- * * * *Implicații pentru România*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.
- * * * *Tratat de știință militară vol.1*, Editura militară, București, 2001.
- * * * *Tratat de știință militară vol.2*, Editura militară, București, 2001.
- * * * *Tratat de știință militară vol.3*, Editura UNAp, București, 2004.

BĂDĂLAN, Eugen, FRUNZETI, Teodor, *Asimetria și ideosincrasia în acțiunile militare*, Centrul Tehnico-Editorial al Armatei, București, 2004.

COUTEAU-BÉGARIE, Hervé, *Traite de strategie*, Editura Economica, Paris, 1999.

COUTEAU-BÉGARIE, Hervé, *Breviar de strategie*, Editura Sitech, Craiova, 2002.

---

¹⁷ Erasmus, *Despre război*, Editura Incitatus, București, 2001, p.7.

¹⁸ Erasmus, *op.cit.*, p.60.

- DEAC, Liviu Aron, IRIMIA, Ion, *Securitatea României la răscruce de mileniu*, Editura AISM, București, 2000.
- ERASMUS, *Despre război și pace*, Editura Incitatus, București, 2001.
- ILIE, Marin, *Reflectarea legilor și principiilor luptei armate în conducerea strategică a forțelor*, Editura Militară, București, 1997.
- ILIE, Marin, *Despre operațiile militare internaționale – Considerații*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002.
- ILIE, Marin, *Contextul geopolitic și geostrategic în care evoluează statul-națiune în secolul XX. Statul națiune în procesul integrării în mediul geopolitic și geostrategic contemporan*, Buletinul Academiei de Înalte Studii Militare, Editura A.I.S.M., București, 2002.
- ION, Gheorghe, *Procese și tendințe în mediul internațional de securitate la începutul mileniului trei*, Editura AISM, 2003.
- ION, Gheorghe, *Probleme globale ale securității internaționale*, Editura AISM, 2003.
- ION, Gheorghe, *Cadrul instituțional al securității informaționale*, Editura AISM, 2003.
- ION, Gheorghe, *Unele considerații privind impactul globalizării asupra securității naționale a României*, publicat în Revista Fundația Colegiului Național de Apărare, nr.2/2003.
- ION, Gheorghe, *Globalizarea și transferul de tehnologie*, Editura UNAp, 2004.
- ION, Gheorghe, *Efectele benefice și efectele indezirabile ale globalizării privind securitatea militară a României*, Editura UNAp, 2004.
- ION, Gheorghe, *NATO și interesele naționale ale României*, publicat în Revista Colegiului Național de Apărare nr.1/2004.
- IRIMIA, Ion, *Vulnerabilitățile României în era interdependenței*, în Sesiunea de Comunicări Științifice din 29-30 aprilie 2002, CSSM, Editura AISM, București 2002.
- MARIN, Vasile, *Geopolitica și noile provocări ale secolului XXI*, Editura Universității “Transilvania”, Brașov, 2004.
- MIHUȚ, Petru, *Provocări ale începutului de mileniu – Eseu politico-militar*, Editura ARTPRINT, București, 2002.
- MUREȘAN, Mircea, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura VĂDUVA, Gheorghe, Universității Naționale de Apărare, București, 2004.
- SOARE, Vasile, *Forțele speciale. Comandouri aeropurtate în acțiune*, Editura Ziua, București, 2002.
- SUN TZU, *Arta războiului*, Editura Antet XX PRESS, Filipeștii de Tîrg, Prahova.
- TOFLER, Alvin, *Război și anti-război*, București, 1995.

ACTUALITĂȚI ÎN ASISTENȚA UMANITARĂ

**Lt.col. medic drd. Ion-Iulian PETRESCU
Col. Benone ANDRONIC**

L'article montre quels sont les principes et les réglementations de l'assistance humanitaire et quelle est la manière de développer une telle opération.

Les auteurs présentent leur vision concernant la coordination de l'action des différents organismes – civils et militaires – afin que l'aide soit plus efficace.

Asistența umanitară este asigurată de structurile naționale sau multinaționale ale Organizației Națiunilor Unite (ONU)/Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)/Uniunii Europene (UE), când agențiile guvernamentale sau neguvernamentale (NGO) nu mai sunt capabile să facă față situației dintr-o zonă afectată a lumii. Aceasta se desfășoară în cadrul operațiunilor de pace și reprezintă acțiunea de ajutorare întreprinsă pentru respectarea drepturilor omului, pentru susținerea vieții și a demnității umane.

Totodată, asistența umanitară este promovată pentru a limita efectele dezastrelor naturale sau accidentale și pentru a ajuta în condiții de foamete, lipsuri, boală, și este administrată conform celor trei principii fundamentale:

1. Umanitate – suferința umană poate fi atenuată, când este cunoscută. Securitatea inerentă, precum și alte drepturi ale omului pentru indivizi și grupuri, trebuie protejate și respectate;
2. Imparțialitate – asistența umanitară va fi acordată fără discriminare, indiferent de naționalitate, convingeri politice sau ideologie, rasă, religie, sex sau apartenență etnică, fiind bazată pe necesități urgente;
3. Neutralitate – ajutorul umanitar va fi acordat fără preferințe față de una sau mai multe părți în controversă politică, militară, religioasă, ideologică sau etnică, producătoare de suferință.

Acțiunea umanitară se bazează legal, pe:

- Cele patru Convenții din anul 1949 și pe cele două Protocoale Adiționale din anul 1977 de la Geneva;
- Convenția privind Statutul Refugiaților (1951) și Protocolul privind Statutul Refugiaților (1967);

- Instrumente regionale;
- Carta ONU – NGO, art. 71;
- Rezoluția Adunării Generale nr. 46/182 (1991), care urmărește să dezvolte cooperarea în acțiunile de asistență umanitară și reafirmă: responsabilitatea și obligația principală a statelor de a asigura îngrijirile necesare victimelor dezastrelor în interiorul granițelor lor, prin inițierea programelor de ajutor etc.; principiile de bază ale umanității, neutralității și imparțialității.

Ea trebuie să survină sau să fie solicitată pe timpul oricărui nivel al operațiunilor de pace, și cere coordonarea și cooperarea ONU/NATO/UE, Coaliției, elementelor militare, guvernamentale și neguvernamentale, precum și organizațiilor, care asigură livrarea ajutoarelor conform principiilor fundamentale.

Politicile și principiile medicale generale de orientare a sprijinului medical militar în operațiunile privind asistența umanitară nu au prevederi diferite de asigurarea sprijinului medical pentru trupele dislocabile sau față de algoritmul dislocării Forței în teatrele de operații (TO).

Sprijinul medical al Forței poate fi executat ca operațiune umanitară de sine stătătoare sau în cadrul operațiunilor militare în curs de angajare. În ambele situații, operațiunile presupun eforturi militare considerabile privind asigurarea sprijinului logistic necesar. Contribuția majoră a medicinei operaționale în astfel de misiuni constă în înlocuirea sau în suplimentarea mijloacelor medicale existente, precum și în coordonarea regenerării și a dezvoltării acestora.

Eficiența intervenției crește, dacă operațiunile sunt executate împreună cu organisme specializate ale ONU și cu agenții guvernamentale sau NGO. Pentru optimizarea colaborării și a coordonării acțiunilor, este foarte important ca nivelurile de cultură, capacitățile, structurile și organizarea funcțională a acestor agenții să fie bine cunoscute și înțelese de staff-ul medical multinațional.

În astfel de operațiuni apar aspecte medicale diferite de cele din TO, îndeosebi în ceea ce privește tipul leziunilor și al bolilor, structura și tipul răspunsului medical solicitat. Natura particulară a operațiunilor și localizarea geografică a situației de urgență impun o calificare medicală adecvată, precum și luarea tuturor măsurilor de protecție a Forței, prioritară fiind imunizarea personalului medical înainte de dislocare.

Conceptele de bază ale principiilor și politicilor ONU/NATO/UE privind sprijinul medical operațional în asistența umanitară, care influențează succesul misiunii, sunt:

a) încurajarea forțelor locale în ajutorarea populației afectate și evitarea competiției dintre propriile structuri medicale și cele multinaționale ONU/NATO/UE;

b) întoarcerea la situația de precizie trebuie să fie cât mai rapidă, pentru a evita dependența pe termen lung de ajutorul și sprijinul medical acordat;

c) efectele situației de urgență trebuie să fie atenuate prin inițierea imediată a asistenței medicale și prin aplicarea măsurilor de medicină preventivă;

d) îngrijirile medicale sunt acordate în funcție de precizarea ariei de responsabilitate, evitând competiția, dedublarea eforturilor și oscilațiile în desfășurarea tuturor activităților.

Standardele asistenței medicale trebuie să fie compatibile atât cu cele ale Națiunilor participante la misiune, cât și cu cele ale țării care primește sprijinul. Scopul este acela de a asigura cu rapiditate tratamentul la standarde normale pe timp de pace ale țării gazdă (HN).

Planificarea medicală cuprinzătoare și flexibilă este esențială pentru un răspuns rapid. Pentru îndeplinirea optimă a misiunilor și pentru a face față situațiilor, echipa medicală trebuie să cuprindă personal calificat, cu instruire și experiență în domeniu. Aceste cerințe pot fi diferite de cele impuse de operațiunile militare propriu-zise.

Specialiștii în medicină preventivă evaluează situația sub toate aspectele, pentru a se asigura că efectele situației de urgență nu iau amploare prin distrugerea infrastructurii în zona afectată. Condițiile precare de viață și absența utilităților de bază duc la prăbușirea stării de sănătate a populației locale, favorizând izbucnirea unor epidemii.

Contingentele naționale de sprijin medical trebuie să se disloce cu cantități de mijloace medicale, convenite prin procedurile de coordonare logistică ale Cartierului General al Forței Multinaționale ONU/NATO/UE. Națiunile trebuie să utilizeze materiale medicale, sânge și produse de sânge, care să întrunească standardele de calitate recunoscute pe plan internațional. În general, asigurarea cu sânge și produse de sânge pentru ajutorarea victimelor se organizează centralizat.

Realizarea unui sistem de evacuare medicală efectivă se face cu acordul autorităților medicale ale HN. În mod normal, persoanele afectate nu vor fi evacuate în afara teritoriului acesteia, decât cu acordul autorităților, atunci când acestea există.

Considerațiile normale privind respectarea confidențialității medicale vor fi avute în vedere și în situațiile de asistență umanitară. Regulile specifice de comunicare a informațiilor medicale (MEDINT) se vor stabili de comun acord cu autoritățile medicale locale.

În mod curent, România se aliniază la cerințele operaționale ONU/NATO/UE impuse de acest tip de activitate.

Participarea la operațiuni de asistență umanitară poate fi anticipată sau poate fi un mijloc pentru:

- îndeplinirea obiectivelor politicii naționale în contextul politic al operației de Coaliție;

- promovarea prestigiului național prin participarea la eforturile internaționale;

- asigurarea îmbogățirii experienței și instruirii logistice, medicale și militare a Armatei României, experienței Guvernului, a forțelor de asistență umanitară și a contribuitorilor civili;

- soluționarea cât mai rapidă a nevoii stringente de ajutor umanitar;

- obținerea de fonduri financiare pentru acoperirea costurilor guvernamentale sau militare naționale și a obligațiilor față de ONU/NATO/UE.

Ținând cont de amploarea crizelor umanitare în creștere, care amenință diferite regiuni ale globului, de scopul multor conflicte existente sau înghețate de a disloca prin forță populații civile, pe criterii etnice, precum și de distrugerile și violențele dictate de diverse guverne, situația actuală este departe de a se îmbunătăți.

Unul dintre subiectele importante de discutat și dezbătut cu referire la asistența umanitară este stabilirea responsabilităților și relațiilor tuturor “jucătorilor” implicați:

- Reprezentantul Special al Secretarului General (SG) al ONU (SRSG) – armonizează obiectivele operaționale ale componentelor politice, militare și umanitare.

- Agenția de conducere – desemnată de SG și destinată să fie o agenție specială a ONU pentru conducerea la nivel operațional și tactic. Este un concept nou.

- Departamentul ONU pentru Afaceri Politice (DPA).

- Departamentul ONU pentru operațiunile de menținere a păcii (DPKO).

- Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați (UNHCR) și Operațiunile Umanitare ONU, care și-a intensificat rolul, ca urmare a fenomenelor nou apărute în spațiul ex-iugoslav, Somalia, Angola, Congo, Etiopia, Rwanda, Afganistan, Irak, Sudan, Nigeria, Biafra, Pakistan etc.

- Programul ONU de Dezvoltare (UNPD) și UNICEF.

- Agențiile Naționale.

- Ajutorul internațional neguvernamental.

- Organizațiile politice neguvernamentale.

- Ambasadele și echipele naționale.

- Forțele naționale, care operează pentru ONU sau pentru guvernul național.

- Agențiile guvernului gazdă și forțele sale armate.

- Grupurile organizate de opoziție față de guvern.

- Refugiații și alte victime.

- Asistența Guvernamentală Națională sau Organizațiile de Ajutor.

- Aspectele culturale.

- NGO și Organizațiile voluntare private (PVO) – de exemplu: Comitetul Internațional al Crucii Roșii (ICRC) și comitetele naționale au statute speciale, decurgând din Convențiile de la Geneva, și au responsabilități pe baza dreptului internațional de a contribui la reducerea suferințelor în timp de conflict armat; Medicii fără frontiere (MSF) etc.

Amplourea problemei, pe care o implică repatrierea persoanelor deportate și a refugiaților constituie o prioritate majoră. În acest sens, asistența umanitară acordată de forțele ONU/NATO/UE pentru a atenua situația acestora include următoarele aspecte:

- punerea la dispoziție de echipament și construirea de tabere pentru adăpostirea lor;
- ajutorul pentru extinderea taberelor deja existente;
- asigurarea asistenței medicale și efectuarea operațiilor chirurgicale de urgență, cu peste zeci de mii de pacienți civili asistați, care primesc și tratament anual;
- transportarea la adăpost a refugiaților;
- asigurarea transportului ajutoarelor umanitare și a proviziilor.

În majoritatea cazurilor, în care intervine ONU sau organizații regionale (NATO/UE) pe baza mandatului ONU, la fața locului pot fi deja NGO, iar altele pot să sosească ulterior. Pe baza experienței, s-a conturat ideea strategică, potrivit căreia misiunea ONU va fi cu atât mai eficientă, cu cât un număr tot mai mare de organizații guvernamentale și NGO vor fi prezente la fața locului, contribuind la sporirea resurselor și modalităților de acțiune.

Principiile legale de funcționare ale NGO sunt:

- Autoritatea de Control – În general, NGO pot opera într-un stat numai cu permisiunea aceluia stat. NGO, ca “cetățean al lumii”, trebuie să se conformeze deciziilor Consiliului de Securitate (SC), liderilor ONU, precum și Comandantului Forței, care a fost împuternicit de SC pentru operație;

- Puterea de Sancționare – Nu există, în mod real, nici o cale de a forța NGO să urmeze instrucțiunile Coordonatorului pentru Asistență Umanitară al ONU sau ale Comandantului Forței. Totuși, SC are autoritatea de a opri accesul în zonă a oricărei persoane sau organizații, dacă există o amenințare la adresa Forței;

- Drepturi și Interferențe – deși dreptul internațional recunoaște neutralitatea asistenței umanitare, multe NGO consideră că este necesară extinderea dreptului în funcție de nevoi, care să includă “drepturi de interferență”, care să facă posibil accesul lor unde este nevoie, indiferent de situația conflictului.

Codurile etice de acțiune ale NGO se clasifică în:

- Criteriul Mohonk – Sarcina unei Forțe cu privire la aspectele etice și legale într-o misiune de asistență umanitară, formată din reprezentanți ai agențiilor importante de ajutor, ONU și experți în asistență umanitară, a fost

dezbătută la Conferința Mondială asupra Păcii și Religiei. Raportul acelei Conferințe a pus bazele pentru asigurarea ajutorului umanitar;

- Codul de Conduită al NGO – Codul a fost dezvoltat după cele opt mari dezastre ale lumii din vara anului 1994 și a stabilit standarde de răspuns la dezastre. În prezent, el este folosit de Federația Internațională a Mișcării Internaționale de Cruce Roșie și Semilună Roșie pentru a monitoriza standardele de distribuire a ajutorului. Majoritatea NGO au aprobat standardele.

În zilele noastre peste 1.000 NGO au statut consultativ pentru ONU, iar aproximativ 20.000 de NGO din diverse părți ale lumii au intrat în relații de diverse tipuri cu ONU și contribuie singure cu peste 5 miliarde USD la asistența de dezvoltare. În plus, NGO au o poziție unică în asigurarea avertizărilor primare cu privire la izbucnirea unui conflict sau a suferințelor umane în masă. Totodată, NGO sunt recunoscute ca având un rol important în mediere, asistență umanitară, în realizarea păcii, iar în prezent fac parte din sistemul de prevenire și soluționare a conflictelor.

În cadrul NATO, se pun actualmente următoarele întrebări referitoare la asistența umanitară (HA):

I. De ce asistența umanitară?

Răspunsuri posibile:

- nevoia de a înțelege oportunitatea operațiilor de ajutor, de tipul celor din Pakistan;
- răspunsul la Lecțiile Învățate din Pakistan și Exercițiul “Allied Reach 06”;
- înțelegerea oportună a comenzii politice;
- faptul că noi putem fi mai bine pregătiți în viitor.

II. Ce implică asistența umanitară?

Răspuns posibil:

- documentele Comandamentului Aliat pentru Transformare (ACT) au produs generarea discuțiilor, în acest sens, în cadrul Plenarelor Comitetului Șefilor Serviciilor Medicale Militare din NATO (COMEDS).

De asemenea, HA este asigurată de Facilitățile Medicale de Tratament (MTF) din Afganistan (ISAF) zilnic și trebuie să fie aplicabilă pentru tot spectrul misiunilor militare.

În timp ce este relativ ușor să identifiți problema, oferirea de soluții sigure la nivelele operațional și strategic este nu numai dificilă, dar și naivă. Fiecare caz este unic prin natura organizațiilor implicate, obiectivele lor diverse, maturitatea, infrastructura și multe alte aspecte specifice. Mai semnificativ decât pentru organizațiile militare, barierele cele mai importante în calea succesului sunt nenumăratele lanțuri de comandă sau informaționale care există. Multe organizații, în special NGO, se află izolate și orice soluție gândită de ONU sau de altă organizație conducătoare presupune un efort deliberat pentru a le determina să lucreze împreună.

La nivel strategic, ONU și-a întărit eforturile de coordonare, iar Comisia ONU Inter – agenții organizează întâlniri cu UNICEF, UNHCR, WFP și alte agenții ONU, cu ICRC, Inter – Acțiune și alte NGO principale. Instruirea se dezvoltă și include toți jucătorii, dacă ei decid să participe.

La nivel operațional, militarii pot stabili un Centru de Operații Civili – Militari (CMCO) sau un Centru de Coordonare a Asistenței Umanitare, pentru a ajuta cooperarea dintre militari și NGO implicate. ONU a extins acest concept la organizații civile.

Agencia de conducere poate ajuta la nivel operațional:

- conduce elaborarea politicii, planificarea și informațiile;
- acționează ca punct de contact pentru alte agenții ONU, pentru componentele militare și politicile ale ONU, pentru NGO și părțile la conflict;
- orientează ajutoarele pe baza interesului sectorial și al populației beneficiare;

- coordonează eforturile de finanțare și a apelurilor către donatori.

Obiectivele pe care noi le putem previziona pentru viitor ar putea fi:

- Campania de planificare – la ambele nivele, strategic și operațional, este nevoie să crească efortul și timpul de elaborare al planului. Acel plan trebuie să unească un numai eforturile pentru acțiuni umanitare și de pace, dar și eforturile politice pentru soluționarea crizei.

- La nivel strategic – realizarea unității de efort prin participarea organizațiilor și agențiilor într-o viziune comună a scopurilor de atins în cadrul operațiilor. Sugestiile pentru îmbunătățirea strategiei sunt:

- ONU trebuie să fie mai explicit în legătură cu obiectivele misiunii și cu timpul de îndeplinire a lor;
- planificarea militară detaliată trebuie să se bazeze numai pe Rezoluțiile SC;
- coordonarea între agențiile ONU și NGO cu nevoia de restrângere a autonomiei NGO în beneficiul scopului și securității unității;
- ONU trebuie să coordoneze mai bine eforturile în interior și să existe un singur punct de contact pentru întreaga operație.

- La nivel operațional – eforturile de menținere a păcii și eforturile umanitare trebuie să fie subiect al eforturilor politice, care dau ultima soluție. Îmbunătățirea fundamentală a eforturilor operaționale poate include:

- formarea unui Comandament complet al Forței Multinaționale ONU, care să includă elemente civile și pregătirea pentru intervenția la dezastre;
- crearea unui Centru de Coordonare al Operațiilor (OSOCC) în cadrul Comandamentului pentru o criză specifică, în care intervenția este mandată;
- desfășurarea anticipată a Comandamentului și a OSOCC în zona operațiilor.

• La nivel cultural – dacă lumea speră să îmbunătățească cooperarea între agențiile internaționale, trebuie să se găsească modalități de integrare a angajamentelor privind ajutorul militar și umanitar și de a schimba culturile organizaționale. Câteva sugestii de semnalat:

- familiarizarea tinerilor ofițeri cu conceptele cooperării militare civili încă de la primii pași în carieră;
- studierea unui program comun la colegiile de apărare despre operațiunile de pace și de asistență umanitară pentru toți militarii din sistemul ONU și realizarea unui ghid de instruire cu toate aspectele;
- organizarea de cursuri la nivel național și regional pe teme relevante de pace și de asistență umanitară pentru personalul militar, personal ONU și reprezentanți NGO;
- deschiderea de cursuri de stat-major pentru pregătirea militară a oficialilor ONU și NGO;
- numirea ofițerilor în agenții civile, cum sunt UNHCR pentru a dobândi experiență.

Lipsa experienței militare tinde să creeze așteptări nerealiste din partea agențiilor străine, privind ceea ce se poate realiza prin mijloace militare.

Credem că acordarea de sprijin medical populației locale în operații umanitare, în mod particular de către NATO, ar putea implica:

- situații de genul celor din Pakistan, Tsunami, Kosovo etc.;
- interfața cu Comunitatea Internațională (guverne, NGO etc.);
- interfața în cadrul NATO (ACT angajează componenta civili – militari CIMIC);
- planificarea apărării (Chestionarul privind Planificarea Apărării DPQ deschide întrebări asupra capacităților HA);
- Forța de Răspuns a NATO (NRF) (tipul misiunilor HA, gradul înalt de pregătire de luptă, abilitatea de susținere scăzută);
- standardele îngrijirii medicale (personal specializat, instruire și echipare).

În același timp, COMEDS a aprobat un set de recomandări în acest sens:

- HA să beneficieze de o înaltă prioritate de la stadiul curent către un progres rapid;
- analiza rapidă a HA de către Comitetul Militar (MC);
- ACT cu Grupul de Lucru pentru Structuri, Operații și Proceduri Medicale Militare (MMSOP WG) al COMEDS să continue să dezvolte o doctrină relevantă;
- Statul Major Internațional (IMS) Medical să continue să dezvolte interfețe;

- Staff-ul ACT să includă angajamentele capacităților medicale de HA în DPQ;
- Comandamentul Aliat Operațional (ACO) să revizuiască rapid politica de includere a capacităților medicale de HA în NRF.

În opinia noastră, se reliefează o serie de concluzii referitoare la asistența umanitară, astfel:

- În pofida unei prese frecvent nefavorabile și a abilității de a aplica Lecțiile anilor '90 și ale începutului secolului XXI, ONU, Forțele Militare Multinaționale ONU/NATO/UE și Organizațiile Civile de Ajutor au obținut succese în operațiile desfășurate și au reușit să înlăture o parte a suferinței umane creată de o varietate de dezastre naturale sau produse de om;
- O mai bună cooperare între organismele guvernamentale și neguvernamentale pentru conjugarea eforturilor de asistență umanitară;
- Fiecare jucător ar trebui să lucreze într-un spirit de cooperare la toate nivelurile, pentru a produce cea mai efectivă înlăturare a suferinței;

Instruirea reciprocă, dialogul continuu, comandamentele comune, organizarea, determinarea și dezvoltarea de roluri diferite, toate sunt necesități de început asupra ceea ce trebuie făcut pentru creșterea eficienței.

ESTIMAREA RATEI PIERDERILOR SANITARE PROBABILE

Lt.col. medic drd. Ion-Iulian PETRESCU
Col. Benone ANDRONIC

L'estimation des pertes sanitaires probables dans le combat est abordée par les auteurs concernant la spécificité des missions, en utilisant une base de calcul "pro rata" qui permet une détermination du nombre des victimes.

Les auteurs osent donner un exemple de calcul basé sur une formule mathématique qui peut faciliter la détermination des pertes humaines.

Estimarea ratei pierderilor sanitare probabile, în concepția NATO/OTAN /UE, reprezintă elementul major al planificării medicale, prin care se stabilesc cerințele sprijinului medical operațional. Deși utilizează aproximația, în baza unor modele statistice elaborate prin analiza operațiilor anterioare, estimarea va fi cu atât mai aproape de realitate, cu cât experiența medico-militară a planificatorului este mai mare.

Pierderile sanitare probabile estimate sunt împărțite în două tipuri: în luptă (BC) și în afara luptei (DNBI). Etapele principale în estimarea ambelor tipuri sunt:

- determinarea personalului de risc (PAR), atât la nivelul Forței, cât și la nivelul eşaloanelor din compunere;
- estimarea ratei pierderilor sanitare probabile, în funcție de specificul misiunii, folosind o bază de calcul "pro rata", care permite o aproximare destul de exactă a numărului de victime;
- estimarea profilului pierderilor sanitare probabile, în funcție de tipul rănirii;
- estimarea fluxului pierderilor sanitare probabile, în vederea planificării capacității de spitalizare și a coordonării evacuărilor medicale (MEDEVAC).

Pierderile în luptă sunt reprezentate de victimele apărute în urma rănilor din timpul conflictelor armate. Estimarea pierderilor în luptă este responsabilitatea J3, din cadrul Comandamentelor NATO/OTAN /UE, cu sprijinul experților medicali și a personalului J1, deoarece experții din J3

gestionează Planul operațional (OPLAN), iar cei din J1 contribuie la generarea tabloului inițial de planificare în baza unor modele generice ale ratei pierderilor sanitare probabile.

Pierderile în luptă se clasifică în 4 categorii:

- ucis în misiune (KIA);
- capturat sau dispărut în misiune (CMIA);
- rănit în misiune (WIA);
- victimă psihologică (BS).

Estimarea pierderilor este un proces continuu, ratele planificate inițial fiind adaptate și înlocuite cu ratele operaționale specifice, în funcție de cursul operației.

Rata pierderilor se calculează „pro data”, în funcție de specificul misiunii și de numărul total al efectivelor, exprimându-se în procente zilnice (număr de pierderi/100/ zi). Pentru operațiile cu pierderi reduse, cum ar fi: operațiile de răspuns la situații de criză, rata poate fi exprimată ca numărul total de pierderi rezultate în urma unui anumit incident.

Diferitele tipuri de operații militare produc tipuri de profiluri specifice ale pierderilor. Estimarea unui profil al pierderilor, pornind de la o bază de date, care însumează rezultatele unor misiuni anterioare, este strict determinată de variabilele, care definesc specificul operației.

Pierderile în afara luptei, incidența și impactul nivelului acestora (îmbolnăviri și accidentări) exprimate prin numărul de zile absențe din motive medicale, au importanță operațională în momentul planificării resurselor. Conform statisticilor actuale, nivelul DNBI tinde să se apropie de cel din timp de pace, diferențele fiind determinate de tipul operațiilor, destinația misiunilor, capacitatea de aclimatizare, de condițiile de trai și de gradul de instruire al efectivelor.

Estimarea DNBI este o responsabilitate medicală, care se bazează pe analiza statistică și ia în calcul factorii de mediu și riscurile ocupaționale pe întreaga durată a operației.

Implementarea unui sistem de supraveghere a morbidității, ca de exemplu, Epi NATO, permite dezvoltarea unei baze de date, care poate fi utilizată în estimările pierderilor la planificarea unor noi operații. O analiză corectă a DNBI facilitează luarea unor măsuri eficiente de protecție a Forței și poate stabili direcțiile planificării resurselor în cadrul diferitelor scenarii.

Ca și BC, estimarea pierderilor rezultate în urma folosirii armelor chimice, biologice (bacteriologice) și/sau radio-nucleare (CBRN), este o responsabilitate a personalului de planificare operațională, consiliat de către experții CBRN. Caracteristicile pierderilor în mediu contaminat CBRN sunt:

- amploarea, de natură să depășească posibilitățile imediate de intervenție medicală (mai ales în contextul afectării Facilității Medicale de Tratament din aria contaminată);
- dificultatea accesării răniților și bolnavilor, din cauza contaminării.

Obiectivul planificării generale, în cadrul forțelor terestre, constă în asigurarea posibilităților de MEDEVAC și de vindecare a unei părți a Forței, în cazul desfășurării acesteia, respectiv bolnavii și răniții cu leziuni neîmpușcate (1,4% pe zi), în timp de pace și în situație de criză.

În vederea stabilirii solicitărilor de acordare a asistenței medicale, la pace, pentru forțele terestre, se folosesc următoarele procente totale de răniți pe zi (conform tabelul 1):

Tabelul 1

Procentele totale de răniți pe zi în cadrul forțelor terestre

Nivelul de comandă	BC	Nr. de cazuri de șoc în luptă	Nr. total de BC
Batalion	20,5%	4,1%	24,6%
Brigadă	6,9%	1,4%	8,3%
Corp de armată	1,4%	0,3%	1,7

Pierderile în luptă sunt utilizate în următoarele procente:

- ucis în misiune (KIA) - 17%;
- capturat sau dispărut în misiune (CMIA) - 8%;
- rănit în misiune (WIA) - 58%;
- victimă psihologică (BS) - 17%.

Formula de calcul utilizată:

$$\text{Numărul total de răniți în luptă (TBC)} = \text{KIA (17\%)} + \text{CMIA (8\%)} + \text{WIA (58\%)} + \text{BS (17\%)}$$

Posibilitățile sistemului medical sunt stabilite de WIA și 10% din BS, după cum urmează:

- Facilitatea Medicală de Tratament (MTF) Rol 1 pentru batalion se bazează pe un coeficient total de 24,6%/zi BC și pe un procent de 1,4%/zi DNBI;
- Facilitatea Medicală de Tratament (MTF) Rol 2 pentru brigadă se bazează pe un coeficient total de 8,3%/zi BC și pe un procent de 1,4%/zi DNBI.

Datele despre procentul internărilor în spital cauzate de îmbolnăviri variază între 0,09% și 0,77%/zi. Procentele de 1,35%/zi și de 0,135%/zi de apariție a bolilor se folosesc la planificarea generală. De asemenea, datele despre procentul internărilor în spital cauzate de rănilor primite în afara luptei variază între 0,02% și 0,07%/zi. În planificarea generală se lucrează cu procentul de 0,05%/zi de apariție a rănilor primite în afara luptei și cu procentul de 0,03%/zi a răniților în afara luptei (NBI).

Răniții în misiune (WIA) se compun din numărul celor care se întorc la îndatoririle de serviciu (RTD) de 10% și numărul celor internați în spital (ATH) de 90%.

Victimele psihologice (BS) cuprind ATH de 10% și RTD de 90% (dintre care se întorc la batalion, în 24 de ore, 15%, și la brigadă, în 36 de ore, 45%).

Pierderile sanitare probabile în afara luptei (DNBI) constau în bolnavi (D) și răniți în afara luptei (NBI). D conține RTD de 90% și ATH de 10%, iar NBI RTD de 40% și ATH de 60%.

Capacitatea de menținere la nivelul MTF Rol 2 este necesară. Se presupune faptul că 10% din WIA, 10% din D, 10% din BS și 40% din NBI sunt spitalizați în aceste facilități timp de 1 - 2 zile (în medie), înainte ca aceștia să revină la îndatoririle de serviciu. 80% din D revin în serviciu imediat după efectuarea tratamentului (conform tabelului 2):

Tabelul 2

Asigurarea medicală la nivel de MTF Rol 2.

Tipul de pacienți	Rata de spitalizare (%)	Politica de evacuare			
		Rata de pacienți care se vor întoarce la unitatea de origine (%)	Nr. de zile de spitalizare la MTF Rol 2 (zile)	Rata de pacienți care nu se vor întoarce la unitatea de origine (%)	-
D	10	80	1 - 2	10	-
NBI	40	40	1 - 2	40	-
WIA	10	10	1 - 2	10	-
BS	10	0	0	17	-

În situații neprevăzute, în vederea evacuării și tratării unui procent din forțele aeriene, obiectivul planificării generale îl constituie asigurarea posibilităților medicale de bază aeriană, necesare pentru îngrijirea bolilor și rănilor, care sunt provocate în luptă (1,4% pe zi), în timp de pace și în situații de criză, precum și a unui procent suplimentar de WIA (7,2% pe zi la nivel de bază aeriană).

În mod curent, România caută să se alinieze la cerințele operaționale NATO/OTAN /UE impuse de acest tip de activitate.

Întrucât pierderile umane reale în acțiunea militară, care se planifică nu pot fi cunoscute cu exactitate, anterior desfășurării acesteia, analiza de către statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei (CFA) României a pierderilor sanitare totale probabile și organizarea asistenței medicale operaționale nu se pot baza decât pe prelucrarea statistico-matematică a datelor rezultate din experiența acțiunilor anterioare, desfășurate în condiții

similare de către marile unități/unități (M.U./U.), iar la începutul operațiilor, pe baza valorilor medii ale pierderilor umane evaluate în războaiele și în conflictele militare anterioare, precum și în aplicațiile/exercițiile desfășurate pe timp de pace.

Pierderile sanitare desemnează numărul răniților și bolnavilor, care se înregistrează în cadrul eșalonului respectiv, în perioada îndeplinirii unei misiuni de luptă.

Prin pierderile sanitare recuperabile se înțeleg toți militarii răniți sau bolnavi, scoși temporar din luptă, minimum o zi, cărora li se acordă actul medical, sunt evacuați și se spitalizează, iar după însănătoșire pot continua îndeplinirea obligațiilor militare (conform tabelele 3 și 4).

Tabelul 3

**Calculul pierderilor sanitare probabile (P.S.P.)
în cadrul forțele terestre.**

Nr. crt.	MAREA UNITATE (Unitate, Subunitate)	Efective	P.S.P.		Structura P.S.P.						Destinația	
			%	Numeric	Membre	Arși	S.T.L.	Invalizi	Bolnavi	Contagioși	Întorși la subunitate	Evacuați
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
TOTAL												

- la pct.1, se trec toate marile unități/unitățile/subunitățile, din statul de organizare al marilor unități/unităților;
- la pct.2 se trec efectivele marilor unități/unităților/subunităților;
- P.S.P.: la Bg.Mc. = 6 - 8%; la unitățile din Forțele de Angajare Imediată = 10 - 15%; la unitățile din Forța de Angajare Ulterioară = 4 - 6%; la celelalte unități, subunități = 2 - 4%;
- structura P.S.P.: 75% membre; 6% arși; - 3% S.T.L.; 3% invalizi; 3% bolnavi; 10% contagioși;
- destinație:
  - 10% dintre răniți în luptă se întorc la U./sub.;
  - 90% dintre bolnavi se evacuează.

**Pierderilor sanitare probabile (P.S.P.)
în cadrul forțele aeriene.**

MAREA UNITATE (Unitate, Subunitate)	Rata	Număr de zile pentru care se vor asigura stocuri medicale
Baza aeriană		

Pierderile sanitare estimate în forțele aeriene în caz de conflict sunt:

A) pierderile sanitare în luptă, și anume:

- la baza aeriană: - rata cazurilor probabile după luptă = 6,0%;
- rata cazurilor de stres post-traumatic = 1,2%;
- rata totală de cazuri = 7,2%;
- la forțele aeriene dislocate: - rata cazurilor probabile după luptă = 3,0%;
- rata cazurilor de stres posttraumatic =
= 0,6%;
- rata totală de cazuri = 3,6%.

Rata totală de cazuri include:

1. Rata de cazuri probabile după luptă:

a) morți în misiune = 17%;

b) capturați/disparați în misiune = 8%;

c) răniți în misiune = 58%:

- rata de răniți ce pot fi recuperați complet și se vor întoarce la unitățile de care aparțin = 10%;

- rata de răniți care necesită internare într-un spital = 90%.

2. Rata de cazuri stres posttraumatic = 17%.

Aceste rate estimate vor fi folosite la planificarea sprijinului medical operațional, astfel:

- sprijinul medical de Rol 1 la nivelul unei baze aeriene va fi planificat avându-se în vedere o rată totală de cazuri după prima zi de luptă de 7,2% din personalul ce încadrează baza ;

- sprijinul medical de nivel Rol 3 necesar pentru forțele aeriene dislocate într-o/un arie/teatru de operații va fi planificat avându-se în vedere o rată totală de cazuri după prima zi de luptă de 3,6% din personal.

B) Pierderile sanitare în afara luptei:

1. Rata de îmbolnăviri:

- rata de îmbolnăviri estimată este de 1,35% pe zi din care 0,135% pe zi de spitalizat;

2. Rata de leziuni traumatice:

- rata de leziuni traumatice estimată este de 0,05% pe zi din care 0,03% pe zi de spitalizat.

Volumul pierderilor sanitare reprezintă numărul de răniți și bolnavi, care apar într-o perioadă de timp determinată (zi de luptă, etapă, misiune, operație etc.).

La nivelul M.U./U., volumul pierderilor sanitare determină:

- a) modul de organizare și desfășurare a asistenței medicale;
- b) modalitatea și ritmul scoaterii răniților și bolnavilor, încadrarea, înzestrarea și dotarea acestora cu personal medico-sanitar și materiale sanitare-farmaceutice;
- c) volumul sprijinului medical operațional și al activității medicale.

Aprecierea orientativă a volumului pierderilor sanitare probabile stă la baza întregii organizări a asistenței medicale a M.U./U. și se realizează pe baza centralizării datelor privind volumul pierderilor sanitare în operațiile anterioare, precum și pe baza analizei amănunțite a viitoarei misiuni de luptă.

În acest sens, medicul șef al M.U./U. va avea în vedere că, volumul pierderilor sanitare este influențat de numeroși factori, precum:

- a) caracterul acțiunilor de luptă;
- b) misiunea M.U./U.;
- c) raportul de forțe și mijloace;
- d) caracteristicile tehnico – tactice ale armamentului folosit;
- e) caracteristicile terenului și gradul de amenajare genistică a acestuia;
- f) starea fizică și morală a trupelor.

La M.U./U., pierderile sanitare probabile se calculează pe zile de luptă sau pentru întreaga perioadă a îndeplinirii misiunii de luptă, cuprinzând și detalii estimative privind pierderile, care vor fi înregistrate la nivelul efectivelor din forțele de angajare imediată, forțele de angajare ulterioară, rezervele sau forțele de sprijin.

Pierderile sanitare pot fi clasificate astfel:

a) după felul armamentului sau a muniției, care a cauzat pierderea/diminuarea capacității de luptă, întâlnim pierderi provocate de arme de foc, arma/muniția nucleară, arma/muniția chimică, arma/muniția biologică, arma/muniția incendiară, arma psihologică, arme albe etc.;

b) după gradul de angajare a trupelor întâlnim pierderi sanitare produse în timpul acțiunilor de luptă și pierderi sanitare produse în afara activității de luptă (accidente, îmbolnăviri, tentative de sinucidere, automutilări etc.);

c) după gravitatea cazurilor întâlnim răniți și bolnavi grav, răniți și bolnavi mediu, răniți și bolnavi ușor.

Odată stabilit, volumul pierderilor sanitare probabile se poate detalia pe CFA din FAI și/sau FAU, pe aliniamente importante, ce trebuie apărate sau cucerite, precum și pe misiuni sau pe unități subordonate.

În acțiunea ofensivă, M.U./U. pot avea pierderi sanitare crescute în următoarele situații:

- a) pe timpul marșului sau pe timpul desfășurării unităților în dispozitivul premergător de luptă, în cazul ofensivei din mișcare;
- b) pe baza de plecare, în cazul ofensivei din contact cu inamicul;
- c) la cucerirea punctelor de sprijin de pe linia dinainte a apărării inamicului sau la cucerirea punctelor de sprijin din adâncimea apărării inamicului;
- d) pe timpul contraatacurilor dezvoltate de inamic.

Din cercetarea făcută de noi rezultă că actualmente, în cadrul NATO/OTAN de pildă, estimarea ratelor pierderilor sanitare probabile pornește de la următoarele considerente:

- nevoia de rate ale pierderilor sanitare probabile întrunite;
- nevoia de a focusa pe niveluri mici ale Forței – Forța de Răspuns a NATO/OTAN (NRF);
- nevoia de a recunoaște Operațiile de Stabilitate;
- Sunt bazele de date valide?
- Care sunt bazele de evidență recente?

Răspunsul ar putea fi: Desert Storm, Bosnia-Herțegovina, Kosovo, ISAF, operațiunile non- NATO/OTAN etc.

După părerea noastră, modelul medical al ratelor pierderilor sanitare probabile este pus în fața următoarelor provocări:

- un instrument bun de planificare medicală pentru J5;
- focusare pe experiența operațională la nivel de NRF, în loc de operații la nivel de Corp/Divizie.

Ne exprimăm opinia că cerințele viitoare ale ratelor pierderilor sanitare probabile ar putea implica:

- lucrul pentru determinarea ratelor (WIA/DNBI) pentru planificarea medicală solicitată (legătura cu Algoritmii de Supraveghere al Sănătății/Registrul pierderilor sanitare probabile prin luptă);
- includerea în AJP 4.10.1 (înlocuirea ACE Dir 85/8);
- continuarea angajamentelor și validărilor cerute.

Planul viitor al Comandamentului Aliat pentru Transformare al NATO/OTAN (ACT) al ratelor pierderilor sanitare probabile constă în:

- stabilirea cursurilor oficiale de instruire în domeniu;
- cercetarea în bazele de date WIA/DNBI (tipul de rănire, ariile de localizare, cerințele radiologice etc.);
- stabilirea cerințelor modulului de capabilitate medicală;
- formalizarea validării;
- includerea bazelor de date Maritime&Psihiatrice&Dentare;
- scăderea morbidității;
- contractorii legali (costuri, lărgirea licenței, securitate – baze de date originare, soft, produse informatice etc.);

- instruirea instructorilor;
- mijloacele de finanțare.

În urma studiului întreprins considerăm că se impun o serie de concluzii referitoare la estimarea ratei pierderilor sanitare probabile, printre care:

- riscurile estimate și probabilitatea pierderilor sanitare prin luptă sunt evaluate de comandantul Forței, pe baza informațiilor primite de la structurile medicale subordonate;

- luarea deciziei medicale este dependentă de procesarea rapidă și eficientă a fluxului informațiilor referitoare la pierderile sanitare.

- informațiile furnizate, referitoare la pierderile sanitare, devin fundamentale pentru luarea măsurilor epidemiologice și administrative adecvate, precum și pentru intervenția precoce în detectarea și în limitarea focarelor de boli infecțioase, incluzând și efectele utilizării armelor biologice de luptă.

După părerea noastră teoria estimării ratei pierderilor sanitare probabile, reprezintă elementul major al planificării medicale, prin care se stabilesc cerințele sprijinului medical operațional. Cu toate că utilizează aproximația, în baza unor modele statistice elaborate prin analiza operațiilor anterioare, estimarea va fi mai aproape de realitate, cu cât experiența medico-militară a planificatorului este mai mare. Dar experiența nu se poate căpăta decât participând la operații militare în teatrele de operații și exerciții tactice la nivelul Alianței Nord Atlantice.

LUPTA COMUNITĂȚII INTERNAȚIONALE ÎMPOTRIVA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE TRANSNAȚIONAL (PARTEA I)

Drd. procuror Aurel-Mihail CIOROBEA
Slt. Marius MILITARU

Du fait de leur capacité à gangrener les institutions et à alimenter les conflits par le biais de toutes sortes de trafics, les groupes criminels organisés représentent une véritable menace à l'encontre de la sécurité internationale. La Stratégie européenne de sécurité (définie en décembre 2003) identifie le crime organisé parmi les trois menaces les plus pressantes, avec le terrorisme et certains conflits régionaux. La puissance du crime organisé mondial est telle aujourd'hui, qu'elle suscite la mobilisation des principaux pays du monde. On le voit, le droit constitue en la matière une source qui incite à l'action en même temps qu'il l'organise. Il est ainsi une ressource pour l'action.

Dreptul internațional penal și cooperarea juridică internațională în materie penală

Indiferent de întinderea sa populațională sau teritorială, o comunitate umană își propune între alte obiective să-și maximizeze potențialul de dezvoltare și să-și minimizeze vulnerabilitățile, riscurile și amenințările la adresa sa; dacă este o societate evoluată și cristalizată va folosi, spre deosebire de societățile tribale, mai ales mijloace politice și juridice în realizarea acestor obiective. Pentru comunitatea internațională, războaiele au fost, vreme îndelungată, modalitatea cea mai sigură de realizare a supraviețuirii și evoluției statelor într-un mediu ostil caracterizat ca fiind „o junglă a națiunilor”. Conștientizarea apartenenței la aceeași comunitate mondială a îmblânzit și a civilizat, în mare măsură, dar nu pe de-a întregul, atitudinea statelor în secolul XX și a permis colaborarea dintre acestea în detrimentul utilizării și amenințării cu forța, ajungându-se până la cristalizarea unor forme de guvernare supranațională, la nivel regional și universal, cu speranța întăririi pe viitor a solidarității internaționale și a promovării și la aceste niveluri a idealurilor de pace, dreptate, bunăstare, democrație, stat de drept și drepturile omului.

Chiar dacă se spune că de-a lungul istoriei oamenii au făcut progrese mai puțin semnificative în domeniul guvernării decât în alte domenii de activitate¹, dând dovadă de insuficientă raționalitate și înțelepciune, (ca exercitare a unei judecăți bazate pe experiență, bun simț și informație disponibilă) care sunt mai puțin răspândite în domeniul deciziilor politice decât este acceptat, în general, este indubitabil că omenirea a evoluat din momentul în care oamenii din diferite state erau aproape total separați unii de alții până în acela al rolului civilizațional care-i consideră conectați unii cu alții pentru a trece în zilele noastre în postura de a fi membrii aceleiași societăți. În acest întreg răstimp s-au modificat și pericolele la adresa societății organizate, astăzi, crima organizată transfrontalier fiind unanim apreciată ca fiind unul dintre cele mai grave. Ca atare, societatea internațională a statelor și a cetățenilor lumii a trebuit să se organizeze pentru a face față acestui pericol major, creându-se organisme și mecanismele de prevenire și combatere a delicvenței agresionale, fără frontiere și vămi. Ansamblul acestor organisme și mecanisme formează dreptul internațional penal sau ceea ce în dreptul internațional public este denumit *cooperarea judiciară în materie penală*, ca mijloace de apărare contra infracțiunilor și delictelor internaționale în scopul asigurării răspunderii penale în relațiile internaționale din era globalizării și a integrării, pentru asigurarea menținerii păcii și securității internaționale în progresul societății mondiale.

Doctrina juridică internațională clasică apreciază că „dreptul penal internațional conține, în final, dispoziții de drept național intern urmărind aplicarea politicii penale naționale prin fixarea competenței represive a statului în lupta împotriva criminalității, fiind vorba în concret de capacitatea autorităților publice naționale de a pedepsi infracțiunile comise de cetățeni în afara teritoriului propriu ori pe cele comise de străini în limitele sale teritoriale sau, în sfârșit, acelea comise în detrimentul statului sau al cetățenilor săi în străinătate².” Existența multiplicată și diversificată a dreptului penal a fiecărui stat suveran presupune aplicarea legilor naționale ale statelor doar la nivelul teritoriului delimitat de frontiere; acest principiu al teritorialității legii penale interne înseamnă că are efecte asupra tuturor persoanelor aflate pe teritoriul statal, art. 10 din Codul Penal stabilind că „legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite pe teritoriul României”, inclusiv atunci când au fost comise pe o navă sub pavilion român aflată în afara apelor teritoriale. Aceste prevederi ale principiului teritorialității legii interne, aplicabil de altfel în dreptul penal al tuturor statelor, ne arată că indiferent dacă infracțiunea este săvârșită de un cetățean sau de un străin, cei vinovați pot fi trași la răspundere penală de instanțele naționale după ce au fost descoperiți și cercetați de către autoritățile polițienești.

---

¹ B. W. Tuchman, *The March of Folly. From Troy to Vietnam*, Alfred A Knopf, New York, 1984, citat după I. Căndea, *Războiul și Pacea*, Editura Militară, București, 2006, p. 51.

² G. Geamănu, *Dreptul internațional penal*, Editura Academiei, București 1977, pp. 22-23.

Paralel cu principiul teritorialității se aplică, însă, și principiul personalității legii interne, care în art. 11 din Codul Penal are următoarea formulare : „legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării, de un cetățean român sau de un apatrid care are domiciliul în țară, dacă fapta e prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită”; urmarea este că legea internă a unui stat poate fi aplicată și pe teritorii străine în cazul în care pe acestea sunt cetățeni ai statului respectiv, deoarece raporturile de cetățenie (și chiar de rezidență) conferă statelor anumite drepturi asupra propriilor cetățeni (rezidenți) ceea ce implică însă apariția conflictelor de legi, motiv pentru care statele încheie convenții bilaterale sau multilaterale și au la dispoziție mijloacele de rezolvare pașnică a diferendelor. La principiile teritorialității și personalității se adaugă însă și acelea ale realității și universalității legii penale. Astfel, principiul realității ne arată că „legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de un cetățean străin (apatrid) care nu are domiciliul în țară, contra securității naționale a statului român, a unui cetățean român sau a unei persoane juridice române, dacă legea română prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau a detențiunii severe” (art. 12 din Codul Penal), caz în care punerea în mișcare a acțiunii penale se face cu autorizarea prealabilă a procurorului general al Parchetului de pe lângă ÎCCJ; evident că pentru a avea eficacitate, o astfel de acțiune de aplicare a legii penale române în teritorii străine implică efectuarea tuturor demersurilor necesare ale autorităților române competente pe lângă autoritățile statului străin respectiv, eventual prin intermediul MAE și al misiunilor diplomatice și consulare care, între alte funcții, o au și de aceea de „a ocroti în statul acreditat interesele statului acreditat și ale cetățenilor săi, în limitele admise ale dreptului internațional” – Convenția de la Viena din anul 1967.

Pe de altă parte, principiul universalității legii penale dispune că în afara infracțiunilor prevăzute pentru principiul realității, legea penală se aplică și altor infracțiuni „săvârșite în afara teritoriului național de un cetățean străin/apatrid, care nu are domiciliul în țară, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită, iar făptuitorul se află în țară” (art. 13 din noul Cod Penal), condiții ce trebuie îndeplinite cumulativ; pentru infracțiunile îndreptate împotriva intereselor statului național român, contra unui cetățean român sau contra unei persoane juridice române, făptuitorul poate fi judecat și în cazul în care s-a obținut extrădarea lui, dispozițiile anterioare ale principiului universalității neaplicându-se în cazul când, potrivit legii statului în care făptuitorul a săvârșit infracțiunea există o cauză care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal și executarea pedepsei, ori când pedeapsa a fost executată sau considerată ca executată, iar în situația în care pedeapsa nu a fost executată sau considerată ca executată în parte se procedează potrivit prevederilor legale referitoare la recunoașterea hotărârilor străine³.

³ M. Militaru, *Jurisdicția personalului militar în țări străine*, în Caietul științific nr. 10/2006 al Institutului de Științe Administrative „Paul Negulescu”, Sibiu.

Ținând cont de realitatea modernă a mobilității persoanelor fizice și juridice pe teritoriile altor state, dreptul internațional și doctrina acestuia conțin elemente privind dreptul internațional penal și cooperarea judiciară în materie penală pentru a asigura aplicarea sancțiunilor pentru infracțiunile internaționale definite, ca atare, de diferite tratate internaționale indiferent de făptuitori sau de teritoriile statelor suverane, care nu pot oferi azilul teritorial celor care au săvârșit crime organizate transnaționale, în înțelesul de infracțiuni a căror gravitate nu merită nici un fel de clemență, dacă se dorește ferirea societății internaționale, a statelor și a indivizilor de consecințele negative ale unor asemenea fapte. Conform unei opinii general admise, toate prevederile legale referitoare la asistența judiciară penală dintre state pentru a se asigura îndeplinirea dreptului și a dreptății, sunt obligatorii în dreptul intern dacă statul respectiv le-a ratificat, iar în domeniul drepturilor omului dispozițiile internaționale se aplică chiar prioritar față de legislația internă, așa cum prevăd art. 10 și 20 din Constituția României. De altfel, teoria recunoașterii unității dintre dreptul internațional și dreptul statal, care-și are punctul de plecare în considerarea dreptului internațional, ca ordine de drept valabilă, presupune că statul este o ordine de drept parțială, nemijlocit ancorată în dreptul internațional și relativ centralizată, cu o arie de valabilitate teritorială și temporală limitată din punctul de vedere al ariei de valabilitate materială doar de restricțiile dreptului internațional⁴.

Că lucrurile stau așa sau că au evoluat și evoluează în această direcție poate fi demonstrat prin apariția jurisdicțiilor penale internaționale ori prin intermediul exemplului dreptului european (comunitar) care are o aplicare directă, imediată și prioritară în statele UE, într-un spațiu de libertate, securitate și justiție, în care nu mai există frontiere interioare, iar cetățenii beneficiază de cele patru mari libertăți de circulație (persoane, mărfuri, servicii, capitaluri) și au dreptul la o jurisdicție supranațională, ceea ce înseamnă, în același timp, și propagarea mai facilă peste vămi și a rețelelor criminale. Totuși, existența distinctă a dreptului intern și a celui internațional presupune asigurarea aplicării convențiilor internaționale în ordinea juridică statală, motiv pentru care, spre exemplu, Codul Penal Român arată în art. 14 că dispozițiile referitoare la principiul personalității, realității, și universalității „se aplică dacă nu se dispune altfel printr-o convenție internațională la care România este parte” ceea ce înseamnă că acordurile internaționale de combatere a criminalității organizate au o aplicare prioritară față de legile interne; de asemenea, ca o materializare a acestei norme și ca o excepție de la regulă, în art. 15 se arată că „legea penală nu se aplică infracțiunilor săvârșite de reprezentanții diplomatici ai statelor străine sau de alte persoane care potrivit convențiilor internaționale la care România este parte nu sunt supuse

---

⁴ H. Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Editura Humanitas, București, 2000, p. 395.

jurisdicției naționale a statului român.” Nu în ultimul rând, ne interesează pentru prevenirea și combaterea criminalității organizate transfrontalier și dispozițiile asupra extrădării, care „poate fi acordată sau solicitată pe bază de convenții internaționale ori pe bază de reciprocitate”(art. 16 din Codul Penal), condițiile în care se acordă sau se solicită extrădarea prevăzute de convențiile internaționale sau de relațiile de reciprocitate fiind completate cu cele prevăzute de legea specială⁵.

Spre deosebire de „dreptul penal internațional”, denumire rezervată cum am arătat mai sus problemelor internaționale ridicate de infracțiunile îndreptate numai împotriva ordinii interne a statelor, dar în care se manifestă un element de extraneitate (naționalitatea culpabilului sau a victimei, locul unde s-a comis infracțiunea sau rezultatele sale), „dreptul internațional penal” desemnează dreptul criminal privind faptele care tulbură ordinea publică internațională, constituind infracțiuni împotriva dreptului ginților, cum ar fi, spre exemplu, crimele de război, crimele comise de guvernanți sau de state contra păcii și umanității, aceste infracțiuni și delikte internaționale avându-și temeiul și geneza nu în legile interne ale fiecărui stat, ci în acordurile dintre state, decurgând în mare măsură din dreptul cutumiar și fiind încă în curs de formare pe cale convențională astfel încât conținutul său se dezvoltă mereu și pătrunde tot mai adânc în conștiința juridică a națiunilor și a indivizilor. Dreptul internațional penal a devenit o realitate incontestabilă mai ales în cea de-a doua jumătate a secolului XX prin consacrarea răspunderii penale individuale și aplicarea ei efectivă pentru violarea criminală a principiilor și normelor dreptului internațional, în încercarea de a proteja pacea și securitatea umanității prin prevenirea și reprimarea crimelor condamnate de justiția internațională.

Dintre definițiile pertinente ale dreptului internațional penal le evidențiem pe acelea ale lui V.V. Pella (totalitatea regulilor de formă și fond care guvernează modul de exercitare a acțiunilor comise de state sau de indivizi, de natură să tulbure ordinea publică internațională), a doctrinei franceze (ansamblul regulilor juridice recunoscute în relațiile internaționale având drept scop de a proteja ordinea juridică internațională prin reprimarea actelor care îi aduc atingere) ale lui St. Glaser (ansamblul regulilor stabilite pentru a reprimă violurile preceptelor dreptului internațional public) ori pe aceea a lui G. Geamănu care-l considera ca fiind ansamblul regulilor juridice cutumiare sau convenționale stabilite sau acceptate în relațiile dintre state, referitor la represiunea infracțiunilor comise prin violarea dreptului internațional public⁶. S-ar părea la prima vedere că și faptele aparținând criminalității organizate transfrontalier aparțin dreptului internațional penal,

---

⁵ Legea nr. 296/2001 privind extrădarea, publicată în M.Of nr. 326/2001.

⁶ S. Scăunaș, *Răspunderea internațională pentru violarea dreptului internațional umanitar*, Editura All Beck, 2002, p. 121.

având în vedere că ele reprezintă infracțiuni internaționale care în ultimele decenii au fost codificate în Sistemul Națiunilor Unite. Sunt însă și teoreticieni care consideră că numai existența unei jurisdicții criminale internaționale confirmă maturitatea dreptului internațional penal și, din acest punct de vedere doar crimele de agresiune, genocidul, crimele de război și cele împotriva umanității fac parte cu adevărat din acest domeniu prin crearea tribunalelor penale internaționale, în special a Curții Penale Internaționale cu caracter permanent, înființată în baza Convenției de la Roma din anul 1998.

Părerea că și criminalitatea organizată transnațional face parte din corpul de reguli al dreptului internațional penal este destul de răspândită, fiind motivată de faptul că faptele incluse în criminalitatea organizată transfrontalier reprezintă și ele delictе internaționale comise de persoane particulare, atestate ca atare de convențiile internaționale în decursul timpului. Așa cum vom vedea în continuare, comunitatea regională și mondială a statelor s-a organizat în încercarea de a se apăra împotriva acestei amenințări serioase la adresa existenței lor și la adresa bunei guvernări regionale și mondiale, creându-și organe comune de specialitate care să urmărească descoperirea, urmărirea, prevenirea și combaterea delicvenței agresionale organizate la nivel transnațional. Faptul că nu s-a creat un tribunal pentru judecarea infracțiunilor de crimă organizată transfrontalier nu atenuază apartenența acestora la dreptul internațional penal, deoarece în politicile anticriminale regionale și universale adoptate în comun de statele suverane s-a considerat că mai eficace în acest moment este în acest domeniu cooperarea juridică internațională în materie penală, care conține forme variate de asistență judiciară interstatală pentru a reprima acest gen de infracționalitate.

Astfel, așa cum precizează nu numai tratatele internaționale din acest domeniu, dar și legea de referință română⁷, eficacitatea cooperării judiciare internaționale în materie penală se referă la : extrădarea; predarea în baza unui mandat european de arestare; transferul de proceduri în materie penală; recunoașterea și executarea hotărârilor în materie penală; transferarea persoanelor condamnate; comisii rogatorii; înfățișarea martorilor, experților și a persoanelor urmărite; notificarea actelor de procedură care se întocmesc sau se depun într-un proces penal; cazierul judiciar. Filozofia legii menționate anterior se bazează pe ideea că asistenței judiciare internaționale cu scopul de a răspunde la solicitările de referire ori rezolvare a procedurilor respective, care sunt totuși și subordonate protecției intereselor de suveranitate, securitate, ordine publică și a acelor interese ale României definite prin Constituție. Pe de altă parte, legea națională a cooperării judiciare internaționale în materie penală se aplică în baza și pentru executarea

---

⁷ Publicată în M. Of. Nr. 594/2004. Vezi și OUG nr. 58/2006 privind unele măsuri penale pentru facilitarea cooperării polițienești internaționale, M. Of. nr. 1019/2006.

instrumentelor juridice internaționale la care România este parte, care le completează în situațiile nereglementate; se prevede expres că în lipsa unei convenții internaționale, cooperarea judiciară se poate efectua în virtutea curtoaziei internaționale, la cererea transmisă pe cale diplomatică de către statul solicitant și cu asigurarea scrisă a reciprocității dată de autoritatea competentă a aceluși stat.

Un alt argument în favoarea apartenenței criminalității organizate transnațional la dreptul internațional penal sub forma cooperării judiciare internaționale în materie penală este faptul că în convențiile care stabilesc modul de cooperare dintre state pentru prevenirea și combaterea infracționalității internaționale comise de persoane particulare sunt prevăzute obligații exprese referitoare la schimb de informații referitor la rețelele crimei organizate, schimb de experiență între autoritățile publice naționale pentru reprimarea delicvențelor, anchete bilaterale, organe comune și chiar operațiuni comune de anihilare a delicvenței agresionale. De altfel, evoluțiile din ultimii ani ale crimei organizate, în pofida tuturor eforturilor de eradicare depuse de comunitatea internațională a făcut ca aceasta să dobândească un caracter deosebit de grav, periclitând în arena mondială nu numai securitatea a multor state, cât și principalele valori ale civilizației universale apărute prin intermediul dreptului internațional. Da aceea, pentru a departaja amenințările tradiționale de cele actuale, s-a propus și utilizarea expresiei de „crimă strategică” pentru a defini combinația de crimă organizată, terorism și trafic de droguri⁸. Numai și acest fapt ar impune să se analizeze cu atenție în continuare amenințarea pe care o reprezintă crima organizată pentru existența și evoluția comunității internaționale, dar și a societăților statale și chiar a indivizilor, la nivelul cărora se răsfrânge în ultimă instanță efectul acestor infracțiuni internaționale pentru eradicarea cărora ar trebui să se mobilizeze mai multe resurse umane, materiale și financiare.

Crima organizată transfrontalier, ca amenințare la adresa comunității mondiale

Într-o lucrare gândită în anul 1998, cu o viziune ce poate fi considerată pesimistă în ceea ce privește viitorul organizării comunităților umane, se procește amenințarea victoriei crimei organizate care progresează continuu, arătându-se că prin puterea sa financiară enormă, criminalitatea organizată influențează în secret toată viața noastră economică, ordinea socială, administrația publică și justiția, iar în unele țări ea dictează legile, valorile, politica; instituirea progresivă a crimei organizate face să dispară treptat independența justiției, credibilitatea acțiunii politice și în cele din urmă funcția protectoare a statului de drept astfel încât societățile organizate în stat

---

⁸ N. Lupulescu, *Extrădarea*, București, 2004, p. 8.

se văd, în curând, în imposibilitatea de a asigura drepturile și libertățile civile ale cetățenilor, dacă nu iau măsuri eficace împotriva celor ce se organizează în comiterea infracțiunilor⁹. Forța unor astfel de asocieri banditești crește atunci când acționează la nivel internațional, mai ales în era globalizării, care a reușit parcă mai puțin în intenția de globalizare a beneficiilor la adresa tuturor locuitorilor Planetei, și mai mult, în răspândirea globală a riscurilor și amenințărilor la adresa păcii și securității, mai ales în ceea ce privește crima organizată.

O viziune mai apropiată de realitate, dar discutabilă în ceea ce privește analogia dintre stat, ca societate organizată și crima organizată, ca atare ne spune că, precum întreprinderile internaționale, mafiile, care au existat de multă vreme, nefiind un fenomen nou, se caracterizează de câteva decenii prin creșterea numărului lor, prin extinderea operațiunilor transnaționale și prin gradul în care autoritatea lor în societatea mondială rivalizează cu cea a guvernelor și o încalcă; atât mafiile, cât și statele se află sub presiunea forțelor globalizării, și pentru ca fiecare să supraviețuiască în competiția pentru segmentele din piața mondială, raționalitatea economică înseamnă a ține cont, mai puțin decât în trecut, de rudenie (etnicitate) ca bază pentru un simț împărtășit al comunității și o bază pentru autoritatea legitimă, deși pentru amândouă aceasta se petrece pe seama coeziunii sociale și a autorizării conferite de simțul autorității comune¹⁰. De altfel, mafiile nu sunt singurele asociații care provoacă autoritatea statală care le consideră ca „fiind de partea greșită a legii”, deoarece teroriștii „revoluționari” tind adesea să se angajeze în delikte pentru a-și finanța activitățile subversive (triadele chineze au fost fondate în urmă cu trei secole cu scopul expus de a lupta împotriva dinastiei străine, dar scopul lor politic este astăzi uitat), ca să nu mai amintim de faptul că a existat mereu o suprapunere semnificativă între mafii, bande de pirați și briganzi precum și bande criminale urbane.

Se apreciază că expansiunea piețelor ilegale și formarea organizațiilor criminale transnaționale, sunt legate între ele prin acorduri informale și interese comune; într-adevăr, drogurile, armele și imigranții ilegali trec adesea prim mâinile a zece până la doisprezece operatori diferiți atașați la diverse bande din țări diferite, iar schimbul bunurilor ilegale făcut între grupurile organizate transnațional ajută la ascunderea de către autoritățile statului a originilor profiturilor. Pe măsură ce rețelele infracționale și-au extins activitățile în afara teritoriilor natale, piețele internaționale ilegale s-au unit pe orizontală pentru a forma o singură piață mondială; unii specialiști presupun că diplomația transnațională dintre mafiile naționale a mers până la încheierea unei „pax mafiosa” între cele mai puternice syndicate ale crimei, o adevărată

---

⁹ J. Ziegler, *Seniorii crimei*, Editura Antet, 1998, pp. 7-9.

¹⁰ S. Strange, *Retragerea statală, difuziunea puterii în economia mondială*, Editura TREI, București, 2001, pp. 138-140.

forță de șoc planetară în care nu mai contează dacă există ca o organizație formală sau doar ca o rețea haotică de înțelegeri bilaterale. Ceea ce e esențial mai degrabă este că așa cum există o societate a statelor, ar putea exista un fel oarecare de „societate internațională” anarhică de mafii, că în ultima jumătate de secol au existat semnele vizibile ale unei tranziții a crimei organizate de la o contra-societate a cărei bază economică a fost mai întâi transatlantică, iar acum este în mod clar, globală¹¹.

Că infracționalitatea organizată transfrontalier a devenit o astfel de amenințare globală, se poate dovedi din relațiile cotidiene ale presei. Numai în luna februarie a anului 2007, am putut selecta informații apărute la aproape două zile despre acest fenomen îngrijorător care afectează și România: A. Costea va fi judecat în Franța pentru fraudă financiară și corupție comise împreună cu politicieni români; arestarea unui mafiot japonez la Brăila, care încasase 1,5 milioane euro cu titlu de taxă de protecție; Ucraina, Belarus, Moldova, România și Bulgaria au furnizat Europei 225.000 de „sclavi” pentru munca forțată, prostituție și cerșetorie; România este acuzată în presa internațională de contrabandă cu arme pentru Irak; din cauza traficantilor din România, Lituania și Africa, mii de copii ajung sclavi sexuali în Marea Britanie; marile case de producție de filme și muzică încearcă să domesticească pirații Internetului; la bilanțul MAI, pe anul 2006, s-a precizat că peste 3.500 de infractori au părăsit România pentru a scăpa de pedeapsă, ceea ce impune intensificarea luptei împotriva criminalității transfrontaliere; un mafiot italian din organizația Sacra Corona Unita a fost arestat, la Craiova, și va fi predat autorităților italiene; polițiștii români și francezi au anihilat o rețea internațională de prostituție și trafic de persoane; traficul internațional de droguri și de ființe umane caută noi rute de tranzit pe la frontierele de nord și est ale României; pirateria și mărfurile contrafăcute au devenit o amenințare serioasă pentru economia națională și cea europeană.

Transformarea criminalității organizate dintr-o amenințare națională într-una la adresa comunității internaționale a determinat reacția sistemelor de organizare regională și universală. În preambulul lor, tot mai multe tratate internaționale recunosc conștientizarea acestei amenințări la adresa popoarelor comunității mondiale. Astfel, în cele 50 de acorduri bilaterale încheiate de România între 1995 și 2007 pentru combaterea crimei organizate transfrontalier, în general, sau a diferitelor forme ale acesteia se arată: că statele au încheiat aceste acorduri în spiritul relațiilor lor de prietenie și de colaborare (India, 1993); că ele sunt convinse că pentru prevenirea și combaterea eficientă a crimei organizate, cooperarea internațională este un factor indispensabil (Argentina, 1994); că sunt conștiente că traficul ilicit

---

¹¹ C. Sterling, *Thieves World: The Threat of The New Global Network of Organised Crime*, Simm & Schuster, New York, 1994.

implică tot mai multe organizații criminale, care operează la scară internațională (Ungaria, 1995); că ele au avut în vedere convențiile care sancționează diferitele forme ale criminalității internaționale, față de care statele-părți au obligații (Germania, 1997); că doresc să-și coordoneze eforturile în combaterea criminalității organizate transnațional (Ungaria, 1997); că (în ceea ce privește statele europene) doresc să dezvolte în cadrul structurilor europene o cooperare mai strânsă (Franța, 1997); că sunt convinse de necesitatea apărării vieții, proprietății, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (Marea Britanie, 1997); că sunt conștiente de pericolul pe care consumul de stupefiante îl reprezintă pentru sănătatea și bunăstarea popoarelor (Maroc, 1997); că sunt animate de obiectivul că prin cooperarea bilaterală să se completeze ceea ce ambele părți își vor oferi în îndeplinirea obligațiilor internaționale (Peru, 1999); că sunt îngrijorate în legătură cu pericolele care rezultă din strânsele legături ale crimei organizate cu traficul internațional de droguri și cu terorismul internațional (Austria, 1999); că sunt interesate de o comunicare mai fluidă între ele pentru a contracara această amenințare (Mexic, 2000); că sunt convinse că folosirea inadecvată a substanțelor psihotrope și a stupefiantelor preocupă structurile politice, economice, sociale și culturale ale tuturor statelor (Brazilia, 2001); că ele consideră crima organizată internațională ca o amenințare gravă pentru dezvoltarea lor socio-economică în dezvoltările recente ale crimei organizate transnațional pune în pericol funcționarea lor instituțională (Belgia, 2001); că sunt convinse de necesitatea armonizării acțiunii împotriva crimei organizate transfrontalier (Slovacia, 2001); că trebuie să sprijine proiectele destinate să consolideze instituțiile cu atribuții în aplicarea legii (SUA, 2001); că sunt îngrijorate de creșterea criminalității, îndeosebi a celei organizate și a terorismului (Croația, 2002); că în elaborarea acordului respectiv s-au condus după dispozițiile tratatelor de prietenie și de colaborare (Armenia, 2002); că sunt interesate să coopereze în lupta împotriva criminalității, în special, a crimei organizate internaționale (Albania, 2002); că ele respectă tratatele internaționale și legislația națională a fiecărui stat, acordul angajat neaducând prejudicii angajamentelor deja asumate (Egipt, 2004); că sunt convinse de importanța cooperării polițienești fructuoase având ca scop crearea unui singur spațiu european de libertate, dreptate și justiție (Olanda, 2004); că ele consideră necesare eficiența cât mai mare a cooperării lor în combaterea criminalității (Suedia, 2005); că recunosc necesitatea intensificării colaborării pentru combaterea infracțiunilor economice și financiare care produc daune bugetului de stat (Italia, 2006); că sunt animate de dorința de a stabili și de a completa cooperarea existentă deja (Elveția, 2006); că doresc facilitarea investigațiilor și a urmăririi persoanelor suspectate de spălare a banilor (Moldova, 2006); că sunt îngrijorate de amploarea traficului ilicit de droguri precum și a altor forme de criminalitate internațională care amenință

securitatea și celelalte interese fundamentale ale statelor (Munteneșu, 2006); că în spiritul cooperării și interesului reciproc doresc să faciliteze schimbul de informații pentru cercetarea și urmărirea persoanelor suspectate de spălarea banilor sau de finanțarea terorismului (Luxemburg, 2006); că au în vedere întărirea luptei împotriva formelor organizate de criminalitate (UE, 2006); că sunt conștiente de amenințarea crescândă pe care o reprezintă pentru societate terorismul și criminalitatea organizată internațională în multiplele ei forme de manifestare (Spania, 2006).

Și în preambulul acordurilor trilaterale de combatere a criminalității transfrontaliere, cum ar fi cel încheiat între România, Bulgaria și Grecia (M.Of. nr. 180/1999), cu Bulgaria și Turcia (M.Of. nr. 497/1999) ori cu Moldova și Ucraina (M.Of. nr. 143/2001), se accentuează caracterul acestora de amenințare globală serioasă adusă păcii și securității regionale, având în vedere dimensiunile atinse de infracționalitate în ultimii ani, ceea ce impune concentrarea atenției statelor respective asupra creșterii noilor forme de asociere și de manifestare a lumii interlope pe anumite rute, care leagă Estul de Vestul Europei. Ele se inspiră și din Declarația la nivel înalt și din Deciziile de la Helsinki ale CSCE din anul 1992 (M.Of. nr. 312/1992) în care se afirmă voința statelor membre de a acționa împreună pentru a întări toate formele de cooperare bilaterală și multilaterală în lupta împotriva terorismului, a traficului ilicit de droguri, a practicilor ilegale de transport internațional și de eliminare a deșeurilor toxice și periculoase, precum și a altor forme de crimă organizată transnațional, care reprezintă adevărate pericole actuale pentru stabilitatea societăților statale și a instituțiilor democratice. Astfel, motivul pentru care s-a încheiat acordul de colaborare în lupta împotriva criminalității din România, Moldova și Ucraina sunt expres enumerate în Preambulul instrumentului respectiv, în sensul că părțile contractante respective, reprezentate de guverne, își exprimă năzuința de a dezvolta și de a aprofunda relațiile de prietenie și de bună vecinătate; acordă o atenție deosebită colaborării internaționale în lupta împotriva criminalității și al asigurării unei protecții temeinice a drepturilor și libertăților cetățenilor, inclusiv la nivel regional; țin seama de obligațiile internaționale asumate și de legislația națională în acest domeniu, precum și de faptul că, în toate formele ei, criminalitatea națională și cea internațională reprezintă un pericol serios la adresa sănătății, siguranței și bunăstării oamenilor, subminând totodată bazele economice, sociale și politice ale societăților; conștientizează necesitatea luării împreună a unor măsuri coordonate la nivel regional pentru prevenirea criminalității.

La fel stau lucrurile și în cazul unor organizații mai extinse, la nivel regional, cum ar fi: Organizația de Cooperare Economică a Mării Negre, în care statele membre recunosc¹² faptul că, prin toate formele sale, criminalitatea națională și internațională reprezintă o amenințare serioasă pentru sănătatea, securitatea și bunăstarea ființelor umane, și afectează, în

---

¹² Albania, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Grecia, Moldova, România, Turcia și Ucraina (M. Of. nr. 101/2000).

mod negativ, fundamentele economice, culturale și politice ale societății, dimensiunea și tendințele criminalității provocând o profundă îngrijorare, mai ales datorită creșterii legăturii dintre traficul ilicit de stupefiante, terorism și crimă organizată. Termeni oarecum identici regăsim și în Preambulul Acordului de prevenire și de combatere a infracționalității transfrontaliere din cadrul Inițiativei de Cooperare în sud-estul Europei (SECI) în care statele membre¹³ recunosc interesul lor reciproc privind combaterea criminalității transfrontaliere și dezvoltarea unor strânse legături regionale în aplicarea legislației naționale și internaționale, deoarece sunt convinse că încălcarea acestora la frontierele lor reprezintă o serioasă amenințare pentru suveranitate, comerț legal și dezvoltare, prejudiciind interesele economice, fiscale și comerciale ale statelor respective, care sunt hotărâte să combată eficace acest fenomen prin angajamentul de a dezvolta cooperarea între autoritățile cu atribuții legale specifice pe baza tratatelor internaționale existente privind asistența reciprocă, precum și alte acorduri internaționale referitoare la aplicarea legii.

În sfera atribuțiilor generale ale acestor instituții comunitare pe acest domeniu, UE și-a creat în ultimii ani și două organisme specializate în lupta împotriva criminalității transfrontaliere organizate. Biroul European de Poliție (Europol) a fost înființat în anul 1999 cu rolul de a aplica legislația comunitară în vederea combaterii infracționalității la nivel european, înlocuind unitatea antidrog Europol creată în anul 1995, iar Eurojust s-a constituit în anul 2002 cu misiunea de a sprijini autoritățile competente din statele membre UE în investigarea și în instrumentarea cazurilor grave de crimă transfrontalieră¹⁴. În Acordul de cooperare între România și Europol (M.Of. nr. 498/2004), cele două părți se arată conștiente de „problemele urgente care rezultă din criminalitatea internațională organizată, în special terorismul, traficul de ființe umane și contrabanda cu migranți, traficul ilicit de droguri și alte forme grave de infracționalitate internațională”, iar în cel cu Eurojust (M.Of. nr. 300/2006) se afirmă că au avut în vedere interesele celor două părți pentru dezvoltarea unei cooperări dinamice și strânse pentru a face față „provocărilor actuale și viitoare ale formelor grave ale criminalității și infracțiunilor comise adesea de organizații transnaționale”. Mai explicită în considerarea crimei organizate transnațional, ca o amenințare la adresa popoarelor europene, este Strategia europeană de securitate potrivit căreia, alături de terorism, de conflictele regionale, de proliferarea armelor de distrugere în masă și de slăbirea autorității statale, crima organizată reprezintă o provocare globală și un pericol esențial pentru că Europa reprezintă una dintre țintele acesteia; această amenințare internă la adresa securității europene are și o importantă dimensiune externă prin faptul că pot fi asociate

---

¹³ Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Grecia, Ungaria, Macedonia, Moldova, Turcia și România (M. Of. Nr. 654/1999).

¹⁴ *Enciclopedia Uniunii Europene*, Editura Meronia, București, 2006, p. 129.

cu terorismul și cu pirateria maritimă și aeriană, și că traficul transfrontalier de droguri, de femei, de migranți și de arme acoperă o mare parte dintre activitățile bandelor criminale, fiind adesea asociate cu slăbirea sau falimentul statelor ori cu conflictele regionale alimentate cu veniturile provenite din comerțul ilegal cu arme. Strategia adoptată în anul 2003 subliniază că toate aceste activități afectează atât supremația legii, cât și ordinea socială, dacă avem în vedere că 90% din heroina din Europa provine din culturi clandestine din Afganistan, unde comerțul cu droguri plătește armatele private ale talibanilor, cea mai mare parte din droguri fiind distribuite prin rețele criminale balcanice responsabile, de asemenea, pentru 200.000 dintre cele 700.000 de femei victime ale comerțului mondial cu sex; toate aceste noi dimensiuni ale crimei organizate transnațional, asociate cu terorismul comis cu maximă violență, cu disponibilitatea ilegală a armelor de distrugere în masă, cu slăbirea sistemelor statale și privatizarea forțelor armate conduc la concluzia că suntem supuși unei amenințări radicale căreia trebuie să-i facem față împreună.

Și la nivel universal, convențiile internaționale care incriminează diferitele forme ale criminalității organizate pleacă de la premisa că acestea reprezintă amenințările cele mai serioase pentru viața, sănătatea, siguranța și bunăstarea popoarelor lumii. Odată cu adoptarea, în anul 2000, a Convenției ONU împotriva crimei organizate transnaționale au fost reiterate și pericolele acesteia, în Protocolul suplimentar al convenției, referitor la prevenirea, combaterea și sancționarea traficului ilegal de persoane, în special femei și copii, subliniindu-se că drepturile ținutelor umane recunoscute la nivel internațional nu ar fi aplicabile persoanelor vulnerabile în absența acestui instrument, în timp ce în Protocolul suplimentar împotriva traficului de migranți pe căi terestre, acvatice și aeriene se afirmă că obiectivul avut în vedere este anihilarea pericolului reprezentat de creșterea semnificativă a activității grupurilor organizate criminale¹⁵; în mod similar, protocolul adițional la convenție adoptat în anul 2001 (M.Of. nr. 179/2004) referitor la interzicerea fabricării și a traficului ilegal de arme de foc, piese și componente

---

¹⁵ Motivul adoptării celor două protocoale suplimentare odată cu Convenția din anul 2000 a fost lipsa unui instrument adecvat în acest domeniu, dar și proliferarea acestei specii de infracționalitate internațională. Într-adevăr, conform statisticilor recente ale ONU, 80% dintre victimele traficului ilegal de persoane, majoritatea femei și tinere fete, ajung să se prostitueze, iar restul de 20% ajung să facă muncă forțată. Organizația Internațională a Muncii apreciind că numărul minim al acestora din urmă este de aprox 12,3 milioane, cifrele fiind totuși estimative deoarece, deși a fost declarat o activitate criminală, traficul de persoane se desfășoară în clandestinitate și de multe ori cu colaborarea victimei și a familiei acesteia, interesate de obținerea unor venituri mai mari decât în țara de origine; semnificativ, în acest sens, este că până în aprilie 2007 doar 6 persoane au fost identificate în Anglia ca fiind traficate din România în anul 2007. Informațiile au fost puse la dispoziție în cadrul campaniei „Tu contezi”, inițiată în anul 2007, pentru avertizarea asupra riscurilor sclaviei secolului XXI.

ale acesteia, precum și de muniție, amintește că a fost adoptat având în vedere că aceste activități aduc prejudicii securității fiecărui stat, fiecărei regiuni sau lumii întregi și constituie o amenințare la adresa bunăstării popoarelor, a progresului economic și social al acestora, ca și a dreptului lor de a trăi în pace. Necesitatea conjugării eforturilor mondiale în lupta contra criminalității organizate s-a consacrat și în Declarația Mileniului adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU, în anul 2000, întrunind consensul șefilor de state și de guverne ale tuturor țărilor lumii, reprezentând deci toate popoarele și toți oamenii în care se exprimă imperativul ca ONU să aibă ca prioritate combaterea violenței, a crimei și a terorii, intensificându-și eforturile împotriva amenințării colective reprezentate de infracționalitatea transfrontalieră sub toate aspectele sale, incluzând atât traficul și contrabanda cu oameni, cât și terorismul, drogurile, comerțul ilegal cu arme și spălarea banilor. Importantă este și afirmarea principiului că solidaritatea internațională înseamnă gestionarea provocărilor globale astfel încât să permită distribuirea proporțională a costurilor și a sarcinilor, procesul de globalizare devenind cu adevărat universal și echilibrat, prin eforturi ample și susținute, de acum cu un viitor comun bazat pe valorile comune.

ISTORICUL RELAȚIILOR POLITICO-MILITARE ÎN SPAȚIUL SITUAT ÎNTRE MAREA NEAGRĂ ȘI MAREA CASPICĂ, ÎN ULTIMELE DOUĂ MILENII

Cdor. (r) drd. Ion STAN

The Transcaucasian Region, from the Black Sea to the Caspian Sea is recognized as a strategic area, located on the main crossroad between North-East Europe and Middle East and, between Central Asia and Central Europe (the classic Silk Road).

People living in a strategic region have no advantages if it lacks without strong politic and military relations with some powerful states in the neighbourhood.

Spațiul geografic cuprins între Marea Neagră și Marea Caspică, cunoscut și sub denumirea de *Caucasian* sau *Transcaucasian*, este un spațiu strategic, aflat la răscruce de drumuri, între Europa și Asia, atât pe axa Nord-Sud, între Europa de Nord-Est și Orientul Mijlociu, cât și pe axa Est-Vest, între Asia Centrală și Europa Centrală.

Zona era apărată natural de lanțurile muntoase și de apele mărilor, iar condițiile geoclimatice au fost favorabile pentru localnici, regatele putând să aibă o economie înfloritoare și o cultură dezvoltată în anumite perioade din ultimele două milenii. Este adevărat că teritoriile, unde astăzi sunt Republicile Georgia, Azerbaidjan și Armenia, au atras un interes din ce în ce mai accentuat și datorită existenței numeroaselor zăcăminte de țiței și gaze naturale în bazinul Mării Caspice.

Dar istoria extrem de frământată a popoarelor care au trăit aici din cele mai vechi timpuri ne-a demonstrat că nu este niciun avantaj să locuiești într-o zonă geografică strategică dacă nu faci parte dintr-o coaliție puternică sau nu ai protecția unor mari puteri politico-militare și economice învecinate. Astfel, pe aici au trecut pe rând asirienii, persanii, grecii, romanii, arabii, tătarii, mongolii, bizantinii, turcii și rușii, care, pe lângă distrugerile și masacrele produse pe timpul cuceririlor, și-au impus regulile și stilul propriu de viață asupra popoarelor aflate sub stăpânirea lor, lăsând urme adânci în modul organizare statală, componența etnică, limba, cultura sau religia acestora.

Relațiile politico-militare ale popoarelor din Spațiul Transcaucasian au fost determinate în special de capacitatea de leadership a conducătorilor

locali, dar au fost influențate decisiv de marile invazii pentru că forța militară redusă a acestora nu le-a permis să realizeze între ei coaliții puternice care să reziste în fața cuceritorilor. Caracteristica principală a modului de acțiune pentru supraviețuire a localnicilor a fost aceea de adaptare la noile condiții, unele populații acceptând chiar schimbări majore .

Sursele istorice ne arată că în Statul Manna, înființat în sec. IX î.e.n. prin unirea formațiunilor tribale din Transcaucazia, a căror credință era legată de Soare și Lună, după cucerirea sa de către Imperiul Median, în sec. VI î.e.n., religia oficială a devenit Zoroastrismul, a cărui răspândire era legată de țiței și gaze naturale. Mai târziu, în sec. III e.n., aici s-a răspândit Creștinismul.

La începutul secolului al VIII-lea Regiunea Caucaziană de Est, populată în majoritate de azeri, a fost cucerită de arabi și a devenit o parte a Califatului Arab, iar Islamul devine principala religie a populației locale punând bazele unor noi tradiții și unei noi culturi, cea musulmană.

În vest și în sud, perioada de înflorire a Regatului Georgian și a Regatului Armean a fost curmată de invazia mongolă din secolul XIV.

Mai târziu, în anul 1783, după numeroasele cuceriri otomane, Regatul Est-Georgian al Kartliei-Kaheției a acceptat protecția Rusiei, care apoi a ocupat treptat, de-a lungul secolului al XIX-lea, toate provinciile georgiene.

Nu avem posibilitatea să trecem în revistă aici toate alianțele politico-militare din acele vremuri, dar trebuie să arătăm că, printre multe altele, a existat și tratatul încheiat în secolul al XV-lea între Ștefan cel Mare și conducătorul azer Uzun Hasan, când acesta a cerut ajutor militar țărilor europene împotriva otomanilor, inclusiv pentru protejarea comerțului care se făcea la vremea aceea pe *Drumul Mătăsi*.

În secolul al XVI-lea, Imperiul Otoman și Persia Safavidă, apoi, la începutul secolului al XIX-lea, Imperiul Țarist și Iranul și-au împărțit teritoriile azere și armene din Transcaucazia. Apoi, sub influența marilor puteri, pe măsura accentuării diferențelor etnice și religioase, aceste popoare au fost învrăjbite și nu au mai trăit în bună vecinătate. Au încetat să mai apere interesele comune, deseori acuzându-se reciproc de masacrarea sau evacuarea violentă a etnicilor proprii rămași sub stăpânirea celorlalți.

În aceste condiții vitrege s-au format cele trei state caucaziene, două cu populație majoritar creștin-ortodoxă – Georgia și Armenia, și unul cu populație majoritar musulmană, de origine turcică – Azerbaidjanul, dar care până în secolul XX nu au avut niciodată granițele delimitate foarte clar.

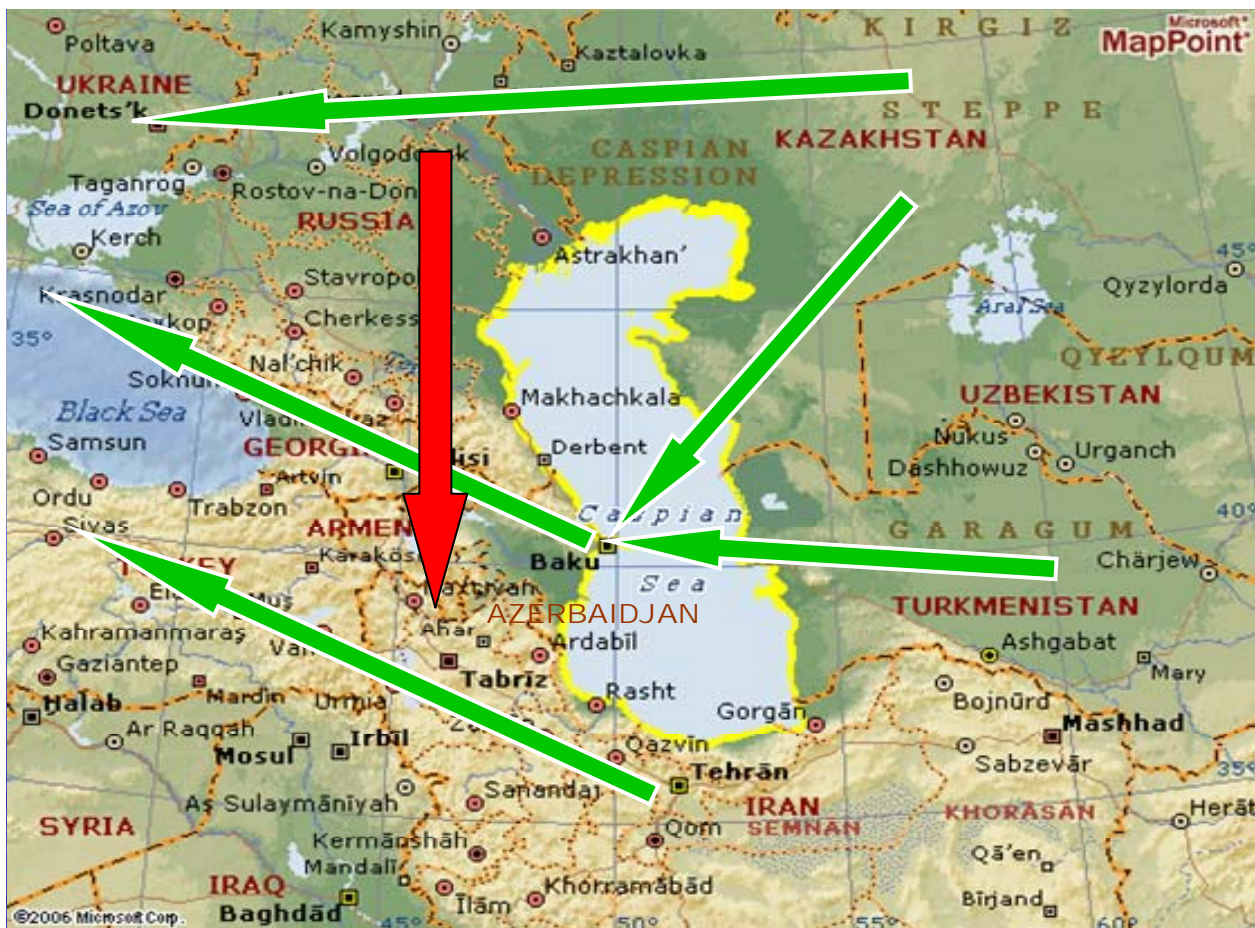
Dușmănia interetnică a ajuns la apogeu pe timpul Primului Război Mondial, când, în Georgia filo-germană, Armenia - susținută de Antanta și Azerbaidjanul filo-turc, s-au încercat mai multe epurări etnice cu scopul obținerii majorității în teritoriile pe care fiecare intenționa să le revendice la declararea independenței de stat. Cel mai cunoscut este conflictul prelungit dintre Armenia și Azerbaidjan asupra regiunii Nagorno-Karabah, cu populație majoritar armeană, conflict care nu s-a încheiat nici astăzi.

După revoluția bolșevică și ieșirea Rusiei din război, popoarele caucaziene din Georgia, Azerbaidjan și Armenia au reușit să se unească la 22 aprilie 1918 în *Republica Federativă Transcaucazia*, cu capitala la Tiflis (actualul Tbilisi), dar pentru o perioadă foarte scurtă, până la 26 mai 1918, când Federația Transcaucaziană a căzut prin declarația de independență a Georgiei. Apoi, doar peste două zile, Armenia și Azerbaidjan și-au proclamat independența.

După o scurtă perioadă, cele trei țări au fost anexate de Uniunea Sovietică, Azerbaidjan și Armenia în 1920, iar Georgia în 1921, ca Republici Sovietice Socialiste, până în 1991 când acestea și-au recăpătat independența.

Direcțiile marilor invazii din ultimele două milenii în regiunea Transcaucaziană.

<http://encarta.msn.com/encnet/features/mapcenter/map.aspx?TextLatitude=43.8343115814897&TextLongitude=34.7287386371249&TextAltitude=5&TextSelectedEntity=4084&SearchEnc=false&MapStyle=Comprehensive&MapSize=Medium&MapStyleSelectedIndex=0&searchTextMap=Caspian+Sea&MapStylesList=Comprehensive&ZoomOnMapClickCheck=on>

STUDIU PRIVIND CORELAȚIA ECONOMIE – SECURITATE NAȚIONALĂ

Col.conf.univ.dr. Eugen BOAMBĂ

The paper deals with the relationship between national security and economy, with the main actions aiming at improving national security, and with the impact of economy on national security and defence.

Strategia de securitate națională, document de bază al planificării apărării

Actul legislativ care definește în ansamblul sau conceptul de securitate națională a României este *Legea privind planificarea apărării naționale* apărută inițial ca OUG nr. 52/2000.

Legea stabilește, printre altele, toate documentele de referință prin care statul român planifică apărarea națională. Între acestea, *Strategia de securitate națională a României* este definită ca fiind "documentul de bază care fundamentează planificarea apărării la nivel național", strategia constituind astfel expresia politică de referință a atributelor fundamentale ale statului român în acest domeniu.

Pentru a fundamenta, în mod unitar, și coerent acțiunile sectoriale și reglementările specifice ale instituțiilor statului de drept și ale factorilor constituționali de putere, care au responsabilități în realizarea, protejarea și în afirmarea intereselor fundamentale ale României, strategia sintetizează obiective, precizează definiții și corelează direcții de acțiune pentru toate componentele implicate în asigurarea securității țării.

Conform Legii privind planificarea apărării naționale a României componentele implicate în asigurarea securității naționale sunt:

- definirea intereselor naționale de securitate;
- precizarea obiectivelor care conduc la protejarea și afirmarea acestor interese;
- evaluarea mediului internațional de securitate;
- identificarea factorilor de risc din mediul intern și internațional;
- direcțiile de acțiune și principalele mijloace pentru asigurarea securității naționale a României.

În acest sens, noutatea Strategiei de securitate națională a României o reprezintă deschiderea mai largă a acestei problematice și abordarea mai cuprinzătoare a conceptului de securitate națională, în condițiile creșterii complexității și diversității aspectelor care au căpătat relevanță pentru acest domeniu.

Analizele instituționale și de specialitate care au fundamentat elaborarea strategiei au condus la concluzia că o asemenea abordare înnoită, novatoare a problematicei securității este o chestiune și de necesitate, și de posibilitate.

Complexitatea aspectelor ce influențează domeniul apărării impune ca în sistemul securității naționale – care reprezintă instrumentul prin care se operaționalizează Strategia de securitate națională a României – să fie atrase structuri civice, neguvernamentale, academice și comerciale, care dețin tehnologii și informații conexe cu securitatea națională și care pot contribui la formarea echilibrului mediului intern: economic, social, civil și militar.

Sistemul securității naționale se definește prin ansamblul mijloacelor, reglementarilor și instituțiilor statului român, care au rolul de a realiza, a proteja și a afirma interesele fundamentale ale României.

Strategia reprezintă documentul de baza care definește aceste interese, precum și obiectivele pentru realizarea lor, fiind expresia politică și de reglementare cea mai înaltă a statului român și, totodată, instrumentul de fundamentare și orientare a acțiunilor din întregul sistem al securității naționale.

Strategia de securitate națională și dimensiunea ei economică

Strategia cuprinde elementele predictibile în momentul de față, care influențează realizarea obiectivelor de securitate națională ale României.

Conform strategiei, interesele naționale de securitate ale României sunt următoarele:

- menținerea integrității, unității, suveranității și independenței statului român;
- garantarea drepturilor și libertăților democratice fundamentale, asigurarea bunăstării, siguranței și protecției cetățenilor României;
- dezvoltarea economică și socială a țării în pas cu dezvoltarea contemporană. Reducerea susținută a marilor decalaje care despart România de țările dezvoltate europene;
- realizarea condițiilor pentru integrarea României ca membru al NATO și UE cu obligații și drepturi depline, a celor două organizații, singurele în măsură să îi garanteze un statut de independență și suveranitate și să îi permită o dezvoltare economică, politică și socială similară țărilor democratice;
- afirmarea identității naționale și promovarea acesteia ca parte a comunității de valori democratice;
- protecția mediului înconjurător, a resurselor naturale, a calității factorilor de mediu la nivelul standardelor internaționale.

Strategia de securitate națională a României fixează următoarele obiective:

- păstrarea independenței, suveranității, unității și integrității teritoriale ale statului roman;
- garantarea ordinii constituționale, consolidarea statului de drept și a mecanismelor democratice de funcționare a societății românești;
- relansarea economiei naționale, combaterea sărăciei și a șomajului, perfecționarea mecanismelor economiei de piață și a disciplinei financiare;
- dezvoltarea societății civile și a clasei de mijloc;
- asigurarea stabilității sistemului financiar-bancar și a echilibrului social;
- modernizarea instituțiilor de apărare a ordinii publice, garantarea siguranței cetățeanului;
- optimizarea capacității de apărare națională, în conformitate cu standardele NATO;
- îmbunătățirea capacității de participare la acțiunile internaționale pentru combaterea terorismului și a crimei organizate;
- îmbunătățirea stării de sănătate a populației și protecția copilului, dezvoltarea instituțiilor de educație, cercetare și cultură;
- reforma administrației publice și dezvoltarea regională, în corelație cu practicile și reglementările europene;
- armonizarea relațiilor interetnice și edificarea statului civic multicultural, având drept garanții ale securității participarea socială, integrarea interculturală și subsidiaritatea în actul de guvernare;
- acțiunile diplomatice și o politică externă creativă, dinamică și pragmatică, bazată pe respectarea tratatelor și acordurilor internaționale la care România este parte, a obiectivelor și principiilor Cartei ONU;
- diversificarea și strângerea legăturilor cu românii care trăiesc în afara granițelor țării;
- participarea activă la acțiunile de cooperare internațională pentru combaterea terorismului și a crimei organizate transfrontaliere;
- dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate și a unei conduite participative pe plan regional, pentru consolidarea stabilității și reglementarea crizelor;
- asigurarea securității ecologice;
- implicarea societății civile în realizarea obiectivelor strategiei de securitate.

Realizarea acestor obiective, printre altele va realiza și va proteja interesele naționale, va asigura securitatea națională a țării și a cetățenilor ei.

Analizând obiectivele vom deduce că realizarea lor în cvasitotalitate depinde de realizarea obiectivelor de natura economică. Spre exemplu, nu putem vorbi de îmbunătățirea stării de sănătate a populației și protecția

copilului, dezvoltarea instituțiilor de educație, cercetare și cultură fără a avea o economie națională relansată, bazată pe mecanismele economiei de piață și a disciplinei financiare.

Una din caracteristicile mediului internațional de securitate este dată de marile discrepanțe în nivelul de dezvoltare economică, care se accentuează tot mai mult în condițiile unor progrese tehnologice fără precedent, accesul discriminatoriu la educație și apărarea sănătății, la resurse esențiale ale vieții, la informație și de cunoaștere provoacă grave crize sociale, generează frustrări și stârnesc nemulțumiri. În condițiile globalizării economice, crizele sociale sunt însoțite, nu o dată, de crize de identitate, generatoare de violențe neașteptate.

Interesele și obiectivele de securitate ale statelor europene nu sunt însă generatoare de stări conflictuale, mediul de securitate fiind influențat pozitiv de procesele de integrare europeană și euroatlantică, de extinderea comunității statelor care împărtășesc și promovează valorile democrației și ale economiei de piață, de adâncirea colaborării regionale.

Riscurile apariției unei confruntări militare tradiționale pe continentul european s-au diminuat semnificativ. Totuși persistă fenomene de instabilitate și criză la nivel subregional și tendințe de fragmentare, marginalizare sau izolare a unor state. Țări din Europa Centrală, de Est și de Sud-est se confruntă cu dificultăți economice, sociale și politice asociate procesului de tranziție spre societatea bazată pe principiile democrației și ale economiei de piață, care pot genera destule riscuri la adresa securității statelor din regiune.

Principalele probleme de securitate ale României sunt cele de natură economică. Dificultățile tranziției economice prelungite, scăderea calității vieții, inegalitățile sociale, creșterea numărului celor care trăiesc sub pragul sărăciei, toate acestea pot produce intoleranță, afectează solidaritatea socială, favorizează populismul, pot alimenta manifestările radicale și extremiste, având efecte dintre cele mai grave asupra instituțiilor și mecanismelor de funcționare ale statului. Societatea românească este încă marcată de consecințele managementului defectuos al procesului tranziției economice și sociale, care a condus la diminuarea autorității și eficienței instituțiilor statului și a afectat coeziunea civică și echilibrul social. Rezultatele, încă insuficient de concludente, în derularea reformei au determinat diminuarea în timp a resurselor alocate pentru modernizarea societății și reducerea potențialului de așteptare al cetățeanului, confruntat cu un proces de pauperizare accelerată. S-a înregistrat degradarea nivelului de viață al majorității populației, inclusiv în ceea ce privește starea de sănătate, educația și calitatea mediului.

Serviciile publice sunt birocratizate, infrastructura teritorială insuficient dezvoltată, restructurarea și modernizarea industriei se desfășoară cu mari dificultăți, agricultura a cunoscut un regres dramatic, privatizarea și reșezarea drepturilor de proprietate cunosc multe inerții, asistența sanitară este precară, rețeaua de transport și comunicații nedezvoltată.

Pe baza experienței acumulate, sunt necesare identificarea și lichidarea blocajelor și adoptarea neîntârziată a soluțiilor care permit o relansare reală. Este nevoie de o abordare coerentă, care să reunească energiile societății, să canalizeze resursele acesteia în direcția construirii unei economii performante, capabilă să elimine starea de incertitudine și insecuritate la nivel social.

Relansarea economică trebuie consolidată prin crearea unui mediu de afaceri atractiv și stabil, și prin racordarea adecvată la marile fluxuri economico-financiare, tehnologice și comerciale. Accelerarea creșterii economice vizează, în primul rând, asigurarea prosperității cetățenilor și sprijinirea procesului democratic intern.

Dificultățile întâmpinate de România sunt și probleme din unele zone ale Europei, ce fac obiectul unor mai largi preocupări internaționale. Menținerea unui climat de instabilitate în plan subregional, cu impact negativ asupra mediului economic, a accentuat incapacitatea României de a angaja decizii în măsură să o apropie de sistemul economico-financiar caracteristic lumii democratice occidentale. În eforturile de promovare a reformei economice s-au concretizat destul de greu și aleatoriu formule de încadrare și racordare la structurile economice și financiare din sistemul economic occidental. Crizele și violențele care s-au manifestat în vecinătate au dus la pierderea unor legături economice tradiționale, au provocat României pierderi financiare grele, au împiedicat elaborarea și promovarea unor strategii de dezvoltare pe termen lung, au constituit o stavilă în încurajarea investitorilor străini, în general, i-au accentuat dificultățile.

Îndeplinirea obligațiilor asumate de România în procesul de integrare în structurile europene și euroatlantice constituie o etapă decisivă pentru modernizarea societății românești și consolidarea tendințelor de creștere economică. Pe termen lung, acestea vor aduce prosperitate și vor spori credibilitatea României în eforturile de consolidare a securității europene.

Prin urmare, nu teama de amenințări, ci dorința de a asigura stabilitatea și de a construi un viitor mai bun, de a-și întări vocația de pilon al stabilității în zonă și de apărător al valorilor democrației și păcii a motivat opțiunea României pentru integrare europeană și euroatlantică.

Se poate estima că, în perioada actuală factorii de risc la adresa securității României, sunt preponderent, de natura nemilitară, manifestându-se, în special, în domeniile economic, financiar, social și ecologic.

Perpetuarea și conjugarea unor vulnerabilități existente în aceste domenii pot afecta însă securitatea țării, generând efecte interdependente, difuze, multidirecționale, care impun modalități de prevenire și de acțiune adecvate și flexibile. Neglijarea, amplificarea ori acumularea necontrolată a acestor vulnerabilități pot să creeze instabilitate și să conducă la transformarea lor în riscuri la adresa securității.

Direcțiile de acțiune în domeniul economic pentru întărirea securității naționale

Relansarea economiei constituie o prioritate a politicii de securitate.

Direcțiile de acțiune în acest domeniu sunt:

- consolidarea stabilității macroeconomice, adoptarea unor politici fiscale coerente prin reglementări simplificate și stimulative, reforma impozitelor, reducerea cheltuielilor interne și restructurarea marilor companii și societăți ale statului, o politică monetară și a cursului de schimb adecvată;

- îmbunătățirea mediului de afaceri, diminuarea birocrăției, reglementări favorizante pentru investiții și pentru menținerea creșterii economice prin producție performanța cerută de piață;

- stimularea, prin reglementări eficiente și sub diferite forme, a întreprinderilor mici și mijlocii;

- continuarea privatizării, restructurării și modernizării, cu accent pe dinamizarea domeniilor industriale și productive care au potențial, în condițiile programelor sectoriale de aderare la Uniunea Europeană ori convenite cu organismele financiare internaționale;

- promovarea unor politici industriale funcționale, corespunzătoare nevoilor sociale și adaptabile cerințelor pieței;

- dezvoltarea cooperării economice internaționale prin forme noi, mai active și stimulative, de comerț exterior;

- consolidarea sectorului bancar și de asigurări; disciplinarea piețelor de capital în care sunt implicate categorii largi de populație;

- relansarea agriculturii și dezvoltarea silviculturii;

- amenajarea teritoriului și reabilitarea infrastructurii de transport;

- promovarea noilor tehnologii eficiente și trecerea efectivă la realizarea funcționalităților unei societăți informaționale;

- dezvoltarea turismului și consolidarea cadrului instituțional și legislativ referitor la mediul înconjurător și calitatea mediului;

- orientarea pentru atragerea de investiții străine, îndeosebi din spațiul european și euroatlantic, ca sursă a motivației pentru includerea României în sistemele de securitate respective;

- dezvoltarea activităților de comerț interior, inclusiv prin reglementări ale administrației publice locale privind stimularea producției și a piețelor locale;

- asigurarea protecției consumatorilor;

- garantarea unui sistem concurențial liber și onest.

Fără reușite în direcțiile de acțiune din domeniul economic nu putem vorbi de reușite în direcțiile de acțiune din domeniul apărării naționale între care cele mai importante sunt următoarele:

- îndeplinirea obiectivelor asumate prin Programul național anual pentru integrare în NATO și asigurarea interoperabilității cu forțele Alianței Nord-Atlantice;

- participarea intensificată la Parteneriatul pentru Pace și dezvoltarea cooperării militare bilaterale și multilaterale, în vederea realizării obiectivelor de parteneriat asumate de România;

- constituirea și consolidarea capacităților necesare pentru îndeplinirea performantă a obligațiilor asumate de România, de a participa în cadrul unor operațiuni de menținere a păcii, de salvare, de răspuns la crize, de combatere a terorismului și de asistență umanitară la nivel subregional și regional;

- restructurarea și modernizarea Armatei României, îndeosebi modernizarea structurală a forțelor și a sistemelor de instruire și continuarea armonizării cadrului legislativ național din domeniul apărării cu cel existent în țările membre NATO și UE;

- adaptarea la condițiile contemporane a sistemului de mobilizare și planificare integrată a apărării și asigurarea concordanței dintre obiectivele propuse și resursele alocate;

- operaționalizarea forțelor destinate participării la misiuni ale Uniunii Europene, în cadrul politicii europene de securitate și apărare, precum și ale NATO, ONU și ale forumurilor / inițiativelor subregionale;

- managementul eficient al resurselor umane și restructurarea forțelor, concomitent cu creșterea gradului de profesionalizare a personalului armatei și modernizarea învățământului militar;

- asigurarea stocurilor de echipamente, tehnică de luptă, muniții și materiale;

- îmbunătățirea colaborării dintre serviciile de specialitate pe linia schimbului operativ de informații vizând potențialii factori de risc la adresa securității și stabilității interne;

- redimensionarea corpului de comandă la nivelul forțelor în proces de reducere, restructurare și modernizare; reglementarea pensionării cadrelor militare; aplicarea programelor de reconversie profesională a personalului disponibilizat din armată și industria de apărare;

- planificarea coerentă a activității de înzestrare și achiziții, prin coordonare cu politicile în domeniul economic, de privatizare și restructurare a industriei naționale de apărare; dezvoltarea și achiziționarea de echipamente noi, interoperabile cu cele utilizate de NATO;

- întărirea controlului parlamentar asupra organismului militar;

- sprijinirea autorităților publice în caz de urgențe civile, dezastre sau calamități naturale.

Pentru atingerea obiectivelor de securitate națională vor fi alocate resurse financiare corespunzătoare, atenția fiind concentrată asupra utilizării acestora cu eficiență.

Însă resursele există doar în măsura în care economia există, adică este performantă. Performanța economică, nu doar că asigură resursele financiare necesare atingerii obiectivelor de securitate, dar face și să scadă costurile atingerii lor.

Iată de ce credem că dimensiunea economică a securității naționale este pe de-o parte una de bază, ca atare, iar pe de altă parte este parte componentă a tuturor celorlalte dimensiuni. Nu vom avea niciodată o armată foarte bine pregătită și înzestrată fără o economie națională performantă.

Dimensiunea economică a securității naționale și apărării naționale

Problemele de natură economică sunt componenta principală a securității naționale. Argumentele în acest sens sunt:

- a) economia asigură suportul, baza logistică a securității naționale;
- b) economia, în funcție de nivelul de dezvoltare, proiectează în exterior și o imagine asupra securității țării (favorabilă sau nefavorabilă);
- c) economia, în măsura în care este conectată la fluxurile și mecanismele reale și monetare internaționale, este principalul atu pentru integrarea unei țări în organismele economice și de securitate regionale și globale;
- d) economia, în funcție de nivelul de trai și de calitatea vieții cetățenilor, reprezintă pacea socială, climatul de liniște favorabil muncii creatoare, motivația fundamentală a oamenilor pentru a se implica activ în asigurarea securității colective;
- e) economia, prin nivelul său ridicat de dezvoltare, asociat cu apartenența la organisme economice și de securitate internațională de referință, constituie principalul element descurajant pentru un potențial agresor.

Pentru amplificarea securității sale naționale, România trebuie să opteze pentru o dezvoltare economică durabilă, sustenabilă, viabilă.

Dezvoltare durabilă (sustenabilă, viabilă), în înțelesul „Raportului mondial cu privire la dezvoltarea umană”, prezentat la Conferința Națiunilor Unite din anul 1992 de la Rio de Janeiro, reprezintă aceea în care:

- utilitatea nu scade în timp;
- consumul nu se reduce în timp;
- resursele sunt alocate astfel încât să fie menținute la aceleași șanse de a produce în viitor;
- stocul de resurse naturale nu scade în timp;
- resursele sunt folosite în așa fel încât să mențină un beneficiu durabil al exploatării lor;
- sunt satisfăcute condițiile minime ale stabilității ecosistemului și al refacerii sale în timp.

O dezvoltare durabilă presupune următoarele cerințe minime pentru a fi atinsă:

- redimensionarea creșterii economice;
- reorientarea spre alte surse de materiale și de energie;
- economisirea resurselor naturale;
- creșterea calității și siguranței proceselor;

- asigurarea creșterii controlate a populației;
- eliminarea sărăciei;
- participarea mai multor state la luarea deciziilor.

O economie este considerată viabilă dacă economisirile sale sunt mai mari decât deprecierea capitalului creat și a celui natural. Dezvoltarea durabilă este un concept solid, cu deosebite valențe temporale. Această dezvoltare promovează două principii de echitate:

- intergenerații, privită sub două aspecte:
  - nivelul de trai, satisfacțiile, veniturile să fie cel puțin egale pentru generațiile viitoare față de prezent;
  - consumurile de factori de producție pe locuitor să nu fie acum mai mari decât cele ale generațiilor viitoare;
- intragenerații (între copii, adulți, bătrâni).

Principalele probleme de securitate ale României sunt cele de natură economică. Acestea sunt următoarele:

- dificultățile tranziției economice prelungite, care au condus la:
  - scăderea calității vieții, a stării de sănătate a populației;
  - inegalitățile sociale accentuate;
  - creșterea numărului celor care trăiesc sub pragul sărăciei.
- managementul defectuos al procesului tranziției economice și sociale, care au condus la:
  - diminuarea autorității și eficienței instituțiilor statului;
  - afectarea coeziunii și echilibrului social.
- dificultățile în diferite domenii, cum ar fi:
  - serviciile publice sunt birocratizate;
  - infrastructura teritorială este insuficient dezvoltată;
  - modernizarea industriei se desfășoară cu mari dificultăți;
  - agricultura a cunoscut un regres dramatic;
  - privatizarea și reșezarea drepturilor de proprietate cunosc multe inerții;
  - asistența sanitară este precară;
  - rețeaua de transport și de comunicații este nedezvoltată.
- climatul de instabilitate în plan subregional a avut un impact negativ asupra mediului economic din România, în următoarele sensuri:
  - accentuarea incapacității României de a angaja decizii în măsură să o apropie de sistemele economico-financiare caracteristice lumii democratice occidentale;
  - crizele și violențele din unele țări vecine au dus la degradarea legăturilor economice tradiționale, au provocat pierderi financiare grele, au împiedicat elaborarea și promovarea unor strategii de dezvoltare pe termen lung, au constituit o stavilă în încurajarea investitorilor străini.

În prezent și în viitorul apropiat, pentru România vor exista o serie de puncte vulnerabile interne de factură economică, care vor afecta securitatea națională. Vulnerabilitățile interne de natură economică la adresa securității naționale mai importante sunt și vor fi:

- persistența dificultăților de natură economică, financiară și socială, generate de prelungirea tranziției și întârzierea reformelor structurale;
- accentuarea fenomenelor de corupție și de administrare deficitară a resurselor publice care adâncesc inechitățile sociale și proliferază economia subterană;
- reacțiile ineficiente ale instituțiilor statului în fața acutizării fenomenelor de criminalitate economică;
- menținerea unor surse sau cauze de potențiale conflicte sociale punctuale, de mai mică sau mai mare întindere, cu efecte asupra diminuării sau întreruperii proceselor și activităților economice;
- nerespectarea unor norme de mediu în funcționarea unor obiective industriale și posibilitatea producerii unor dezastre ecologice;
- menținerea unor disparități de dezvoltare între regiunile țării;
- emigrarea specialiștilor din diferite domenii de vârf în alte state mai avansate.

Pentru a atenua tot mai vizibil în viitor aceste vulnerabilități se impune ca politica economică să cunoască mutații semnificative în viitor.

Accente noi trebuie puse în politica actuală și viitoare a României, pentru asigurarea dezvoltării durabile în scopul întăririi securității naționale:

- creșterea reală și durabilă a PIB și îmbunătățirea semnificativă și generalizată a standardului de viață al cetățenilor;
- orientarea politicii macroeconomice în direcția realizării reformelor (ajustărilor structurale din economie în ansamblu, din ramurile sale esențiale: industrie, agricultură, comunicațiile, turismul etc.);
- esența ajustării constă în orientarea resurselor spre sectoare cu perspectivă de dezvoltare (în detrimentul celor perimate) și ridicarea eficienței cheltuirii acestora;
- se impune accelerarea privatizării, restructurării unităților de stat rămase, modernizarea și dezvoltarea agenților economici cu potențial competitiv;
- politica financiară ce va fi promovată se va caracteriza prin selectivitate și moderație în scopul stimulării sectoarelor cu potențial de competitivitate, atragerea de noi surse de finanțare externă (repartizate pe bază de programe de investiții viabile, sever controlabile pe timpul derulării);
- reconsiderarea sistemului veniturilor și cheltuielilor publice în sensul creării unui sistem fiscal simplu, echitabil, reducerii graduale a impozitelor directe (cele pe veniturile populației), a cotelor de TVA la

produsele de strictă necesitate și creșterii impozitelor indirecte la bunuri de lux, eliminarea fondurilor extrabugetare, promovării unei transparențe mai bune a cheltuielilor publice și alocării resurselor pe bază de proiecte și programe;

- politica monetară va avea ca obiective reducerea inflației și creșterea rezervelor valutare, stabilizarea treptată a cursului de schimb, extinderea și diversificarea instrumentelor bancare;

- politicile macroeconomice sunt proiectate în ideea revitalizării pieței externe și interne, creșterii ponderii economiilor și investițiilor în PIB, creșterii consumului final al populației în paralel cu scăderea celui guvernamental, diminuarea treptată a deficitului balanței comerciale;

- stimularea întreprinzătorilor privați, a întreprinderilor mici și mijlocii printr-un tratament egal cu acela al firmelor din Uniunea Europeană;

- politicile financiare și comerciale externe trebuie să se transforme într-un element dinamizator de esență al creșterii economice prin:

- investiții străine de capital (care vor atinge câteva miliarde de dolari în următorii ani);

- împrumuturi de pe piețe private externe de capital în condiții mai favorabile privind perioada și dobânzile;

- împrumuturi și fonduri rambursabile provenite de la FMI, BIRD, BERD, UE, pe bază de proiecte fezabile, atractive, bazate și pe cofinanțări stabilite;

- facilități fiscale atractive pentru investițiile străine directe cu importanță majoră asupra economiei;

- acordarea de avantaje notabile pentru exportatorii de bunuri și servicii, garantarea creditelor pentru export;

- dezvoltarea în profunzime și în amplitudine a unei noi economii bazate esențialmente pe dezvoltarea tehnologiei informației și a telecomunicațiilor, pentru construirea societății informaționale și a cunoașterii;

- restructurarea componentelor specializate ale sistemului de securitate națională (apărare, ordine publică, siguranță), în ideea ca ele să devină mai operaționale, mai eficiente în situațiile cerute, utilizând procedee, reguli, standarde ce se aplică în state membre NATO și UE;

- dezvoltarea cooperării economice internaționale prin forme noi, mai atractive și stimulative de comerț exterior;

- ajustarea politicilor bancare, a cursului de schimb, a administrării datoriei externe și balanței de plăți, cea privind forța de muncă, educația, reforma administrației publice, protecția consumatorului, mediul, în ideea constituirii unei economii durabile în România.

Vasta și complexa problematică a securității și apărării naționale, dimensiunea economică a fost, este și va fi greu de abordat în parametrii ei reali, va rămâne tangibilă parțial, niciodată definitiv, mereu ca năzuință și

ideal. Ea poate fi înțeleasă numai ca orizonturi succesive ale cunoașterii, programării și acțiunii practice, ca finalitate. Istoria dovedește că economicul a constituit în majoritatea situațiilor, cauză și efect a războaielor și tot economicul le-a influențat hotărâtor desfășurarea. Acest factor a fost folosit de națiuni ca sursă de putere.

În raporturile de stabilitate din trinomul politică, economie și securitate națională, factorul economic le-a influențat hotărâtor pe cele două, cu impulsuri din cel puțin trei direcții. Prima, rezultă din paradoxul lumii contemporane în dinamica ei, când, după dispariția blocurilor militare și a cortinei de fier, a ideologiilor și sistemelor economice opuse, îi urmează o nouă reșezare a forțelor pe criterii preponderent economice. Asistăm la o metamorfoză a doctrinelor și politicilor la fiecare dintre protagoniști pentru a-și atinge scopurile: poziții dominante în comerțul mondial.

A doua, își are sorgintea în nivelul tehnico-științific contemporan al domeniului militar, unde s-au realizat arme noi pe principii recunoscute în trecut, s-au perfecționat arme convenționale la parametri deosebiți, cu performanțe ce sfidează naturalul.

A treia, este dată de costurile sociale ale primelor două, costuri ce se măsoară în eforturile economice și financiare făcute de națiunile lumii.

Iată de ce, apreciem că dimensiunea economică devine bază și obiectiv ale securității și apărării naționale. Interesele fundamentale ale României determină politica ei de securitate și apărare națională, între care, politica economico-financiară reprezintă interes național major. O economie de piață dinamică, viabilă și competitivă, bază de importanță strategică a sporirii avuției naționale, generează relații sociale armonioase, asigură liniștea și pacea internă, evoluția biologică sănătoasă a națiunii, generează condițiile pentru satisfacerea nevoilor spirituale pe timp de pace și în situații deosebite (război, dezastre naturale, accidente nucleare).

Apreciem că România poate deveni un stat dezvoltat de putere mijlocie, valorificând resursele materiale și spiritul național-creativ de care dispune, modificând geoeconomic în interes național, geopolitica spațiului european căruia îi aparține.

Susținem că relațiile ce se pot stabili de către România (ca stat cu o economie de piață matură, competitivă, eficientă) cu alte state, are o bază mult mai largă. Amplificarea acestor relații și nevoia de stabilitate a lor, constituie suporturi solide pentru menținerea conlucrării pașnice, evitarea unor stări conflictuale cu repercusiuni serioase, chiar asupra existenței ca stat național, independent și suveran. În contrast, o economie slabă, dependentă într-o mare măsură de resurse, ne obligă la stagnare și chiar regres, la insecuritate.

Disfuncțiile economice grave au condus la prăbușirea estului Europei, demonstrând că sistemele economice socialiste au fost construite pe baze și pe principii greșite și că o mare putere militară (U.R.S.S.) poate fi obligată să asiste neputincioasă la propria sa înfrângere fără luptă.

Din coordonatele economice prezentate, rezultă că ne confruntăm cu factori de risc la adresa securității și a apărării naționale, stimulați obiectiv și subiectiv, din interior de tranziția la economia de piață și din exterior de presiunile de corecție.

Determinările economice se manifestă asupra securității și apărării naționale sub formă de: direcționări, orientări, condiționări și restricții.

Despre direcționări (concepția integrată privind securitatea și apărarea națională a României) și orientări (doctrinile economice actuale) le vom aborda împreună cu problematica condiționărilor și restricțiilor, asupra cărora se manifestă o tăcere mai mult sau mai puțin justificată.

În practica economică, determinările economice sunt recunoscute ca fiind atât de natură internă cât, mai ales, de natură externă. În studiile consacrate domeniului, direcționările și orientările practice au reprezentat anumite limite, excese sau insuficiențe. Totodată, apreciem că în egală măsură condiționările și restricțiile au generat greșeli cuprinse în programele politice de guvernare și la nivelul agenților economici.

În acest cadru, înțelegerea minimă a direcționărilor și orientărilor, cu toate limitele și insatisfacțiile aplicării lor, permit totuși apariția unor valori economice suficiente pentru securitatea și apărarea națională. Paradoxal însă, în viziunea unor politicieni și economiști autohtoni, condiționările și restricțiile amintite mai sus, generatoare de greșeli, au reprezentat cadrul de manifestare a unor antivalori prejudiciind suportul economic al securității și apărării naționale. Afirmările de mai sus pot fi exemplificate în următoarea matrice:

- Direcționări: concepția integrată privind securitatea și apărarea națională.

- Orientări: doctrine economice actuale aplicate la condițiile economiei românești.

- Condiționări: trecerea la economia de piață; accesul la materiile prime și, în mod deosebit, la cele strategice; limitarea desfacerii; accesul la tehnologii moderne inclusiv pentru industria de apărare; obligarea la cheltuieli valutare pe acțiuni și produse ineficiente; studii și variante succesive de restructurare economică impuse; dirijarea împrumuturilor spre activități economice periferice; măsuri și acțiuni economice ineficiente în perioada de după 1989; pierderi și distrugereri în economia națională prin aplicarea greșită a unor legi (Legea 18, Legea privatizării); neîncrederea în capacitatea și calitatea producției autohtone.

Consecințele acestora se pot evidenția în disfuncționalități și în discordanțe, ca relație cauză-efect prin:

- limite: întârzierea restructurării economice; nedefinirea ramurilor economice prioritare pentru efortul național din sfera securității apărării naționale; diminuarea prezenței pe piețele externe, neacceptarea suportului național intern de susținere a monedei naționale.

- insuficiențe: decapitalizarea agenților economici, proliferarea unei nesemnificative așa-zisei mici economii din sfera serviciilor; scăderea la 50% a P.I.B. în ultimii trei ani și o stabilizare relativă în ultimii doi ani.

Toate cele de mai sus având ca efect, start economic pierdut, instabilitate accentuată și relansare cu costuri suplimentare, imense, în condiții mult mai grele, apariția și dezvoltarea unei economii și finanțe paralele, profitabile, în detrimentul sistemului economic național. În vederea elaborării și realizării practice a securității și apărării naționale în perspectiva imediată sunt necesare: definirea conținutului concret al politicii economice românești, indiferent de duritatea componentelor sale, elaborarea (operaționalizarea) strategiei economice pentru înscrierea practicii economice românești pe făgașul normal al politicii economice; concepția, ca esență a strategiei economice, trebuie să includă principalele valențe naționale privind activitatea și acțiunea economică, obiectivele politicii și strategiei economice trebuie să sprijine tranziția subordonându-le intereselor naționale majore; cadrul general politico-economic, strategico-economic și conceptual-economic trebuie să asigure integrarea economică occidentală a României.

Abordarea științifică a problemelor prezentate, elaborarea riguroasă a politicii și strategiei economice, seriozitatea includerii valențelor naționale economice și regăsirea în fiecare a intereselor naționale fundamentale ale tranziției, ne determină să apreciem (intuim) rezultatul final: asigurarea stării de normalitate.

Securitatea și apărarea națională sunt stările normale ale națiunii, în primul rând, de natură economică cu respectarea atributelor de național și de integrare în structurile europene.

Relația nevoi – posibilități în expresie economică, a securității și apărării naționale prezintă înfățișări și nuanțe diverse, determinând evoluții geopolitice și geoeconomice dinamice și fluide cărora li se consacră, ca mijloc și scop. Într-un astfel de mediu predicția devine tot mai greu de realizat.

Într-o conferință, ținută în aula Școlii Superioare de Război și care făcea referiri în rolul economicului în capacitatea de apărare a țării, profesorul Victor Slăvescu spunea: „Necesitatea asigurării și organizării unui anumit potențial economic de război, desigur variabil, după anumite considerente apare evident pentru orice țară și orice popor, zeloase de independența lor politică și națională. De n-ar fi decât să se consulte paginile istoriei și să se mediteze asupra experiențelor din trecut și încă este de ajuns pentru a se înțelege, că în materie de asigurare și pregătire a unui potențial de război totul trebuie gândit, pregătit și organizat și nimic lăsat la voia întâmplării și la concursul împrejurărilor”.

Pentru a putea participa, ca partener egal la realizarea securității în spațiul geopolitic de care aparține, România trebuie să aibă o armată modernă, profesională, bine înzestrată, bine instruită, operativă, capabilă în orice moment să respingă orice tip de confruntare premergătoare confruntării armate (informațională, economică, psihologică, culturală într-un climat politico-diplomatic adecvat) în stare să respingă agresorul, după ce se aplică

prima lovitură, până la limita intereselor noastre, în vederea apărării statului național, unitar, suveran, independent – ROMÂNIA.

În concepția noastră, modernizarea armatei române necesită un ciclu de 5-6 ani. Anual, armatei îi este necesar un buget de 7.000 – 8.000 miliarde lei, alocațiile actuale asigurându-i cel mult întreținerea. Nu există decât o singură soluție: relansarea economică, inclusiv a industriei de apărare, creșterea P.I.B. de 4-5 ori și implicit, proporțional, creșterea bugetului de apărare.

Națiunea română nu se poate sustrage acestor tendințe, ea trebuie să lupte pentru demnitatea destinului său, afirmarea identității sale într-un început de mileniu creator. Conștientă că o astfel de evoluție este determinată decisiv de puterea sa economică, implicit, ea își asigură interesele fundamentale în cooperare cu celelalte națiuni.

Securitatea economică reprezintă mai mult decât o simplă componentă a securității naționale. Pe plan extern, un stat își manifestă intenția de a se integra într-un spațiu economic multidimensional în funcție și de gradul în care securitatea sa economică este asigurată. Este vorba, desigur, de tendințe normale, conform voinței naționale exprimate democratic și nu de procese forțate, impuse cel mai des din afară.

Cea mai mare parte a statelor lumii se află, în prezent, implicate într-o formă sau alta de cooperare economică internațională, în special, zone de liber schimb sau uniuni vamale, cu trăsături specifice datorate regiunii în care funcționează dar care păstrează condițiile generale. Este mai evident ca niciodată faptul că o autarhie economică nu poate funcționa, deoarece este sortită eșecului cu suferințe enorme pentru populație. Putem spune că numai statele democratice, unde interesul național promovat este real, pot participa la inițiative de integrare economică.

Participarea la mecanisme de integrare economică este o expresie a nevoii de securitate economică a fiecărui stat. Europa comunitară a fost fondată pentru a consolida securitatea economică și politică a fiecărei națiuni europene, fiind legendară intenția ștergerii rivalității franco-germane prin punere în comun a unor ramuri economice strategice. Un scop politic a fost slujit cu un mijloc economic și toate acestea la nivel înalt, acolo unde se discută despre securitatea națională și interesul național.

Se consideră că, în sens larg, securitatea economică a unei țări este dată de stocul de resurse și de nivelul de dezvoltare. Am putea spune că aceasta este de fapt o percepție restrânsă. Securitatea economică nu poate fi privită doar în mod static, aproape contabil, ea trebuie percepută în strânsă legătură cu securitatea națională și cu interesul național, iar în ecuație intră și politica economică promovată, țeluri pe termen mediu și lung, gradul de participare nu numai la comerțul internațional, ci la întreaga viață economică internațională.

Corelația dintre securitatea economică și gradul de integrare economică este dat de vulnerabilitatea unei economii, văzută ca raport între

avantajele și dezavantajele economiei naționale în raport cu mediul economic internațional, cu mediul social și politic intern, cu capacitatea acesteia de a face față cu forțe proprii provocărilor interne și externe. Altfel spus, vulnerabilitatea se referă la capacitatea economiei naționale de a realiza obiectivele naționale (interesul național).

Această vulnerabilitate nu este legată, în mod necesar, de piețele financiare, ci derivă dintr-un larg dezechilibru intern și din eforturile economice deosebite care vor face să apară o inflație înaltă și crize bancare. În sens restrâns, vulnerabilitatea se referă la dimensiunile sale economice, la incapacitatea de a face față șocurilor interne și externe. În sens larg, vulnerabilitatea marchează incapacitatea statului de a asigura un nivel de viață corespunzător cetățenilor și demonstrează existența unor importante conflicte interne, o fragmentare și o tendință centrifugală a forței sale, care pot fi văzute ca reale amenințări la adresa securității naționale.

Românii au perceput, cel puțin la început, aderarea la NATO ca un factor de progres economic, și aderarea la Uniunea Europeană ca o garanție de securitate. În plus, într-un climat de securitate și de stabilitate propice continuării creșterii activității economice, investitorii străini își vor da seama că această regiune din care face parte țara noastră este una dintre cele mai sigure din lume ceea ce va avea ca efect accelerarea tranziției, reluarea creșterii economice și dezvoltarea României.

Concluzionând, putem spune că aderarea la UE și primirea în NATO sunt două componente ale interesului național, exprimat foarte convingător de opinia publică și clasa politică încât nu mai are nevoie de reafirmare, două laturi care se manifestă alternativ.

Integrarea în NATO constituie nu numai o garanție politico-militară, ci presupune și o mare stabilitate și securitate economică a țărilor participante. Esențial pentru România este urmărirea a două mari obiective: securitatea națională, din punct de vedere militar, și prosperitatea economică. Cele două componente definesc conceptul de interes național și au fost realizate prin integrarea României în NATO și UE. Nici o altă soluție în afara integrării în NATO și UE nu poate crea securitate pentru România.

Bibliografie:

- Strategia de securitate națională a României*, București, 2006;
- Strategia de transformare a armatei României*, București, 2007;
- Carta Albă a securității și apărării naționale*, București, 2004, Cap. 3
- Componenta apărării a sistemului securității naționale;
- Irina Cucu, *Războiul economic în economia de piață*, revista *Impact strategic* nr. 1, 2006.

STUDIU PRIVIND SISTEMUL DE SECURITATE EUROPEANĂ LA ÎNCEPUT DE MILENIU

Col.conf.univ.dr. Eugen BOAMBĂ

The paper deals with the European security strategy and with the European Union's strategy of fighting against the proliferation of mass destruction weapons and against terrorism. It also analyses the main direction in developing the civilian component of the European security and defence policy (the police, the rule of law, the administration and civilian protection), as well as the organizations that make up the European security and defence system.

Inițiat în urma summit-ului franco-britanic de la Saint Malo (1998), procesul de dezvoltare a dimensiunii de securitate și apărare a Uniunii Europene a cunoscut, în ultimii 5 ani, o evoluție spectaculoasă, fiind, în prezent, una dintre cele mai dinamice zone ale proiectului european.

În iunie 1999, summit-ul Consiliului European de la Köln a pus bazele instituționale ale Politicii Europene de Securitate și Apărare, prin adoptarea cadrului strategic prin care Uniunea Europeană urma să-și dezvolte propria componentă de securitate și apărare.

Sub aceste auspicii, progresele înregistrate au fost cu adevărat spectaculoase atât pe dimensiunea adaptării arhitecturii instituționale interne, dar și în exprimarea concretă a capacității operaționale a UE în diferite teatre de operații.

În prezent, Uniunea Europeană este pe deplin angajată în dezvoltarea unui profil global în arhitectura de securitate internațională, beneficiind de o viziune strategică, integrată în cadrul propriei Strategii de Securitate, cât și de instrumentele necesare asumării unui rol operațional în domeniul managementului crizelor.

Fără îndoială, dimensiunea operațională a Politicii Europene de Securitate și Apărare reprezintă, astăzi, o realitate. Putem consemna demersurile Uniunii Europene în gestionarea situației de securitate atât în Balcani și Caucaz, cât și în Africa, Orientul Mijlociu și Asia, exprimate, până în prezent, prin lansarea a unui număr de 15 operații în aceste perimetre geografice.

Strategia de securitate a UE

Summit-ul din decembrie 2003 a marcat o nouă etapă a procesului de dezvoltare a identității europene în domeniul securității și apărării. Principalul eveniment ce a marcat desfășurarea reuniunii șefilor de state și de guverne l-a reprezentat adoptarea Strategiei de Securitate a Uniunii Europene (A Secure Europe in A Better World), elaborată sub coordonarea Înaltului Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună, Javier Solana.

„Documentul Solana”, după cum avea să fie cunoscută Strategia de Securitate, vizează stabilirea obiectivelor strategice ale Uniunii Europene din perspectiva asumării unui rol mult mai pronunțat în demersul global de gestionare a noilor tipuri de riscuri și amenințări. Pornind de la analiza globală a impactului acestora asupra securității europene se stabileau trei obiective majore pe care Uniunea trebuie să le promoveze în susținerea valorilor și principiilor ce o guvernează: promovarea unei politici eficiente de prevenire a conflictelor, prin utilizarea întregului set de capacități (militare și civile) pe care UE le posedă; orientarea demersurilor Uniunii în vederea creării unui climat de securitate în imediata vecinătate a Europei (Orientul Mijlociu, Balcani și Caucaz); menținerea ordinii internaționale prin promovarea multilateralismului efectiv, prin respectarea și dezvoltarea dreptului internațional, în deplin acord cu principiile Cartei Națiunilor Unite.

Strategia UE privind combaterea proliferării Armelor de Distrugere în Masă (WMD)

Cu același prilej, Consiliul European a adoptat, în decembrie 2003, Strategia UE privind neproliferarea armelor de distrugere în masă, întărită prin adoptarea unei declarații comune UE – SUA privind cooperarea pe această dimensiune.

Prin intermediul noului document, se vizează identificarea modalităților prin care UE își va putea aduce contribuția la demersul global vizând combaterea acestui tip de amenințare. Din această perspectivă, UE consideră că promovarea unui mediu stabil regional și internațional este o condiție pentru combaterea proliferării armelor de distrugere în masă, fiind necesară totodată o strânsă cooperare cu actori cheie (SUA și Federația Rusă, Japonia și Canada). De asemenea, este necesară creșterea sprijinului politic, financiar și tehnic în ceea ce privește verificarea regimurilor internaționale din domeniul neproliferării, precum și a eforturilor UE în rezolvarea conflictelor regionale prin utilizarea tuturor instrumentelor valabile în cadrul PESC/PESA. Nu în ultimul rând, Strategia subliniază necesitatea adaptării arhitecturii instituționale a UE prin crearea unei unități din cadrul Secretariatului General al Consiliului, care să funcționeze ca un centru de monitorizare, în strânsă legătură cu SITCEN și Comisia Europeană.

Headline Goal 2010

Conform mandatului transmis prin intermediul Strategiei de Securitate, statele membre au decis, la Consiliul European din iunie 2004, adoptarea unei noi abordări în ceea ce privește procesul de dezvoltare a capacităților europene în domeniul securității și apărării. Din această perspectivă, a fost adoptat noul Obiectiv Global al UE (Headline Goal 2010 – HG 2010) care vizează focalizarea demersurilor UE asupra îmbunătățirii calitative a capacităților de apărare, precum și adaptarea acestora la cerințele formulate prin intermediul Strategiei de Securitate. În mod concret, HG 2010 vizează:

- creșterea interoperabilității forțelor puse la dispoziția UE, precum și consolidarea capacităților de dislocare și sprijin ale acestora;
- extinderea spectrului de misiuni pe care UE le va îndeplini, în spiritul prevederilor Strategiei de Securitate prin includerea unor tipuri noi de operații precum: dezarmarea, asistența pentru statele terțe în combaterea terorismului, reforma sectorului de securitate;
- dezvoltarea capacităților de reacție rapidă ale UE atât pe palierul decizional (obiectivul fiind ca decizia privind lansarea unei operații să poată fi luată în termen de 5 zile), cât și în ceea ce privește dislocarea în teatru (maxim 10 zile de la adoptarea deciziei).

PESA și combaterea terorismului

Atacurile teroriste din septembrie 2001, martie 2004 și iulie 2005, au contribuit la reluarea demersurilor UE în domeniul combaterii terorismului. Din această perspectivă, abordarea UE pe dimensiunea luptei împotriva terorismului s-a extins prin includerea, alături de demersurile circumscrise pilonului III, contribuției PESA, în spiritul prevederilor Strategiei de Securitate. Subsumat acestei decizii, în noiembrie 2004, Consiliul UE a adoptat Cadrul conceptual al dimensiunii PESA în cadrul luptei împotriva terorismului, care stabilește aspectele asupra cărora va trebui să se concentreze UE în viitor (interoperabilitatea capacităților civile și militare, crearea unui centru european NBC etc.).

De asemenea, atacurile teroriste de la Madrid, din iunie 2004, au determinat adoptarea la nivelul UE a Clauzei de Solidaritate prin care se stabilește modul în care UE va acorda asistență statelor care se pot confrunta cu atacuri teroriste, dezastre naturale sau provocate de om.

Agenția Europeană de Apărare (EDA)

În vederea eliminării deficiențelor identificate în planul operaționalizării dimensiunii de securitate și apărare la nivelul UE, în iulie 2004 a fost adoptată decizia privind înființarea Agenției Europene de Apărare (EDA). Misiunile principale ale acestei structuri sunt legate de elaborarea și implementarea unei abordări globale asupra procesului de dezvoltare a

capacităților de apărare și eficientizării sprijinului acordat statelor membre în materie de cerere și ofertă, cu privire la achizițiile din domeniul apărării. În acest sens, EDA asigură cadrul pe termen lung pentru o politică europeană coerentă în domeniul dezvoltării capacităților de apărare, cercetării și armamentelor, în sensul unei abordări convergente a politicilor naționale în domeniu. Totodată, EDA își propune încurajarea inițiativelor naționale și multinaționale care răspund nevoilor PESA.

Civilian Headline Goal 2008 – Componenta civilă a PESA

După ce în iunie 2000, Consiliul European de la Feira stabilea zonele prioritare de dezvoltare a componentei civile a Politicii Europene de Securitate și Apărare (poliție, stat de drept, administrație civilă, protecție civilă) în iunie 2004 a fost adoptat un Plan de acțiune care definește prioritățile și calendarul privind sporirea și consolidarea capacităților civile ale UE. Practic, plecând de la ideea că principalul atu al UE în domeniul gestionării crizelor constă în capacitatea sa de a mobiliza o gamă largă de instrumente pe care le are la dispoziție, acest Plan de acțiune este orientat spre operaționalizarea capacității UE de asigurare a unui răspuns coerent și coordonat. Din această perspectivă, luând în considerare schimbările intervenite la nivelul mediului strategic, dezvoltările instituționale recente, precum și procesul de lărgire, UE a adoptat Obiectivul Global UE pe componenta civilă (având ca orizont de realizare anul 2008 – CHG 2008).

Procesul decizional în domeniul PESA

Structura procesului decizional în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună și Politicii Europene de Securitate și Apărare este preponderent de tip interguvernamental. Rolul cheie revine statelor membre ale Uniunii, ai căror reprezentanți se reunesc în formatul Consiliului European (șefii de stat și de guvern), în format ministerial (Consiliul Afaceri Generale și Relații Externe), ambadorial (Comitetul Reprezentațiilor Permanenți, sau Consiliul Politic și de Securitate), șefi de stat major sau adjuncți ai acestora (Comitetul Militar), precum și în grupuri de lucru formate din experți naționali din partea reprezentanțelor permanente ale statelor membre pe lângă UE. Pe lângă aceste structuri, la procesul decizional participă, de la caz la caz, și Comisia Europeană, iar Parlamentul European are doar un rol consultativ.

Conform Tratatului UE, Consiliul European definește principiile și direcțiile generale de acțiune în domeniul politicii externe și de securitate, incluzând aspectele referitoare la dimensiunea de apărare, iar Consiliul UE adoptă deciziile necesare implementării acestora. Instrumentele juridice de care dispune Consiliul sunt: strategiile comune, acțiunile comune și pozițiile comune. Consiliul UE recomandă șefilor de stat și de guvern strategiile comune, pe care le implementează ulterior, în special, prin adoptarea de acțiuni și poziții comune.

Consiliul Uniunii Europene, deși este o singură instituție, se întrunește în 9 formate la nivel ministerial (externe, economic și financiar, agricultură, interne etc.) Problematika securității și apărării este gestionată la nivelul Consiliului Afaceri Generale și Relații Externe (CAGRE), care are reuniuni lunare la nivel de miniștri de externe sau de câte ori este necesar. CAGRE se întrunește în formate separate pentru a trata afacerile generale (se discută aspecte instituționale, politici generale) și relațiile externe. De două ori pe semestru (informal la jumătatea președinției și formal la sfârșitul său) CAGRE se întrunește în format miniștri apărării, unde sunt abordate aspectele cu implicații militare ale PESA. La reuniunile CAGRE participă și Secretarul General / Înalt Reprezentant al Consiliului, precum și reprezentanți ai Comisiei Europene. Reuniunile sunt prezidate de ministrul de externe al statului care deține Președinția Consiliului UE. Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER) este structura care pregătește întâlnirea miniștrilor de externe, și este format din reprezentanții permanenți ai statelor membre la Bruxelles. COREPER se întrunește în două formate: COREPER 1, cu atribuții în domeniul politicilor comunitare (din cadrul pilonului I) și COREPER II (gestionează, în special, problematica relațiilor externe și politicii de securitate și apărare – pilonul II).

Procesul decizional de rutină pornește de la orientările politice majore rezultate în urma reuniunilor Consiliului European. Transformarea acestora în politici ale Uniunii și implementarea acestora se face de către Consiliul UE, prin intermediul Secretariatului General și al structurilor responsabile și, de la caz la caz, al Comisiei Europene (aspectele comunitare din cadrul politici externe și de securitate a UE). La nivelul Consiliului, rolul major revine Comitetului Politic și de Securitate (PSC), al cărui profil instituțional este prezentat mai jos.

În elaborarea documentelor privind problematica securității și apărării, PSC primește recomandări și opinii din partea Comitetului Militar (care beneficiază de expertiză din partea Statului Major Militar), a Comitetului privind Aspectele Civile în Managementul Crizelor, a Comisiei (dacă este cazul), a serviciului juridic și a celorlalte structuri cu atribuții din cadrul Secretariatului General al Consiliului. Pe această bază, ambasadorii reuniți la nivelul Comitetului Politic și de Securitate, avizează documentul care va fi înaintat Comitetului Reprezentanților Permanenți pentru discutarea eventualelor probleme asupra cărora nu s-a întrunit consensul. Miniștrii de externe reuniți în cadrul Consiliului UE decid cu privire la document, pe care îl promovează, în final, pe agenda Consiliului European.

Structura instituțională în domeniul PESA

Secretarul General / Înalt Reprezentat pentru PESC

Tratatul de la Amsterdam (adoptat în anul 1997, intrat în vigoare în anul 1999) îi atribuie Secretarului General al Consiliului UE (TEU, Art. 26) și rolul de Înalt Reprezentant pentru PESC (SG/ÎR pentru PESC). În condițiile încorporării Politicii Europene de Securitate și Apărare, în cadrul pilonului II al Politicii Externe și de Securitate Comună, după Summit-ul franco-britanic

de la St. Malo (decembrie 1998), SG/ÎR pentru PESC a obținut responsabilități și în domeniul securității și apărării. În prezent, acest post este ocupat de Javier Solana, fost ministru de externe al Spaniei și secretar general al NATO.

În exercitarea atribuțiilor sale a fost înființată o Unitate Politică de Planificare și Avertizare Timpurie. (Unitatea Politică). Atribuțiile acestei structuri, conform Declarației nr. 6, anexate Tratatului de la Amsterdam, includ: monitorizarea și analizarea evoluțiilor în planul PESC; evaluarea intereselor externe și de securitate ale Uniunii și identificarea domeniilor prioritare de acțiune; avertizarea timpurie privind situațiile care pot conduce la crize politice cu impact asupra PESC; redactarea, la solicitarea Consiliului, Președinției sau din proprie inițiativă, de recomandări, analize și strategii.

În urma Consiliilor Europene de la Cologne (iunie 1999), Helsinki (decembrie 1999) și Nisa (decembrie 2000), liderii UE au decis constituirea unor noi structuri politice și militare permanente, cu scopul de a oferi Consiliului UE orientarea politică și direcționarea strategică necesare. Comitetul Politic și de Securitate (Political and Security Committee – PSC sau, după denumirea larg utilizată în limba franceză, Comité Politique et de Sécurité – COPS), potențialelor crize, precum și elaborarea, evaluarea și revizuirea obiectivelor în domeniul dezvoltării capabilităților militare. Totodată, oferă orientări militare generale pentru Statul Major al UE. Relațiile dintre EUMC și structurile relevante ale NATO sunt definite în cadrul documentelor privind aranjamentele de cooperare permanentă între cele două organizații. Lucrările EUMC sunt pregătire de un grup de lucru (EUMC Working Group), de EUMS sau de alte structuri cu responsabilități în domeniu. În vederea gestionării problematicii dezvoltării capabilităților militare de apărare, conform Obiectivului Global 2010 (Headline Goal 2010), a fost creată o structură specială în coordonarea EUMC, grupul de lucru privind Obiectivul Global (HTF), constituit din experți militari din partea statelor membre și EUMS.

Consiliul Uniunii Europene, deși este o singură instituție, se întrunește în 9 formate la nivel ministerial (externe, economic și financiar, agricultură, interne etc.). Problematika securității și apărării este gestionată la nivelul Consiliului Afaceri Generale și Relații Externe (CAGRE), care are reuniuni lunare la nivel de miniștrii de externe sau de câte ori este necesar. CAGRE se întrunește în formate separate pentru a trata afacerile generale (se discută aspecte instituționale, politici generale) și relațiile externe. De două ori pe semestru (informal, la jumătatea președinției și formal, la sfârșitul său) CAGRE se întrunește în format miniștrii apărării, unde sunt abordate aspectele cu implicații militare ale PESA. La reuniunile CAGRE participă și Secretarul General / Înalt Reprezentant al Consiliului, precum și reprezentanți ai Comisiei Europene. Reuniunile sunt prezidate de către ministrul de externe al statului care deține Președinția Consiliului UE. Comitetul Reprezentanților

Permanenți (COREPER) este structura care pregătește întâlnirea miniștrilor de externe, și este format din reprezentanții permanenți ai statelor membre la Bruxelles.

Procesul decizional de rutină pornește de la orientările politice majore rezultate în urma reuniunilor Consiliului European. Transformarea acestora în politici ale Uniunii și implementarea acestora se face de către Consiliul UE, prin intermediul Secretariatului General și al structurilor responsabile și, de la caz la caz, al Comisiei Europene (aspectele comunitare din cadrul politici externe și de securitate a UE). La nivelul Consiliului, rolul major revine Comitetului Politic și de Securitate (PSC), al cărui profil instituțional este prezentat mai jos.

În elaborarea documentelor privind problematica securității și apărării, PSC primește recomandări și opinii din partea Comitetului Militar (care beneficiază de expertiză din partea Statului Major Militar), a Comitetului privind Aspectele Civile în Managementul Crizelor, a Comisiei (dacă este cazul), a serviciului juridic și a celorlalte structuri cu atribuții din cadrul Secretariatului General al Consiliului. Pe această bază, ambasadorii reuniți la nivelul Comitetului Politic și de Securitate, avizează documentul care va fi înaintat Comitetului Reprezentanților Permanenți pentru discutarea eventualelor probleme asupra cărora nu s-a întrunit consensul. Miniștrii de externe reuniți în cadrul Consiliului UE decid cu privire la document, pe care îl promovează, în final, pe agenda Consiliului European.

Statul Major Militar al UE (EUMS)

Statul Major Militar al UE este parte a Secretariatului General al Consiliului UE și este compus din experți militari secondați din statele membre. EUMS are ca obiective: avertizarea timpurie, evaluare situațională și planificarea strategică pentru întreaga gamă de misiuni militare ale UE, cu sau fără recurs la resursele și capacitățile NATO, respectiv misiuni de menținere a păcii, misiuni cu forțe combatante în managementul crizelor (incluzând misiuni de impunere a păcii), precum și misiunile definite de Strategia Europeană de Securitate (operațiuni de dezarmare, sprijinul statelor terțe în combaterea terorismului și reforma sectorului de securitate). EUMS lucrează sub orientarea Comitetului Militar și oferă expertiză militară pentru structurile UE, în special SG/ÎR pentru PESC. În același timp reprezintă legătura critică dintre forțele armate ale statelor membre și Consiliul UE.

Directorul general al EUMS are un mandat de 3 ani, în prezent, această funcție fiind ocupată de generalul-locotenent Jean-Paul Perruche. În condițiile extinderii misiunilor conduse de UE, numărul experților EUMS este de aproximativ 200 de experți. Din punctul de vedere al structurii organizatorice, EUMS cuprinde 6 componente: Politici și Planificare, Informații, Operații și Exerciții, Logistică și Resurse, Comunicații și Sisteme de Informații, Celula de Planificare Civil-militară.

Celula de Planificare Civil-militară a fost constituită în cursul anului 2005, ca urmare a orientărilor șefilor de stat și de guvern adoptate cu ocazia Consiliului European din decembrie 2003. Responsabilitățile Celulei de Planificare vizează consolidarea capacității Uniunii de a planifica o operațiune de managementul crizelor, susținerea comandamentului național desemnat pentru gestionarea unei operațiuni autonome, asistarea în coordonarea operațiunilor civile și generarea capacității de a genera o operațiune autonomă a UE. De îndeplinirea acestor responsabilități răspunde o echipă permanentă de 30 de experți militari și civili.

Până în prezent, Celula de Planificare a contribuit la planificarea misiunilor UE din ACEH/Indonezia și Rafah / Gaza. În cursul anului 2006, Celula de Planificare trebuie să aibă capacitatea operațională finală de a genera un *Centru Operațional*, în vederea planificării și derulării unei operațiuni autonome a Uniunii, în situația în care este necesar un răspuns de tip civil-militar comun și nu poate fi identificat nici un comandament național disponibil. În contextul activării centrului, acesta trebuie dimensionat corespunzător, în timp util, prin detașarea de experți din cadrul EUMS și din partea statelor membre.

În baza aranjamentelor de consultare, planificare și cooperare dintre UE și NATO, decise de liderii europeni cu ocazia Consiliului European din decembrie 2003, au fost înființate structurile permanente de legătură ale UE la SHAPE și ale NATO pe lângă EUMS. *Celula UE la SHAPE* are rolul de a facilita pregătirea unei operațiuni UE, cu recurs la resurse și capacități NATO, în baza acordurilor Berlin Plus, și de a sprijini rolul DSACEUR (adjunctul Comandantului Suprem al forțelor aliate în Europa) în rolul său de potențial comandant operațional pentru o operațiune condusă de UE. De asemenea, *Echipa de legătură a NATO la UE* a fost constituită și funcționează în cadrul EUMS.

Pe lângă cele trei structuri descrise mai sus, problematica PESA este gestionată în cadrul Secretariatului General al Consiliului la nivelul *Direcției Generale pentru Relații Externe (DGE)*. În cadrul acesteia se află Direcția Apărare (DGE VIII, responsabilă, în special, de operațiunile de managementul crizelor militare) și Direcția pentru managementul crizelor civile (DG E IX).

Centrul de Situații este structura subordonată direct SG/ÎR pentru PESC, responsabilă de asigurarea operativă de informații, analize și avertizare timpurie, pe bază de surse deschise sau clasificate, provenite din partea statelor membre sau a instituțiilor europene. Centrul monitorizează evoluțiile curente în planul securității internaționale și elaborează analize pe termen mediu pe teme de interes pentru SG/ÎR pentru PESC și diferitele structuri ale Consiliului, în special PSC. Elaborează totodată și analize în vederea sprijinirii pregătirii, lansării și derulării operațiunilor de managementul crizelor. În prezent, Centrul dispune de un personal de aproximativ 30 de experți din cadrul Secretariatului General sau secundați de state membre UE și este condus de William Shapcott.

Agențiile PESA Centrul Satelitar (SATCEN)

A fost creat de Uniunea Europei Occidentale (UEO) în anul 1993. Prin acțiunea comună adoptată de Consiliul UE, în anul 2001, a fost preluat de către Uniunea Europeană, devenind Centrul Satelitar al Uniunii Europene, cu sediul la Torrejon de Ardoz, în Spania. Funcțiile SATCEN vizează acoperirea nevoilor UE și statelor membre de imagini și analize bazate pe fotografiile din satelit. Conducerea politică a SATCEN este asigurată la nivelul PSC, care transmite SG/ÎR pentru PESC liniile directoare privind activitățile prioritare ale centrului. De produsele SATCEN pot beneficia state membre, Comisia Europeană, organizații internaționale sau state terțe, cu condiția respectării criteriilor de securitate și a avizului favorabil al SG/ÎR pentru PESC.

Institutul pentru Studii de Securitate (ISS)

Înființarea Institutului pentru Studii de Securitate ca agenție a Uniunii Europene, prin preluarea funcțiilor existente în cadrul UEO, s-a realizat în anul 2001, prin adoptarea unei Acțiuni Comune a Consiliului UE. Misiunea Institutului este de a contribui la dezvoltarea PESC/PESA prin cercetarea academică și elaborarea de analize în domeniile relevante. Scopul ISS este crearea unei culturi de securitate comune la nivel european și de promovare sistematică a intereselor Uniunii.

Colegiul European de Securitate și Apărare

Colegiul European de Securitate și Apărare (European Security and Defence College – ESDC) a fost creat în iulie 2005, în baza deciziei Consiliului European de la Thessaloniki, din iunie 2003. Colegiul vizează dezvoltarea unei culturi de securitate și apărare comune între statele membre prin punerea în comun a resurselor pe care acestea le au deja în domeniu (expertiză academică, învățământul de specialitate, institutele de cercetare).

Activitatea Colegiului este susținută de o rețea de institute de pregătire în domeniul securității și apărării europene. Un rol cheie, în acest sens, îl are Institutul pentru Studii de Securitate de la Paris. Coordonarea este asigurată de un secretariat permanent în Bruxelles, localizat la nivelul SG al Consiliului UE. Liniile directoare ale activității Colegiului sunt decise la nivelul Comitetului Permanent, compus din state membre, SG al Consiliului și Comisia Europeană, și la nivelul Comitetului Academic Executiv.

Agenția Europeană de Apărare

Agenția Europeană de Apărare (European Defence Agency – EDA) a fost creată prin acțiunea comună a Consiliului UE din 12 iulie 2004.

SG/ÎR pentru PESC este șeful EDA și președintele Comitetului Director (CD), structura decizională a Agenției, în cadrul căreia statele membre sunt reprezentate la nivel de miniștrii ai apărării (cu excepția

Danemarcei) și Comisiei Europene. Comitetul Director acționează sub autoritatea Consiliului UE și cu respectarea liniilor directoare trasate de acesta. La nivelul EDA funcționează 4 direcții: Capabilități, Cercetare și Tehnologii, Armamente, Industrie și Piețe, precum și o direcție de servicii.

Mecanismul de conducere/control al activității EDA este reprezentat de reuniunile EDA CD (cu frecvență, de regulă, lunară) în format ministerial (apărare) și la nivelul directorilor naționali pentru Armamente, directorii pentru Capabilități, directorii pentru Cercetare/Tehnologii). La fiecare reuniune participă un reprezentant al Comisiei Europene și, după caz, al EUMC/EUMS.

Toate aceste evoluții reprezintă etape majore ale unui amplu proces de reconfigurare a rolului pe care Uniunea Europeană îl are în gestionarea securității globale. În acest cadru, dezvoltarea dimensiunii de securitate și apărare, susținută de operaționalizarea capacităților relevante pe această dimensiune, reprezintă segmentul esențial al acestui proces.

România a participat la dezvoltarea acestui proces, încă din momentul lansării sale atât prin contribuții cu forțe și capacități, cât și prin angajamente efective în cadrul operațiilor conduse de UE.

Semnarea Tratatului de Aderare la Uniunea Europeană, în aprilie 2005, a marcat o nouă etapă în cadrul procesului de conectare la aceste evoluții, orientat spre conturarea profilului strategic al României, ca membru al Uniunii Europene.

Bibliografie

Dr. Bădălan Eugen , *Repere ale construcției arhitecturii de securitate în arealul Mării Negre*, Revista Impact strategic nr. 1, 2006;

Dr. Mureșan Mircea, Maleșcu Simona, *Amenințări și conflicte în spațiul OSCE*, Revista Impact strategic nr. 1, 2006;

Strategia de securitate națională a României, București, 2006
http://www.mapn.ro/documente_cheie/SSNR.pdf

Strategia de transformare a armatei României, București, 2007
http://www.mapn.ro/documente_cheie/strategie_transformare_2007.doc

Carta Albă a securității și apărării naționale, București, 2004, Cap. 3 - Componenta apărării a sistemului securității naționale
<http://www.mapn.ro/diepa/text/cartaalba/capitolul3.pdf>

EVOLUȚII RECENTE ALE CONCEPTULUI
ȘI PRACTICII TRANSFORMĂRII
DREPTULUI INTERNAȚIONAL ACTUAL
ÎN ANUL 2007

Dr. Valentin-Stelian BĂDESCU

This article explains the rationale behind a study on international law, at the request of The Romanian Academy. It describes the methodology used and how the study was organized and it summarizes some major findings. It does not, however, aim to provide a complete overview or analysis of these findings.

Considerații introductive

În pofida unor preziceri foarte puțin optimiste pe care le făcea acum mai bine de 150 de ani, părintele sociologiei, Auguste Comte, potrivit cărora dreptul nefiind știință va trebui să dispară, știința dreptului s-a dezvoltat permanent, în pas cu cercetările științifice cele mai noi.

Departate de a dispărea, dreptul, în general, și dreptul internațional, în special, cunoaște o dezvoltare și o afirmare crescândă în domeniile dintre cele mai variate ale societății. Dezvoltarea relațiilor sociale, interne și internaționale, complexitatea lor crescândă, multiplicarea fără precedent a contractelor intra și intersociale au determinat o dezvoltare corelativă a dreptului și apariția unor noi ramuri de drept. Are loc o lărgire a sferei de acțiune a dreptului, atestabilă pe multiple planuri; fapt ce amplifică rolul explicativ și normator al științei juridice a cărei funcție de cercetare și descifrare a realului se diversifică și se adâncește adăugându-și latura de prospecțiune a realului dat¹.

Din această perspectivă, încercăm, pe parcursul demersului nostru, să analizăm, fără pretenția de a fi exhaustivi, cele mai semnificative aspecte ale evoluției recente ale conceptului și practicii transformării dreptului internațional actual.

---

¹ Valentin-Stelian Bădescu, *Umanizarea dreptului umanitar*, Editura CH Beck, București, 2007, p. 29.

Expansiunea normativă

Intensificarea relațiilor internaționale, conștientizarea interdependențelor existente au favorizat și mai mult progresul cantitativ al dreptului internațional decât dezvoltarea organizațiilor internaționale. Totuși, cele două fenomene sunt legate între ele, pentru că funcționarea acestor organizații a dat naștere unei mișcări convenționale importante și unei ramuri specifice complementare dreptului internațional.

Mult timp, aflată sub influența ritmurilor specifice ale procesului cutumiar și convențiilor bilaterale, îmbogățirea normelor internaționale se accelerează și se raționalizează odată cu procedura de codificare și cu generalizarea convențiilor multilaterale la nivelul diferitelor ramuri ale dreptului internațional. Intrarea pe scena internațională a peste o sută de noi state dă un nou suflu acestei tendințe, în același timp, într-un sens revizionist, cât și în sensul extinderii tuturor aspectelor ale vieții sociale.

În secolul al XIX-lea evoluția rămâne destul de lentă. Sunt cu precădere vizate dreptul războiului și cel al comunicațiilor internaționale, și într-o mai mică măsură și destul de tardiv, dreptul umanitar și dreptul comercial. Acesta este caracteristic unui drept elaborat de către și pentru marile puteri ale epocii, aflate încă sub influența doctrinelor mercantile.

Dreptul războiului s-a îmbogățit odată cu reglementarea de neutralitate permanentă (Elveția, 1815; Belgia, 1831) și cu reglementarea războiului maritim, prin Tratatul de la Paris, din anul 1856. Prevederea conflictelor și anticiparea lor se bazează pe o resuscitare a tehnicii arbitrajului.

Dreptul comunicațiilor se dezvoltă în paralel cu progresul tehnic: creșterea intensității traficului maritim și nevoile marilor puteri au condus la impunerea principiului libertății strâmtorilor (Tratatul de la Paris, 1856) și a canalelor interoceanice (Convenția de la Constantinopol, 1888). Principiul libertății mărilor fusese deja definit de o manieră extensivă, în cazul fluviilor internaționale. Sunt reglementate, în mod progresiv, transporturile feroviare, relațiile poștale și telegrafice.

Prima tentativă de umanizare a dreptului războiului a fost luată cu ocazia Convenției Crucii Roșii, în anul 1864. A trebuit să se aștepte până la Convenția din anul 1890 pentru a se da curs declarației de intenție de abolire a sclavajului, enunțată, încă din anul 1815.

Progresul este evident, prin adoptarea ulterioară a „tratadelor-lege” multilaterale, pentru protecția sănătății, proprietății industriale (Paris 1883), a operelor literale și artistice (Berna, 1886). Contrar acestui progres, procedeul tradițional al tratatelor bilaterale rămâne în continuare, valabil și utilizat, în rezolvarea chestiunilor comerciale internaționale și se realizează aici de o manieră indirectă, prin inserția clauzei națiunii celei mai favorizate, fapt ce autorizează generalizarea dispozițiilor cele mai recente.

Începutul secolului al XX-lea este marcat, în mod special, de dezvoltarea dreptului războiului. „Jus in bello” a avut două mari Conferințe la Haga, în anul 1889 și anul 1907, ce au elaborat trei, respectiv 13 convenții asupra prevenirii războiului, desfășurării ostilităților și asupra regimului de neutralitate². S-au înregistrat progrese și în domeniul umanitar. „Jus ad bellum” marchează prohibiția parțială (Pactul Societății Națiunilor) și mai apoi totală (Pactul Briand-Kellogg din 28 august 1928) referitoare la agresiunea armată. Marile organizații (Societatea Națiunilor și O.I.T.) favorizează negocierea a numeroase convenții tehnice și sociale și deschid calea primelor încercări de codificare în dreptul internațional (Geneva, 1930).

Totuși, criza din anul 1929 și reacțiile protecționiste pe care ea le-a declanșat ne demonstrează inconvenientele absenței unei ordini economice internaționale. Gravele atingeri ale drepturilor fundamentale ale individului dovedesc caracterul destul de teoretic al normelor convenționale, și în același timp insuficiența procedurilor de control exercitate de către organismele internaționale³.

Epoca contemporană, după cel de-al Doilea Război Mondial, cunoaște o asemenea expansiune în domeniul normelor internaționale că se poate vorbi de o veritabilă „explozie” normativă și este oportun să se dividă dreptul internațional într-un anumit număr de ramuri, dacă nu chiar de discipline autonome: dreptul războiului⁴ și neutralității, dreptul mărilor, dreptul aerian, dreptul diplomatic și consular, dreptul tratatelor, sectoare tradiționale, trebuie adăugate teme complet sau parțial inedite, dreptul spațial, protecția drepturilor anului, dreptul internațional al economiei și al dezvoltării, drept administrativ internațional, drept al organizațiilor internaționale, dreptul mediului, dreptul cooperării științifice și tehnice etc.

Discipline pe care le credeam deja „stabilizate” și deci într-o foarte mică măsură îndreptate spre o îmbogățire convențională substanțială sunt repute în discuție; de aici, un nou avânt al procesului cutumiar și convențional. Ilustrările cele mai frapante ale acestui fenomen sunt dreptul mărilor și dreptul internațional economic, și într-o mai mică măsură, dreptul tratatelor sau cel al mediului.

Nu trebuie să fim mirați de o astfel de situație; ea răspunde unei nevoi de coerență și siguranță juridică, care se resimțea deja într-o comunitate internațională redusă la circa 60 de state. Autorii Cartei Națiunilor Unite nu și-au fixat, ca obiectiv, codificarea și dezvoltarea dreptului internațional (art. 13). Această nevoie nu putea fi decât amplificată într-o societate ce numără 190 de state. Elveția a devenit membru al Organizației Națiunilor Unite la 10 septembrie 2002.

---

² Pentru detalii mai ample, a se vedea, Valentin-Stelian Bădescu, *op. cit.*, pp. 46-49.

³ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *Droit international public*, 5^e Edition, Paris, 1994, p. 38.

⁴ V.S. Bădescu, *op. cit.*, pp. 50-54.

Adaptarea calitativă a dreptului internațional. Relativa pacificare a societății internaționale contemporane conduce la punerea accentului pe relațiile din timp de pace, care au un caracter esențial economic. Pe măsură ce se mărește comunitatea internațională accentul se deplasează de la problemele comerciale și monetare ale marilor puteri spre cele de dezvoltare economică. Se observă o inversare a raporturilor de prioritate între menținerea păcii și dezvoltarea economică și socială; pentru autorii Cartei Organizației Națiunilor Unite, stabilirea unei ordini economice internaționale eficace este o garanție pentru securitatea internațională; pentru majoritatea actuală a statelor, relațiile pacifiste reprezintă condiția prealabilă a unei dezvoltări economice⁵.

Obiectivele dreptului internațional s-au diversificat: menținerea păcii trebuie corelată cu decolonizarea, lupta împotriva rasismului și a *apartheidului*, cu dezarmarea, protecția drepturilor omului, a mediului și a resurselor naturale, cu exigențele unei dezvoltări rapide. Fiecare dintre aceste preocupări antrenează anumite ramificații complementare diverselor ramuri ale dreptului internațional; astfel, prevenirea poluării acționează asupra dreptului mărilor, dreptului fluvial internațional, dreptului aerian, dreptului internațional economic etc.

Această conștientizare a interdisciplinarității are consecințe vizibile asupra metodelor de elaborare a dreptului. Procesul de codificare organizat și trasat de Carta Organizației Națiunilor Unite a apărut, timp de 20 de ani, bine adaptat demersului de dominație juridică. Dar astăzi, el se arată insuficient de dinamic. În domeniul economic, atât pentru dreptul mărilor, cât și pentru dreptul mediului, statele preferă să impună un anumit număr de principii fundamentale din care se vor deduce reglementările convenționale, în loc să urmeze metoda inductivă tradițională, de la particular la general. Această abordare prezintă anumite caracteristici. Statele, mult mai conștiente de implicațiile alegerilor lor, ezită să încalce regulile de bază și se angajează să le respecte⁶.

Această atitudine este cu precădere evidentă în privința angajamentelor cu caracter financiar, cum ar fi: cele de asistență pentru statele subdezvoltate sau reglementare monetară internațională, și are și un caracter mai general: pentru că trebuie să se adapteze realităților unei schimbări continue, regulile dreptului internațional economic nu prezintă, în general, rigoarea și cu atât mai puțin rigiditatea normelor ce acționează în domeniile mai „tradiționale”. Mai maleabile și mai flexibile, aceste norme sunt scrise intenționat la condițional-optativ și constituie mai mult niște îndemnuri decât comenzi, descriu obiective dezirabile, și nu obligații de rezultat și comportament. Recurgerea la instrumente juridice mai puțin constrângătoare, cum ar fi: recomandările organizațiilor internaționale, acordurile informale, „codurile de conduită”, permit asigurarea cooperării între state, păstrându-i intactă suveranitatea.

---

⁵ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op. cit.*, p. 73.

⁶ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op. cit.*, p. 41.

În schimb, un interes cel puțin egal celui arătat formulării normelor abstracte este arătat și ameliorării continue a reglementărilor inițiale și controlului efectuării lor. Aceasta se traduce mai întâi prin acceptarea conceptului „dualității normelor”, dacă nu chiar a „pluralității normelor”. Această încălcare a regulii de drept tradițională, evidentă, mai ales, în dreptul dezvoltării, a fost necesară datorită diversificării subiectelor vizate, aceste norme nu puteau regla raporturi între țările dezvoltate cu țările în curs de dezvoltare, raporturi între acestea din urmă, raporturi între țările grav atinse de criza economică cu celelalte categorii de state. Aceasta conduce la înscrierea fiecărei etape de reglementare într-o schemă de termen mediu sau lung, denumite după caz „strategie internațională” sau „program integrat”. Se pun deci, în practică, proceduri de informare și control, adoptate fiecărui caz în speță, de la formulele cele mai oficioase și până la reglarea arbitrară sau jurisdicțională internațională.

Va fi, deci, chiar posibil să se prevadă mecanisme de sancțiuni mai eficace decât modalitățile tradiționale ce făceau apel la responsabilitate internațională între state. Aceste sancțiuni, în raport cu regulile pe care le vizează și trebuiesc respectate, sunt graduale și suple: dezbateri în contradictoriu (la CNUCED), publicarea de rapoarte (OCDE), „peneluri” de experți independenți (organizații pentru produsele de bază), amenințări de excludere (BIRD și FMI), arbitraj („quasi internațional” între stat și investitorul străin, prin Convenția BIRD din 18 martie 1965), recurs jurisdicțional excepțional (Cartea de Justiție a Uniunii Europene).

Vedem astăzi concretizarea progresivă a noțiunii de „responsabilitate comună a Statelor față de comunitatea internațională”, traducere juridică a faptului că solidaritatea și interdependența statelor sunt în creștere. Astfel, *Carta drepturilor și obligațiilor economice ale statelor* (1974) stabilește ca responsabilități comune exploatarea fundului mărilor, „patrimoniul comun al umanității”, și protecția mediului. Punctul final în evoluția dreptului internațional în această direcție s-ar traduce prin recunoașterea unei ierarhii a normelor și prin extinderea conceptului de crimă internațională asupra tuturor atingerilor grave aduse normelor superioare (agresiune, dominație colonială, genocid, poluare masivă a atmosferei și a mărilor).

Totuși, statele ezită încă să se angajeze pe această direcție, care ar consacra un recul net al interetatismului.

De altfel, nu au dispărut încă toate obstacolele politice și tehnice care au frânat până aici apariția unui drept internațional coerent și structurat. Procedurile de adoptare și de intrare în vigoare a celor mai importante angajamente convenționale rămân lente și greoaie, în așa măsură că ameliorarea acestor proceduri a devenit preocuparea comună a organizațiilor universale. Este necesar, în special, dezvoltarea celor mai flexibile tehnici de

adaptare continuă a tratatelor, ținând cont de ritmul rapid al progresului tehnic. În ceea ce privește metodele „moderne” de elaborare a dreptului, ele prezintă niște dezavantaje: incertitudini asupra stării dreptului pozitiv, fapt ce favorizează violarea sa; riscuri crescânde în ceea ce privește incompatibilitatea normelor internaționale între ele. Acest risc de incompatibilitate provine nu numai din multiplicarea regulilor de drept internațional, dar poate cât mai ales, din regionalismul juridic.

Consolidarea dreptului internațional regional⁷

Dezbaterea asupra regionalismului internațional prezintă multiple fațete, politice, economice, ideologice, juridice. Din acest ultim punct de vedere, întrebarea care se impune este dacă regionalismul juridic este oportun din punct de vedere internațional general: favorizând instituțiile regionale și dând putere „corpului” normelor regionale, ar putea părea că se dorește evitarea mecanismelor universale și frânarea adoptării regulilor generale, dar în același timp, dispunem astfel de un „laborator de idei și practică”, și grație acestei anticipări experimentale au fost realizate noi progrese la nivel mondial.

De 30 ani încoace, tendința de regionalizare s-a întărit și s-a generalizat în urma a două fenomene majore: decolonizarea și încercările de integrare politică și economică. Decolonizarea a făcut ca țările continentelor african și asiatic să aibă aceleași preocupări, ca cele avute de America Latină de la începutul secolului al XIX-lea: toate noile state încearcă să elaboreze la nivel regional, reguli pe care ele le vor apăra, în mod colectiv, în fața instanțelor universale, în domeniul luptei împotriva colonialismului succesiunii statelor, reglementării diferendelor teritoriale, dezvoltării. Marile puteri și statele europene nu mai sunt în măsură să împiedice finalizarea acestor revendicări și vor fi, de aici încolo, și ele tentate de strategia regională, ca tactică defensivă. Modalitățile de elaborare a dreptului mărilor în cursul ultimilor 20 de ani demonstrează, în mod clar, acest fenomen. Dezvoltarea dreptului regional împrumută metode complexe, unde se combină procesul cutumiar tradițional – a cărui legitimitate a fost admisă de jurisprudența internațională (Curtea Internațională de Justiție – procesul Haga de la Torre, 1951) – cu diplomația „parlamentară” în cadrul conferințelor și organizațiilor regionale. Dar regionalismul nu este numai o reacție de protecție împotriva unui mediu internațional ostil și defavorabil. Este, de asemenea, un fenomen pozitiv, care dezvăluie solidarități mai puternice decât la nivel universal. El dă naștere, cel puțin, unei rețele foarte dense de relații de cooperare și de mecanisme de control constrângătoare pentru state (protecția drepturilor omului în cadrul Consiliului Europei sau al O.S.C.E.). În anumite conjuncturi

---

⁷ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op. cit.*, p. 44.

speciale, regionalismul permite apariția unor ordine juridice atât de specifice, încât cu greu pot fi detectate în ele elemente ale dreptului internațional (Uniunea Europeană, Statele Andine). Aceste ordine juridice se caracterizează prin: importanța ocupată de actele unilaterale „autoritare”, adică a normelor juridice elaborate, de și în numele organizației regionale, prin importanța procedurilor jurisdicționale de control a comportamentului statelor membre, și eventual prin efectul direct al normelor respective ce se manifestă asupra indivizilor⁸.

Având în majoritatea timpului, ca obiectiv crearea unei uniuni vamale sau economice, aceste organizații integrate se bazează pe politici economice comune, care supun statele membre unei ordini economice internaționale mult mai coerentă și eficace decât cea existentă pe plan universal. Astfel, regionalismul poate părea ca un „contra-model”, susceptibil de a împiedica încercările actuale de reorganizare a ordinii economice internaționale. Dar este, de asemenea, o bună ocazie de a testa anumite încercări de reformă în raporturile dintre statele în curs de dezvoltare sau în raporturile dintre statele dezvoltate și cele subdezvoltate. (Convenția de la Lomé 1975, 1979, 1984 și 1989 între C.E.E. și țările A.C.P.).

Atât timp cât nu este vorba decât de o cooperare regională, raporturile între ordinea juridică regională și dreptul internațional general rămân conforme problematicii tradiționale: se convine să se aplice regulile obișnuite asupra compatibilității cutumelor și a convențiilor particulare, cu cutumele și convențiile de uz general. Apariția organizațiilor „supranaționale” obligă la o reconsiderare a acestei problematici atât pe plan cantitativ, cât și calitativ. Cazul Uniunii Europene este un bun exemplu: UE se substituie statelor sale membre, ca actor pe scena internațională, într-un număr din ce în ce mai mare de domenii (vamă, comerț, pescuit maritim, protecția mediului etc.) și această tendință va fi și mai accentuată odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht (politică socială, imigrare, relații (afaceri) externe etc.). Se înmulțesc ipotezele care susțin concilierea imperativelor de drept comunitar cu cele ale dreptului internațional (în special, dreptul tratatelor).

Dar întrebarea se pune mai ales din punct de vedere calitativ și în termeni inediți: raporturile între dreptul internațional și dreptul comunitar trebuie reglate după problematica dreptului internațional general sau după aceea a raporturilor drept internațional – drept național? Jurisprudența comunitară caută cu prudență un răspuns la această întrebare: ea încearcă să salveze autonomia normativă a dreptului comunitar respectând în același timp principiul superiorității dreptului internațional general asupra ordinilor juridice parțiale⁹.

---

⁸ *Idem*, p. 45.

⁹ C.J.C.E. 19 noiembrie 1975, pp. 38-75, Rec. 1975.

Analiză doctrinală, expunere generală

În mod natural, evoluția doctrinei se explică, în mod clar, prin evoluția vieții internaționale însăși, evoluție pe care dreptul pretinde că o încadrează. Cinismul voluntarismului pozitiv, care pretinde să descrie dreptul așa cum este el, fără să se ocupe de finalități sau de morală, este dominant pe parcursul întregului secol XIX. După Primul Război Mondial și conform spiritului Societății Națiunilor, doctrina va încerca să explice de o manieră rațională mecanismele dreptului internațional, fără a ceda tentației amoraliste, dar fără a rezista celei abstracționiste.

De la 1945, se disting cu precădere două tendințe¹⁰, în ciuda mării diversității de opinii: o parte a doctrinei reia latura pozitivistă, dar debarasându-se de dogmatismul voluntarist ce o caracteriza, în timp ce la pol opus, se situează alți autori ce adoptă militantismul juridic.

Trebuie să realizăm însă, că această clasificare este simplistă: vechi curente continuă să existe să reapară și mulți autori combină, în mod conștient sau nu, doctrine în aparență foarte diferite, dar statul și funcțiunile sale rămân mereu în centrul tuturor controverselor.

Avatarii pozitivismului

Pozitivismul este o noțiune ambiguă. În sensul propriu, susținătorii săi se limitează să descrie dreptul în vigoare, și în această accepțiune puțini internaționaliști recuză termenul și calificativul de "pozitiviști". Totuși, pentru o lungă perioadă de timp și mai ales astăzi, acest sens inițial, original, a fost ocultat, de aici confiscarea pozitivismului de către voluntarism, care reprezintă o reconstrucție a realității plecând de la un postulat discutabil precum acela care spune că voința statului constituie fundamentul cu caracter obligatoriu al regulilor de drept. Sub această formă, "pozitivismul", a devenit, de la Vattel încolo, doctrina dominantă și a rămas astfel până către primul sfert al secolului XX. Continuând să exercite o mare influență, el a suferit apoi o oarecare eroziune sub efectul mai multor fenomene: renașterea, dreptului natural și apariția militantismului juridic, cât și diversificarea doctrinală împreună cu contestările Kelviene, obiective și pragmatice.

a) *Pozitivismul voluntarist clasic*. După Moser și G.F. Martens, tradiția pozitivistă s-a instaurat, puțin câte puțin, pentru a deveni către sfârșitul secolului al XIX-lea marea școală pozitivistă clasică. Ea a apărut, ca urmare a introducerii pozitivismului în științele sociale, deci în cea juridică, de asemenea, și mai ales datorită lucrărilor a doi autori germani: Jellinek, teoretician de drept public general și Triepel, internaționalist și fost decan al Facultății de drept din Berlin. Pozitivismul clasic se definește prin două trăsături caracteristice: el este etatist și voluntarist, pentru că admite că statul

---

¹⁰ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op.cit.*, p. 77.

este unica izvoare de drept și în consecință acesta nu depinde decât de voința sa. Plecând de la aceste premise, el nu are nici o dificultate în a gândi, precum Vattel, și să conserve ca și el, sistemul interstatal edificat de către fostul regim. El îl modernizează totuși prin completa eliminare a dreptului natural și printr-o analiză sistematică, științific făcută, grație unei creșteri sporite a datelor practice și a progresului metodologiei.

La începutul sec XX, italienii Anzilotti și Cavaglieri au urmat acestora. Cu ei, efortul de sistematizare se dezvoltă și mai mult. Pentru Anzilotti, obiectul științei dreptului este dreptul pozitiv; funcția sa principală este să determine și să explice regulile în vigoare "compunându-le într-o formă de sistem logic"¹¹. O parte a doctrinei franceze contemporane se străduiește să reînnoiască abordarea voluntaristă tradițională, abordare cea sedus și un mare număr de autori din Lumea a III-a.

Totuși, incapacitatea statelor de a menține pacea și incapacitatea sistemului interstatal fondat pe respectul suveranității, de a se adapta pe deplin exigențelor solidarității internaționale au antrenat regresivitatea acestui "pozitivism" format de altfel din realități ale vieții internaționale, realități pe care el se mulțumește în a le descrie. Din această cauză pozitivismul clasic va fi ținta a două tipuri de atacuri chiar din partea acelor care acceptă postulatul antiidealismului.

Se presupune substituirea teoriei voluntarismului juridic cu alte teorii; acesta este scopul urmărit de școala normativistă condusă de Hans Kelsen, pe de o parte și de școala obiectivistă sau sociologică condusă de G. Scelle, pe de altă parte. Ambele încearcă să de o explicație celor două concepte – cheie ale pozitivismului clasic, statul și suveranitatea, propunând niște alternative.

b) *Normativismul*. Teoria normativistă a lui Kelsen, care împreună cu Alfred Verdross și Joseph I. Kunz au fondat "Școala de la Viena" se caracterizează prin dorința de a debarasa dreptul de toate "impuritățile sale". El însuși o caracterizează, ca fiind "teoria pură" a dreptului.

Definindu-se pozitivisti, Kelsen și școala sa recunosc existența statului, dar de o manieră au totul diferită de cea a pozitivistilor clasici. Definind dreptul, ca un complex ordonat de norme asimilabile statului, ei deduc din acest postulat dispariția suveranității. În plus, spre deosebire de pozitivistii clasici, normativistii nu recunosc statelor calitatea de subiecte directe și exclusiviste de drept internațional și acordă o importanță decisivă noțiunii de sancțiune. În doctrina franceză contemporană, Jean Combacau este reprezentantul acestei tendințe.

c) *Obiectivismul sociologic*. Ca și Kelsen, George Scelle respinge noțiunea de suveranitate statală, dar din motive diferite. Inspirându-se din temele lui Duquoin, Scelle extinde concepția solidaristă a acestuia asupra societății internaționale și observă că solidaritatea socială există și aici, ca și în societatea internă. După părerea sa, nu există nici o diferență de natură (esență) între cele două, pentru că ambele sunt două "societăți-indivizi".

---

¹¹ Sirey, *Curs de drept internațional*, 1929, p. 48.

"Societatea internațională rezultă nu din coexistența și juxtapunerea statelor, ci din contră, din întrepătrunderea popoarelor grație comerțului internațional (în sens larg). Ar fi foarte curios ca fenomenul de sociabilitate, care se află la baza societății statale, să se oprească la frontierele statului"¹².

Odată făcute aceste constatări, Georges Scelle poate contrabalansa pozitivismul clasic și spune că dreptul internațional este, ca și dreptul intern, un drept care se aplică indivizilor, aceștia fiind deja membri în diferite societăți naționale. Nu există drept interstatal. Dreptul internațional trebuie să se numească "dreptul oamenilor", cuvântul "oameni" fiind folosit în sensul de "indivizi".

Începând chiar de atunci, societatea internațională universală deține singură suveranitatea și inexistența organelor internaționale superioare statelor relevă o "carență instituțională", fapt ce este ușor, și mai ales, necesar de remediat.

Alți autori, abordând analiza sociologică, ca și Georges Scelle, ajung la niște concluzii mai puțin revoluționare. Enumerăm pe: E. Giraud, M. Merle și mai ales Roberto Ago, Oscar Schachter, Michel Virally, Charles de Visscher. În toate lucrările lor, accentul este pus pe ansamblul realităților sociale, în primul rând pe acțiunea puterii politice, ca factor de formare și de transformare a dreptului. Sub rezerva că nu-și refuză nici anumite investigații în afara dreptului, acest curent "realist" se aseamnă într-o largă măsură cu neopozitivismul pragmatic.

d) *Pozitivismul pragmatic*. În fața acestor teorii atrăgătoare și contradictorii, toate fondate pe postulate neverificabile, un mare număr de autori gândesc că "teoriile generale" nu corespund unei atitudini științifice și refuză să se lase încadrați într-un anume sistem teoretic. Pentru ei, este posibilă doar descrierea statului de drept pozitiv, printr-un examen sistematic și o prezentare ordonată a conținutului diverselor izvoare de drept, jurisprudenței și a practicii diplomatice. Dacă ei rămân pozitiviști, ei o fac fără să acorde importanță unui concept decât numai în măsură în care este deja știut că acel concept domină practică internațională. Pornind de la o abordare pragmatică – de aici numele de "știință empirică" – ei ajung să recunosc valoarea explicativă a două noțiuni: suveranitatea statului, supunerea sa în fața dreptului internațional. Doctrina franceză în marea sa majoritate, mai ales prin S. Bastid, Ch. Rousseau, R.J. Dupuy sau H. Thierry s-a raliat la această tendință preconizată de J. Basdevant și G. Gidel între cele două războaie mondiale. Acest fapt a fost susținut și de o parte a doctrinei anglo-saxone (Thomas M. Frank, Louis Henken, Oscar Schachter) și de alți numeroși autori importanți de diverse naționalități (polonezul Manfred Lachs, germanii R. Bernhardt, B. Simma, Ch. Tomuschat). Deși încă incomplet stabilizată, doctrina țărilor din Est de după "perestroika" pare să se orienteze de asemenea, cu precădere în această direcție¹³.

---

¹² Domat-Montolivrestien, *Manual de drept internațional public*, 1948, pp. 18-19.

¹³ E.R. Mullerson, *Sources of International Law - New Tendencies in Soviet Thinking*, A.J.I.L. 1989, pp. 494-512.

Renașterea dreptului natural

Această renaștere este o nouă reacție împotriva pozitivismului clasic. Din punct de vedere filosofic ea se situează în curentul antipozitivist și idealist. Din punct de vedere obiectiv, ea se bazează pe necesitatea de a lupta împotriva efectelor nefaste cauzate de anarhia suveranităților statale. După Primul Război Mondial, un compatriot al lui Grotius, care compară sistemul lui Vattel cu o "bază falsă" spune că în ziua de 4 august 1914 a murit "nu dreptul oamenilor în sine, nu tot dreptul oamenilor, ci acel amalgam de ipocrizie, de cinism, de repetare continuă și de acceptare a îndatoririlor imperiale ale statelor și clemență pentru fiecare fapt reprobabil comis de către un stat" (Van Vollenhoven).

Precedând acest curent de opinie, peste tot în lume, mulți autori au contribuit la revalorizarea acestui "ireductibil" drept natural. În dreptul internațional, putem cita: pe americanul James Brown Scott, englezul J.L. Brierly, austriacul Alfred Verdross, francezii Loius Le Fu, Antoine Pillet, Louis DELbez, Paul Reuter, germanul Ernst Saner, italienii Gabriele Savioli, Santi Romano, Ricardo Monaco. Acești doi din urmă se raliază printre altele, faimoasei teorii a instituției a decanului Hauriou, care, în studiile sale de drept public general s-a afirmat și ca un ferm partizan al dreptului natural.

Scriind în sec. XX, toți acești autori nu confundă, cum a făcut odată Vitorio, dreptul natural cu dreptul oamenilor. Urmând lui Grotius, ei disting cu precizie dreptul natural și dreptul pozitiv, și, contrar lui Pufendorf, ei acordă în studiile lor un loc foarte important dreptului pozitiv.

Se ridică mereu voci autorizate care regretă faptul că noii partizani ai dreptului natural au adoptat o poziție puțin științifică, introducând prin intermediul dreptului natural, morala în drept. Totuși, prin numărul și calitatea adeptilor săi, jus-naturalismul s-a impus ca o tendință persistentă a doctrinei contemporane.

Apariția militantismului juridic¹⁴

Așa cum e de netăgăduit că politica domină viața internațională, tot astfel, e de preferat să nu se confunde politica internațională cu dreptul internațional.

Astfel a fost formulat postulatul pozitivismului, susținut de către "tendință politică": pentru autorii atașați de această abordare, "neutralitatea" pozitivismului nu este decât o aparență sau o ipocrizie; în plus, refuzând să asocieze dreptul cu politica, pozitiviștii își interzic o analiză realistă a fenomenelor juridice internaționale.

Autorii acestei tendințe nu se mulțumesc să preconizeze mereu o metodă de analiză mai deschisă, impregnată cu date din științe politice, așa

---

¹⁴ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op. cit.*, p. 80.

cum au făcut autorii ce se autoreclamă "autorii realismului sociologic". După Hobbes, dar în funcție de orientări ideologice foarte variate și chiar contradictorii, ei încearcă adeseori să facă din doctrina dreptului internațional, un instrument de acțiune politică. Găsim autori reprezentativi și în Vest, și în Est, și în Lumea a III-a.

a) *În Occident*, în umbra unei abordări "realiste", militantismul este net perceptibil într-un curent al doctrinei anglo-saxone ilustrat de către englezul Georg Schwarzenberger și americanul Myres S. Mc Dougal, care insistă pe funcțiunea ideologică a dreptului.

Succesul acestei abordări în lumea anglo-saxonă nu trebuie să mire: ea corespunde unei anumite tradiții britanice – atașarea dreptului internațional asupra studiului relațiilor internaționale – și faptului că științele politice sunt în mare vogă în Statele Unite.

După acești autori¹⁵, dreptul internațional nu există decât în serviciul politicii, ce este un factor privilegiat, dacă nu chiar exclusiv al relațiilor internaționale. Pentru Schwarzenberg funcția principală a dreptului internațional "este de a ajuta la menținerea supremației forței și a ierarhiilor stabilite pe baza puterii". Mc Dougal critică juriștii de drept internațional, care persistă în punerea accentului de o manieră excesivă asupra regulilor tehnice, disociindu-le de politică, ca factor de inspirație a deciziilor". Combinată cu o mică doză de idealism – spre exemplu ideea că scopul dreptului internațional este de a salva libertatea și demnitatea umană, – o astfel de abordare ia cu ușurință o tentă ideologică, în speță anticomunistă

b) *În țările din Est*. Acest militantism poate, abordând alte postulate, încerca să facă din dreptul internațional nu un instrument de menținere a acestui *status quo* internațional, ci o unealtă pentru a contesta.

Drumul a fost deschis de către juriștii din țările comuniste, încă de la apariția U.R.S.S., într-un context internațional ostil acestui tip inedit de regim politic. O societate internațională dominată de către statele burgheze, structural orientate spre imperialism este inacceptabilă și dreptul care o definește trebuie să fie combătut. În formularea sa contemporană, această doctrină își fixează ca scop de a face din dreptul internațional un drept al "coexistenței pașnice", concept imaginat pentru a răspunde exigențelor politicii de relaxare. Ambiția mărturisită a acestor autori era să contribuie la reculul influenței ideologiilor liberale și capitaliste în relațiile internaționale.

c) *În Lumea a III-a*. Această combinație de realism și ideologie socializată tinde să câștige cercuri din ce în ce mai largi, și este dominantă la autori din Lumea a III-a. Obiectivul este totuși altul și vizează mai ales promovarea instaurării unei noi ordini internaționale, în principal în domeniul economic¹⁶. Contestarea dreptului internațional tradițional îmbracă la aceștia

---

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ M. Bedjaoui, *Pentru o nouă ordine economică internațională*, U.N.E.S.C.O., 1979, p. 295.

forme foarte diverse, care merg de la analize marxiste mai mult sau mai puțin tradiționale sau de la o formulare "partizană" obiectivismului sociologic, până la abordări puternic impregnate cu empirismul anglo-saxon sau francez. Anumiți scriitori occidentali se raliază acestui curent, în special, americanul R. Falk și francezul Ch. Chaumont, care au exercitat o influență importantă asupra majorității autorilor din țările francofone în dezvoltare.

După Ch. Chanmont, care și-a fondat teoria pe o analiză a contradicțiilor care traversează viața internațională, el regândește sistemul internațional dintr-o perspectivă critică: "în fața viziunii abstracte a dreptului internațional conceput ca o armonizare a societății internaționale printr-o solidaritate și o cooperare aparente se plasează conștientizarea datelor imediate a relațiilor internaționale și care sunt mai întâi formate din contradicții".

"Obligația juridică nu are conținut normativ autonom, ci acest conținut este reflexul unei situații care se exprimă prin manifestări de voință. Nu este vorba de o voință difuză, cu atât mai puțin de o voință mondială"¹⁷.

Este, deci, vorba mai întâi de o încercare de demitificare a dreptului internațional, de denunțare a caracterului pervers a dreptului internațional clasic, și mai apoi de efortul de a-l transforma într-un instrument de "democratizare" a vieții internaționale.

Un drept aplicabil unor entități suverane

Așa cum o demonstrează multe studii, chiar sumare, curentele de opinii care divizează doctrina, chestiunea statului domină toate controversile. Din acest punct de vedere nu este ușor să vedem aceste entități, care se vor "suverane peste tot", "deasupra tuturor" capabile să se supună dreptului, iar libertatea lor de acțiune limitată de către acest și același drept.

În plan teoretic, problema se pune cu aceeași, dacă nu cu și mai multă acuitate în ceea ce privește dreptul public intern, de a cărui existență, P. Weil spunea că "ține de domeniul miracolului": suveranitatea statului nu depinde de nimic. Acest lucru nu se petrece la fel în cadrul societății internaționale. În cadrul acesteia, coexistă entități egale, având aceleași pretenții în cadrul exercițiului unei suveranități absolute. Dreptul internațional este regulatorul indispensabil pentru această coexistență și în ordinea internațională, dreptul, departe de a fi incompatibil cu suveranitatea statelor, el reprezintă corolarul necesar: statul nu se concepe, în mod izolat, și este tocmai ceea ce-l deosebește de imperiu; de atunci, conceptul de suveranitate nu poate, primi un sens absolut, ci semnifică faptul că statul nu este subordonat nici unui altui stat, dar că el trebuie să respecte regulile minimale garantând același privilegiu tuturor celorlalte state. Acesta este obiectivul principal și fundamentul dreptului internațional modern.

---

¹⁷ *Curs general de drept internațional public* R.C.A.D.I. 1970-I, vol. 129, pp.345; 362.

Așa cum spunea Baschevant, "punctul de plecare în ordinea juridică internațională actuală se află în principiul suveranității". Acest element are, ca urmare, nota predominantă a structurii de coordonare în societatea internațională, chiar dacă apar și elemente ale unui drept de subordonare.

Mulți autori au constatat că alături de dreptul clasic, "relațional", și paralel cu el, funcționează un alt drept "instituțional", cu o structură diferită¹⁸. Dar apariția acestei noi structuri în ordinea internațională nu cauzează dispariția primei. Dacă s-ar produce o astfel de evoluție, nu am mai putea vorbi de un drept internațional specific și distinct de drepturile naționale: nu ar mai exista decât un drept "mondial", drept intern al unei comunități internaționale integrate și ipotetice. Așa cum scria Anzilotti: "desăvârșirea dreptului internațional prin constituirea unei puteri statale superioare diverselor state - Statul federal universal – ar semnifica în realitate sfârșitul dreptului internațional; acesta ar fi înlocuit cu dreptul public intern al noului Stat"¹⁹.

În starea actuală, o simplă observare a faptelor ne arată coexistența a două categorii juridice distincte; pe de-a parte, o pluralitate a drepturilor naționale, ce sunt cadrele și reflecțiile societăților strict integrate și ierarhizate și pe de altă parte dreptul internațional, care se adresează înainte de toate, entităților suverane.

Această concurență a suveranități egale conferă dreptului oamenilor caractere foarte particulare care îl disting, în mod net, de drepturile naționale și care conduc la ideea foarte controversată a fundamentului său.

Specificități ale ordinii juridice internaționale

Mult mai mult decât dreptul intern față de care disputele doctrinale au dispărut aproape complet, în favoarea savanțelor discuții de natură tehnică, dreptul internațional face astăzi obiectul unor pasionante confruntări între "școlile" rivale.

Totuși, dacă opozițiile rămân acute în anumite puncte, intensitatea polemicilor asupra teoriei juridice are o evidentă tendință de diminuare, chiar dacă rumorile continuă să existe. Trebuie să vedem în aceasta o dovadă de maturitate, fără îndoială: atunci când la originile dreptului internațional, prima preocupare a autorilor de drept a fost afirmarea suveranității Prințului, doctrina s-a preocupat mai apoi, în contrabalans, de găsirea justificărilor teoretice asupra supunerii statului în fața dreptului internațional, cadru necesar pentru coexistența suveranităților. Această etapă este astăzi depășită: sub rezerva unor ultime dispute duse, în general, de către specialiști, în discipline nonjuridice, existența dreptului internațional nu mai este astăzi contestată în mod serios, în pofida unei fluctuații doctrinale ce subzistă, încă în ceea ce privește raporturile între ordinele juridice internaționale și interne.

---

¹⁸ R.J. Dupuy, *Le droit international public*, P.U.F., 1990.

¹⁹ Sirey, *Cours de droit international*, 1929, p. 47.

Observații generale

Având originile în ideile lui Hobbes și Spinoza, curentul "negativist" al dreptului internațional apare în orice perioade. El adună filosofi și juriști de renume. Persistența războaielor și frecvența violare a acestui drept au alimentat îndoielile asupra naturii sale juridice, adică asupra existenței sale pe post de cadru de reguli obligatorii. În zilele noastre, noi "negatori" se recrutează din știința politică în plin având.

În mod curios, atunci când specialiștii acestei noi discipline se afirmă, observatorii atenți ai realității internaționale, în numele postulatelor abstracte, ei pierd această realitate din vedere în ceea ce privește existența dreptului internațional, chiar atunci când viața internațională este profund impregnată cu acest drept internațional.

Nu fără paradox, negatorii dreptului internațional îi contestă existența în numele unei definiții abuziv exigentă a dreptului. Bazându-se pe principiul că nu este drept decât acel drept care prezintă aceleași caractere și chiar aceeași structură ca dreptul intern, ei constată că nu este cazul dreptului internațional, și "deci", el nu constituie un ordin juridic valabil. Acesta nu ar trebui să existe, deci el nu există. Însă el există cu adevărat, dar este diferit; diferit atât în ceea ce privește elaborarea regulilor, cât și în ceea ce privește aplicarea lor, sau mai exact, el prezintă dintre aceste două puncte de vedere niște caracteristici care nu sunt necunoscute dreptului intern, dar care nu au aceeași intensitate sau nu se produce cu aceeași frecvență statistică. În rest este destul de îndoielnic ca el să tindă către dreptul intern. În realitate, el evoluează conform logicii sale interne și găsește în noțiunea de suveranitate un factor esențial de diferențiere.

Negarea dreptului internațional. Postulat: nu există drept internațional fără organe superioare statelor²⁰

Obiecțiile comune ridicate împotriva dreptului internațional derivă dintr-o concepție generală de drept. Dreptul constituie o serie de reguli obligatorii. Dar, pentru a fi complet, o definiție a dreptului ar trebui să indice în plus și modalitatea de a face acele norme, efectiv obligatorii. Imediat după aceea, societatea de drept trebuie să posede o organizație care să cuprindă autorități superioare: un legislator care stabilește regula de drept, un judecător care rezolvă diferendele legate de aplicarea regulilor și un jandarm care sancționează violările acestor reguli, la nevoie chiar prin constrângeri materiale.

Existența acestor instituții superioare cât și a constrângerii materiale joacă un rol atât de decisiv în viața dreptului, încât ele se înserează în definiția acestuia, din care ele fac parte integrantă.

Astfel, în cadrul Statului, dreptul intern este "drept" pentru că statul este o societate instituționalizată, dotată cu o organizație juridică superioară indivizilor și distinctă de ei.

---

²⁰ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op. cit.*, p. 85.

De la aceste premise tragem concluzia că existența dreptului internațional este condiționată de existența unei organizații suprastatale a societății internaționale. Ori, o asemenea organizație este complet incompatibilă cu suveranitatea statului. Nu poate exista deci, și de fapt nici nu există în societatea internațională nici legislator, nici judecător și nici jandarm. În lipsa acestei trinități necesare, dreptul internațional nu ar fi decât un mit.

Natura dreptului internațional

Fără drept internațional, ar fi viața internațională complet anarhică? Uniți în motivațiile lor, adversarii s-au separat în fața acestei întrebări.

1) Reguli fără caracter juridic

a) Câțiva autori nu dau înapoi în fața perspectivei anarhiei. În calitate de discipoli ai lui Hobbes și Spinoza, ei înglobează societatea internațională unei societăți de natură și raporturile între statele suverane unor raporturi de forță.

În virtutea suveranității lor, statele pot recurge, în mod deliberat, la război. În loc să formuleze reguli de drept stabile, tratatele semnate între state nu exprimă decât reguli de prudență bazate pe starea de moment a raporturilor de forță între părți și durează atât timp, cât se precizează în tratat. Orice stat poate abroga, în mod unilateral, tratatele devenite contrare intereselor sale, dacă, dispune cel puțin de forța necesară de a-și impune decizia²¹.

Către finele secolului XIX, germanul Adolf Lasson era reprezentatul cel mai cunoscut al acestui curent de opinie, fapt ce coincide, în mod bizar, cu conceptul relațiilor între monarhii absoluți ai fostelor regimuri. Cu puțin înainte de declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, suedezul Landstedt exprima o opinie similară.

Printre autorii științei politice contemporane îi cităm în special pe Raymond Aron ("Pace și război între națiuni") care insistă pe caracterul normal al violenței în relațiile internaționale, și pe Hans J. Morgenthau ("Politics among Nations the Struggle for Power and Peace), care constata și el la rândul său, fragilitatea tratatelor.

b) Au apărut și teze moderne. Pentru polonezul Gumplo Wicz, în relațiile lor pacifiste, statele observă doar un ansamblu de forme. Pentru englezul John Austin, "dreptul internațional" se reduce la reguli de morală internațională sau de curtoazie internațională cărora le lipsește caracterul juridic obligatoriu, care sunt pozitive în sensul că ele se aplică în fapt așa cum sunt și nu cum ar trebui să fie. Austin a avut numeroși adepți în Anglia. În Germania, Binder îi împărtășea părerea și adăuga ideea existenței mesajelor internaționale născute dintr-o practică constantă.

2) Dreptul internațional redus la dreptul public extern al Statului

Un loc important trebuie rezervat unei alte categorii de adversari. Contrar predecesorilor, ei recunosc că relațiile internaționale sunt bine reglate

---

²¹ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op. cit.*, p. 86.

de regulile juridice. Numai că, în loc să constituie un drept internațional propriu-zis, aceste reguli fac parte din dreptul statului, ca drept public aplicat relațiilor sale externe. Dreptul public statal se subdivizează, astfel, în două ramuri: dreptul public intern și dreptul public extern, cel din urmă fiind tocmai dreptul internațional²².

În plus, s-a precizat că acest drept public extern al Statului nu este decât un aspect al dreptului său constituțional. Într-adevăr acesta este cel care determină autoritățile statale având competența în a reprezenta statul în raporturile sale cu celelalte state.

La fel pentru regulile cărora le sunt supuse relațiile internaționale fiind stabilite prin procedura tratatelor, vom găsi în dreptul constituțional intern dispozițiile ce desemnează autoritățile statale însărcinate cu încheierea acestor tratate și trasează procedurile de urmat, pentru a face pe acestea din urmă obligatorii (ratificare). Astfel, după Albert Zorn, "dreptul oamenilor nu este juridic de drept, decât în măsura în care el devine drept constituțional".

Astfel, nu vor fi atâtea drepturi publice externe câte state există în lume, din fericire, pentru că dacă ar fi așa, aceasta ar echivala în mod evident cu negația dreptului internațional ca drept unic, distinct de dreptul statal.

Existența dreptului internațional.

Positivitatea dreptului internațional

Dovada cea mai evidentă și probabil cea mai convingătoare a existenței dreptului internațional este furnizată de observarea, chiar superficială, a vieții și a relațiilor internaționale: dreptul internațional există pentru că statele, oamenii politici, curentele de opinie, organizațiile internaționale guvernamentale sau nu, îl recunosc și îl invocă, și pentru că ar fi complet de neconceput ca atât de mulți oameni consacră atât timp, energie, inteligență și uneori bani, în urmărirea unei himere.

Guvernele, în mod special, țin cont de dreptul internațional – ceea ce nu înseamnă neapărat că îl și respectă; dar aceasta este o cu totul altă problemă. Guvernele creează consilii – în special, prin înființarea Direcției afacerilor juridice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe – în scopul de a determina conduita de urmat fie pentru a pune în practică preceptele sale, fie pentru a le interpreta în modul cel mai avantajos posibil, fie pentru a se apăra împotriva acuzațiilor ce le sunt aduse, fie pentru a modifica regulile sau a crea altele noi.

Așa cum a remarcat G. de Lacharrière, statele au o "Politică juridică externă", la fel cum au și o politică externă în domeniile militar, economic sau cultural, adică "o politică despre drept și nu neapărat determinată de către drept"; Statele încearcă deci să acționeze asupra lui și să-l utilizeze cu cel mai bun randament în interesul lor național.

---

²² *Idem*, p. 87.

Dreptul internațional este un drept pozitiv, pentru că este recunoscut, ca atare, de către state, atât de cele supuse primului șef, de către judecători naționali și internaționali, cât și de statele care trebuie să asigure aplicarea sa.

1) Statele recunosc de manieră diferită supunerea lor în fața dreptului internațional, fie că e vorba de dreptul cutumiar sau de cel convențional.

a) Recunoașterea prin Constituțiile statelor. Aproape toate Constituțiile elaborate după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, în perioada de plin avânt a dreptului internațional, au adoptat această recunoaștere:

- Constituția Republicii Franceze din 4 octombrie 1958.

Preambulul ce confirmă textul preambulului Constituției de la 27 octombrie 1946: "Republica franceză, fidelă tradițiilor sale, se conformează regulilor de drept public internațional".

- Constituția Republicii Italiene din 27 octombrie 1947: Art.10 – "Ordinea juridică italiană se supune regulilor de drept internațional general recunoscute".

"Condiția juridică în străinătate este reglementată de lege conform uzanțelor și tratatelor internaționale".

- Legea fundamentală a R.F.G. din 23 mai 1949.

Art.25 – "Regulile generale ale dreptului internațional fac parte integrantă din dreptul federal. Ele fac legile și nasc, în mod direct, drepturi și obligații pentru locuitorii teritoriului federal".

- Constituția Olandei revizuită în 1956:

Art.63 – "Atunci când evoluția ordinii juridice internaționale o cere această ordine poate fi derogată printr-o convenție aflată la dispoziția și sub spiritul Constituției". (această dispoziție a fost menținută în vigoare și în Constituția din 1983 în care art. 90-95 sunt concepute într-un spirit puțin diferit).

Și actuala Constituția României din anul 1991, republicată²³, conține reglementări asemănătoare.

Art. 11: Dreptul internațional și dreptul intern

(1) Statul român este obligat să îndeplinească întocmai și cu bună – credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

(2) Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.

Art. 20: Tratatele internaționale privind drepturile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenești vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate, la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

---

²³ Publicată în Monitorul Oficial nr. 767/31.10.2003.

Art. 148: Integrarea în Uniunea Europeană

(1) Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare precum și a exercitării în comun cu celelalte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege, adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de prevederile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

b) De o manieră generală, în cadrul dezbaterilor diplomatice, statele încearcă mereu să-și întărească pozițiile sprijinindu-se pe argumente bazate pe reguli de drept internațional. În cadrul ministerelor Afacerilor Externe din aproape toate statele lumii există câte o direcție a afacerilor juridice.

c) Participarea la organizațiile internaționale, și mai ales, la O.N.U. obligația principală pe care toate organizațiile internaționale impun membrilor lor, este respectarea dreptului internațional. La 18 septembrie 1934 când U.R.S.S. a fost admisă la Societatea Națiunilor, puterile occidentale au tras concluzia încurajantă că U.R.S.S. acceptă să se conformeze dreptului internațional existent înainte de nașterea sa ca stat. Preambulul Pactului preciza că este important "să se observe în mod riguros prescripțiile dreptului internațional, recunoscute de acum înainte ca fiind reguli efective de conduită a guvernelor".

Astăzi, în preambulul Cartei Națiunilor Unite, "popoarele Națiunilor Unite" spun că sunt hotărâte să "creeze condițiile necesare menținerii justiției și a respectului pentru obligațiile născute din tratate sau din alte izvoare de drept internațional". Primul articol, paragraful I al Cărții specifică că unul din scopurile ONU este menținerea păcii și securității internaționale, realizând "prin mijloace pacifiste, conform principiilor de justiție și drept internațional, medierea sau reglarea diferendelor". În plus, articolul 4 impune ca statele care solicită să fie admise să se angajeze în actul lor de candidatură să accepte "obligațiile prezentei Carte". Acceptarea acestor obligații de către aproape 200 de State membre câte numără în prezent O.N.U., echivalează cu recunoașterea quasi-universală a dreptului internațional.

2. Aplicarea efectivă a dreptului internațional de către tribunale naționale este fundamentată pe recunoașterea directă a statelor respective de a căror putere țin. Dacă Constituția țării lor nu furnizează o bază juridică scrisă acțiunii tribunalului, atunci ele caută această bază juridică în regula de origine anglo-saxonă: "International law is a part of the law of the land", considerată demult timp deja, ca o regulă cutumiară cu valoare constituțională universal acceptată²⁴.

---

²⁴ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op. cit.*, p. 89.

În ceea ce privește tribunalele internaționale, ele au fost constituite exact în scopul de a aplica dreptul internațional. Convențiile de la Haga asupra rezolvării pacifiste a conflictelor internaționale din anul 1899 (art.15) și din 1907 (art.37) spun că: "Arbitrajul are ca obiect rezolvarea litigiilor între state de către judecător pe baza respectării dreptului". În sentința dată pe 13 octombrie 1922 în afacerea "reclamații norvegiene împotriva U.S.A.", Curtea permanentă de arbitraj declară că ea "e liberă să verifice dacă legile U.S.A. sunt conforme cu tratatele încheiate de USA, sau cu principiile bine stabilite de drept internațional, inclusiv dreptul cutumiar". Pe de altă parte, articolul 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție specifică că misiunea acesteia "este de a regla conform dreptului internațional orice diferend care i se aduce la cunoștință". Deși această precizare nu figura în statutul fostului C.P.J.I. se găsea acolo totuși și alte dispoziții foarte clare, spre exemplu, articolul 2 (confirmat de statutul actual) conform căruia judecătorii de la Curte trebuie să posede "o competență notorie în drept internațional". În consecință, nu există nici măcar o singură decizie a celor două înalte Curți internaționale care să nu amintească, explicit sau implicit, caracterul obligatoriu al dreptului internațional (convențional sau cutumiar) în fața statelor.

Din pozitivitatea dreptului internațional putem trage o concluzie de bază în ceea ce privește dezbateră ce a divizat doctrina. Chiar dacă această pozitivitate nu a dezarmat toți adversarii săi în planul juridic, ea înlătură definitiv orice bază a obiecțiilor lor. Raționamentul teoretic învățămintele practicii.

Particularitățile dreptului internațional – Norme și legislator

Se poate evoca absența legislatorului în societatea internațională, numai dacă avem asupra acestei instituții o viziune "internistă", rigidă și restrictivă. E adevărat că nu există organ specializat în editarea normelor; dar, ca în orice ordine juridică, normele internaționale fac obiectul unui proces formal de elaborare în care intervin deopotrivă statele, în principal, cât și autorii și destinatarii principali ai acestor reguli (la fel ca pentru dreptul intern unde părțile unui contract sunt și autori și destinatari). Este ceea ce G. Scelle numea "dedublare funcțională" a statului, apelativ imperfect după el, din cauză "carenței instituționale" a societății internaționale²⁵.

Pe de altă parte, așa cum au observat autorii pozitiviști clasici²⁶ nici istoria, nici sociologia nu confirmă concomitența între drept pe de-o parte și legislator și judecător de cealaltă parte. În orice societate, dreptul cutumiar există înaintea dreptului scris. În lipsa unui legislator instituit, societățile primitive erau supuse unui drept cutumiar ieșit direct din gruparea socială și

---

²⁵ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op.cit.*, p. 90.

²⁶ K. Strupp, R.C.A.D.I. 1934 - I vol.47, p. 268s.

recunoscut de către aceasta. Aceste constatări se aplică societății internaționale. Diferitele state care o compun, supuse fiind regulilor de drept, ca și în colectivitățile primitive, participă împreună la elaborarea lor și nu au deloc nevoie de a institui un legislator. În rest, dreptul feudal, nu reieșea dintr-un anume organ superior, ci din pactele încheiate între suverani și vasali.

Particularități ale dreptului internațional – Sanțiuni și represii

Argumentele adversarilor dreptului internațional în legătură cu problematica, sancțiunilor sunt foarte contradictorii: pentru unii, inexistența dreptului oamenilor ține de absența mecanismelor represive în sfera internațională, pentru alții, această absență reiese din contră, din faptul că relațiile internaționale nu cunosc decât legea celui mai puternic și sunt deci exclusiv bazate pe raporturi de forță. Sunt, deci, teze opuse și la extreme, dar nici una nu este convingătoare: chiar dacă ambele conțin un sâmbure de adevăr, ambele sunt lipsite de relevanță.

1) În ceea ce privește a doua teză - primatul forței în relațiile internaționale – este adevărat că raporturile de forță constituie elementul dominant al vieții internaționale. Dar acest lucru nu contravine cu nimic existenței unei ordini juridice.

Ba chiar dimpotrivă, așa cum arată autorii marxiști, orice drept este reflexul unor raporturi de forță. Destul de bine ascunsă pe plan intern datorită caracterului "polițienesc" al societății naționale, această evidență apare mult mai clar în sfera internațională, dar aceasta nu aduce nici o diferență de nuanță între cele două ordini juridice: dreptul este, și într-un caz și celălalt, expresia echilibrului existent, la un moment dat, între forțele prezente.

2) Argumentul bazat pe "inexistența sancțiunii" este la prima vedere și mai stânjenitor.

Aplicat societății internaționale tradiționale, el nu se mai aplica deloc: descentralizării normative, îi corespundea descentralizarea sancțiunii. Respectarea dreptului era asigurată, chiar de către statele implicate, de care Kelsen spunea că recurgând la represalii sau la război, statele acționau prin delegarea ordinii juridice internaționale (ceea ce rămâne totuși o viziune optimistă asupra lucrurilor, respectul dreptului fiind mai degrabă un pretext decât un obiectiv al conflictelor armate)²⁷.

El nu se mai aplică așa în zilele noastre: limitarea recurgerii la forță în relațiile internaționale interzice, în principiu, statelor să-și facă singure dreptate; în paralel, societatea internațională a promovat un sistem coerent de securitate colectivă, centrat și axat pe O.N.U. care beneficiază în principiu de monopolul total asupra competențelor în ceea ce privește recurgerea la

---

²⁷ Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, *op. cit.*, p. 91.

constrângere. Acest lucru se realizează prin forțele militare pe care statele le pun la dispoziția ONU.

3) Dar mai este ceva. Ne putem pune într-adevăr întrebări asupra pertinentei problemicii sancțiunilor, pentru a răspunde întrebărilor asupra existenței dreptului internațional.

Aplicarea sancțiunii este condiția eficacității dreptului, nu a existenței sale. Anumite ramuri ale dreptului intern, și mai ales dreptul constituțional, sunt adeseori lipsite de sancțiuni, chiar când nimeni nu contestă caracterul lor juridic. La fel este și în cazul dreptului oamenilor. În mod contrar a ceea ce se susține câteodată, nu sancțiunea – represiune este simbolul dreptului, ci "sentimentul de obligativitate" pe care îl resimt destinatarii regulilor de drept, în mod distinct de orice judecată de valoare.

În opinia noastră, conținutul și limitele relative la această problemă, trebuie să constituie obiectul unei agende de prioritate nu numai pentru teoreticienii dreptului internațional, dar și pentru cei chemați să aplice în practică, în cele mai complexe situații, normele și principiile acestuia.

ROLUL LIMBII FRANCEZE ÎN REALIZAREA UNEI BUNE COMUNICĂRI ÎN CADRUL MISIUNILOR NATO

Lect.univ.drd. Ana Mona ILIE

Nowadays, when English is in a continuous offensive and has the real possibility to monopolize communications in the entire world, a question arises: can the other NATO official language, that is, French, be regarded as an important communication and documentation tool being also used in military operation theaters?

I started from statistics according to which in NATO four countries use French as an official language and four others use Latin origin languages (approximately one third of NATO). This is, in my opinions, a strong argument supporting the necessity of using French in the Alliance and in its missions. My plea is motivated by a reality: I am a French professor, and my wish is to contribute to maintaining its status as official language in NATO. The growing interest in French studies in Romanian Armed Forces proves its increasing role in good documentation and communication inside NATO.

În condițiile în care limba engleză se găsește într-o veritabilă ofensivă, aflându-se în poziția de a monopoliza comunicarea mai ales în domeniile legate de tehnică de ultimă generație (cu precădere Internetul), tentativa mea de a mă opri asupra rolului și importanței limbii franceze, în general, și în Alianța Nord-Atlantică, în special, poate părea un eșec anunțat sau o neconvingătoare pledoarie pentru o cauză care poate fi considerată pierdută. Mizând pe o impresionantă cantitate de argumente pro limba franceză, îmi asum acest risc, fiind pregătită să răspund franco-scepticilor, cu noi elemente de natură a convinge că limba lui Voltaire rămâne una dintre cele la care se apelează tot mai frecvent pentru documentare și comunicare.

Diferitele perioade istorice, au impus mari nume care au cultivat și au rafinat frumoasa limbă, dintre care amintim: Corneille, Racine, Descartes (a supus limba franceză unui sever control al rațiunii), Voltaire, Montesquieu, Baudelaire, Hugo, Maupassant ș.a.

Fără a intenționa să mă opresc prea mult asupra rădăcinilor și evoluției limbii franceze, doresc totuși să subliniez că în ea se întâlnesc substratul

preroman, stratul latin și suprastratul germanic, respectiv latura populară sau vulgară de pe teritoriul Galiei, apoi cuvintele autohtone din limbile populațiilor preromane și, în fine, influențele germanice.

Cu timpul, limba franceză s-a impus depășind granițele Franței și chiar ale Europei generând un fenomen lingvistic de proporții cunoscut în toată lumea: *francofonia*.

O importantă țară francofonă, cu valori indubitabile ale limbii și culturii franceze este România, expresiv în acest sens fiind faptul că unul dintre importanțele sommet-uri ale țărilor francofone s-a desfășurat la București fiind un succes de răsunet planetar.

Specialiști de marcă în studierea francofoniei consideră că limba franceză este o parte constitutivă a identității naționale a României, a culturii noastre, care la rândul ei plasează țara noastră în universalitate. Sunt adeptul celor care consideră că: „Limba franceză este o parte constitutivă a identității naționale a României moderne. Românii nu au fost niciodată cu adevărat străini în Franța, cel puțin pe plan cultural și spiritual. Românii n-au constituit niciodată un grup etnic sau religios separat, deoarece ei erau pe deplin francezi. Exilul românesc din Franța dinainte de 1989 a fost deseori criticat pentru a fi fost fragmentat, într-o dispută permanentă între diferitele grupuscule și această dispută a fost explicată printr-un imaginar caracteristic latinilor – cel al unui individualism exacerbant. Dar această fragmentare are o explicație simplă: o coerență perfectă a exilului românesc era imposibilă pentru că românii vorbitori ai limbii franceze se simțeau pe deplin francezi. Acest fapt explică de ce marii intelectuali români din Franța și-au exprimat opera în limba franceză. Ei au contribuit astfel la edificarea culturii și științei franceze moderne. Ce alt fapt poate oare fi mai important pentru buna imagine a României în lume?”¹

Având în fibra sa profundă elemente franceze, cultura română se prezintă drept o contribuție importantă a poporului nostru la patrimoniul universal, fiind în acest sens un exemplu de cultură mare, produsă de o țară considerată mijlocie din punct de vedere al teritoriului și al populației. Sunt de acord fără rezerve cu cei care consideră că: „Spiritualitatea nu poate fi <<mare>> sau <<mică>>. Aud sau citesc prea des discursuri despre micimea culturii române, despre cât este ea de neînsemnată în contextul mondial, despre fatalitatea supunerii sale la legile economiei de piață. Aceste discursuri nu sunt numai obositoare, dar și false pe plan epistemologic. Spiritualitatea nu poate fi măsurată în kilograme sau număr de cărți. O spiritualitate nu poate fi mică sau mare. Ea este sau nu este. Iar, prin natura sa, spiritualitatea este universală. O schimbare a imaginii României în lume este condiționată de reforma reprezentărilor noastre culturale. Cultura nu se reduce la literatură.

---

¹ *Asymetria. Formarea și rolul limbii franceze în cultura europeană.*
<http://www.asymetria.org/modules.php>

O altă greșeală epistemologică consistă în reducerea culturii la literatură, obsesie persistentă a unor intelectuali români din România sau din afara României, caracteristică a unei subdezvoltări culturale și a ignorării realităților secolului XXI. Astăzi știința, ingineria, informatica, arhitectura urbană, comportamentul politic fac parte integrantă din cultură. Acest fapt ar putea crea o nouă viziune a ceea ce este imaginea României în lume.”²

De remarcat este poziția oficială a României privitoare la rolul și locul limbii franceze, exprimată de ministrul de externe, potrivit căruia trebuie „să fim promotorii dimensiunii europene în cadrul Organizației Internaționale a Francofoniei și, în egală măsură, susținători ai valorilor francofone în cadrul Uniunii Europene. Constanța acestei poziții a României vine din însăși definiția Francofoniei, care are drept misiune consolidarea rolului limbii franceze, ca mijloc de comunicare la nivel internațional și ca vector cultural, o misiune care presupune recunoașterea diversității culturale și promovarea dialogului dintre culturi. În cadrul procesului de reconsiderare a rolului Organizației Internaționale a Francofoniei la care m-am referit anterior, România își poate susține unele dintre prioritățile de politică externă, și mă refer aici, în special, la revigorarea relațiilor cu state din Africa și din Orientul Apropiat, urmărind, bineînțeles, liniile politice generale ale organizației. Nu în ultimul rând, experiența recentă a României în administrarea proceselor de tranziție politică și economică este un atu cu mare potențial de valorificare în cadrul Francofoniei.”³

Pornind de la aceste considerente, voi încerca să analizez modul în care limba franceză poate fi un mijloc important de comunicare în cadrul NATO.

Voi porni de la prevederile din *La Traité de l'Atlantique Nord*, Washington DC, le 4 avril 1949, care la articolul 14 precizează: "Ce Traité, dont les textes français et anglais font également foi, sera déposé dans les archives du gouvernement des Etats-Unis d'Amérique. Des copies certifiées conformes seront transmises par celui-ci aux gouvernements des autres Etats signataires".⁴ (Acest Tratat, ale cărui variante în limba engleză sau franceză sunt în mod egal autentice, va fi depozitat în arhivele guvernului Statelor Unite ale Americii. Copii autorizate conforme vor fi transmise de către acest guvern celorlalte guverne semnatare.)

Prevederi din care rezultă cu claritate faptul că limba franceză este una dintre cele două limbi oficiale NATO. Inclusiv abrevierea Alianței se face concomitent în cele două limbi: NATO (North Atlantic Treaty Organization) și OTAN (Organization du Traité de l'Atlantique Nord) indiferent în care țară membră se folosesc ele.

Voi porni de la identificarea țărilor NATO în care limba franceză este oficială sau ale căror limbi oficiale au în fundamentul lor filonul latin. Dintre

---

² *Ibidem*.

³ <http://www.roumanie-france.ro/phpbb2/>

⁴ *La Traite de l'Atlantique Nord*, Washington DC, le 4 avril 1949.

cele 26 de țări, patru (Franța, Belgia, Luxemburg și Canada) au limba oficială franceză, iar patru (Italia, România, Portugalia, Spania) au limbi de origine latină, care favorizează însușirea limbii franceze. Aceste țări reprezintă aproape o treime din numărul total de membri NATO, procentaj foarte relevant în sprijinul studiului de față.

Este cunoscut că în afara misiunilor NATO, în lume se desfășoară mai multe sub egida ONU în țări care folosesc limba franceză sau limbi de sorginte latină (Congo, Coasta de Fildeș, Angola, Mozambic etc.), unde chiar dacă în Comandamentul Forței se utilizează limba engleză, în mediul ambiental se impune folosirea limbii franceze din nevoia stringentă de a se realiza o bună comunicare cu populația civilă, militarii autohtoni, autoritățile locale etc.

Cei care au îndeplinit misiuni în astfel de zone, au afirmat fără echivoc faptul că, de regulă, au recurs la limba franceză în relația cu populația, fiind obligați să o învețe, în situația în care nu au cunoscut-o până la plecarea în misiune (problemă care apare anormală în condițiile în care se știe aria în care se va desfășura misiunea, iar pregătirea sub toate aspectele ar trebui făcută în acest sens).

O realitate care nu poate fi contestată este că din cauza folosirii excesive a limbii engleze s-a creat și un sindrom de respingere a acesteia în unele țări chiar membre NATO, în mod deosebit de către populația civilă, dar uneori chiar de către militari. Nu mă refer aici numai la Franța, unde o asemenea atitudine pare normală în nefirescul ei, dar și în Italia, Germania, Spania, Grecia. Sigur, nu mă voi opri asupra acestei anomalii, dar doresc să subliniez că dacă și cealaltă limbă (franceza) NATO ar fi folosită, situația s-ar ameliora.

Se vorbește tot mai des de barierele de limbă care se întâlnesc frecvent în NATO și UE (deși aici situația este specifică, pentru că fiecare limbă are statutul de „oficială”) și care ar putea mai lesne fi depășite dacă s-ar apela mai frecvent la limba mai accesibilă (pentru latini fără îndoială aceasta fiind franceza).

Terenul pierdut de limba franceză are explicații multiple și fiind un fenomen atât de complicat, el trebuie analizat de specialiști recunoscuți în domeniu. Voi afirma doar că tehnologiile înalte (în primul rând cele IT), sunt unele dintre elementele care au condus la această situație. Lor li se adaugă visul american și, în general, imaginea feerică despre pământul făgăduinței și al tuturor posibilităților, în această direcție mass-media având rolul de a amplifica fenomenul folosindu-se în primul rând de cinematografie, televiziune, radio etc.

Tendința de a se apela frecvent la limba engleză inclusiv în unele producții naționale, precum și în limbajul cotidian este evidentă și întâlnită peste tot în lume iar aceasta este o modalitate de a se impune limba engleză în defavoarea celei franceze.

Pledoaria mea privitoare la limba franceză ar putea genera suspiciunea că este consecința profesiei mele, de dascăl care predă această limbă, însă m-am

strădui să mă detașez de această tentație subiectivă și să apelez la virtuțile culturale, diplomatice, artistice ale acesteia, care au constituit la un moment dat un mare câștig pentru omenire și cred că este o eroare să se renunțe la el.

În sistemul nostru de învățământ de la toate nivelurile se studiază limba franceză, dar nu cu aceeași intensitate ca engleza, unde doritorii sunt mult mai mulți și mai interesați de însușirea corectă și rapidă pornind de la realitatea că utilizarea ei se face imediat în țară sau oriunde în afara ei.

Consider îmbucurător faptul că în armata noastră a crescut preocuparea pentru învățarea limbii franceze, un motiv constituindu-l în opinia mea și mai buna cunoaștere de către militari a importanței limbii franceze în îndeplinirea misiunilor în care au fost angajați.

Îmi mențin opinia că folosirea și a limbii franceze în cadrul NATO ar fi un câștig pentru Alianță și o înlesnire a îndeplinirii în teatrele de operații a misiunilor CIMIC, care reprezintă interfața forței multinaționale cu populația din zonă.

Dar chiar și în comandamentele NATO (unele dintre ele situate în țări de limbă franceză – și aici Belgia ar trebui invocată în primul rând – sau de sorginte latină) ar fi un câștig având în vedere că militarii care le compun, indiferent de țările din care provin, în afara locului de muncă sunt obligați să folosească limba franceză.

Indiferent că vorbim de teatre de operații, de comandamente NATO, de misiuni ONU, OSCE etc., folosirea a încă unei limbi (de altfel, oficială a NATO) este pe de o parte o necesitate, iar pe de altă parte reprezintă un canal deosebit pentru înțelegere între cei care, în condiții uneori la limita de sus a riscului, au nevoie de a înțelege și de a fi înțeleși.

Este o axiomă că orice nouă limbă este o ușă deschisă către o nouă realitate, iar dacă vorbim de limba franceză, este calea de a pătrunde într-o fermecătoare arie a luminii izvorâte din cultură, artă, muzică și tot ce reprezintă promovarea frumosului, într-o lume din ce în ce mai mult situată în calea violenței, urii, răzbunării și răului, în general.

Democrația pe planetă ar avea și ea de beneficiat din utilizarea limbii care a dat omenirii celebra „Liberté, Fraternité, Egalité”.

Simt nevoia de a mă referi încă o dată la posibilitatea oferită de limba franceză de a realiza documentări ample în toate domeniile, inclusiv cel militar și a spori astfel cantitatea de informații, fiind axiomatic faptul că informația constituie una dintre cele mai valoroase resurse de apărare.

Poate am insistat prea mult asupra unei probleme foarte bine cunoscute, dar am făcut-o din dorința de a reitera valențele limbii franceze, de a-i sublinia marea capacitate de comunicare, iar dintre toate acestea, să rezulte hotărârea mea ca la catedră să promovez valorile limbii pe care nu voi înceta să o studiez, pentru a-i pătrunde tainele, de multe ori prea puțin accesibile nonnativilor.

ROMÂNIA ȘI PRĂPASTIA DIGITALĂ ÎN ANUL 2007

Lect.univ.dr. Laurențiu Cătălin FRĂȚILĂ
Prof.univ.dr. Daniela Liliana HÎNCU

Digital Divide refers to the social and economic differences between communities that have access or not to computers and Internet. Digital Divide takes into account the ability of communities to use their technologies communication and information technologies, due to different levels of education and technical studies, although there are differences between groups that have access or not to useful and quality digital information.

Digital divide is in strong connection with the theory of information society. Using Digital Divide, the researcher measures how certain segments of population can participate in creating and developing information society.

The International characteristics of Digital Divide refers to the difference between the level of computerizing and the infrastructure of communication for developed countries and developing countries. Moreover, the national characteristics refer to the differences that can be ascertained to the social categories, depending on the environment, sex or difference on the ethnic criteria.

Keywords: Digital Divide, information society, Internet, e-readiness, qualitative and quantitative criteria

Actualmente, în marea majoritate a țărilor lumii s-au adoptat politici proactive prioritare pentru crearea unui mediu favorabil dezvoltării sustenabile a domeniului tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC), mai ales că între țările dezvoltate și țările sărace sau în dezvoltare s-a creat o *prăpastie digitală (Digital Divide)*. România, ca și alte țări emergente, este confruntată cu fenomenul cunoscut sub numele de prăpastie digitală, adică decalajul care există în folosirea TIC în organizații, între straturi diferite ale societății, la nivelul țării față de alte țări.

Noțiunea decalajului digital este în strânsă legătură cu teoria societății informaționale. Cu ajutorul acestui indicator cercetătorii măsoară, în ce măsură pot participa anumite segmente ale populației în societatea informațională.

Decalajul este cauzat de inegalitățile economice și sociale dintre grupuri, acesta influențând accesul la informația digitală. Aceste diferențe sau inegalități apar la nivelul cunoștințelor de operare a calculatoarelor și al utilizării tehnologiei de către cei prezenți pe piața de muncă și cei marginalizați, bogați și săraci, tineri și bătrâni.

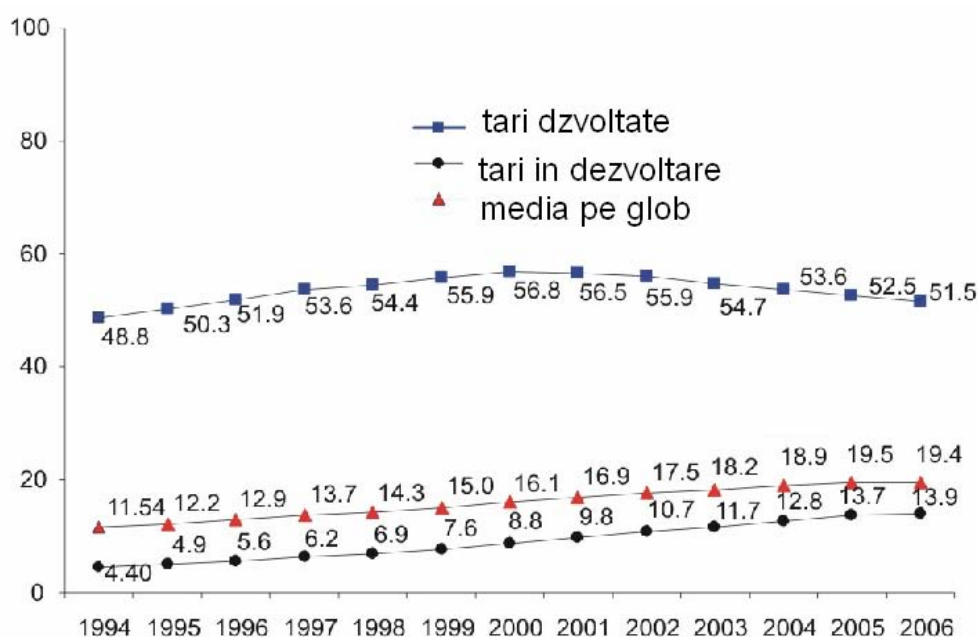
Se poate discuta despre acest fenomen pe două planuri, cel internațional, mondial pe de o parte, referitor la diferența dintre nivelul de informatizare și al infrastructurii de telecomunicații în statele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, și pe plan național pe de altă parte, unde aceste diferențe pot fi constatate la categorii sociale, în funcție de mediul de proveniență (rural/urban), de sex sau pe criterii etnice.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) definește noțiunea ca și „diferența dintre persoane, gospodării, domenii de afaceri și zone geografice de nivel socio-economic diferit în privința posibilităților de a accesa tehnologia informației și a comunicațiilor, respectiv utilizarea Internetului”.

În ultimii 12 ani, decalajul digital s-a diminuat în termenii numărului de telefoane fixe și mobile și a utilizatorilor Internet¹. Pentru telefonia fixă, în țările în curs de dezvoltare, în anul 2006, sunt de 4 ori mai puține linii de telefonie fixă față de țările dezvoltate (figura 1).

În ceea ce privește, telefonia mobilă, pentru țările în curs de dezvoltare se înregistrează de trei ori mai puțini abonați la 100 de persoane față de același număr în țările dezvoltate (figura 2).

Pentru numărul de utilizatori Internet, țările în curs de dezvoltare înregistrează un nivel de 6 ori mai redus față de țările dezvoltate (figura 3).

Figura 1

¹ Sursa: ITU World Telecommunication/ICT Indicators Database, adresa: <http://www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/ict/index.html>

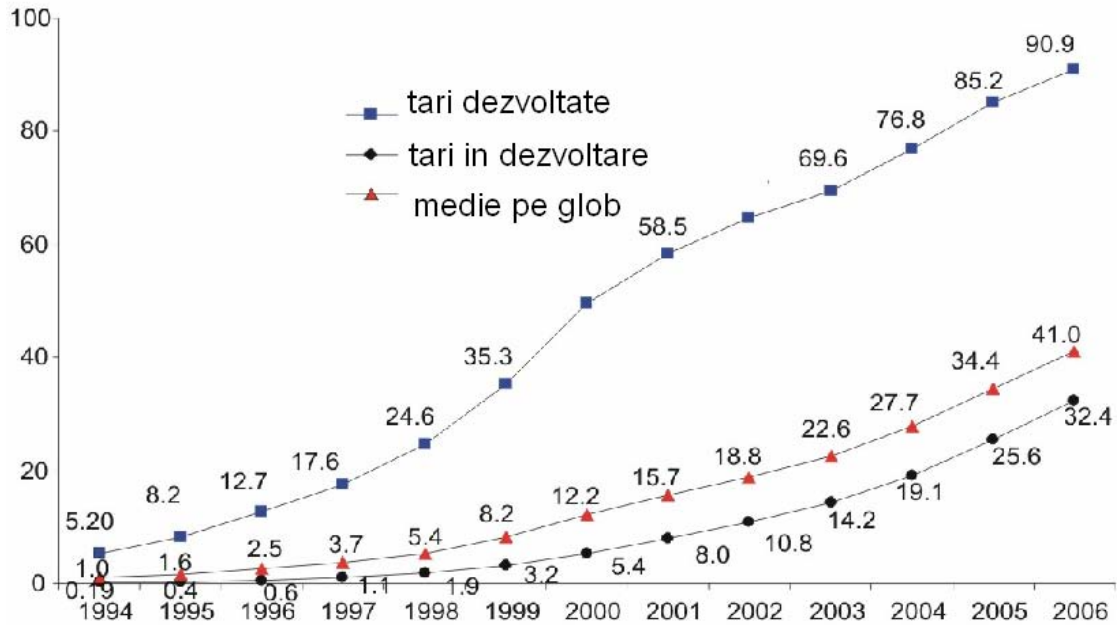

Figura 2

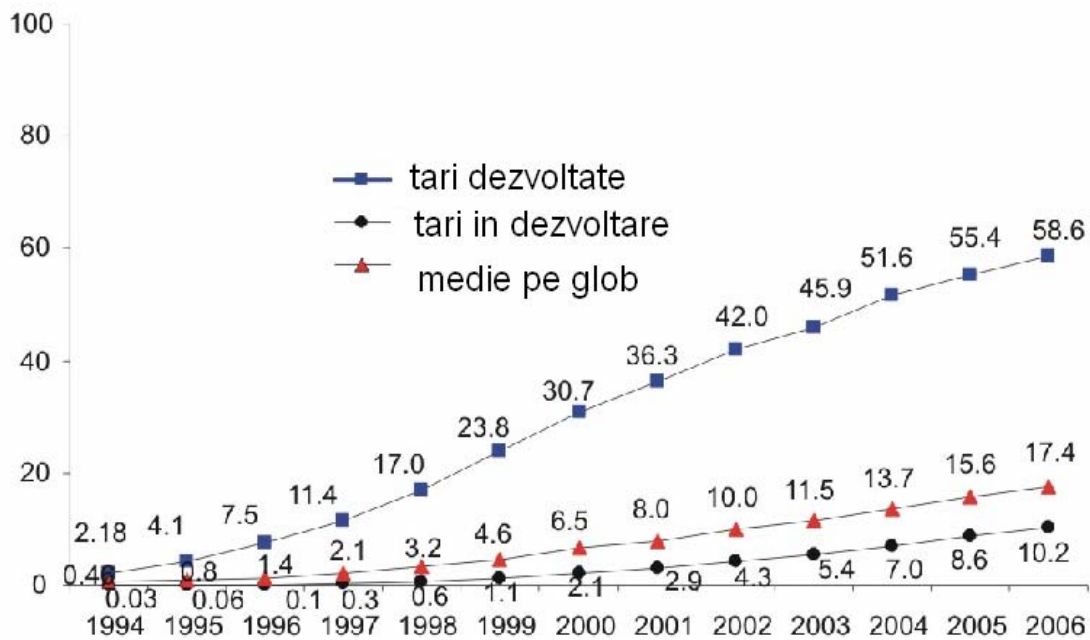

Figura 3

Într-o analiză comparativă se remarcă valoarea redusă a indicatorilor corelați cu digitalizarea societății și afacerilor în România, chiar față de țările vecine, similare ca statut de membru al UE sau situate în aceeași zonă geopolitică (tabelele 1- 4)².

² <http://www.itu.int/ITU-D/ict/ey/Indicators/Indicators.aspx#>

Tabelul 1

	<i>Population</i>		<i>GDP</i>		<i>Total Telephone Subscribers</i>	
	<i>Total</i>	<i>Density</i>	<i>Total</i>	<i>per capita</i>	<i>Total</i>	<i>per 100</i>
	<i>(M)</i>	<i>(per km²)</i>	<i>(B US\$)</i>	<i>(US\$)</i>	<i>(000s)</i>	<i>inhabitants</i>
	<i>2006</i>	<i>2006</i>	<i>2005</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2006</i>
Bulgaria	7.67	69	27.2	3'519	10'652.8	138.87
Hungary	10.07	108	110.5	10'943	13'315.4	132.21
Moldova	4.20	124	2.9	694	2'376.2	56.64
Poland	38.50	123	304.0	7'889	48'220.1	125.25
Romania	21.63	91	86.7	4'012	21'604.0	99.88
Russia	142.54	8	346.5	2'384	160'100.0	111.57
Ukraine	45.99	76	86.1	1'853	61'417.2	133.56
Europe	813.40	31	15'155.8	19'153	1'090'504.9	133.95

Tabelul 2

	<i>Main telephone lines</i>			<i>Main telephone lines per 100 inhabitants</i>		
			<i>CAGR³</i>			<i>CAGR</i>
	<i>(000s)</i>		<i>(%)</i>	<i>2001</i>	<i>2001 - 2006</i>	<i>(%)</i>
	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2001 - 06</i>			<i>2001 - 06</i>
Bulgaria	2'887.0	2'399.4	-3.6	36.59	31.28	-3.1
Hungary	3'742.2	3'350.4	-2.2	36.78	33.27	-2.0
Moldova	639.2	1'018.1	9.8	15.00	24.27	10.1
Poland	11'400.0	11'474.6	0.1	29.51	29.81	0.2
Romania	4'116.0	4'204.0	0.4	18.38	19.44	1.1
Russia	33'278.2	40'100.0	4.8	22.80	27.94	5.2
Ukraine	10'669.6	12'341.0	3.0	21.97	26.84	4.1
Europe	316'788.0	323'290.0	0.4	40.16	39.71	-0.2

³ Rata de creștere anuală – CAGR (compound annual growth rate) se calculează după formula: $[(P_v / P_0) (1/n)] - 1$ în care P_v = valoarea curentă; P_0 = valoarea inițială, n = numărul de perioade. Rezultatul se înmulțește cu 100.

Tabelul 3

	<i>Mobile cellular subscribers</i>					<i>As % of total</i>
	<i>(000s)</i>		<i>CAGR</i>	<i>per 100</i>	<i>%</i>	<i>telephone</i>
	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>(%)</i>	<i>inhabitants</i>	<i>Digital</i>	<i>subscribers</i>
			<i>2001 - 06</i>	<i>2006</i>	<i>2006</i>	<i>2006</i>
Bulgaria	1'550.0	8'253.4	39.7	107.59	75.2	77.5
Hungary	4'967.4	9'965.0	14.9	98.95	100.0	74.8
Moldova	225.0	1'358.2	43.3	32.38	100.0	57.2
Poland	10'004.7	36'745.5	29.7	95.45	79.4	76.2
Romania	3'845.1	17'400.0	35.2	80.45	100.0	80.5
Russia	7'750.5	120'000.0	98.4	83.62	99.2	75.0
Ukraine	2'224.6	49'076.2	85.7	106.72	...	79.9
Europe	357'147.5	767'601.2	16.5	94.29	86.8	70.4

Tabelul 4

	<i>Internet</i>				<i>Broadband</i>	
	<i>Subscribers</i>	<i>Subscribers</i>	<i>Users</i>	<i>Users</i>	<i>Total</i>	<i>Per 100</i>
	<i>(000s)</i>	<i>per</i>	<i>(000s)</i>	<i>per</i>	<i>(000s)</i>	<i>inhab.</i>
	<i>100 inhab.</i>		<i>100 inhab.</i>			
	<i>2006</i>	<i>2006</i>	<i>2006</i>	<i>2006</i>	<i>2006</i>	<i>2006</i>
Bulgaria	448.0	5.84	1'870.0	24.38	384.3	5.01
Hungary	1'292.1	12.83	3'500.0	34.75	976.7	9.70
Moldova	93.7	2.23	727.7	17.35	21.8	0.52
Poland	3'236.2	8.41	11'000.0	28.57	2'640.0	6.86
Romania	3'294.3	15.23	7'000.0	32.36	1'769.3	8.18
Russia	1'890.5	1.30	25'688.6	18.02	2'900.0	2.03
Ukraine	229.0	0.48	5'545.0	12.06	-	-
Europe	123'996	15.16	290'576.4	35.73	89'732	11.0

Cu toate acestea, starea generală a țării este în acest domeniu departe de a fi mulțumitoare, efectele prăpăstiei digitale fiind numeroase și periculoase pentru viitor. România se află sub nivelul mondial și cu mult sub economiile dezvoltate la majoritatea indicatorilor ce definesc dezvoltarea TIC și Digital Divide.

Domeniul IT&C trebuie definit și promovat ca sector prioritar al economiei și societății românești, pe termen mediu și lung, acesta fiind, de

altfel, coloana vertebrală a noii economii globale. Pentru reducerea decalajelor, României ar urma să îi fie alocate 17,1 miliarde de euro de către UE, între anul 2007 și anul 2013, din totalul de 336,1 de miliarde euro pentru toate fondurile structurale alocate de Uniunea Europeană. Analiza comparativă a performanțelor României în domeniul societății informaționale a arătat că, dacă în domeniul informatizării învățământului și administrației publice, România a înregistrat anumite progrese, sectorul corporatist a reacționat foarte lent până acum la efectele de antrenare venite din direcția societății informaționale.

Prăpastia digitală se diminuează în lume, potrivit *Raportului anual privind gradul de pregătire pentru societatea informațională*⁴, publicat de către The Economist Intelligence Unit^{5 6}. Încercând să exprime abilitatea unei țări de a utiliza tehnologia informației și comunicațiile, *e-readiness* este un indicator al mediului de afaceri *on-line* și se referă la capacitatea unei țări de a integra utilizarea Internetului în procesul de dezvoltare economică și socială. Acesta măsoară nivelul de dezvoltare a mediului de *e-business* al acesteia, fiind o colecție de factori care indică gradul de receptivitate a unei piețe în ceea ce privește oportunitățile bazate pe utilizarea Internetului.

Aproape toate țările incluse în raportul de *e-readiness* din anul 2007 și-au îmbunătățit rezultatele comparativ cu cele obținute anul trecut. În plus, atât în termeni relativi, cât și absoluți, progresele sunt mai notabile în partea de jos a clasamentului decât cele înregistrate în partea superioară. Ca urmare, distanța care separă cele mai puternice economii de restul țărilor – *digital divide* – s-a diminuat în ceea ce privește abilitatea de a utiliza tehnologia informației.

La nivel global, *e-readiness* are o tendință ascendentă, însă pentru a putea monitoriza mai bine progresul țărilor, metodologia raportului pentru anul 2007 a fost îmbunătățită; ca urmare, mai multe țări (în special din Asia) și-au îmbunătățit pozițiile în clasament, în timp ce altele au înregistrat o cădere ușoară. Cu toate acestea, liderii clasamentului au rămas, în mare, aceiași.

E-readiness reprezintă un model ce măsoară importanța pe care o au anumiți factori sociali, economici și tehnologici în determinarea direcției spre care tinde *e-commerce* pe o anumită piață și impactul lor asupra respectivei economii. Metodologia adoptată nu se limitează la abordări simple, precum

---

⁴ The 2007 e-readiness rankings: Raising the bar. A white paper from the Economist Intelligence Unit.

⁵ Începând cu anul 2000, The Economist Intelligence Unit a publicat un clasament anual al celor mai dezvoltate economii în ceea ce privește abilitatea de a utiliza tehnologia informației, folosind un model dezvoltat împreună cu IBM Institute for Business Value.

⁶ Economist Intelligence Unit (EIU) este divizia de informații de afaceri a Economist Group, proprietarul ziarului „The Economist”. Prin intermediul rețelei sale globale de peste 500 de analiști, EIU evaluează și preconizează constant condițiile politice, economice și de afaceri în peste 200 de țări. Fiind cel mai important furnizor de informații de afaceri din lume, EIU sprijină managerii în laurea deciziilor de afaceri competente pe baza unor analize prompte, de încredere și imparțiale asupra tendințelor pieței și a strategiei de afaceri a companiilor la nivel mondial.

numărarea abonaților la Internet, a PC-urilor vândute etc. Din contră, se urmărește realizarea unei aprecieri cuprinzătoare a gradului de pregătire (*e-readiness*) într-o țară, pe baza calculului unei *funcții de utilitate globală* (calculată ca o sumă ponderată a notelor, denumite și “niveluri” sau “scoruri”, pentru cca. 100 de indicatori, denumiți “attribute” sau “criterii de evaluare”, cantitativi și calitativi care măsoară (estimează) tot atâtea aspecte de naturi diferite (tehnologice, sociale, economice, politice).

Scopul calculului de scoruri este de a aprecia capacitatea unui număr de țări (în prezent sunt considerate 68 de state) de a promova și de a susține desfășurarea “afacerilor digitale” (*digital business*) și a serviciilor bazate pe TIC (Tehnologia informației și comunicații). Interesul pentru acest indicator poate fi dat de compararea rezultatelor prezentate (prin clasamente și comentarii) pentru a influența, în mod pozitiv, strategiile care sunt adoptate de către organele competente ale administrației publice și de către firmele interesate (inclusiv de către investitorii străini) în domeniul afacerilor digitale.

Pentru aceasta, se folosesc 100 de criterii calitative și cantitative, organizate în șase categorii distincte:

- nivelul de conectivitate și infrastructură tehnologică (20%); Infrastructura tehnologică și conectivitatea măsoară gradul în care firmele și cetățenii au acces la serviciile telefonice (fixe și mobile), la folosirea PC și la Internet. Printre principalele subgrupe de criterii sunt incluse: răspândirea telefoniei mobile, a comunicațiilor pe bandă largă (Broad Band – BB), răspândirea folosirii PC, măsura în care accesul la Internet nu e prohibitiv de scump, iar securitatea rețelei este satisfăcătoare;

- mediul de afaceri (15%). Cadrul general pentru afaceri se bazează pe considerarea a peste 70 de criterii de evaluare referitoare la starea generală a economiei, oportunitățile pieței, stabilitatea politică, cadrul legislativ, politicile de impozitare, situația forței de muncă, deschiderea față de investiții, deschiderea către importuri, politica privind societățile comerciale private, finanțarea etc. (toate sunt domenii în care EIU are o îndelungată tradiție și credibilitate în fața investitorilor);

- adoptarea de către consumatori și economie/mediu de afaceri (25%); Adoptarea de către consumatori și economie evaluează gradul de dezvoltare și practica “e-business” din fiecare țară. Printre principalele attribute se numără raportul dintre cheltuielile pentru TIC și PIB, ponderea comerțului electronic, calitatea logisticii și a sistemelor de livrare a produselor;

- mediul cultural și social / “factorul uman” (15%) apreciază gradul în care activitatea creativă a societății poate contribui la creșterea proprietății intelectuale și poate conduce la crearea de noi produse sau industrii. Mediul social și cultural cuprinde gradul de *e-literacy* sau “educarea digitală” a populației, nivelul de cunoștințe despre Internet, măsura spiritului antreprenorial, calificarea forței de muncă din domeniu prin *mobile literacy* și

capacități de relaționare în rețea, aptitudinile tehnice ale forței de muncă, gradul de inovație etc.

- mediul legislativ – cadrul specific de reglementări și politici (cu o pondere de 10%) reflectă cadrul legal ce afectează direct folosirea tehnologiei digitale cu scopul de a informa, comunica și de a tranzacționa în afaceri; care cuprinde modul în care este considerată proprietatea privată, orientarea și sprijinul guvernamental față de proiectele de infrastructură, facilitatea înregistrării unor noi firme, legislația referitoare la Internet, eficiența cadrului legal tradițional și a legilor legate de Internet (ex: drepturi de proprietate intelectuală; securitate digitală); nivelul de cenzură; ușurința în deschiderea unei noi afaceri etc.

- sprijinul acordat serviciilor electronice prin sprijinul guvernamental (15%). Serviciile de tip “e-support” de tip consultanță, asistentă tehnică, folosirea largă a standardelor, *e-procurement*, *e-voting* etc. Este o categorie nou creată cu scopul de a evalua activitatea guvernelor de a “ghida” cetățenii către un viitor digital. Un guvern *e-ready* va furniza cetățenilor și organizațiilor un ghid clar de adoptare a noilor tehnologii și va fi un exemplu prin utilizarea tehnologiei în eficientizarea activităților proprii. Criteriile enumerate pot fi: consumul guvernamental în domeniul TIC, ca proporție din PIB; strategiile de dezvoltare digitală; strategiile *e-guvernamentale* (ex: folosește tehnologia pentru crearea unui cadru transparent și modern de lucru); furnizarea de servicii *on-line* (ex: plata de impozite *on-line*).

Tabelul 5

Evaluări pentru România și țările vecine: Ungaria și Bulgaria

Țara	Scor total	Conectarea și infrastructura tehnologică	Mediul de afaceri	Mediul social și cultural	Cadrul legal	Politica și viziunea guvernamentală	Adaptarea consumatorilor și afacerilor
România	5.32	4.20	6.73	5.00	6.45	5.60	4.95
Bulgaria	5.01	4.40	6.67	4.80	6.20	4.55	4.45
Ungaria	6.16	5.20	7.11	6.00	6.80	4.85	7.00

Concluzii

Empiric se observă că ansamblul de elemente pe baza cărora se dezvoltă *abilitatea unei țări de a utiliza tehnologia informației și comunicațiilor* începe să se modifice.

Progresul economic depinde din ce în ce mai mult de inovații în utilizarea tehnologiei.

În cazul acelor economii, care ating niveluri extrem de ridicate de adopție a Internetului și a tehnologiilor de comunicații, gradul de competitivitate pe piață este determinat de dezvoltarea unor noi servicii capabile să exploateze infrastructura.

În ceea ce privește abilitatea de a utiliza tehnologia informației (*e-readiness*), distanța care separă cele mai puternice economii de restul țărilor s-a diminuat.

Căi multiple către *e-readiness* vizează aspectele: investițiile substanțiale în rețele sunt indispensabile, însă chiar și acele țări cu deficite infrastructurale mari și caracterizate de medii de afaceri, mai puțin performante, precum: Bulgaria (locul 44), India (locul 53) și Vietnam (locul 66) – își îmbunătățesc nivelul de *e-readiness* prin alte metode, cum ar fi prin dezvoltarea capabilităților de externalizare a tehnologiei informației. Totodată, utilizarea produselor software *open-source* extinde accesul companiilor și a sectorului public la tehnologia informației în anumite țări aflate în curs de dezvoltare.

Firme din multe țări se confruntă cu procese și modele de afaceri noi, netestate, fapt evidențiat de furnizorii de tehnologie *voice over IP* (voce peste protocol Internet), care amenință supremația companiilor de telecomunicații; înseși companiile de telecomunicații reprezintă o amenințare la adresa companiilor de cablu și a posturilor de televiziune prin lansarea televiziunii prin Internet (IPTV). Inovația continuă, de asemenea, și în sectorul public, cele mai notabile exemple fiind în Europa, unde au fost înregistrate câteva inițiative public-private menite să facă serviciile de *e-government* mai accesibile cetățenilor. România a înregistrat progrese importante în ultimii ani în ceea ce privește *e-readiness*, mai ales prin faptul că a atras numeroase companii multinaționale, care au găsit metode de a utiliza ITC, creând astfel un nou model de afaceri: *outsourcing-ul*.

Totuși, România trebuie să se concentreze asupra câtorva aspecte, cel mai important fiind îmbunătățirea cadrului legal, care va influența îmbunătățirea *e-readiness* (reglementarea comerțului electronic, viteza internetului la ISP, combaterea atacurilor cu viruși etc.). Dacă în ceea ce privește accesibilitatea internetului din punct de vedere al costurilor nu e o mare diferență între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, în ceea ce privește utilizatorii de internet, se așteaptă ca, în România, ca și în alte țări, ca Bulgaria și Ungaria, procentul să crească de la 30% la persoane fizice și 50% la persoane juridice, la 50%/70%. În acest sens, România ar putea lua exemplul Spaniei, care a alocat fonduri importante pentru a furniza persoanelor cu dizabilități accesul la serviciile *on-line*.

De asemenea, România ar putea lua exemplul guvernelor altor state în implementarea cardurilor biometrice de identificare, care ar aduce numeroase avantaje în administrația publică și sănătate, creșterea potențialului comerțului electronic, accesul populației la informație.

Bibliografie

Raportul ANRC – Agenția Națională de Reglementare în Comunicații,
2003, 2004, 2005, 2006

The 2007 e-readiness rankings: Raising the bar. A white paper from
the Economist Intelligence Unit

http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_divide

<http://www.digitaldivide.net/>

<http://www.digitaldivide.org/>

<http://www.edutopia.org/>

<http://www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/ict/index.html>

<http://www.itu.int/ITU-D/ict/eye/Indicators/Indicators.aspx#>

www.bnrm.md/publicatii/

www.racai.ro/RISC1/VasileBaltac.pdf

www.atc.org.ro

www.icmpp.ro/institute

ASPECTE ALE EFICIENȚEI ECONOMICE A SISTEMELOR INFORMATICE

Lect.univ.dr. Laurențiu Cătălin FRĂȚILĂ

Economic efficiency of information system must be evaluated by comparing effects with values of used resources. In order to determine its level one needs to quantify the expenses for designing, making and for its implementation and, on the other hand, to quantify the economic real effects. Indicators of economic effects are materialized in direct and indirect results that occur in activity of a company. Synthetic indicators quantify economic efficiency obtained through the exploitation of information system as an investment of beneficiary.

Keywords: economic efficiency, information system, feasibility, indicators of economic efficiency, synthetic indicators, sensitivity analysis

Eficiența economică a unui sistem informatic este exprimată de raportul dintre rezultatul util (efectul sistemului informațional în procesul de conducere și de execuție determinat prin raportarea la un grup de indicatori stabiliți) și cheltuielile avansate pentru realizarea efectului dorit (efortul prin prisma costurilor pentru crearea, implementarea și exploatarea sistemului informațional¹).

Un studiu de eficiență sau o propunere de investiții riguros realizată constă în²:

- stabilirea unui obiectiv economic și un set de rezultate implicite, clar exprimate. Aceasta presupune cuantificarea efectelor, necesitând asocierea unor indicatori financiari sau a unor valori ale beneficiilor acestor efecte ori de câte ori este posibil;
- identificarea unui grup de părți interesate și de beneficiari ai investiției;
- analiză referitoare la modul în care cheltuiala cu sistemele informatice propusă va sprijini strategia firmei;

---

¹ Teodorescu, L., Ivan, I., *Managementul calității software*, Editura Infosec, București, 2001.

² Remenyi, D., *Investițiile în TI – elaborarea unui studiu de eficiență*, Editura Club Europa, București, 2001.

- evaluarea gradului de aplicabilitate a tehnologiei și a planului operativ;
- evaluarea riscurilor asociate investiției;

În demersul de evaluare a eficienței economice sunt studiate diferite aspecte ale fezabilității unei propuneri de investiții³ (tabelul 1).

Tabelul 1

Tipuri de fezabilitate	Aspecte urmărite sau studiate
Fezabilitatea tehnică	Posibilitățile de elaborare și implementare a sistemului cu resursele existente/disponibile.
Fezabilitatea economică	Analiza diverselor categorii de costuri și beneficii (justificarea resurselor angajate și a posibilităților de a obține efectele scontate).
Fezabilitatea exploatării	Este posibil ca noul sistem să fie utilizat la parametrii propuși de către persoanele cărora le este adresat?
Fezabilitatea legalității	Pot apărea conflicte între statutele, deciziile, regulamentele, legile, alte acte normative existente și cele nou introduse?
Fezabilitatea programării	Poate fi proiectat și implementat sistemul în timpul alocat?

Determinarea eficienței economice – concepte, metodologii

Aprecierea efortului depus pentru proiectarea, realizarea și implementarea unui sistem informatic se poate face prin cumularea cheltuielilor în funcție de etapele de proiectare parcurse și de categoriile de cheltuieli implicate.

Efectele economice sunt datorate unei multitudini de factori, dintre care cei mai importanți sunt:

- modernizarea procesului de comunicare operativă, tactică și strategică prin intermediul sistemului informatic ;
- furnizarea automată a unor variante de decizie pentru conducere;
- alegerea soluțiilor optime de decizie prin modele matematice, algoritmi și alte proceduri implementate;
- minimizarea timpului de răspuns pentru sistemul proiectat;
- mărirea gradului de informatizare a activităților principale și a celor auxiliare.

³ Oprea, D., *Analiza și proiectarea sistemelor informaționale economice*, Editura Polirom, Iași, 1999.

De asemenea, efectele economice pot fi maximizate dacă sistemul informatic proiectat folosește procedee precum: teletransmisia, teleprelucrarea, prelucrările în timp real și distribuit.

Conform lui Jean Louis Peaucelle⁴, se pot pune în evidență indicatori de volum ai activității, de capacitate ai sistemului, de calitate și rentabilitate, prezentați în tabelul 2. Acești indicatori trebuie analizați în sens dinamic, evoluția lor fiind ca urmare a dezvoltării sistemului informatic.

Tabelul 2

Cheltuieli	Cheltuieli de exploatare pentru fiecare locație (post de lucru), incluzând: amortismente, întreținere, rețea, personal, energie, chirii etc.
Activitate	Număr de tranzacții Timp de prelucrare Volum de date prelucrat (schimbat) în rețea Număr de terminale conectate Număr de situații/pagini editate Grad de utilizare a calculatoarelor
Capacitate	Putere instalată Număr de locații (posturi de lucru) Număr de terminale/calculatoare Grad de utilizare a unității centrale Volumul discurilor (HDD) din rețea Orar de funcționare
Calitate	Disponibilitate Timp de răspuns Grad de prelucrare pe loturi Securitate
Rentabilitate	Cost / linie editată Cost / tranzacție Cost / unitate timp microprocesor Cost / unitate timp conectare Cost / unitate timp calculator Cost rețea instalată

Indicatori ai eficienței economice a sistemelor informatice

Eficiența unui sistem informatic se bazează pe comparația între indicatorii care privesc activitatea economică, înainte și după introducerea sau perfecționarea (up-gradarea) sistemului informațional, luând în calcul efortul făcut de firmă.

⁴ Peaucelle, J.L., *La gestion de l'informatique*, Les Editions d'Organisation, Paris, 1990.

Indicatorii efectelor economice se concretizează în rezultatele directe și indirecte apărute în activitatea curentă a unității beneficiare.

Efectele economice *directe* se datorează influenței exercitate de către sistemul informațional asupra sistemului economic al unității economice și se reflectă practic prin intermediul indicatorilor economico-financiari.

Efectele economice *indirecte* reflectă creșterea veniturilor, reducerea eventuală a costurilor, încasările suplimentare și economiile valutate obținute prin introducerea, implementarea și exploatarea curentă a noului sistem.

Indicatori de apreciere a eficienței economice a proiectelor de investiții prin metodologia BIRD sau Banca Mondială

Pentru aprecierea eficienței economice a proiectelor de investiții prin metodologia BIRD se folosește un sistem complex de indicatori de eficiență care poate asigura evaluarea eficienței economice atât la nivel de unitate economică, cât și la nivelul economiei naționale⁵.

Veniturile brute – reprezintă volumul total al încasărilor dintr-o anumită perioadă (acestea sunt constituite, în special, din activitatea de bază a firmei, dar pot proveni și din alte activități auxiliare, cum ar fi: încasările din executarea creanțelor, vânzarea unor efecte comerciale, vânzarea unor mijloace fixe sau obiecte de inventar care prisosesc. În cazul analizei financiare, tot la venituri sunt cuprinse și creditele primite, deoarece ele constituie surse atrase și întregesc fondurile agentului economic.

Cheltuielile totale includ atât cheltuielile cu investiția, cât și cheltuielile de exploatare.

În volumul de investiții se cuprind cheltuielile propriu-zise pentru realizarea obiectivului economic, precum și o serie de alte cheltuieli, cum sunt: cheltuielile pentru achiziționarea unor mijloace circulante necesare la prima dotare, cheltuieli pentru pregătirea forței de muncă. În cheltuielile de exploatare se includ toate costurile ce se fac pentru realizarea activității, mai puțin cheltuielile cu amortizarea capitalului fix.

$$Ct_h = \sum_{h=1}^{d+D} \frac{I_h + C_h}{(1+a)^h} \quad (1)$$

unde:

I_h – sunt cheltuielile cu investiția din anul h ;

C_h – reprezintă cheltuielile de funcționare din anul h ;

a – este coeficientul de actualizare a sumelor de bani;

d – este durata de realizare a obiectivului;

D – este durata de funcționare a obiectivului.

---

⁵ Frățilă, L., *Proiectarea sistemelor informatice*, Editura InfoMega, București, 2007.

Raportul dintre venituri și cheltuieli permite o comparație între suma încasărilor realizată pe întreaga durată de funcționare a obiectivului economic (D) și totalul cheltuielilor efectuate atât cu implementarea noului sistem economic, cât și cu exploatarea acestuia.

$$R = \frac{\sum_{h=1}^{d+D} \frac{V_h}{(1+a)^h}}{\sum_{h=1}^{d+D} \frac{I_h + C_h}{(1+a)^h}} \quad (2)$$

în care:

V_h – veniturile realizate în anul h ;

I_h – investiția anuală;

C_h – cheltuieli anuale de funcționare;

a – coeficientul de actualizare;

d – durata de realizare a obiectivului;

D – durata de funcționare a obiectivului.

Sub raportul eficienței economice, proiectul de investiții poate fi acceptat numai în cazul în care $R > 1$, exprimând o lege fundamentală a activității economice, care presupune că în orice activitate trebuie să se recupereze integral cheltuielile efectuate și să se realizeze un anumit profit pentru investitor și societate. Dacă $R \leq 1$ proiectul este respins.

Fluxul de numerar (*Cash-flow*) este un indicator ce exprimă câștigul sau pierderea pentru fiecare an luat în calcul:

$$F_h = V_h - (C_h + I_h) \quad (3)$$

Venitul net actualizat (VNA) este un indicator ce permite comparația între volumul total al încasărilor obținute pe întreaga perioadă de funcționare a obiectivului și costurile totale⁶.

$$VNA = \sum_{h=1}^{d+D} \frac{V_h - (I_h + C_h)}{(1+a)^h} \quad (4)$$

În funcție de acest indicator, sub raportul eficienței pot fi acceptate numai variantele la care venitul net actualizat este mai mare ca zero, adică firma obține profit ($V-C > 0$) care poate fi reinvestit (I). Acest indicator este semnificativ în situația comparării între mai multe proiecte concurente, cu privire la mărimea profitului estimat, rămas în firmă după ce s-a realizat investiția. Totuși, fiind un indicator de volum, care cuantifică numai efectele nete, nu poate fi considerat extrem de relevant pentru eficiența economică, deoarece nu asigură și comparația cu eforturile făcute pentru obținerea acestui efect net.

Rata internă de rentabilitate a investiției (RIR) exprimă rata de actualizare care egalizează valorile actualizate ale veniturilor cu costurile, pe

⁶ Romănu, I., Vasilescu, I., *Managementul investițiilor*, Editura Mărgăritar, București, 1997.

întreaga perioadă de funcționare a obiectivului⁷. Vor fi acceptate numai acele proiecte de investiții la care rata internă de rentabilitate se situează la cote superioare unei medii realizate în trecut (fără investiția propusă) sau unei rate standard. Pentru calculul acesteia, se impune alegerea unui venit net actualizat pozitiv (V_1) care corespunde unei rate minime acceptate (a_{min}) și a unui venit net actualizat negativ (V_2) care corespunde unei rate maxime (a_{max})⁸.

$$RIR = a_{min} + (a_{max} - a_{min}) \cdot \frac{V_1}{V_1 + |V_2|} \quad (5)$$

unde: a_{min} și a_{max} se aleg în așa fel încât pentru a_{min} să se obțină un venit net actualizat pozitiv, iar pentru a_{max} unul negativ.

Valorile a_{min} , a_{max} se stabilesc prin încercări repetate. Pentru a limita pe cât posibil numărul încercărilor mai întâi se face o determinare aproximativă a ratei interne de rentabilitate economică raportând mărimea profitului mediu anual la mărimea investițiilor, după care se corectează, astfel:

- dacă durata de funcționare este mai mică de 5 ani se scade 0,20, între 5 și 10 ani se scade 0,10, între 10 și 15 ani se scade 0,05;
- pentru durate mai mari de 15 ani se consideră coeficientul de actualizare corespunzător raportului dintre profitul mediu anual și investiția totală.

Rata internă de rentabilitate este unul dintre cei mai semnificativi indicatori ai eficienței proiectelor de investiții, deoarece exprimă capacitatea investiției de a furniza profit pe întreaga durată de funcționare a obiectivului, stabilind puterea economică a acestuia, respectiv profitul net ce se obține la un leu efort total.

Indicatorii sintetici cuantifică eficiența economică obținută prin exploatarea sistemului informațional, ca o investiție a unității economice beneficiare.

Principalii indicatori sintetici sunt⁹:

Coeficientul eficienței economice pentru fiecare subsistem informatic ($k(i)$) se calculează cu relația:

$$k(i) = \frac{E_D(i)}{C_R(i)} \quad (6)$$

unde:

$E_D(i)$ – reprezintă efectele economice directe obținute prin introducerea și exploatarea subsistemului informațional “ i ”;

⁷ Oprea, D., *Analiza și proiectarea sistemelor informaționale economice*, Editura Polirom, Iași, 1999.

⁸ Românu, I., Vasilescu, I., *Managementul investițiilor*, Editura Mărgăritar, București, 1997.

⁹ Roșca, I. & colectiv, *Proiectarea sistemelor informatice financiar-contabile*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993.

$C_R(i)$ – reprezintă cheltuielile efectuate pentru proiectarea și implementarea subsistemului informațional “i”;

Coeficientul eficienței economice la nivelul sistemului proiectat “k” se determină cu relația:

$$k = \frac{E_D}{C_R} = \frac{\sum_{i=1}^s E_D(i)}{\sum_{i=1}^s C_R(i)} \quad (7)$$

Termenul de recuperare a cheltuielilor totale pentru realizarea unui subsistem informațional “t(i)”, exprimat în ani, se determină cu relația:

$$t(i) = \frac{I}{k(i)} = \frac{C_R(i)}{E_D(i)} \quad (8)$$

Termenul de recuperare a cheltuielilor totale aferente întregului sistem informațional proiectat “t”, se determină cu relația:

$$t = \frac{I}{k} = \frac{C_R}{E_D} \quad (9)$$

Coeficientul eficienței comparate “k*” se determină comparând sistemul proiectat cu un alt sistem informatic etalon, cu relația:

$$k^* = \frac{E_D - E_D^*}{C_R - C_R^*} \quad (10)$$

unde:

E_D^* – reprezintă efectele directe cu realizarea sistemului informațional etalon;

C_R^* – reprezintă cheltuielile efectuate cu realizarea sistemului informațional etalon.

Termenul de recuperare a investiției suplimentare “t*” exprimat în ani, se determină ca diferența între investiția sistemului informațional proiectat și cel etalon, cu relația:

$$t^* = \frac{I}{k^*} = \frac{C_R - C_R^*}{E_D - E_D^*} \quad (11)$$

Analiza de sensibilitate în evaluarea eficienței economice

În condițiile economiei de piață, analiza eficienței proiectelor de investiții se completează cu o analiză de sensibilitate. Aceasta permite să se precizeze cât de sensibil va fi viitorul obiectiv de investiții la unele modificări ale unor factori considerați de risc, în cursul funcționării sale viitoare.

Exemple de elemente care pot varia imprevizibil pe parcursul a 5-10 ani sunt¹⁰:

---

¹⁰ Stoica, M. (coordonator), Hincu, D., Frățilă, L., & colectiv, *Contract de cercetare*, cod CNCSU 110/1998, *Metodologia de evaluare a proiectelor de transfer de tehnologie*, București, 1998.

- progresul tehnic care implică dezvoltarea exponențială a societății informaționale;
- creșterea concurenței în domeniu, care determină apariția unor servicii și produse noi ce implică upgradarea sistemului informatic;
- epuizarea resurselor inițiale financiare, dar și tehnice;
- uzura morală a echipamentelor;
- schimbările de tendință pe piețele produselor/furnizorilor;
- creșterea salariilor personalului specializat.

Important este să se evidențieze în ce măsură viitorul sistem funcționează, în mod stabil, chiar prin apariția unor perturbații ale condițiilor inițiale. Analiza de senzitivitate implică abordarea unor probleme referitoare la riscul și la incertitudinea economică specifice problemelor investiționale.

Pe parcursul implementării proiectului de investiții pot apărea fenomene care pot influența rezultatele economice, cum ar fi:

- prelungirea duratei de realizare a obiectivului sau de atingere a parametrilor proiectați;
- depășirea volumului de investiții prevăzut inițial;
- creșterea prețurilor la echipamente, consumabile, dar și materiale, utilități (energie, chirii);
- creșterea salariilor.

Concluzii

Sistemele informatice pot fi caracterizate printr-o multitudine de caracteristici funcționale și economice care să ateste eficiența și utilitatea lor. Acestea sunt supuse evaluării în funcție de specificul lor.

Un studiu de eficiență cuprinzător pentru o investiție în sisteme informatice implică un proces care privește estimările financiare ale aspectelor referitoare la procesele, practicile și motivele fundamentale pentru care firmele investesc în acestea. Aprecierea valorii investiției se poate face în funcție de beneficiile ei potențiale și de resursele necesare pentru a o realiza și a o menține (costuri de exploatare). Indicatorii de eficiență economică pot caracteriza atât o investiție inițială într-un sistem informatic, cât și o upgradare a unui sistem informatic funcțional.

ANALIZA MEDIULUI DE SECURITATE ACTUAL

Mr.ec.drd. Anda PETRACHE

"Security represents ensuring the future welfare"¹, said Laurence Martin, underlining that the economic dimension of the concept, together with security, represent the freedom of doing, of speech, of being ourselves and building ideals. Any existent frustration that estranges us from our goals, as an individual or as a nation, leads us towards uncertainty and makes us feel vulnerable.

Lumea se află acum într-un nou mileniu, în care noile riscuri și amenințări la adresa securității au determinat-o să reconsidere valorile general umane ce leagă între ele statele și națiunile. După amenințarea blocului sovietic, lumea occidentală, și nu numai, își reprezintă principalele riscuri, pericole și amenințări la adresa securității naționale și internaționale atât în funcție de schimbările majore ale mediului de securitate – accentuarea terorismului internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă și decăderea statelor –, cât și în funcție de starea politică, economică și socială a țărilor respective.

În acest context, se evidențiază deosebita complexitate a conceptului de securitate a cărui reprezentare este antrenată de schimbarea socială.

Această noțiune este cu atât mai importantă cu cât nu faptul că acționează pe mai multe dimensiuni – militară, politică, economică, socială și de mediu –, ci faptul că în studiul securității este necesar să se ia în considerare contextul local, social, cultural și istoric al punctului de plecare al oricărui studiu din acest domeniu; și, indiferent de nivelul analizat (național, zonal, regional sau global), omul reprezintă elementul esențial al oricărei forme de organizare socială, iar gradul de realizare a securității acestuia se reflectă în securitatea grupului din care face parte.

Interesele divergente manifestate de la nivel de individ până la nivel de alianțe duc la dezechilibre care se resimt atât la nivel zonal, dar și la nivel de grup, respectiv individual.

---

¹ Martin Laurence, *Poate exista securitate națională într-o epocă nesigură?*, 1983.

„Dacă toate grupurile sociale doresc să realizeze și să conserve starea de securitate, atunci ele trebuie să pornească de la asigurarea securității individuale, pe baza principiului conexiunii intrinseci a umanității. La rândul său, individul trebuie să înțeleagă și să se conformeze sumei de reguli de influențare și control social al comportamentelor individuale, modelelor specifice și stabile de organizare și desfășurare a interacțiunilor dintre indivizi și grupurile sociale orientate spre satisfacerea unor nevoi de bază, valorilor și intereselor cu importanță esențială, strategică, pentru menținerea colectivității sociale stabilite de instituțiile sociale.”²

Indiferent din ce punct de vedere am aborda subiectul securității globale, a riscurilor, pericolelor și a vulnerabilităților, care planează asupra unei zone de interes, din dorința de a preveni escaladarea conflictelor latente existente la orice nivel structural al colectivităților umane, trebuie să nu pierdem din vedere că în esență, omul, prin acțiunile sale individuale sau de grup, a fost și va continua să rămână cea mai importantă resursă, cel mai important factor de analizat.

Oamenii formează grupuri etnice împinși de nevoia lor de identitate și de securitate. Privind cu atenție evenimentele care au urmat în spațiul de influență ex-sovietic nu putem să nu observăm că la baza evenimentelor imediat următoare s-au aflat, în principal, cauze sociale.

Dezintegrarea instituțiilor statului și haosul care a urmat căderii blocului comunist a făcut ca oamenii să se simtă în nesiguranță. Bucuria de a scăpa de un regim totalitar le-a fost umbrată de apariția sentimentului că sunt în derivă; ei și-au pierdut unitatea de supraviețuire – apartenența la un stat care nu mai era capabil să le acopere nevoile de bază. În acel moment, oamenii au încercat să găsească noi forme de organizare socială care să le creeze sentimentul de siguranță și care să îi ajute să acceadă la noi poziții de putere și profit. A fost ușor să se întoarcă spre grupul lor etnic și să îl identifice, ca unitatea lor de supraviețuire, căci membrii grupurilor etnice își oferă reciproc sprijin emoțional și ajutor pentru rezolvarea nevoilor și problemelor personale.

În acest fel, numeroasele conflicte, cele vechi, moștenite din perioada comunistă și cele noi generate de perioada de tranziție, au devenit conflicte între grupuri etnice, foarte greu de abordat și de rezolvat.

Mediul internațional actual este deosebit de dinamic și în continuă schimbare, reprezentând evoluția de ansamblu a cadrului politic și economic rezultat în urma evoluției internaționale după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial. Are loc, așadar, o reconfigurare a diagramei relațiilor de putere: de la un sistem global bipolar, în care Statele Unite ale Americii

---

² Alexandra Sarcinschi, *Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI, Omul – subiectul securității naționale și internaționale*, p. 69.

(SUA) și URSS îndeplineau rolul de superputeri, iar puterile regionale aveau o putere redusă, la un sistem multipolar, în care distingem superputeri (SUA), puteri regionale (China, Rusia, Japonia, India, Coreea) și puteri de nișă (state sau entități nonstatale care și-au dezvoltat o capacitate mare într-un domeniu relativ îngust și limitat, dar care le dă posibilitatea de a influența, uneori în mod determinant, dar pe termen scurt, evoluția mediului internațional).

După terminarea „războiului rece”, principala sursă de instabilitate a fost reprezentată de conflictele interetnice, religioase, naționaliste, generate de fragmentările intrastatale care au avut loc imediat după prăbușirea comunismului în Europa Centrală și de Est.

Sfârșitul secolului XX a fost marcat de actualizarea problemelor naționale. Comparativ cu perioada anterioară, paralel cu problema relațiilor interetnice se conturează cea a relațiilor etnostatale. Chiar și în țările europene cu tradiții democratice stabile a crescut importanța factorului etnic în politica internă și relațiile interstatale, iar raporturile puterii de stat cu minoritățile naționale se dezvoltă într-un diapazon larg de la colaborarea productivă până la confruntare, care în unele cazuri evoluează la conflicte armate.

Din acest punct de vedere situația politico-militară, din Europa mileniului al III-lea este caracterizată de menținerea unor zone cu grad ridicat de risc pentru securitatea europeană, existența unor crize nesoluționate ce prezintă pericolul reizbucnirii unor conflicte sângeroase (Kosovo, Cipru, Albania, Bosnia și Herțegovina, Zona Transnistreană a Republicii Moldova, Caucaz), dispute interne de natură etnică sau religioasă, ce pot degenera în conflicte (Macedonia, Serbia, Bosnia și Herțegovina), internaționalizarea unor dispute interne, în special de natură etnică și socială (Kosovo, Franța), revendicări teritoriale sau de altă natură ce tensionează relațiile dintre statele implicate (Grecia și Turcia, Grecia și Macedonia, Albania și Grecia, România și Ucraina).

De asemenea, se mențin tendințele de autonomie ale unor grupări etnice (albanezii, maghiarii) cumulate cu tentativele unor state de a elabora acte normative cu valoare (aplicare) transfrontalieră și discriminatorii pe criterii etnice sau de altă natură, dificultățile pe care le întâmpină unele state în procesul tranziției, existența unor minorități etnice (precum: albanezii din Kosovo și Macedonia, minoritatea turcă din Grecia și Bulgaria, kurzii din Turcia, ungurii din Voivodina și România) active din punct de vedere politic și care se consideră oprimate de populația majoritară din statele respective, dar și intensificarea amenințărilor de natură non-militară la adresa siguranței naționale a statelor din zonă (crimă organizată, terorism transfrontalier, trafic ilegal de droguri și armament, imigrația ilegală), la care se adaugă (nu lipsite de importanță!) catastrofele naturale.

Deși statele se confruntă cu o gamă largă de amenințări și de probleme de securitate, amenințarea terorismului reprezintă punctul focal al politicii de

securitate pe ambele maluri ale Atlanticului. Conflictele intrastatale și statele problemă au devenit, de asemenea, preocupări majore în planul securității internaționale, făcând o prioritate politică din operațiile de pace și stabilizare. În același timp, statele totalitariste continuă să amenințe stabilitatea regională. Proliferarea armelor de distrugere în masă sau amenințarea astfel generată, produce îngrijorare în privința folosirii acestora în ducerea războaielor și provoacă crize în relațiile cu țări precum Coreea de Nord și Iran.

Crima organizată susține corupția și teama, și deturneză resursele de la folosirea acestora în activitățile economice legitime. Migrația ilegală și neajunsurile în privința integrării sociale a comunităților de imigranți pot crea o subclasă definită rasial și religios, alimentând extremismul și violența de natură identitară în cadrul societății.

Totodată, se configurează amenințările indirecte, netradiționale și asimetrice, cum sunt:

- dependența energetică (Europa fiind cel mai mare importator de petrol și gaze naturale) majoritatea furnizorilor aflându-se în zona Golfului, Rusia sau Africa de Nord, importurile de energie situându-se la un procent de 50% și urmând să crească, până în anul 2030, la 70%;
- acțiunile individuale sau colective de accesare ilegală a sistemelor informatice;
- agresiunea economico-financiară;
- provocarea deliberată a catastrofelor ecologice.

„În aceste condiții, războiul nu se mai prezintă ca o înfruntare între entități simetrice, între beligeranți oarecum egali, care se pregătesc din timp și se cunosc destul de bine, ci capătă un caracter disproporționat și asimetric, de o parte situându-se marea putere politică, economică, tehnologică și informațională, în jurul căreia se grupează o foarte puternică și interesată comunitate internațională – în esența ei, dominantă și globalizantă – și, de cealaltă parte, restul lumii, care se prezintă ca un amalgam diform, dezordonat și imprevizibil, caracterizat de anomie socială, fragmentare, sărăcie, persistență a unor focare generatoare de crize și conflicte și opoziție față de constituirea unor noi centre de putere, care sunt percepute ca noi forme de dominare.”³

„Adevăratele cauze ale războaielor și conflictelor armate sunt jocurile de interese.(...) Interesele sunt efecte ale posibilelor perspective ale unor realități dorite. Ele sunt raționamente deductive și inductive, sunt proiecții în viitor, ecuații care se cer a fi rezolvate. Pentru a înțelege interesele, trebuie cunoscute foarte bine realitățile, constantele și variabilele, tendințele evoluției acestora, precum și atitudinea factorului uman, a structurilor și instituțiilor

---

³ Gl. dr. Mircea Mureșan, gl.bg. (r) dr. Gheorghe Văduva, *Războiul Viitorului, Viitorul Războiului*, Editura U.N.Ap., București, 2004, pp. 24-25.

față de aceste realități, ca parte a acestor realități. Interesul exprimă, de fapt, o tendință și se manifestă printr-o relație. El se particularizează, se individualizează, se generalizează, se concretizează, se combină, se metamorfozează, dar niciodată nu dispăre. Există interese individuale, interese de grup, interese instituționale, interese de stat etc. <Interesul de stat> este folosit, uneori, ca argument forte, chiar suprem, pentru a justifica unele acțiuni. El apare sub forma unei proiecții necesare, vitale pentru anumite structuri și funcționalități, pentru buna funcționare a statului, înțeles ca protector al ființei umane, al individului și al societății, și se exprimă în propoziții apodictice, în imperative categorice. Există interese economice, interese sociale, interese politice, interese naționale și interese internaționale. Există atâtea interese câte realități, câte entități, câte structuri și câte funcțiuni.”⁴

O formă meschină a războiului este războiul economic, deoarece este un război continuu, care se intensifică sau se diminuează, în funcție de multiplele determinări ale acestei confruntări. Are, de asemenea, multiple configurații și numeroși beligeranți. Este, în fond, o luptă continuă pentru supraviețuire economică, pentru prosperitate și dominație, având o mulțime de forme de manifestare.

Este binecunoscut faptul că petrolul a dominat geopolitica în secolul XX, dar și începutul secolului XXI, indiferent de ceea ce s-a dorit a fi prezentat drept evidență. Într-o lume în care petrolul asigură 40% din energia lumii și peste 90% din combustibilul mijloacelor de transport, geopolitica nu poate ignora premisa că economiile industrializate pot oricând intra în „foame de energie”, ceea ce ar declanșa competiții cu un ridicat potențial conflictual pentru rezervele existente. O scurtă trecere în revistă a principalilor actori politici ai lumii, deși în geopolitica petrolului ar fi mai potrivită sintagma „centre de putere”, relevă deosebiri între ele, dar și un punct comun. SUA, Uniunea Europeană (UE) și Japonia sunt state cu economii avansate și dezvoltate, instituții financiare, naționale și internaționale, stabile și puternice, societăți democratice așezate, constituite pe principiile primordialității legii și drepturilor omului. De asemenea, ele asigură o calitate a vieții superioară la toți indicatorii. China și India sunt state cu economii având ritmuri intense de dezvoltare, stabilitate financiară, societăți în curs de deschidere și modernizare, deși tradițiile au o influență puternică, iar calitatea vieții este departe de cea a statelor din prima categorie. Punctul comun al tuturor acestor centre de putere o constituie dependența, în special dependența de resursele energetice. În mare măsură, aceasta este realitatea care le modelează comportamentul geopolitic, precum și conținutul strategiilor. Un loc distinct în rândul centrelor de putere îl reprezintă Rusia. Ea întrunește trăsături specifice ambelor categorii enumerate, dar ceea ce o deosebește radical este

---

⁴ Idem, p.57.

faptul că nu este dependentă de resurse naturale, dar această independență îi influențează și ei în aceeași măsură geopolitica și strategia.

În aceste condiții, geopolitica petrolului domină preocupările guvernelor lumii și se manifestă într-o multitudine de forme, începând de la cooperare multilaterală, investiții în domeniu, asistență tehnică, licitații, ajutoare economice și financiare, privatizări, condiții preferențiale etc., până la forme care amintesc mai curând de geostrategie, fiind dominate de componenta militară, amenințări și demonstrații de forță, prezență militară și chiar violență armată.

Astăzi, principalii actori ai geopoliticii petrolului sunt SUA și Rusia. Fiecare dintre ei demonstrează că și-au elaborat politici și strategii solide în acest domeniu. Obiectivele lor sunt diferite, dar faptul că există o anumită complementaritate între obiective face ca, pe termen lung, cei doi să coopereze, bineînțeles neexcluzându-se competiția pentru poziții cât mai favorabile.

O zonă dominată astăzi de concurența între cei doi actori este cea a Mării Caspice. Dar complexitatea zonei, conflictualitatea potențială, disputele juridice asupra mării propriu-zise vor obliga, mai devreme ori mai târziu, pe toți subiecții internaționali implicați, inclusiv pe cei doi, să coopereze pentru menținerea stabilității ei, altfel vor avea toți de pierdut, destabilizând piața energetică, ceea ce ar putea afecta toate țările lumii și ar provoca reacții mult mai periculoase. Bogată în petrol și gaze naturale, zona Mării Caspice include interesele statelor învecinate nemijlocit: Azerbaidjan, Kazahstan, Iran, Rusia și Turkmenistan. Între aceste țări există puncte de vedere deosebite referitoare la statutul și la modalitățile de exploatare a resurselor, ceea ce împiedică demararea unor programe pe termen îndelungat.

În multe țări, s-a conștientizat necesitatea de a renunța la orgoliile și disputele tradiționale și a realiza sinergia în lupta împotriva unor pericole care afectează toate domeniile vieții sociale și care au căpătat un caracter internațional, dar și în ceea ce privește colaborarea, cooperarea și sprijinul reciproc în derularea unor proiecte comune, care să aducă avantaje terțelor părți.

Politica actuală de contracarare a vulnerabilităților la adresa securității și apărării (la nivel global sau zonal) gravitează în jurul ideii de stopare a conflictelor inter și intrastatale, gruparea statelor în organizații internaționale, menite să asigure un climat satisfăcător de securitate și apărare.

Niciodată în istoria modernă a omenirii nu au existat atâtea elemente de incertitudine. În ciuda numeroaselor ipoteze emise în anii din urmă, puțini sunt capabili să întrevadă ce se va întâmpla pe termen mediu sau lung, iar ipotezele lor să fie veridice. Valorile în creștere ale componentelor noii ecuații de securitate conduc la concluzia că am intrat într-o epocă a insecurității strategice. Situația este cu atât mai complicată, cu cât procesul globalizării continuă, ceea ce înseamnă că nimeni nu se poate considera în afara jocului. Nevoia de autoprotecție a unor state ar putea să provoace un al treilea reflux

al democratizării, care să pună capăt celui de-al treilea flux al democratizării. Care sunt statele cele mai amenințate nu este greu de ghicit, dar nici democrațiile consolidate și marile puteri nu se pot considera la adăpost. Din această perspectivă, noile amenințări la adresa securității obligă statele lumii să lucreze împreună pentru apărarea valorilor comune de democrație, securitate și libertate.

Concluzii

În practica internațională s-a constituit o nouă matrice comportamentală ce include măsuri prealabile izbucnirii crizelor și evitarea escaladării acestora spre conflict deschis. Prevenirea crizelor implică un ansamblu de acțiuni (politice diplomatice, militare, economice, informaționale etc.) integrate în seturi de măsuri de anticipare, detecție, evaluare, stabilizare și control orientate spre reducerea tensiunilor antagonismelor interstatale.

Comunitatea internațională poate și trebuie să intervină pro-activ sau cu rol de mediator în zonele cu potențial sporit de instabilitate, în sensul asigurării stabilității și securității regionale și globale.

Actualul mediu de securitate este influențat de schimbările și transformările continue generatoare de noi riscuri și amenințări. Aceste noi provocări cer ca securitatea să fie fundamentată pe noi modalități de abordare a riscurilor asimetrice și non-convenționale, înglobând noi tipuri de solidaritate internațională. În acest context devine tot mai evident faptul că interesele și obiectivele de securitate ale statelor pot fi realizate doar prin cooperare internațională. Aceasta cuprinde forme de acțiune conjugată ale statelor care împărtășesc interese și valori comune.

Europa evoluează spre un mediu de securitate prin cooperare, al cărui element definitoriu este integrarea politică și economică și extinderea comunității statelor care împărtășesc și promovează valorile democratice.

"Desigur, valorile sunt diferite, pentru că și lumea este diferită. Important este ca în perpetua construcție a mediului de securitate de care omenirea, în prezența numeroaselor vulnerabilități are atâta nevoie, să se țină seama de ele, să fie adică respectate. Valorile lumii sunt complet diferite unele de altele. Dar un mediu de securitate viabil nu se poate constitui decât pe baza respectului valorilor, al tuturor valorilor. Trebuie să menționăm, de asemenea, faptul că trăim în societatea informațională, care are alte reguli de manifestare decât cele pe care le cunoaștem, iar securitatea internațională nu mai ține de determinismul clasicist."⁵

Este adevărat că între principalii actori care-și dispută rolurile într-o anumită zonă de interes există diferențe economice, sociale, politice, culturale, etnice, religioase semnificative; între unele dintre ele nici acum nu sunt eludate probleme de patrimoniu, de apartenență teritorială – nedreptăți pe care le-a lăsat

---

⁵ Dr. Gheorghe Văduva, *Colocviu strategic* Nr. 4, Editura U.N.Ap., 2003, p.28.

moștenire istoria. Dar asta nu înseamnă că nu avem potențiali parteneri valabili în aceasta parte a lumii, că dialogul și cooperarea cu ei sunt lipsite de interesul pe care-l reprezintă un parteneriat de drum lung și reciproc profitabil.

Nicio colaborare nu poate produce rezultate rapide și spectaculoase, dar poate oferi un cadru propice stimulării încrederii reciproce între țări și poate contribui la dezvoltarea spiritului de cooperare multilaterală, pregătind astfel, statele pentru o angajare viabilă în proiectele mai ambițioase ale integrării europene.

Statele din Europa lărgită, și nu numai, trebuie să fie încurajate să-și sprijine reciproc aspirațiile, mai degrabă decât să se țină pe loc una pe alta într-o competiție inutilă, care seamănă atât de mult cu jocurile cu sumă nulă.

Bibliografie

- Colectiv, *Sceptrul de oțel al zeului Marte*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1994.
- Gl.bg.(r.) dr. Gheorghe Arădăvoaice și lector univ col. Valentin Stancu, *Războaiele de azi și de mâine. Agresiuni neconvenționale*, București, Editura Militară, 1999.
- Col. Dumitru Sava, *Războiul, de la coșmarul de ieri la misterul de azi și apocalipsa de mâine (II)*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr.4/1998.
- Lt.col. Al. Rizescu, *Aspecte teoretice privind cadrul de desfășurare a acțiunilor militare la începutul secolului XXI*.
- Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura ANTET, 1998.
- Alvin și Heidi TOFFLER, *Război și antirăzboi, Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, București, Editura Antet, 1996.
- Kenneth F. McKenzie, Jr., *The Revenge of the Melians Asymmetric threats and the next QDR*, Institute for National Strategic Studies, National Defense University, Washington DC, 2000.
- Gl.lt. Patrick M. HUGHES, *Amenințări și provocări pe plan mondial în deceniile următoare, Raport prezentat, în septembrie 1999, Comisiei parlamentare a SUA*.
- Jonathan TUCKER, 1997, "Asymetric Warfare: an emerging threat to US security", *The Quadrennial Defense Review*, Web www.comw.org/qdr/tucker.htm.
- Steven METZ și Douglas V. Johnson II, *Asimetria și Strategia militară a SUA*, ianuarie 2001, p. WEB: <http://carlisle-www.army.mil/usassi-welcome.htm>.

COMUNICAREA ÎN AD – TERORISM

Maria PRIOTEASA

The modern technologies have made it possible for small terrorist groups to use the mass media as a powerful gun. In such a way the mass media serves the interests of terrorists against its own will. The terrorist act doesn't work if it has no publicity.

It became evident that the terrorist attacks are often organized to attract the attention of the international media. Holding hostages is an essential part in dramatizing the action – the terrorist act is oriented towards the public, not to the victims.

The research results show the terrorists' immense success in attracting the media attention. Terrorist acts are usually so "worth" attention that the mass media can not ignore them. The connection between the mass media and terrorism is inseparable from the notion of the mass media "effects".

Comunicarea a fost în permanență prezentă în relațiile internaționale, iar astăzi nici nu ne putem imagina existența societății internaționale în afara comunicării. Ce ar fi aceasta fără ziare, televiziuni, agenții de presă sau alte mijloace de informare prin care statele și alți actori își comunică intențiile și acțiunile dintre cele mai diversificate domenii¹? Al Josephy afirma că, în ultimele două secole, comunicarea în mediul internațional s-a dovedit a fi, în anumite împrejurări, mai tare ca războiul, și esențială pentru schimbările majore în mediul internațional contemporan², incluzând atât mijloacele, cât și metodele prin care actorii și-au făcut publice scopurile, atitudinile și ideile. Printr-o comunicare eficientă, actorii au reușit să-și atingă scopurile și obiectivele urmărite în sistem prin cooperare, și astfel, s-a realizat pacea, dar tot prin comunicare, apreciază unii specialiști, statele au generat crize și conflicte în sistemul relațiilor internaționale.

---

¹ James N. Danziger, *Understanding the Political World. A Comparative Introduction to Political Science*, second edition, Longman, New York and London, 1994, p. 241.

² Al. Josephy, *The Power of News: The Changing Styles in International Communications in "Media in Middle East"*, 18 mai 2003.

Și în acest caz, comunicarea dispune, din punct de vedere al modului de realizare, de patru componente fundamentale: emițător, canal, informație și receptor, iar procesul de realizare a comunicării este același: emiterea, transferul sau transmiterea informației de către un actor și receptarea acesteia de către un altul. Specificul comunicării în acest caz, este că actorii sunt, în primul rând, de un tip aparte: state, organizații și organisme internaționale din varii domenii, de la cele comerciale până la cele de ordin politico-militar sau nonguvernamental. Pot fi actori care au recunoaștere internațională din partea celorlalți actori, și deci, mesajul lor se bucură de legitimitate și prestigiu, dar pot fi și organizații clandestine, mafioate, ale crimei organizate sau ale terorismului național și transnațional care n-au legitimitate, dar nici nu pot fi astăzi, ignorate, în analiza comunicării în mediul internațional contemporan.

Constituind amenințarea majoră la adresa societății umane și a statelor lumii, asupra democrației secolului XXI, terorismul internațional continuă să reprezinte, la acest început de mileniu, un pericol deosebit de grav atât pentru structura și coeziunea socială, cât și pentru securitatea statelor, capabil să folosească atât mijloace clasice de luptă, cât și mijloace asimetrice.

Comunicarea în conflictele asimetrice, prezintă câteva particularități, rezultate din specificul acestui tip de confruntare. În primul rând, nu se realizează direct, fiecare dintre părțile aflate în conflict căutând să se adreseze unei a treia parte, opinia publică. Kenneth Roth, director executiv al organizației *Human Rights Watch* afirma că „teroriștii gândesc că pot să convingă opinia publică asupra justetei cauzei lor. Lupta contra terorismului nu trebuie să cedeze acestei logici. Nici o cauză nu poate să justifice încălcarea drepturilor omului.”³

Din analiza privind actele de terorism la nivel internațional, reiese faptul că numărul atacurilor teroriste a crescut considerabil, iar mijloacele de comunicare s-au diversificat și au avansat, de la stadiul de relatare prin viu grai, la reportaje în presă scrisă, radio, și, nu în ultimul rând, în televiziune, aceasta din urmă întărind puterea de propagandă a teroriștilor; Internet-ul, are un rol la fel de important, reprezentând instrumentul ideal de propagare a ideilor incluse în sfera terorismului.

De asemenea, sistemul comunicațional și de imagine al forțelor teroriste este bazat pe manipularea psihică, folosind pentru aceasta un întreg arsenal propagandistic, în încercarea de a-și face cunoscut mesajul pe care vor să-l transmită liderii organizațiilor teroriste, pentru a-și legitima procedurile.

Experții în terorism sunt de părere că Bin Laden a înțeles perfect sistemul american și s-a conformat mijloacelor cu care acesta lucrează. Armele sale de răspuns mediatic sunt opusul celor americane, nu numai prin

---

³ *Le rapport de Human Right Watch, La campagne contre la terreur masque des atteintes aux droits humains*, în “Cultures and Conflicts”, <http://www.conflicts.org/document1419.html>.

mentalitate, arie geografică și civilizație, dar și prin libertatea de acțiune și felul în care înțelege să se exprime, transmițând câte un mesaj periodic, de obicei după acțiunile întreprinse de gruparea pe care o conduce, prin intermediul televiziunii Al-Jazeera. Aceasta este una dintre cele mai pregnante voci ale lumii musulmane, un cerc închis, care nu urmărește aceleași principii ca televiziunile vestice. Polii mediatici s-au stabilit în conformitate cu vocile și imaginile cărora le mijlocesc accesul: un mesaj transmis pe casetă, fără a oferi posibilitatea de a răspunde, mesaj care este transmis numai după voia emitentului, este un mesaj închis, care, pe deasupra, acuză și amenință⁴.

În acest context, terorismul modern, are drept obiectiv cultivarea spaimii și subminarea încrederii populației civile, urmărind izolarea fiecărui individ și dezintegrarea comunității; subminarea senzației de siguranță, scopul final al teroriștilor fiind acela de a manipula opinia publică, astfel încât aceasta să preseze autoritățile cu putere de decizie pentru a capitula în fața pretențiilor teroriștilor.

Diverse studii și cercetări întreprinse din perioada anilor '80 până în prezent, au adus în atenție o nouă latură a terorismului, și anume aceea de terorism orientat spre mass-media, care urmărește, în principal, instaurarea groazei în rândul unui grup-țintă. Teroriștii vor să se legitimeze agresiv și violent prin mass-media, să producă haos social și efecte șocante. Acest tip de terorism este cunoscut sub denumirea de *Ad-terrorism*.

„*Ad-terrorismul* este reclama sau publicitatea terorismului, o formă de comunicare, făcută prin intermediul mass-media, de către teroriști, cu intenția de persuasiune și teroare. Este o armă eficientă de manipulare și intimidare, folosită de liderii grupărilor teroriste, care se folosesc de mass-media, adresând un mesaj de teroare atât către oamenii nevinovați, cât și față de guvernele statelor din NATO și UE care sunt împotriva lor”⁵.

Ad-terrorismul are ca scop, înfricoșarea unei populații prin acte de violență, evocând groaza, frica, spaima provocată deliberat, prin amenințare sau intimidare, fiind menit să atragă atenția asupra scopurilor urmărite de către teroriști. Majoritatea liderilor teroriști sunt oameni de afaceri, obișnuiți cu publicitatea, care posedă suficiente cunoștințe legate de studiul pieței, de cunoașterea mediului și comportamentul consumatorilor din diferite culturi și mase de oameni.

Surse ale serviciilor secrete americane și israeliene sunt de părere că teroriștii dețin tehnici avansate de marketing publicitar și știu cum să facă uz eficient de mass-media pentru a-și atinge scopurile criminale, acordând o atenție deosebită efectelor pe care le produc procesele de comunicare violente și agresive.

---

⁴ *Ibidem*, p. 287.

⁵ Cristian Delcea, *Psihologia terorismului – studiu psihologic asupra teroriștilor*, Editura Diversitas, București, 2006, p. 53.

În procesul comunicării, pentru a-și face cunoscute mesajele, teroriștii folosesc un ansamblu de tehnici de comunicare, cu consecințe traumatizante și de sensibilizare, apelând, nu de puține ori la de mass-media, în vederea mediatizării violenței, șocului și a groazei în rândul populației. De asemenea, un rol important în acest sens este jucat de Internet, ca mijloc necontrolabil de transmitere a informațiilor, de obicei codificate, între diverse celule teroriste, în vederea planificării unor atentate, recrutării de noi adepți sau pentru operațiuni de finanțare.

Teroriștii folosesc mass-media datorită unor rațiuni mai mult sau mai puțin premeditate, prin mesajele pe care le transmit, intenționând să obțină un efect puternic, șocant, violent și agresiv asupra maselor, mizând pe faptul că expunerile șocante, repetate, au rolul de a intimida, de a produce schimbări de comportamente, pentru a obține un răspuns favorabil în vederea atingerii propriilor scopuri.

Expertii în studierea terorismului au constatat că există trei tipuri de ad-terorism, ca strategie de intimidare a publicului consumator de mass-media:

- Ad-terorism ca formă de avertizare;
- Ad-terorism ca formă de violență;
- Ad-terorism ca formă de victorie.

Folosind ca mijloc de comunicare ad-terorismul, organizațiile teroriste urmăresc și crearea de emoții negative în rândul populației, pentru a determina modificări fizice, stimularea sistemului nervos, conștientizarea și evaluarea situației negative. Fenomenele de influențare, de evocare a emoțiilor negative prin mass-media sau alte forme de mediatizare a terorii sunt, deci, conștientizabile comunicării, orice comunicare a terorii fiind o încercare de a influența, de a determina modificări comportamentale.

Teroriștii au constatat acest „efect” și îl pun în aplicare ca o strategie sau element psihologic important, care vizează atât scăderea moralului inamicului prin îngrozire, cât și întărirea forțelor proprii, a încrederii în sine și a voinței de a lupta. Unul dintre cei mai de seamă teoreticieni ai terorismului, britanicul Liddel Hart (1954), afirma că, în aproape toate marile bătălii din istorie, învingătorul și-a pus inamicul în dezavantaj psihologic înainte să aibă loc confruntarea, condiție în care, mesajul terorii mediatizat, reprezintă o formă de intimidare și de evocare a emoțiilor negative.

Așadar, pe de o parte, „lumii îi este frică” datorită mediatizării repetate a violenței și a terorii, iar pe de altă parte, teroriștii capătă o imagine tot mai vie în mințile consumatorilor de media, ca fiind cei ce pot lovi în orice sferă a securității, indiferent de stat, guvern sau persoană.

De fapt, mediatizarea terorii are un rol de intimidare sau este o strategie bazată pe impactul psihologic. În definițiile oficiale (Departamentul de Stat al SUA, Anglia, Spania etc.), conceptele, precum „influențarea unui public”, „inducerea sentimentului de frică în populației” se referă la efectul de

activare a emoțiilor negative. După atentatele de la 11 septembrie 2001, în urma unui studiu efectuat pe 6.000 de persoane, s-a constatat că efectele psihologice ale unei traume majore, activarea emoțiilor negative, șocul, groaza și frica la nivel național în urma atacurilor teroriste, nu se reduc doar la experiența directă a subiecților, ci comportă, în egală măsură, același grad al reacțiilor psihice pentru cei care sunt consumatori de media și receptează mesaje ale terorii.

Concluzionând, se poate spune că în procesul de comunicare, în actualul mediu internațional, mai mult ca oricând, comunicarea se realizează și se bazează și pe strategii de persuasiune. Nici un cuvânt nu este folosit întâmplător, iar mesajul și informația sunt puternic influențate de interesele pe care le au actorii, precum și de folosirea tehnicilor de manipulare de orice tip, deci și a celor de ordin comunicațional. Din acest punct de vedere, terorismul folosește metode și tehnologii noi, una dintre acestea fiind ad-terorismul sau publiterorismul, care are ca obiectiv reclama sau publicitatea terorismului, armă eficientă de manipulare și intimidare, folosită de liderii grupărilor teroriste împotriva oamenilor nevinovați.

DIPLOMAȚIA – STRUCTURA ISTORICĂ ȘI ACTIVITATE

Catherine PĂVĂLOIU

Diplomacy is the art and practice of conducting negotiations between representatives of groups or states. It usually refers to international diplomacy, the conduct of international relations through the intercession of professional diplomats with regard to issues of peace-making, trade, war, military economics and culture. International treaties are usually negotiated by diplomats prior to endorsement by national politicians.

Diplomația joacă un rol important în lume și este o deschidere către viitor pentru acest domeniu, astfel plasându-se pe o analiză mai mult cu caracter teoretic.

Din punct de vedere istoric diplomația a fost folosită încă din antichitate, dar și în prezent pe multiple planuri, deoarece lumea în care trăim ar fi mult mai ostilă și ar favoriza conflicte violente la adresa umanității. Odată cu scurgerea timpului s-au căutat noi modalități de blocare a escaladării conflictelor și de ținere sub control a violenței, prin stabilirea de comun acord cu autoritățile statale.

Totuși, se pot desprinde multe învățăminte dintre modalitățile prin care aceste obiective au fost realizate în trecut, în special prin exercițiul eficient al negocierii, care a făcut ca problemele să fie gestionate înainte ca acestea să se agraveze sau să se transforme în conflicte violente. Condițiile și caracteristicile acestei activități diferă, de la caz la caz, care acoperă toate tipurile de conflicte și unde ar putea fi utilizată diplomația zilelor noastre, în funcție de situația expusă.

Diplomația prin activitatea de influențare a deciziilor și a comportamentului guvernelor străine, și a oamenilor prin dialog, negociere și alte măsuri, neimplicând actele de violență de orice fel, poate fi o deschidere către reglementarea relațiilor dintre state, guverne etc. Din punct de vedere istoric, diplomația a însemnat conducerea relațiilor (bilaterale sau multilaterale) dintre state suverane de-a lungul istoriei.

Până în secolul al XX-lea, practica diplomatică, ce-și avea începutul în Europa, a fost adoptată de întreaga lume și termenul de “diplomație” este susținut astăzi, prin numeroase concepte fundamentale, cum ar fi: summituri, conferințe internaționale, diplomația parlamentară, activitățile internaționale ale entităților supranaționale și subnaționale, diplomația neoficială a elementelor nonguvernamentale, precum și munca numeroșilor angajați civili internaționali¹.

Termenul de „diplomație”, din punct de vedere etimologic, provine din grecescul „diplo” ce reprezenta un act care certifica completarea unor studii sau a unor cursuri speciale, documente încredințate solilor, ca semn al împuternicirii lor. În zilele Imperiului Roman, același cuvânt de proveniență grecească era folosit pentru a descrie documentele oficiale de călătorie, cum ar fi pașaportul sau diferitele sigilii de trecere de-a lungul imperiului ce erau emise, de obicei, pe două tăblițe de metal.²

În timp, *diplomația* a devenit identificabil cu relațiile internaționale. În secolul al XVIII-lea, termenul de origine franceză “*diplomat*”, se referă deja pentru prima dată la o anumită persoană autorizată să negocieze în numele unui stat.

În dicționarele anglo-saxone (*Oxford English Dictionary* și *Webster-Merriam*), conceptul de “diplomacy” este mai exhaustiv explicat, incluzându-se unele elemente noi, cum ar fi „abilități diplomatice” sau „arta diplomatică”³.

Este, de asemenea, demn de menționat faptul că definirea conceptului de *diplomație* sau *diplomatic* în legătura cu relațiile internaționale este întâlnit, încă din anul 1798, odată cu apariția “*Dictionnaire de L'Académie française*”⁴ făcând referire la “știința raporturilor externe”, “interese de putere” etc.

O comparație se poate face pornind de la termenul “diplomație” din limba franceză ce îl definește ca fiind un raport de putere, de forță, o negociere de pe poziții antitetice cu termenul din limba engleză ce îl definește mai mult ca o politică de negociere, ca un cadru al discuțiilor, destul de rar de pe poziții de putere, mai degrabă ca doi interlocutori suverani, o negociere cu tentă de complementaritate.

Totodată, termenul în engleză arată o anumită evoluție lingvistică de la “știința diplomelor, manuscriselor și a actelor oficiale” prin “actele internaționale” la finalul “relații internaționale sau a afacerilor publice”.

De asemenea, *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* definește astfel termenul diplomație: “o activitate desfășurată de un stat prin reprezentanții săi diplomatici, în scopul realizării politicii externe preconizate; comportare șireată, abilă, subtilă”⁵ pentru asigurarea relațiilor internaționale.

---

¹ Sir Harold Nicolson, *Diplomacy*, p. 50.

² Sergiu T. Medar, *Diplomația apărării*, Editura CTEA, București, 2006, p. 3.

³ Oxford English Dictionary, online edition, la www.oed.com

⁴ *Dictionnaires d'autrefois, French dictionaries of the 17th, 18th, 19th and 20th centuries*, proiect al Universității din Chicago, la <http://www.lib.uchicago.edu/efts/ARTFL/projects/dicos/>

⁵ *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, apud www.vocabular.ro

Mai mult “diplomația reprezintă software-ul pentru politica de securitate națională; armata asigură hardware-ul. Niciuna nu poate să constituie singură computerul”.⁶

Totodată, Micul Dicționar Diplomatic Român definește conceptual ca fiind “activitatea oficială a organelor de stat pentru relații externe și, în primul rând a diplomaților, desfășurată prin tratative, corespondență și alte mijloace pașnice pentru apărarea drepturilor sau intereselor statului respective în străinătate. Este cel mai însemnat mijloc de realizare a politicii externe a statelor”.⁷

Este evident faptul că diplomația este o activitate care servește și asigură buna funcționare a relațiilor între state, fiind menită să creeze cele mai bune condiții pentru ca aceste raporturi să se desfășoare normal și nu trebuie a fi percepută greșit. Însă unii autori consideră că diplomația se ocupă și de raporturile ostile ale statelor, însă, în definirea diplomației trebuie pornit de la caracterul pașnic al acțiunii.

Rolul relațiilor externe este urmărirea îndeplinirii intereselor unui stat, derivate din datele geografice, istorice și economice, dar și din distribuția puterii internaționale. Apărarea independenței naționale, securitatea și integritatea teritorială, politică, economică și morală sunt văzute ca obligațiile principale ale unei țări, urmate de păstrarea unei libertăți deschise de acțiune pentru interesul statului și al cetățenilor lui. Liderii politici ai statelor suverane sunt cei care aplică politica externă spre a obține ceea ce ei percep a fi în interesul național, ajustând politicile naționale pentru a modifica condițiile externe și tehnologia.⁸

O abordare teoretică a diplomației se face prin activitatea socială ca sistem. De asemenea, diplomația este menită întotdeauna cu “aceleași scopuri în maniere adaptate strategiei de securitate națională a fiecărui stat”.⁹ Astfel orice activitate diplomatică planificată trebuie să aibă o justificare sau o argumentare logică rațională, atunci când se trece la desfășurarea ei. Ea trebuie să fie rezultatul unei reflecții prealabile. Activitatea diplomatică nu poate fi condusă de pasiuni sau de curiozități, ci doar de o temeinică pregătire profesională și teoretico-științifică.

Etaple afirmării activității diplomatice, ca sistem, sunt dominate de personalități din domeniul diplomației și de ideile lor ce s-au impus. Pe parcursul anilor s-au constituit diverse „teorii” și „sisteme diplomatice”, care au revoluționat relațiile internaționale. Dezvoltarea sistemului diplomatic are o semnificație importantă ce se poate constitui din elementele importante de bază ale activității diplomatice:

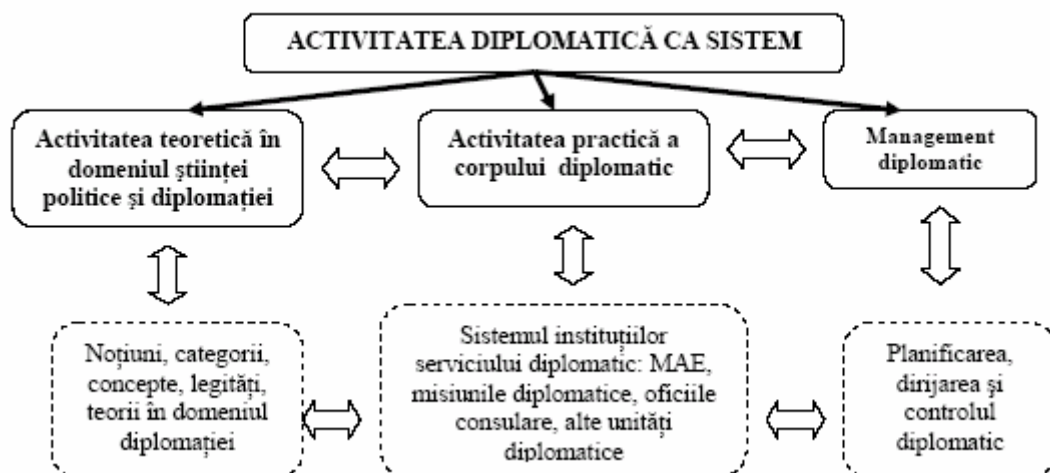
---

⁶ *Dicționar de termeni diplomatici*, Universitatea Națională de Apărare SUA; Sergiu T. Medar, *op.cit.*, p. 3.

⁷ C. Alexandrescu, O. Bărbulescu, N. Fotino, A. Iosipescu, *Mic dicționar diplomatic român*, Editura Politică, București, 1967.

⁸ David Hoffman, *Beyond Public Diplomacy*, în *Washington Quarterly*, vol.25, nr.2, spring 2002, pp.101-114 – www.jstor.org

⁹ *Defence Diplomacy in Central and Eastern Europe: Challenges to Comparative Public Policy*, workshop, International Institute for Strategic Studies, Londra, 4-5 decembrie 2000.

Activitatea diplomatică posibilă ca sistem

Din punct de vedere teoretic diplomația, ca știință, în numeroase studii de specialitate, evidențiază realitatea ca sistem normativ care compune domenii de referință, cum ar fi:

- *diplomația apărării* – este un concept politico-militar care cuprinde toate componentele sistemului de securitate națională și modul în care acestea se reflectă sau sunt interpretate în relațiile internaționale;
- *diplomația militară* – este o componentă a diplomației apărării care se referă numai la fenomenul militar și parțial politico-militar.

Diplomația este „cel mai bun mijloc pe care civilizația a fost capabilă să-l inventeze pentru a veghea ca relațiile internaționale să nu fie guvernate numai de forță”¹⁰. Bineînțeles componenta de bază a diplomației este aceea de a păstra relații de cooperare între state, dar și rolul apărării securității țării, a unei națiuni, a individului. Diplomatul francez François Callières, ambasador al lui Ludovic al XIV-lea în câteva țări europene și participând la unele negocieri soldate cu succes, a publicat, în anul 1716, un studiu fundamental, intitulat „Despre modalitățile de a negocia cu suveranii” (De Callières, François. „De la manière de negocier avec les souverains”). Cartea acestuia nu și-a pierdut actualitatea nici astăzi, fiind un manual obligatoriu în școlile occidentale și orientale de diplomație. În studiile sale, diplomatul francez a respins minciuna ca procedeu de desfășurare a negocierilor, relevând că minciuna, în realitate, este un indiciu al minții limitate a celui care negociază.

Ilustrul diplomat francez Jules Cambon nu a dat o definiție exactă diplomației, dar în comentariile sale consideră că aceasta este arta desfășurării tratatelor, încheierii acordurilor, identificării unor formule care ar exclude forța ca argument în comunicarea dintre popoare¹¹.

¹⁰ Ioan Gâf-Deac, Ioan I. Gâf-Deac, *Managementul activităților diplomatice*, București, Editura Economică, 2001, p. 19.

¹¹ Jules Cambon, *Diplomat - M.*, 1946, p. 18.

Renumitul diplomației mondiale, britanicul Sir Harold Nicholson, de asemenea, nu riscă să opereze cu definiții personale, rezumându-se la cele oferite în dicționarele timpului său, în special de *Oxford English Dictionary*: „Diplomația este managementul relațiilor internaționale prin negociere; metoda prin care aceste relații sunt armonizate de către ambasadori și agenți diplomatici; ocupația sau arta diplomatică”¹².

Este important să ținem cont de aceste nuanțe ale definițiilor pentru care se solicită efort de a înțelege diplomația în toată complexitatea și fascinația sa. Totodată, putem menționa formula „de compromis” propusă de Charles de Martens (1868): „Diplomația este știința sau arta negocierilor”¹³.

Conceptul de diplomație a fost preluat de toate țările axându-se pe aceleași scopuri a politici externe adaptate la strategia de securitate națională a fiecărui stat în parte. Spre exemplu, în Marea Britanie, diplomația militară are rolul de a asigura securitatea teritoriului și a teritoriilor de peste mări, acordarea sprijinului necesar intereselor a acestei țări, desfășurarea de operații umanitare și în sprijinul păcii, participarea la conflictele regionale, în afara și interiorul NATO, și în îndeplinirea obligațiilor conform art. 5 din Tratatul de la Washington privind atacul asupra unui stat membru NATO.¹⁴

În SUA, diplomația militară pentru apărare este axată pe activitățile pe care Pentagonul le desfășoară cu diferite state ale lumii. Pentru SUA, strategia de angajare a securității este axată pe extinderea cooperării și consolidării democrației în diverse state, dar și pe prosperitatea în anumite regiuni. Congresul SUA urmărește finanțarea programului de educație și de instruire militară prin care tinerii ofițeri și civili din alte state beneficiază de studii ce intenționează să promoveze ulterior în funcțiile de decizie pentru a asigura procesul de dezvoltare a interoperabilității cu armata SUA. De asemenea, finanțarea este îndreptată și către programul de vânzări de echipamente militare și pentru realizarea unor exerciții comune ce au ca scop reducerea amenințării nucleare, exerciții în cadrul Parteneriatului pentru Pace (majoritatea fiind finanțare integrală sau parțială de către SUA). Scopul acestor finanțări sunt create pentru realizarea unui climat de încredere între state și implicit stabilizarea anumitor regiuni.

Germania și Canada vizează și dezvoltă un climat de încredere în forțele armate cu statele partenere, și nu numai atât din punct de vedere militar, democratic, cât și cel politico-socio-economic.

În România, diplomația este într-o continuă schimbare. Din punct de vedere al diplomației s-au derulat și se derulează și, în prezent, o largă gamă de activități care au scopul de pregătire la nivel național și internațional a

---

¹² Bull. Hedley, *Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială*. Editura Știința, Chișinău, 1998, p. 153.

¹³ Apud. Sergiu T. Medar, *Diplomația apărării*, Editura CTEA, București, 2006, p. 3.

¹⁴ Sergiu T. Medar, *Diplomația apărării*, Editura CTEA, București, 2006, pp. 4-5.

cadrelor militare și a civililor pentru îndeplinirea obiectivelor de tip militar, și nu numai. Participarea țării noastre la dezvoltarea principiilor democratice prin organizarea unor activități educaționale, părtaș la misiuni în sprijinul păcii oferă o caracteristică de bază a proceselor de progres prin cooperare, creșterea stabilității, încredere cu alte state. Eficiența de care a dat dovadă țara noastră în îndeplinirea misiunilor prin intermediul reprezentanților diplomați au reușit să câștige încrederea altor state și să dezvolte relații politico-economico-militare cu alte țări.¹⁵

În literatura de specialitate sunt specificate cele mai importante funcții ale diplomației:

1. negocierea – ceea ce înseamnă, în sens larg, discuții desemnate să identifice interesele comune și zonele de conflict dintre părți;
2. reprezentarea intereselor unui stat de a identifica scopuri și obiective politice constituie sarcina ministrului de externe;
3. administrarea relațiilor curente;
4. stabilirea și reînnoirea regulilor și a procedurilor care reglementează sistemul internațional.¹⁶

Astfel, diplomația este vehiculul care face ca dreptul internațional și organizațiile internaționale să devină operaționale în funcție de stabilirea relațiilor diplomatice între două sau mai multe state. Aceste relații diplomatice se pot derula și de pe teritoriul unei țări cu care statele derulează relații diplomatice prin misiuni diplomatice.

Viziunile noastre sunt completate în acest preliminarium cu cele mai recente definiții asupra conceptului de diplomație.

Din punct de vedere militar diplomația are rolul și funcții extinse ce se întrepătrund în multe domenii cu funcțiile diplomației:

- identificarea căilor și mijloacelor pentru prevenirea crizelor, a conflictelor, monitorizarea acestora și, după caz, managementul lor;
- participarea la negocierile diplomatice pentru prevenirea crizelor, a conflictelor ca și la celelalte negocieri până la finalizarea deplină a situației pre și post conflictuale;
- promovarea măsurilor pentru controlul armamentelor;
- promovarea și implementarea măsurilor pentru controlul exporturilor de armamente și tehnologii;
- promovarea și implementarea măsurilor de creștere a încrederii între state, armate ca și între state și organizații și organisme internaționale;
- dezvoltarea de programe de cooperare în domeniul educației și pregătirii civililor și militarilor;

---

¹⁵ Sergiu T. Medar, *op.cit.*, pp. 5-12.

¹⁶ Evans Graham, Newnham Jeffrey, *Dicționar de Relații Internaționale*, București, Editura Universal Dalsi, 2001, pp. 139-140.

- folosirea eficientă a conceptului de descurajare;
- dezvoltarea oricăror altor căi, inclusive militare, de detensionare și de consolidare a unui climat de pace și încredere între state;¹⁷
- asigurarea activităților de derulare a controlului armamentelor;
- prevenirea proliferării armelor convenționale, a armelor de nimicire în masă, a tehnologiilor nucleare și a tehnologiilor duale;
- prevenirea surprizelor diplomatice, economice, tehnologice, militare;
- de a preveni și a reduce riscul de izbucnire a conflictelor;
- de a impune, menține și consolida pacea;
- asigură aplicarea principiilor dreptului internațional și umanitar în toate acțiunile politico-economico-militare.¹⁸

Purtătorul de cuvânt al diplomației Mircea Malița, conturează tipologia definițiilor diplomației după cum urmează:

- a) diplomația ca știință;
- b) diplomația ca activitate practică;
- c) diplomația ca artă;
- d) diplomația ca management al relațiilor internaționale, inclusiv al administrării intereselor naționale;
- e) diplomația în sens de carieră sau profesie de diplomat;
- f) diplomația ca formă de activitate a subiecților de drept internațional pentru realizarea politicii externe etc.

În literatura de specialitate putem găsi mai multe definiții ample ale conceptului de diplomație¹⁹. De asemenea, specialistul consideră diplomația ca fiind “știința raporturilor și intereselor dintre state sau arta de a concilia interesele popoarelor între ele”²⁰ la nivel politic, economic, social, militar etc. Astfel, diplomația ca știință suferă în continuare de nevoia de sistematizare în funcție de tipologia relațiilor.

În cadrul diplomației, diplomația apărării ocupă un loc aparte în desfășurarea activităților militare.

¹⁷ Sergiu T. Medar, *op.cit.*, p. 13.

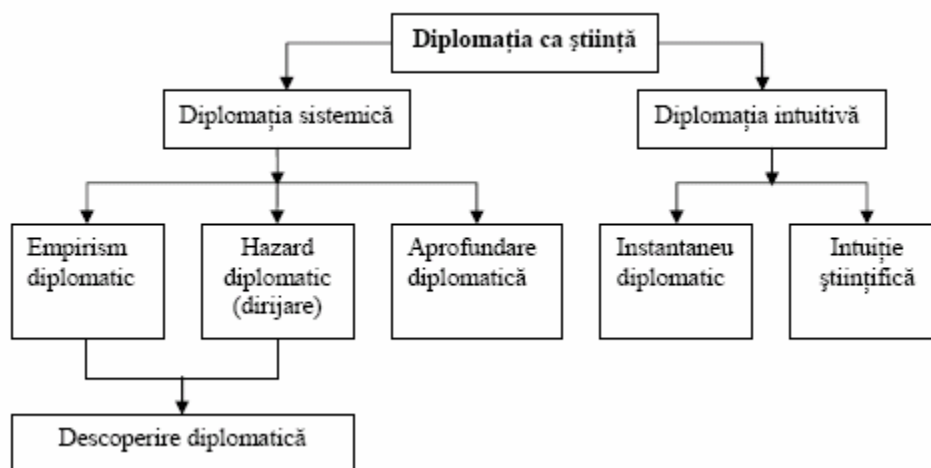
¹⁸ *Ibidem*, p. 15.

¹⁹ Gâf-Deac Ioan, Gâf-Deac Ioan I., *Managementul activităților diplomatice*, București, Editura Economică, 2001, pp.17-20; Ion M. Anghel, *Drept Diplomatic și consular*, București, Editura Lumina Lex, 1996; Arhiliuc Victoria, *Diplomația preventivă și securitatea colectivă a statelor*, Ch. Tipografia „Reclama”, 1999; A. Bonciog, *Drept diplomatic*, Editura Fundației „România de mâine”, București, 2000; A. Burian, *Introducere în practica diplomatică și procedura internațională*, Ch. Cartier, 2000; idem, *Drept diplomatic și consular*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ch. „Cuant”, 2003; idem, *Regimul de drept al activității diplomatice*, ed. a 2-a, Ch. CEP USM, 2005; Gh. Iacob, *Diplomație*, Editura Fundației „Axis”, Iași, 2005; Andrei Sida, *Drept Diplomatic și consular*, Editura „Augusta”, Timișoara, 1997; Mircea Malița, *Diplomația*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1968 etc.

²⁰ Mircea Malița, *Diplomația*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1968.

Din punct de vedere militar activitatea sa trebuie să nu poarte un caracter superficial. Considerentul cel mai important al diplomației se bazează pe luarea în considerare și examinare globală a tuturor factorilor ce țin de o problemă sau alta, axându-se pe tabloul real al situației la zi. Astfel, diplomatul trebuie să elaboreze concluzii referitoare la posibila evoluție a evenimentelor în viitor și să dea recomandări guvernului, ministerului de externe etc.

Interacțiunea dintre diversele semnificații ale conceptului de diplomație este ilustrată în figura următoare:

Diplomația ca știință²¹

Totodată, diplomația include toate manifestările de acțiuni ale diplomaților pe arena internațională și exprimă o opțiune de creație. Prin *serviciu diplomatic* al României se înțelege activitatea instituțiilor diplomatice și consulare în ansamblul lor și a personalului angajat în aceste instituții, abilitate să promoveze politica externă a țării inclusiv relațiile ei economice externe și raporturile cu statele lumii și organisme internaționale atât în cadrul frontierelor naționale, cât și în afara lor.

Prin urmare, avem de a face cu mai multe tipuri de activități practice în domeniul diplomației. O reevaluare sintetică a formelor, mijloacelor și metodelor de activitate diplomatică ne permite o clasificare a tipurilor și a funcțiilor de activități diplomatice.

Diplomația include atât conceperea politicii externe a unui stat, cât și punerea ei în practică de către diplomați. În fapt, rolul activității practice a corpului diplomatic cuprinde elementele caracteristice importante ale diplomației expuse în figura precedentă având drept bază a politicii externe comunicarea. Hedley Burn considera că “punerea în practică a politicii

²¹ Ioan Gâf-Deac, Ioan I. Gâf-Deac, *Managementul activităților diplomatice*, Editura Economică, București, 2001, p.119.

externe include comunicarea celorlalte guverne și popoare a liniei de politică externă pentru care s-a optat, încercări de a explica și justifica această politică”.²² De altfel, activitățile diplomatice sunt bilaterale sau multilaterale. Diplomația multilaterală autentică este coordonarea relațiilor dintre trei sau mai multe state, în vederea rezolvării colective a unei probleme, așa cum se procedează, de exemplu, în cadrul Adunării Generale a Națiunilor Unite.

Funcțiile activității corpului diplomatic pot fi următoarele:

- a) funcția elementară a diplomaților este de a fi mesager;
- b) negocierea acordurilor;
- c) colectarea informației despre țările străine;
- d) minimalizarea efectelor fricțiunilor în relațiile internaționale, adică reducerea efectelor neînțelegerilor prin aplicarea inteligenței și tactului diplomatic;
- e) funcția de a simboliza existența societății statelor, misiunile diplomatice fiind o dovadă elocventă a existenței societății internaționale.²³

În articolul 3 al Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice au fost formulate funcțiile misiunii diplomatice:

- a) a reprezenta statul acreditant în statul acreditat;
- b) a ocroti în statul acreditat interesele statului acreditant și ale cetățenilor săi, în limitele admise de dreptul internațional;
- c) a purta tratative cu guvernul statului acreditat;
- d) a se informa prin toate mijloacele licite despre condițiile și evoluția evenimentelor din statul acreditat și a raporta cu privire la acestea guvernului statului acreditant;
- e) a promova relații de prietenie și a dezvolta relațiile economice, culturale și științifice între statul acreditant și statul acreditat.²⁴

Putem aminti și de realizarea gestionării activităților diplomatice ale unui stat. Gestionarea activităților diplomatice se concentrează în organul de stat specializat, Ministerul Afacerilor Externe. Un atare minister există, într-o formă sau alta, în fiecare stat. În orice guvern există un departament ministerial însărcinat cu managementul afacerilor externe. Conducerea MAE influențează și determină personalul diplomatic să participe activ la realizarea obiectivelor politicii externe. Prin controlul diplomatic se realizează evaluarea rezultatelor acțiunilor corpului diplomatic cu punerea în funcție a unor instrumente de control a responsabilității diplomatice. Un factor important în managementul diplomatic îl constituie instituirea în aparatul central al

---

²²Bull Hedley, *Op. cit.*, p.155.

²³*Ibidem*, pp. 160-163.

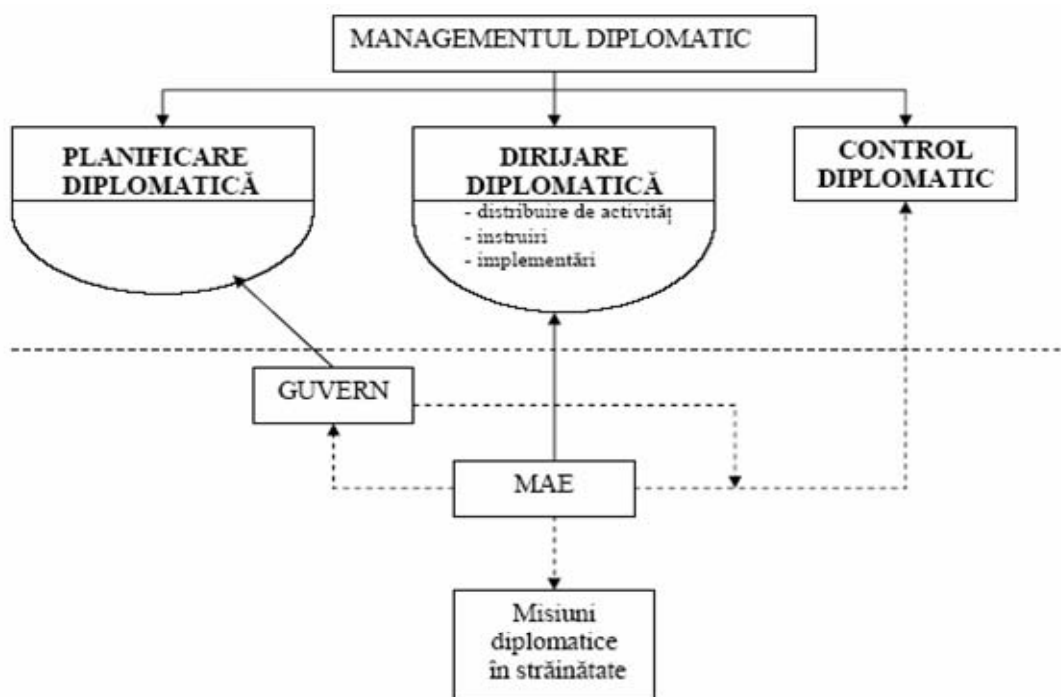
²⁴ *Convenția de la Viena cu privire la Relațiile Diplomatice din 18.04.1961*, Tratatul internațional, 1998, volumul 4, p. 37.

ministerului, precum și în misiunile diplomatice, a încrederii, respectării demnității și atitudinii loiale față de personalul diplomatic.

Activitatea diplomatică nu poate deveni conservativă, deoarece însuși mediul diplomatic este în continuă transformare și dezvoltare, perfecționarea managementului diplomatic reprezentând o necesitate permanentă. Conducerea de vârf a diplomației trebuie să susțină cu eforturi constante realizarea programelor de politică externă. Obiectivul strategic al politicii externe este formulat de către Președinte, Parlament, Guvern, MAE în conformitate cu cerințele interne și externe ale țării.

Un rol important în conducerea activității diplomatice revine tehnicii și tehnologiilor informaționale care oferă posibilitatea ca informațiile privind relațiile internaționale să fie centralizate și repartizate în rândurile personalului diplomatic.

Metodele și tehnicile de management al activității diplomatice sunt determinate și definite de către persoane cu atribuții în sfera de vârf a conducerii. Rolul lor este de a organiza și de a coordona activitatea colaboratorilor în realizarea cât mai eficientă a obiectivelor diplomatice. Se observă centralizarea deciziilor în elaborarea și promovarea politicii externe, motivată de nevoia de realism, raționamente utile care, în unele cazuri, sunt supraestimate. În anumite situații, decizia centralizată are utilitate în condițiile în care apar eventuale dileme și controverse ce însoțesc adesea practica politicii externe.

Managementul diplomatic²⁵

Deși mai pot fi adăugate și alte elemente menite să completeze structura managementului diplomatic din schema de mai sus. Conexiunile indicate scot în evidență existența procesului integrator de fenomene și caracteristici în sistemul diplomatic general. Astfel, putem conchide că managementul în diplomație este mecanismul prin care se realizează direcționarea activității corpului diplomatic în vederea atingerii obiectivelor stabilite de MAE sau de misiunile diplomatice în străinătate. În viziunea noastră, elementele de bază ale artei și științei conducerii în sfera diplomației au fost formulate mai reușit în conceptul anglo-saxon. Potrivit acestui concept, „managerul (inclusiv în domeniul diplomației) corespunde activității de a administra, a ordona, a conduce, a antrena, a dirija, a explica, a cârmui, a influența, a integra, a clasifica, a face cunoscut, a admite, a informa, a spune, a perfecționa”.²⁶

---

²⁵ Ioan Gâf-Deac, Ioan I. Gâf-Deac, *Managementul activităților diplomatice*, Editura Economică, București, 2001, p.178.

²⁶ *Ibidem*, p. 176.

TERORISMUL O ARMĂ A RĂZBOIULUI RECE?

Catherine PĂVĂLOIU

Le terrorisme a été défini comme le recours à la violence ou à la menace de la violence afin de semer la panique dans la société, d'affaiblir ou de renverser les autorités en place et de susciter des changements politiques.

Tout en partageant la condamnation sans équivoque du terrorisme, les auteurs expriment leur grande inquiétude devant la multiplication des politiques, des législations et des pratiques adoptées fréquemment par de nombreux pays au nom de la lutte anti-terroriste et qui nuisent à la pleine jouissance de tous les droits de l'homme - civils, culturels, économiques, politiques et sociaux.

Deseori, realitatea este mai stranie decât ficțiunea. Am putea menționa că terorismul are rădăcini adânci în trecut sub toate formele și caracteristicile de violență asupra indivizilor sau umanității. Un exemplu ar fi chiar și "sub forma atentatului politic"¹. De asemenea, putem afirma că și în perioada Războiului Rece au fost întâlnite multiple forme de terorism ce a provocat destabilizare și teamă. Oare perioada Războiului Rece poate reprezenta reperele terorismului? Face terorismul filosofia Războiului Rece? Deși, din punct de vedere istoric, originile termenului terorism a fost întâlnit în regiunea Orientului Mijlociu consacrarea acestuia s-a făcut simțită după căderea sistemului comunist și în Europa.

Războiul Rece a fost o confruntare militară între marile puteri și a fost înlocuită cu un duel al... nervilor, pe fondul șantajului reciproc cu apocalipsul nuclear. Dar nici conflictele armate tradiționale nu au încetat; dimpotrivă, cantonate în afara Europei, ele au făcut tot mai multe victime și le-au oferit producătorilor de armament prilejul unei permanente dezvoltări tehnologice. Deși teoria militară nu a mai făcut progrese, chiar dacă războiul din Vietnam

---

¹ Prof.univ.dr. Florentin Scaletchi, *Securitatea comunitară și terorismul*, Editura Bren, București, 2006, p. 11; J. Cf. Richard Tackrah, *Enciclopedia terorismului și violenței politice*, Editura Antet, București, 1999, p. 24.

și, mai târziu, cel din Afganistan – încheiate prin înfrângeri usturătoare pentru cele două supraputeri ale vremii, Statele Unite și, respectiv, URSS – au prevestit noul model de conflict „asimetric“, care avea să-și găsească mai târziu teoreticienii.²

Războiul Rece a creat alianțe de conveniență. SUA susținea Israelul în Peninsula Arabică și grupările fundamentaliste islamice în Afganistan. Altfel, mulți dintre teroriștii din ziua de astăzi au fost ajutați și antrenați de SUA acum 20 de ani. Americanii au finanțat și au ajutat în diferite feluri grupările islamice în Afganistan pentru ca acestea erau cele mai bine pregătite pentru a lupta împotriva invaziei sovietice. Decizie corectă, deoarece rușii au suferit o înfrângere usturătoare în fața „mujahedinilor” și au fost nevoiți să se retragă din Afganistan. Mai mult, această înfrângere a fost un factor important în prăbușirea imperiului sovietic.

Războiul din Afganistan (1979-1989) a avut un sfârșit fericit. Trupele ruse s-au retras și Uniunea Sovietică s-a prăbușit, iar Afganistanul era liber din nou. Oare aceasta să fi fost realitatea? În 1989 rușii au lăsat în Kabul (capitala) un guvern comunist pe care au continuat să-l susțină. Mujahedinilor le-au mai trebuit câțiva ani până să cucerească Kabulul. Apoi, diferitele facțiuni etnice și tribale au început să se războiască între ele pentru controlul diferitelor regiuni. Din acest haos, în 1994 a apărut gruparea Taliban, cu o interpretare extremă a islamului, susținută de Pakistan. Talibanii au cucerit capitala Kabul în 1996, însă nu au reușit niciodată să controleze toată țara (controlau cam 90%). Talibanii cu interpretarea lor extremă a islamului s-au înțeles bine cu războinicii lui Osama Bin Laden și s-au ajutat între ei. Rămăși în căutare de o nouă cauză după înfrângerea rușilor și comuniștilor, războinicii deveniți teroriști au găsit noi conflicte în care să se implice, din Cecenia până în Filipine și Africa, și o bază în Afganistan. Osama Bin Laden a devenit "America's most wanted" încă din 1998, când Al Qaeda a organizat două atacuri majore împotriva ambasadelor americane din Kenia și Tanzania (soldate cu sute de morți, marea majoritate africani care se aflau în zonă din întâmplare). Președintele Clinton a comandat atacuri puternice împotriva taberelor de antrenament ale teroriștilor din Afganistan, însă acest lucru nu a afectat prea mult Al Qaeda.

Dar ce avea Osama Bin Laden cu America, care îl susținuse în războiul împotriva rușilor? Firește, Osama Bin Laden are ceva cu toți care nu sunt extremiști ca el. Într-o casetă video, din 30 octombrie 2004, Bin Laden zice "să ne spună Bush de ce nu am atacat, spre exemplu, Suedia". Motivele care le da pentru atacuri sunt: *America susține Israelul* - în casetă el menționează atacul Israelului asupra Libanului din 1982 ca moment important în hotărârea sa de a ataca America; ocupația Palestinei de către Israel este un alt motiv des

---

² Reprodus după Middle East Media Research Institute și citat de Scott L. Wheeler în *Tactici teroriste pentru războiul împotriva Occidentului*, www.insightmag.com).

menționat -, *America are trupe în Arabia Saudită* ("țara sfântă" pentru musulmani și țara de origine a lui Bin Laden) și *America susține regimuri seculare arabe* (dictaturi sau monarhii) - care nu se înțeleg prea bine cu fundamentalistii islamici. Sunt acestea adevăratele lui motive? Evident că nu! Aceste "cauze" sau "creanțe" sunt populare în lumea arabă (și nu numai) și Bin Laden le folosește pentru a câștiga suport, recruți și fonduri. Totodată, este de la sine înțeles că terorismul de orice fel nu câștigă simpatizanți pentru o cauză, și când teroriștii cer lucruri pentru "palestinieni" fac mult mai mult rău decât bine palestinienilor.³

Revenind la trecut putem evidenția perioada anului 1954 unde, în Algeria, 96% din populație era formată din musulmani și 2% din europeni. Pe fondul unei crize economice profunde s-au înregistrat ciocniri între populația arabă și populația colonială. Franța a reacționat. Marina franceză a bombardat satele de pe coastă, aviația franceză a mitraliat comunitatea arabă, iar unitățile speciale de represiune au comis abuzuri. Aproximativ 45.000 de musulmani au fost uciși. Ca răspuns Algeria a reacționat prin Frontul de eliberare națională a Algeriei care a declanșat acțiuni de gherilă împotriva administrației franceze soldate cu masacrarea unui număr mare de europeni. Asasinatele erau comise mai ales asupra arabilor musulmani algerieni care nu respectau regulile impuse de Frontul de eliberare națională a Algeriei. Au fost asasinați aproximativ 6.350 de musulmani și 1.035 de europeni. Pentru maximizarea efectului de intimidare Frontul a dat ordin tuturor algerienilor să renunțe la fumat. Tutunul era considerat monopol al francezilor. Consecințele nerespectării ordinului erau mutilarea fumătorilor prin tăierea buzelor cu pumnalul.

Bineînțeles, valurile de terorism care au afectat întreaga lume, au surprins total democrațiile occidentale, și până în momentul în care grupările transnaționale și internaționale nu au atacat în mod organizat și sistematic ținte din marile metropole, responsabilii naționali considerau că violența politică există doar în republicile bananiere din țările lumii a treia.

De asemenea, la jumătatea anilor 1960, practic toate mișcările de gherilă erau sprijinite de blocul comunist, terorismul extinzându-se și în America de Nord și Europa, chiar în condițiile în care aceste continente nu se confruntau cu insurgențe.

Cum am precizat anterior, decizia istorică, dar și funestă de a răzbuna înfrângerile arabe și de a pedepsi statul Israel cu ajutorul terorismului internațional, a marcat începutul unei noi ere în folosirea premeditată a terorii transnaționale.

La sfârșitul anilor '60, terorismul s-a schimbat radical, din următoarele motive:

---

³ <http://209.85.135.104/search?q=cache:k-5lVwnJaHgJ:www.exit.md/files/0117000700780.doc+istoria+terorismului&hl=ro&ct=clnk&cd=24&gl=ro>

- vechile imperii și-au găsit sfârșitul și multe din țările lumii a treia și-au declarat independența.

- lupta lor pentru independență s-a transformat într-un război sângeros între diversele grupuri politice interne, datorate fie problemelor minorităților, precum și faptului că granițele geografice, rezultat al politicii de colonialism, nu au realizat separarea etnică a noilor state.

- datorită apariției celor două super-puteri cu ideologii opuse, lumea s-a împărțit în două mari zone de influență.

- revoluția tehnologică a determinat o stare de frustrare a diverselor grupuri politice din țările slab dezvoltate.

- dezvoltarea comerțului internațional a determinat apariția unei importante interdependențe în relațiile economice internaționale și apariția unor investiții industriale cu participare străină și care ulterior au devenit obiectivele preferate ale acțiunilor teroriste.

- disparitățile privind nivelul de trai dintre țările bogate și cele sărace au crescut permanent, acutizând astfel discrepanța valențelor materiale.

De aici, se poate concluziona că acești factori au condus la instabilitate internă, revoluții, rebeliuni și alte acte de violență politică, iar pe fondul acestor mutații, terorismul a luat amploare în deceniul următor, prin formarea unor grupuri politice care au utilizat violența, pentru a obține rezolvarea propriilor obiective⁴.

În data de 23 noiembrie 1963 are loc asasinarea lui John Fitzgerald Kennedy. Asasinarea a avut loc când președintele, aflat într-un convoi oficial într-o mașină deschisă, trecea prin Dallas. A fost împușcat de la fereastra unui depozit de către Lee Harvey Oswald, lucrător la acel depozit. La începutul anchetei Oswald este și el împușcat. Secretele asasinării nu au fost descifrate nici până astăzi, deși dosarele comisiei Warren au numărat 26 de volume de depoziții și probe.⁵

La 28 august 1968 era asasinat Ambasadorul Statelor Unite în Guatemala, iar la 30 iulie 1969 ambasadorul SUA în Japonia avea să fie și el victima unui atac cu armă albă al unui cetățean japonez. În același an, la 5 septembrie, grupul revoluționar marxist din Brazilia, MR-8, îl răpea pe ambasadorul american din această țară.⁶

Problema secolului XX, terorismul, a reprezentat și reflectă fenomenul care s-a perpetuat de-a lungul războiului rece, beneficiind de sprijinul ambelor super-puteri, Uniunea Sovietică și Statele Unite ale

---

⁴ Ciuchiță Lucian, Toma Daniel, Tihan Eusebiu, *Scurtă analiză asupra terorismului contemporan. Orientări. Strategii de combatere*, Editura Opinfon, București, 2006, pp.19-20.

⁵ William Manchester, *Moartea unui președinte, 20-25 noiembrie 1963*, Editura Politică, București, 1968, pp.668-753.

⁶ <http://www.scribd.com/doc/29531/terorismul-jean-servier>

Americii, care s-au folosit de diferitele grupări teroriste pentru a-și promova propriile interese, terorismul a supraviețuit acestuia și a găsit chiar noi spații și noi modalități de manifestare.

Scormonind în istoria popoarelor regăsim un atentat terorist cu impact asupra opiniei publice din întreaga lume. S-a petrecut în Germania, la München, în septembrie 1972. Acest atentat a fost revendicat de gruparea palestiniană „Organizația Septembrie Negru” și a avut drept țintă delegația de atleți israelieni aflată la Jocurile Olimpice. Teroriștii arabi, infiltrați în Satul Olimpic, au luat ostatici 9 membri ai echipei israeliene și au ucis alți 2. Doi dintre ostatici au reușit să evadeze și au alertat poliția germană. În timpul intervenției poliției germane împotriva teroriștilor arabi, toți ostaticii deținuți de aceștia au fost uciși. Organizația „Septembrie Negru” era numele sub care Fatah, brațul armat al Frontului pentru eliberarea Palestinei, a acționat între 1971 și 1974.⁷

În martie 1973 a fost asasinat ambasadorul SUA în Sudan precum și alți diplomați. Apogeul crizelor determinate prin luarea de ostatici a fost atins în anul 1979. Răsturnarea Șahului Iranului, Muhammad Reza Pahlavi, și instaurarea unui nou guvern revoluționar islamic au avut drept consecință o deteriorare constantă a relațiilor dintre SUA și Iran. Decizia de a-l primi pe Șah în SUA într-un moment în care noul guvern iranian cerea predarea acestuia în vederea judecării a fost la originea crizei ostaticilor. La 4 noiembrie, un grup de radicali iranieni a pătruns în ambasada SUA din Teheran, capturând 66 de diplomați americani. Aceștia au fost eliberați la 20 ianuarie 1981, după 444 de zile. Administrația americană a acționat pe mai multe direcții pentru soluționarea crizei, punând în centrul atenției siguranța ostaticilor. Astfel SUA au impus sancțiuni economice Iranului, oprind importurile de petrol din această țară; au acționat, fără succes însă, pe cale diplomatică și au încercat să întreprindă o operațiune militară specială pentru salvarea ostaticilor, tot fără rezultat. Moartea Șahului și invadarea Iranului de către Irak au produs însă o schimbare în politica Teheranului, acesta devenind mai receptiv la propunerile de soluționare a crizei.⁸

Eșecul în rezolvarea acestei profunde crize în timpul primului său mandat a contribuit, într-o oarecare măsură, la pierderea alegerilor de către președintele Jimmy Carter, el fiind învins în cursa prezidențială de Ronald Reagan. Noul președinte a profitat de situația creată în Iran pentru a pune capăt crizei și, la 20 ianuarie, chiar în ziua învestirii sale în funcție, cei 53 de ostatici erau eliberați.

Originea terorismului internațional este considerat Orientul Apropiat, în Palestina. A început cu fedainii palestinieni care, frustrați de zdrobirea

---

⁷ Ibidem.

⁸ Vezi <http://www.scribd.com/doc/29531/terorismul-jean-servier>.

coaliției arabe de către Israel în războiul de 6 zile din 1967, recurg la atentate teroriste. Un astfel de atentat este asasinarea lui Anwar Sadat la 6 octombrie 1981 deoarece acesta semnase un acord de pace cu Israelul. La o paradă militară câțiva soldați convertiți la cauza islamistă au deschis focul cu arme automate asupra tribunei oficiale în care se afla președintele Sadat, acesta fiind ucis, iar 20 de oameni au fost răniți (diplomați străini). Vicepreședintele Hosni Mubarak a scăpat și a devenit ulterior șef al statului.

Brigăzile Roșii l-au asasinat pe liderul „democrației creștine” Aldo Moro în mai 1978. Acesta fusese de 5 ori prim ministru al Italiei. Cauza atentatului a constituit-o faptul că Moro devenise partizanul „compromisului istoric” cu partidul comunist.

Asasinarea a avut loc după 55 de zile în care Moro a fost ținut ostatic; cadavrul a fost găsit în portbagajul unei mașini la Roma.

La 7 octombrie 1985, vasul italian de croazieră Achille Lauro, având la bord peste 400 de persoane (echipajul italian și portughez și turiști de diferite naționalități) a fost capturat de un grup de 4 oameni înarmați. Atentatorii s-au declarat membri ai Frontului pentru eliberarea Palestinei și au solicitat, amenințând cu uciderea pasagerilor, eliberarea a 50 de palestinieni deținuți în Israel. Dat fiind că pe vas se aflau și turiști americani, iar teroriștii au amenințat că aceștia vor fi uciși primii, guvernul american a acționat pentru soluționarea crizei. Paralel cu acțiunile americane, guvernul italian a inițiat propriul demers, implicând negocieri cu partea arabă, dar și posibilitatea unei intervenții militare. După 2 zile, teroriștii au predat controlul asupra vasului, în schimbul garantării libertății lor. Autoritățile americane au acționat pe cale militară pentru a forța aterizarea avionului ce-i transporta pe teroriști în Sicilia, aceștia fiind preluați de autoritățile italiene. Aceasta a provocat o încordare a relațiilor între S.U.A. și Italia. Criza a înregistrat o singură victimă, un turist american invalid care a fost aruncat peste bord de teroriști.

Abu Jihad, comandant Fatah, a fost asasinat în casa sa din Tunisia în aprilie 1988. La 15 aprilie 1989 moare Hu Yao Bang. Moartea acestuia declanșează proteste, greva foamei și ocuparea pieței Tienanmen de către studenții radicali pro-democrați. În data de 20 mai se decretează legea marțială în Beijing. În data de 3 iunie Armata chineză ucide sute de civili chinezi în timpul represaliilor împotriva studenților chinezi dizidenți.

În septembrie 1989 avionul UTA 772 s-a prăbușit în Niger. Bomba, plasată de agenți libanezi, a ucis toți pasagerii. Alfred Herrhausen, șeful Deutsche Bank AG și cel mai influent om de afaceri din Germania a fost asasinat în 1989 de către Red Army Faction (RAF). O bombă extrem de sofisticată a fost activată în momentul în care mașina lui Herrhausen a trecut pe lângă ea. În India primul ministru Indira Gandhi Sikh a fost asasinat în data de 31 octombrie 1984.

Sfârșitul războiului rece, consfințit prin întâlnirea dintre președinții american și sovietic – George Bush și Mihail Gorbaciov – din Malta

(decembrie 1989) și consemnat formal la summit-ul Conferinței de Securitate și Cooperare în Europa, de la Paris (1990), era de așteptat să aducă o diminuare a fenomenului terorist, din moment ce confruntarea dintre cele două blocuri se încheiase, iar state care altă dată găseau justificări actelor de terorism și chiar le sprijineau acum le condamnau în mod deschis.

Tot în perioada Războiului Rece apar disputele între fostele structuri de comando și actualele grupări teroriste.

Disputa dintre serviciile secrete a fost de o intensitate nemaîntâlnită în istorie. Cum altfel putem interpreta acțiunile de tip Gladio (sabia) inițiate de serviciile secrete americane în colaborare cu cele occidentale din Europa, adică unități specializate de tip *stay behind*, a lovi adversarul, adică regimurile comuniste ori acțiunile cu priză la public ale comuniștilor. La rândul ei, URSS, principalul inventator și bastion al sistemului comunist, a replicat pe măsură, prin așa-numita operațiune *Tricontinentală*, pregătind grupuri teroriste roșii pentru a da lovituri imperialismului⁹.

De asemenea, resursele naturale ale acestei lumi și mai ales ale petrolului reprezintă sursa agresivității pentru menținerea și lărgirea controlului asupra celor mai mari rezerve de petrol ale lumii, terorismul activând dorința de control asupra lumii și a resurselor, în opinia mea.

În anul 1985, în fruntea “oficiului” a fost numit un om de excepție, recrutat și instruit de C.I.A. pe nume Osama bin Mohamed bin Laden, care a transformat, cu aprobarea C.I.A., “Oficiul pentru Servicii Speciale” în Al Qaeda. Prin intermediul acestei organizații S.U.A. au introdus în Afganistan armament și materiale de război estimate la circa 8 miliarde de dolari. La încheierea războiului din Afganistan, în anul 1988, Al Qaeda controla un efectiv de circa 50.000 de luptători proveniți din toate statele de credință musulmană, experimentați în acțiuni subversive, teroriste și de gherila. Întorși în țările de origine, combatanții Al Qaeda au constituit filiale locale ale acestei organizații, continuând acțiunile de recrutare și instruire de noi aderenti. În felul acesta Al Qaeda a devenit cea mai mare organizație teroristă transnațională a tuturor timpurilor, adică s-a “globalizat”. S-a repetat fenomenul de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, cu zecile de mii de teroriști instruiți de S.O.E. și O.S.S. care au distrus imperiile coloniale¹⁰.

Astfel, considerăm că arma principală a terorismului este omul. Existența unui om inteligent, om fanatic, om misionar care, în numele unor convingeri ce nu pot fi zdruncinate ușor, este în stare de orice sacrificiu și, mai ales, este în stare să inventeze mijloace de acțiune inteligente și deosebit de eficiente, întrucât el pune în ceea ce face toată religia și toată ființa lui. Asemenea oameni nu pot fi ușor opriți.

---

⁹ http://www.conceptwizard.com/pipeline_of_hatred.html

¹⁰ <http://www.c-cultural.ro/biblioteca%20virtuala/simpozion/terorism/garz/garz.htm>

De asemenea, considerăm că terorismul se prezintă, în epoca actuală, ca un fenomen care poate atinge toate componentele societății. Cum numărul de ținte este prea vast pentru a se putea asigura o securitate fizică totală a acestora, iar dacă vreodată am reuși să o facem, ar însemna că teroriștii au câștigat bătălia, deoarece acest lucru ar presupune pierderea actualului mod de viață. Insuficiența posibilităților de luare a măsurilor de securitate totală, pune în evidență importanța informării și atenționării, prevenirii, reacției și acțiunii de depășire a consecințelor în cazul producerii atacului terorist.

BIBLIOGRAFIE

- Arădăvoaice Gh. Iliescu, D., Niță, L. D., *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Oradea, Editura Antet, 2002.
- Ciuchiță Lucian, Toma Daniel, Tihan Eusebiu, *Scurtă analiză asupra terorismului contemporan. Orientări. Strategii de combatere*, Editura Opinfon, București, 2006.
- Florin Moiescu (coord.), Anghel Andreescu, Maricel Antipa, *Terorismul – amenințare majoră asupra democrației secolului XXI*, Editura Universitatea Națională de Apărare, București, 2004.
- Huntington P. Samuel, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 1998.
- Lavasseur, George, *Les aspects repressifs du terrorisme international*, Lyon, Editura Pedone, 1977.
- Middle East Media Research Institute citat de Scott L. Wheeler în *Tactici teroriste pentru războiul împotriva Occidentului*, www.insightmag.com).
- Sege A. Karl, *The Antiterrorism Handbook*, Editura Presidio, New York, 1990.
- William Manchester, *Moartea unui președinte, 20-25 noiembrie 1963*, Editura Politică, București, 1968.
- ***, *Terorismul - istoric, forme, combatere. Culegere de studii*, Editura Omega, București, 2001.
- <http://www.scribd.com/doc/29531/terorismul-jean-servier>
- http://www.conceptwizard.com/pipeline_of_hatred.html
- <http://www.c-cultural.ro/biblioteca%20virtuala/simpozion/terorism/garz/garz.htm>
- <http://209.85.135.104/search?q=cache:k-5lVwnJaHgJ:www.exit.md/files/0117000700780.doc+istoria+terorismului&hl=ro&ct=clnk&cd=24&gl=ro>

RĂZBOIUL BAZAT PE CUNOAȘTERE (KNOWLEDGE-BASED WARFARE)

Prof.univ.dr. Eugen SITEANU

Knowledge-based warfare (KBW) is a strategic vision and common warfighting philosophy and doctrine shared by industry and government, and particularly among the services. KBW and knowledge management would ultimately enable forces to leverage battlespace knowledge to achieve effects through precision employment of combat power.

Astăzi suntem în era cunoașterii în care cunoașterea (Knowledge) poate fi înțeleasă și ca informație organizată și sintetizată (rezumată) în vederea creșterii gradului de înțelegere (conștientizare), fiind, așadar, un ansamblu de metadate pentru conștientizarea manierei în care metadatele pot fi aplicate cu succes în orice domeniu, deci și în cel militar.

Literatura de specialitate oferă suficiente date pentru crearea, stocarea și transferul de cunoștințe din domeniul managementului cunoașterii (Knowledge Management), care este o disciplină relativ nouă, recunoscută deja în unele universități americane încă din anul 1995.

Există chiar și școli de gândire specializate în managementul cunoașterii, dar abordarea acestuia diferă de la o școală la alta și de la un autor la altul.

Diferiți autori privesc managementul cunoașterii din mai multe perspective¹. Una dintre acestea este perspectiva tehnocentrică, ce pune accent pe tehnologii, care contribuie la îmbogățirea și împărtășirea cunoștințelor.

Perspectiva organizațională este preocupată de modul în care trebuie gândită organizația pentru a facilita procesele de cunoaștere din cadrul ei și încearcă să răspundă la întrebarea: care organizații funcționează cel mai bine și pe baza căror procese?

Perspectiva ecologică privește interacțiunile dintre oameni, factorii de identitate, cunoaștere și mediu ca pe un sistem complex de adaptare.²

---

¹ M. Stakonsky, (ed.), *Creating the Discipline of Knowledge Management: the Latest in University Research*. Butterworth-Heinemann, 2004, ISBN 0-7506-7878-X.

² Conf. univ dr. Luiza KRAFT, *Knowledge Management. Managementul cunoașterii, English-Romanian Glossary, Glosar englez-român de termeni și expresii specifice*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

Considerăm că sunt necesare tot mai multe dezbateri academice din sfera epistemologică, ce emerg atât la nivelul teoretic cât și practic al războiului bazat pe cunoaștere. Unele instituții de standardizare din Marea Britanie și Australia au elaborat documente prin care se încearcă delimitarea conceptuală și aria de referință a managementului cunoașterii, dar multe dintre acestea au fost până acum acceptate într-o mică măsură sau au fost insuficient înțelese și adoptate.³

Experții din domeniul războiului bazat pe cunoaștere și cei interesați de problematica sa sunt interesați de procurarea unui instrument explicativ care să adune și să definească diferitele elemente componente, practici și tehnici de „Knowledge” și „Knowledge Management”. Termeni din limba engleză, cum ar fi, de pildă, *knowledge*, *knowledge-based organization*, *knowledge management*, *Knowledge analyst* etc. constituie o parte a vocabularului profesional al persoanelor interesate de această temă.

Analistul de cunoaștere (Knowledge analyst) reprezintă o funcție tactică, aflată la mijlocul ierarhiei în organizație, care necesită învățarea și diseminarea personală a celor mai bune practici ale organizației (structurii militare).⁴

Analiștii de cunoaștere folosesc tehnologii în scopul acumulării și gestionării cunoașterii (tehnologiile sunt numai pentru uzul lor personal). Totuși există un anumit risc al folosirii analiștilor de cunoaștere, întrucât ei pot pleca din organizație cu cele mai bune practici ale structurii militare, nelăsând în urmă nici o evidență sau consemnare.

Auditul cunoașterii (Knowledge audit) se ocupă cu evaluarea formală a valorii capitalului de cunoaștere din cadrul organizației pentru a determina cu exactitate ce capital intelectual există în organizație (structură militară) la un moment dat și se poate prezenta sub forma unor interviuri informale, sondaje formale, sub formă de autorapoarte, bazate pe documente, sau întâlniri de lucru între comandant, stat major și militari.

Baza de cunoștințe (Knowledge base) reprezintă o bază de date ce conține informații despre alte date cuprinse în baza respectivă.

Cunoștințele pot fi accesate sau stocate în trei etape: înaintea, în timpul sau după activitățile legate de cunoaștere. Astfel, persoanele (militarii) care preiau un nou proiect pentru o structură militară pot să acceseze resursele de informații pentru a cunoaște cele mai bune practici și lecțiile învățate din proiecte similare realizate anterior, să aibă din nou acces la informații relevante în timpul etapei de implementare a proiectului pentru a căuta sugestii privind rezolvarea problemelor apărute și, ulterior, să acceseze din nou informații utile acțiunilor de după terminarea proiectului și activităților de analiză⁵.

---

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Luiza Kraft, *op. cit.*, p. 50.

În mod asemănător, cunoștințele pot fi stocate și înregistrate înainte de implementarea proiectului, de exemplu pe măsură ce militarii angajați în acțiunile de luptă învață lecții din analiza fazei inițiale a acestuia. La fel, pot fi înregistrate lecțiile învățate în timpul operaționalizării proiectului, iar analizele de după execuția lui pot conduce la noi date și lecții ce se pot înregistra pentru a fi folosite ulterior în operație (luptă)⁶.

Inginerul de cunoaștere (Knowledge engineer) este funcția tactică, la baza ierarhiei, axată pe culegerea de informații de la specialiști și prezentarea acestor informații într-o formă organizată, de obicei în sisteme computerizate, care pot fi folosite în comun și depozitate în cadrul organizației (structurii militare).

Inginerii de cunoaștere reprezintă adesea interfața dintre militari și tehnologiile informației, cum ar fi sistemele expert - acele programe care imită abilitățile comandanților de luare a deciziilor.

Ingineria cunoașterii (Knowledge engineering) reprezintă un proces de extragere a cunoștințelor de la un expert, în mod suficient de detaliat și complet, încât acestea să poată fi împărtășite celorlalți sau unui sistem informatic.

Conducerea cunoașterii (Knowledge leadership) este o structură de conducere constând în: primul responsabil cu cunoașterea, analistul de cunoaștere, inginerul de cunoaștere, managerul de cunoaștere și administratorul de cunoaștere. Ea trebuie implementată cât mai repede în structurile militare pentru optimizarea procesului de elaborare a deciziei.

Managementul cunoașterii (Knowledge management) reprezintă un ansamblu de tehnologii generale și specifice de culegere a cunoștințelor (de ex. extragerea datelor, rezumarea textelor, folosirea agenților inteligenți și o varietate de metode de regăsire a informațiilor), de stocare și regăsire a cunoștințelor (de ex. baze de cunoștințe și depozitare de informații) și de diseminare și aplicare a cunoștințelor (de ex. Intranet și Internet, groupware, instrumente de fundamentare a deciziei și sisteme de conlucrare). Managementul cunoașterii se referă în primul rând la o abordare sistematică de gestionare a valorilor intelectuale și a altor informații într-o modalitate care să creeze organizației avantaj competitiv⁷.

Operațiile bazate pe efecte reprezintă expresia managementului cunoașterii (knowledge management) în domeniul militar⁸.

Managementul cunoașterii cuprinde acumularea, stocarea, regăsirea, aplicarea, crearea și revizuirea, în mod controlat, a valorilor cunoașterii într-o organizație, respectiv într-o structură militară.

---

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Ion Vlad, Doina Mureșan, *Operații bazate pe efecte – expresie a "knowledge management" în domeniul militar*, Managementul cunoașterii – proiecte, sisteme, tehnologii. A doua ediție a Conferinței internaționale de management al cunoașterii *Knowledge is power – KIP 2007*, București, 1-2 nov. 2007, p. 285.

Facilitatorii de management al cunoașterii (Knowledge Management enablers) trebuie introduși în structurile militare deoarece ei cuprind sistemele expert, bazele de cunoștințe, diverse tipuri de Management al Informațiilor, aplicații software pentru ajutor la distanță, sisteme de management al documentelor și alte sisteme IT care vin în sprijinul fluxului de cunoștințe ale organizației/structurii militare.

Apariția Internetului a adus cu sine alte tehnologii de facilitare, ce cuprind e-learning, conferințele web, software de conlucrare, sisteme de management al conținutului, liste de e-mail, enciclopedii on-line, bloguri și alte tehnologii de facilitare care pot extinde nivelul de interogare aflat la dispoziția militarilor, paralel cu furnizarea unei platforme de îndeplinire a unor scopuri și acțiuni specifice⁹.

Structurile militare pot, de asemenea, să utilizeze și o varietate de facilitatori organizaționali pentru programele de management al cunoașterii, ce cuprind grupurile de lucru, analizele din diversele etape ale proiectelor, asistența colegială, taxonomiile informațiilor, pregătirea și îndrumarea etc. Ar fi totodată de mare utilitate crearea unui sistem de stimulare nu numai pentru a furniza cunoștințe organizației, dar și pentru a gestiona și folosi ideile militarilor în viitoarele operații.

Infrastructura de management al cunoașterii (Knowledge Management Infrastructure) constă în urmărirea, standardizarea și metodele de asigurare a securității, și caracterului privat al informațiilor¹⁰.

Organizarea cunoașterii (Knowledge mapping) reprezintă un proces de identificare a cine - ce știe, cum este stocată informația în structura militară (organizație), unde este păstrată și care este relația dintre nivelurile de informații.

Organizarea cunoașterii este folosită, de obicei, pentru îndeplinirea anumitor sarcini ca: auditul cunoașterii, testarea rețelei (analiza relațiilor dintre grupurile implicate în crearea și împărtășirea cunoștințelor) și crearea unei scheme a relațiilor dintre valorile cunoașterii și procesul principal al organizației (structurii militare).

Organizația bazată pe cunoaștere (Knowledge organization), respectiv structura militară bazată pe cunoaștere, creează, dobândește, transferă și reține informații și cunoștințe.

Transferul de cunoaștere (Knowledge transfer) reprezintă acel proces prin care o unitate (grup, departament sau divizie) este afectată de experiența alteia. Transferul de cunoaștere organizațională (adică rutină sau practică) se poate observa prin schimbările survenite în cunoașterea și performanțele unităților receptoare. Transferul de cunoaștere organizațională, cum ar fi cel de experiență sau *best practice*, poate fi destul de greu de realizat. În domeniul dezvoltării și învățării organizaționale, el reprezintă

---

⁹ Luiza Kraft, *op. cit.*, p. 50.

¹⁰ Ibidem.

problema practică de a duce un pachet de cunoștințe de la o parte a organizației la altă parte (sau la toate celelalte părți). Este considerat a fi mai mult decât o problemă de comunicare.

Sistemul bazat pe cunoaștere (Knowledge-based system) este un sistem informatic programat să imite modul uman de rezolvare a problemelor prin mijloacele inteligenței artificiale și recurgerea la o bază de cunoaștere privind un anumit subiect. Acest sistem KBS se bazează pe metodele și tehnicile inteligenței artificiale. Componentele lor centrale sunt baza de cunoaștere și mecanismele deductive.

În timp ce pentru unii autori sistemele expert, sistemele de gândire bazate pe studiul de caz și rețelele neurale reprezintă cele trei tipuri particulare de sisteme bazate pe cunoaștere, alții consideră că sistemele expert și rețelele neurale sunt diferite și nu pot fi incluse în această categorie¹¹.

Războiul cognitiv, se subliniază într-un articol¹² publicat în numărul 2, din luna iulie 2007, al Revistei Impact Strategic, este înțeles ca modalitate de folosire a cunoștinței într-un scop conflictual. Războiul Bazat pe Cunoaștere (RBC) este, prin urmare „un război dus în spațiul cunoașterii, care folosește cunoștința drept armă. El are o dimensiune cognitivă comună și una ceva mai complexă, epistemologică”¹³. Cu toate că războiul s-a bazat întotdeauna pe informație (pe cunoaștere), el nu a utilizat, până la sfârșitul secolului XX, informația ca armă, nici cunoștința ca armă și nici tehnologia informației, iar ca strategie nu a folosit procesul cunoașterii¹⁴. Acum s-a ajuns la „manipularea cunoștinței, includerea ei într-un sistem conflictual”¹⁵, iar războiul are loc „în spațiul cunoașterii, mai exact, în spațiul filosofic și economic al cunoașterii”¹⁶.

Cercetătorii americani fac progrese rapide în direcția studierii Războiului Bazat pe Cunoaștere (Knowledge-based warfare), a securității informaționale și a strategiilor RBC, cea mai utilă, la ora actuală, fiind strategia de descurajare prin informație, prin cunoaștere¹⁷.

Securitatea informațională și securitatea spațiului cognitiv sunt necesare pentru asigurarea stabilității și protecției informației, a cunoașterii și a spațiului cibernetic.

RBC se desfășoară mai ales în spațiul filosofic, politic, economic, cultural și informațional, și pătrunde tot mai mult și în domeniul militar, mai ales în cel al elaborării deciziei.

---

¹¹ Ibidem.

¹² Gheorghe Văduva, *Războiul cognitiv?*, în Impact Strategic nr. 2/2007, p. 70.

¹³ Ibidem, p. 70.

¹⁴ Eugen Siteanu, *Războiul bazat pe cunoaștere (Războiul cognitiv)*, în Impact Strategic, nr. 3/2007, p. 59.

¹⁵ Ibidem, p. 70.

¹⁶ Ibidem, p. 72.

¹⁷ Ibidem, p. 72.

Gheorghe Văduva apreciază că războiul fundamental al secolului XXI este cel economic, care este un război predominant cognitiv al piețelor și resurselor, un război al globalizării între partizanii globalizării și cei ai menținerii entităților, un război al centrelor de putere economică, tehnologică și informațională.

În societatea informațională, care este o societate a cunoașterii, organizațiile militare vor ajunge la stadiul deplinei maturități, dacă vor pune la baza existenței lor cunoașterea.

În consecință, pentru buna funcționare a organizațiilor militare moderne, trebuie să se pună accentul pe crearea și asimilarea de cunoștințe noi, pe colectarea, procesarea și diseminarea în flux continuu a informației tactice și strategice, precum și pe capacitatea comandanților de a lua decizii juste, cu viteza cu care se duc operațiile (luptele). Începând de la nivel de grupă, pluton și companie și până la organizațiile de nivel strategic, în fiecare din aceste entități trebuie să se producă convergența dintre fenomenul cunoașterii și cel al organizării și planificării, în scopul atingerii unor înalte performanțe în luarea deciziilor.

Conceptul de organizație bazată pe cunoaștere are ca fundament o abordare deterministă, începând cu factorii tehnologici și organizaționali. Până în anii '90, organizația bazată pe cunoaștere era o colectivitate ai cărei membri desfășoară muncă de concepție, interconectați printr-o infrastructură computerizată.¹⁸ Se știe că o astfel de organizație, în care există canale de comunicații ale tehnologiei informatice și colecții distribuite de cunoștințe, utilizează și aplicații ale inteligenței artificiale. Diversitatea de opinii a generat o terminologie diversificată: organizația centrată pe memorie; organizația inteligentă; organizația creier etc.

La începutul mileniului s-a realizat și convergența dintre perspectiva tehnologică și cea managerială, prin fuziunea dintre necesitățile organizațiilor și tehnologia informatică.

Membrii noilor organizații conștientizează relațiile dintre scopuri/obiective, mijloace și rezultate, și cele dintre organizație și mediu, interacționează coordonat, pe baza comunicării continue, elaborându-și propriul comportament, în funcție de norme și valori comune, pentru asigurarea integrității, viabilității și coerenței organizației în termeni de structură, strategie și acțiune. Organizațiile secolului XXI au început să devină niște forme structurate nonierarhice de tip rețea, respectiv organizații din generația a V-a (ultima generație), iar structurile militare n-ar trebui să rămână în afara acestor preocupări.

---

¹⁸ Armenia Androniceanu, Mihai Androniceanu, *Dezvoltarea culturii antreprenoriale în organizațiile inteligente bazate pe cunoaștere*, Simpozionul internațional Dezvoltarea culturii antreprenoriale pentru un management performant bazat pe investiții și cunoaștere, A VIII-a Sesiune de comunicări științifice, Academia Comercială Satu Mare, iunie 2006, p. 237.

În consecință, comandanții au nevoie de competențe noi, întrucât cunoașterea, ca resursă și ca proces organizațional, necesită un tip de intervenție managerială dedicat, ce se impune oficializat și profesionalizat, excelența rămânând însă rezervată celor mai buni dintre aceștia.

„În mediul organizațional, cunoștințele provin din informații transformate de cei ce le dețin în capacitate de acțiune eficientă, prin asimilare și înțelegere integratoare, urmate de operaționalizare în contexte date.”¹⁹

A apărut astăzi și conceptul de bază de cunoștințe, folosit într-o accepție extinsă (față de cea din informatică), pentru organizații, și care integrează atât dimensiunea personalizată a cunoașterii, prezentă la indivizi și grupuri, cât și dimensiunea ei artificială, prezentă în sistemele informatice inteligente.

Ca urmare, baza de cunoștințe prezintă atributele unei memorii organizaționale extinse, menită să susțină cognitiv proiecte autonome specifice și să beneficieze cumulativ de rezultatele lor.²⁰

Din ideile precedente rezultă valențele strategice care antrenează actorii organizaționali în comportamente articulate sinergic, de coelaborare (generare interactivă de cunoștințe noi) și de coînvățate a cunoașterii capitalizate. Astfel, "cunoașterea organizațională este privită și se manifestă ca resursă, dar și ca proces, antrenând membrii organizațiilor într-un cadru comunitar; relațiile dominante vor fi astfel cele orizontale (nonierarhice), de tipul interacțiunii între omologi, rezultând efecte sistemice de coevoluție a lor în plan cognitiv.”²¹

Cunoașterea mai are și o dimensiune interorganizațională, în societatea contemporană, deoarece organizațiile se evaluează reciproc, prin analiza mediului lor ambiant, urmăresc liderii de domeniu, învață unele de la altele, recurg la imitare și se confruntă între ele, ori se aliază în scopuri de creare și utilizare a noilor idei. „În asemenea condiții, mediul extraorganizațional devine mai bogat în cunoaștere, ceea ce dă naștere, pentru organizații, la o gamă extinsă de alternative posibile de dezvoltare și de învățare din surse externe, dar și la etaloane de performanță exigente și în continuă evoluție, pe măsura avansului cunoașterii.”²²

Rezultă că organizațiile militare pot și trebuie să învețe de la cele civile maniera în care să integreze intuiția și raționamentul – cheia cunoașterii – în pregătirea și desfășurarea războiului în rețea. Trebuie să tratăm cunoașterea astfel încât să putem folosi lucrul în rețea pentru a îmbunătăți puterea gândirii în timpul luptei. Dar cunoașterea în luptă/operație și cunoașterea luptei trebuie cercetate și studiate în context strategic și politic, în același timp.²³

---

¹⁹ Ibidem, p.238

²⁰ Ibidem, p. 238.

²¹ Ibidem, p.238.

²² Ibidem, p.238.

²³ Eugen Siteanu, Benone Andronic, *Războiul bazat pe cunoaștere (RBC) și înțelepciunea în luptă/operație*, Sesiunea de comunicări științifice din Universitatea Națională de Apărare „Carol I” - aprilie 2007.

Războiul bazat pe cunoaștere (Knowledge-based warfare) reprezintă o viziune strategică, o filosofie și o doctrină comună de ducere a războiului, împărtășită de industrie și guvern și de către categoriile de forțe ale armatei.²⁴ Unul dintre scopurile RBC (KBW) îl constituie orientarea procesului și schimbărilor necesare creării de structuri militare mai capabile, mai eficace și mai eficiente. El este totodată și un concept integrator de orientare a investițiilor categoriilor de forțe în cercetare, dezvoltare și înzestrare.

RBC oferă condiții avantajoase pentru raționalizarea cheltuielilor de apărare, de înlăturare a alocării rigide a fondurilor și duplicării achizițiilor între categorii. El ar putea determina exploatarea la maximum a cunoștințelor despre spațiul de luptă de către structurile militare, pentru a se realiza efecte prin folosirea cu precizie a forței combative.²⁵

RBC reprezintă totodată și un proces prin care se asigură o mai bună cunoaștere a spațiului de luptă, permițând luarea oportună a deciziei (devansarea inamicului).

Dar cel mai spectaculos salt realizat de RBC, și care îl deosebește mult de oricare alt sistem de ducere a războiului, este sinergia combinării senzorilor avansați, a tehnologiei informației și a instrumentelor analitice pentru procesarea informațiilor, ceea ce îi ajută pe comandanți să analizeze informațiile comune, să aplice experiența și rațiunea și să transforme informația în cunoașterea spațiului de luptă.²⁶ Astfel, marea capacitate de a culege rapid date, de a le procesa în informații coerente și de a le folosi în operații le asigură forțelor superioritatea informațională și succesul în operații.

Principalele caracteristici ale RBC sunt oportunitatea deciziilor și acțiunilor, precizia înaltă și datele cuprinzătoare, sintetice și vizuale, precum și reprezentarea completă „în imagini” a realității pe care comandantul o poate adapta oricând nevoilor sale. Aceasta trebuie însă să cuprindă nu numai datele despre trupele proprii, ci și despre inamic.

Cercetătorii americani au ajuns la concluzia că, astăzi, comandanții trebuie să fie înțelepți în conducerea trupelor, la nivel tactic, operativ și strategic, prin obținerea informației (cu ajutorul tehnologiei sofisticate) în timp util și realizarea superiorității în RBR. În acest scop, în ultimii ani, se urmărește să se creeze unele forțe ale înțelepciunii în operație/luptă, prin întărirea legăturilor dintre tehnologia informației și capacitățile creierului.²⁷

---

²⁴ Conf.univ.dr. Luiza Kraft, *Knowledge Management. Managementul cunoașterii, English-Romanian Glossary, Glosar englez-român de termeni și expresii specifice*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, p. 58.

²⁵ Ibidem, p. 59.

²⁶ Ibidem.

²⁷ David C. Gompert, Irving Lachow și Justin Perkins, *Battle-wise. Seeking Time – Information Superiority in Networked Warfare*, Center for Technology and National Security Policy by National Defense University (NDU) Press, Washington, 2006.

Aceste idei noi se regăsesc în lucrarea lui David C. Gompert, Irving Lachow și Justin Perkins, intitulată „Battle-wise. Seeking Time – Information Superiority in Networked Warfare”, publicată de Center for Technology and National Security Policy by National Defense University (NDU) Press, la Washington, în 2006.

Autorii explică, în rândurile lucrării menționate, că mijloacele moderne de extragere, prelucrare și diseminare rapidă a informației tactice și capacitatea de a elabora și a alege dintr-o multitudine de opțiuni tactice, cu viteza cu care se desfășoară operația/lupta, vor îmbunătăți capacitatea comandanților americani de a câștiga victoria în fața oricărui adversar, chiar și împotriva teroriștilor care acționează într-un oraș aglomerat și sunt ascunși în mulțimea oamenilor pașnici ai acelei localități. Aceasta ar fi esența înțelepciunii în luptă, care constă în uimitoarea capacitate a comandanților de pluton sau companie de a lua decizii pe care în trecut le lua batalionul, iar comandantul de batalion va fi capabil să ia decizii ce înainte vreme erau luate de brigadă și așa mai departe²⁸.

Iată de ce se impun schimbări radicale în educație (învățământ), în instrucția militarilor, corespunzător marilor transformări geopolitice din secolul XXI, care au determinat schimbări fundamentale în ducerea războaielor/conflictelor armate. În timpul războiului din Irak a lipsit capacitatea tehnică de a actualiza, a colecta și a procesa rapid informațiile reactualizate și a le analiza oportun pentru a menține avantajul tactic.

Toate acestea trebuiau să se petreacă în timpul absorbirii unui flux continuu și rapid de informații. Asemenea abilități/priceperi se pot realiza numai printr-o instruire intensă, care va da militarului/luptătorului posibilitatea să facă legătura dintre folosirea instinctului său și informarea în timp real, altădată nedisponibilă.

Înțelepciunea comandanților și soldaților în luptă (operație) trebuie analizată în contextul în care ei vor lupta în noile condiții în care acționează grupurile și rețelele teroriste de tipul al-Qaeda. Totodată se impune folosirea experienței de luptă a coalitiei din Irak, care luptă cu teroriști ce lucrează tot în rețea, împreună cu aliații lor insurgenți. În aceste condiții este necesară identificarea abilităților mentale (anticiparea și adaptarea rapidă), astfel încât ele să fie de folos în modalitățile de recrutare, învățare, instruire, dezvoltare și organizare.

Astăzi, lucrul în rețea asigură subunităților și unităților dispersate posibilitatea de a colabora, prin schimbul de informații. Sensorii și armamentul de înaltă precizie, precum și rețelele de comunicații transformă puterea informației în putere militară reală.

Prin rețele se subînțelege că ele cuprind și sistemele de procesare a informației, legăturile de comunicații, sensorii, platformele de luptă,

---

²⁸ Eugen Siteanu, *Războiul bazat pe cunoaștere*, Impact Strategic nr. 3/2007.

centrele/punctele de comandă, precum și trupele din compunerea forței respective.²⁹ Rețelele permit schimbul de informații, mărirea împărtășirii/distribuirii cunoștințelor (informațiilor), asigurând o bună colaborare și o viteză mare de informare și luare a deciziilor, toate acestea conducând la creșterea eficacității acțiunilor militare. Cheltuielile militare se schimbă de la platforme mecanizate și armament spre aparatură IT (tehnologia informației). Dar acum, la nivel strategic, cel mai important element asupra căruia trebuie să ne concentrăm este mintea soldatului, deoarece abilitățile cunoașterii contează cel mai mult în luarea unor bune decizii în timpul RBR. Așadar, este foarte important să se pună accentul pe îmbunătățirea calității și vitezei de luare a deciziei (de raționament operațional³⁰), în condițiile operațiilor desfășurate în actualul mediu de securitate, ale revoluției informaționale, ale revoluției geopolitice, ale accesului adversarilor la tehnologia informației și la tehnologia rețelelor, ale dezordinii strategice și operaționale și ale creșterii cantității de informații.

Decenii la rând, s-au pus la dispoziția soldaților americani cele mai bune sisteme de armament pe care le-au putut produce SUA, dar a venit vremea să se adauge la aceste sisteme și la actuala utilizare a lucrului în rețeaua de informare anumite instrumente intelectuale, care să le dea posibilitatea să câștige și să mențină superioritatea cognitivă/cunoașterii.³¹

Numai prin realizarea unor soldați înțelepți în bătălie se va putea evita ratarea primului foc tras de soldații noștri și nu va mai fi necesar un al doilea asalt al pozițiilor inamicului, întrucât întotdeauna va avea succes primul atac. Ca urmare, se va îmbunătăți gândirea operațională și capacitatea de a lua decizii juste de către soldați/militari, echipe și subunități/unități, și chiar forțe. Lucrul în rețeaua de informații are azi șansa de a îmbunătăți eficacitatea cognitivă/cunoașterii în operație/luptă. Dar rețelele militare, spre deosebire de cele civile, au mai multe niveluri: 1) nivelul care este împrumutat din domeniul civil (media), care dispune de mijloace de comunicații, sisteme de computere, mijloace de emisie și recepție etc.; 2) sub acest nivel, sunt sistemele tehnice, armele, sistemele de arme, platforme de arme, senzori, centre/puncte de comandă etc., toate legate/conectate cu ajutorul mijloacelor de comunicații și procesare a datelor aparținând primului nivel; 3) al treilea nivel al rețelei militare reprezintă legătura dintre eșaloane (plutoane, companii, batalioane, brigăzi etc.) și dintre forțele de arme și de categorii de forțe – pe verticală, pe orizontală, pe diagonală. Dar ceea ce este mai important este faptul că rețeaua leagă/interconectează oamenii nu numai pentru a comunica pur și simplu, ci și pentru a gândi, a raționa, a simți, a crea, a rezolva probleme și a lua decizii împreună.³²

---

²⁹ Office of the Secretary of Defense, Network-Centric Warfare.

³⁰ David C. Gompert, Irving Lachow și Justin Perkins, *op. cit.*, p. 150.

³¹ *Ibidem*, p. 150.

³² *Ibidem*.

Dar, pentru aceasta, rețeaua trebuie să asigure aceeași imagine celor care comunică, care sunt legați/conectați, la fel cum tabla de șah le dă aceeași imagine celor ce o privesc. Astfel, cunoscând în timp real disponerea nu numai a forțelor și mijloacelor proprii, ci și a celor ale adversarului, cei care comunică în rețea pot să se înțeleagă reciproc și să se ajute reciproc, să ceară sprijinul celuilalt și să ia decizii împreună, în cunoștință de cauză, de parcă ar fi toți în aceeași cameră/în același loc.

Mărirea timpului și volumului de informații introduce rațiunea în procesul de decizie, îmbunătățește cunoașterea și, ca urmare, mărește calitatea deciziei. Timpul puțin la dispoziție și puținele informații determină luarea unor decizii de slabă calitate, iar creșterea valorilor variabilei timp-informație conduce la creșterea calității deciziilor până la o anumită limită a volumului de informații, când cantitatea imensă de informații nu mai permite omului să o asimileze pentru a îmbunătăți în continuare calitatea deciziilor.

Cunoscând dictonul latin: „Totum est prius partibus”, adică: „Întregul este anterior părților”, se pot face cercetări prin descompunerea întregului în părți, în clase sau grupuri.

În acest mod a procedat academicianul Octav Onicescu, care a propus ca indicator „energia informațională”.³³ El a demonstrat matematic că energia informațională are valori cu atât mai mari cu cât crește gradul de concentrare (și scade odată cu accentuarea diversificării). Un alt indicator utilizat în statistica informațională (teoria informației) este entropia Shannon-Wiener, care are și ea o relație matematică.

Considerăm că teoria informației poate fi folosită în scopul continuării creșterii calității deciziei, în actualele condiții de suprainformare și timpul foarte scurt pe care-l au la dispoziție comandanții pentru luarea unei decizii.

Astăzi, se impune crearea unei camere de rațiune, de gândire, de înțelepciune, pentru a înfrânge adversarii/inamicii care folosesc lucrul în rețea (lucrează în rețea). Crearea acestei camere face parte din strategia îmbunătățirii/perfecționării procesului de elaborare a deciziilor militare. Dar, pentru elaborarea unei asemenea strategii de creștere a calității deciziilor în timp scurt, trebuie să se pornească de la următoarele jaloane: cunoașterea realității obiective; diagnosticarea problemelor complexe, deoarece complexitatea este problema erei informației în care se află astăzi omenirea³⁴; abilitatea de a cunoaște ce informație să căutăm; abilitatea de a face distincție între informația adevărată și informația aparentă/falsă; interpretarea comportării celorlalți; anticiparea reacțiilor celorlalți; înțelegerea modului de simțire și gândire a inamicului; stabilirea unor scopuri/obiective ce pot fi realizate; stabilirea priorităților; imaginarea unor căi realiste de îndeplinire a scopurilor; perceperea în timp util a oportunităților; găsirea/estimarea

³³ Octav Onicescu, V. Ștefănescu, *Elemente de statistică informațională cu aplicații*, Editura Tehnică, București, 1979.

³⁴Eugen Siteanu, *Războiul bazat pe cunoaștere*, Revista Impact strategic Nr.3/2007.

consecințelor și diferitelor cursuri ale acțiunilor; analizarea costurilor și beneficiilor multiplelor opțiuni; înțelegerea și gestionarea riscurilor; regândirea scopurilor și adaptarea strategiilor sau strategiei.

Acestea ar fi câteva dintre priceperile și deprinderile militarilor care participă la luarea deciziilor.

Lucrul în rețea permite mulțimii de mijloace de luptă (platforme), datorită informării reciproce și rapidității luării deciziilor, să concentreze focul asupra celor mai periculoase ținte ale inamicului.

Comandanții vor avea posibilitatea să aleagă dintr-o varietate mai mare de alternative și să ia astfel decizii care îl vor pune în mare dificultate pe adversar, oricare ar fi acesta. Cantitatea și calitatea mărită a interacțiunilor dintre platforme și comandanții de la toate nivelurile (treptele ierarhice) vor genera anumite informații importante despre spațiul de luptă extins, ce vor fi mai bine utilizate și diseminate, ceea ce va asigura succesul în operații.

Creșterea nivelului de învățare va ajuta subunitățile, unitățile și marile unități să-și mărească eficacitatea în luptă/operație. Ca urmare, acestea vor avea o mai mare experiență de război, prin continua explorare a opțiunilor, reluarea acestora sub diverse variante, îmbunătățirea lor continuă. Astfel, prin experimentări ale unor idei noi, va crește în continuare nivelul cunoștințelor, comandanții și militarii vor învăța mai mult și mai repede, și, în final, vor da dovadă de mai multă înțelepciune în luptă/operație și în războiul bazat pe cunoaștere.

Schimbările rapide care se produc în lume și, în special, în domeniul militar vor furniza informații care îi vor ajuta pe comandanți să-și orienteze planificarea operațiilor într-o lume incertă, pornind de la generalități, de la determinările esențiale, dezvoltând scenarii cât mai multe și tratând astfel, în aceeași manieră, gama variantelor verosimile (posibile) ale viitorului.

Procedând progresiv și adaptându-se obiectivelor generale ale războiului bazat pe cunoaștere, comandanții pot analiza informațiile și pot stabili ce căi sunt mai bune pentru atingerea obiectivelor stabilite.

Din punct de vedere strategic, pentru obținerea avantajului în războiul bazat pe rețea, lucrul în rețea trebuie organizat și dirijat pe trei direcții: diseminarea informațiilor către indivizi; mobilizarea indivizilor și coordonarea unei gândiri colective. De aceea, pentru mărirea contribuției cunoașterii în îndeplinirea cu succes a misiunilor este necesar să se pună accentul pe: îmbunătățirea capacității militarilor de a utiliza informațiile în gândire și în elaborarea deciziilor; împuternicirea mai multor militari de a lua decizii odată cu transmiterea (primirea) informațiilor prin rețea; susținerea și utilizarea puterii conștientizării și gândirii împărtășite.

Conceptul RBC (KBW) se află într-un stadiu incipient și de aceea considerăm că sunt necesare numeroase dezbateri pentru a depăși percepțiile și stereotipurile vechi și dăunătoare procesului de cercetare științifică, de la care așteptăm noi clarificări în acest domeniu de mare interes pentru obținerea succesului în viitoarele operații.

ABORDĂRI MODERNE PRIVIND RĂZBOIUL INFORMAȚIONAL PE TIMP DE PACE, CRIZĂ SAU RĂZBOI

Radu POPA

As a modern form of military action, information warfare is a result of a global information revolution which has fundamentally changed the society. Herein we point out the content, characteristics and components of the information warfare in the manner in which there are presented in specific literature.

Specialiștii militari care au studiat războiul contemporan afirmă, cu îndreptățit temei, că acesta s-a extins enorm¹, luând forme care altădată nu-i erau specifice și se desfășoară continuu, manifestându-se ca un război permanent, prin confruntări în diferite domenii (politic, economic, informațional), prin crize și conflicte militare. În cadrul acestuia, războiul informațional ocupă un loc din ce în ce mai important, fiind deopotrivă un război fizic, care urmărește întârzierea utilizării de către adversar a mijloacelor de culegere, transmitere, prelucrare și diseminare a informațiilor prin dezorganizarea rețelelor informaționale, și un război virtual, prin care să se realizeze supremația sau cel puțin superioritatea informațională, pentru că “cine stăpânește informația, domină totul”, aceasta devenind, astfel, și o principală armă de luptă.

Revoluția informațională și războiul informațional

Ampla dezvoltare a structurilor și volumelor de informații și posibilitățile aproape nelimitate de transmitere, memorare, afișare și distribuire, în timp real, a acestora, datorită marilor posibilități asigurate de tehnologia informației bazată pe digitizarea aproape integrală a informațiilor, a determinat ca specialiștii occidentali (și nu numai) să aprecieze că avem de-a face cu o adevărată revoluție informațională. Aceasta are implicații deosebite în toate domeniile de activitate: economic, politic, social, militar etc., perfecționând și schimbând radical conținutul, funcțiile și modul de desfășurare a proceselor informaționale și decizionale aferente.

---

¹ M. Mureșan, Gh. Văduva, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2006, p. 14.

Principial, revoluția informațională a evoluat în trei faze, astfel²: în perioada 1837 și 1963, aceasta s-a caracterizat prin dezvoltarea telegrafiei, radioului și comunicațiilor cu fir, care au permis un important control asupra surselor de informații. Treptat, în cadrul acestei etape, s-a manifestat tendința de centralizare a sistemelor informaționale. Cea de-a doua fază a început în anul 1964 prin construirea familiei de calculatoare IBM-360 și s-a încheiat în anul 1990, pe parcursul acesteia realizându-se dezvoltarea unor sisteme performante de comunicații și informatice, destinate, în principal, marilor utilizatori de informații (organe ale administrației de stat, corporații economice, apărare și securitate națională). A treia fază a început în anul 1991 și poate fi definită ca era informației distribuite, a calculatoarelor și a Internetului, bazată pe utilizarea unor mijloace tehnice de calcul și de comunicații constituite în rețele performante de mare amploare. Noile realizări științifice, miniaturizarea echipamentelor și prețul redus al acestora au determinat ca societatea, în general, să devină preponderent informațională, iar puterea de calcul să se dubleze la fiecare 18 luni. Accesul la Internet este acum disponibil atât pentru instituții, cât și pentru persoane fizice, devenind un instrument principal de proliferare a cunoștințelor, de informare și comunicare.

Era calculatoarelor a creat capacități pentru obținerea, evaluarea, utilizarea, transmiterea și schimbul, cu mare viteză, al unor volume mari de informații adresate simultan mai multor utilizatori.

Informațiile au devenit principala resursă strategică a fiecărei națiuni. Acest lucru a fost evidențiat încă din anul 1981 de către președintele SUA, Ronald Reagan, care, în strategia sa de securitate națională, menționa că “informația constituie a patra dimensiune a puterii naționale”³.

Desigur, în aceste condiții, nu puteau să nu apară și posibilitățile de exploatare rău intenționată a vulnerabilităților sistemelor informaționale, cu precădere a rețelelor de comunicații și calculatoare ale acestora, afectând atât structura lor tehnică, dar, mai ales, pe cea informațională, prin atacarea surselor de informații, bazelor de date, canalelor de transport al datelor, punctelor de prelucrare și diseminare, sistemelor de operare și gestiune și a altor produse software realizate de firme specializate sau de către utilizatori.

Trecerea de la acțiuni distructive izolate și de mică amploare la acțiuni de masă de ciberterrorism și de atac asupra informațiilor a determinat amplificarea preocupărilor statelor și structurilor lor militare pentru fundamentarea războiului informațional, stabilirea principiilor și a modului de desfășurare a acestuia în situații de pace, criză și la război.

---

² Copeland Thomas E., *The Information Revolution and National Security*, Internet (ISBN 1-58487-030-1), august 2000, p. 53.

³ *National Strategy and Information Warfare*, SUA, 1981, p. 119.

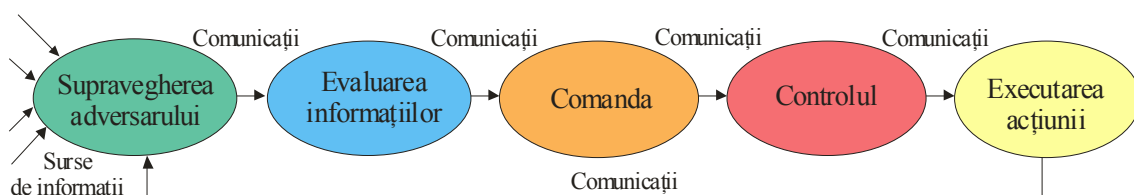
Unele metode și tehnici specifice războiului informațional nu reprezintă o noutate, întrucât acțiunile de dezinformare a adversarului, prin furnizarea de informații false, interceptarea și analiza comunicărilor acestuia, penetrarea sistemelor de securitate a informațiilor, mai ales criptografice, și sustragerea de documente, au fost utilizate și în războaiele trecute.

Atât în trecut, cât, mai ales, în prezent, fiecare parte beligerantă va încerca să dea un anumit curs acțiunilor adversarului⁴ prin manipularea convenabilă a fluxurilor de date și informații, maximizarea elementelor de surpriză și asumarea vulnerabilităților.

Conținutul și caracteristicile războiului informațional

Războiul informațional constituie o operație de luptă în mediul înalt tehnologizat. El este o componentă a războiului în general, fiind un produs al erei informaționale, definit prin utilizarea pe scară largă a unor mijloace tehnice specifice sau nontehnice pentru afectarea informațiilor și a infrastructurii informaționale a statului și/sau a câmpului de luptă cibernetizat, structurat pe rețele. Urmărește distrugerea capacităților de comandă și control ale inamicului, în principal a celor bazate pe utilizarea tehnologiei informației, pe baza exploatării vulnerabilităților adversarului în procesele informaționale și de luare a deciziilor.

Multe țări consideră atacul împotriva infrastructurii informaționale echivalent cu o lovitură strategică. Fazele proceselor de comandă și control pe timpul cărora se pot desfășura acțiuni de război informațional sunt menționate în *figura 1*.

Fig. 1 Fazele proceselor de comandă și control supuse atacului informațional

Se apreciază că războiul informațional, ca prototip al viitoarelor conflicte între state și armatele acestora, va fi un alt fel de război, bazat pe informație și tehnologia informației, deosebit radical față de cele anterioare. Acesta necesită mijloace și procedee de acțiune neutilizate în trecut, bazate pe principii și măsuri de atac specifice erei informaționale, având comunicațiile

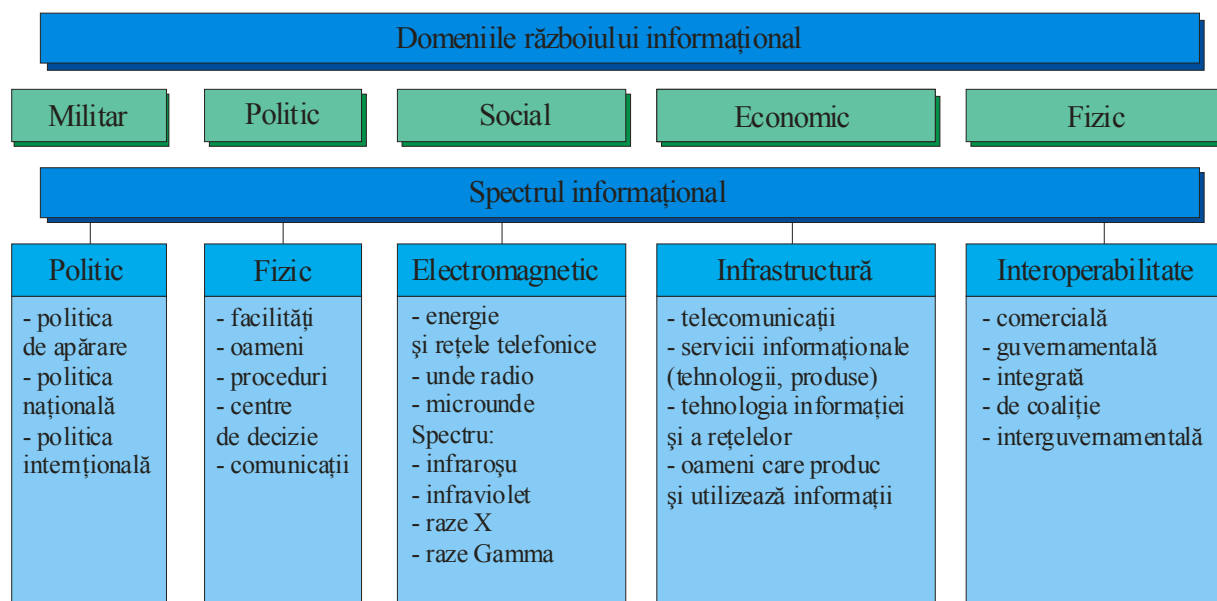
⁴ Adversar nu este numai acela care se află într-o tabără totdeauna ostilă și gata de luptă, ci poate fi un sistem de provocări, amenințări și vulnerabilități care se cer soluționate, iar soluția nu constă mereu în distrugerea celui alt. (E. Bădălan și alții, *Eseu despre arta strategică*, Editura Militară, București, 2005, p. 18).

și rețelele de calculatoare ca domenii principale de acțiune. Utilizarea informației ca armă îi conferă acesteia rolul primordial în luarea deciziilor și asigurarea succesului, determinând schimbări esențiale în desfășurarea acțiunilor militare și nonmilitare pe timp de pace, criză și război. Experiența dobândită a dovedit că, în toate situațiile conflictuale, informația constituie un factor critic.

În condițiile actuale, gândirea despre războiul informațional este influențată de ampla dezvoltare a teoriei informației, informaticii și ciberneticii, precum și a bazelor științifice a sistemelor și rețelelor, cu principiile lor de interconectivitate. În ansamblu, acestea au impact fundamental asupra organizării statale și militare, precum și asupra proceselor decizionale pentru comandă și control, manifestându-se cu multă putere și influențând însăși dinamica fenomenului de globalizare.

Războiul informațional este legat de ampla dezvoltare a infosferei, a structurilor de informații și a tehnologiei de care dispun acestea, precum și de volumul imens al informațiilor⁵, datelor și cunoștințelor științifice utilizate pentru realizarea dominației informaționale asupra adversarului în întregul spațiu de interes și în toate sau, cel puțin, în principalele domenii de activitate.

În viziunea specialiștilor militari americani⁶, domeniile războiului informațional și spectrul acestuia sunt cele prezentate în *figura 2*.

Fig. 2 Domeniile războiului informațional și spectrul informațiilor

⁵ Data reprezintă orice entitate (de informație) neprocesată, provenită de la surse, ce poate fi utilizată pentru producerea informațiilor. Informația reprezintă produsul rezultat din procesarea datelor referitoare la state străine, forțe sau elemente ostile ori potențial ostile, sau despre spațiile operațiilor în curs sau viitoare [AAP-6/2003]. În contextul acțiunilor militare, informația reprezintă totalitatea cunoștințelor pe care le avem despre inamic, adică baza propriilor noastre idei și acțiuni.

⁶ I.R. Winkler, C.I. O'Shea, M.C. Stokrp, *Information Warfare*, INFOSEC and Dynamic Information Defense, iunie 1995, Command and Control Symposium, Monterey, SUA.

Se poate afirma că războiul informațional constituie o formă invizibilă, dar continuă de acțiune asupra statelor, organizațiilor economico-sociale și structurilor militare, fără frontiere geografice, spațiale, politice etc. și avertizare prealabilă. El cuprinde o succesiune de operații informaționale ce utilizează atât mijloace active, cât și pasive pentru obținerea informațiilor despre adversar (potențial adversar), precum și pentru atacul, mai ales electronic, asupra sistemelor informaționale ale acestuia, în vederea distrugerii lor și mai puțin pentru nimicirea oamenilor. Din acest punct de vedere, războiul informațional ar putea fi considerat o “acțiune curată”, cu grad de letalitate scăzut sau chiar inexistent, dar care poate fi un mare pericol chiar și pentru existența statului.

Se poate concluziona că abordarea conceptului de război informațional cuprinde partea de cunoștințe științifice specifice (informații, date, analize, metode, suport cibernetic), iar cel de operații informaționale se va referi la partea de știință aplicată, adică modul de organizare, planificare și executare a unei acțiuni specifice, în funcție de obiectivul de îndeplinit.

Amenințarea războiului informațional este omniprezentă și semnificativă atât pe timp de pace, cât și la criză și în situații de război, constituind un pericol permanent, care trebuie identificat și prevenit oportun. Scopul acestuia constă în asigurarea avantajului economic, politic, diplomatic sau militar și în separarea conducerii superioare (centrale) de instituțiile subordonate și de mase.

Cea mai importantă caracteristică a viitorului război informațional constă în asigurarea dobândirii, prin toate mijloacele, a avantajului informațional ierarhizat pe trei niveluri: superioritate informațională, dominație informațională și supremație informațională. Prin modul de desfășurare și conținutul său, războiul informațional poate fi inclus în categoria acțiunilor asimetrice, el încorporând și elemente de terorism informațional, manifestat în diferite forme, care au scopul să contribuie la înfrângerea unui adversar superior.

În general, războiul informațional cuprinde⁷ ansamblul acțiunilor ofensive și de apărare, întreprinse prin mijloace tehnice specifice, pentru dobândirea superiorității informaționale⁸, prin afectarea informațiilor adversarului, a proceselor (decizionale) bazate pe informații, a sistemelor

---

⁷ Glossary: The Convoluting Terminology of Information Warfare (DOD-Dictionary of Military Terms).

⁸ Superioritatea informațională constă în capacitatea de a derula toate procesele ciclului informațional (colectarea, procesarea și diseminarea informațiilor în flux neîntrerupt) în timp mai scurt decât al adversarului, cu grad de securitate mare și a împiedica inamicul să facă același lucru [US Joint Pub. 3-13]. Se bazează pe utilizarea eficientă a capacităților C4ISR.

informaționale și rețelelor de calculatoare, concomitent cu protecția (apărarea) informațiilor proprii, a sistemelor bazate pe informații, a sistemelor informaționale și a rețelelor de calculatoare aferente. Altfel spus, războiul informațional constituie efortul orchestrat pentru a obține victoria prin subminarea și neutralizarea sistemelor de comandă și control (C2) ale inamicului, concomitent cu protecția utilizării sistemelor de comandă și control proprii destinate pentru coordonarea acțiunilor forțelor aliate.

Războiul informațional ofensiv constă în atacul direct al sistemelor informaționale ale inamicului și include distrugerea fizică sau suprimarea operațiilor sale informaționale prin bruiaj, precum și executarea de acțiuni pentru slăbirea sau întreruperea proceselor de comandă și control ale acestuia.

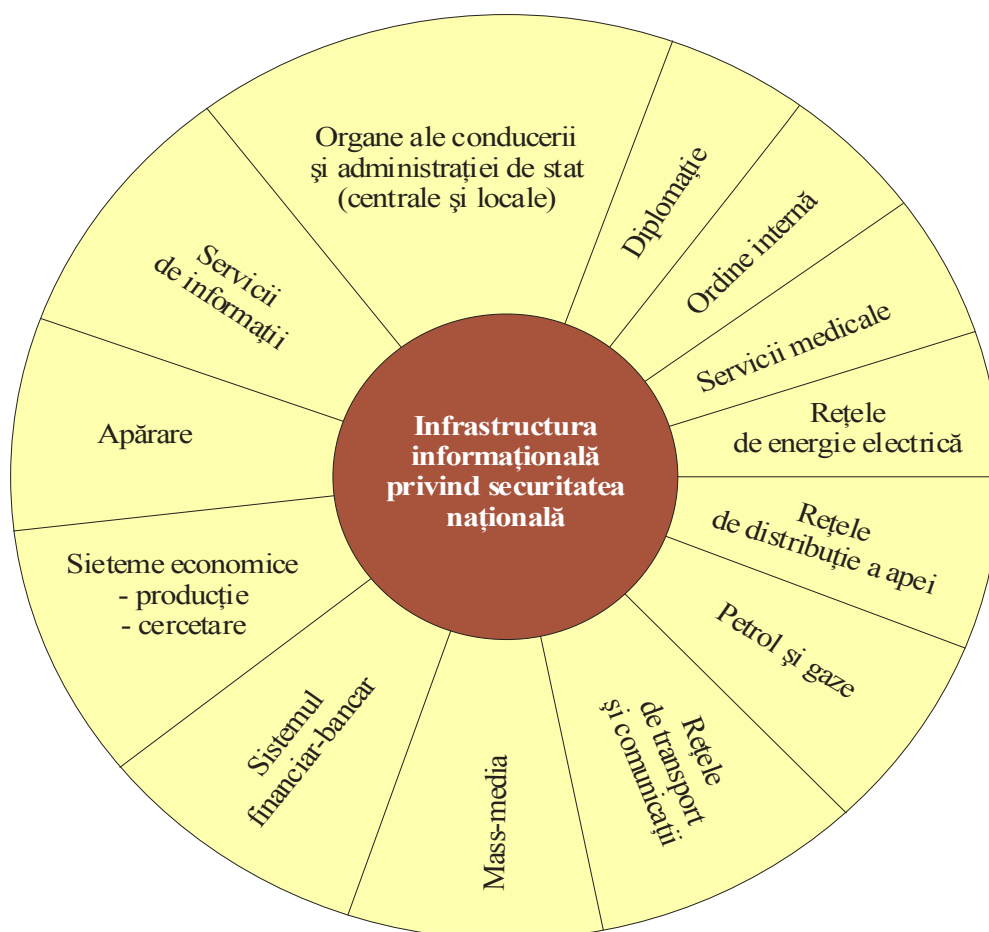
Apărarea constă în asigurarea creșterii rezistenței echipamentelor de calcul și de comunicații proprii la interferențe, sporirea posibilităților de apărare împotriva atacurilor fizice ale inamicului. Se apreciază că apărarea platformelor ce utilizează tehnologia informației și asigurarea funcționării normale a echipamentelor pentru comandă și control are aceeași importanță ca și acțiunile ofensive ale războiului informațional.

Războiul informațional ocupă un loc din ce în ce mai important, fiind, deopotrivă, un *război fizic* executat cu mijloace de luptă convenționale și specifice, care urmărește distrugerea echipamentelor tehnice sau interzicerea utilizării, de către adversar, a mijloacelor proprii de culegere, transmitere, prelucrare și diseminare a informațiilor prin dezorganizarea rețelelor informaționale, și un *război virtual*, prin care se realizează supremația informațională asupra acestuia, pe întreaga durată a acțiunilor militare sau pe perioade determinate.

Câmpul de desfășurare a războiului informațional este constituit din infrastructura informațională sau infosfera, cu identificarea implicațiilor rezultate din atacul informațional (activ sau pasiv) al elementelor sale asupra ciclului de comandă și control al adversarului.

Se va avea în vedere că un sistem informațional este cu atât mai complex, cu cât cuprinde mai multe informații și trebuie să dispună de o redundanță mai mare pentru asigurarea fiabilității.

Principalele amenințări determinate de acțiunile de război informațional ale adversarului au în vedere infrastructura informațională de stat, economică, politică, a serviciilor de informații și de opinie publică, precum și a apărării, serviciilor medicale și de urgență etc., toate acestea constituind, în esență, infrastructura informațională a securității naționale, prezentată sintetic în *figura 3*.

Fig. 3 Structura infrastructurii informaționale

Infrastructura informațională include mai mult decât facilitățile fizice utilizate pentru transmiterea, memorarea, prelucrarea și redarea vocii, datelor și imaginilor, precum și pentru lucrul în rețelele de calculatoare și accesul la Internet. Ea se bazează pe o colecție largă de echipamente informaționale, și anume: calculatoare, comutatoare, suporti de date și video, camere video, scannere, claviaturi, telefoane, faxuri, benzi video și audio, cabluri, fibre optice, stații radio și radioreleu, sateliți etc.

Informația însăși poate cuprinde și aplicații software pentru prelucrarea datelor și video, baze de date științifice, economice, politico-sociale și de apărare, imagini și înregistrări sonore, biblioteci și tehnici de păstrare și vehiculare a acesteia.

Arhitectura informațională a securității naționale trebuie să fie pregătită pentru a suporta și preveni implicațiile războiului informațional, pentru că este vulnerabilă, deoarece numai principalele sisteme informaționale ale acesteia, care vehiculează informații clasificate, sunt protejate adecvat.

Telecomunicațiile constituie un sector foarte important al infrastructurii, care se află în prima linie a atacului informațional al adversarului. De aceea, trebuie adoptate măsuri pentru asigurarea legăturii în situații de criză sau război, prin mijloace cu probabilitate redusă de

interceptare (sateliți, fibre optice, linii radioreleu pe microunde, comunicații pe frecvențe greu de bruiat și care nu produc interferențe).

Principalele trăsături ale războiului informațional⁹ ar putea fi următoarele:

- multitudinea de ținte informaționale și arme inteligente;
- dificultatea identificării adversarului;
- absența frontierelor geografice, spațiale, politice etc.;
- efecte nonletale;
- utilizarea de tehnologii moderne îndreptate împotriva caracterului cibernetic al acțiunilor militare (software reprezintă arma de bază în desfășurarea atacului informațional);
- realizarea operațiilor informaționale cu costuri scăzute în raport cu alte forme de luptă;
- dificultatea stabilirii precise a responsabilităților pentru protecția informațiilor și a sistemelor informaționale.

După unii autori¹⁰, *războiul informațional* poate fi împărțit în trei clase, definite astfel:

- *războiul asupra populației* (persoanelor), care are în vedere mai ales infrastructura informațională utilizată de aceasta (rețele de comunicații, rețele de calculatoare, baze de date pe calculatorul propriu etc.); viața personală a fiecărui membru al societății ce utilizează informatica și tehnica de calcul ar putea fi perturbată semnificativ, chiar aruncată în haos electronic, doar printr-un atac informațional al altei persoane, în general, necunoscută;

- *războiul asupra intereselor economice, financiare și operaționale* (management) ale unor corporații, departamente guvernamentale, agenții, servicii publice, organizații civice, universități etc., incluzând și acțiunile de spionaj economic; în această clasă de acțiuni informaționale pot fi implicate și sistemele electronice cu utilizare generală sau restricționată, pe care organizațiile atacate își bazează activitatea lor zilnică;

- *războiul pentru destabilizarea unora sau mai multor economii ori societăți*, dus împotriva industriei și sferelor economice, a domeniilor de influență politică, a forțelor globale ale unei țări (coalitii de țări) sau a economiei globale. Folosește, ca armă de bază, terorismul cibernetic.

Componentele războiului informațional

Războiul informațional poate fi executat de sine stătător (independent) sau în cadrul unui conflict militar declarat, de o anumită amploare, ca parte a acestuia. În funcție de situație, se pot utiliza toate sau numai o parte din componentele războiului informațional. Pe baza experienței acumulate și a studiilor teoretice efectuate, în literatura de specialitate se definește suficient de clar componentele războiului informațional, ca formă principală de

---

⁹ Constantin Stan, *Războiul informațional*, Universitatea Națională de Apărare “Carol I”, București, 2007, p. 27.

¹⁰ Winn Schwartau, *Information Warfare – Chaos on the Electronic Superhighway*, p. 195.

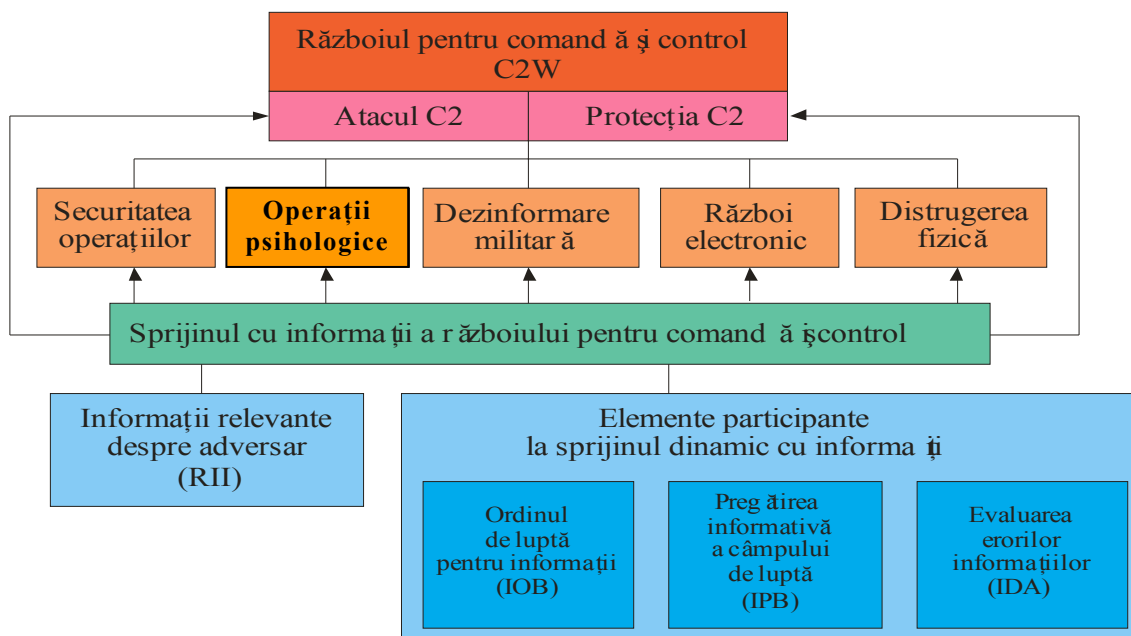
manifestare a revoluției informaționale în domeniul militar, existând și unele particularități în abordarea acestora.

Vom prezenta aceste componente așa cum le-a definit unul dintre teoreticienii¹¹ războiului informațional:

- războiul pentru comandă și control – Command and Control Warfare – C2W;
- războiul bazat pe informații – Intelligence Based Warfare – IBW;
- războiul electronic – Electronic Warfare – EW;
- războiul psihologic – Psychological Warfare – PSYWAR;
- războiul hackerilor – Hacker Warfare – HW;
- războiul informațiilor economice – Information Economic Warfare – IEW;
- războiul împotriva infrastructurii informaționale globale – Cyber Warfare – CW.

Războiul pentru comandă și control este destinat pentru decapitarea structurii de comandă și control, anihilarea activității comandamentelor și neutralizarea sau distrugerea sistemelor decizionale ale adversarului, concomitent cu protecția celor proprii. Desfășurat și ca o apărare efectivă împotriva războiului informațional, acesta poate fi considerat analog contramăsurilor pentru asigurarea comenzii, controlului, comunicațiilor și prelucrării informațiilor în acțiunile militare. Are în vedere concepția filozofică că “cea mai bună apărare este atacul”.

Conținutul războiului pentru comandă și control și suportul informațional al acestuia sunt prezentate în *figura 4*.

Fig. 4 Conținutul războiului pentru comandă și control

¹¹ Martin Libicki, *What is Information Warfare*, National Defense University, Washington DC, 1995, pp. 9-41.

Evidențiem faptul că războiul pentru comandă și control se desfășoară în toate acțiunile militare, indiferent de nivelul conflictului, și are două componente: ofensivă și defensivă.

- Atacul împotriva comenzii și controlului adversarului constă în acțiunea efectivă asupra forțelor acestuia pentru neutralizarea, distrugerea sau influențarea sistemelor de comandă și control.
- Protecția sistemelor de comandă și control proprii asigură funcționarea neîntreruptă a sistemelor C2 și a comunicațiilor în condițiile atacului informațional al adversarului executat cu mijloace fizice sau radioelectronice.

Războiul bazat pe informații este utilizat împotriva intrării în timp real a informațiilor în sistemele de comandă și control ale adversarului, inclusiv în cele ale armelor. Acesta constituie o acțiune îndreptată asupra managementului și utilizării informațiilor în toate formele și la toate nivelurile unui conflict, pentru obținerea de avantaje militare decisive, în special în mediul integrat, concomitent cu adoptarea de măsuri pentru asigurarea integrității, disponibilității și interoperabilității informaționale a forțelor proprii și aliate. Războiul bazat pe informații este aplicat și în domeniile politic, economic și social pentru asigurarea informațiilor pentru securitate națională pe timp de pace, criză sau război. De asemenea, el este îndreptat și asupra centrelor de comandă care folosesc tehnologia informației pentru dominarea spațiului de luptă. Este caracterizat prin două forme de luptă: una *ofensivă*, îndreptată asupra mijloacelor tehnice de culegere a informațiilor de către adversar și cealaltă, *de apărare*, destinată să prezerve invizibilitatea acestei componente a războiului informațional dus de către forțele proprii.

Războiul electronic cuprinde ansamblul mijloacelor pentru cercetarea și atacul echipamentelor electronice ale adversarului (radare, comunicații, radionavigație etc.), a căror funcționare se bazează pe propagarea undelor electromagnetice și acustice, precum și pe utilizarea mijloacelor automate de criptare a informațiilor, concomitent cu asigurarea protecției acestora la forțele proprii și aliate. El constituie o acțiune militară care utilizează energia electromagnetică și pe cea directă pentru controlul spectrului electromagnetic și atacul inamicului. Are trei componente principale: *atacul electronic*, *sprijinul electronic* și *protecția electronică*.

- *Atacul electronic* reprezintă forma ofensivă de luptă care utilizează energia electromagnetică și directă sau a armelor antiradiație pentru atacul personalului, facilităților și echipamentelor, în vederea neutralizării sau distrugerii capacităților de luptă ale adversarului. Include acțiuni pentru prevenirea sau reducerea utilizării efective de către inamic a spectrului electromagnetic prin bruijaj și dezinformare, și utilizarea de arme (laser, cu frecvență radio, cu particule) pentru distrugerea tehnicii acestuia.

- *Sprijinul electronic* are în vedere acțiunile de cercetare, identificare și localizare a surselor de radiație electromagnetică în vederea neutralizării lor.

- *Protecția electronică* urmărește asigurarea apărării personalului, facilităților și echipamentelor proprii împotriva acțiunilor inamicului în spectrul electromagnetic.

Războiul psihologic asigură utilizarea informațiilor împotriva minții oamenilor prin acțiuni de informare, dezinformare, manipulare, propagandă și tehnici de influențare subliminală, în scopul modificării concepției, atitudinilor, opțiunilor și comportamentului forțelor adversarului sau neutrilor. El se desfășoară sub forma unor operațiuni care vizează: voința națională, conducerea de stat, structurile politice, comandanții și trupa adversarului, moștenirea culturală etc.

Acțiunile psihologice sunt un subiect dificil de studiat, întrucât acestea se pot identifica cu greutate din cauza naturii lor clandestine. Ele nu produc distrugerii materiale, sunt omniprezente pe timp de pace, criză și, mai ales, la război, au o rază de acțiune mare și pot produce efecte deosebite.

Războiul psihologic se poate duce atât prin mijloace de informare specializată, cât și prin utilizarea unor folosite temporar în acest scop.

Războiul hackerilor constă în acțiunea persoanelor neautorizate (hackeri) asupra echipamentelor sistemelor informaționale și a rețelelor de calculatoare ale acestora pentru modificarea conținutului informației inițiale, distrugerea informațiilor și a sistemelor informatice, folosirea datelor în folosul adversarului și efectuarea pirateriei software. Hackerii exploatează imperfecțiunile sistemelor de securitate a rețelelor de calculatoare pentru penetrarea acestora și atacul componentelor software și chiar hardware, în vederea realizării neutralizării sau funcționării lor eronate la nivel fizic, sintactic sau semantic, urmărind producerea haosului în infrastructura informațională atacată.

Războiul informațiilor economice constituie un rezultat al integrării războiului informațional și a celui economic, ceea ce permite utilizarea blocării informaționale cu același efect ca și blocarea economică efectuată asupra unor națiuni țintă, în scopul obținerii supremației economice. Acțiunile desfășurate au drept scop blocarea sau canalizarea convenabilă a informațiilor economice, care să determine neacordarea de facilități sau împrumuturi, invadarea pieței adversarului cu mărfuri în scopul falimentării economiei naționale a acestuia, devalorizarea monedei naționale și producerea de masă monetară fără acoperire, afectarea operațiilor comerciale și bancare etc.

Războiul împotriva infrastructurii globale, denumit și lupta în spațiul virtual (Libicky – 1995) sau în ciberspațiu (ansamblu integrat de sisteme și rețele de calculatoare și comunicații), constituie cea mai complexă formă de manifestare a războiului informațional. El cuprinde acțiunile îndreptate asupra tehnologiei informației, rețelelor de calculatoare și de comunicații, precum și asupra altor ținte critice ale infrastructurii informaționale, pentru neutralizarea sau distrugerea acestora prin terorism informațional, atac semantic, operații de simulare și alte acțiuni asupra structurii informaționale sau echipamentelor tehnice (hardware).

Se are în vedere faptul că societatea și economia postindustriale sunt dependente strict de informațiile din rețelele de calculatoare sau cele vehiculate prin sistemele de comunicații, acestea manifestând multe vulnerabilități ce pot fi exploatare de războiul informațional. Pe timp de pace, atacul cibernetic asupra adversarului urmărește și scăderea însemnată a nivelului de trai și degradarea economiei și a vieții sociale.

Revoluția informațională, cu componenta sa principală privind adoptarea structurilor electronice digitizate, a adus mari avantaje societății umane, determinând apariția și dezvoltarea epocii informaționale, care a produs schimbări importante în toate domeniile de activitate. Informatica, sistemele informaționale și rețelele lor de comunicații și calculatoare, integrate în conceptul de tehnologia informației, au dobândit un rol primordial în dezvoltarea societății umane, influențând și transformând corespunzător și domeniul militar, mai ales în ceea ce privește mijloacele pentru comandă și control, dar și sistemele de arme bazate pe informatică și cibernetică.

Desigur, noul impact al științei și tehnologiei a determinat și apariția a numeroase vulnerabilități care pot fi exploatare de adversar în situații de pace, criză sau conflict militar, prin acțiuni de război informațional. Studiul temeinic al acestuia și adoptarea măsurilor ofensive și de apărare specifice constituie o obligație pentru toate domeniile care sunt implicate în asigurarea bunei funcționări a infrastructurii informaționale a țării și nu numai a celor care privesc apărarea națională.

Bibliografie

- Bădălan E., Arsenie V., Văduva Gh., *Eseu despre arta strategică*, Editura Militară, București, 2005.
- Mc. Lendon J.W., *Battlefield on the Future: Information War Impact and Concerns* (<http://www.totse.com/en/badideas/gunandweapons/botiz08.html>)
- Szafranski R., *A Theory of Information Warfare*, Air University, 1995 (<http://www.airpower.maxwel.af.mil/airchronicles/apj/szfran.html>)
- Toffler Alvin și Heidi, *Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, 1995.
- Topor Sorin, *Războiul informațional*, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2006.
- Waltz Eduard, *Information Warfare: Principles and Operations*, Artech House, Boston, 1998.
- AJP-3.10, *Allied Joint Doctrine for Information Operations*, 2006.
- FM 34-10-2, *Intelligence and Electronic Warfare Equipment Handbook*, Headquarters Department of the Army, Washington D.C.
- FM 34-1, *Intelligence and Electronic Warfare Operations*, Headquarters Department of the Army, Washington D.C.
- J.Pub. 3-13, *Joint Doctrine for Command and Control Warfare*.
- xxx Sisteme informaționale – sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 12-13 aprilie 2007.

CORUPȚIA – MIJLOC DE SUSTINERE A CRIMEI ORGANIZATE

Drd. Cristina VASILE

The crime networks have the economic and financial strength that allows them to be very powerful pressure factors over governments, authorities or institutions, representing a permanent threat to law and order.¹

Fenomen mondial – corupția, nu se poate restrânge la câteva țări în curs de dezvoltare, ea manifestându-se ca un fenomen de zi cu zi, numărul de cazuri crescând continuu, beneficiarul direct fiind nimeni alta decât crima organizată.

Bazată pe un număr important de funcționari aflați în diverse puncte deosebit de importante ale economiei, caută să obțină influența autorităților. Nici un sector de activitate nu este lăsat deoparte de practici corupte. De la cea mai mărunte și ne semnificative funcții, până la cele mai importante poziții în stat. Nu trece nici o zi fără ca alte noi cazuri să apară.

În țări în plină ascensiune, cum ar fi: România, Cehia, Ungaria, Polonia, au fost operate numeroase dosare penale având ca și capete de acuzare „CORUPȚIA”.

În condițiile în care inegalitățile specifice sistemului economic capitalist au accentuat discrepanțele (obținerea succesului economic, dobândirea unor poziții de putere și prestigiu etc.)² și mijloacele instituționale legitime (căile de realizare a scopurilor sociale), corupția a devenit un veritabil comportament adaptabil la presiunile sociale și un mijloc principal de realizare a unor beneficii economice pe căi ilicite.

Odată cu apariția capitalismului, ca sistem, au apărut unele grupuri de interese economice distincte cu resurse financiare mari care, pentru a-și realiza aceste interese, au început fie să acapareze întreaga clasă politică, fie să exercite presiuni asupra structurilor cu caracter politic.

Corupția nu este însă specifică numai sistemului capitalist, acest fenomen manifestându-se intens și în societățile socialiste, dar și în societățile sărace considerate ca făcând parte din „lumea a treia”.

---

¹ M.D. Chiriac, U.N.Ap., *Sesiune de Comunicări Științifice*, 2005.

² Vasile Dobrinou, *op. cit.*, pp. 5-6.

Definiția corupției

„Corupția este comportamentul care deviază de la îndatoririle normale ale unui rol public sau violează legi împotriva exercitării anumitor tipuri de influență specifică, cum ar fi: mita, nepotismul, deturnarea de fonduri”³.

O altă definiție de astă dată americană, „corupția și crima organizată constă în exercitarea sistematică a unei activități criminale pentru bani și putere”. În urma unui studiu efectuat în Rusia, s-a apreciat că din cele peste 5.000 de grupări criminale cunoscute în această țară, numai 350 corespund definiției citate și că doar 12-20 dintre ele formează mari carteluri.⁴

Probabil, autorii studiului au considerat că deși toate cele 5.000 de organizații criminale acționează în scop patrimonial, nu au putut dovedi că foarte multe dintre acestea își propun ca obiectiv obținerea unei poziții dominante, de putere, atât în sfera criminală, cât și în cea social-politică.

Așadar, pornind de la o anumită definiție, pot scăpa sferei fenomenului crimei organizate anumite activități ilegale, fapt ce poate avea consecințe directe asupra strategiei privind urmărirea internă și internațională, precum și a încadrării juridice a faptelor din acest domeniu.

Sociologii consideră corupția ca o stare de dezechilibru normativ și moral a unor societăți aflate în criză, ea perturbând grav desfășurarea relațiilor sociale la nivel instituțional și interpersonal, determinând scăderea prestigiului și autorității instituțiilor publice sau private, a instituțiilor cu rol de prevenire și control a unor persoane cu funcții de decizie în sfera politicului și economicului, legislativului, executivului, administrației și justiției.

Corupția mai poate fi considerată și expresia unor manifestări de descompunere morală, de degradare spirituală, care prin amploarea, intensitatea și formele ei de manifestare este un adevărat barometru al stării de normalitate și legalitate a unei societăți⁵.

Odată cu trecerea la economia de piață și la o reală democrație, se produce, pe lângă alte fenomene cu consecințe grave, amplificarea corupției.

Cauzele care determină acest lucru sunt: slăbirea autorității statului, degradarea nivelului de trai, alterarea judecății morale, lipsa unor pârgחii eficiente de control, pierderea încrederii populației în instituțiile și valorile sociale, neadaptarea legislației la condițiile economice și sociale.

În lipsa unei definiții clare și nedelimitarea clară a conceptului duce la neputința instituțiilor abilitate de a-i urmări membrii rețelelor lor, pe teritoriul altor state, unde anumite activități ilegale nu sunt împiedicate de norme juridice, deci nu sunt incluse în sfera fenomenului infracțional⁶.

³ Joseph S. Nye, *Corruption and Political Development*, 1967, p.419.

⁴ Morton Keller, *Corupția în America. Continuitate și schimbare*, Editura Politică, București, 1989, p. 19.

⁵ Vasile Dobrinoiu, *op. cit.*, p. 10.

⁶ Vasile Dobrinoiu, *Corupția în dreptul penal român*, Editura Atlas Lex, București, 1995, p. 5.

Crima organizată nu cunoaște doar organizații criminale care să aibă ca scop singular coruperea anumitor categorii de persoane, fără ca prin acest lucru să nu se urmărească de fapt un alt interes. Pentru a-și asigura continuitatea, organizațiile criminale trebuie să corupă pe cei ce se opun dezvoltării și manifestărilor criminale și astfel să se asigure că pot stăpâni situația. Astfel, de la cel mai mărunț funcționar care înmatriculează mașini furate, polițistul care închide ochii, deși știe că în sectorul lui de activitate se produc sau se vând droguri de mare risc, la bancherul care facilitează spălarea banilor negrii, mita se primește, se acceptă fără teamă, pentru că la rândul lor dau și mituiesc mai departe superiorii, transformându-se totul într-un cerc vicios, într-un lanț al slăbiciunilor, fără de sfârșit.

Unii analiști consideră că nu există organizații criminale în afara corupției, aceste structuri sunt organizate de profesioniști ai crimei și corupției⁷.

De asemenea, se presupune că în fiecare organizație există un corupător specializat care are sarcina de a identifica persoanele pretabile la corupție, care mituiește, intimidează, șantajează și negociază cu funcționarii din poliție, justiție, economie și administrație, guvern.⁸

Organizațiile criminale mari, îndeosebi cele transnaționale, au mai mulți corupători specializați pe domenii de activitate (vamă, poliție, parlament etc.) și pe zone geografice⁹. De aceea, putem defini corupția ca fiind *ansamblul activităților care se desfășoară între două părți în care una dintre ele, făcând apel la funcția sau calitatea celei de-a doua, oferă acesteia un folos ilegal în schimbul unui avantaj reciproc*.¹⁰

Trăsăturile corupției

Definiția prezentată ne ajută să distingem principalele trăsături caracteristice importante, care vor fi analizate în continuare: existența a două părți în cadrul procesului coruptiv, utilizarea abuzivă a poziției (funcției) sau a calității pe care o are una din părți, oferirea unui folos ilicit a uneia dintre părți; facilitarea unui avantaj celui care îl oferă.

Corupția, presupune două părți distincte: *corupătorul*, reprezentat de un individ, grup sau rețea, care utilizează diverse mijloace ilegale pentru a influența un individ sau mai mulți, în schimbul obținerii unor avantaje și rețeaua sau persoana care se lasă coruptă, reprezentată de grupul sau de organizația care acceptă sau se lasă influențată sau care abdică de la normele deontologiei profesionale, în scopul obținerii unor avantaje, utilizând abuziv

---

⁷ Donald R. Cressey, *Criminal Organization*, London, Heinemann Education Books, 1972, pp. 20-25.

⁸ Dan Banciu, ș.a., *op. cit.*, p. 22.

⁹ Donald R. Cressey, *Criminal Organization*, London, Heinemann Education Books, 1972, pp. 20-25.

¹⁰ Joseph S. Nye, *Corruption and Political Development*, 1967, p. 419.

funcția pe care o deține. Corupătorul este cel care își asigură protecția, atunci când încalcă legea, ori când obține nemeritat o anumită poziție, iar *coruptul* poate fi o persoană publică, un funcționar public sau o altă persoană care acceptă propunerile corupătorilor.

Persoana coruptă trebuie să ocupe o funcție sau o calitate care o folosește abuziv în relația cu cel corupt, acesta poate fi: polițist, vameș, om politic, bancher sau proprietarul unei firme, care va asigura transportul, depozitarea, comercializarea unor bunuri intrate fraudulos în țară sau droguri de mare risc. Coruptului i poate cere să întocmească sau nu, anumite acte sau facturi, să falimenteze o firmă sau să intervină în obținerea de sume ilegale și necuvenite din partea statului. Un funcționar al statului este mituit și corupt atunci când are ca atribuții controlul societăților comerciale, iar acesta are o atitudine pasivă.

Între cele două părți există o dublă complicitate și un dublu interes, una dintre părți este dispusă să ofere un folos, pentru a oferi la rândul ei un cotraserviciu, condiția de oferire este îndeplinită numai prin simpla acceptare a celui de-al doilea. Pot fi oferite sume de bani, poziții cheie în diverse sectoare, bunuri sau favoruri sexuale.

Oferirea se poate face direct sau prin intermediul altor persoane, prin gesturi, mesaje.

Folosul oferit poate fi în interesul unei persoane, rude sau organizații. Avantajul oferit poate îmbrăca diferite forme: se lasă să desfășoare o activitate infracțională ilicită, poate fi lăsat să câștige o licitație sau să fie promovată. Toate acestea trebuie să aibă de-a face cu poziția coruptului, pentru ca acesta să poată răspunde mai târziu mituitorului. Avantajele pot fi legale sau ilegale, de exemplu ocuparea unei funcții fără a avea studiile necesare.

Cauzele care generează corupție

Una dintre cauzele majore este lipsa de fermitate din partea autorității statului și inconsecvența în aplicarea legilor, acest comportament generează cazurile de toleranță, manifestată de puterea politică implicată în acte de corupție.

O altă cauză a corupției este amestecul cercurilor politice în afaceri oneroase, direct sau prin intermediari, în scopul obținerii de fonduri secrete necesare campaniilor electorale ori destinate îmbogățirii unor lideri; de aici și sintagma "bani pentru partid". Încălcarea grosolană a principiului separației puterilor în stat și implicarea factorilor politici în activitatea juridică; marii infractori fac parte din clientela politică și sunt protejați de "patronii" lor, inclusiv prin influențarea justiției. Concentrarea puterii politice, a bogăției și a prestigiului în mâna unui cerc restrâns de profitori, atragerea funcționarilor publici în partidele aflate la guvernare și identificarea acestor formațiuni cu statul însuși; funcționarii numiți de către partidul aflat la guvernare se comportă precum niște feudali pe propriile lor domenii.

Accesul la putere al unor partide prin fraudarea alegerilor, urmată de recompense oferite complicilor, creșterea birocrăției – partidele aflate la

guvernare umflă aparatul birocratic pentru a-și satisface cât mai mulți clienți. Uneori, prin excesul controalelor administrative și impunerea a tot felul de restricții comerciale, partidele aflate la putere înființează o puzderie de organe de control (numit "control de acoperire") generatoare de birocratie și de corupție.

Existența monopolurilor și lipsa unei concurențe loiale face ca sectoare întregi din economie să fie la discreția unor grupuri monopoliste, dispuse la orice ilegalitate pentru păstrarea privilegiilor. Nepotismul este o trăsătură definitorie pentru țara noastră, nu s-a dezbărat încă de legăturile de tip gentilic, de clan sau tribale; ineficiența organelor de represiune, determinată de slaba lor instruire, dotare și remunerație, ceea ce le face coruptibile.

Instabilitatea legislativă, dublată de o junglă de acte normative, care se modifică uneori înainte de a intra în vigoare. Disprețul total pentru lege, cultivat cu obstinație de către o presă care își servește propriile sale interese, unele publicații trăind, efectiv, din șantaj și din perceperea "taxei de protecție".

Slăbiciunea instituțiilor statului, disprețuite de către marea masă de cetățeni, sărăcia, prăbușirea nivelului de trai, lipsa oricărei perspective și inflația sunt generatoare constante de corupție. Există o anumită voluptate a lăcomiei și o sete de îmbogățire, ca și o întreagă strategie a „puternicilor zilei” de a-și asigura și a-și perpetua un standard de viață cât mai înalt, rupt de realitățile României.

La acești factori se adaugă o concepție mercantilă privind reușita în viață, potrivit căreia puterea, banii, poziția socială și competiția orgoliilor joacă un rol primordial – toate în detrimentul moralei și al culturii adevărate¹¹.

Toate acestea sunt numai o parte dintre trăsăturile definitorii ale corupției și crimei organizate.

Măsuri pentru prevenirea, combaterea și eradicarea corupției și a crimei organizate

Prevenirea, combaterea și eradicarea corupției, și a crimei organizate se poate face prin două direcții importante: educaționale și coercitive, prin conceperea unui program guvernamental de distrugere a corupției și implicit a crimei organizate bazat pe măsuri clare și coerente. În plan educațional este necesară implementarea unei culturi anticorupție prin intermediul educației civice și juridice.¹²

Prin măsuri coercitive înțelegem:

- efectuarea de anchete parlamentare, în toate ministerele, unități economice importante;
- stabilirea pierderilor, și bineînțeles a cauzelor care au generat aceste pierderi, stabilirea responsabililor și aplicarea de măsuri administrative și judiciare împotriva celor vinovați;

¹¹ Programul PRM Publicat: 22 Februarie 2007 @ 12:15.

¹² Gh. Nistorescu, C. Păun, *Criminologie*, Editura Didactică și Pedagogică, 1994.

- modificarea legislației și adaptarea ei la nevoile actuale;
- eliminarea birocrăției, elaborarea unor proiecte legislative care să asigure incriminarea coordonată și sistematică a corupției naționale și internaționale;
- independența și autonomia persoanelor abilitate cu prevenirea, anchetarea, urmărirea și sancționarea infracțiunilor de corupție, care trebuie să fie libere de orice presiune politică și să obțină toate mijloacele necesare pentru obținerea probelor;
- protecția persoanelor care ajută autoritățile să lupte împotriva corupției și crimei organizate;
- sechestrarea și confiscarea bunurilor obținute prin corupție;
- incriminarea activității persoanelor juridice care servesc drept paravan pentru ecranarea actelor de corupție;
- specializarea persoanelor și a organismelor implicate în lupta pentru combaterea corupției și dotarea acestora cu mijloace specifice exercitării funcției;
- elaborarea de coduri deontologice pentru agenții publici;
- transparența tuturor actelor decizionale luate de către administrația publică;
- elaborarea unor norme procedurale de verificare a activităților administrației publice cu privire la legalitatea angajării, cheltuielilor banilor publici;
- garantarea libertății mass-media, cu privire la accesul la informație, la demascarea actelor de corupție¹³;
- prevenirea atragerii și implicării în crima organizată ce pot deveni periculoase, efectuarea de studii privind delicvența juvenilă și crima organizată, tacticile de prevenire, alternative la detenție, programele pilot care vizează, în mod special, comunitățile cu grad de risc ridicat ce folosesc metode multiagențiale, strategia comunitară sau parteneriatele la nivel local, cooperarea între justiția penală și instituțiile sociale .¹⁴
- măsurile de inițiere și implementare a prevenirii abuzului de putere;
- realizarea de studii privind computerele și criminalitatea legată de computere, ca bază, de posibile strategii de prevenire și control, promovarea unui organism european privind criminalitatea cibernetică;
- interdicția pentru cei condamnați definitiv pentru săvârșirea actelor de corupție la posibilitatea de a mai candida la ocuparea unor funcții politice¹⁵.

Spălarea banilor, traficul ilicit de droguri, evaziunea fiscală, sistemul taxelor de protecție, contrabanda sunt factori care, împreună cu terorismul internațional, conturează corupția și crima organizată.¹⁶

¹³ *Euro – newsletter*, periodic nr.1003 din 12.02 2006.

¹⁴ Pactul de Stabilitate adoptat la Sofia, 2005.

¹⁵ E. Stanciu, *Criminalistică – note curs*, anul universitar 1997 -1998.

¹⁶ M.D. Chiriac, U.N.Ap., *Sesiunea de Comunicări Științifice*, 2005.

CONSIDERAȚII PRIVIND CRITERIILE VIZATE DE NOILE STRUCTURI DE GENIU, ÎN PERSPECTIVA ANILOR 2015÷2020

Lt.col.dr. Dumitru RADU

The paper presents some of the general characteristics that influence the battle field and mentions the place the role of engineers troops in the area. The upgrading objectives of engineering structures area presented in accordance with the criteria envisaged by new types of structures vehicle can be therefore quantified.

Caracteristicile fundamentale, care vizează dimensionarea câmpului de luptă modern, în prezent, dar mai ales în viitor, în viziunea autorului, se disting ca fiind mai importante: letalitatea, ca urmare a folosirii sistemelor de arme și a munițiilor de înaltă tehnologie implică un aport mai mare al sprijinului de geniu pentru luptă la protecția genistică; schimbările și dinamica acțiunilor de luptă influențează mobilitatea și contramobilitatea; amploarea acțiunilor militare au mare influență asupra sprijinului de geniu, în ansamblu.

Considerații generale

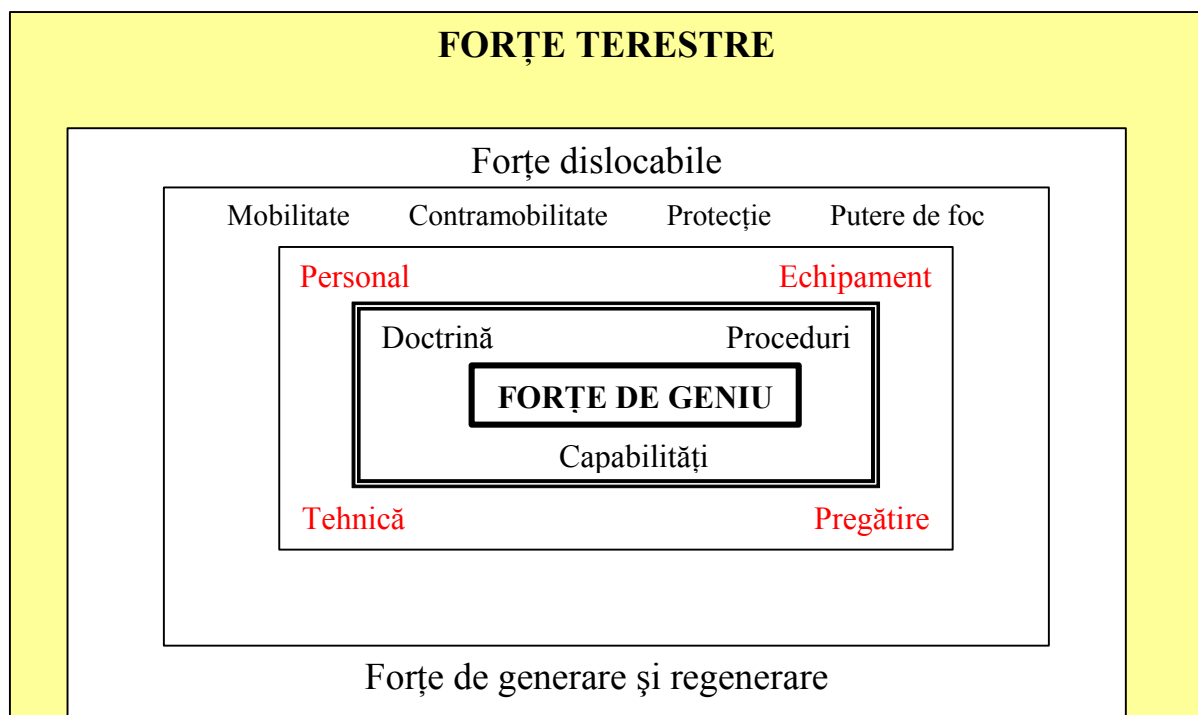
La nivel tactic, operativ și strategic, câmpul de luptă este extins, fiind împărțit în zone de: responsabilitate (se asimilează cu fâșia de apărare, baza de plecare la ofensivă), interes și influență.

Mărimea acestora este diferită, în funcție de: teren, condițiile meteorologice, potențialul de luptă al forțelor implicate.

Apreciez că noile sisteme de armamente (implicit modul de abordare și desfășurare a noilor conflicte desfășurate din 1990 până în prezent) conduc la o nouă evaluare și poziționare a locului forțelor de geniu în cadrul dispozitivelor acționale (tactice, operative, strategice), a elementelor componente în cadrul forțelor de sprijin (ca forțe de sprijin de geniu, treceri și detașamente mobile de baraje, distrugeri, mixte), iar rolul acestora este de a le asigura o mai bună mobilitate (proprie și în folosul celor pe care le sprijină genistic), stabilitate și protecție, precum și o mai eficientă conducere a structurilor operaționale.

Realizarea unor structuri de forțe moderne, compatibile și interoperabile impune îndeplinirea unor cerințe clare și fundamentale, iar în opinia noastră acestea sunt: elaborarea unui cadru legislativ compatibil sistemului militar; elaborarea documentelor conceptuale și doctrinare ale organizării, înzestrării, pregătirii și întrebuințării forțelor la pace pentru securitatea națională, apărarea națională și colectivă, promovarea stabilității, precum și pentru sprijinirea autorităților locale în situații de urgențe civile; compensarea reducerii treptate a efectivelor cu gradul de profesionalizare a structurilor militare; capabilități crescute pentru gestionarea situațiilor de criză; simplificarea procedurilor de comandă și control; susținerea și încadrarea programelor de modernizare în resursele alocate.

Locul și rolul forțelor de geniu în actualul context se prezintă într-o variantă ca în figura 1.

Fig. 1 *Locul și rolul forțelor de geniu*

Etapa parcursă, în prezent, de structurile militare se caracterizează printr-un început de modernizare structurală și conceptuală, cu un cadru legislativ nou, adaptat și adecvat pentru construirea unor structuri moderne, înzestrate și instruite, cu un înalt nivel de operativitate, compatibile și interoperabile cu alte structuri de securitate și apărare colectivă.

Considerăm că pentru a îndeplini cu succes misiunile ce revin structurilor de geniu la diferite eșaloane, în toată gama de misiuni ce revin forțelor terestre, procesul de modernizare, restructurare și înzestrare trebuie accelerat, deoarece se impune ca forțele de geniu să răspundă cerințelor următoare: să fie organizate adecvat; personalul care le încadrează să fie

foarte bine pregătit și motivat; sistemele și tehnica de geniu să răspundă criteriilor de performanță ridicate și să fie multifuncționale; să fie înzestrate cu armament modern, tehnică cu mobilitate mare și protecție eficientă; să ofere sprijin și capacități de susținere a luptelor, operațiilor, situațiilor de criză etc.

Obiectivele modernizării structurilor de geniu

Procesul de dimensionare, restructurare și modernizare ne canalizează efortul către: o concepție nouă, modernă, privind *sprijinul de luptă* prin componenta sprijin de geniu pentru luptă; definirea locului și rolului trupelor de geniu în cadrul forțelor terestre; principiile de întrebuințare a acestora la pace, situații de sprijin ale autorităților naționale locale, conform art. 5 sau non art. 5 din Tratatul NATO; structuri organizatorice moderne realizate pe principiul *descurajării credibile*; echilibru între nevoile de pace și cele de război; compatibilitate și interoperabilitate cu structurile similare din armatele țărilor membre NATO; operaționalitate în cadrul național și multinațional.

Structurile organizatorice existente la pace vor fi dimensionate în deplină concordanță cu: nevoile tactice și operative reale de sprijin genistic pentru luptă; destinația forțelor; gradul de dislocabilitate; nivelul capacității operaționale.

Noile structuri organizatorice vor fi capabile să se adapteze deplin, rapid și eficient tuturor misiunilor specifice armeei, executate în cadrul operațiunilor multinaționale și de stabilitate desfășurate sub comanda NATO. Structurile organizatorice existente la pace, cele în teritoriu, vor fi proiectate să execute toată gama de misiuni specifice NATO atât în perioada de pace, în perioada de criză, cât și la război, în special, în cadrul apărării colective organizate și desfășurate cu sprijinul Alianței pe teritoriul național.

Realizarea noilor structuri organizatorice vizează realizarea unei concordanțe optime între forțele și mijloacele proiectate și scopurile pentru care sunt create acestea, corespunzător eșaloanelor din compunerea cărora fac parte și acțiunilor militare desfășurate de acestea, indiferent de natura lor și de domeniul artei militare de manifestare (tactic, operativ sau strategic). Trupele de geniu vor avea în compunere structuri organizatorice cu o capacitate ridicată de: protecție proprie (puncte de comandă mobile, tehnică blindată multifuncțională, modulară); manevră în spațiul terestru, precum și facilități optime pentru transportabilitate aeriană, într-o primă etapă pentru structurile din compunerea forțelor ce sunt puse la dispoziția NATO.

În restructurarea și modernizarea forțelor de geniu se pun în valoare și se vor materializa standardele actuale, orientările și tendințele de perspectivă, în domeniu, din armatele moderne. În ansamblul său, procesul va conferi forțelor de geniu nivelul de performanță și standardele necesare desfășurării de acțiuni comune la același nivel calitativ cu structurile militare similare ale Alianței.

Pentru realizarea unor structuri de geniu compatibile și interoperabile cu cele ale aliaților, considerăm că trebuie să avem în atenție următoarele trăsături: integrarea armonioasă în concepția generală de reformă a forțelor terestre; caracterul deschis, adaptabil și perfectibil; creșterea rolului factorilor calitativi, de performanță; respectarea cadrului legislativ-regulamentar specific; valorificarea tradițiilor și învățămintelor dintre acțiunile comune, a experienței pozitive; continuitatea și stabilitatea, în condiții de reală certitudine; capacitatea de control a factorilor de risc și incertitudine; realizarea fermă a cerințelor impuse și asumate, pentru o cât mai rapidă și deplină integrare în standardele euroatlantice.

Proiectarea noilor structuri trebuie să vizeze realizarea următoarelor cerințe:

- a) perfecționarea organizării structurale într-o structură cu mai multe niveluri de organizare, forțele de geniu trebuie integrate armonios și organic în ansamblul general al forțelor;
- b) profesionalizarea posturilor (personalului) obligă pe fiecare ocupant al unui anumit post la un efort continuu, pentru ridicarea nivelului de pregătire profesională, de perfecționare continuă, realizând astfel dezideratul profesionalizării;
- c) aprecierea periodică a valorii personalului prin cerințele funcției ocupate, aceasta evidențiază, totodată, nevoile reale de pregătire și de perfecționare a pregătirii, definitivarea corectă a funcțiilor fiind un punct important de plecare în stabilirea unui program adecvat și eficient de instruire a personalului.

Obiectivele exprimă într-o formă concretă și măsurabilă scopurile stabilite a fi realizate într-o perioadă de timp determinată.

Acest aspect impune precizarea a trei categorii de obiective:

- generale – definesc rolul unei anumite structuri de geniu pentru o perioadă lungă de timp;
- derivate – eșalonate astfel încât realizarea lor prealabilă să conducă treptat la atingerea obiectivelor generale;
- specifice – fixate unei activități, compartiment, ansamblu de compartimente menite să contribuie la realizarea celor derivate.

Rezultă concluzia că gradualizarea, etapizarea și stabilirea obiectivelor pe domenii este foarte importantă pentru fundamentarea noilor structuri de geniu, deoarece: resursele financiare sunt limitate; impune o perioadă de implementare și adaptabilitate conceptuală, operațională, tehnică și administrativă a acestora, la noul context; vizează o modernizare reală a structurilor, prin dotarea cu sisteme de tehnică, echipamente și materiale moderne cu posibilități mari, compatibile și interoperabile cu ale partenerilor; tehnica oferă posibilități proprii de protecție și este multifuncțională; realizează treptat procesul de profesionalizare a trupelor de geniu.

Criterii vizate de noile structuri de geniu în perspectiva anilor 2015-2020

Criteriile prezentate și evidențiate în continuare trebuie să stea la baza fundamentării noilor forțe de geniu și reprezintă puncte de vedere studiate în detaliu de către autorul acestui material.

Realizarea de structuri compatibile și interoperabile, de geniu, cu cele similare ale Alianței impune îndeplinirea următoarele criterii:

- tipologia structurilor; impune proiectarea și realizarea structurilor în funcție de destinația, locul și rolul acestora în acțiunile militare;
- modelul funcțiilor sprijinului de geniu pentru luptă fundamentează funcțiile și misiunile trupelor de geniu pe forme ale luptei, creionează cerințele la care să răspundă structura de geniu din compunerea unui anumit eșalon ierarhic, stă la baza organizării și dotării cu tehnică modernă, specifică;
- eficiența, productivitatea, costurile pe misiune în acțiunile comune; impune similitudinea între cele naționale cu cele din armatele moderne NATO;
- ierarhizarea funcțiilor sprijinului de geniu; impune concordanță între gruparea de forțe (tactică, operativă) și nivelul modulului de forțe de geniu.

Aceste criterii sunt formulate în concordanță cu două componente ale standardizării respectiv, compatibilitatea, interoperabilitatea.

În opinia autorului criteriile pot fi cuantificabile, se pot grupa pe: module; destinație; cerințe ale sprijinului de geniu; importanța funcției de geniu.

Criteriile se caracterizează prin mai multe niveluri (subcriterii) corespunzătoare, astfel că funcțiile sprijinului de geniu sunt dependente de cadrul legal, tipul de structură, tipul de tehnică, performanțele tehnicii folosite, timpul de reacție pentru îndeplinirea misiunii, tipul de subordonare etc.

Subcriteriile corespunzătoare unui criteriu reprezintă tot atâtea cerințe ale unor obiective posibile, de îndeplinit.

Obiectivul din punct de vedere al unui criteriu este nivelul propus a fi realizat pentru acel criteriu, astfel dacă criteriul este funcția, avem ca obiectiv modelul sprijinului de geniu.

Subunitățile, unitățile și marile unități de geniu sunt structuri organizatorice complexe, datorită specificului armei și multitudinii misiunilor care revin unei funcții de geniu.

Apreciem că misiunile sprijinului de geniu trebuie grupate pe anumite criterii, cele mai importante, în opinia noastră sunt:

- de identitate – gruparea unei misiuni sau a misiunilor identice în cadrul unei structuri de forțe pentru a răspunde unei funcții a sprijinului de geniu;

- de convergență – constă în gruparea misiunilor (tipurilor de forțe) diferite ca factură să dispună /sau impună de tehnică sau tehnici specializate diferit, dar care converg spre realizarea aceluiași obiective (mai multe misiuni converg către realizarea unei funcții a sprijinului de geniu);
- de raționalitate – organizarea și funcționarea unei structuri impune circulația rațională, oportună și eficientă a informațiilor, prin evitarea paralelismelor, respectarea principiului priorității și pe cel al excepțiilor.

În concluzie, criteriile dimensionării sunt cerințe de îndeplinit pentru realizarea obiectivelor și sunt grupate în funcție de: modulul tipului de forțe; destinația forțelor; ierarhizarea funcțiilor sprijinului de geniu; gruparea pe tipuri de identitate, convergență, raționalitate a unei structuri (funcții) de geniu.

Bibliografie

RADU DUMITRU – Teza de doctorat *Dimensionarea structurilor de geniu din cadrul Forțelor Terestre ale armatei României pentru realizarea compatibilității și interoperabilității cu structurile similare din armatele statelor membre NATO*

CORELAȚIA DINTRE MORALĂ ȘI COMUNICAREA UNIVERSITARĂ

Conf.univ.dr. Maria IACOB

The academic communication contains a significant moral feature. Students learn that a close relationship exists between the building of TRUTH and the building of GOOD. This basement concept is fully applicable in the military units too.

Ideea corelației funcționale dintre comunicare și sănătatea organizațiilor este deja asumată de către comunitatea academică. În demersul nostru, vrem să adăugăm o dimensiune suplimentară, privind sensul moral al comunicării și impactul comunicării morale asupra sănătății organizației universitare. Studiile privind aspectele etice ale comunicării au în vedere, în mod obișnuit, probleme de natură deontologică, probleme vizând, în principal, comportamentul profesional al comunicatorilor. În același timp, sunt notabile investigațiile referitoare la comunicarea universitară, mai ales cele privind comunicarea didactică în spațiul universitar. La intersecția celor două domenii – morala comunicării și comunicarea universitară – se conturează un proces semnificativ sub latura practică; este vorba despre aspectele morale ale comunicării în mediul universitar.

Comunicarea și construirea binelui

În general, morala cuprinde un *sens*, o *tensiune* (conflictul moral) și un *referențial* (un spațiu de referință). Sensul moralei, după cum bine se știe, este alcătuit din construirea binelui, din realizarea “pozitivității” în viața umană. Prin morală omul își proiectează “înaltul”, își generează “lumina”. Procesul nu este deloc lin și nu este ferit de tensiuni. Dimpotrivă, tensiunile fac parte din condiția “naturală” a moralei, pentru simplul motiv că lumea, atât cea fizică, dar și cea umană, constituie o alcătuire de factură bi-polară, în interiorul căreia “sus-ul” și “jos-ul”, “lumina” și “întunericul”, “căldura” și “frigul”, “binele” și “răul” sunt simultan prezente. Indiscutabil, tensiunea relației dintre bine și rău exprimă miezul “fierbinte” al moralei, iar proiectarea și generarea binelui alcătuiesc, poate, cea mai fascinantă “aventură” a spiritului uman. Referențialul moralei este dat de către om și umanitate, de către om și comunitățile umane. Sub acest unghi, esențială este corelația funcțională dintre om, oameni și comunități, sensul moral al corelației construindu-se prin potențarea și afirmarea tuturor entităților umane, atât a indivizilor, cât și a comunităților.

Sensul moral al comunicării este vizibil, în opinia noastră, *în comunicare* (în interiorul procesului de comunicare) și *prin comunicare* (în registrul consecințelor semnificative ale comunicării).

a) *Morala în comunicare*, în procesul de comunicare în sine, ca atare, se referă, în esență, la mesajul comunicării, la obiectivele acesteia și, nu în ultimul rând, la contextul comunicării. Pe scurt, fiecare dintre aspectele mai sus invocate, au în vedere:

- mesajul (conținutul comunicării) are în conținut valoric, un sens moral atât explicit cât și implicit; adesea, substanța etică a comunicării este generată prin natura corelației dintre aspectele implicite și explicite ale comunicării; practica dovedește posibilitatea apariției riscurilor etice prin “divorțul” dintre stratul explicit (formal corect) și stratul implicit (care poate induce efecte de manipulare, de influențare a “țintei”, a oamenilor, fără acordul și în contra intereselor normale ale acestora);

- obiectivele comunicării sunt fundamentale; în principiu, este de presupus că în comunicare nu pot fi admise decât obiective de natură morală; în practică, se poate frecvent observa, extrem de importante sunt oportunitatea și frecvența proceselor de comunicare; pentru a folosi o metaforă, am putea spune că celui “însetat” trebuie să i se ofere “de băut”, celui “înfometat” trebuie să i se dea “hrană” și nu invers; în lumea post-modernă riscurile morale apar nu prin absența comunicării, ci prin comunicare inadecvată, prin nașterea falselor “nevoi” și prin proiectarea unor obiective pseudo-morale;

- contextul comunicării este, de asemenea, esențial; firește, în acest plan, discuția este extrem de complexă, în primul rând datorită multiplelor contexte care au relevanță pentru comunicare (contexte umane, culturale, politice, geopolitice ș.a.m.d.); aici, din nou, o metaforă ar putea sugera semnificația de profunzime a contextului în comunicare: istoria dovedește că, înainte de a fi dărâmate fizic, “zidurile” sunt “depășite” în sens moral...

b) *Morala prin comunicare* constituie, în opinia noastră, unul dintre cele mai subtile procese de construcție și re-construcție a socialului (de generare a “materiei” sociale și de refacere a acesteia în situații de schimbare istorică profundă). În esență, este vorba despre *comuniune* (ca sens al comunicării) și despre *comunitate* (ca spațiu și finalitate practică ale comunicării):

- comuniunea exprimă, de fapt, esența socială a comunicării; prin comunicare oamenii sunt situați *împreună*, iar individualitatea umană este augmentată și “confirmată” prin raportare la alteritate; nu trebuie să uităm, de fapt ne confirmăm și reconfirmăm existența prin permanenta raportare la *ceilalți*...

- în același timp, comuniunea, legătura comunicațională dintre oameni, constituie forța fundamentală prin care oamenii sunt agregați în comunități; istoria civilizației dovedește că, în ultimă instanță, cele mai performante forme de organizare socială sunt cele care realizează un echilibru funcțional între energiile individuale și forța de agregare a comunităților; în esență, inițiativa și libertatea individului nu se pot exprima decât în organizări sociale în care solidaritatea, coeziunea și “disciplina” comunitară sunt valori active și manifest promovate.

În concluzie, comunicarea fiind un constituent fundamental al vieții sociale, sensul moral al comunicării este vital pentru generarea unei construcții sociale morale. Altfel spus, întotdeauna și peste tot vom avea tot atâta viață morală câtă morală există în procesele comunicării sociale.

Domeniile comunicării universitare

În general, este greu de imaginat un spațiu social mai bogat în acte de comunicare precum lumea academică, universitară. În fapt, într-o universitate *totul este comunicare*. Drept urmare, aspectele morale ale comunicării sunt fundamentale, în raport cu acestea construindu-se întregul edificiu al vieții academice. În linii mari, conținutul comunicării universitare cuprinde *comunicarea cognitivă, comunicarea epistemică (metodologică) și comunicarea valorică*. Ne vom referi, pe scurt, la fiecare dintre aceste domenii ale comunicării universitare.

a) *Comunicarea cognitivă* este cea mai vizibilă și cea mai des invocată formă a comunicării didactice, universitare. În chip frecvent, referirile publice, mediatice și manageriale se produc cu trimitere la cantitatea, “prospețimea” și oportunitatea *cunoștințelor* cuprinse în mesajul didactic.

b) *Comunicarea epistemică (metodologică)* constituie, în mod foarte probabil, componenta cea mai intens solicitată și cea mai productivă a educației universitare. De fapt, așa cum s-a spus de multă vreme, mai important decât a oferi unor înfometăți un pește, este să-i înveți să pescuiască... Incontestabil, esența comunicării universitare, în sens epistemic, metodologic, este dată de edificarea capacității de căutare, de descoperire, a tinerilor intelectuali aflați în proces de formare umană și profesională.

c) *Comunicarea valorică*, nu în ultimul rând, este esențială pentru formarea tinerilor intelectuali, a studenților. Mult mai puțin vizibilă decât comunicarea cognitivă și cea epistemică, comunicarea valorică are rolul strategic de a vertebra și de “încununa” procesul comunicării universitare. Prin comunicarea valorică, studenții asimilează, interiorizează comportamente sociale dezirabile; “omul” și “cetățeanul” sunt construiți, în esență, în temeiul valorilor oferite și asimilate în interiorul comunicării universitare.

Comunicarea cognitivă, comunicarea epistemică și comunicarea valorică – valențe morale

Domeniile de referință ale comunicării universitare – comunicarea cognitivă, comunicarea epistemică și comunicarea valorică – cuprind, așa cum arătam deja, valențe morale, etice explicite și consistente. Vom marca, pe scurt, specificul moral al fiecărui domeniu al comunicării universitare.

a) În domeniul comunicării cognitive, cheia de boltă a constelației valorice este *adevărul*. În plan cognitiv, *a face binele, a fi moral, înseamnă a construi adevărul* (a ști, a spune, a promova adevărul). Sub acest unghi, morala comunicării universitare are drept imperativ formarea cognitivă a studenților în așa fel încât aceștia să detecteze și să opereze, în corelație funcțională, cu toate “sensurile” adevărului. În esență, este vorba despre:

- “adevărul – corespondența”; în sens moral, studenții trebuie să știe că în “spatele” informațiilor se află realitatea, că “ideile” au verosimilitate doar dacă sunt însoțite de “proba” faptelor, a realității; mai simplu spus, discursul didactic și cel științific este încărcat de obligația certificării, dovedirii, prin probe credibile, a corespondenței dintre informații și realitate;

- “adevărul – consens”; educația universitară, academică cuprinde imperativul formării studenților ca oameni ai cetății, ca personalități civice în măsură să înregistreze și să acționeze în consens cu percepțiile și dezideratele semenilor, ale concetățenilor (după cum se știe, dacă adevărul-corespondență este esențial în studiul fenomenelor naturale, adevărul-consens este vital în investigarea faptelor sociale, a spațiului social, deci a zonei unde ideile oamenilor, așa cum sunt acestea, contribuie la construirea realității sociale);

- “adevărul – coerență”; acest sens al adevărului este fundamental pentru formarea intelectuală a studenților; în principiu, “norma coerenței” impune obligația legăturilor logice între componentele discursului intelectual; în genere, coerența este vitală pentru științele limbajului (inclusiv pentru limbajele formale, matematică), dar și pentru limbajul narării, al povestirii (inclusiv pentru discursul mass-media): în perspectiva morală, studenții au datoria de a dobândi capacitatea discursului logic, non-contradictoriu, coerent;

- “adevărul – utilitate”; acest sens al adevărului cuprinde, în opinia noastră, dimensiunea cea mai profund umană a cunoașterii umane; și aceasta, pentru simplul motiv că, în cea mai bună tradiție a filosofiei pragmatice, norma utilității se referă la faptele care sunt folositoare oamenilor, comunităților umane; în perspectiva etică, educația studenților este vertebrată prin norma strategică a “beneficiilor pentru oameni”; utilitatea, așa cum vom dezvolta, în esență, mai departe, are un sens explicit și profund uman.

În esență, comunicarea cognitivă este hotărâtoare atât pentru studenți, cât și pentru profesori. Cu certitudine, profesorii au obligația morală de a construi mesajul didactic în mod coerent, de a argumenta în chip consistent, prin proba faptelor, conținutul ideilor formulate, și de a realiza “oferta educațională” printr-o scrutare atentă a “cererii de educație”, a nevoii de a realiza o educație utilă, aplicativă. În același timp, studenții se află sub imperativul moral al “înțelegerii” și “exprimării” adevărului. Fapt este că, și unii și alții, și studenții și profesorii, nu pot fi decât parteneri în procesul comunicării universitare; atât studenții cât și profesorii se potențează și se valorizează reciproc, miza valorică, morală a adevărului “pulsând” în permanență la intersecția “ofertei” și a “cererii” educaționale. Educația și comunicarea universitară rămân în limite morale, doar atunci când ambii parteneri își fac datoria, atunci când profesorii construiesc un mesaj coerent, util, în consens cu direcțiile dezirabile de construcție socială, un mesaj probat prin forța realității, iar studenții acționează în același sens.

b) În domeniul comunicării epistemice, esențiale sunt “drumul spre adevăr”, metoda; dacă prin comunicarea cognitivă adevărul este instituit drept valoare fundamentală, prin comunicarea epistemică se face un pas hotărâtor mai departe – adevărul și calea spre adevăr devin valori îngemănate;

incontestabil performanța în educația academică se exprimă prin edificarea capacității studenților de a parcurge, prin efort propriu și în condiții de incertitudine, a “drumului spre adevăr”.

c) Nu în ultimul rând, comunicarea valorică de sine stătătoare este semnificativă pentru influențarea morală a studenților; în acest spațiu, omul ca atare este valoarea de referință; fapt este că la “intrarea” în universitate întâlnim nu numai absolvenți de liceu (în sensul pregătirii și formării intelectuale), ci și – și, poate, în primul rând – adolescenți; sunt oameni în plin proces de formare umană care la absolvire (la “ieșire” din sistem) vor fi și este normal să fie persoane adulte, oameni maturi, formați pe deplin, capabili de discernământ social.

În esență, constelația valorică, morală, a comunicării universitare cuprinde adevărul, metoda (drumul spre adevăr) și omul (omenia și umanitatea).

De ce este necesar binele? (o posibilă concluzie privind organizația universitară sănătoasă)

Adesea este formulată o întrebare la care nu este chiar lesne de răspuns – de ce este necesar binele? Răspunsul este, în esență, extrem de simplu – binele este folositor, este productiv, este util. Este “bine să faci binele” (să proiectezi, să generezi, să promovezi și să aperi binele) pentru că în “interiorul” binelui oamenii conlucrează mai spornic, sunt mai eficienți. În comunicare, în general, în comunicarea universitară cu deosebire, a face binele înseamnă a spune adevărul, a-i învăța pe tineri să construiască adevărul și a-i forma ca oameni. În acest mod și doar în acest mod, organizația universitară devine comunicantă și, prin aceasta, sănătoasă. Incontestabil, acest adevăr esențial este pe deplin valabil și pentru organizațiile militare din sistemul învățământului militar.

Bibliografie:

- Crăciun, Dan, Vasile Morar, Vasile Macoviciuc (2005), *Etica afacerilor*, București, Editura Paideia.
- Gadamer, Hans-Georg (2001), *Adevăr și metoda*, București, Editura Teora.
- Habermas, Jurgen (2000), *Conștiință morală și acțiune comunicativă*, București, Editura All educational.
- Macintyre, Alasdair (1998), *Tratat de morală. După virtute*, București, Editura Humanitas.
- Singer, Peter (editor) (2006), *Tratat de etică*, Iași, Editura Polirom.

RĂZBOI ȘI PACE
ÎN CARTEA LUI IOSUA¹
CUCERIREA CANAANULUI

Pr.lect.dr. Mihail TEODORESCU

God wanted to create a world in which love and peace would bring happiness to His creatures. But evil crept into the world and contaminated the humans. Crime unaffected by reason became an attack on the most beautiful gift given by God, the gift of life offered to this world. Even if the evil contaminated the human, God perpetuated life knowing that the human being is capable of good not only evil. In the context of the evils presence, in the humans existence, crime became a usual factor, but unfortunately determinative for humans and nations.

God allowed the existence of war as a method of judgment and punishment of some nations among others, not only with the intention to punish evil but especially with the wish to educate the humans to appreciate, love and peace as much as possible.

Către sfârșitul celor patruzeci de ani de peregrinare prin pustiul Sinai, poporul evreu s-a apropiat de țara Canaanului, dinspre sud, încercând să intre pe acest teritoriu pentru a-l cuceri. Opoziția lui Dumnezeu în privința atacării edomiților aflați pe această direcție (Deut. 2, 4-8), cât și imposibilitatea ocolirii lor pe la vest, din cauza prezenței amenințătoare a filistenilor, a condus la schimbarea direcției de mers înapoi spre Marea Roșie (Numerii 21,4), pentru a face un mare ocol pe la estul Mării Moarte, în încercarea de a pătrunde din această nouă direcție în țara Canaanului, traversând râul Iordan.

Incursiunea neașteptată a tribului canaaneilor din sud-vestul Mării Moarte asupra evreilor a provocat o reacție militară hotărâtă (Numerii 21, 1-3), care a avut darul de a aduce, pe lângă o pradă importantă și necesară unui popor format social, religios și militar în pustiul Sinai, o încredere puternică în forțele proprii, alături de creșterea motivației cuceririi unui teritoriu locuit de o populație lipsită de principii morale (Iosua 9, 5).

---

¹ Continuare la „Război și pace în cărțile Pentateuhului”, articol apărut în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, nr. 3/2007.

Primele cuceriri teritoriale – pământurile amoreilor

Poporul evreu s-a îndreptat spre Marea Moartă trecând pe la estul acesteia, prin ținutul moabiților, populație semitică de la sud-est de Canaan,² înaintând spre nord (Deut 2,18), după cum le poruncise Dumnezeu (Deuteronom 2,9), trecând prin locul unde se va ridica, ulterior, localitatea Petra³. Depășind râul Arnon, care se varsă în Marea Moartă, evreii au depășit și granița dintre moabiți și amorei, „căci Arnonul este hotar între Moabiți și Amorei” (Numerii 21,13). Continuând călătoria în interiorul ținutului amoreilor, instalați în această zonă a Orientului Mijlociu la sfârșitul mileniului al treilea î. Hr.⁴, Moise a trimis soli la regele acestora numit Sihon „cu vești de pace, ca să i se spună: "Dă-mi voie să trec prin țara ta. Nu ne vom abate nici la ogorul tău, nici la via ta, nici apă din fântâna ta nu vom bea, ci vom trece de hotarele tale!". Dar Sihon n-a îngăduit lui Israel să treacă prin țara lui, ci și-a adunat tot poporul său și a pășit împotriva lui Israel în pustie, înaintând până la Iahaț, unde s-a luptat cu Israel. Însă Israel l-a bătut, măcelărindu-l cu sabia și i-a cuprins țara de la Arnon (în sud), până la Iaboc (în nord) și până la fiii lui Amon (în est), căci hotarele Amoniților erau întărite”(Numerii 21, 22-24).

Această nouă acțiune militară a fost și ea determinată, asemenea celei împotriva canaaneilor din sud-vestul Mării Moarte, de reacția părții adverse. Declarația de pace și solicitarea îngăduinței de a trece prin ținuturile amoreilor s-a izbit de o atitudine negativă și de imposibilitatea de a evita un război care nu era dorit. Regele amoreilor, Sihon, era la rândul său un uzurpator, care detronase pe înaintașul său în urma unui război civil. Acum plătea păcatele sale prin mâna israeliților. Amoreii nu au rezistat luptei în câmp deschis, evreii fiind mulți și bine organizați, preferând să se adăpostească în cetăți⁵. Cetatea de scaun a amoreilor – Heșbonul, a fost cucerit, ca și toate celelalte cetăți, precum și toate satele amoreilor, evreii făcând din acest teritoriu un ținut al lor, un punct de expansiune către alte zone ce urmau a fi cucerite. Cetățile amoreilor erau mici, dar bine organizate, cu suficient potențial uman, întărite cu ziduri înalte, fortificate⁶, descurajante pentru orice atac militar. Dar evreii le-au cucerit și au omorât pe toți amoreii prinși, femei, bărbați și copii, păstrând doar ce jefuiseră drept pradă de război, răsplată meritată conform dreptului antic pentru soldatul biruitor (Deut 2,34-

² Pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; diac.prof.dr. Emilian Cornițescu, *Arheologia biblică*, Editura IBMBOR, București, 1994, p.113.

³ Josephus Flavius, *Antichități iudaice*, IV, 4, 7, Editura Hasefer, vol. I, București, 1999, p. 194.

⁴ E. Brown Raymond, Joseph A. Fitzmyer, Murphy E. Roland, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, vol.I, Editura Gutenberg, 2005, p. 394.

⁵ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 5, 2, p. 195.

⁶ Ovidiu Drîmba, *Istoria culturii și civilizației*, vol. I, Editura științifică și enciclopedică, București, 1985, pp. 168-169.

35). Evreii deveniseră iscusiți luptători folosind eficient praștia, sabia, sulița și arcul, profitând din plin de hainele și de bunurile celor doborâți.⁷

Iazerul, o altă cetate a amoreilor poziționată spre nord cu toate satele ce țineau de ea, a fost cucerită și ocupată de evrei, stabilindu-se un teritoriu delimitat de trei popoare și de trei râuri⁸. În nord, regatul Vasan, locuit de amarei amestecați cu refaimiți, Vasanul fiind un podiș înalt, dar fertil⁹. La est, amoniții, populație semitică ce locuia în cetăți întărite¹⁰ și în sud, moabiții, desfășurați în estul Mării Moarte. Ultimile două popoare proveneau din același părinte, Lot, nepotul lui Avraam (Facere 12, 5), înrudirea lor cu evreii constituind un aspect important pentru Dumnezeu, care le rânduse un anumit spațiu geografic de dezvoltare.

Acest teritoriu al amoreilor cucerit de evrei a devenit o bază operațională pentru campaniile militare desfășurate în alte direcții. Prima a fost orientată către nord, unde regele Og al Vasanului, prieten cu Sihon, se pregătea să vină în ajutorul acestuia¹¹. Bătălia de la Edrei, câștigată de evrei, a deschis calea ocupării întregului teritoriu locuit majoritar de către amarei. Og, regele Vasanului, a pierit în luptă, iar evreii au ocupat toată țara, cu cetățile, orașele și satele lor, distrugând complet toată puterea de luptă a acestora (Numerii 21,33-35).

Ținutul Vasanului fusese locuit inițial de refaimi, popor înalt, puternic și viteaz asemenea anakeilor¹². Dar aceștia au fost treptat învinși și alungați de către amareii veniți din sud (Deut 2,20 -21). În vremea sosirii evreilor în acest loc, Vasanul era ocupat de către amareii supuși, totuși, regelui Og, ultimul refaimit care avea o statură impresionantă, evreii păstrând, ca pradă de război, patul de fier al acestuia, ce avea dimensiuni uimitoare, 2/4,5 metri (Deut 3,11,13). Deși refaimit, Og era considerat rege amorit (Deut 31,4;3,8), stăpânind Galaadul și Vasanul la est de Iordan (Deut 3,13).

În aceste ținuturi, evreii au avut de cucerit 60 de cetăți, prin cetate înțelegându-se un oraș întărit, cu porți ferecate, cu ziduri înalte (Deut 3, 4-5), capabil să găzduiască pe refugiații localităților apropiate, cu populație și armată proprie, utilizând arme de bronz¹³. Asemiile au durat, metoda de luptă a fost diversificată, atacanții aplicând tehnici diferite în funcție de situația întâlnită (Deut 20,20). Toate acestea au dus la o călire a armatei israelite, la deprinderea de a acționa strategic, de a oferi suport militar altui corp de armată atunci când este nevoie, sau dimpotrivă, de a efectua mișcări

⁷ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 5, 2, p. 196.

⁸ *Ibidem*.

⁹ XXX, *Septuaginta*, Vol. I, Editura Polirom, 2004, p. 487.

¹⁰ Pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; diac.prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 113.

¹¹ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 5, 3, p. 196.

¹² Pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; diac.prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 105.

¹³ Ovidiu Drîmba, *op. cit.*, p. 169.

strategice, capabile să deruteze și să învâluiască inamicul. Armata a devenit mult mai bine organizată, a împrumutat din armamentul dușmanului, s-au efectuat organizări interioare după modelul egiptean,¹⁴ apărând „ofițerii”, așa numiții *conducători* peste 1.000 și apoi 100 de soldați, creându-se o structură clară a acesteia. Fiecare trib (în funcție de mărimea sa), avea un anumit număr de conducători a 1.000 de oameni, care se supuneau unui singur lider din același trib, iar acesta se supunea la rândul său lui Josua Navi, „generalul” delegat de Moise. Fiecare conducător a peste 1.000 de oameni, avea în subordinea sa un număr de 10 comandanți, care conduceau câte 100 de soldați. Această structură simplă și clară (aplicată și judecătorilor rânduiri peste popor, Ieșire 18,25, Deut 1,15), ce determina o descentralizare a puterii și, în același timp, un control mai bun asupra oamenilor, a avut darul de a permite un asalt strategic al țării, pe mai multe direcții simultan și în mod disciplinat, ceea ce a pus în imposibilitate pe amarei de a-și mai coaliza forțele rămase într-o bătălie decisivă, în urma eșecului de la Edrei. Amoreii au fost măcinați treptat, dar în viteză, asediile neîntârziind alte corpuri ale armatei ce s-au deplasat tot mai mult în interiorul țării, cucerind și cetăți „neîntărite, care erau foarte multe” (Deut 3,5).

În acest iureș, evreii au știut să se folosească de roadele pământului cucerit¹⁵ și să nu practice distrugerii inutile (Deut 20, 19 -20). Animalele obținute în urma cuceririlor au susținut material efortul fizic al campaniei desfășurată spre tot mai îndepărtate ținuturi în nord. Populația amorită și refaimită a fost distrusă sistematic pentru a nu se produce ulterior răscoliri populare, în timpul când soldații evrei vor fi plecați spre alte obiective. Prada de război a fost ea însăși copleșitoare, constând din bunuri materiale jefuite de prin cetăți și turme numeroase (Deut. 3,6-7), „atât pentru proprietatea obștească, cât și pentru fiecare în parte”¹⁶. Noile hotare ale ținutului stăpânit de evrei sunt, acum: Iordanul la vest, pe toată lungimea lui, Arnonul la sud, pustiul Arabic la est și arameii (sirienii) la nord, împărțiți în cheșuriți și maacatiți (Deut. 3,14), în munții Liban, acoperind un teritoriu de 200 km de-a lungul Iordanului cu adâncimi la est între 40 de km, în dreptul amoniților din sud est și 90 de km în nord, în dreptul munților Vasan¹⁷. Amoniții au rămas la est de acest teritoriu, evreii neavând voie să se atingă de ei conform poruncii Domnului (Deut. 2,19).

Deși rude cu evreii, cele două neamuri, amoniții și moabiții, i-au tratat cu răceală și chiar dușmănie pe aceștia văzând în ei doar un alt popor care le

---

¹⁴ Gen.(r.) prof.dr. Vasile I. Mocanu, col.(r.) conf.univ.dr. Emil Ion, *Istoria militară a lumii (campanii, bătălii, lupte, asedii)*, vol. 1, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 13.

¹⁵ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 5, 2, p. 196.

¹⁶ *Ibidem*, IV, 5, 3, p. 197.

¹⁷ Pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; diac.prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 71.

amenință existența. Prin urmare și Dumnezeu a poruncit poporului său să nu fuzioneze cu aceștia, iar de o va face, nici a zecea generație născută dintr-o căsătorie mixtă de acest gen, să nu se considere ca făcând parte complet, beneficiind de toate drepturile, din „*obștea Domnului*”. „*Să nu le dorești pace și fericire în toate zilele tale în veci*” (Deut. 23,3-6).

Cetățile cucerite și pustiite au fost abandonate temporar, luându-se din ele doar ceea ce putea fi folositor. După încheierea operațiilor militare de la est de Iordan, aceste ținuturi ale amoreilor au fost date triburilor israelite descendente din Ruben, Gad și jumătate din Manase, adică fiilor acestuia, Machir și Iair, prin descendenții lor. Aceștia au refăcut unele cetăți distruse, au alungat rămășițele amoreilor rămase acolo, au schimbat numele cetăților cucerite așa cum au dorit ei și au mai zidit altele noi, în punctele considerate strategice, pentru a se instala ferm în acest pământ servind ca bază de lansare pentru traversarea Iordanului¹⁸. Cetățile au păstrat familiile evreiești și bunurile lor la adăpost, în timpul în care soldații acestor triburi vor traversa Iordanul, alături de celelalte seminții israelite, pentru a le ajuta la cucerirea Canaanului (Numerii 32, 33-42).

Campania desfășurată în nord i-a făcut pe evrei mai hotărâți, mai încrezători în sine, mai bogați în aur, argint, sclavi și turme și mai experimentați în arta războiului. Totuși, ei nu s-au transformat într-un popor cotropitor, dornic de jaf, crimă și cuceriri teritoriale pentru a-și face mai ușoară viața, ci s-au luptat doar cu cei care le-au refuzat pacea și s-au făcut ei singuri dușmani.

Noi încercări pentru armată

O perioadă de acalmie după distrugerea amoreilor conduși de cei doi regi, Sihon și Og (Deut 31,4) a permis regruparea trupelor înapoi în partea sudică a teritoriului cucerit, în șesurile Moabului, la est de Iordan, în fața cetății Ierihonului, în locul numit Araboth¹⁹. Aici exista o amenințare ce urma să-și arate forțele venind din partea sudică, moabiții (destul de înfricoșați) și madianiții, populație nomadă din sudul Mării Moarte, care se deplasa adesea chiar până la Muntele Sinai în Sud, iar în nord, până la teritoriul moabiților²⁰. Moise nu dorea să se treacă la traversarea Iordanului, pentru a cuceri Țara Canaanului, fără a avea spatele asigurat.

Conflictul urma să izbucnească în funcție de împrejurări. Moabiții, cei mai apropiați teritorial, încă nu-și precizau atitudinea față de poporul evreu, din cauza unei stări de nehotărâre din partea conducătorului lor, „*Balac, fiul lui Sefor,*” înfricoșat de numărul mare al soldaților evrei și de succesele

---

¹⁸ Isidor Epștain, *Iudaismul*, Editura Hasefer, București, 2001, p.36.

¹⁹ XXX, *Septuaginta*, p. 506.

²⁰ Pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; diac.prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p.114.

militare obținute până atunci (Numerii 22, 2-3). Evreii nu aveau voie să-i atace pe moabiți, fiind opriți de Dumnezeu (Deut 2,9), dar acest aspect era necunoscut moabiților²¹. Aceștia au făcut alianță cu madianiții.

Observând puterea militară a evreilor, capacitatea de luptă, atitudinea necruțătoare împotriva învinșilor, moabiții s-au înfricoșat și au căutat scăpare pe două căi simultan. Prima, printr-o alianță cu vecini interesați și ei în stârpirea noilor veniți din Egipt. A doua cale, prin folosirea magiei pentru diluarea forței militare a evreilor, apelând la un vrăjitor vestit, „*Valaam, fiul lui Beor în Petor, care e așezat lângă râul Eufrat*” (Numerii 22,5). Dar Dumnezeu, care nu suferă intervenții în ordinea naturală a lucrurilor, precum magia și vrăjitoria, a întors intenția de blestemare a poporului evreu în binecuvântare, datorită recunoașterii unor merite deosebite clădite pe credința lor religioasă.

Dumnezeu „nu vede nedreptate în Iacov și nu zărește silnicie în Israel: Domnul Dumnezeul său este cu el și în mijlocul lui se aude strigăt de veselie ca pentru un împărat. Dumnezeu l-a scos din Egipt, puterea lui este ca a unui taur. Pentru că nu este vrăjitorie în Iacov, nici farmece în Israel ..iată un popor care se ridică asemenea unei leoaice și ca un leu se scoală, care nu se culcă până n-a sfâșiat prada și până n-a băut sângele ucișilor” (Numerii 23, 21-24).

În urma insuccesului său, Valaam a adoptat o altă strategie. Mergând pe firul slăbiciunilor umane, a sfătuit pe moabiți și madianiți să-și trimită fetele și femeile ce se prostituau în cinstea zeului Baal-Peor²², pentru a-i corupe pe soldații evrei la idolatrie²³, determinându-i la schimbarea credinței lor (Numerii 31,16). Îndepărtarea de Dumnezeu urma să le aducă, în mod firesc, și îndepărtarea scutului care-i apăra și forța divină care le croia drum printre dușmani mai puternici decât ei. Dornici de scăpare din această amenințare, conducătorii popoarelor respective l-au ascultat, procedând în consecință.

Pentru armata poporului Israel, această perioadă de retragere în sud-vestul teritoriului cucerit a părut benefică, soldații odihnindu-se îndelung după o campanie fulger, dobândind totuși o „prea mare încredere în puterea lor”²⁴. Dar acalmia a avut efecte negative nebanuite, deoarece le-a deteriorat capacitatea de luptă și motivația acesteia. Bărbații evrei au început să relaționeze cu fete și femei moabite și madianite împodobite cuceritor, ajungând la relații trupești cu acestea, dorind uneori chiar o căsătorie. Starea psihologică a soldatului s-a modificat, dobândind alte preocupări, mai ales că relația nu s-a oprit doar aici, ci s-a aprofundat în sensul unei fuzionări culturale cu grave implicații religioase și morale.

²¹ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV , 6, 2, p. 198.

²² Pr.prof. Athanase Negoită, *Istoria Religiei Vechiului Testament*, Editura Sofia, București, 2006, p.95.

²³ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 6, 6, p. 201.

²⁴ Ibidem, IV , 6, 1, p. 197.

Moabitențele aparțineau unui popor idolatru și politeist, care se închina, în principal, zeului Baal – Peor (Beelphegor)²⁵. Fără ideea de castitate, de moral și imoral, moabitențele, ca și toate femeile cananeence, practicau un cult senzual al naturii²⁶, această patimă fiind dezvoltată tot mai mult (Lev. 18, 21-24), ceea ce a reprezentat o atractivitate și o cursă pentru bărbații evrei. Canaaneeii erau preocupați de riturile fertilității, ceea ce implica prostituția sacră²⁷. Fuzionând cu moabitențele, unii evrei au început să se închine și ei la Baal – Peor, punând succesele militare de până atunci pe seama propriei vitejii, uitând de credința monoteistă, care i-a condus și i-a unit. Un eventual atac împotriva madianiților sau moabiților nu mai putea avea sorti de izbândă, deoarece nu toți soldații evrei gândeau unitar, și anume de a vedea în aceștia dușmani ce trebuie nimiciți.

Nici credința religioasă nu-i mai unea ca până atunci. Majoritatea credeau în Dumnezeu adevărat care i-a condus și i-a adus până aici, dar alții aveau o opinie și o credință separată, creând o breșă periculoasă în crezul luptei, în starea psihologică a soldatului care trebuie să facă masă comună cu restul armatei. „De vreme ce acum credeau în mai mulți zei, le și aduceau jertfe după datina acelor popoare, se ospătau cu mâncăruri străine și, făcând toate după cum le dictau femeile, s-au abătut de la legea lor”²⁸.

Opinia separată, o altă credință, o altă viziune mai puțin războinică asupra dușmanului, o motivație îndoielnică a luptei, constituiau veritabile pericole pentru orice armată pusă în situația de a opera mișcări tactice pe câmpul de luptă. Ce motivație militară coerentă mai puteau avea astfel de soldați? Chiar și soldatul fricos trebuia exclus din rând pentru a nu altera curajul tovarășilor săi (Deut. 20, 8), măsură radicală practică și în alte armate.

Dumnezeu nu putea lăsa la întâmplare o astfel de situație, „pentru că orice păcat atinge direct pe Dumnezeu”²⁹ (Ps. 51, 5-6, Numerii 5,6) și i-a insuflat lui Moise nevoia epurării armatei și poporului (deoarece orice tânăr de la 20 de ani în sus era considerat bărbat și capabil de a purta o luptă, așadar devenea soldat – Numerii 26, 1). Judecătorii fiecărui trib au exclus din rândurile lor pe cei care păcătuiseră închinându-se zeului Baal – Peor, omorându-i pentru a fi un exemplu în ochii celorlalți. Spre deosebire de decimările practicate mai târziu în armata romană, aici sunt pedepsiți chiar vinovații. Poporul, armata, aveau nevoie să fie uniți sub aceeași credință pentru a alcătui o forță capabilă acum să-și urmărească același țel – câștigarea țării promise. Lascivitatea morală și religioasă a costat viața a 24.000 de luptători (Numerii 25,1-9), „orbiți de iubire”³⁰, care erau considerați pierduți oricum din punct de vedere militar.

²⁵ XXX, *Septuaginta*, p. 496.

²⁶ Pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; diac.prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 105; pr.prof. Athanase Negoită, *op. cit.*, p. 108.

²⁷ Raymond E. Brown; Joseph A.Fitzmyer; Murphy E. Roland. *op. cit.*, p.403.

²⁸ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV , 6, 9, p. 203.

²⁹ Pr. Prof. Athanase Negoită, *op. cit.*, p.127.

³⁰ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 6, 9, p. 203.

Pregătiri psihologice

După epurarea armatei lor de elementele care o periclatau, evreii sunt gata de luptă. Pedepsa celor ce au greșit i-a electrizat și i-a determinat să se trezească din beția victoriilor succesive și să-și aducă aminte de țelul călătoriei lor, de toată suferința îndurată în cei 40 de ani în Sinai, de pericolele prin care au trecut și de faptul că Dumnezeu lor, Dumnezeul părinților lor este Singurul și Adevăratul Dumnezeu. Acesta îi ocrotește, dacă își vor păstra credința în El, ceea ce le va aduce împlinirea promisiunii de a primi o țară și binecuvântarea Lui de a o stăpâni.

Pentru a le recâștiga încrederea în forțele proprii, ca urmare a pierderii celor 24.000 de ostași, Dumnezeu poruncește lui Moise și lui Eleazar, noul arhiereu ce l-a înlocuit pe Aaron, să numere din nou pe „cei care atinseseră vârsta mânăirii armelor”³¹ „...de la 20 de ani în sus, pe toți cei buni de război în Israel” (Numerii 26,1). Recensământul, al doilea săvârșit după ieșirea din Egipt și după câteva campanii militare de-a lungul mai multor ani, a evidențiat faptul că poporul Israel poate beneficia de un număr de 601.730 de luptători (Numerii 26,51), un total mulțumitor și demn de încredere, cu puțin mai mic decât recensământul precedent, reflectând o armată hotărâtă și călită datorită ultimelor lupte victorioase.

Pentru a-i determina și mai mult să fie uniți în acțiunile ce se vor întreprinde, Dumnezeu îi încredințează prin Moise că fiecare luptător va primi partea sa de pământ în contul seminției de care aparține. Acest pământ va fi folosit în beneficiul personal și spre moștenirea propriei familii (Numerii 26, 53-54). Și pentru a nu exista suspiciuni în privința vreunei părtiniri, ceea ce strică încrederea și coeziunea dintre oameni, pământul nu va fi împărțit în mod subiectiv, unii primind un pământ mănos, iar alții mai puțin productiv, ci pământul va fi împărțit prin tragere la sorți (Numerii 26,55), ceea ce însemna pentru ei cu totul altceva decât rodul întâmplării, al hazardului.

Pentru evreii care înțelegeau prezența și lucrarea continuă a lui Dumnezeu în lume, ca unic și atotputernic Dumnezeu, hazardul nu există, ci totul se petrece prin știința, permisiunea și în conformitate cu planurile divine, care-și au propriul raționament. Așadar, tragerea la sorți era înțeleasă nu ca procedură ce promovează întâmplarea, hazardul, ci ca o intenție a lui Dumnezeu de răsplătire corectă a fiecărui soldat și a fiecărei seminții (trib) din care face parte, ceea ce merită pentru curajul, dârzenia și avântul plin de tenacitate de care a dat dovadă. O răsplătire corectă și deplină nu doar a faptei privită din exterior, ci și a cugetului, a intenției interioare, a gândului care trebuie să fie sincer, curat și devotat cauzei comune.

Acest procedeu avea darul de a crea o stare de curaj și încredere totodată, pentru fiecare trib iudaic, o dorință de afirmare a propriilor forțe, o

---

³¹ *Ibidem*, II, 15, 1, p. 118.

competitivitate productivă, eliminând pericolul eludării conflictului militar, al evitării luptei în detrimentul angajării unui alt trib, sau chiar al nesprijinirii acestuia în caz de nevoie. Fiecare trib avea toate motivele să arate tot ceea ce poate și de ce anume este în stare, urmând ca jertfa lor de sânge să fie răsplătită nu în mod uman, ceea ce implică inevitabil subiectivism și părtinire, ci de către Dumnezeu, care le vede și le știe pe toate, pe Care nu poți să-L minți și Care rămâne întotdeauna consecvent în hotărârile Sale (Numerii 23,19). Fidelitatea credinței față de El aducea inevitabil biruință în războaie și răsplătiri materiale.³² Cucerirea aceluia pământ va însemna încheierea operațiilor militare ofensive și trecerea la o viață pașnică, în care poporul lui Dumnezeu va trăi în pace cu vecinii săi, având toată ocrotirea divină dacă îl vor cinsti și respecta pe Dumnezeul părinților lor (Dumnezeul lui Avraam, Isac și Iacov), ca pe unicul Dumnezeu.

Moise era înaintat în vârstă și din pricina greșelilor sale urma să fie și el pedepsit prin faptul de a nu intra în țara promisă (Numerii 27, 12-14). Tocmai de aceea, pentru a nu apărea pericolul sciziunilor, a taberelor călăuzite de diverse interese, pentru a lăsa în urmă, un popor unit, capabil de înfăptuiri mărețe, el își desemnează, încă din viață succesorul la conducerea poporului Israel (Numerii 27, 15-18). „Moise și-a dat seama că nu mai poate conduce armata, a înțeles că nu o mai poate comanda, cu toate că el i-a scos din Egipt”³³.

Cel care i-a condus efectiv în lupte, care s-a arătat absolut încrezător în cuvintele Domnului, care s-a învrednicit de a fi alături de Moise în clipele grele de anarhie populară (Ieșire 32, 17-35), acela are tot meritul recunoscut atât de către Dumnezeu, dar și de către popor, de a fi succesorul lui Moise³⁴.

Iosua Navi nu-l poate înlocui pe Moise pe planul revelațional, al reformelor religioase rânduite până atunci, al mijlocirii dintre om și Dumnezeu, dar are personalitatea necesară păstrării coeziunii celor 12 triburi, pentru că nu i se poate reproșa nimic și toți văd în el un succesor demn al celui care i-a condus până atunci. Prin faptul că însuși Moise îl investește în această funcție, conform indicațiilor lui Dumnezeu (Deut. 1,38), îi dă sfaturi cum să procedeze pe viitor atât în fața arhiereului Eleazar (deținătorul puterii sacerdotale), cât și în fața poporului (Numerii 27, 22-23), orice tentativă de anarhie militară este stinsă din fașă.

Iosua Navi, „generalul” luptelor, devine acum un conducător permanent al poporului, un „șef militar”³⁵, beneficiind nu doar de acordul lui Moise și încuviințarea poporului, ci îndeosebi de alegerea lui Dumnezeu în

---

³² Pr.prof. Athanase Negoită, *op. cit.*, p. 72.

³³ Origen, *Scrieri alese. Din lucrările exegetice la Vechiul Testament, Omilia la cartea Iosua, Omilia 1*, PSB 6, Editura IBMBOR, București, 1981, p.231.

³⁴ Petre Semen, Ilie Melniciuc- Puică, *Așteptând mântuirea*, Editura Trinitas, Iași, 1999, p. 115.

³⁵ Ovidiu Drîmba, *op. cit.*, p. 170.

privința sa și de confirmarea divină manifestată prin arhiereul Eleazar, care, la solicitarea noului conducător, consultă pe Dumnezeu prin sorții Urim și Turim în privința problemelor de viitor. Dacă Dumnezeu îi răspunde, arhiereul oficiază mijlocirea de la om la Dumnezeu, iar Moise și-a pus mâinile pe capul lui pentru a-i transmite binecuvântarea necesară unei asemenea slujiri, Iosua Navi devine conducătorul incontestabil al poporului evreu, un „rege” nedeclarat, pentru că îndeplinește de fapt funcția de „general” al armatei și călăuzitor al poporului pentru a-l conduce la destinație.

Poporul rămâne unit sub un singur conducător, ferit de insurecții armate, de lupte fratricide, de alegeri părtinitoare, de moștenirea rolului de conducător³⁶ (Moise avea doi fii, Gherșon și Eleazar), care au darul de a slăbi încrederea și coeziunea necesară unui popor ce urmărește un obiectiv precis: dobândirea unei case revendicând moștenirea părintească (Deut 2, 12), (terenul cumpărat de Avraam pentru familia sa în fața cetății Hebron, cu peștera Macpela și stejarul Mamvri, Facere 23, 2-20), având acordul și susținerea Domnului părinților lor (Deut. 1,8).

O mutare strategică – acțiunea fulger contra Madianiților

Evenimentele militare sunt presante, cele două popoare din sud, moabiții și madianiții sunt în stare de război, dar evreii fac o nouă mișcare strategică. Trecând de-a lungul graniței Moabiților cu Marea Moartă, îi evită pe aceștia și îi atacă prin surprindere pe madianiții aflați mai departe, în sud. Împotriva acestora, evreii aveau resentimente datorită femeilor madianite care prin atracțiile lor, alături de moabitence, au condus la convertirea celor 24.000 de israeliți la Baal-Peor (Numerii 25,17-18). Acești oameni pierduți au stârnit setea de răzbunare a evreilor³⁷, manifestată nu în furie oarbă, ci într-o acțiune cu caracter strategic.

Pentru a nu lăsa descoperită tabăra evreilor din șesurile Moabului și pentru a nu pune în pericol teritoriul cucerit de la amarei, ispitindu-i pe amoniți și moabiți să-i atace prin surprindere pe la spate, în această expediție militară nu pleacă toată armata, ci doar câte un detașament de 1.000 de oameni din fiecare seminție, ceea ce înseamnă un corp expediționar de 12.000 de oameni. Aceștia sunt totuși aleși dintre cei mai viteji și mai experimentați soldați din fiecare trib.

Factorul psihologic nu este neglijat, ostașii fiind conduși de fiul arhiereului în funcție³⁸: „Finees, fiul preotului Eleazar, fiul lui Aaron: și

---

³⁶ Origen. *Scrieri alese. Din lucrările exegetice la Vechiul Testament, Omilii la cartea Numerii, Omilia 22, 4*, PSB 6, Editura IBMBOR, București, 1981, p. 194.

³⁷ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 6, 13, p. 205.

³⁸ „Acest Finees era înzestrat cu atâta cutezanță sufletească și cu o neasemuită putere trupească, încât în orice acțiune primejdioasă pe care o întreprindea, nu se oprea până n-o ducea la capăt, dobândind o victorie deplină”. *Ibidem*, IV, 6, 12 p. 205.

acesta avea în mâinile sale vasele sfinte și trâmbițele de strigare” (Numerii 31,6). Sentimentul ocrotirii divine, al prezenței lui Dumnezeu în mijlocul oastei Sale, era deosebit de important. Vasele sfinte erau vasele de aur (Ieșirea 25, 29), în care se strângea sângele animalelor aduse ca jertfă lui Dumnezeu, pentru a fi vărsat la baza altarului, pe pământ, sau pentru a se stropi cu el perdeaua dintre Sfânta și Sfânta Sfintelor³⁹. Trâmbițele de strigare erau confecționate din argint (Numerii 10,2) și aveau dublu rol: dirijarea triburilor israelite în privința deplasării prin pustiu și chemarea întregului popor pentru rugăciune la cortul mărturiei sau numai a căpeteniilor triburilor pentru diverse probleme.

Aceste trâmbițe, prin sunetul lor puternic, aveau acum darul de a îmbărbăta inimile soldaților, de a-i provoca să-și manifeste dorința de luptă prin strigăte puternice, așa cum se practica și în alte armate⁴⁰, iar toate aceste sunete cumulate, anunțau atacul susținând iureșul luptătorilor porniți decisiv să zdrobească liniile inamice. Sunetul trâmbițelor folosite numai de către preoți era interpretat și ca o chemare a lui Dumnezeu în privința acțiunii ce se desfășoară de către evrei, pentru a solicita ajutorul divin și a obține biruința (Numerii 10,9). Preoții, chiar și prin această acțiune a lor, rămâneau încă o dată mijlocitori între omul obișnuit și Dumnezeu. Aceste obiecte cultice, dar și cu rol administrativ-organizatoric, însoțeau acum armata pentru a le aminti soldaților că Dumnezeul adevărat este cu ei, îi veghează pentru a le da curaj în luptă, ocrotire și biruință.

Atacul a fost hotărât măturând așezările madianiților, ucigând pe toți bărbații, inclusiv pe „regii” acestora, Evi, Rechem, Țur, Hur și Reba, conducători ai unor cetăți deosebite. Alianța dintre madianiți și moabiți nu a funcționat, ultimii fiind prea înfricoșați pentru a veni în ajutorul madianiților, sau pentru a efectua o diversiune, atacând tabăra israelită din șesurile Moabului, în fața cetății Ierihon. Existența mai multor „regi” ai madianiților a provocat, probabil, și lipsa de unitate și coerență în tabăra lor, consecință normală când nu există o conducere unitară⁴¹. Tot ceea ce s-a putut valorifica a fost luat ca pradă, fiecare soldat evreu agonisindu-și bunuri. Acest aspect nu a constituit o prioritate a soldatului, așa cum s-a întâmplat în numeroase bătălii ale Antichității, periclitând succesul militar⁴². Femeile și copiii au fost duși în robie împreună cu turmele și celelalte bunuri, evreii nefiind interesați de ocuparea zonei. Tocmai de aceea au dorit eliminarea madianiților de pe scena istorică și din acest motiv au distrus toate așezările, cetăți și sate, cu ajutorul focului, lăsând în urma retragerii doar cenușă.

---

³⁹ Conf.dr. Petre Semen, *Arheologia biblică în actualitate*, Editura Trinitas, Iași, 1997, p. 195, pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; diac.prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 278.

⁴⁰ Gen.(r.) prof.dr. Vasile I. Mocanu; col.(r.) conf.univ.dr. Emil Ion, *op. cit.*, p. 16.

⁴¹ *Ibidem*, p. 21.

⁴² *Ibidem*, p. 20.

Experiența militară de până atunci și faptul că a participat doar elita armatei, a permis organizarea unui atac hotărât încununat de succes deplin. Madianiții au fost atât de copleșiți încât aproape nici nu au mai opus rezistență. Comandanții evrei a peste 1.000 de oameni au raportat la întoarcere faptul că nu au pierderi în rândurile lor. Acest fapt i-a mirat și pe ei, înțelegând că Dumnezeu este cel care le-a asigurat o victorie atât de răsunătoare, acțiunea fiind în plan spiritual, o intenție din partea lui Dumnezeu de a arăta că nu există zeul Baal-Peor, la care se închinau madianiții și care ar fi trebuit să-i ajute. Lupta aceasta a fost o luptă a lui Dumnezeu împotriva „dumnezeilor” mincinoși adorați de popoarele rătăcite de la cunoașterea adevărată, niște zeități inexistente de fapt.

Știind câtă vărsare de sânge s-a petrecut, căpeteniile peste miile și sutele de soldați au vrut să dăruiască „prinos Domnului” o parte din aurul strâns ca pradă, sub formă de „lanțuri, brățări, inele, cercei și salbe”, pentru curățirea sufletelor lor înaintea lui Dumnezeu. Darul a totalizat 16.750 de sicli, măsură de greutate în circulația financiară orientală a acelor timpuri, totalizând o valoare de 192,628 Kg aur (1 siclu = 11,4 gr).⁴³

Pentru ca prada în sclavi, turme și bunuri să nu constituie un bun dobândit doar de către participanții la acțiune, toate acestea au fost aduse la Moise, în șesurile Moabului, pentru a fi împărțite cu restul poporului evreu. Măsura acesta a avut darul de a tempera orice tendință de revoltă, de nemulțumire populară, ce putea conduce la separări tribale, la lupte fratricide și dezbinare.

Participanții la acțiune au primit jumătate din ceea ce s-a adus la Moise, iar cealaltă jumătate a fost împărțită, în mod egal, poporului (Numerii 31,27). Prada a fost deosebit de bogată: 675.000 de oi, 72.000 de boi și 61.000 de asini, „fiindcă madianiții trăiau în mare bogăție și fast”⁴⁴. Pentru a nu se mai produce aceleași păcate în privința ademenirii bărbaților, de către femeile moabitence, spre păcat trupesc și implicit religios, prin uitarea Domnului adevărat și închinarea la Baal-Peor, s-a luat decizia uciderii tuturor femeilor madianite care au cunoscut bărbat, dar și a copiilor de parte bărbătească, pentru a exclude posibilitatea continuității poporului madianit. Doar fetele, în număr de 32.000, au fost lăsate în viață devenind sclave ale poporului evreu, având totuși un statut social mai bun decât al sclavilor din cadrul altor popoare ale Antichității⁴⁵, cu posibilitatea eliberării necondiționate sau a îmbunătățirii situației domestice, unele dintre ele ajungând soții ale evreilor, într-un statut de totală legitimitate⁴⁶. Iureșul luptei a adus și moartea vrăjitorului Valaam, fiul lui Beor (Numerii 31, 8).

---

⁴³ Conf.dr. Petre Semen, *op. cit.*, p. 74.

⁴⁴ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 6, 1, p. 207.

⁴⁵ Petre Semen, Ilie Melniciuc- Puică, *op. cit.*, p. 78.

⁴⁶ Pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; diac.prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, pp. 133-134.

Această campanie strălucită a avut efect benefic asupra poporului Israel din mai multe motive. S-a eliminat un pericol militar care amenința spatele campaniilor militare de cucerire a Canaanului. Văzând și dezastrul madianiților, amoniților și moabiților s-au înfricoșat și mai mult căutând să nu-i provoace pe evrei, ci să caute pacea și liniștea.

Poporul s-a îmbogățit material prin prăzile bogate care s-au adus, ceea ce va asigura bunăstarea familiilor în perioada în care bărbații vor fi plecați departe, în alte campanii militare din Canaan⁴⁷.

Dar cea mai importantă consecință a fost pe plan psihologic și spiritual. Evreii au conștientizat faptul că pot alcătui o forță indestructibilă dacă rămân atașați complet Dumnezeului lor, Care i-a salvat de nenumărate ori. Acest Dumnezeu, Domnul puterilor (Iosua 6, 17), este Dumnezeul cerului și al pământului, (Isaia 66, 1), singurul Dumnezeu adevărat, Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov, (Ieșire 6, 3), care nimicește credința în zeități și pe cei care, înșelându-se, se închină aceloră⁴⁸.

Toate aceste campanii războinice au avut darul de a pregăti din punct de vedere militar poporul evreu proaspăt afirmat în lume⁴⁹. Chiar dacă anumite teritorii au fost ocupate în estul Iordanului, pentru a fi folosite ulterior de către anumite triburi, țelul adevărat era de fapt cucerirea țării Canaan, pentru a o face propria țară în virtutea voinței dumnezeiești (drept divin) și a unui drept de moștenire (drept istoric).⁵⁰ Următoarele acțiuni militare se vor concentra doar asupra acestui obiectiv.

Cucerirea Canaanului

După liniștirea oricăror tensiuni la est de Iordan, datorită dominării militare evidente din partea evreilor, poporul este gata să pășească în noua țară sub conducerea lui Iosua Navi.

Moise a murit la vârsta de 120 de ani în pământul Moabului și a fost înmormântat „în fața Bet-Peorului” (Deut. 34, 6-7), iar Dumnezeu l-a îmbărbătat pe Iosua pentru misiunea care-l aștepta cu cuvintele: „nimeni nu se va putea împotrivi ție, în toate zilele vieții tale. Precum am fost cu Moise, așa voi fi și cu tine: nu Mă voi depărta de la tine și nu te voi părăsi. Fii tare și curajos, că tu vei împărți poporului acestuia, prin sorți, țara pe care M-am jurat părinților lor să le-o dau” (Iosua 1, 5-6).

---

⁴⁷ „Apoi evreii au dus o viață fericită, căci prin vitejia lor își agonisiseră aceste mari avuții și nici o tristețe sau supărare nu le-a întunecat bucuria adusă de foloasele lor”. Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 7, 1 p. 207.

⁴⁸ „De altfel războaiele purtate de israeliți au avut aproape întotdeauna un caracter religios, ei înșiși privindu-se mai degrabă ca o religie, decât ca un neam sau o rasă distinctă.” Pr. Ioan Sorin Usca, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți. Iosua*, Editura Christiana, București, 2004, p. 66.

⁴⁹ Isidor Epștain, *op. cit.*, p. 36.

⁵⁰ Petre Semen, Ilie Melniciuc- Puică, *op. cit.*, p. 76.

La comanda lui Iosua, israeliții s-au pregătit de traversarea Iordanului, probabil în anul 1240 î. Hr.⁵¹. În fața lor, pe celălalt mal, se afla cetatea Ierihonului, una dintre cele mai vechi așezări umane cunoscute cu existență neîntreruptă⁵². Din semințiile lui Ruben, Gad și jumătatea lui Manase, datorită moștenirii teritoriale primită în estul Iordanului pe locul amoreilor, doar bărbații buni de luptă s-au pregătit de drum, aproximativ 40.000 de războinici (Iosua 4, 13), familiile lor rămânând în așezările întărite pe care le-au capturat sau construit. „După ce, potrivit promisiunii făcute, au primit ținutul și au întărit orașele cu lucrări de fortificație, aceștia și-au adus copiii, soțiile și toate lucrurile care ar fi însemnat o piedică în timpul marșurilor”⁵³.

Pregătirile au durat trei zile, timp în care și-au strâns corturile, și-au verificat armele, au strâns turmele, au împachetat lucrurile pentru a le urca pe asini și au pregătit merinde. Deși deplin încrezător în ocrotirea lui Dumnezeu, Iosua nu procedează ca un conducător mândru, lipsit de prevedere, ci trimite doi tineri să iscodească cetatea Ierihonului (orașul finicilor, cetatea parfumurilor)⁵⁴, pentru a se informa în privința stării militare și sociale a orașului. Aceștia au intrat ziua în cetate, când porțile erau deschise și au fost observați datorită hainelor și, probabil, a trăsăturilor fizionomice particulare, ca fiind dintre israeliți. Ei reușesc să se ascundă cu ajutorul unei localnice, pentru a fugi din cetate peste zid, în timpul nopții, coborând pe o frânghie, dar nu s-au dus înapoi spre Iordan, unde îi căutau urmăritorii, ci au plecat în direcție opusă, în munți, unde nu s-ar fi gândit nimeni să-i caute. După trei zile, timp în care fervoarea urmăritorilor s-a resemnat, s-au întors la Iosua cu o veste foarte importantă, nu militară, ci de ordin psihologic⁵⁵. Canaaneeii erau cu toții înspăimântați și demoralizați de ceea ce presupuneau că îi așteaptă, iminenta invadare a Canaanului de către israeliți (Iosua 2).

Iordanul a fost traversat în chip minunat, apa oprindu-se din curgere datorită Chivotului legământului purtat de preoți, care s-au oprit în mijlocul albiei⁵⁶ (Iosua 3). Evreii au stabilit o nouă tabără pe malul vestic al Iordanului și nu s-au grăbit să atace Ierihonul. Minunata traversare a Iordanului a avut un puternic efect psihologic asupra populației canaanite (Iosua 5, 1), care nu a avut astfel curajul să-i atace pe evrei. Acest răgaz a permis evreilor să serbeze

---

⁵¹ *Ibidem*, p. 116. Datarea evenimentelor este destul de dificilă, moartea lui Iosua poate fi plasată către anul 1200 î. Hr., Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p. 160.

⁵² Ierihonul își are începuturile în preistorie, 8000 î. Hr., pr.prof.dr. Dumitru Abrudan; Diac. prof.dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 17.

⁵³ Josephus Flavius, *op. cit.*, IV, 7, 3 p. 208.

⁵⁴ Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p.15.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 21.

⁵⁶ „Cortul legământului era îndrumător al poporului lui Dumnezeu. Preoții și leviții se opriră, iar apele, ca impresionate de respect în fața slujitorilor lui Dumnezeu, s-au oprit din curgerea lor, s-au strâns grămadă și au îngăduit trecerea poporului lui Dumnezeu fără teamă”. Origen, *Scrieri alese. Din lucrările exegetice la Vechiul Testament, Omilii la cartea Iosua, Omilia 4, 1*, pp. 241-242.

pentru prima dată Paștile în pământul făgăduit și să se procedeze la tăierea împrejur a tuturor bărbații care nu primiseră încă pe corpul lor, semnul legământului lui Avraam cu Dumnezeu. Mana care i-a hrănit timp de patruzeci de ani în pustiu, a încetat să mai cadă, evreii folosind de acum înainte, roadele pământului ocupat pentru hrănirea lor (Iosua 5, 11-12).

Când bărbații s-au însănătoșit, depășind slăbiciunea fizică provocată de tăierea împrejur, Iosua a fost pregătit să cucerească Ierihonul. Această acțiune finalizată cu un succes răsunător, constituie un fapt neobișnuit, deoarece evreii nu s-au bazat aici pe forța armelor pentru a cuceri cetatea, așa cum au procedat cu amoreii și madianiții, ci succesul s-a datorat acțiunii lui Dumnezeu, care le-a predat cetatea evreilor printr-un fapt minunat, „lipsit de logică militară, reprezentând mai degrabă un ritual religios”⁵⁷.

Evreii au fost îndrumați să înconjoare cetatea o dată pe zi, într-un cortegiu ce purta Chivotul legii precedat de toți soldații pregătiți de luptă, împreună cu șapte preoți cu trâmbițe din corn de berbec și urmat de restul poporului. Șase zile au procedat așa, auzindu-se doar trâmbițele preoților, înconjurând cetatea cu porțile ferecate și baricadate complet, încât nimeni nu intra și nu ieșea din aceasta (Iosua 6, 1-4). În a șaptea zi, au înconjurat cetatea de șapte ori, iar la semnalul preoților, soldații și poporul au strigat cu glas mare, provocând un gen de efect de rezonanță, cu impact asupra zidurilor de incintă, care s-au prăbușit complet simultan⁵⁸. Strigătele au fost „... exclamările unanime ale ostașilor, care strigă în momentul luptei pentru a încuraja în bătălie”⁵⁹. Evreii au năvălit din toate părțile cucerind cetatea, având grijă să distrugă totul, deoarece se afla sub blestem dumnezeiesc, aspect care le interzicea însușirea particulară a bunurilor de orice fel. Metalele însă, trebuiau să intre în patrimoniul Cortului Sfânt⁶⁰ (Iosua 6, 24). Dumnezeu poruncise: „Cetatea va fi sub blestem și tot ce este în ea e al Domnului puterilor, ... Voi însă să vă păziți foarte de tot ce este dat blestemului, ca să nu cădeți și voi sub blestem, dacă ați lua ceva din cele date spre nimicire și pentru ca asupra taberei lui Israel să nu vină blestemul și să-i aducă pieire. Tot aurul și argintul și vasele de aramă și de fier să fie sfințenie a Domnului și să intre în vistieria Domnului” (Iosua 6, 17-19).

---

⁵⁷ Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p. 41.

⁵⁸ „Mai degrabă am vedea în primele șase zile, un exercițiu ascetic, iar în strigarea poporului israelit urmată de căderea zidurilor o ilustrare a puterii rugăciunii colective. Dacă prăbușirea zidurilor ar fi fost urmarea fenomenului de rezonanță, procedul folosit atunci de israeliți s-ar fi repetat în istorie.” *Ibidem*, p. 46.

⁵⁹ *Ibidem*, Omilia 7, 2, p. 248.

⁶⁰ „Totodată le-a poruncit să-i străpungă cu sabia pe toți prinșii lor și să nu dea semne de oboseală în uciderea vrăjmașilor, nici să-i cruțe, lăsându-se cuprinși de milă, și nici să fie ispitiți de dorința de a pune mâna pe prada dușmană din jur: să ucidă orice vietate și să nu-și însușească vreun lucru în folos propriu. Totodată le-a cerut ca tot argintul și aurul găsit să fie adunat grămadă și să fie dăruit Domnului ca pârgă a prăzii primului oraș cucerit”. Josephus Flavius, *op. cit.*, V, 1, 5, p. 240.

Populația și toate bunurile materiale au fost distruse (Iosua 6, 21), cu excepția familiei femeii Rahab, căreia i s-a permis conviețuirea cu evreii datorită ajutorului salvator acordat iscoadelor⁶¹. Cetatea distrusă a Ierihonului a fost refăcută, mai târziu, de către Ozan din Betel (Iosua 6, 26).

Dar nu toți israeliții au putut accepta porunca de a nu se atinge de bunurile rânduite spre distrugere, neglijând importanța blestemului declarat asupra cetății. Ademenitoarea tentație de a păstra pentru sine anumite bunuri (o haină pestriță, două sute de sicli de argint, un drug de aur de cincizeci de sicli), l-au determinat pe Acan din tribul lui Iuda, să încalce porunca lui Dumnezeu. Atitudinea lui a fost vinovată din două motive: metalele erau destinate vistieriei Cortului Sfânt, Acan devenind un hoț al celor ce aparțin lui Dumnezeu. Iar însușirea hainei a însemnat însușirea unui obiect ce trebuia nimicit, deoarece se afla sub blestem. Însușirea obiectului blestemat a atras, în mod firesc, efectul blestemului asupra persoanei și în consecință asupra comunității israelite, înțeleasă ca o mare familie în care binecuvântarea sau blestemarea unui personaj, provoacă efect direct asupra întregii comunități din care face parte, datorită stării spirituale generale la care fiecare om participă în mod direct, prin propria apartenență fizică și spirituală, care o formează și o determină pe cea comunitară. Prezența blestemului alungă inevitabil binecuvântarea, deoarece contrariile nu pot sta împreună.

Efectul s-a simțit imediat. O incursiune a trei mii de soldați evrei împotriva unei cetăți apropiate a amoreilor, numită Ai (Iosua 7, 7) și considerată lipsită de o apărare eficientă, s-a dovedit un eșec, israeliții fiind alungați. Înfrângerea a devenit importantă nu doar prin pierderea unor soldați și a obiectivului propus, ci mai ales prin modificarea factorului psihologic (Iosua 7, 5), aspect militar înțeles corespunzător, cu o mare valoare în întreaga istorie a omenirii.

Evreii se aflau în țara Canaanului într-un statut de cuceritori, înconjurați de popoare potrivnice, care luptau pentru independența lor. Succesele militare continue de până atunci le crease o imagine de războinici neînvinși, ceea ce demoraliza acele popoare și împiedica alcătuirea alianțelor. Acum, s-a dovedit că evreii pot fi învinși, că nu sunt atât de viteji și există șansa înfrângerii lor. „Ei fuseseră convinși că vor intra lesne în stăpânirea ținutului, fără ca oastea lor să sufere pierderi în cursul luptelor, precum le făgăduise Dumnezeu; iar acum, contrar așteptărilor lor, vedeau că și dușmanii îi pot învinge”⁶².

Sesizând modificarea acestui factor esențial de care au beneficiat evreii până atunci, Iosua își manifesta temerile în privința coalizării acestor forțe opuse spunând „ce să zic eu acum când Israel a fugit înapoi dinaintea vrăjmașilor săi? Auzind Canaaneeii și toți locuitorii țării, ne vor împresura și ne vor pierde de pe pământ” (Iosua 7, 8-9).

---

⁶¹ Aceasta era „... o desfrânată ospitalieră. Însă această desfrânată, care a primit pe solii lui Iisus, i-a primit cu scopul, desigur, de a nu mai fi desfrânată”. Origen, *op. cit.*, Omilia 1, 4, p. 234.

⁶² Josephus Flavius, *op. cit.*, V, 1, 12, p.242.

Prima măsură a fost identificarea celui care atrăsese blestemul asupra lor și pedepsirea acestuia, pentru a se stinge motivația prezenței răului cu efect asupra tuturor⁶³. Dumnezeu spunea într-o convorbire cu Iosua: „A păcătuit poporul și a călcat legământul Meu pe care l-am încheiat cu el; au furat din lucrurile date spre nimicire, au mințit și le-au pus printre lucrurile lor. De aceea, fiii lui Israel n-au putut sta împotriva vrăjmașilor lor și au fugit înapoi, căci au căzut sub blestem și nu voi mai fi cu voi de nu veți ridica blestemul dintre voi” (Iosua 7, 11-12). Acan cu întreaga sa familie a fost pedepsit cu moartea, o măsură drastică aplicată unei mici comunități umane cu efect asupra mării comunități israelite (Iosua 7, 24-26).

Următorul pas l-a constituit cucerirea cetății Ai, pentru a dovedi tuturor capacitatea de luptă a evreilor, ceea ce ar fi redresat imaginea periclitată, de cuceritori neînvinși. Cetatea a fost dobândită printr-o strategie deosebită. Un corp de armată israelit condus de Iosua, s-a arătat dimineța, în partea de răsărit a cetății, pentru a provoca la luptă, iar un alt corp de armată numărând 30.000 de luptători, s-a ascuns în timpul nopții în vecinătatea cetății, în partea de apus. Regele cetății și-a scos trupele pentru a angaja lupta în loc deschis, intenționând o desfășurare largă de forțe. Iosua a efectuat o manevră tactică. Atunci când ar fi avut loc încrucișarea armelor, armata israelită a întors spatele inamicului, părând că este panicată și evită lupta. Amoreii au fost cuprinși de entuziasm, crezând că vor dobândi un al doilea succes împotriva evreilor. Poporul din cetate se afla pe ziduri pentru a urmări derularea evenimentelor. Dorința de a birui, de a vedea faptele petrecute, dar și de a jefui pe cei căzuți în luptă, i-a făcut pe toți, soldați și popor, să alerge în urma evreilor părăsind cetatea rămasă neapărată și cu porțile deschise. Mâna lui Iosua cu sulița întinsă spre cetate, a dat semnalul apariției soldaților ascunși, care au intrat ușor și au început să dea foc. Fumul ridicat a constituit semnul reușitei strategice. Armata israelită care fugea, s-a oprit, s-a regrupat și s-a opus urmăritorilor. Poporul ieșit din cetate, observând fumul și pe soldații evrei care veneau acum din spate împotriva lor, a înțeles cursa în care a căzut și s-a adunat cât mai aproape de soldații lor, care se luptau cu o armată crezută demoralizată. Amoreii au fost prinși la mijloc și nu a scăpat nici unul cu viață, bărbați și femei, nici chiar cei ce se risipiseră fugind pe dealurile înconjurătoare. Evreii au omorât 12.000 de oameni, au ars cetatea și au împărțit prada obținută⁶⁴, recâștigând și renumele de soldați biruitori (Iosua 8, 1-29).

Poporul evreu conștientiza faptul că ei trebuie să cucerească pământul Canaanului, deoarece li se cuvine. Divinitatea era de partea lor, iar ei nu făceau altceva decât împlinirea unui act de dreptate (Iosua 10, 14). În plus, țara aceasta urma să fie sfințită prin eliminarea popoarelor idolatre și imorale

⁶³ Dumnezeu dorea să-i învețe pe evrei că suferința nu trebuie înțeleasă doar ca o pedeapsă, ci mai curând ca un stimul „... ce-i determină să se întoarcă la Domnul ca la singurul care poate izbăvi”. Petre Semen, Ilie Melniciuc- Puică, *op. cit.*, p. 93.

⁶⁴ „Israelitii au capturat o mulțime de copii, femei și robi, precum și un mare număr de bagaje și poveri. De asemenea, ei au luat pradă turme de vite și o sumedenie de bani (fiindcă ținutul era bogat), iar pe toate acestea Iosua le-a împărțit la Galgala între oștenii săi”. Josephus Flavius, *op. cit.*, V, 1, 15, p. 243.

care o întinau, ceea ce a însemnat pentru evrei conștientizarea desfășurării unui război sfânt⁶⁵. În același timp, evreii nu s-au transformat în soldați însetați de vărsare de sânge, în căutători de pradă care ușurează și îmbunătățește viața materială, ci erau deschiși în relațiile cu alte neamuri în afara celor canaanite.

Împreună cu ei mergeau și străini, oameni de alte neamuri (Iosua 8, 35), care acceptau și ei Legea lui Moise, dorind să stabilească o relație bună cu divinitatea, manifestată atât de convingător. Pe lângă acest fapt, al acceptării celor din alte neamuri, evreii au făcut și alianțe cu străini, care manifestau aparent aceeași cunoaștere a lui Dumnezeu, ca și ei (Iosua 9, 9-10). Alianța era, de fapt, un jurământ în numele credinței comune, că evreii le vor oferi pace și le vor garanta supraviețuirea acestora. Străinii proaspăt aliații, se vor dovedi a fi de fapt reprezentanți ai tribului Heveilor, unul dintre cele șapte popoare canaanite pe care ar fi trebuit să le nimicească evreii și care locuiau în teritoriul delimitat de patru cetăți, Ghibeonul, Chefira, Beerot și Chiriathaim (Iosua 9, 7, 17), aflate în nord-vestul Ierusalimului.

Înțelegând ulterior înșelăciunea, evreii (care își fixaseră o nouă tabără, la Ghilgal = „*libertate*”⁶⁶, în mijlocul țării Canaan – Iosua 10, 6), și-au respectat legământul față de hevei și nu i-au atacat, dar i-au făcut sclavi într-un statut avantajos, având de prestat doar munca alimentării cu apă și lemne a taberei israelite, inclusiv a cortului sfânt (Iosua 9, 21-27), pentru ca soldații să nu mai aibă asemenea preocupări față de familiile lor.

Auzind de faptul că heveii au încheiat înțelegere de neagresiune cu evreii, amoreii aflați în sudul Canaanului s-au unit pentru a da o lecție acestor frați canaaneeni înfricoșați și trădători. Regele cetății Ierusalim aflată în vecinătatea Ghibeonului, s-a indignat că acești vecini, considerați până atunci războinici reductibili și numeroși (Iosua 10, 2), s-au înjosit atât de mult încât s-au supus fără opoziție. Regele Adoni-Telec al Ierusalimului a chemat pe Hoham, regele Hebronului, pe Piream, regele Iarmucului, pe Iafia, regele Lachișului și pe Debir, regele Eglonului, pentru a alcătui o mare alianță având ca obiectiv pedepsirea Ghibeoniților începută printr-un asediu al cetății lor.

Legământul ghibeoniților cu evreii s-a respectat și în sens invers, ultimii venind pe neașteptate în ajutorul asediaților, după un marș de o noapte întreagă. Atacul a fost surprinzător și decisiv, punând pe fugă alianța amoreilor nepregătită pentru o luptă în câmp deschis. Armatele lor s-au împrăștiat, iar soldații s-au adăpostit în cetățile apropiate. Cei cinci regi au rămas împreună și s-au ascuns într-o peșteră, unde au fost prinși și pedepsiți cu moartea. Evreii nu au slăbit urmărirea rămășițelor amorite, profitând din plin de dezorganizarea produsă și de panica ce se instalase.

Cetățile care i-au adăpostit pe amorei, Macheda și Libna, au fost pedepsite cu nimicire totală, așa cum au procedat cu Ierihonul (Iosua 10, 28-30). Armata a trecut apoi la pedepsirea cetăților ai căror regi îi provocase,

⁶⁵ Petre Semen, Ilie Melniciuc- Puică, *op. cit.*, p. 120.

⁶⁶ Josephus Flavius, *op. cit.*, V, 1, 11, p. 241.

distrugând Lachișul după două zile de asediu. Regele Horam al cetății Ghezer s-a simțit dator să vină în ajutorul celor din Lachiș, dar a fost înfrânt pierzând și propria cetate, ai cărei locuitori au fost omorâți sau risipiți (Iosua 10, 33).

A urmat concentrarea armatei israelite asupra cetăților Eglon și Hebron, pe care le-au asediat și le-au cucerit, distrugând și idolatria acestora⁶⁷. Cetatea Debir a fost și ea nimicită, împreună cu alte numeroase așezări ale amoreilor din munții Hebronului și de pe povârnișurile acetuia, spre pustiul Neghev și Marea Mediterană, după care Iosua s-a retras cu toată armata în tabăra de la Ghilgal, cetate din munții Efraim⁶⁸. Ierusalimul nu a fost atacat, poate datorită poziției strategice deosebit de avantajoasă în care era construit.

Acțiunea lor hotărâtă a distrus pe canaaneii din sudul țării, spulberând orice posibilitate a acestora de regrupare pentru a alcătui o nouă opoziție. Armele de bronz ale evreilor, nu s-au îndreptat și asupra filistenilor, grupați în cinci orașe aflate pe malul Mării Mediterane. Aceștia erau războinici vestiți, utilizatori deja ai fierului, datorită legăturilor comerciale cu bazinul mediteranean. Pentru evrei, acest metal constituia încă o aspirație militară, armele canaaneilor fiind și ele din fier (Iosua 17, 16, 18), ceea ce a însemnat un aport deosebit în arsenalul armatei, prin valorificarea armelor celor învinși.

Evreii nu s-au grăbit să ocupe teritoriul cucerit, deoarece trebuia să rămână uniți în vederea următorului obiectiv. Deja popoarele Canaanului aflate în nord legau alianțe pentru a se opune într-un efort comun invadatorilor evrei. Regele Iabin al Hațorului a inițiat această coalizare de forțe, încercând să unească canaaneii din răsărit, dar și de pe malul Mediteranei, cu amoreii rămași, cu heteii și ferezeii, cu iebuseii din munți și cu heveii de sub muntele Hermon, în pământul Mițpa (Iosua 11, 1-3). Toți aceștia au răspuns prin regii lor (între care Iobab regele Madonului și regii cetăților Șimron și Acșaf, – Iosua 11, 1), care au început să se îndrepte cu propria oștire către cursul superior al Iordanului, în zona lacului Merom, la nord de lacul Ghenizaret. Armatele lor cumulau luptători pedestri, cavalerie și, ceea ce era considerat cel mai important în armatele Antichității, care de luptă. „Întreaga oaste era alcătuită din trei sute de mii de pedestrași, zece mii de călăreți și douăzeci de mii de care”⁶⁹.

Fiind înștiințat de planurile dușmanilor săi, Iosua și-a condus rapid și cât mai discret întreaga armată către zona de coalizare a dușmanilor. El nu și-a lăsat inamicii să aleagă timpul și locul bătăliei, ci i-a atacat prin surprindere, într-o zonă muntoasă, unde carele de luptă și cavaleria își pierd eficiența. Amănuntele luptei lipsesc din relatarea biblică, dar pot fi intuite.

Încrederea prea mare a canaaneilor în propriile forțe i-a făcut să nu-și ia măsuri de precauție concretizate în informații despre armata evreilor, mai

---

⁶⁷ „Să ținem minte, dar, că dacă Iisus a zdrobit pe regele Ierihonului, pe regele din Ai, pe regele din Libna, pe regele din Lachiș și pe regele din Hebron, a făcu-o pentru ca toate acele orașe, care trăiau într-o lege a păcatului, sub regi nevrednici, să trăiască de acum în legea lui Dumnezeu”. Origen, *op. cit.*, Omilia 13, 1, p. 265.

⁶⁸ Pr. Ioan Sorin Usca, *op. cit.*, p.35.

⁶⁹ Josephus Flavius, *op. cit.*, V, 1, 18, p. 246.

ales în privința cunoașterii continue a poziției acesteia. În plus, o armată conglomerată, fără o conducere unitară, a periclitat întotdeauna luarea deciziilor hotărâte și concrete, ceea ce a încetinit capacitatea de reacție, împiedicând o reorganizare rapidă și o acțiune susținută, în condiții de surprindere tactică. Israelii au știut să profite din plin de capacitatea lor militară, au dus luptele în condițiile alese de ei, s-au folosit din plin de resursele materiale întâlnite sau dobândite, conform sfaturilor formulate de Moise (Deut. 20, 19-20), dar nu și-au însușit din armamentul dușmanilor ceea ce încă nu erau pregătiți să folosească: caii și carele de luptă (Iosua 11, 9).

Evreii i-au urmărit continuu pe învinși până în cetățile lor, profitând iarăși din plin de factorul surpriză și de dezorganizarea inamicului. Cetățile au fost asediate și cucerite pe rând, evreii provocând un gol de autoritate pe o mare suprafață în nordul Canaanului, de la nord de Hator și până la muntele Hermonului, de la „Sidonul cel Mare, până la Misrefot-Maim și până la valea Mițpa, la răsărit” (Iosua 11, 4-8).

Apoi armata s-a întors și a asediat cetatea Hațor, plasată în mijlocul acestei zone controlată de evrei, al cărei rege inițiasse coaliția, distrugând totul până în temelii, pentru a face din ea un exemplu în privința pedepsirii agresorilor. Celelalte cetăți cucerite nu au fost distruse, evreii intenționând să le folosească pentru ei, atunci când pământul țării va fi împărțit celor 12 triburi (Iosua 11, 13).

Continuând întoarcerea spre Ghilgal, Iosua a cucerit și alte multe cetăți ale Canaanului⁷⁰ (Meghido, Tanaac, Chedeș, Iocneam, Dor, Goim, Iosua 12, 21-23), acțiune prea puțin relatată în textul biblic, care s-a mărginit a afirma: „Iosua a purtat multă vreme război cu toți regii aceștia” (Iosua 11, 18), oferind astfel doar o imagine de ansamblu asupra multor ani de operațiuni militare. O singură incursiune mai este relatată.

După cucerirea nordului țării, Iosua s-a întors cu armata spre sud, unde cucerise cetățile primei alianțe împotriva lui. Aici se mai aflau anakeii în muntele Seir, o populație deosebită, cu oameni de dimensiuni neobișnuite ceea ce le crease inițial evreilor, o imagine de soldați uriași, imposibil de învins (Numerii 13, 34). Iosua însă, „a lovit pe toți Anachimii de la munte, din Hebron (pe care probabil îl ocupaseră între timp, după vidul de putere provocat de evrei), din Debir, din Anab, din toți munții lui Iuda și din toți munții lui Israel și i-a dat Iosua nimicirii împreună cu cetățile lor. Și n-a rămas nici unul din Anakimi în pământul fiilor lui Isreal, ci numai în Gaza, în Gat și în Așdod au rămas din ei” (Iosua 11, 21-22). Acești refugiați și-au găsit scăparea fugind în orașele stăpânite de filistenii, aflate pe malul Mediteranei.

---

⁷⁰ „Apoi a cutreierat întreaga țară fără ca nimeni să cuteze să i se împotrivescă, a cucerit orașele asediate, măcelărind pe oricine întâlnea în calea lui”.

„Și s-a liniștit pământul de război”

Acțiunea de cucerire a Canaanului a durat cinci⁷¹, șase ani⁷², timp în care evreii au acționat monolit și în consecință decisiv, învingând 31 de regi (Iosua 12, 24). Promisiunea lui Dumnezeu de a le oferi Canaanul s-a îndeplinit, iar acest popor a dobândit o țară pentru a se afirma în istoria umanității. Prăzile bogate dobândite în urma numeroaselor succese militare i-au ajutat la atingerea unui nivel de trai confortabil. Mulți sclavi au făcut viața evreilor mai ușoară, deși viața socială israelită nu s-a sprijinit prea mult pe ei, deoarece munca era înțeleasă ca o îndatorire de bază a oricărui moștenitor al Legământului dintre Avraam și Dumnezeu⁷³.

Considerându-se obiectivul atins, chiar dacă multe cetăți sau așezări canaanite și-au continuat existența în libertate⁷⁴, creând separații teritoriale între triburile israelite⁷⁵ (Ierusalimul, Ghezerul și altele – Iosua 15, 63; 16, 10; 17, 12), Iosua a procedat la împărțirea pământului dobândit cu forța armelor, dar mai ales cu sprijinul lui Dumnezeu, celor douăsprezece seminții. Ostașii triburilor Ruben, Gad și jumătate din Manase s-au întors la familiile lor instalate în cetățile aflate la răsărit de Iordan. Celelalte triburi au primit teritoriu prin tragere la sorți, respectându-se astfel promisiunea făcută de Dumnezeu în privința răsplătirii binemeritate a soldaților viteji (Iosua 14, 1-2). Cetățile repartizate implicau și satele dependente de acestea (Iosua 15, 32, 45). Cortul sfânt a fost așezat în localitatea Șilo (Iosua 18, 1), datorită poziției considerate favorabilă, în mijlocul țării cucerite. În unele situații, anumite triburi israelite au fost nevoite să-și mai facă loc cu sabia în teritoriul repartizat, supunând anumite cetăți sau triburi canaanite, pe care le-au alungat sau le-au făcut tributare (Iosua 17, 13, 15-17; 19, 47; 22, 15-17).

Concluzii

Dumnezeu a vrut să creeze o lume bună în care dragostea și pacea să aducă fericirea creaturilor. Dar răul s-a strecurat în lume și l-a contaminat pe om cu tot ceea ce poate avea inferior. Crima, uciderea aproapelui, indiferent de motiv, a devenit un atac asupra celui mai frumos dar oferit de Dumnezeu, darul vieții pus în lumea aceasta. Chiar dacă răul l-a contaminat pe om, Dumnezeu a perpetuat viața știind că omul este capabil și de bine, nu numai de rău. În contextul prezenței răului în existența umană, crima a devenit un

---

⁷¹ *Ibidem*, V, 1, 19, p. 246.

⁷² Petre Semen, Ilie Melniciuc- Puică, *op. cit.*, p. 116.

⁷³ Pr. prof. pr. Dumitru Abrudan; diac. prof. dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 123.

⁷⁴ „Jesus îmbătrânise de acum și văzuse că orașele canaaneenilor erau inexpugnabile, pe de o parte datorită solidității poziției lor naturale, pe de altă parte fiindcă aveau meterezele atât de bine întărite prin fortificațiile zidurilor împrejmuitoare, încât dușmanii se abțineau să le mai asedieze, neavând oricum speranța de ale cucerii vreodată (căci canaaneenii, știind că israeliții ieșiseră din Egipt ca să le aducă pierirea, în tot acest răstimp se ocupaseră de consolidarea cetăților lor)”. Josephus Flavius, *op. cit.*, V, 1, 20, p. 247.

⁷⁵ Isidor Epștain, *op. cit.*, p. 37.

factor obișnuit, însă determinant din păcate, pentru viața omului și a popoarelor. Deoarece Dumnezeu avea un plan de mântuire pentru salvarea omenirii din păcat prin nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, un plan cu destinație universală, trebuia să pregătească și cadrul venirii și propovăduirii Acestuia. Dumnezeu a ales astfel pe Avraam pentru vrednicia sa morală, și a făcut din el un popor mare, crescut la început sub protecția egipteană, dar nevoit apoi să-și apere viața cu sabia⁷⁶ și să-și recapete un teritoriu necesar continuității și dezvoltării sale. Popoarele nimicite și alungate pierduseră grija și afecțiunea lui Dumnezeu datorită păcatelor săvârșite.

Analizând această etapă a istoriei poporului Israel, Dumnezeu poate părea părtinitor și nepăsător față de pierderea altor vieți umane. Dar Dumnezeu nu este un războinic, așa cum l-au înțeles uneori chiar evreii (Isaia 42, 13). El „pedepsește numai după ce a dat din belșug oamenilor prilej de pocăință și de întoarcere din căile lor”⁷⁷, folosind ca metodă de pedeapsă fie pe îngerii săi⁷⁸, fie pe unii oameni sau popoare, pe care nu le împiedică în acțiunea împotriva altora⁷⁹, tot El este cel care dirijează popoarele în istoria lor (Amos 9, 7). Dumnezeu și-a călăuzit poporul ales în condițiile războinice ale Antichității, unde limbajul sabiei era singurul limbaj cunoscut al unor popoare care nu doreau să-l cunoască pe Dumnezeul adevărat, preferând politeismul, imoralitatea și idolatria, crezând că doar propriile fapte le asigură viitorul.

În acele timpuri de războaie, calamități și copleșitoare boli, uciderea era un fapt cotidian inițiat de om, Dumnezeu permițând războiul ca metodă de judecată și pedepsire a individului, sau unor popoare prin altele (Isaia 5, 25-30), nu doar în intenția de a pedepsi răul, ci mai ales în dorința de a educa pe om pentru a aprecia cât mai mult dragostea și pacea.

---

⁷⁶ „Cei ce sunt ridicați în lumea aceasta prin legea războiului și al luptei împotriva vrăjmașilor, sau primesc rănile în trup, sau le pricinuiesc altora” – Sf. Chiril al Alexandriei, Glafire la a doua lege, PSB 39, Editura IBMBOR, București, 1992, p. 450.

⁷⁷ Ieromonah Serafim Rose, *Cartea Facerii, Crearea lumii și omul începuturilor*, Editura Sofia, București, 2006, p. 146.

⁷⁸ Analizând plăgile Egiptului, Sf. Ioan Gură de Aur concluziona: „Vedeți pe Dumnezeu care nu pedepsește prin El însuși ci prin îngerii săi? Îngerii vor fi călăi? Nu bineînțeles, sunt puternici răzbunători. Îngerii au fost slujitorii mâniei divine în privința Sodomei și Egiptului”. Saint Jean Chrysostome, *Homélie sur Les Actes des Apotres*, Omilia 43, Tome 15, trad. par l'abbé J. Bareille, Editeur Librairie de Louis Vives, Paris, 1869. p. 299.

⁷⁹ „Dumnezeu însoțește deci, El însuși, pe cei dreپți și pe cei aleși, pe cei mai neputincioși îi însoțesc însă îngerii, precum am dovedit, căci ei conduc și îi păzesc când luând asupra lor voturile acelora, când lăsându-le în seama lor”. Origen, *Scrieri alese. Din lucrările exegetice la Vechiul Testament, Omilii la cartea Numerii, Omilia 24, 3*, p. 218.

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
"CAROL I"**

**Redactori: *Ioan GRECU*
*Laura MÎNDRICAN***

Tehnoredactor: *Gabriela CHIRCORIAN*

ISSN 1584 - 1928

Bun de cules: 01.11.2007

Bun de multiplicat: 07.01.2008

Hârtie copiator: A3

Format: A5

Coli tipar: 30,375

Coli editură: 15,18

Lucrarea conține 486 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare "Carol I"

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail: buletin@unap.ro

Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0307